IVSTINIANI IMPERATORIS EDICTA:

ITEM,

IVSTINI, TIBERII ac Leonis Augustorum Nouellæ Consti-
tutiones.

HENRICO AGYLAEO Interprete.

***

LVGDVNI,
Apud Gulielmum Rouillium.
M.D.LXXXI.

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑ-ΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ
τῶν ἐδίκτων ἀρχή.

Ἔδικτον γραφὲν τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, καὶ ὁσιωτάτοις πατριάρχαις.

ΕΔΙΚΤΟΝ α.

ΤΗΣ παραδοθείσης ἡμῖν ἐκ θεοῦ πολιτείας κηδόμενοι, καὶ ἐν ἁπάσῃ δικαιοσύνῃ ζῆν τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους σπουδάζοντες, τ' ὕποτ. καὶ τὰ ἑξῆς.

Περὶ

IVSTINIANI IMPERATORIS EDICTA.

HENRICO AGYLÆO INTERPRETE.

Edictum ſcriptum in omni terra piiſſimis Archiepiſcopis & ſanctiſſimis Patriarchis.

TRADITAE *nobis à Deo Reip. curam habentes, & in omni iuſtitia viuere noſtros ſubiectos ſtudentes, ſubiectam, & quæ ſequuntur.*

Hoc edictum natiuo ſuo loco in conſtit. 8. habes ſupra.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΑΡΕ-χειν τοὺς ἄρχοντας ἀσυλίας λόγον ἐπὶ δημοσίαις προφάσεσιν.

Ἐδίκτον β.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Ἰωάννῃ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

Ἐκ τῶν ἀνενεχθέντων ἡμῖν ἀγράφως παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος, ἔγνωμεν οὐ μικρὰν πεποιηκέναι δυσκολίαν τῇ τῶν δημοσίων φόρων εἰσκομιδῇ τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας, οἷς ἂν ἐθέλοιεν λόγον ἀσυλίας παρέχοντας. τὴν δὲ αὐτοῦ γὰρ τοὺς ὑποδεχομένους τοὺς δημοσίους φόρους προβαλλομένους ἀσφάλειαν, μὴ ἐκπέμπειν τὸ ἐπ' αὐτοὺς καταβαλλόμενον χρυσίον, πλείστην ἢ μοῖραν αὐτοὺς παρακατέχειν· καὶ ἐπειδὰν ὀφλήσειαν χρυσίον, ἀποκεχρῆσθαι τῷ κακῶς αὐτοῖς τῆς ἀσυλίας παρεχομένῳ λόγῳ.

¶ Θεσπίζομεν τοίνυν, τῷδε τῷ θείῳ πραγματικῷ χρώμενοι τύπῳ πρὸς τὴν σὴν ὑπεροχὴν, διὰ

πρου

NE PRÆSIDES IN FISCALIBVS CAVSIS fidem publicam dent.

EDICTVM II.

Idem IMPERATOR Ioanni prætoriorum præfecto.

PRAEFATIO.

EX ijs quæ à gloria tua sine scripto ad nos relata sunt, non exiguam publicorum tributorum illationi difficultatem prouinciarũ præsides, dum quibuslibet fidẽ publicã dant, attulisse cognouimus. Eos enim qui tributa publica suscipiunt, inde sibi securitatẽ atq; tutamentũ prætendentes, quòd aurum ipsis perfusum sit, nõ transmittere, sibiq; maximã partem retinere, & cùm aurum debeant, malè sibi data fide publica abuti.

1 ¶ *Missa igitur ad excellentiam tuam hac sacra pragmatica forma, statuimus, vt per*

προσταγμάτων οἰκείων ἀπαγορεύουσαι πᾶσι τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχουσι, λόγον ἀσυλίας παρέχειν ἐπὶ δημοσίαις αἰτίαις· ὑπὲρ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν μόνων προφάσεων ἐξεῖναι αὐτοῖς, τοῖς δεομένοις παρέχειν τὸν τῆς ἀσυλίας λόγον, καὶ ἐπὶ ῥητὸν χρόνον· οὐ δυναμένοις διηνεκῶς αὐτὸν, παρῳχημένης τῆς προθεσμίας, αὖθις ἀνανεοῦν, εἰδότων ἁπάντων ὡς οὐδὲν ὠφεληθήσονται τὸν τοιοῦτον παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες λόγον, ἀλλ' ἄδεια ἔσται παντὶ συνέχων αὐτοὺς προσταττομένῳ, τοὺς ἐποφειλομένους παρ' αὐτῶν δημοσίους φόρους κατατιθέναι· τοῦ διδομένου κατὰ χώραν αὐτοῖς λόγου πρὸς οὐδὲν συντείνοντος· ἐκείνων δὲ μόνων ἐχόντων ἀσφάλειαν, τῶν κατὰ θείαν ἡμῶν κέλευσιν λόγον ἀσυλίας κομιζομένων, ἢ κατὰ προστάξεις τῆς σῆς ὑπεροχῆς.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἐδιδάχθημεν, ὥς τινες ἐπὶ ζητήσει κατελθόντες ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις τῶν ἑαυτοὺς τῇ τῶν αἱρετικῶν ἐκδεδωκότων πλάνῃ, καὶ πολλοὺς ὑπὲρ τῆς τοιαύτης αἰτίας τῶν ὑποτελῶν συκοφαντοῦντες, λόγῳ σπορτούλων πλεῖστον παρ' αὐτῶν χρυσίον εἰλήφασι· θεσπίζομεν τοὺς τοιοῦτό τι τετολμηκότας, καὶ συσχεθῆναι καὶ προσαχθῆναι τοῖς λαμπροτάτοις τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχουσι, καὶ μετ' ἐλέγχους τὸ ληφθὲν καταθεῖναι· καὶ τὸ μὲν simplum τοῖς ζημιωθεῖσιν αὐτοῖς ἀναδοῦναι, τὸ δὲ duplum εἰσκομισθῆναι τῷ δημοσίῳ.

Τοὺς

edicta sua omnibus clariss. prouinciarum præsidibus interdicat, ne in fisci causis fidẽ publicam dent: in priuatorũ autem solùm causis liceat ipsis, ijs qui id desiderant, fidem publicam dare, idq́; ad certũ tempus: quod non continuò poterunt, vbi elapsum fuerit, denuò renouare. Sciant verò omnes, quòd vbi tales securitatis promissiones ab illis acceperint, nullam inde vtilitatem sensuri sunt: sed facultas cuicunq;, cui hoc iniunctum est, vt quæ ab illis debentur publica tributa persundat, fuerit, vt illos comprehendat: vt quæ illis in prouincia data fides publica fuerit, in nulla re ipsis vtilis futura sit. Cæterùm illi soli securitatem habeant, qui aut ad sacram nostram iussionem, aut ad excellentiæ tuæ mandata securitatis promissiones abstulerint.

CAPVT I.

POsteaquam etiam à gloria tua edocti sumus, quomodo nonnulli in diuersis prouincijs, inquisitione in eos qui se hæreticorum erroribus dedidissent facta, cùm multos subditos hanc ob causam cõprehendissent, sportularum ratione magnã vim auri ab ipsis ceperint: sancimus, vt qui id ausi sunt, & comprehendantur, & ad clariss. prouinciarũ præsides adducantur, post probationes, quod ceperint in triplum refusuri: vt simplũ ijs qui damno affecti sunt reddatur, duplũ verò in fiscum inferatur.

¶ Τοὺς δὲ τεταγμένους εἰς τὴν βικαριανὴν τά- 2
ξιν, τὴν ὑπηρετουμένην τῷ περιβλέπτῳ βικαρίῳ
τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως, κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῶν
ὑπαρχόντων αὐτοῖς πραγμάτων, τὴν εἰσκομιδὴν
τῶν δημοσίων ποιεῖσθαι φόρων· ἐκλελοιπότων μὲν
(καθάπερ ἡ σὴ ὑπεροχὴ καὶ τοῦτο εἰς τὴν ἡμετέραν
ἀνήγαγεν εὐσέβειαν) τῶν εἰς τὴν ἐπιχώριον ἀνα-
φερομένων τάξιν, καὶ εἰς ὀλίγους σφόδρα περι-
στάντων αὐτῶν, ἐκ πολλῶν δὲ χρόνων τοῦ βικαρίου καὶ
τὴν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος τοῦ
Φρυγῶν Πακατιανῶν ἔθνους παρειληφότος ἀρ-
χήν. ἀδείας οὔσης τοῖς εἰς τὴν βικαριανὴν ἀναφε-
ρομένοις τάξιν, κατὰ πρόσταξιν τοῦ νῦν τε καὶ κα-
τὰ καιρὸν βικαρίου τὰς δημοσίας εἰσπράττειν συν-
τελείας, καὶ παρασκευάζειν αὐτὰς εἰσφέρεσθαι τῷ
δημοσίῳ. ¶ Τοὺς δὲ ὄντας ἐθνικοὺς ἀποδέκ- 3
τας καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν, θεσπίζομεν ἐν ταῖς
παρ' αὐτῶν γινομέναις ἀποδείξεσι διακεκριμέ-
νως τὸ ἐπ' αὐτοὺς καταβαλλόμενον χρυσίον ἐγ-
γράφειν, καὶ διακρίνειν τήν τε καταβαλλομένην
ἐπ' αὐτοὺς ποσότητα, προφάσει τῶν ἀνηκόντων
τῇ τῆς σῆς ὑπεροχῆς τραπέζῃ, καὶ τὴν ἀνήκουσαν
ταῖς θείαις ἡμῶν λαργιτίωσι, καὶ διὰ τῶν τοιού-
των ἀποδείξεων δηλοῦν τὴν καταβαλλομένην
ποσότητα, καὶ μὴ τὰ ἐξ ἑτέρων τίτλων ἄδειαν
ἔχειν τινὰς εἰς ἑτέρους μετατιθέναι. ¶ Τὰ τοί- 4
νυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πρα-
γματικοῦ δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ εἰς ἔργον
ἀχθῆναι προσταξάτω.

Περὶ

¶ Porrò qui in Vicariana cohorte, quæ spe-
ctabili Asianæ iurisdictionis vicario apparet,
locum & ordinẽ obtinent, suo bonorúmq; suo-
rum periculo publicorum tributorum illationi
incumbant: cùm quidem qui in prouinciali
cohorte numerantur (quomodo & id ad no-
stram pietatem excellentia tua retulit) defi-
ciant, numerúsq; ipsorum in paucos admodũ
coarctetur, ac à longo iam tempore clariß. pro-
uinciæ Phrygũ Pacatianorum gentis præsidis
magistratum etiam vicarius assumpserit. Qui
ergo in Vicarianã cohortem referuntur, facul-
tatẽ habeãt, vt ex vicarijs qui nunc est, & pro
tempore futurus est, iussu publicas cõtributio-
nes exigant, illásq; fisco inferendas curent.

¶ Constituimus etiam, vt qui in quacunq; pro-
uincia prouinciales tributorũ susceptores sunt,
in apochis quas faciunt, quòd ipsis persusum
aurũ est, distinctè describant: distinctè etiã po-
nant, quantũ occasione eorum quæ excellentia
tuæ mensæ, quæq; sacris nostris largitionibus
competunt, transfusum sibi sit: vt persolutam
quantitatẽ per huiusmodi acceptilationes eui-
denter explicent & manifestent: deniq; ne qui
facultatẽ habeant, vt quæ ex alijs titulis acce-
perint, in alios transponãt & accepta ferant.

¶ Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc
sacram pragmaticam declarantur legem, ea
excellentia tua ad effectum deduci præcipito.

Περὶ τῆς τῶν Ἀρμενίων διαδοχῆς. Ἐδίκτον γ.

ΚΑὶ Ἀρμενίους βουλόμεθα τῆς προτέρας ἀπαλλάξαντες ἀδικίας, ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους διὰ πάντων ἀγαγεῖν νόμους, καὶ δοῦναι αὐτοῖς ἰσότητα τὴν πρέπουσαν.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΚΑὶ ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν ἔναγχος βαρβαρικόν τινα καὶ θρασὺν εἶναι παρ' αὐτοῖς νόμον, οὐ Ῥωμαίοις οὐδὲ τῇ δικαιοσύνῃ τῆς ἡμετέρας πρέποντα πολιτείας, ὅπως ἂν ἄῤῥενες μὲν κληρονομοῖεν τῶν γονέων, θήλειαι δὲ μηκέτι· διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, τῷ παρόντι θείῳ χρώμενοι νόμῳ πρὸς τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν, ὁμοίας εἶναι τὰς διαδοχὰς, καὶ ὅσα τοῖς Ῥωμαίων διατέτακται νόμοις ἐπί τε ἀνδρῶν ἐπί τε γυναικῶν, ταῦτα καὶ ἐν Ἀρμενίᾳ κρατεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ τοὺς ἡμετέρους ἐκεῖσε κατεπέμψαμεν νόμους, ἵνα εἰς αὐτοὺς ἀφορῶντες, οὕτω πολιτεύοιντο.

¶ Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἤδη προειληφότα ἅπαντα ἀνακινεῖν τῶν ἀτοπωτάτων ἐστὶ, διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, τόνδε τὸν νόμον κρατεῖν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλείας. ὥστε τὰς τῶν ἐξ ἐκείνου τελευτησάντων μέχρι νῦν διαδοχὰς κατὰ τοῦτον πολιτεύεσθαι τὸν τρόπον. πλὴν εἰ

μὴ

E ARMENIORVM SVC-CESSIONE.

EDICTVM III.

PRAEFATIO.

ARMENIOS *priſtina iniuſtitia liberatos, tū ad noſtras per omnia leges deducere, tum decora æquabilitate donare volumus.*

CAPVT I.

T quoniam barbaricā quandā inſolen-emq́;, & quæ neq; Romanos, neq; noſtræ uſtitiā deceat, apud ipſos eſſe legē nuper nus (vt nempe *maſculi in parentum itatē ſuccedant, fæminæ verò non) emiſ-ſenti ad magnificentiā tuam ſacra lege, imus vt ſucceſſiones æquales ſint: & e viris mulieribusq́; Romanorū legibus uta ſunt, hæc etiam in Armenia obtine-ſanè idcirco illuc noſtras etiā leges tran-us, vt in eas oculos conuertentes, ad præ-m illarum rempublicam gubernarent. oniam verò quæ præceſſerunt, ea omnia ere abſurdiſſimū eſſet. ſtatuimus, vt hæc le ab initio pij noſtri imperij vim & vi-habeat: vt ab eo tempore hucuſq; defun-ſucceſſiones hunc ad modum fiant, præ-*

terquam

μὴ ἔτυχον διαλυσάμενοι, ἢ ἄλλως πρὸς ἀλλήλους
ἀπαλλαγέντες. εἰ γάρ τι τοιοῦτον γέγονε, τοῦτο ἐπὶ
τῆς οἰκείας μένειν ἰσχύος, καὶ μηδαμῶς ἀνακι-
νεῖσθαι θεσπίζομεν. ¶ Μετέχειν δὲ αὐτὰς καὶ 2
τῶν καλουμένων γεναρχικῶν χωρίων ἀπὸ τοῦ εἰ-
ρημένου χρόνου βουλόμεθα. Εἰ μέντοι συμβαίη τι-
νὰς εὑρεθῆναι, οἵπερ καίτοι μὴ καλουμένας τὰς
θυγατέρας εἰς τὴν ἐξέτασιν ἀδιαθέτου διαδο-
χῆς, ἔγραψαν ὅμως κληρονόμους. μετεῖναι κἀ-
κείναις καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν γενομένοις τῆς τῶν γε-
ναρχικῶν πραγμάτων διαδοχῆς. ¶ Τὰ τοί- 3
νυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δη-
λούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ καὶ παραφυλάξαι καὶ
πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω. ὥστε τοὺς ἡμετέ-
ρους νόμους διὰ πάντων κρατεῖν καὶ εἶναι κυ-
ρίους, ἀρχομένου μετὰ τοῦ παρόντος νόμου (καθάπερ
εἰπόντες ἔφθημεν) ἐκ τῶν προοιμίων τῆς ἡμετέ-
ρας βασιλείας, τῷ παντὶ δὲ συμπαραταθησο-
μένου χρόνου, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν ἅπασι πολιτευσο-
μένου τρόποις, καὶ παρὰ πάντων φυλαχθησο-
μένου. DAT. X. KAL. AVG.
BILISARIO V. C. CONS.

ΠΕΡΙ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ Φοινίκης Λιβανησίας.

Ἔδικτον δ.

Ο ΑΥ

uam si qui iam transegerint, alióue modo uicem liberarint. Si enim tale quippiam m sit, id in sua robore permaneat, nullóq; commoueatur, iubemus.

orrò mulieres à prædicto tempore eorum s prædiorum quæ * genearchica vocan- participes esse volumus. Si verò inueniri ullos contingat, qui filias, quanquam non entur * ab intestato ad successionem, hæ- tamen scripserint, illæ similiter, quíq; ex ati fuerint, in res genearchicas successio- articipes sint.

* Id est, olim à principe generis familiæ suæ ascripta.

* Lego τῶν ἐξ ἀδιαθέτου.

EPILOGVS.

uæ igitur nobis placuerunt, & per hanc m declarantur legem, excellentia tua & dire & fini tradere studeat: vt leges nosper omnia obtineant, authoritatémq; hat. Ac præsens quidẽ lex ab initio imperij i (vt iam diximus) incipiat, & simul in * tempus extensa, in posterum omnibus s in republica vim habeat, atq; ab omni- obseruentur. Dat. x. K. Aug. Bilisario . Cons.

* Lego χρόνῳ.

MAGISTRATV PHOENICIAE LIBANICAE.

EDICTVM IIII.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΝΝΗ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

Ἀμισθοὺς μὲν χρῆναι γίνεσθαι τὰς ἀρχὰς ἤδη νόμος ἡμέτερος λέγει, ὃν δὴ καὶ κύριον εἶναι διὰ παντὸς τίθεμεν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ δὲ πάντα πορισκόμενοι πρός τε τὴν τῶν ὑποτελῶν εὐγνωμοσύνην, πρός τε τὴν τῶν τόπων φυλακήν, τὰς ἀρχὰς τὰς μὲν συνήψαμεν, τὰς δὲ διείλομεν, τὰς δὲ εἰς ἄλλο καὶ ἄλλο μετεστήσαμεν σχῆμα, τινὰς δὲ αὐτῶν ὑψηλοτέρας τε ἅμα ποιήσαντες, καὶ ὀνόμασι μείζοσι τῶν νῦν ὄντων καταικοσμήσαντες, καὶ πραίτωράς τε καὶ ἀνθυπάτους καὶ μοδεράτωρας καὶ κόμητας, παρὰ τὸ πάλαι κεκρατηκὸς, εἰς τὴν πολιτείαν εἰσαγαγόντες, καὶ πάντα ἐπ' ὠφελείᾳ ταύτης πράξαντες· διὰ τοῦτο ᾠήθημεν χρῆναι καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς τῷ Λιβάνῳ Φοινίκης ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν εἰς σπεκταβιλίαν ἐνεγκεῖν, καὶ τὸ τοῦ μοδεράτορος αὐτῇ δοῦναι σχῆμα, καὶ σιτήσεις αὐτῇ ἄχρι δέκα λιτρῶν ἀφορίσαι χρυσίου. αὐτοῦ μὲν μηδὲν τῷ δημοσίῳ παρέχειν ὀφείλοντος προφάσει τῆς τοιαύτης προσαγωγῆς· τοῦ δὲ τὸ Φοινίκης σκρίνιον φυλάττοντος, δέκα μόνας χρυσίου λίτρας τυσίας διδόντος, ἐπὶ τοῦ κανόνος τῆς αὐτῆς

em IMPERATOR Ioanni gloriosiss. sacrorum per Orientē prætoriorum prefecto, iterū ex consule & patricio.

PRAEFATIO.

MAGISTRATVS *creari oportere gratuito, iam lex nostra præcipit, quam sanè & authoritatē per omnia obtinere volumus.*

CAPVT I.

Osteaquam verò omnia ad subditorū beneuolentiā demerendam, *locorumq; cu-iā & munitionē vndiq; indagantes, ma-atus partim coniunximus, partim diuisi-, alios in aliam atq; aliam formā trans-uimus, nonnullos vero sublimiores feci-nominibusq; maioribus quā quæ tunc es-lecorauimus, prætores, proconsules, mode-es & comites præter pristinā consuetudi-rempub. introducentes, omniaq; ad ipsius atem facientes*: oportere *etiā putamus, gistratum Phœniciæ ad Libanū ex du-s in spectabilē transferamus, & mode-s formam illi demus, tum etiam anno-l decem aurilibras aßignemus: ipse verò prouentus occasione fisco nihil præbere Interim apud Phœnices scrinij tracta-o nuper attributo illi munere, quod & um nuncupatur, ex canone eiusdem prouin*

ἐπαρχίας, τῷ κατὰ καιρὸν λαμπροτάτῳ πριμικηρίῳ τῶν περιβλέπτων σκριβουίων νοταρίων, ὑπὲρ τῆς πρώτης αὐτῷ διδομένης δωρεᾶς, ὅπερ καὶ βενεφίκιον ὀνομάζεται. καὶ ταύταις δὴ καὶ μόναις ἀρκεῖσθαι αὐτόν. τῆς μοδεράτωρος καθαρᾶς δόσεως πάσης φυλαττομένης, καὶ ἔχοντος μετὰ καὶ τὴν τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὑπουργίαν, καθ' ὅσον αὐτῷ δίδωσιν ἡ θεία ἡμῶν διάταξις.

ΚΕΦΑΛ. β.

Πλὴν ἀλλ' ἐξαίρετον αὐτῷ δίδομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρειοτάτων τερτιοδελμάτων, ὡς ἐπὶ τῆς φοινίκων χώρας ἐστὶν, ὥστε αὐτοῦ κατακούειν, ἕπεσθαί τε αὐτῷ, καὶ ταῖς αὐτοῦ πείθεσθαι κελεύσεσιν, ὁπόσαι προΐοιεν ἐπί τε ταῖς τῶν δημοσίων εἰσπράξεσι, ἐπί τε ταῖς τῶν δημοσίων καταστάσεσι, ἐπί τε ταῖς τῶν πόλεων ἀπαθείαις. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα θεσπίζομεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν ἐπισταμένην, διότι καὶ σύμβολα παρ' ἡμῶν γίνεσθαι προσετάχθη, πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἡγούμενον, τὰς decē librarū auri, τὰς ὑπὲρ σιτηρεσίων ἐκ τῶν τῆς ἐπαρχίας φόρων ἐκτάττειν, οὐδὲν ἐλαττουμένων τῶν διατετυπωμένων δίδοσθαι ἔτους ἑκάστου τῷ περιβλέπτῳ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων σκριβουίων νοταρίων, παρὰ τοῖς δημοσίοις ἐφεστῶτος λογισμοῖς ἀλλ' οὐδὲ πλείονος τινὸς γινομένης προσθήκης αὐτῷ. ¶ Ἔχειν δὲ αὐτὸν προτέραν μετὰ σπουδὴν τὴν περὶ τὸ δημόσιον συνοικεῖν δευτέραν δὲ τὴν περὶ τῆς εὐταξίας τῶν πόλεων, καὶ τρίτην τὴν πρὸς τοὺς ἰδιώτας δικαιοσύνην, πάντων, ὡς δίρηται, τῶν γεγραμμένων παρ' I

rouinciæ clariß. pro tempore spectabilium tri
unorum notariorum primicerio denas auri
ibras in singulos annos dabit, quibus ille solis
ontentus esse debebit. Moderator porrò à mu
eribus * omnia pura conseruet: & quatenus
ipsi sacra nostra constitutio permittit, militum
ministerio vtatur.

* Lego πάντα.

CAPVT II.

VErumtamen eximium illi fortißimorum Tertio delmatorum numerū, vt in Phœnicum regione est, aßignamus, qui præcepta ipsius exaudiant, qui ipsum insequantur: qui denique iußis ipsius, quæ aut de vectigalium exactionibus, aut de reipub. statu, aut de ciuitatū incolumitate procedent, pareant. Qua de re cùm instrumenta etiā confici iusserimus, statuimus vt excellētia tua hæc omnia cognoscens, huius magistratus præfecto decē libras auri in annonas aßignatas, ex prouinciæ tributis persoluendas constituat. Interim quæ cōstituta sunt, vt quotannis à publicarū rationū procuratore spectabili clariß. tribunorum notariorū primicerio darentur, imminuenda non sunt: neque verò præterea quicquam illi est addendum ¶ In primis autem moderatori studio sit, vt fisco faueat: dehinc, disciplina & conueniens ordo in ciuitatibus conseruetur: tertiò, vt iustitiam inter plebeios exerceat. Quæ verò (vt dictū est) scripta sunt à

b

ἡμῶν ἐν τῇ θείᾳ ἡμῶν διατάξει προφάσει τῆς καταστάσεως τῶν μοδερατόρων, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων, καὶ ἐπ' αὐτῷ χώραν λαμβανόντων. ¶ Εἰ μὲν 2
τοίγε ὁ ῥηθεὶς ἀριθμὸς τῶν καθωσιωμένων τερτιοδελμάτων κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν εἰς ἑτέρους μεταστάιη τόπους, φροντιοῦμεν ἡμεῖς ἕτερον αὐτῷ ἀντικαταστῆσαι, ὥστε μηδὲν αὐτῷ παντελῶς ἐλλείπειν τῆς νενομισμένης τε καὶ ἀρκούσης βοηθείας. τοῦ περιβλέπτου δουκὸς πρὸς τὸν εἰρημένον λόγον οὐδεμίαν ἔχοντος μετουσίαν, οὐδὲ γὰρ ἐπικοινωνῆσαι αὐτὸν βουλόμεθα οὐδὲ τοῖς ῥητῶς δεδομένοις στρατιώταις τῷ περιβλέπτῳ μοδεράτωρι, οὐδὲ ἰδιωτῶν οὐδενὶ, οὐδὲ ταῖς ἐκείνων, δίκαις, ὅταν ἔχοιεν πρὸς ἀλλήλους, οὔτε εἰ τῶν ἰδιωτῶν τις ἐνάγοιτο, πρὸς οὓς οὐδεμίαν δεδώκαμεν αὐτῷ μετουσίαν. ἐπεὶ πολὺ τὸ μέσον ἐστὶ στρατιωτικῆς τε φροντίδος καὶ πολιτικῆς διοικήσεως. καὶ δεῖ διακεκρίσθαι ταῦτα, καθάπερ οἱ πατέρες τῆς πολιτείας ἡμῖν ἔταξάν τε καὶ κατεστήσαντο. εἰδότων τῶν περιβλέπτων δουκῶν ὡς εἴπερ ἐμβαλεῖν ἑαυτοὺς θαῤῥήσαιεν πράγμασι πολιτικοῖς, οὐδὲ τῶν στρατιωτικῶν ἀντιλήψονται, καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ταύτην τετάξονται. βουλόμεθα γὰρ κατὰ μηδὲν ἐλάττονα τὴν ἀρχὴν ταύτην τῆς τοῦ δουκὸς ἀρχῆς καθεστάναι, ἀλλ' αντέχεσθαι μὲν, ὡς εἴρηται, τῶν τῶν δημοσίων εἰσπράξεως σὺν σφοδρότητι πάσῃ, αντέχεσθαι δὲ καὶ τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπαθείας καὶ μὴ συγχωρεῖν μηδὲ τοῖς περιβλέπτοις δουξὶ, μηδὲ τοῖς λαμπροτάτοις φυλάρχοις, μηδὲ τινι τῶν δυνατῶν οἴκων,

ἀλλὰ

nobis de moderatorum reliquorumq; magiſtratuum ſtatu in ſacra noſtra conſtitutione, ea omnia & in illo locum habeant.

2 ¶ *Sanè ſi dictus deuotorũ Tertio delmatorum numerus noſtro iuſſu in alia transferatur loca, alterum illi* in eius locũ *ſurrogatũ & ſub ijciendũ curabimus: vt ne quid ex ſolenni plenoq; auxilio omnino illi deſit. In his porrò iam dictis rebus ſpectabilis dux nihil communionis habebit. Nolumus enim quicquã illi cõmercij eſſe aut cum militibus ſpectabili moderatori certò aſsignatis, aut cum plebeiorũ quoquam, aut cum illorũ controuerſiis quas inter ſe habuerint: aut ſicut plebeiorũ, in quos illi nullum ius conceſsimus, dica impingatur: propterea quòd inter rei militaris curam & ciuilem adminiſtrationẽ permultum interſit, ac diſcerni hæc oporteat, quemadmodum patres reipub. id nobis ordinarunt & conſtituerunt. Ac ſciant ſpectabiles duces, quòd ſi rebus ciuilibus ſe ingerere audeant, militarem magiſtratum non retinebunt, & huic magiſtratui ſubijciendi erunt. In nulla namq; re inferiorem hunc magiſtratum ducis magiſtratũ eſſe volumus. Volumus inſuper, vt (quomodo dictum eſt) quàm vehementiſsimè publicarũ contributionũ exactioni incumbat, plebisq; incolumitati inuigilet, & ne ſpectabilibus ducibus, neque clariſs. tribunis, neque cuiquam potentium domuum,*

ἀλλὰ μήτε τῷ θείῳ ἡμῶν πατριμωνίῳ, ἢ τοῖς θείοις ἡμῶν πριβάτοις, ἢ τῷ θείῳ ἡμῶν οἴκῳ, τὴν οἱανοῦν ἐπαγαγεῖν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσι ζημίαν. οὐ δὲ καταπλήττεσθαι, οὐδὲ τρέμειν, ἀλλ᾽ ἀνδρικῶς τῶν ἐπτηκόσιν ἡγεῖσθαι, καὶ πάντα πράττειν ὁπόσα ἐπὶ τοῖς ἄλλοις μοδεράτωρσι νενόμισται. καὶ οὕτω τὰ περὶ τῶν ὅλων αὐτῷ διοικεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἐκεῖνο μέντοι γίνεσθαί τε καὶ κρατεῖν βουλόμεθα, τὸ τὰς σιτήσεις τῶν περιβλέπτων δουκῶν ἐκεῖθεν αὐτοὺς κομίζεσθαι, ὁπόθεν ἂν ὁ περίβλεπτος τῆς ἐπαρχίας μοδεράτωρ ἐκτάξειε. πρόδηλον οὖν ὡς οὐ μετὰ τοσαύτης ἀδρανίας προσέξουσι τοῖς πράγμασιν, ὡς μηδὲ τὰς οἰκείας αἰτήσεις ἰσχύειν ἀπαιτῆσαι. εἰδότες ὡς εἰ παρὰ ταῦτά τι πράξαιεν, ποινὴν viginti librarũ auri καταθήσουσι. ¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω. 1

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ τῶν ἁρμοζουσῶν ἀγωγῶν τοῖς εὐαγέσι τόποις.

Ἐδίκτον ε.

Ὀπό-

imò ne sacro quidem nostro patrimonio, aut sacris nostris priuatis, aut sacræ nostræ domui, qualecunque tributarijs nostris damnum inferre permittat: vt ne etiam demisso animo neque pauidus sit, sed virilem in modum subditis præsit, omniáq; faciat quibus alij moderatores ex præscripto obstricti sunt. Atque ita quidem *rerum summa ab ipso administretur.*

CAPVT III.

ILlud sanè etiam fieri & obtinere volumus, vt spectabiles duces inde annonas auferant, vnde spectabilis prouinciæ moderator eas auferendas constituerit: propterea quòd manifestum sit eos non tam socorditer ad res animum aduersuros esse, vt quæ sibi competant, petere non poßint. Sciant verò, quòd si præter hæc quippiam fecerint, viginti librarum auri mulctam persoluent.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram declarantur legem, excellentia tua effectui & fini tradere studeto.*

DE TEMPORE ACTIONVM QVAE SACRIS LOCIS competunt.

EDICTVM V.

Ὅπερ τὰ φάρμακα ταῖς νόσοις, τοῦτο παρέχουσι τὰ νόμιμα τοῖς πράγμασι. καὶ τὰ ἑξῆς.

ΕΔΙΚΤΟΝ ΤΟΥ ΕΥσεβεστάτου ἡμῶν δεσπότου Ἰουστινιανοῦ, ϛ.

Ἐγνώκαμεν ὡς μετὰ τὴν παίδευσιν τὴν κατὰ φιλανθρωπίαν τοῦ δεσπότου θεοῦ γενομένην, οἱ τὰς πραγματείας καὶ τὰς μεθοδείας μετερχόμενοι, καὶ οἱ διαφόρων τεχνῶν καὶ οἱ περὶ τὴν γῆν ἐργάται, ἔτι γε μὴν καὶ οἱ ναῦται, ὀφείλοντες μᾶλλον καλλίους γίνεσθαι, εἰς πλεονεξίαν δεδώκασι, καὶ διπλασίονας καὶ τριπλασίονας τιμάς τε καὶ μισθοὺς παρὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν ἐπιζητοῦσι.

ΚΕΦΑΛ. α.

Συνείδομεν τοίνυν διὰ θείου ἐδίκτου πᾶσιν ἀπαγορεῦσαι τὴν τοιαύτην πλεονεξίαν, καὶ μηδένα τοῦ λοιποῦ τολμᾶν πραγματευτὴν, ἢ ἐργάτην ἢ τεχνίτην ὁποίας δήποτε μεθόδου, ἢ ἐμπορίας, ἢ γεωπονίας, πλείονα τῆς παλαιᾶς συνηθείας ἐπιζητεῖν τιμήματα, ἢ μισθούς. κελεύομεν δὲ καὶ τοὺς τὰς μετρήσεις τῶν οἰκοδομικῶν καὶ γεωπονικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ποιοῦντας, μηδὲν

PRAEFATIO.

QVOD *medicamenta morbis, hoc ius præstat controuersiis,&c.* Extat supra Nou. III.

EDICTVM PIENTISSIMI DOMINI NOSTRI Iustiniani, VI.

PRAEFATIO.

COGNOVIMVS, *quomodo post castigationẽ domini Dei benignitate immissam, qui negotiationes & ludos literarios exercent, diuersi etiã generis artifices & agricolæ, insuper & nautæ, cùm potius meliores fieri deberent, lucri cupiditati se dediderint, & duplicia tripliciaq; precia ac mercedes præter veterẽ consuetudinem requirant.*

CAPVT I.

V*Isum igitur est per sacrum edictũ omnibus interdicere detestandam istiusmodi auaritiam, & nequis in posterum cuiuscunq; disciplinæ aut artis magister, qualiscunq; etiã negociationis negociator, qualiscunq; demum agriculturæ agricola, quàm vetus consuetudo ferat, plus precij mercedísue nomine exigat. Iubemus verò etiam, vt ædificiorum, & colendæ terræ, aliorúmque operum mensores nihil*

πλέον λογίζεσθαι τοῖς ἐργαζομένοις ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν φυλάττειν. Ταῦτα δὲ παραφυλάττειν κελεύομεν καὶ τοὺς ἐπιτάττοντας οἱαδήποτε ἔργα, ἢ καί τινα ἤδη ὠνουμένους. οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς ἐξεῖναι πλέον τοῦ ἔθους τοῦ διατεταγμένου παρέχειν συγχωροῦμεν. γινωσκόντων τῶν πλέον τι τῆς παλαιᾶς συνηθείας ἐπιζητούντων, ὡς τριπλασίονα ποσότητα εἰσκομίσαι τῷ δημοσίῳ ἀναγκασθήσονται, εἰ παρὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς διατεταγμένον λαβόντες ἢ δεδωκότες φανείησαν. Ταῦτα δὲ ζητεῖσθαι καὶ ἐκδικεῖσθαι κελεύομεν παρά τε τῆς σῆς ὑπεροχῆς, καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως. βουλόμεθα γὰρ δὲ ὑμῶν τοὺς παραβαίνοντας ταύτην ἡμῶν τὴν διατύπωσιν, ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὁρισθεῖσαν ποινὴν, καὶ τιμωρίαις ὑποβάλλεσθαι. ποινῆς ἐπικειμένης πέντε χρυσίου λιτρῶν ταῖς πειθομέναις ἡμῖν τάξεσιν, εἴ τι τῶν παρ᾽ ἡμῶν διατεταγμένων ἀμεληθείη.

DAT. II. K. APR. CONSTANT. DN. IVST. PP. AVG. POST BILIS. V. C. CONS.

ΤΥΠΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚῆς περὶ ἀργυροπρατικῶν συναλλαγμάτων.

Ἔδικτον ζ.

EN

plius operarijs imputent, & illis antiquam suetudinem conseruent. Hæc autem ob- uare iubemus & eos qui qualiacunq; ope- demandant, & eos qui aliqua redimunt. quidem nec ipsis amplius quàm more con- tutum sit dare concedimus. Sciant verò qui icquam amplius quàm pro veteri consue- dine requirunt, quòd triplicem quantita- in fiscum inferre cogentur, si supra id quod initio constitutum fuerit, cæpisse illos quic- uam aut dedisse ostensum sit. Hæc porrò in- uiri ac vindicari iubemus & ab excellentia a, & à gloriosiss. fœlicis huius vrbis præfe- o. Volumus enim per vos ab huius nostri edi i trāsgressoribus constitutam mulctam exi- , pœnísque illos subdi: ita vt quæ vobis pa- ent cohortibus, quinque librarum auri mul- ta incubitura sit, siquid ex ijs quæ à nobis onstituta sunt neglectum fuerit. Dat. 11. Kal. April. Constant. Dn. Iust. P P. Aug. Post Bilis. v. c. Cons.

FORMA PRAGMATICA DE ARGENTARIORVM CON- tractibus.

EDICTVM VII.

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανός, Ἀλαμανικός, Γοτθικός, Φραγγικός, Γερμανικός, Ἀντικός, Ἀλανικός, Οὐανδαλικός, Ἀφρικός, εὐσεβής, εὐτυχής, ἔνδοξος, νικητής, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, Ἰουλιανός.

Ὥσπερ ἀεὶ ἡ παρὰ ἀρετῆς δύναμις ἐν τοῖς ἐναντίοις διαφαίνεται, οὕτω καὶ ἡ βασιλικὴ πρόνοιά τε καὶ διοίκησις ἐν ταῖς τῶν ὑπηκόων ἐνστάσεσι φανεροῦται. καὶ συνήθειον μὲν ἡμῖν μηδὲν πότε τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ ἐναντίον τι συμβαίνειν. εἰ δὲ ἢ τὸ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων συμμετάβλητον, ἢ ἡ τοῦ θείου νεύματος κίνησις τοῖς ἀνθρωπίνοις ἐνσκήπτει καινοῖς, ἡ ἐπαγομένη ἄνωθεν μετὰ φιλανθρωπίας παιδεία, παρὰ βασιλικῆς προνοίας τε καὶ φιλανθρωπίας ὑπόθεσις γίνεται. ὅπερ καὶ ἐν τῷ παρόντι συμβέβηκε χρόνῳ, οὐ δεόμενον διηγήματος. ἡ γὰρ εἰς πάντας τοὺς τόπους διελθοῦσα τοῦ θανάτου περίστασις, οὐδενὶ ἀναγκαῖον εἶναι ποιεῖ ἐκεῖνο ἀκούειν ὅπερ ἕκαστος ὑπέμεινεν. πολλῶν τοίνυν, οἷα δὴ ἀπροόπτου, γενομένων ἄπερ δυσκόλως ἂν ἄλλος ἐπήγαγε χρόνος, οἱ ἐν τῷ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείῳ καταλεγόμενοι,

In nomine domini IESV CHRISTI Dei nostri:

nperator Cæsar Flauius IVSTINIANVS, Alemanicus, Gotthicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, pius, felix, inclytus, victor, triumphator, omni æuo adorabilis, Augustus.*

†Quod in Græco Iulianus his adiicitur, vitiosum iudico.

PRAEFATIO.

QVEMADMODVM *virtutis vis in rebus aduersis semper elucet, ita etiam Imperatoria cura & gubernatio in subditorum contro-ersiis manifesta fit. Et optandum quidem obis est, nequid vnquam reipublicæ nostræ luersi eueniat: verùm si aut rerum humaarum mutabilitas, aut commota ad id diui-a voluntas mortalibus mala immittat, desu-er benignè inducta castigatio Imperatoriæ uræ benignitatisq; occasio fit. Quod sanè hoc* mpore ita euidenter *accidit, vt opus expo-tione non sit. Cùm enim mortis aculeus & ericulum omnia loca peruagata sint, quod uisq; sensit, nemini audire necesse est. Quando aq; multa ex improuiso inciderunt, quæ non emerè tempus aliud induxisset, qui in corpo-e ac collegio argentariorum recensentur nos ccesserunt, dicentes hæredes nonnullos ac*

successo

προσῆλθον ἡμῖν, φάσκοντες τινὰς κληρονόμους καὶ διαδόχους τινῶν ἀγράφως παρὰ τῶν ἀργυροπρατῶν χρυσίον ἢ καὶ ἄργυρον ἢ καὶ ἕτερα εἴδη κομισαμένων, εἰς ἀγνωμοσύνην ὁρᾷν. οἷα μηδὲ τῶν λαβόντων περιόντων, μηδὲ αὐτῶν τῶν κληρονόμων ἢ διαδόχων δυναμένων ἐξ ἀγράφων ἐλέγχεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. α.

Τοῦτο τοίνυν θεραπεῦσαι σπουδάζοντες, θεσπίζομεν, τοὺς κατὰ τοῦτον ἐνθυμουμένους τὸν τρόπον, πρό γε πάντων πρὸς τὸ ὀρθὸν συνειδὸς ἀποβλέποντας, ἀνενδοιάστως ὁμολογεῖν τὰ δοθέντα παρὰ τῶν ἀργυροπρατῶν ἐκείνοις ὧν αὐτοὶ ὑπῆλθον τὰ δίκαια. ταυτὸ δὲ τοῦτο καί τινας περιόντας περὶ τοὺς ἐκ τοῦ κατ' αὐτοὺς συστήματος πράττειν. ὅπερ καὶ παρὰ τῶν οἰκείων ἐνθυμουμένων παρὰ τῶν αὐτῶν διαδίκων γίνεσθαι προστάττομεν. εἰδότος ἑκατέρου μέρους ὡς εἰ ἐλεγχθείη ἢ διὰ τῆς τῶν ὑπουργησάντων φωνῆς, ἢ διὰ τῆς τῶν ἡμερησίων καταγραφῶν μεθ' ὅρκου γινομένης προαγωγῆς, ἢ δι' ἄλλης τινὸς ἱκανῆς ἀποδείξεως. ἐν διπλῷ οἱ ἀγνωμονοῦντες καταθήσουσιν ἀπεριδόλως καὶ κατὰ ἀγνωμοσύνην ἠρνοῦντο, ἢ κρύψαντες, ἢ γνῶναι τὸ τοῦ πράγματος ἀληθὲς ἀμελήσαντες.

ΚΕΦΑΛ. β.

Δεύτερον ἡμῖν παρὰ τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείου ἀνηνέχθη κεφάλαιον, ὥστε μὴ ἀναγκάζεσθαι αὐτοὺς ταῖς

προσ-

cessores quorundam, qui scriptura non in-
ueniente ab argentarijs aurũ, aut argen-
m etiã, aut alias species accepissent, ad per-
iã improbitatemq́; spectare: quòd videlicet
que qui cæperunt superessent: neque ipsi hæ-
les, siue successores, cùm contractus conscri-
non sint, conuinci poßint.

CAPVT I.

HVic igitur rei mederi conantes, statui-
mus, vt qui ad hunc modum iudicium
beunt, oculis in conscientiã defixis, expreßè
plenè quæ illis in quorum bona & ius suc-
serunt, ab argentarijs data sint, confitean-
: vt etiã qui adhuc *superstites* sunt, *eius*
legij quod ipsis actionẽ intendit, argenta-
idipsum faciant. Idem etiã à seruis, qui
ijsdem iudicibus examinantur, fieri iube-
us. Sciat verò vtraque pars, si ministrorũ
timonio, aut quæ cũ iureiurando fiat, dia-
rũ productione, aut alia etiã aliqua suf-
ienti probatione res conuincetur, quòd qui
probè egerint, quæ fraudulenter & per im-
bitatem negauerint, in duplũ dependent,
e rei veritatem occultauerint, siue illam co-
oscere neglexerint.

CAPVT II.

ALterum ad nos ab eiusdem corporis ar-
gentarijs relatum caput est, vt ne te-
antur quæ ab illis cum quibus contraxe-

runt,

προσφερομέναις παρ' αὐτῶν τῶν συναλλακτῶν ὁμολογίαις, ἢ πιττακίοις, ἢ λογοθεσίοις τῇ ἐκείνων καταγραφεῖσι χειρὶ, εἶτα ἀμφιβαλλομένοις, διὰ τῆς τῶν ἀγοραίων συμβολαίων συγκρίσεως τὴν πίστιν ἐπιτιθέναι. διὰ τὸ τὸ κατ' αὐτοὺς σύστημα πολλοῖς μὲν, μάλιστα δὲ τοῖς συγγένεσιν ἀνθρώποις πιστεύειν, μὴ ἀνεχομένοις τὰ ἑαυτῶν δημοσιεύεσθαι συναλλάγματα, ἢ τὴν τῶν οἰκείων περιουσιῶν φανεροῦσθαι κατάστασιν, καὶ βουλομένοις, ὡς εἰκὸς, τοῖς ἔξωθεν μείζονας ἢ ἐλάττονας φαίνεσθαι· ἀλλὰ χρῆναι τὰ γινόμενα εἰς αὐτὰ ἰδιόχειρα, καθὰ εἴρηται, γράμματα, τὴν ἴσην τῶν ἀγοραίων συμβολαίων δύναμιν ἔχειν.

¶ Καὶ ἐν τούτῳ τοίνυν ἡμεῖς ὁδόν τινα μέσην βαδίζοντες, ἥπερ καὶ τοὺς ἀργυροπράτας κατὰ τῶν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις κεφαλαίοις διαδίκων, καὶ αὖθις ἐκείνους κατ' αὐτῶν βουλόμεθα χρήσασθαι. θεσπίζομεν, εἰ τοιαῦτα προφέρουσιν ἰδιόχειρα τῶν συναλλαξάντων γράμματα, εἴπερ ἢ αὐτὸς οὗ τινος εἶναι λέγεται, ἢ οἱ αὐτοῦ κληρονόμοι τε καὶ διάδοχοι οὐ δύνανται μεθ' ὅρκου δόσεως ἀπαρνήσασθαι, οἷα παρ' ἐκείνου γεγράφθαι οὗπερ ὄνομα φέρουσι, τὴν ἀναργυρίαν μὴ προβαλλόμενοι· ἀλλὰ κἂν δυνηθείη πρὸς τούτοις ὁ ἀργυροπράτης ἐξ ἀγοραίου γραμματείου τὸ ἄγραφον πιστώσασθαι, ἢ αὐτὸς μὲν τοῦτον καταλιγωρήσει, ὁ δὲ ἀντίδικος μὴ δυνηθείη ἐκ τῆς ἄλλου ἀγοραίου συγκρίσεως ἐλέγξαι τὸ ψεῦδος· τηνικαῦτα ἐκ τῆς ὁμο-

λογι

t, confeßiones, tabulæ, aut ratiocinia ipso-
manu conscripta, sibi exhibita sunt, post-
in dubium deuocantur, ista ipsi per pu-
orum instrumentorū collationem probare:
oterea quòd ipsorum collegium multis &
cipuè nobilibus credat, qui contractus suos
licari, aut statum rerum suarum mani-
m fieri non sustinent, maluntq; (vt con-
aneum est) diuites quàm obærati alijs vi-
: sed vt propria manu (vt dictum est) in
ncepta literæ eand[illegible] cum publicis instru-
tis vim obtineant.

t in hoc mediam quandam nos viam in-
ßi, qua & argentarios aduersus eos qui de
bus capitulis litem mouebunt, & rursus
aduersus illos vti volumus, statuimus, vt
iusmodi illorum qui contraxerunt propria
nu scriptas literas argentarij proferant,
s aut ipse cuius esse dicuntur, aut ipsius
edes successorésue non possunt cum iureiu-
do abnegare, tanquam proculdubio *ab*
cuius præ se nomen ferunt scriptæ sint, nu-
ratam pecuniam non esse opponi nequeat.
uper verò si argentarius ex publico instru-
nto propriæ manus scripturam confirma-*
posit, aut ipse quidem id negligat, aduer-
ius vero ex alterius publici scripti compa-
ione scripturam illam vt falsam redar-
ere nequeat: tunc ex instrumentis, quæ
illorum

† Non ἄγραφον, sed ἰδιόγραφον, aut potius ἰδιόχειρον lego.

λογημένων καὶ ἀναμφιβόλων καὶ τῇ τῶν μαρτύρων ὑπογραφῇ βεβαίων ἰδιοχείρων συμβολαίων, πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἀργυροπρατῶν ἢ κατ' αὐτῶν προφερόμενα τῶν συναλλαξάντων ἰδιόχειρα γράμματα τὴν σύγκρισιν γίνεσθαι. καὶ εἶναι αὐτὰ βέβαια, οὐκ ἐλάττονα τῶν ἀγοραίων συμβολαίων ἔχοντα δύναμιν, οἷα οὐκ ἀσφαλείας αὐτοῖς ἐνούσης, ἀλλὰ μόνου τοῦ σχήματος. οὐδενὸς τοῖς ἱκετεύουσι γινομένου προκρίματος ἐκ τοῦ μὴ ἐγκεῖσθαι ὑποθήκας ἢ κληρονόμων ἢ διαδόχων ὄνομα τοῖς παρ' αὐτῶν συναλλαξάντων εἰς αὐτοὺς ἐγγράφοις γενομένοις.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἕξουσι δὲ οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείου, ἐξ ἴσου δὲ καὶ οἱ συναλλάκται, τὰς ὁμοίας κατ' αὐτῶν ἀγωγὰς κινοῦντες, ἄδειαν, εἴπερ τινὲς τῶν τετελευτηκότων δι' ἀπορίαν κληρονόμους μὴ οὐκ ἔσχον, χρεώστας δὲ κατέλιπον, ἢ καὶ πράγματά τινα ἐκείνοις διενεγκόντα ἐν παραθήκῃ ἢ ὑποθήκῃ παρά τισιν εὑρίσκεται. κινεῖν κατ' ἐκείνων τὰς ἁρμοζούσας αὐτοῖς ἀγωγὰς, καὶ τὸ ἱκανὸν ἐξ αὐτῶν ἑαυτοῖς πορίζειν. τὰ ὅμοια δὲ αὐτοῖς φυλαχθήσεται καὶ ἐπὶ ταῖς τῶν ζώντων συναλλακτῶν καὶ χρεωστούντων αὐτοῖς, ὥστε ἐξεῖναι τοῖς ἐνάγουσιν ἢ καὶ ἐναγομένοις βουλομένοις, κἂν μὴ τοῖς συμβολαίοις ὑποθήκης ἐμφέρεται μνήμη, ὑποθηκαρίας ὅμως κινεῖν ἀγωγὰς, ὡς φύσει τοῖς τῶν ἀργυροπρατῶν καὶ τῶν συμβαλλόντων αὐτοῖς συναλλάγμασιν ἑπομένας, καὶ ἔχειν κατὰ τῶν ὑστέ-

ρων

illorũ manu de quibus agitur conscripta esse certò constat, & testium subscriptione stabilita sunt, ad ea eorundẽ scripta, quæ ab argentariis, aut aduersus eos ab iis qui contraxerunt, proferuntur, cõparatio fiat, firmaq́; sint, nec minorem quàm publica instrumenta vim & authoritatem habeant, non ex firmitate & vigore qui illis insit, sed ex sola forma. Nihil etiam præiudicij in hoc supplicibus sit, quòd in scripto ab iis qui contraxerunt ipsis dato, hypothecæ, aut heredũ successorúmve nomina non insint.

CAPVT III.

EIusdem porrò corporis argentarij, similiter etiam qui cum illis contrahunt, dummodo similes aduersus illos actiones moueant, facultatem habebunt, vt siqui defuncti propter inopiam hæredes non habuerint, debitores verò reliquerint, aut res aliquæ quæ ad ipsos pertineant, apud aliquos depositæ oppigneratæve inueniantur: aduersus illos cõpetentes actiones moueant, & ex illis satisfactionem sibi parent. Idem etiam ipsis in "bonis illorũ qui cũ ipsis contraxerunt, & debent, dũ illi adhuc viuunt, seruabitur, vt ipsis, siue actores, siue rei sint, si velint, tametsi in instrumentis hypothecæ nulla mentio insit, hypothecarias tamẽ actiones mouere liceat: quasi ex naturaliter argentariorũ, eorumq́; qui cũ ipsis contrahunt contractus comitentur. Habebũt verò id etiã, vt tẽpore poste-

Post αὐτοῖς addo περιουσίαις quod 'bonis' respondeat.

ρων τῷ χρόνῳ δηλονότι δανειστῶν τὴν προτίμησιν. ἄδικον γὰρ τυγχάνει καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων χρόνων δικαιοσύνης ἀλλότριον, τοὺς μὲν εὐεργέτας τῶν ἰδίων στερεῖσθαι πραγμάτων, τοὺς δὲ χρεωστοῦντας τοῖς ἀλλοτρίοις ἐντρυφᾶν.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΚΑκεῖνο δὲ τῇ ἡμετέρᾳ περὶ αὐτοὺς ἐπικουρίᾳ προστίθεμεν. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς παρ' αὐτῶν γινομένοις συναλλάγμασι σφόδρα ὁ νεαρὸς ἡμῶν νόμος ἀνθίσταται, ὁ παρακελευόμενος τοὺς εὐεργέτας μὴ χωρεῖν κατὰ τῶν πριαμένων τινὰ παρὰ τῶν χρεωστούντων, πρὶν ἂν οἱ πρωτότυποι χρεῶσται ἄποροι διὰ τῆς ἐξετάσεως ἀποδειχθῶσιν (ἐπεὶ αὐτοῖς πάνυ καθίστηκε φορτικόν, διὰ τὸ τοὺς ἀγοράζοντας, ὡς ἔκ τινος ἔθους, καὶ βεβαιωτὰς ζητεῖν, καὶ τὴν ἄλλην ἑαυτοῖς ἀσφάλειαν περιποιεῖσθαι, αὐτοῖς δὲ τοῦτο μήτε ἔθος μήτε τὴν ταχεῖαν τῶν συναλλαγμάτων ἔκβασιν συγχωρεῖν) θεσπίζομεν διὰ τοῦ παρόντος θείου πραγματικοῦ τύπου, κατ' ἰδικὴν αὐτοῖς διδομένου φιλοτιμίαν, μὴ δυναμένην ἑτέρῳ προσώπῳ, ἢ μεθοδίῳ, ἢ σωματείῳ, ἢ ἐπιτηδεύματι παντελῶς ἁρμόζειν, τοιαύτης αὐτούς τε καὶ τοὺς αὐτῶν συναλλάκτας, ἡνίκα κατ' αὐτῶν ἀγωγὰς κινοῦσι, προνομίας ἀπολαύειν, ἐν τῷ ἐπιζητεῖν τε καὶ διώκειν τὰ πράγματα, ἐφ' οἷς αὐτοῖς ὁ χρόνος παρέχει προτίμησιν, ὁποῖα πρὸ τῆς ἡμετέρας ἔσχον νομοθε-

rioribus creditoribus præferantur. Non æquũ enim est, à nostrorumq; temporum iusticia alienum, eos qui bene de alijs merentur, rebus suis priuari: qui verò debent, superbire de alieno.

CAPVT IIII.

I*Llud sanè etiam in illorum subsidium adijcimus. Quoniam enim quæ ab ipsis ineuntur contractibus vehementer nouella nostra lex repugnat, quæ iubet ne creditores aduersus eos qui aliquid à debitoribus emerint, prius iudicio agant quàm principales debitores per cessionem bonorum non soluendo esse constet, (id quod admodum illis graue & molestum fuit, propterea quòd qui emunt, velut ex consuetudine quadam & ob* euictionem *fideiussores quærant, & aliam sibi omnem securitatem parent: ipsis verò id neque consuetudo, neque in conficiendis contractibus celeritas permittat) per præsentem sacram pragmaticam formam, eam speciali munificentia ipsis elargimur, quæq; alteri personæ, collegio, corpori, aut officio nullo modo competat, statuimus, vt & ipsi & qui cum ipsis contrahunt, quando aduersus ipsos actiones instituunt, in inquirẽdis persequendisq; rebus in quibus ipsis tempus prærogatiuam præbet, tali priuilegio vtantur, quale ante legis nostræ latiorem hac*

σίας. ὥστε αὐτοὺς μὴ βαρουμένους τῇ ἀποδεί-
ξει τῶν χρεωστούντων ἑκάστοτε, εἴπερ μὴ δυ-
νηθῶσι παρὰ τοῦ πρωτοτύπου τὸ ἱκανὸν ὑπομεῖ-
ναι, χωρεῖν κατὰ τῶν ἐκποιηθέντων ὑπ' ἐκεί-
νων πραγμάτων, καὶ δὴ ἰδικῆς ἢ γενικῆς ὑποθήκης
αὐτοῖς ὑποκειμένων, ἐφ' ὧν, καθὰ εἴρηται, προγε-
νέστερα τῶν ἄλλων δανειστῶν ἔχουσι δίκαια. οἰό-
μεθα γὰρ τὰ τῷ προειρημένῳ σωματείῳ καὶ τοῖς
αὐτῶν συναλλάγμασι παρεχόμενα, ἐς τὴν κοινὴν
συντείνειν εὐεργεσίαν· οἷα αὐτῶν οὐκ ὀλίγοις τι-
σὶν ἀλλὰ τοῖς ἐν πάσῃ σχεδὸν τῇ πολιτείᾳ γινο-
μένοις συναλλάγμασιν ὑπουργούντων.

ΚΕΦΑΛ. ε.

ΚΑὶ τοῦτο δὲ αὐτοῖς παρασχεῖν αὐτοῦσι συνεί-
δομεν, ὥστε ἡνίκα αὐτοί τισιν ἐπάγωσι δί-
κας, καὶ εἰς τὴν τῆς δεκατημοιρίας ὁμολογίαν
συνελαύνωνται, μὴ ἀπαιτεῖσθαι ἐγγύας, ἀλλὰ ἀρ-
κεῖν τὴν αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ γινομένην κατάθε-
σιν. οἷα ἀξίων ὄντων ὑπὲρ ἑαυτῶν πιστεύεσθαι,
ὧν ἡ πίστις καὶ ὑπὲρ ἑτέρων ἀρκεῖν νομίζεται.
πρόδηλον ὅμως εἰ τῷ νόμῳ ὑποπεσοῦνται, οὐδὲν
αὐτοὺς ὠφελήσει τὸ ἐγγυητὴν μὴ παρασχεῖν.
ἀλλὰ καὶ οὕτως καταθήσουσι τὴν τῆς δεκατη-
μοιρίας ποινήν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐνάγοντες αὐτοῖς·
καὶ πρός γε οἱ παρ' αὐτῶν ἐναγόμενοι, ταῖς
ὁμοίαις ὑποτεθήσονται ποιναῖς. ταύτης καὶ
μόνης τῆς διαφορᾶς ἐπὶ τούτῳ τῷ κεφα-
λαίῳ οὔσης, ὥστε, καθάπερ ἔμπροσθεν
εἴρηται,

buerunt: vt probatione debitores bonis cessisse non grauati, siquidem satisfactionem à principalibus consequi nequeant, aduersus res ab illis abalienatas, & ex speciali generalíve hypotheca ipsis obnoxias, in quibus (vt dictum est) antiquius quàm alij creditores ius habent, actionem mouere possint. Existimamus enim, quæ prædicto argentariorum corpori, & qui cum ipsis contrahunt conceduntur, in communem se beneficentiam extendere: ideò quòd illi non paucis quibuspiam, sed omnibus fermè quæ in vniuersa republica fiunt contractibus ministerium præstent.

CAPVT V.

Hoc quoque illis ad petitionem ipsorum concedere visum est, vt quando dicam aliquibus impingunt, & ad promissionem decimæ partis adiguntur, ne ab illis fideiussiones exigantur, sed sufficiat ipsorum hac de re factum promissum: quippe qui digni sint quibus per se credatur, quum ipsorum fides & pro alijs sufficere existimetur. Illud manifestum sit, quòd si legi succubuerint, nihil illis proderit fideiussorem non dedisse: sed nihilominus decimæ partis pœnam depensuri sunt, quemadmodum & qui illos in ius vocant, ipsis. Insuper & qui ab illis in ius vocantur, similibus pœnis subijcientur. Hoc vnum discrimen in hoc capite fuerit, quòd (quemadmodum iamiam di-

εἴρηται, τοῖς ἐκ τοῦ συστήματος τῶν ἀργυροπρατῶν ἐνάγουσι τὴν τῶν ἐγγυητῶν λύσιν ἐπὶ τῇ δεκατημοιρίᾳ κατ' ἰδικὴν ἡμῶν τινα φιλοτιμίαν συγκεχωρῆσθαι.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ εἰς διάφορα τοὺς ἱκέτας ἕλκεσθαι δικαστήρια (καὶ μάλιστα πλείστους ὄντας συναλλάκτας, καὶ, οἷα συμβαίνει, ὀλίγους εὐγνώμονας) οὐ μόνον αὐτοῖς βλάβην ἀλλὰ καὶ τοῖς κοινοῖς πράγμασιν ἐμπόδισμα φέρειν εὑρίσκεται· καὶ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τὴν προτέραν ἡμῶν περὶ αὐτοὺς μιμούμεθα προμήθειαν, καὶ παρακελευόμεθα αὐτοῖς εἶναι ἰδικοὺς δικαστὰς εἴτε ἐνάγουσιν, εἴτε ἐνάγοιντο, τήν τε σὴν λογιότητα, καὶ Πέτρον τὸν ἐνδοξότατον κόμητα τῶν θείων ἡμῶν λαργιτιώνων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρίκιον· ὥστε παρὰ θατέρῳ τούτων, τὰς κινηθησομένας μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ ἑτέρων οἱασοῦν δίκας, ἢ καὶ ἤδη παρὰ τοῖς πρότερον αὐτοῖς παρ' ἡμῶν δεδομένοις δικασταῖς, εἶτα ἀποβιώσασιν ἐναρχθείσας, σκοπεῖσθαι, καὶ σύντομον καὶ τοῖς ἡμετέροις νόμοις συμβαῖνον δέχεσθαι πέρας· καὶ τοὺς ἱκέτας τῆς τῶν πραιτωρίων τριβῆς ἀπαλλαττομένους σχολάζειν τῷ οἰκείῳ ἐπιτηδεύματι, τοσοῦτόν τε εὐγνωμονέστερον φέρεσθαι περὶ τὰ τῶν ὑπηκόων συναλλάγματα, ὅσον οἱ αὐτοὶ ἧττον ἀγνωμοσύνης πειρῶνται, ἢ ἀγνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες, οὐ συγχωροῦνται ἀδίκους αὐτοῖς ἐπιφέρειν βλάβας.

Ἀλλ'

ctum est) qui è collegio argentariorum actiones instituunt, fideiussorum datio in decima parte per speciale nostrum beneficium his condonata & remissa sit.

CAPVT VI.

QVoniam verò quòd supplices ad diuersa tribunalia protrahuntur (idcirco quòd eorum qui cum ipsis contrahunt infinitus numerus sit, &, vt contingit, pauci probi sint & grati) non solùm ipsis damnum, verumetiam communibus rebus impedimentum inferri compertum est: etiam in hac parte priorem nostram circa illos prouidentiam imitamur, ac iubemus vt speciales illis iudices sint, siue in ius vocent, siue vocentur, & prudentia tua, & Petrus *gloriosiss. sacrarum nostrarum largitionum comes, consularis & patricius: vt apud vtruncumque horum mouendæ inter ipsos & alios qualescunque controuersiæ, aut etiam apud iudices antehac à nobis illis datos ac deinde defunctos iam motæ, examinentur, atque breui finem, qui nostris legibus conueniat, capiãt: & supplices prætoriorum vexatione liberati, officio & rebus suis vacent: tantoq; candidius & libentius subditorum contractibus operam nauent, quanto minore improbitate & ingratitudine tentantur, aut qui improbi esse conantur, iniqua illis damna inferre non sinuntur.*

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ἀλλ' ἐπείπερ ἡμῖν καὶ ἄλλον τινὰ τῶν δολερῶν ἀνθρώπων ἐφανέρωσαν δόλον, ἀπαγγείλαντες ὥς τινες μὲν δανεισάμενοι ἢ δανειζόμενοι παρὰ τῶν ἐκ τοῦ εἰρημένου συστήματος χρήματα, ἠγόρασαν ἢ ἀγοράζουσι κτῆσιν ἀκίνητον, ὀνόματι τῶν οἰκείων γαμετῶν ἢ ἄλλων τινῶν περὶ αὐτοὺς ὄντων, πρὸς περιγραφὴν τῆς γενικῆς ὑποθήκης τῶν ὄντων αὐτοῖς καὶ ἐσομένων πραγμάτων· τινὲς δὲ τὰ ἑαυτοῖς κεχρεωστημένα παρὰ τῶν ὑπευθύνων ἀναλαμβάνοντες, ἢ ἐν χρήμασιν ἢ ἐν ἀκινήτοις πρὸς ἄλλοις τοῖς πράγμασιν, οὐκ εἰς ἴδιον πρόσωπον, ἀλλὰ, καθὰ εἴρηται, ἢ εἰς τὸ τῶν συμβιωσῶν ἢ συγγενῶν τὴν τοιαύτην καταβολὴν ἢ ἐκχώρησιν ἢ πρᾶσιν γίνεσθαι παρὰ τῶν ὑποφειλομένων παρασκευάζουσιν· ὥστε διὰ τῆς τοιαύτης μεθόδου ἐκείνους μὲν ἀπορίαν προΐσχεσθαι, αὐτοὺς δὲ ἐκ τοῦ εἰρημένου τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείου εὐεργέτας τυγχάνοντας, μὴ δύνασθαι ἐκείνοις ἐνάγειν πρὸς οὓς οὐ δοκοῦσι πεποιηκέναι συνάλλαγμα· καὶ ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ ἴσην φιλοτιμίαν τοῖς τε ἀργυροπράταις, τοῖς τε κατ' αὐτῶν ὁμοίας ὑποθέσεις κινοῦσι παρέχοντες, κελεύομεν ὥστε εἰ δειχθείη τῶν ὑποφειλόντων τις δόλῳ τὸ μὴ νέμεσθαι τὰ αὐτοῦ προσήκοντα ποιησάμενος, καὶ ἐς ἕτερον σιωπηρῶς τὰ οἰκεῖα μεταγαγὼν δίκαια, ἐξεῖναι τοῖς ἐνάγουσι διὰ τῆς in rem ἢ δι' ἄλλης νομίμου ἀγωγῆς, καὶ ἐλέγχειν τὸ γινόμενον, καὶ χωρεῖν κατὰ τῶν εἰρημένων πραγμάτων, ὡς τοῦ χρεώστου τυγχανόντων καὶ παύεσθαι

CAPVT VII.

POrrò postquam & aliam nobis dolosorum hominum fraudem exposuerunt, denunantes quomodo quidam à dicti collegij arentarijs pecunias mutuati aut mutuantes, nerint aut emant possessiones immobiles, arum vxorum aliorúmve quorumpiam failiarium nomine, quò videlicet generalem am acquisitorum acquirendorumq; bonoum oppignerationem circumscribant: nonulli etiam quæ sibi debentur, à debitoribus ut in pecunijs, aut omnino in immobilibus reus recepturi, non in suam personã, sed (quemdmodum dictum est) aut vxorum, aut conatorum istiusmodi solutionem, cessionem, ut venditionem faciendam curent, quò per stiusmodi rationem inopiam prætendere posint: ipsi verò qui ex dicto argentariorum corore de illis benemeriti essent, hos quibuscum ontractum inijsse non videantur, in ius vocae nequeant: in hoc quoque capite parem muificentiam argentarijs, & qui aduersus ipsos similes controuersias mouent exhibentes, iubemus, vt si debitorum quempiam dolo fecisse quominus res suas possideat, aut ius suũ clàm in alium transtulisse demonstretur, liceat actoribus in rem, aliáve legitima actione id factum esse ostendere, aduersusq; dictas res, quasi debitoris sint, procedere, & vndique

χόθεν τῆς μηχανῆς ἀπελαυνομένης, τὸ ἀζήμιον αὐτοῖς ἐπί τε τῷ χρέει ἐπί τε τοῖς ἐπὶ τούτῳ γινομένοις δαπανήμασι περιποιεῖν. ἴσμεν γὰρ τὴν τῆς σῆς λογιότητος καὶ τοῦ μνημονευθέντος ἐνδοξοτάτου ἀνδρὸς ἀκρίβειαν τοιαύτην ὑπάρχειν, ὥστε οὕτω τὰς κινηθείσας καὶ οὔπω πέρας δεξαμένας, ἢ καὶ ὕστερον κινηθησομένας ὑποθέσεις διαθεῖναι, ἐφ' ᾧτε μήτε τοὺς ἱκέτας ἐκ τῆς τῶν χρεωστῶν ἀγνωμοσύνης ἢ ῥᾳδιουργίας ἄδικον ὑπομεῖναι βλάβην, μήτε τοὺς ἀθῴους διὰ τῶν ἀδίκων στρεβλώσεων ἀκαίρους ὑποστῆναι διαστροφάς. ἀλλὰ καὶ τὰ πρώην τοῖς δεηθεῖσι παρασχεθέντα, κύρια καὶ ἀσάλευτα μένειν, καὶ τὰ διὰ τοῦ παρόντος θείου ἡμῶν φιλοτιμηθέντα πραγματικοῦ τύπου, κατὰ τὸν ἡμέτερον ἐκτελεσθῆναι σκοπόν· οἵπερ σπουδάζομεν τοὺς ὑπηκόους ἅπαντας ὀρθῶς καὶ ἀραδιουργήτως τοῖς πράγμασι προσιέναι, καὶ τοὺς ὀφείλοντας, διὰ τὸ τοῖς τῆς πολιτείας πράγμασιν ὑπουργεῖν, ἡσύχου ἀπολαύειν βίου, μὴ διὰ τὰς τῶν ἀγνωμονούντων μηχανὰς δικαστηρίοις καὶ ταῖς ἐξ αὐτῶν προσομιλεῖν δυσχερείαις τε καὶ ζημίαις.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ὅπερ δὲ ἐν ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων κεφαλαίων ἰδικῶς ἐθήκαμεν, τοῦτο γενικῶς ἐν τῷ τοῦ λόγου ἐπισφραγίσματι θεῖναι συνείδομεν, ἐφ' ᾧ τε ἐν ἅπασι τοῖς προλεχθεῖσιν ἴσα προνόμια τοῖς ἐν τῷ προειρημένῳ τῶν ἀργυροπρατῶν σωματείῳ καταλεγομένοις, καὶ τοῖς αὐτῶν κληρονόμοις καὶ διαδόχοις,

ἐφ'

mnis pulsis, indemnitati suæ & in debito & hoc factis expensis consulere. Eam autem dentiæ tuæ memoratiq; gloriosiss. viri dili- tiam esse scimus, vt iam motas, nondum au- finitas, aut in posterum etiam mouendas trouersias ita dijudicaturi sitis, vt neque plices ex debitorum improbitate aut fal- ia iniustum dispendium subeant, neque in- rij ex iniquis obliquisq; commentis impor- as euersiones sustineant. Ita verò etiam, vt nuper ipsis petentibus præbita sunt, rata inconcussa maneant, & quæ per præsentem ram nostram pragmaticam formam libe- iter conceduntur, ad mentis voluntatisq; træ scopum perficiantur: qui hoc agimus, omnes subditi rectè & non captiosè in ne- ijs versentur, & "quibus debetur, quòd mi- erium reipub. negocijs præbeant, quieta vi- ruantur, ac neutiquam per improborum chinationes iudicijs, quæq; inde manant ficultatibus & dispendijs implicentur.

" Pro ὀφείλοντας lego ὀφειλομένους, quo Iustinianus frequẽtissimè vtitur.

CAPVT VIII.

AEterum quod in quoque dictorum capitum specialiter posuimus, id in oratio- obsignatione & fine generaliter ponere vi- est, vt in omnibus prædictis, his qui in præ- o argentariorum corpore recensentur, eo- q; hæredibus & successoribus, " tum etiã s qui cum ipsis contrahunt, ac eorum *hære*

" Quod deest (deesse autem

ἐφ' οἷς κατὰ τῶν ἀργυροπρατῶν κινοῦσιν, ὑπάρχειν. πρέπει γὰρ ἑκάτερον ἑκάτερον μέρος τὴν ἀκεραιότητα ἐν τοῖς οἰκείοις συναλλάγμασί τε καὶ πράγμασι διαφυλάττειν, ἣν ἑαυτῷ ζητεῖ παρὰ τοῦ ἑτέρου φυλάττεσθαι. ¶ Ταῦτα τοίνυν διὰ τοῦ παρόντος θείου ἡμῶν πραγματικοῦ τύπου κελεύοντες, καὶ τοῦτο προστίθεμεν, ὥστε τὴν σὴν λογιότητα καὶ ἅπαντας τοὺς μεγάλους ἄρχοντας συνελθεῖν τοῖς ἐν τῷ προειρημένῳ συστήματι καταλεγομένοις· ὥστε εἴτε διὰ προσταγμάτων, εἴτε διὰ γραμμάτων, εἴτε δι' ἑτέρου οἱουδήποτε συνήθους τρόπου, μετὰ τῆς τοῦ νόμου ἀκολουθίας, τυχεῖν αὐτοὺς τῆς δεούσης ἐπικουρίας, καὶ δυνηθῆναι κατὰ τῶν ἀγνωμονούντων βοηθηθῆναι, καὶ μὴ ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτοὺς ἀγνώμονας ἑτέροις φαίνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνδείξασθαι τὸ εὐγνωμονικὸν καὶ εὔγνωμον πρὸς τοὺς ἑαυτῶν συναλλάκτας· οἷα τοῦ σοῦ καὶ τῇ τῶν ἡμετέρων χρόνων ἀγαθότητι, καὶ τοῖς ἁπάσης τῆς πολιτείας συναλλάγμασι πρέποντος. ὧν τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαιότατα διὰ τοῦ προειρημένου ἀεὶ συστήματος γίνεται. ¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα τύπου, ἡ σὴ λογιότης καὶ πᾶς ἕτερος δικαστὴς τῆς ἡμετέρας πολιτείας βέβαια φυλαξάτω, ἀδείας οὔσης τοῖς ἱκέταις ἐν παντὶ δικαστηρίῳ, μείζονί τε καὶ ἐλάττονι, ἐμφανίζειν βούλεται τὸν θεῖον πραγματικὸν τύπον, καὶ τοῦτον ἀναλαμβάνειν, καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ τυγχάνειν βοηθείας, τοσαύ-

eredibus & successoribus, *in quibus* re-
as *aduersus argentarios actiones mouent,*
qualia priuilegia sint. Conuenit *enim, vt*
traque pars eam simplicitatem integrita-
mq; in contractibus ac negocijs suis seruet,
uam sibi ab altera seruari velit.

quiddam, non orationis structura modò, verum etiam sensus indicat) tale esse certò mihi colligere videor.

His demum per præsentem sacram nostram
agmaticam formã iußis & hoc addimus, vt
udentia tua omnesq; magni magistratus eos
ui in prædicto collegio recensentur iuuent, vt
ue per edicta, siue per literas, siue per alium
uencunq; consuetũ modum seruato iuris ordi
e competens subsidium consequantur, poßitq;
lis aduersus improbos succurri, neq; cogantur
& ipsi aduersus alios improbi esse, sed æquos
tq; bonos se illis, qui cum ipsis contrahunt, ex-
ibeant: quippe quũ" id nostrorum temporũ bo
itati vniuersæq; reip. contractibus, quorũ præ
ipui quiq; & maximè necessarij semper per
rædictum collegium fiunt, conueniat.

" pro τῦ σῦ, lego τύτω

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc*
acram pragmaticam declarantur formam,
rudentia tua, & quicunq; alius reip. nostræ iu
lex, firma seruato. Supplicibus verò hanc sacrã
ragmaticã formã in quocunq; iudicio, & ma
ori & minori, producendi, illamq; recipiendi,
c inde subsidium consequendi facultas esto:
vtpote

τοσαύτην ἐν τῇ παρούσῃ ὑποθέσει καὶ τοῖς προειρημένοις κεφαλαίοις δύναμιν ἔχοντος, ὅσην ἐπὶ τοῖς ἄλλοις πράγμασιν οἱ γενικοὶ ὑμῶν ἔχουσι νόμοι. DAT. V. K. MART. CONST. IMP. DN. IVST. PP. AVG. ANN. XV. POST BASIL. V. C. CONS.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΚΑΡΙΟΥ τῆς Ποντικῆς.

Ἐδικτον η.

Ὁ ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΒΑΣσῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

ΗΜΕΙΣ μὲν ἀρκεῖν τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ταῖς κατὰ τὴν Ποντικὴν διοίκησιν ἐπαρχίαις νομίσαντες, τὸν αὐτόθεν ἐπινενοημένον κατ᾽ ἐκείνους τοὺς τόπους βικάριον κατὰ τὸν ἐν μέσῳ τοῦτον ἐπέσχομεν χρόνον, οὐδὲν τῶν ὕστερον γενομένων παρ᾽ αὐτῶν ἁμαρτηθήσεσθαι προσδεκήσαντες. ἀλλ᾽ ἐπεὶ πρὸ δὲ αὐτῶν ἐγνώκαμεν τῶν πραγμάτων ὡς ἄνδρες οἰκοῦσι τὰς ἐπαρχίας ταύτας λῃστείαις τε καὶ φόνοις ἐντεθραμμένοι, καὶ ἄνδρας * φορεῦντας ἀεὶ * θροίζοντες καὶ * λων χρώμενοι, * * καὶ νόσοις, διαφεύγουσί τε τὰς ὑπὲρ τούτων ποινὰς, τῷ τὰς ἐπαρχίας ἀμείβειν ἐν αἷς ἁμαρτήσουσιν, οὐδενὸς τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων τὴν ἐπιδιδομένην χώραν ἐκβαίνειν τολμῶντος·

tpote quæ tantã in præsenti proposito & præ ıctis tractatulis vim habeat, quãtam in alÿs egocÿs generales nostræ leges obtinent. Dat. *Kal. Mart. Constantinop. Imp. Dn. Iust. PP. ugust. Ann. XVI. post Basil. V. C. Cons.*

E PONTICI TRACTVS VICARIO.

EDICTVM VIII.

lem IMPERATOR Basso gloriosiss. sacrorum prætoriorum præfecto.

PRAEFATIO.

SVFFECTVROS *ciuiles magistratus Pontici tractus prouincÿs existimantes, præpositũ quondam illis locis vicariũ medio post npore inhibuimus: nihil eorũ quæ postmodũ illis facta sunt, commissum iri expectantes. qui posteaquam ex rerũ experientia cognonus, in prouincÿs hisce homines habitare laocinÿs & cædibus innutritos, & homines *fe ntes semper* congregãtes & * armis vtentes * & his, effugiuntq; in has res constitutas pœ s, dum prouincias in quibus deliquerint deunt, neq; prouincialium magistratuũ quisã ex attributa sibi prouincia egredi audet: vt*

ὡς πολλάκις μὲν ἡμᾶς ἄνδρας ἐκπέμψαι κατὰ τὴν χώραν, καὶ βαρῦναι μισθοῖς τὸ δημόσιον, πρᾶξαι δὲ πλέον οὐδέν, μὴ παρούσης ἀρχῆς τῆς ἐξ ἑτοίμου βοηθούσης, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀτοπημάτων ἀναστελλούσης.

ΚΕΦΑΛ. α.

Συνείδομεν ἀνακαλέσασθαι τὴν τοῦ βικαρίου πάλιν ἀρχήν, καὶ τὸν μὲν τῆς Γαλατίας πρώτης ἄρχοντα, μηδὲν ἕτερον ἢ πολιτικὸν ἄρχοντα, καθὰ πρότερον ἦν, πρὶν ἡμεῖς τὴν τοῦ βικαρίου περιελόντες ἀρχήν, ἀξίᾳ τε καὶ σιτήσει μείζονι τὸν ἐπὶ τῆς πρώτης Γαλατίας ἐτιμήσαμεν ἄρχοντα· τὸν βικάριον δὲ πάλιν ἐπιστῆσαι πάσαις ταῖς τῆς Ποντικῆς διοικήσεως ἐπαρχίαις, ὥστε αὐτὸν μὴ τὸν τόπον πληροῦν τῆς ἐπαρχότητος μόνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου μαγίστρου τῶν θείων ἡμῶν ὀφφικίων, καὶ πρός γε τῶν ἐνδοξοτάτων στρατηγῶν· ἔτι γε καὶ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, οἳ τῷ θείῳ ἡμῶν πατριμωνίῳ, καὶ τῷ ταμιείῳ γε, μὴν, καὶ πρός γε δομεστίκοις καὶ προτίκτορσιν ἐφεστᾶσι· καὶ τοιαύτην ἔχειν ἄδειάν τε καὶ ἐξουσίαν, ὁποίαν αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας δι' ἑαυτῶν γινομένους ἐπὶ τῶν τόπων ἔχειν συνέβαινεν. ὥστε μηδὲ ἀξίᾳ, μηδὲ ἱερωσύνῃ, μηδὲ ζώνῃ, μηδὲ στρατείᾳ, μηδέ τινι τῶν πάντων ἑτέρῳ τῆς δικαιοδοσίας ταύτης ἐξαιρεῖσθαι τινά· ἀλλὰ πάντας ὑποκεῖσθαι κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον, εἴτε ἐν ἰδιώταις τελοῖεν, εἴτε τινὰ περιβέβληνται ζώνην, ἢ ἀξίαν, ἢ στρατηγίαν, ἢ καὶ ἱερωσύνην. καὶ οὐκ ἐπὶ μόνοις ἐγκλήμασιν

vt nos etiam, quanquam persæpe homines in prouinciam emiserimus, fiscumq́; stipendijs grauauerimus, nihil tamen amplius effecerimus, quòd ad manum is magistratus non esset, qui auxilium ferre, & istiusmodi insolentiam reprimere posset.

CAPVT I.

R*Euocare vicarij magistratum visum est, & Galatiæ primæ magistratu* ad pristinum statum redacto, *vt nõ nisi ciuilis sit, quemadmodum antè erat quàm nos illũ, sublato vicarij magistratu, dignitate annonaq́; maiore decorauimus: vicariũ denuò omnibus Pontici tractus prouincijs præficere:* ita verò, *vt non solius præfecti locum adimpleat, verum etiam gloriosiss. magistri sacrorũ nostrorũ officiorũ, gloriosiss. etiam ducum, magnificentiss. deniq;* eorum *magistratuum qui sacro nostro patrimonio, cubiculo etiam, & domesticis protectoribusq; præfecti sunt: deinde istiusmodi potestatem habeat qualem cuiusque prouinciæ magistratus in sua prouincia habere solet: vt neque per dignitatem, neque per sacerdotium, neque per cingulum, neque per militiam, neq; demum per quodcunq; aliud quisquam huius iurisdictioni eximatur: sed ad consimilem modum omnes illi subsint, siue plebeij sint, siue etiã cingulo, dignitate, militia, aut sacerdotio etiam decorati fuerint: idq́; non in criminibus*

Vt non temerè hæc adiecta, i. neq; temerè mox quædã omissa esse concedes.

μασιν (οὐ γὰρ μόνον στρατιωτικὸν τὸν ἄρχοντα τοῦτον ποιοῦμεν) ἀλλὰ καὶ εἴ τις ὑπὲρ χρημάτων ἐθελήσοι μέμψασθαι. κοινὴν γὰρ τὴν ἀρχὴν ταύτην πᾶσί τε προσώποις καὶ παντοίοις πράγμασι ποιοῦμεν. ¶ Ἀποδίδομεν δὲ αὐτῇ καὶ ὃ πρώην εἶχε 1
θεῖον ἀκροατήριον, ὥστε τὰς ἄχρι πεντακοσίων χρυσῶν ὑποθέσεις ἀναρτωμένας ἐκκλήτῳ κατά τινα τῆς Ποντικῆς διοικήσεως ἐπαρχίαν, μὴ κατὰ ταύτην ἄγεσθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν, ἀλλὰ παρ' αὐτῷ κατὰ τὸ τῶν σακρῶν ἐξετάζεσθαι σχῆμα, εἴτε ἐξ αὐτῆς τῶν τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων ἐκινήθησαν δικαιολογίας, εἴτε ἐκ ψήφου τινὸς τῶν ἐπὶ ταύτης τῆς μεγάλης πόλεως ἀρχόντων, ἢ καὶ ἐξ ἡμετέρας κελεύσεως· οὐδενὶ παρρησίαν διδόντες, ἐπειδὰν ἐκκληθεῖσα δίκη κινοῖτο, ἐφέσει δευτέρᾳ κεχρῆσθαι. εἰ μέντοιγε δίκη παρ' αὐτῷ κινηθείη πρωτότυπος, ἔφεσίς τε κατὰ ταύτης ἐπιδοθείη, προβήσεται τὰ τῶν ἐφέσεων καθὰ πρότερον, πρὶν ἡμᾶς ἑνῶσαι τὴν ἀρχὴν, ὡς μηδενὸς ἐν μέσῳ γεγονότος καινοῦ. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τῷ Γαλατίας ἡγουμένῳ κελεύομεν, ὃν γε ψιλὸν ἀποδεδώκαμεν ἄρχοντα, ὡς δὴ μηδενὸς ἐπ' αὐτῷ καινισθέντος ἐν μέσῳ.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἄδειαν τε τῷ βικαρίῳ τούτῳ παρέχομεν, καθ' ἣν ἂν ἐπαρχίαν ἐθέλοι τῆς Ποντικῆς διοικήσεως γίνεσθαι, ἀπὸ τῆς γείτονος ταύτης ἀρξαμένῳ Βιθυνίας, μέχρις Ἀρμενίων αὐτῶν, καὶ Τραπεζοῦντος, καὶ τῆς ἡμετέρας

πόλεως

olùm (non enim militarem tantùm hunc magistratum facimus) verumetiam siquis de re pecuniaria litem instituere velit. Omnibus etenim hominibus, omnimodisq; rebus magistratum hunc communem facimus.

¶ *Reddimus autem illi, quod & antea habuit, sacrum auditorium, vt controuersiæ in aliquæ Pontici tractus prouincia prouocatione suspensæ, dummodò quingentos aureos non exuperēt, nō in fœlicem hanc vrbem deduci, sed apud se ipsum ad sacrarū formam examinari debeāt, siue ex ipsa ciuilium magistratuū iurisdictione prouenerint, siue etiam ex sententijs cuiuspiam magiæ huius vrbis magistratuū, aut ex nostra iußione motæ sint. Nemini verò potestatē facimus, vt postquā prouocatione suspensa cōtrouersia mota fuerit, altera prouocatione vtatur. At sanè siqua cōtrouersia ab initio apud illū cœpta sit, eamq; prouocatio consecuta fuerit, procedet prouocatio quemadmodum solebat, antequā magistratū vnissemus, tāquam medio tempore nihil noui interuenisset. Quòd sanè & in Galatiæ præside iubemus: quem simplicem denuò magistratum facimus, quasi in illo nihil medio tempore innouatum esset.*

CAPVT II.

F*Acultatem etiam huic vicario damus, vt à vicina hac Bithynia incipiens, vsque ad Armenios ipsos; Trapezunta etiam, & nostræ*

πολιτείας πρὸς Πέρσας ὁρίων· ὥστε αὐτὸν πρωτοτύπως μὲν τὰ μέχρι νῦν ἡμαρτημένα ταῖς προσηκούσαις μετελθεῖν τιμωρίαις· (καὶ γὰρ δὴ καὶ ξίφους αὐτῷ παρέχομεν ἄδειαν) μάλιστα δὲ τοῖς στρατιώταις ἐπεξελθεῖν, οἵτινες αὐτῶν τοὺς οἰκείους ἀπολελοιπότες τόπους τοῖς τοιούτοις ἑαυτοὺς ἐκδεδώκασιν ἀτοπήμασιν. εἴ τινα δὲ αὖ ἐγκλήμασιν ὑποκείμενον εὕροι, τοῦτον γυμνώσει τῆς ζώνης, ὁποίαν περ ἂν ἔχων τυγχάνοι· οὐκ ἀναμένων τοῦτο δῆλον ποιῆσαι τῇ ἐφεστώσῃ ταῖς τοιαύταις στρατείαις ἀρχῇ, ὡς ἅπαξ καὶ τὸν ἐκείνης τόπον πληρῶν, καὶ κατὰ πάντων ἐφεξῆς ἄδειαν ἔχων. Ἐφίστασθαί τε αὐτῷ παρέχομεν ἄδειαν πᾶσι τόποις τε καὶ χωρίοις, εἴτε ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν ἢ καὶ συναγωγῶν εἶεν μοναστηρίων, ἢ τῶν θείων ἡμῶν πριβάτων, ἢ καὶ τοῦ θείου πατριμωνίου, ἢ καὶ τῆς ἡμετέρας οἰκίας· καὶ, ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐδένα τόπον τῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας καταλιμπάνων.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἐποπτεύσει δὲ καὶ τὰς στρατιωτικὰς παρόδους, εἰ μετὰ τῆς προσηκούσης συνταξίας προέρχονται· καὶ εἴ τι κατ᾽ αὐτὰς ἁμαρτανόμενον εὕροι, τοῦτο ἐπανορθώσει, τούς τε στρατιώτας σωφρονίζων αὐτούς, τοῖς τε ἡμετέροις ὑποτελέσι τὸ ἱκανὸν ἐφ᾽ οἷς ἂν ἠδικημένοι τύχοιεν παρασκευάζων γενέσθαι. Παῤῥησίαν τε αὐτῷ παρέχομεν, καὶ ὅπλων γυμνοῦν τοὺς μὴ διά τινα στρατείας ἀνάγκην ταῦτα κτωμένους,

καὶ

reipub. Persas versus fines, in quamcunq; Pontici tractus prouinciam velit proficiscatur: vt velut ab initio ac primariò quæ hucusque commissa sunt, competentibus pœnis persequatur: (quorsum sanè & gladij ius illi concedimus) præcipuè verò milites adoriatur, siqui desertis stationibus suis istiusmodi se nequitiæ dediderint. Et *si quidem criminibus obnoxiũ quempiam inuenerit, hunc cingulo priuet, qualecunque etiam habeat: non expectans donec um magistratum sub quo is militat, ea de re ertiorem fecerit, tanquam qui istius magiratus locum adimpleat, & in omnes omnino us & potestatem habeat.* In *quæuis etiam loa & latifundia, siue ad sanctiß. ecclesias, aut d religiosa pertineant monasteria, siue etiam d sacra nostra priuata, aut ad sacrum patrionium, aut etiam ad nostram domum, aditum illi & introitum concedimus: & (vt simiciter loquamur) nullum omnino locũ ipsius risdictioni" eximimus.*

CAPVT III.

Nspectabit verò etiam militares transitus, an satis ordinatim procedant: & si quicquã illis cõmitti inueniat, id corriget tum milites os castigando, tũ etiã subditis nostris, in quis iniuria affecti fuerint, satisfactionẽ curan. Potestatẽ *item concedimus, vt armis priuet i illa ad nullam militiæ necessitatem habẽt,*

Scriptum fortasse fuit, κατα λιμπανομένῳ ἄμοιρον.

καὶ πάντας εἰσάγειν ταῖς δημοσίαις τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ὁπλοθήκαις. ¶ Ἀνακόψει τε 1
μοιχείας καὶ ἀνδροφονίας καὶ λῃστείας, μάλιστα πάντων γυναικῶν ἁρπαγὰς, καὶ πραγμάτων ἀφαιρέσεις, ἐφόδους τε καὶ βίας, καὶ πάντα τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων κατάλογον, ὥστε τοῦτο μάλιστα τῆς διδομένης αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἀρχῆς κεφάλαιον. Ἀναστελεῖ καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, εἴτε ἱερεῖς, εἴτε ἄρχοντες εἶεν, εἴτε καὶ κτήτορες, ἢ καὶ ἰδιῶται τυχόν· καὶ οὐδενὶ συγχωρήσει πρᾶξαί τι τοῖς ἡμετέροις μὴ γνωριζόμενον νόμοις.

¶ Ἐφέξει δὲ καὶ τὰς τῶν δικῶν ἐξετάσεις τε καὶ 2
κρίσεις. ἕξει δὲ ἰδίαν μὲν τάξιν, ἀνδρῶν μὲν βικαριανῶν septuaginta, στρατευσαμένων διὰ θείων ἡμῶν προβατορίων, ἐξ ἐκείνου τοῦ σκρινίου παρεχομένων ἐξ οὗ καὶ πρότερον ὅ, τε βικάριος ἦν. Ἀποδίδομεν δὲ καὶ τὰς ἡμιόνας, ὅσας πρότερον τῷ βικαρίῳ διδομένας, νῦν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἔλαβε πρὸς τὴν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν. ἐπείγε ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἕτερον ἢ ἄρχοντι μόνον ὄντι πολιτικῷ περιττὴ τῶν τοιούτων ἡ χρεία, τῷ δὲ περιβλέπτῳ βικαρίῳ, περινοστεῖν ἀναγκαζομένῳ, ἀναγκαῖα τὰ τῆς ἐντεῦθεν ὑπηρεσίας ἐστίν.

¶ Ὑπακούσεται δὲ αὐτῷ πᾶσα στρατεία ὑπ' ἐκείνους 3
οὖσα τοὺς τόπους, καὶ ὑπουργήσουσι τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις δομέστικοί τε καὶ προτίκτωρες, σχολάριοί τε καὶ στρατιῶται· οὐ δεόμενοι προστάξεως ἀρχικῆς, ἢ κελεύσεως ἡμετέρας, ἀλλ' αὐτῷ τῷ τῆς ἀρχῆς ὑπερ

illaq́;" omnia in publica magnæ huius vrbis armamentaria inferat. "Lego πάντα.

¶ *Inhibebit etiam adulteria, homicidia, latrocinia, præcipuè verò mulierum raptus, rerum ereptiones, infestationes etiam & vim, deniq; vniuersum istiusmodi delictorũ cumulum, tanquam id præcipuum à nobis illi aßignati magistratus caput sit. Refrænabit quoq; iniurios, siue sacerdotes, siue magistratus sint, siue etiã nobiles, siue plebeij: neque cuiquam quod leges nostræ non probent, facere permittet.*

¶ *Sustinebit autem controuersiarum & examinationes & dijudicationes, habebitq́; propriam cohortem virorum vicarianorũ septuaginta, qui per sacra nostra "probatoria stipendia facient, quæ ex illo scrinio præbebuntur ex quo & olim solebant " quum vicarius esset. Reddimus illi mulas etiam, quot quondam vicario aßignatas, nunc prouinciæ præses in vsus suos & ministerium percepit. Quum enim hic aliud nihil quàm ciuilis magistratus sit, superfluus ipsi illarum vsus est: spectabili verò vicario, vt qui hac illac circumcursare debeat, necessarium illarum ministerium est.* "Lego προβατείων. "Lego πρότερον ὅτε.

3 ¶ *Obediet verò ipsi vniuersus in illis locis constitutus exercitus, dictoq́; illi audientes erunt domestici & protectores, scholares etiam & milites: ita vt præsidali mandato nostróve iussu non indigeant, sed ipsi iure magistratus*

ὑπουργοῦντες δικαίῳ. ὑπουργήσουσι δὲ καθ' οὓς ἕκαστοι διάγουσι τόπους, πλὴν εἰ μή τις δικαία καὶ ἀπαραίτητος χρεία μείζονος βοηθείας δεομένη, πρὸς ἀνάγκην αὐτὸν καταστήσει τοῦ καὶ ἐξ ἑτέρων τόπων εἰς ἑτέρους τόπους μεταγαγεῖν.

¶ Χρήσεται δὲ κήρυκος φωνῇ, καὶ λαμπάσι quatuor, ὡς καὶ δαπάνης παρ' ἡμῶν ὑπὲρ τούτου ὁρισθείσης, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισήμοις ὅσα πολιτικῆς τε καὶ στρατιωτικῆς ἐστιν ἀρχῆς. ἔθος καὶ ad reſpõſum αὐτῷ κελευόμενον ὑπουργεῖν, κατὰ μίμησιν τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν στρατηγῶν. δεῖ οὖν καὶ σωφρονίζειν στρατιώτας, εἴπου καλέσει καιρός, καὶ συνέξει πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ πράγματος ὑπουργίας. Ὅσας δὲ σιτήσεις ἀφωρίσαμεν αὐτῷ τε καὶ παρέδρῳ καὶ τῇ ὑπ' αὐτὸν τάξει, καὶ ὅσας δεῖ τοῦ λοιποῦ τὸν τῆς πρώτης Γαλατίας ἡγούμενον ἔχειν, ὑπὲρ αὐτοῦ τε καὶ παρέδρου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως, ὅσα τε αὐτὴν ὑπὲρ τῶν τῆς ἀρχῆς συμβόλων προσήκει παρέχειν, ἢ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλατίῳ, ἢ ἐν τῷ πραιτωρίῳ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, διὰ τῆς ὑποτεταγμένης ἀπογραφῆς πᾶσι γενήσεται δῆλα. Ταύτην ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἀποδεδώκαμεν, ὥστε τοῖς ἀδικουμένοις ἐκ προχείρου τὴν βοήθειαν εἶναι, καὶ πάντας τοὺς κατ' ἐκείνους οἰκοῦντας τοὺς τόπους, ἀπηλλάχθαι μὲν τῶν ἄχρι νῦν κατεχόντων αὐτοὺς δυσχερῶν, ἡσυχίας δὲ καὶ εὐνομίας ἀπολαύειν ἀπὸ πάσης ἀρχῆς,

bedientiam ministeriumq; præstent. Præsta-
unt autem ministerium quo loco degũt, extra
uàm siqua iusta ineuitabilisq; necessitas, ma
oris auxilij indiga, ipsum huc adigat, vt ex
no loco in alium transferre ipsos necesse ha-
eat. ¶ Vtetur porrò præconis voce, & lampa-
ibus quatuor, quippe cũ in hanc rem sumptus
nobis constitutus sit: quin & alijs omnibus,
uæcunq; ciuilis simul & militaris magistra-
us sunt, insignijs. Vnde ad gloriosiss. nostro-
um ducum imitationem, & ad responsum mi
istrare illi iubemus: per quos milites, si quan-
lo ita tempus postulabit, compescet, & in ne-
essarijs rerum ministerijs ac officio contine-
it. Quantum verò illi, assessori quoq; eius, &
ohorti annonarum nomine assignauerimus:
uãtum etiam de reliquo Galatiæ primæ præ-
idem pro se, assessore suo, & obediente ipsi co-
orte habere oporteat: item quantum ipsum
ut in sacro nostro palatio, aut in religiosiss.
ræfectorum prætorio pro magistratus codicil-
is dare conueniat, per subiectam descriptionem
mnibus fiet manifestum. Hunc autem nos ma
gistratum illis locis reddimus, vt ijs qui iniu-
ria afficiuntur in promptu auxilium esset,
omnesq; qui in illis locis habitant, quibus ha-
ctenus pressi sunt difficultatibus liberarentur:
& verò quiete ac recta legum moderatione
fruerentur, magistratuum opera quos tales

τοῖς τόποις ἐπισκοπούντων ἡμῶν πρὸς πᾶσαν ὑφεξῆς ἀδικίαν τε καὶ προνομίαν δυναμένην ἀρκεῖν. ¶ Ταῦτα τοίνυν δῆλα τῇ σῇ ἐνδοξότητι καταστῆσαι συνείδομεν, ὥστε αὐτὴν γινώσκουσαν τὰ περὶ τούτου νῦν ἡμῖν παραστάντα, παραφυλάττειν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, καὶ τὰς σιτήσεις αὐτῷ χορηγεῖν, καθὰ τῇ ὑποταγείσῃ παρ' ἡμῶν ἀπογραφῇ περιέχεται. DAT. XV. K. OCT. CONST. IMP. DN. PP. AVG. ANN. XXV. POST BASIL. V. C. CONS. ANNO VI.

ΠΕΡΙ ΑΡΓΥΡΟΠΡΑΤΙΚΩΝ συναλλαγμάτων.

Ἔδικτον θ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ αὔγουστος Τριβουνιανῷ ἐπάρχῳ πόλεως.

Τὸ κοινὸν τοῦ συστήματος τῶν ἀργυροπρατῶν τῶν ἐπὶ ταύτης δὴ τῆς μεγάλης πόλεως ὄντων ἱκέτευσε τὸ ἡμέτερον κράτος, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς αὐτοῖς πεφιλοτιμήμεθα, καὶ νῦν καθ' ἕτερον αὐτοῖς βοηθῆσαι τρόπον. ἐδίδαξαν γὰρ, τινὰς ἀποφλήσαντας ἢ καὶ

ὑποφ

s locis præfecimus, vt ad omnem iniuriam aliena inuadendi cupiditatem reprimēdam fficere queant.

EPILOGVS.

Hæc igitur gloriæ tuæ manifesta facere visum est, quò ipsa cognoscens quid hac de re nos nunc placuerit, id in omne deinceps tempus bseruet: & quemadmodum in subiecta à nobis descriptione comprehenditur, annonas illi præbeat. Dat. XV. Kal. Oct. Const. Imp. Dn. ust. PP. Aug. An. XXV. post Basil. V. C. Cons. nno VI.

DE ARGENTARIORVM CONTRACTIBVS.

EDICTVM IX.

Imperator IVSTINIANVS A. Tribuniano præfecto vrbis.

PRAEFATIO.

COMMVNE collegij argētariorum qui in hac magna vrbe sunt, libello supplici à potentia nostra petijt, vt supra alia omnia quæ ipsis munificè largiti sumus, alio nunc etiam modo sibi opitulari velimus. Exposuerunt autē quomodo nonnulli, quum debuerint, aut etiam

deb

ἐποφείλοντας, καὶ ἀπαιτουμένους χρυσίον ἢ πρά-
γματα, καὶ οὐκ ἔχοντας ὅθεν τοῦτο διαλύσειαν, αἰ-
τεῖν αὐτοὺς καθαρὰς ἀντιφωνήσεις ὑπὲρ αὐτῶν
ὑπεισιέναι· καὶ ποτὲ μὲν αὐτὸ τοῦτο ἐν ὁμολογίαις
συγγράφειν, ποτὲ δὲ, διὰ τὴν ἐκ τοῦ συμβάλλον-
τος πίστιν, καὶ ἀγράφως αὐτοῖς ἐντείλασθαι τοῦ-
το ποιεῖν· ἑαυτοὺς δὲ ταῖς ἐκείνων αἰτήσεσιν ἐν-
διδόντας, ὁρίζειν χρόνον ῥητὸν πρὸς τοὺς ἐνο-
χλοῦντας αὐτοῖς, ὥστε εἴσω τούτου πάντως τὴν ἀν-
τιφωνητὴν καταθεῖναι τὸ ὄφλημα· ἑαυτὸν δὲ
ἐκείνοις ἀντιφωνεῖν, εἶτα τῆς προθεσμίας ἐνστά-
σης, ἀπραγμόνως ποιεῖν τὸ ἱκανὸν τοῖς τὰς ἀντι-
φωνήσεις δεχομένοις, ἀναλαμβανόντων τῶν ὑ-
πευθύνων ἴσως καὶ τὰς δανειακὰς συγγραφὰς
καὶ τὰς ὁμολογίας τὰς αὐτῶν, ἢ καὶ διαλύσεις λαμ-
βανόντων, ὡς τὸ ἀσφαλὲς διὰ τῆς ἀντιφωνήσεως
πεποιηκότων. πολλοὺς δὲ καὶ ἐπιτυχεῖν τινὸς βου-
ληθέντας ἢ καὶ βουλομένους πράγματος, ἐντείλα-
σθαι αὐτοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀντιφωνῆσαι χρημά-
των τινῶν ἢ πραγμάτων δόσεις· καὶ τοῖς μὲν κα-
τορθοῦσθαι τὸ σπουδαζόμενον, αὐτοὺς δὲ ἀμελητὶ
καταθεῖναι τὸ χρυσίον, ἢ τὰ πράγματα· καὶ ἁ-
πλῶς οὕτω γίνεσθαι τὰς ἀντιφωνήσεις, οὐκ ἐντελ-
λομένων αὐτῶν· καὶ μὴ ἄλλως τὸ χρυσίον ἢ τὰ
πράγματα καταβάλλειν, πρὶν ἂν ὁ τὴν ἀντι-
φώνησιν λαμβάνων, ἀπόδειξιν τῶν χρημάτων
ἢ τῶν πραγμάτων ποιήσοιτο, ἢ κατάθοιτο ταῦ-
τα εἰληφέναι. καὶ αὐτοὺς μὲν παρέχειν τὸ χρυσίον
ἢ τὰ πράγματα· ὕστερον δὲ ἀμφισβήτησιν ἔχειν,
ἐκείνων ἀποδείξεις ζητούντων τοῦ τὸ χρυσίον ἢ

debeant, quando pecuniæ aut res ab ipsis repe- tuntur, quòd soluendo non sint, à se petant vt puras spõsiones pro ipsis subeant: & aliàs qui- dem hoc ipsum in obligatorijs schedulis con- scribant, aliàs verò, propter contrahẽtis fidem, & sine scripto hoc facere sibi mandent: ipsi au- tem, illorum petitionibus cedentes, ijs qui illis molesti sunt certum tempus constituant, intra quod sponsor omnino debitum transfundat: "se itaque ad hunc modum illis spondere, ac deinde ad diem liberaliter ijs qui spõsiones susceperũt satisfacere: debitores autem inter- ea, quasi per sponsiones satis cauerint, aut mu- tui fortè syngraphas obligationisq; suæ sche- dulas recipere, aut apochas capere. quomodo item multi, quũ parare sibi rem aliquam vo- luerint aut velint, sibi mandent vt pro ipsis pe- cuniam aut rem aliquã se daturos spondeant: & illis quidem quod affectarint obtingat, ipsi verò promptè pecunias aut res transfundant. denique quomodo quum ita simpliciter "mandantibus illis sponsiones fiant, pecunias ta men aut res nõ aliter soluere velint quàm qui sponsionem accepit, pecunias aut res ostendat, aut eas se accepisse probet. vnde, quum ipsi pecunias aut res dederint, quòd illi proba- tiones, pecunias aut res datas esse depo- scant, postmodum contentionibus ac controuer- sijs

"Lego ἑαυτοῦ.

"οὐκ expungo.

τὰ πράγματα δεδόσθαι. πρᾶγμα παντοίως ἀμήχανον καὶ φοβερὸν αὐτοῖς ὑπάρχον, ὁμοίως μὲν τὸ παρῳχηκὸς, ὁμοίως δὲ τὸ ἐλπιζόμενον. ὅπερ τῶν ἀδυνάτων ἐστί. τίς γὰρ αὐτῶν τὸ χρυσίον ἢ πράγματα καταφωνηθέντων ἢ ἀντιφωνουμένων, μὴ ἐπὶ τὸ ποιήσασθαι τῶν διδομένων ἀπόδειξιν, ἢ κατάθεσιν ἐν ὑπομνήμασιν ὡς ταῦτα εἴη λαβὼν, ἕλοιτο αὖ πρὸς τοῦτο ἐλθεῖν; πολλάκις δὲ αὐτοὺς ταλαιπωρουμένους καὶ ἐκχωρεῖν ἑτέροις τὰς ἀγωγὰς, καὶ ἀντιτίθεσθαι ταῦτα οὐκ αὐτοῖς μόνοις ἐνάγουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τὰς ἀγωγὰς ἐκχωρηθεῖσιν ἢ ἐκχωρουμένοις. καὶ ᾔτησαν ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς δυσκολίας, καὶ, εἴπερ ὅλως καθαρὰ γέγονεν ἢ γενήσεται ἡ ἐντολὴ, ὡς τὸ χρυσίον ἢ τὰ πράγματα ῥητῆς ἔσω προθεσμίας καταβάλλειν, αἱρέσεως οὐδεμιᾶς προκειμένης· ἅμα τῷ παρελθεῖν τὴν προθεσμίαν, ἔνοχον τὸν ἐντειλάμενον καθιστάναι τῇ τοῦ χρέους ἐκτίσει, αὐτοῖς τε καὶ τοῖς παρ' αὐτῶν ἐκχωρηθεῖσιν ἢ καὶ ἐκχωρουμένοις· μὴ μόνον εἰ τοῦτο ἐγγράφως ἐντειλάμενοι τύχοιεν, ἀλλὰ καὶ εἰ ἀγράφως ἅπαν τὸ πρᾶγμα πραχθείη.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἡμεῖς τοίνυν βοηθῆσαι τῷ πράγματι βουλόμενοι (μετὰ μέντοι πάσης ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης, καὶ ὥστε τοῦ λοιποῦ πᾶσι τρόποις ἀσφαλῶς προϊέναι ταῦτα) θεσπίζομεν μὴ ἄλλως αὐτοὺς ἄρχεσθαι τὰς ἀντιφωνήσεις ὑπεισιέναι, πρὶν ἂν ἔγγραφος αὐτοῖς περὶ τούτων γένηται ἐντολὴ, ἅπαν τὸ πρᾶγμα ὅπως ποτὲ πραχθῆναι δέοι σαφῶς

διορί

irretiantur. Quæ res simul in præteritis, si
l in futuris sane quàm perplexa illis est &
rmidabilis, imò & impoßibilis. Quisnam eo-
enim, pro quibus aut pecuniæ aut res sponsæ
erint, vel spondentur, quando is cui spōsæ
erint, *quæ data sunt ostendere, aut ea se ac-*
isse, apud acta probare debeat: *ad eam* ter-
uersationē *deuenire non velit?* Ac idcirco
sæpe se fatigatos alijs cedere actiones: neq;
c sibi actionē intendentibus opponi solùm, ve
metiā quibus actiones cessæ sunt aut cedun-
r. Ac verò *petierunt, vt ab hac difficultate*
erentur: vt etiā si quidem nulla *omnino* ap-
osita conditione *purè mandatū factū sit,*
it fiat, vt pecunias aut res intra certū tempus
ansfundant, simulatq; præfinitū tempus ela-
um sit, mandator sibi, & quibus à se actiones
ssæ sunt, aut etiā ceduntur, ad debiti persolu-
onem teneatur: idq; non solùm si hoc interue-
iente scriptura mandauerit, verumetiam si
ne scripto totum negocium confectum sit.

CAPVT I.

NOs *ergo succurrere isti rei volentes (cum*
omni æquitate tamen & iusticia, atque
t in posterum omnibus citra periculum hæc
rocedant) statuimus, ne aliter ipsi sponsio-
es subire velint quàm scripto comprehensum
e his mandatum ipsis detur, quod quomo-
o quanque rem fieri oporteat, luculenter
expl

διορίζουσα, μηδὲ ἐκ τῶν καλῶν τούτων πίστεων εἰς ὄλεθρον προφανῆ καθαρῶς ἐμπίπτειν. Εἰ δέ γε κατά τινα τρόπον ἔγγραφον μὲν μὴ γένοιτο, χρόνος δὲ ὁρισθείη, καὶ σιωπήσειεν ἐφ' ἅπαντα τὸν χρόνον ἐκεῖνος ὑπὲρ οὗ τὰ τῆς ἀντιφωνήσεως γένοιτο, καὶ μὴ μέμψοιτο, διαδράμοι δὲ καὶ ὁ χρόνος, εἶτα μηδὲ μετὰ ἄλλην δίμηνον αὐτὸ τοῦτο ἐν μέμψει ποιήσειε· πάντως τὸν ἐντειλάμενον καταβαλεῖν τῷ ἀντιφωνήσαντι τὸ χρέος, ὅπερ ἂν ἀποδειχθείη κατὰ γνώμην αὐτοῦ παρά τινος τῶν ἀργύρου τραπέζης προεστώτων ἀντιπεφωνημένον, καὶ μὴ δύνασθαι μηδὲ αὐτοῖς, μηδὲ τοῖς αὐτῶν κληρονόμοις, ἢ τοῖς παρ' αὐτῶν ἐκχωρηθεῖσιν ἢ ἐκχωρουμένοις τὸν τοιοῦτον ἀντιτίθεσθαι λόγον, ἀλλ' ἐκεῖνο κρατεῖν ὅπερ ἂν ἡ τῶν ἐντολῶν δείξειε πίστις· εἰ μὲν ἐν γράμμασιν αὗται προέλθοιεν, τοῦ δικάζοντος τοῖς γράμμασιν ἀκολουθοῦντος· εἰ δὲ ἄγραφον εἴη τὸ σύμφωνον, ταῖς ἐπὶ τούτῳ διδομέναις κατὰ τὸν νόμον ἀποδείξεσιν ἑπομένου. τούτων κρατούντων ἐπί τε τῶν ἤδη γενομένων κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἐπί τε τῶν ἐσομένων ἀντιφωνήσεων.

ΚΕΦΑΛ. β.

Εἰ δὲ καί τις αὐτοῖς ὑπεσχέθη ἢ ὑποσχεθείη θεραπεία διὰ γραμμάτων ἢ καὶ γραμμάτων χωρίς, ἀπόδειξις δὲ αὐτάρκης καὶ νόμιμος δοθείη ἢ διὰ τῆς τῶν γραμμάτων ἀναγνώσεως, ἢ διὰ τῆς ἐκ τῶν μαρτύρων πίστεως· καὶ ταύτην ἔχειν τὴν οἰκείαν ἰσχὺν βουλόμεθα, καὶ ἀπαιτεῖσθαι τὸ συμπεφωνημέ-

explicet: ne ex bona scilicet fide in euidens exitium manifestè incidant. Verùm si quomodo scriptura non interueniente mandatum factum sit, tempus autem determinatum sit, & tacuerit per omne tempus ille pro quo spõsio facta est, neq; querelam mouerit: decurrat verò etiam constitutum tempus, neq; tum demũ intra alios duos menses hoc ipsum in querelam deduxerit: omnibus modis mandator soluat sponsori debitum, quod ex ipsius voluntate ab aliquo eorum qui argentariæ mensæ præpositi sunt, sponsum esse constiterit: & neque ipsis, neque ipsorum hæredibus, aut quibus cessæ ab ipsis sunt vel ceduntur actiones, istiusmodi quiddam opponi queat: sed illud obtineat quod mandati ostenderit tenor: qui quidem si literis comprehensus sit, literas iudex sequetur: sin in literas contractus relatus non sit, probationibus ea de re secundum leges prolatis insistet. Atque hæc quidem teneant & in iam factis ad hunc modum, & in faciendis etiamnum sponsionibus.

CAPVT II.

SI quis verò ipsis interueniente scriptura, aut sine ea, famulatus promissus fuerit, aut promittatur, probatio verò aut ex scripto, aut ex testium fide sufficiens & legitima producatur, hunc suam vim obtinere volumus, & vt quod pacto conuenerit, exigi poßit,

παντελῶς μηδενὸς ἀντικειμένου νόμου, ὡς ἐχρῆν προῖκα ταῦτα, ἀλλὰ μὴ ἐπιδόσει τινί· διὰ τὸ τὸν πάντα βίον αὐτῶν ἐκ τούτου συνίστασθαι, καὶ τόκους αὐτοὺς τελεῖν, καὶ στεγονίμια διδόναι, καὶ τῆς κοινῆς λυσιτελείας προβεβλῆσθαι· οὐχ ἵνα ζημιοῖντο, οὐδὲ ἵνα παντελῶς ἄψοφοι μένοιεν, ἀλλ᾽ ἵνα ταύτην ἔχοιεν τῶν οἰκείων πόνων παραμυθίαν.

1 ¶ Εἰ μὲν τοίνυν λογισμοὺς ἢ ἀντισυγγράφους ἢ αὐτογράφους πεποίηνται ἢ ποιήσοιντο, ἢ αὐτοὶ πρός τινας τῶν αὐτοῖς συμβαλόντων, ἢ ἐκεῖνοι πρὸς αὐτοὺς, ἐν οἷς ἡ εἰσκομιδὴ τῶν χρημάτων καὶ δαπάνη καταγέγραπται, καὶ γράμματα φέροι αὐτοῦ τοῦ τῆς τραπέζης προεστηκότος, τοῦ γε ὑπογραφέως αὐτοῦ, οὓς σαμαρείτας καλοῦσι, καὶ αὖθις τῶν συμβαλόντων πρὸς αὐτοὺς, ἢ διὰ παντὸς ὑπὸ τῆς τοῦ συμβαλόντος χειρὸς γεγραμμένους, ἢ ὑπογραφὴν ἔχοντας· μὴ δύνασθαι τοὺς συμβάλλοντας τὴν μὲν εἰσκομιδὴν τῶν χρημάτων, ἣν οἱ ἀργυροπρᾶται καταγράφουσιν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἢ αὐτογράφοις βιβλίοις, δέχεσθαι, κἀντεῦθεν αὐτοὺς ἀπαιτεῖν, πρὸς δὲ τὴν τῆς ἐξόδου καταγραφὴν ἀντιλέγειν, ὡς οὐ γενομένην· μηδὲ αὖθις τοὺς ἀργυροτραπέζης προεστῶτας τὴν μὲν δαπάνην ἀπαιτεῖν, τὴν δὲ εἰσκομιδὴν μὴ δέχεσθαι.

2 ¶ Ἀλλ᾽ εἴπερ ἐκ τῶν ἑκατέρωθεν προκομιζομένων ἀντισυγγράφων ἢ λογοθε-

γοθε

ita vt nulla prorsus lex obsistere queat, quasi id gratis & non "pro mercede fieri oporteat: propterea quòd omnis illis ex eo viuendi facultas pendeat, quòd vsuras pendant, quòd mercedem pro habitatione dent, & velut propugnaculum communis vtilitatis sint: vt ne damnum sentiant, neque alimonia destituantur, sed hanc habeant suorum laborum consolationem.

"Lege ἐπὶ δόσει.

1 ¶ *Sanè si vel rationes, vel mutuas syngraphas, vel propriæ manus scripta quæpiam ediderint, edántve, aut ipsi illis qui cum ipsis contrahunt, aut illi ipsis, in quibus pecuniarum illatio & solutio descripta sunt, quæq; ipsius mensæ præpositi, ipsius etiam amanuensis (quos Samaritanos vocant) & eorum rursum qui cum ipsis contraxerunt, literas præferunt, aut per omnia illius qui cum ipsis contraxit manu scripta sunt, subscriptionémve habent: non poterunt qui cum ipsis contraxerunt, pecuniarum quidem illationem, quam argentarij in commentarijs aut à se scriptis breuibus descripserunt, agnoscere, atque inde in ipsos exactionem constituere: expeditionis vero solutionisq; tanquam facta non sit, descriptionem refellere. neque rursum poterunt argentariæ mensæ præpositi solutionem quidem exigere, illationem verò non agnoscere.*

2 ¶ *Verùm si aut ex antisyngraphis, aut ex ra-*

γοθεσίων ἢ αὐτογράφων μαρτυρηθείη ἤ τι τῆς εἰσκομιδῆς ἤ τι τῆς δαπάνης τῶν γραμμάτων πίστις, πάντως ἑκάτερον εἶναι πιστὸν, καὶ μὴ τὸ μὲν κατ' αὐτῶν κρατεῖν, τὸ δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ἄκυρον εἶναι, ἀλλὰ ἀπαιτεῖσθαι ὅσα τὰ λογοθέσια δείξειε· πλὴν εἰ μὴ θάτερον ἢ ἑκάτερον μέρος πλάνην ψήφου ἢ περὶ τόκον βλάβην ὑπομεμενηκέναι δείξειε. εἰ γάρ τι τοιοῦτο προφανῶς δειχθείη, τῆς κατὰ νόμον διορθώσεως τοῦτο ἀξιοῦσθαι θεσπίζομεν, ὥστε ἕκαστον τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἰσότητος ἀπολαύειν.

ΚΕΦΑΛ. γ.

ΚΑΙ τοῦτο δὲ ἐδίδαξαν, ὥς τινες ἐξ αὐτῶν ὁμολογίας παρὰ πλειόνων κομισάμενοι, καὶ ταύτας ἀλληλεγγύως ἢ κατὰ μανδάτον, εἶτα τὸ πλεῖστον τοῦ χρέους εἰληφότες, καὶ ὀλίγου τινὸς ὄντος τοῦ ὑπολελειμμένου, ἐπὶ τῷ τοῦ χρέους ἐλλείμματι, ἔξωθεν παρ' ἑνὸς αὐτῶν ἢ δύο λαβόντες ὁμολογίας ὡς εἴσω ῥητοῦ χρόνου ταῦτα καταθήσουσι, διαλύσεις τυχὸν ἢ ὁμολογίας ἔθεντο πρὸς ἅπαντας· συμβέβηκε δὲ ἢ τὸν ἕνα ἢ καὶ πλείονας τῶν πεποιηκότων τὴν τῆς λοιπάδος ὁμολογίαν, τελευτῆσαι, καὶ τοὺς κληρονόμους μὴ αἱρεῖσθαι τὸ παρ' αὐτοῦ ἢ αὐτῶν διομολογηθὲν χρυσίον δοῦναι. Θεσπίζομεν οὖν, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει, τὸ ταῖς ὁμολογίαις περι-

tiocinijs, aut ex propriæ manus scriptis probetur & de illatione & de solutione literarum veritas, vtrumque omnino firmum & ratum erit: neque vnum quidem aduersus ipsos obtinebit, alterum verò pro ipsis irritum fuerit. exigetur autem quantum ratiocinia perhibebunt: nisi altera aut vtraque pars in calculo se errasse, aut in vsuris dispendium sustinuisse demonstret. Si enim tale quiddam euidenter commonstretur, id, quò quisque iusticia & æquitate fruatur, correctione dignandum esse statuimus.

CAPVT III.

HOc verò etiam nos docuerunt, quomodo quidam illorum, postquam à pluribus aut vice mutua inter se fideiubentibus, aut alijs pro alijs mandantibus, obligationis confeßiones abstulissent, deinde debiti longè maximam partẽ percepissent, vt reliqua perquàm iam exigua essent, reliquorum nomine extrinsecus ab vno aut duobus illorum obligatione capta, quòd intra certum tempus isthæc persoluent, apochas fortè aut liberationis confeßiones omnibus ediderint: & quũ aut vnum aut plures eorum qui reliquorum obligationem subijssent, mori contigisset, hæredes quæ ab illo aut ab illis pecuniæ pacto promissæ essent, eas exoluere noluerint. Statuimus igitur, vt si hæc ita sese habeant, quæ pecuniæ in obligatio-

ἐχόμενον χρυσίον, καὶ παρὰ τοῦ τελευτήσαντος ἢ τῶν τελευτησάντων διομολογηθὲν ἐν γράμμασιν, τοὺς αὐτῶν εἰσπράττεσθαι κληρονόμους, μετὰ τοῦ συμπεφωνημένου τόκου. ΚΕΦΑΛ. δ.

Εἰ δέ τινες ἐδανείσαντο ἢ δανείσοιντο παρ' αὐτῶν ἐνέχυρα δέντες, εἶτα ἐν ταῖς δανεισταῖς συγγραφαῖς ἐπέτρεψαν ἢ ἐπιτρέψαιεν, τῆς ἐκ διαπράσεως τῶν ἐνεχύρων πίστει αὐτῶν γενομένης, τὸ τούτων τίμημα εἰς τὸ χρέος λογίζεσθαι, οἱ δὲ τοῦτο πράξαιεν· μὴ πολυπραγμονεῖσθαι αὐτοὺς, μηδὲ πράγματα ὑπὲρ τούτων ἔχειν, ἀλλ' ὀμνύντας ὁπόσης τιμῆς τὰ ἐνέχυρα πεπράκασι, πιστεύεσθαι, καὶ ἀρκεῖν τοῦτο αὐτοῖς πρὸς πᾶσαν ἀγνωμοσύνης ἀναίρεσιν. Εἰ δέ τις ἀγράφως δανειζόμενος, ἐνέχυρα δοίη, ἢ σφραγίσας αὐτὰ, ἢ καὶ σφραγίδων χωρὶς, ἀνάγκην ἔχειν τὸν δανεισάμενον ἢ λαμβάνοντα τὰ ἐνέχυρα, ἐπιγινώσκοντα τὰς σφραγίδας, ἢ καὶ αὐτὰ μὴ ῥᾳδιουργηθέντα, καὶ ἀποπληροῦν τό, τε κεφάλαιον τόν τε συμφωνηθέντα τόκον· ἢ, εἴπερ οὐκ ἔχει χρυσίον ὁ ὀφειλέτης, εἰς τὴν ἀξίαν διατίμησιν ταῦτα καταλιμπάνειν, καὶ τὸ ὑπόλοιπον πληροῦν· ὁ δυνάμενον λέγειν ὡς δεῖ αὐτὸν ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐνεχύροις, κἂν εἰ ἐλάττονος εἶεν ποσότητος, ἀλλ' ἐκ ῥοπῆς παντὸς πληροῦν πᾶν τὸ χρέος, ὅσον ἂν μετὰ τοῦ συμφωνηθέντος λογισθείη τόκου. Εἰ δὲ καὶ ὁρισθείη χρόνος ἐπὶ τῷ δανείσματι, ἐνεχύρων ἅπαξ διδομένων, ἢ ἐσφραγισμένων ἢ ἀσφραγίστων, εἴσω δὲ τοῦ χρόνου μὴ γένηται τὸ ἱκανὸν, ἄλλος δὲ τοσοῦτος παρέλθοι χρόνος· ἐξεῖναι αὐτοὺς, ἀκριβοῦς διατιμήσεως γενομένης, παρέν

nibus comprehensæ sunt, & quas defunctus aut defuncti scripto pacti fuerint, hæ ab hæredibus cum pactis vsuris exigantur.

CAPVT IIII.

QVod si qui datis pignoribus ab illis mutuati fuerint, aut mutuentur, deinde etiam in mutui syngraphis permiserint aut permittant vt pignoribus pro ipsorum bona fide diuenditis, eorum precium in debiti solutionem imputaretur: ipsi verò hoc fecerint: ne molestijs illi implicentur, neque propter hoc negotia sustineant: sed iuratis quanti pignora vendiderint, credatur, idq; ipsis ad omnis improbitatis abolitionem suppeditet. At si quis nō interueniente scriptura mutuatus, pignora obsignata aut non obsignata det, necesse habebit qui mutuatus est, vt aut pignora recipiat, agnoscens sigilla: vel ipsa etiam pignora non "obsignata, & adimpleat sortem pactasq; vsuras: aut si pecunias non habet, ad iustam æstimationem illa relinquat, & reliqua expleat. neque dicere poterit, pignoribus, quanquam minus valeant, creditorem contentum esse oportere: sed omne debitum quod cum pactis vsuris in rationem deductum fuerit, omnibus modis adimplebit. Si vero datis pignoribus, siue obsignatis siue non obsignatis, mutuationi tempus præfinitum sit, ac intra id non satisfiat, tantumq; elabatur alterum: liceat ipsis, præsenti-

"Non παρασημανθέντα, sed σφραγισθέντα, lego.

τῶν καὶ ταβουλαρίων, καὶ τῶν θείων προκειμένων λογίων, καὶ διατιμητῶν παραλαμβανομένων, διατιμᾶσθαι ταῦτα, καὶ ἑαυτοῖς λογίζεσθαι, εἴτε ἐξαρκεῖ εἰς τὸ χρέος, εἴτε καὶ εἰς μέρος τοῦ χρέους.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΚΑΙ τοῦτο μέντοι ἰάσασθαι ῥᾷστον ἐστι, διὰ τὸ τὸν βίον αὐτοῖς ἐν τῷ δανείζειν καὶ δανείζεσθαι καθεστάναι, καὶ ἀντιφωνεῖν ὑπὲρ ἑτέρων, καὶ τόκους τελεῖν, μὴ ἀντιτίθεσθαι αὐτοῖς τὴν ἡμετέραν διάταξιν ἐν τοῖς δανείσμασιν, ἣν ἐγράψαμεν, μηδενὶ συγχωροῦντες ὑπὲρ τὸ διπλάσιον κομίζεσθαί τι, εἴπερ τοσαύτην καταβάλοι ποσότητα ὅσην τό τε ἀρχαῖον οἵ τε τόκοι πληροῦσιν. Ἡμεῖς τοίνυν τὴν μὲν διάταξιν εἰς τὸ ἑξῆς παραβαθῆναι παντελῶς οὐ βουλόμεθα. τὸ δὲ παρελθὸν, ὅπερ οὐκέτι δέχεται παντελῶς ἐπιβουλὴν οὐδεμίαν, τοῦτο αὐτοῖς θεραπεύοντες, θεσπίζομεν, ἐπὶ τῶν ταῖς ἀληθείαις ἀργυροπρατικῶν συναλλαγμάτων, τῶν μέχρι τήμερον πραχθέντων, ἄδειαν αὐτοῖς εἶναι, καὶ εἰ τύχοιεν τόκοι ὑπὲρ τὸ διπλάσιον ἐπὶ τούτοις τοῖς χρέεσι δεδομένοι, εἰσπράττειν αὐτοὺς τὰ ὀφειλόμενα μετὰ τῶν ὡρισμένων τόκων, οὐκ ἀναγκαζομένων ὑπολογίζεσθαι οὔτε εἰς τόκον οὔτε εἰς ἀρχαῖον τὰ φθάσαντα ἤδη ὑπὲρ τὸ κεφάλαιον καταβεβλημένα· καὶ μὴ ἀντικεῖσθαι αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ τὴν ἡμετέραν διάταξιν τὴν τοῦ διπλασίονος, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν τῶν συμβολαίων ταῦτα αὐτοὺς ἀπαιτεῖν. ἀλλ' οὐδὲ αὐτῶν ἀποχρῆσθαι δυναμένων πρὸς τοὺς ἤδη συμβεβληκότας αὐτοῖς τῇ παρ' ἡμῶν τεθείσῃ διατάξει, οὐδὲ δυναμένων

*s tabularijs, sacrisq; eloquijs in mediũ propo
is, & æstimatoribus adhibitis, diligẽti æstima
one facta illorũ precium constituere, ac siue
d plenum debitum siue ad eius aliquam par-
m sufficiant, sibi imputare atq; aßignare.*

CAPVT V.

H*Vic sanè etiam medicinam adhiberi cu-
pierũt, vt quoniam mutuò & dando &
accipiendo, pro alijs etiam spõdendo, & deniq;
vsuras pendendo vitã tolerent, ne ipsis in mu-
tationibus nostra opponatur cõstitutio, qua ne-
mini vltra duplum accipere quicquã permit-
timus, si quidem quantũ sors & vsuræ faciant
persolutũ sit.* Nos *igitur in posterũ eam legem
omnino violari nolumus. quod verò præceßit,
quia nõdum insidijs obnoxiũ sit, huic ipsis me-
dentes, sancimus vt in contractibus qui reuera
argentariorũ sunt, ad hodiernũ diem factis, fa
cultas ipsis sit, vt licet in ijs debitis vsuræ supra
duplũ datæ sint, nihilominus tamen quæ deben
tur cum constitutis vsuris exigant: ita vt neq;
in vsuras, neq; in primitiuum debitum, quæ su-
pra sortem iam soluta sunt, imputare compel-
lantur: & ne ipsis in hac specie & quidem so-
la nostra de duplo constitutio obstet, quominus
secundum contractuum naturam hæc exigant.
Verùm neq; ipsi aduersus eos qui cum ipsis iam
contraxerunt, nostra constitutione abuti, neq;*

λογίζεσθαι τοὺς ἤδη καταβεβλημένους τόκους ἢ εἰς τὸ διπλοῦν τοῦ τόκου, ἢ εἰς τὸ ἀρχαῖον ὄφλημα.

ΚΕΦΑΛ. ς.

ΕΠειδὴ δὲ συνεχωρήσαμεν χωρὶς ἐνόπλου στρατείας τοῖς ἀργύρου τραπέζης προεστῶσιν, ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως τὰς ἄλλας πάσας μετιέναι στρατείας, εἶτα ἐκεῖνοι δανείσματα πράξαντες ἢ καὶ πράττοντες, τόκον ἐπερώτησαν τοῦ ἐκ διμοίρου μέρους, ὅπερ τοῖς ἀργυροπράταις ἐφήκαμεν· οἱ δὲ ἀγνώμονες ταῦτα πάντα ἀντιτιθέασιν αὐτοῖς τὰς στρατείας, λέγοντες προσήκειν αὐτοὺς οὐ τοῖς ἀργυροπράταις ἀλλὰ τοῖς στρατευομένοις πρέποντα τόκον κομίζεσθαι· ταύτην αὐτῶν τὴν ἄλογον καὶ ἀγνωμονεστάτην αἰτίασιν παντελῶς σχολάζειν θεσπίζομεν, καὶ τὰ συμπεφωνημένα ἢ καὶ συμφωνούμενα κρατεῖν. ¶ Ἀλλ' οὐδὲ ἡ- I
μῖν ἀρέσκει περὶ τῶν ἀργυροπρατικῶν συναλλαγμάτων αἰτεῖν τινὰς, ἢ παντελῶς μὴ διδόναι κεφάλαια, ἢ τόκους, ἢ, τὸ ἔτι τούτων χεῖρον λόγῳ, ὥστε νομίμων τόκων διδομένων εἰς τὸ ἀρχαῖον λογίζεσθαι. καὶ τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν συναλλαγμάτων τῶν πρὸς ἀργυροπράτας γενομένων ἢ γινομένων κρατεῖν βουλόμεθα.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

ΕΝ δὲ δὴ καὶ τοῦτο τῶν αἰτουμένων ἐστὶ παρ' αὐτῶν, ὅτι περ πολλάκις τινὲς τῶν ὑπευθύνων αὐτοῖς καθεστώτων, εἶτα ἑτέρους ἔχοντες ὑπευθύνους, οὐχ ἑαυτοὺς ἐκεῖθεν πληροῦσιν, ἀλλὰ παρασκευάζουσι ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς, προφάσει προικὸς ἢ παραφέρ-

imputare poterunt solutas iam vsuras aut duplo vsurarum, aut primitiuo debito.

CAPVT VI.

QVandoquidem verò postquam argentariæ mēsæ præpositis, excepta armata militia, cum omnibus alijs militijs in hac alma vrbe cōmercium instituere permisimus: illiq; deinde quum mutuū dedissent, aut etiam darēt, bessales vsuras (quantas argentarijs concessimus) stipulati sint: hi illiberaliter hoc "ipsis opponant, quòd dicant, ipsos non quæ argētarijs, sed quæ militantibus cōueniant, vsuras capere oportere: hāc eorum iniquam & improbissimā obiectionem vacare, nulliusq; momenti esse, & quæ pacto conuenerint aut etiam conueniant, obtinere volumus. Neq; verò id nobis placet quod de argentariorum contractibus nonnulli petunt, vt omnino nō detur aut sortes aut vsuræ, vel (id quod ijs etiam peius est) vt quæ legitimæ vsuræ dantur, sorti imputentur. Etenim hoc quoq; in contractibus qui cum argentarijs initi sunt aut ineuntur, obtinere volumus.

"Expungo hic πάντα, & mox τὰς στρατείας.

CAPVT VII.

VNum certè & hoc eorum est quæ illi inter supplicandum proposuerunt, quòd persæpe nonnulli qui ipsis obnoxij sunt, quum illi alios obnoxios habeant, ab istis sibi non satisfaciant: sed id suis vxoribus soluendum, prætextu dotis, eorúmve quæ præter do-

tem

νων, ἢ χρεῶν δῆθεν ἄλλων, τοῦτο καταβάλλειν, καὶ διαλύσεις παρ' αὐτῶν, ἤγουν ἀποδείξεις, κομίζεσθαι. ἐκείνων δὲ εἰς ἐλάττωσιν ἐλθόντων ἢ ἐρχομένων, ἢ καὶ τελευτησάντων, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα τελευτώντων, εἶτα αὐτῶν βουλομένων τὸ χρέος ἀπολαμβάνειν τοῦτο, τῶν γαμετῶν ἐκεῖνα μὲν λεληθότως κομισαμένων ἢ καὶ μετὰ ταῦτα κομιζομένων, ὁλόκληρα δὲ ἀντιτιθεισῶν αὐτοῖς τὰ ὀφλήματα, ὥστε ἐντεῦθεν αὐτοῖς διαπίπτειν τὰ τῆς ἐλπίδος. καὶ ᾔτησαν εἴ τι τοιοῦτο γέγονεν, ἢ μετὰ ταῦτα, ὡς εἰκὸς, γενήσεται, ἀνάγκην ἔχειν τοὺς τὰς διαλύσεις παρὰ τῶν γυναικῶν κομιζομένους, ἢ τὰς ἀπαλλαγὰς, ἢ εἴ τι συμβόλαιον γέγονεν ἢ γενήσεται ὅλως, τοῦτο προκομίζειν, καὶ κληρονόμων αὐτῶν εἰς ἔλεγχον τῶν γενομένων· ὥστε μὴ τὰς μὲν γαμετὰς καὶ μὴ ὀφειλομένας λαβεῖν, καὶ αὐτοὺς δὲ καὶ ὀφειλομένους ἀποστερηθῆναι. θεσπίζομεν, εἴ τι τοιοῦτον γέγονεν ἢ γενήσεται, ἀνάγκην μὲν ἔχειν αὐτοὺς προκομίζειν τὰ συμβόλαια, βλάβης μέντοι πάσης χωρὶς, καὶ οὐ δυναμένων αὐτῶν ἐκ τῆς προκομιδῆς οὐδεμίαν ὑπομένειν ζημίαν· (μεμνήμεθα γὰρ τῆς ἡμετέρας διατάξεως, ἥπερ τὰς ἠναγκασμένας τῶν δικαιωμάτων προκομιδὰς ἀβλαβεῖς βούλεται γίνεσθαι τοῖς προκομίζουσιν) ἀλλ' ἐκείνους μὲν τὰ συμβόλαια προκομίζειν, καὶ αὖθις ἀντιλαμβάνειν· ὁ δὲ ἵνα ἐντεῦθεν ὄνησιν ἔχειν δυνηθεῖεν οἱ τὴν προκομιδὴν ἀναγκάσαντες γενέσθαι πρὸς τὰς γυναῖκας, ταύτην παρ' αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον

εὑρί

em data essent, aut aliorũ etiam debitorũ, ab
isq; apochas siue solutionis probationes ferens
das curent: & quòd quum illi ad inopiam de-
uenerint aut deueniãt, vel mortui sint etiam,
aut postmodum moriantur: ipsi verò tum de-
bitum accipere velint: vxores, licet latenter illa
acceperint, aut postea accepturæ sint, integra
tamen ipsis debita opponant, vt ipsorum pror-
sus omnis spes concidat. petierunt autem, vt si
quid istiusmodi factum sit, aut posthac (vt con
sentaneum est) fiat, necesse habeant qui apo-
chas liberationémve à mulieribus acceperint,
aut etiã si quis contractus factus sit, aut omni-
no faciendus est, hæredibus ad probationem eo-
rum quæ gesta sunt deuocatis, eas eúmve
proferant: ne vxores, quibus nihil debetur, emo
lumentum sentiant: ipsi verò quibus debetur,
defraudentur. Statuimus nos verò, vt si ta-
le quippiam factum sit, aut fiet, necessariò illi
instrumenta proferant: attamen absq; omni
suo incõmodo, & vt nullum damnum ex pro-
latione sustineant (memores enim sumus no-
stræ constitutionis, quæ adactas literarum, ex
quibus quis ius quodpiam suum tueatur, pro-
lationes innoxias ijs qui proferunt esse vult)
sed proferant illi quidem instrumenta, & reci-
piant. Et si quidem inde aliquam vtilitatem
qui aduersus mulieres prolationem fieri co-
egerint, habere poßint, hanc secundum legem
ex

συνείσηκεν, οὐδὲν παντελῶς τῶν προκομισάντων βλαβῆναι διὰ τὴν προκομιδὴν συγκεχωρημένων.

¶ Εἰ δὲ ἀντισυγγράφους ἔθεντο πρός τινα 1
ὁμολογίας, ἢ διαλύσεις, ἢ καὶ οἱασοῦν συνθήκας, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα ποιήσαιεν, καὶ αἱ παρ' αὐτοῖς κείμεναι κατὰ διαφόρους τρόπους ἀπώλοντο· ἀναγκάζεσθαι τοὺς ἔχοντας τὰ ἀντισύγγραφα προκομίζειν, ἢ ὅρκον παρέχειν ὡς οὐδὲν τοιοῦτον ἔχουσιν, οὔτε προκομίσαι δυνατοὶ καθεστήκασιν. εἰ γὰρ τοιοῦτον τὸν ὅρκον ἐν ὑπομνήμασι παράσχοιεν, αὐτοὺς οὐ χρὴ περαιτέρω πολυπραγμονεῖσθαι. οὐδεὶς δὲ ὑπερβήσεται τὸ μέτρον τῆς ἡμετέρας διατάξεως, προφάσει σπορτούλων, ἢ δικαστικῶν δαπανημάτων, τὴν ποινὴν ὑπολαβούμενος τὴν ἐπικειμένην τοῖς τὰ τοιαῦτα πράττουσιν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ἐπεὶ δὲ ἀρχόμενοι τῶν δεήσεων, ᾔτησαν ὥστε καὶ τὴν σὴν ὑπεροχὴν προνοεῖν αὐτῶν, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐπαγομένων αὐτοῖς, καὶ εἴ τινας ἐνόχους ἔχουσιν, ἢ ἕτεροι πρὸς αὐτούς, τούτων ἀκούειν κατὰ τὸ τοῦ ἰδικοῦ δικαστοῦ σχῆμα· διὰ τὴν περὶ τοὺς νόμους ἀκρίβειαν, καὶ τὴν τοῦ δικαίου τήρησιν, καὶ τὸ τρόπους ἐξευρίσκειν ῥᾳδίως δι' ὧν ἔξεστι καὶ τὰ σφόδρα δοκοῦντα δύσκολά τε καὶ ἑτέροις οὐκ ἐφικτὰ διαλύειν· θεσπίζομεν, κατὰ

ipsis sentiant: nulloq; prorsus damno, qui
otulerint; ob prolationem afficiantur.
Quod si mutuis syngraphis cum aliquo pa-
,liberationes, aut etiam qualescunque con-
ntiones instituerint, aut posthac etiam in-
uant, & quæ apud ipsos manserint, modo
quo (quod facile est) perierint: volumus,
qui aduersarias syngraphas habent, eas
oferre, aut se nihil istiusmodi habere, vel
oferre posse, iusiurandum dare cogantur.
uòd iusiurandum vbi apud acta monumen-
rum præstitum fuerit, non vlterius illos mo-
stia affici oportet. Nemo verò in exigen-
s sportulis, iudicialibusq; expensis, pœnam
æ talia committentibus imminet reueritus,
istitutionis nostræ modum transcendat.

CAPVT VIII.

QVoniam deinceps quando petere semel
cœpissent, hoc etiam petierunt, vt tua
cellentia curam ipsorum suscipiat, quibusq;
si controuersijs impetuntur, eas audiat: & si
tos obligatos habeant, aut *alij ipsos, his ve- *Lego ἕτε-
t peculiaris iudex audientiam præbeat (pro- ροι αὐτούς.
ereà quòd exacta cura quæ ad leges perti-
ent tractes, ac cuique suum ius tribuas, &
icilè rationem inuenias qua quæ valde diffi-
lia videntur, quæq; alij non assequuntur,
ec intelligunt, dissolui queant) sancimus, vt
secund

τὰ παρ' ἡμῶν θεσπισθέντα, καὶ ἀκροᾶσθαι αὐτῶν κατὰ τὸ τοῦ ἰδικοῦ δικαστοῦ σχῆμα, ἐναγόντων τε καὶ ἐναγομένων, καὶ τὰ παρῳχηκότα διαθεῖναι κατὰ τόνδε τὸν νόμον, καὶ, καθάπερ αὖ ὀρθῶς ἔχειν συνίδοις, καὶ τοῦ μέλλοντος προνοεῖν, ὥστε νενομισμένην τινὰ καὶ πρέπουσαν βοήθειαν παρ' ἡμῶν αὐτοῖς ἐπιδοθῆναι. δεῖ γὰρ τοὺς ἐνόχους γινομένους ὑπὲρ ἁπάντων, καὶ χρησίμους ἑκάστῳ φαίνεσθαι σπεύδοντας, καὶ ἐξαιρέτου τινὸς ἀπολαῦσαι βοηθείας, πάντων δηλαδὴ τῶν τε ναυτῶν τε πρώην πεπορισμένων αὐτοῖς, ἢ ἐξ ἡμετέρων νόμων, ἢ ἐκ θείων πραγματικῶν τύπων, ἀκεραίων φυλαττομένων, καὶ χώραν ἐχόντων ἐπί τε τῶν προγεγενημένων φάκτων, ἐπί τε τῶν μετὰ ταῦτα γενησομένων.

¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦ- 1
δε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα νόμου,
ἥ τε σὴ ἐνδοξότης καὶ πᾶς δικαστὴς ἕτερος
τῆς ἡμετέρας πολιτείας βέβαια φυλαξάτω.

ΠΕΡΙ ΤΑΞΕΩΤΩΝ.

Ἔδικτον ι.

ΤΗΝ

cundum ea quæ à nobis constituta sunt, & psos, siue actores siue reos, in peculiaris iudicis nodum audias, & præterita secundum hanc egem componas, & quomodo æquum esse videbitur, futuris curam adhibeas: vt legitimum quoddam ipsis ac decens à" nobis accedat auxilium. Conuenit enim, vt qui pro omnibus se obstringunt, ac cuique vtiles se exhibere student, eximio etiam aliquo fruantur auxilio. Et certè quæcunque" & hoc tempore & olim, aut ex nostris legibus, aut ex sacris pragmaticis formis concessa ipsis sunt, illæsa rataq; conseruantor: ac in speciebus rerum iam gestarum, atque etiam gerendarum, locum habento.

" Malim ὑμῶν vobis.

" Lego τῶν τε νῦν, τῶν τε πρίν.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur nobis placuerunt, ac per hanc sacram pragmaticam declarantur legem, ea gloria tua, & quicunque alius reipublicæ nostræ iudex, firma seruato.*

DE APPARITORIBVS PRÆSIDVM.

EDICTVM X.

ΤΗΝ τῶν ἐπιχωρίων βουλευτῶν ἐπιβουλὴν, ἣν περὶ τὸ δημόσιον ἔχουσιν ἐξ αὐτῶν πολλάκις ἐγνωμὲν τῶν πραγμάτων.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἐδιδάχθημεν καὶ τοῦτο ἐν εἶναι περὶ αὐτῶν θρασύτητος, τὸ τὰ δημόσια μὲν ἐν χερσὶ λαμβάνειν, ἔσω δὲ τῶν ἱερῶν χωρίων ἑαυτοὺς κατακρύπτειν, καὶ οἴεσθαι ταύτῃ διαδιδράσκειν τὰς ἐφ᾽ αἷς εὐθύνονται δίκαιοι καθεστᾶσι ποινάς· θεσπίζομεν τὴν σὴν ὑπεροχὴν, τοῦτο ὅπερ δὴ καὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις τῆς ἐπαρχιῶν ἐπισκόποις ἐγράψαμεν, ὥστε εἴ τινες αὐτῶν προσφύγοιεν εἰς τοὺς θείους περιβόλους, ἄδειαν εἶναι τῇ σῇ ὑπεροχῇ τούτους προστάττειν ἔξω γίνεσθαι τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, εἶναί τε ἐν ᾧπερ ἂν βουληθείης τόπῳ. τούτου δὲ προσταχθέντος, ἀνάγκην ἔχειν τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἔξω καθιστᾶν αὐτοὺς τῶν ἱερῶν χωρίων, τῶν καλουμένων λαμβάνοντας λόγον, ὅτι περ ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, ἐν οἷς ἀπελθεῖν αὐτοὺς τοὺς δημοσιεύοντας ἄγειν ἐπὶ τοὺς εἰρημένους τόπους χωρὶς τῆς οἱασοῦν δυσκολίας. Κατὰ τοῦτο τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ ταῖς κατὰ τὴν τάξιν τῶν χρῆσθω προστάξεσι. κἀκεῖνο γὰρ ἠπείλητο τοῖς τε θεοφιλεστάτοις αὐτῆς κληρικοῖς, ὡς εἴπερ μὴ βουληθεῖεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ καλουμένου λόγου τῆς ἐπαρχίας ἐκβαλεῖν, καὶ εἰς τοὺς τόπους εἰς οὓς ἀπεστάλησαν, ἄγειν μετὰ τοῦ λόγου πίστεως, καὶ τὸ ἴσον τῶν ἱερῶν χωρίων ἐκεῖσε διατρίβειν· οἴκοθεν

ἐγ

PRAEFATIO.

CVIVSMODI insidias prouinciales " apparitores seu cohortales fisco struant, persæpe ex ipsis rebus didicimus.

" Pro βουλευτῶν lego ταξεωτῶν.

CAPVT I.

POsteaquam autem & hoc vnum ipsorum audaciæ caput esse edocti sumus, quòd fiscalia inuolent, ac deinde in sacris locis se occultent, hac ratione meritas pœnas se effugituros existimantes: statuimus (id quod & Dei amantiss. prouinciarum episcopis scripsimus) vt si qui illorum in sacra septa confugiant, in potestate tuæ excellentiæ sit, vt hos ex illa prouincia exire, & in quocunque velis loco esse iubeas: hoc adiecto, vt Dei amantiss. episcopi necesse habeant, vt illos ex sacris locis producant: vbi tamen fidem publicam acceperint, se 1 ex illis locis vnde discedunt, sine aliqua distortione à publicis ministris ad constituta loca ducendos esse. Ad hunc igitur modum in cohortales excellentia tua imperio vtitor. Illud sanè etiam Dei amantiss. 2 episcopis & religiosiss. ipsorũ clericis interminati sumus, ni è prouincia, data fide publica, illos eijcere, & in constituta loca cum fide publica ducere velint: 3 ob sacrorum autem fortasse locorum priuilegium illos illic morari sinant: ipsos de

1 Quin huius valde deprauati loci hic sensus sit, non dubito.
2 Quẽ defectũ Græca innuunt, ita expleas.
3 Hic etiã locus ita sanitati restituatur.

θεν, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων, οὗτοι τὸ ἀζήμιον τοῖς δημοσίοις περιποιήσουσιν, οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ περὶ τὴν ἱερωσύνην ἐξῃρημένοι κινδύνου. ¶ Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα νόμου, ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω.

ΩΣΤΕ ΜΗΔΕΜΙΑΝ ἄδειαν ἔχειν τοὺς παρ' Αἰγυπτίοις ζυγοστάτας τε καὶ χρυσῶνας τοῦ λοιποῦ ὑπὲρ ὀβρύζης τι ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως τὸ χαραττόμενον ἐκεῖσε χρυσίον γίνεσθαι, τὰς δὲ σφραγῖδας ἐντιθέναι αὐτοὺς κατὰ τὸν σωζόμενον ἐν τῷ χαράγματι σταθμόν.

Ἔδικτον ια.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΕτρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἀνατολικῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὸ κομήτων τῶν θείων λαργιτιώνων τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὸ ὑπάτων.

ΤΗΝ

suo, minimè vero de ecclesiasticis prouentibus, fisco indemnitatem præstituros, neque à sacerdotij ademptione liberos futuros.

EPILOGVS.

¶ *Tua igitur excellentia, quæ nobis placuerunt, quæq; per hanc sacram pragmaticam exprimuntur formam, effectui simul & fini tradere studeto.*

VT PONDERATORES ET MONETARII APVD AEGYPTIOS quicquam pro obryzo exigendi nullam de reliquò facultatem habeant: sed, quemadmodum in magna hac vrbe, ita illic quoque signatum aurum æstimetur: & illi signa pro pondere, quod in signatura seruatum est, imponant.

EDICTVM XI.

Idem IMPERATOR Petro gloriosiss. sacrorum Orientalium prefectoriorum iterum præfecto, iterum etiam sacrarum largitionum comiti, & exconsule.

ΤΗΝ παρ' Αἰγυπτίοις λεγομένην ὄβρυζαν, τοῖς ἄνωθεν μὲν χρόνοις οὐκ ἐγνωσμένην, ὀλίγῳ δὲ πρόσω ἐναρξαμένην τοῖς ἐπ' Αἰγύπτου συναλλάγμασιν ἐνοχλεῖν, καὶ εἰς τοσοῦτον ἀτοπίας ἐμβᾶσαν, ὡς ἐννέα χρυσοὺς ἐφ' ἑκάστῃ παρέχεσθαι λίτρᾳ, πρὸς τὸ λοιπὸν ἀναστεῖλαι καὶ παῦσαι δεῖν ἡγησάμεθα· ὡς ἂν μὴ μέλλῃ καὶ τῷ δημοσίῳ λυμαίνεσθαι, καὶ τοῖς τῶν ὑποτελῶν παρενοχλεῖν συναλλάγμασι. μάλιστα ὅτι καὶ τὸ πλεῖστον, ὡς ἔγνωμεν, ἐπ' αὐτῆς μόνης τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων ἐξετάθη τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον, οὐχ οὕτω κατ' Αἴγυπτον ἢ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς διοικήσεως ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας πολιτευόμενον.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΘΕσπίζομεν τοίνυν, κατὰ τὸ πάλαι πολιτευσάμενον, κἂν εἰ παρὰ τοὺς ἐν μέσῳ παρέφθαρται χρόνους, ἐν τῷ παρὰ Ἀλεξανδρεῦσιν ἀπολύτῳ καλουμένῳ χαράγματι, τὸ κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν πολιτεύεσθαι χρυσίον· οὐ δυναμένου τινὸς ὑπὲρ τῆς κακῶς ἐπινενοημένης ὀβρύζης ἀπαίτησιν ποιεῖσθαί τινά.

¶ Ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' Αἴγυπτον πολιτευόμενον 1
χρυσίον, οὕτως ἐν τοῖς συναλλάγμασι συλλογίζεσθαι ὡς τὸ κατὰ ταύτην τὴν μεγάλην χαραττόμενον

PRAEFATIO.

QVOD *obryzum apud AEgyptios sermone hominum celebre est, quod idem, superioribus seculis quum prorsus incognitum fuisset, admodum nuper in AEgypto cõtractus inuoluere & turbare cœpit, ad tantamq; absurditatem processit, vt in vnamquamque libram noueni aurei dentur, in posterum reprimi, ac ex communi vsu tolli oportere putauimus.* Ideo id au*tem, ne rempub. oblædat, neu subditorum contractus obturbet ac inuoluat: præcipuè verò, quòd huius absurditatis longè maxima pars (quantum cognoscere potuimus) in ipsa Alexandria solùm consederit, neque similiter per AEgyptum aut illius tractus alias ciuitates in publicum vsum peruenerit.*

CAPVT I.

S*Ancimus itaq;, vt secundum id quod olim obtinuit, tametsi medijs postmodum temporibus in signatura quæ apud Alexãdrinos absoluta dicitur, vitiatum sit, in AEgyptiaco tractu de auri tractatione & valore statuatur: ita vt non poßit à quoquã pro malè adinuento atq; excogitato obryzo quicquam exigi.*

1 ¶ I*tem, vt quod aurum per AEgyptum ratum & receptum est, sic in contractibus computetur, quomodo quod in hac magna signa-*

μένον πόλιν. παραφυλαττομένου τούτου κινδύνου τῷ τε κατὰ καιρὸν παρ' Ἀλεξανδρεῦσιν αὐγουσταλίου, καὶ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ τάξεων.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐπειδὴ δὲ κεφάλαιον τοῦ κακουργήματος οἵ τε ζυγοστάται καὶ οἱ χρυσῶνες τυγχάνουσιν, ἐπιτρέψαμεν τῷ νῦν ἐκείνας ἔχοντι τὰς ἀρχὰς, ὑπὲρ τὴν προσήκουσαν αὐτοὺς ἀσφάλειαν καταστήσασθαι, ὡς δεῖ ἀπολύτου χαράγματος ὑπουργήσωσι τοῖς συναλλάγμασι· καὶ, εἴ γε καὶ σφραγῖσαι δέοι ποτὲ, τοσοῦτον ἐπιγράψωσι μόνον ὅσον ταῖς ἀληθείαις ἐστὶν ὁ τοῖς σφραγῖσιν ἐμβληθέντος χρυσίου σταθμός· οὐ δυναμένου πλέον τοῦ ταῖς ἀληθείαις ἐμβεβλημένου σταθμοῦ ταῖς σφραγῖσιν ἐγγράφειν, κατὰ τοῦτο δὴ τὸ κακῶς ἄχρι τοῦδε πολιτευσάμενον. εἰ γάρ τι τοιοῦτο τολμήσουσι, καὶ δημοσίας αὐτῶν τὰς οὐσίας ποιοῦμεν, καὶ ταῖς εἰς σῶμα ποιναῖς ὑποτίθεμεν, ὡς μηδὲ κατὰ κέλευσιν ἡμετέραν τῆς συνήθους αὐτοῖς κακουργίας ἐκστάντας· ἀλλὰ καὶ ἀνάγκην ἕξουσιν πᾶσαν χορηγεῖν χρυσίον· τοῦτο μὲν, τῷ τε παρ' Ἀλεξανδρεῦσιν αὐγουσταλίῳ καὶ τοῖς κατὰ καιρὸν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ ταῖς συνειθισμέναις ἐκπομπαῖς· τοῦτο δὲ, τῷ τε νῦν κατὰ καιρὸν ἀλαβάρχῃ, τῷ τε πραιποσίτῳ τῶν θείων ἡμῶν θησαυρῶν· οὐδὲν διάφορον ὑπὲρ ὀβρύζης παντελῶς κομιζόμενοι.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Οὕτω δὲ αὐτῶν ἐπιτρέψαμεν τοῦ πράγματος προνοεῖν, καὶ τοὺς μετ' αὐτοὺς τὴν ἀρχὴν παραληψομένους,

μένους,

tum est vrbe: idq; periculo pro tempore praefecti apud Alexandrinos Augustalis, & quae ipsi parent cohortium, seruetur.

CAPVT II.

QVoniam verò fraudulēti huius facinoris ponderatores monetariiq; authores sunt, iniunximus illi qui illos magistratus nunc obtinet, vt ad dandam idoneam cautionē se per absolutā signaturā contractibus ministraturos, &, siquādo signare oporteat, tantū solummodo se inscripturos, quantum reuera quod signauerint aurum pendeat, ipsos adigat: vt pro eo more qui perperam hactenus obtinuit, nō liceat illis amplius quàm reuera signati auri pōdus sit, signaturae inscribere. Si namq; tale quippiam ausi fuerint, & bona illorū publicamus, & corporalibus poenis ipsos subiicimus, vt qui secundum iussa nostra ab vsitato sibi & consueto scelere non destiterint. Sed & necesse omnino habebunt, vt tum praefecto apud Alexandrinos Augustali, quiq; pro tempore cum magistratum habebunt, in consuetis frumenti emissionibus, tum verò etiam alabarchae qui nunc est, quiq; pro tempore futurus est, & sacrorum nostrorum thesaurorum praeposito, nullo prorsus accepto lucro, aurum suppeditent.

CAPVT III.

ITa verò illi huius rei curam iniunximus, iisq; qui magistratum post ipsum suscepturi

μένους, καὶ τὰς πειθομένας αὐτοῖς τάξεις, ὡς εἰδέτας ὅτι περ ἔτι φανεῖεν ὑπὲρ ὀβρύζης ἀπαιτηθέντες, ἢ οἱ τῶν θείων ἡμῶν προεστῶτες ἀλαβαρχίων, ἢ ὁ τῶν θείων ἡμῶν λαργιτιώνων πραιπόσιτος, οἴκοθεν καταθήσουσι, τοῦτο μὲν, ἐκ τῶν χορηγουμένων αὐτοῖς τε καὶ τάξεσιν ἀννόνων, τοῦτο δὲ, τῶν οὐσῶν αὐτοῖς περιουσιῶν· οὐ μόνον ἐφ' ὅσον ἔχονται τῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ κἂν εἰ ταύτας καταθέμενοι τύχωσι· καὶ, εἴτε γράψαντες ὁμολογίας, τούτου τοῦ μέρους ἀντιλάβοντο τῆς ἀρχῆς, εἴτε καὶ τοιοῦτο μηδὲν ὡμολογηκότες. ἐπεί γε μάλιστα μηδὲ ἀρχαῖον τὸ τῆς ὀβρύζης ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ νεωτέρων ἀρξάμενον χρόνων.

¶ Καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ὅσοι τὰς ἐμπορίας ποιοῦνται, καὶ μέχρι νῦν λαμβάνειν τι διάφορον εἰώθεσαν, προαγορεύομεν ὁμοίως ὡς εἴτι φανεῖεν ἐν τοῖς συναλλάγμασιν ὑπὲρ ὀβρύζης λαμβάνοντες ἢ ὑπολογιζόμενοι, καὶ οὐσίας ἔκπτωσιν καὶ τὰς εἰς σῶμα ποινὰς ὑποστήσονται. πρᾶγμα κακῶς ἀρξάμενον, εἰς τοσοῦτον δὲ προελθεῖν, καὶ ὅλῳ τῷ πολιτεύματι λυμαινόμενον, ἀναστεῖλαι πρὸς τὸν ἔπειτα χρόνον διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν κελεύομεν νόμου, καὶ μὴ παρενοχλεῖν λοιπὸν τοῖς συναλλάγμασιν· ἀλλ' οὕτως αὐτὸ παραφυλαχθῆναι, κινδύνῳ τοῦ παρὰ Ἀλεξανδρεῦσιν αὐγουσταλίου, καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν διοικοῦντος ἀρχὴν, καὶ τάξεων ἑκατέρων· ὥστε καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν μνήμην ἀναιρεθῆναι, καὶ ζημίας τοσαύτης 1

ἐλεύ

sunt, & cohortibus quæ ipsis parent, vt sciant, si pro obryzo aut à sacrarum nostrarū alabarchiarum præfectis, aut à sacrarum nostrarum largitionum præposito quicquam exactum esse manifestum fiat, sibi id de suorum ex suppeditatis ipsis & cohortibus annonis, tum etiam ex facultatibus suis dependendum fore: idq; non solùm donec in magistratu fuerint, verùm etiam postquam magistratum deposuerint: deinde etiam, siue initis ab initio pactis (vetus enim illud de obryzo non est, cœpitq; temporibus admodum nuperis & recentibus) participes istius lucri fuerint, siue etiam nihil istiusmodi pacti sint.

1 ¶ *Alijs porrò qui mercaturam faciunt, & hactenus lucri aliquid capere consueuerunt, interdicto similiter denunciabis, quòd si quid in contractibus capere pro obryzo, aut in computationem deducere comperiantur, & bonis excasuri, & corporales pœnas subituri sunt.* Rem *peruersè cœptā, tantoq;* "*progressu facto vniuersam rempub. dispendijs inuoluentem, per præsentem legem in reliquū tempus tolli iubemus, ne decæterò cōtractus afficiat & obturbet: idq; ita obseruari periculo præfecti apud Alexandrinos Augustalis, quiq; pro tempore eundem magistratū gesturi sunt, & vtrorūq; cohortiū.* Adeò autem id iubemus, *vt vel eius memoriā aboleri* velimus, *quò à tanto incōmodo &*

"Lego προελθόν.

dam

ἐλεύθερα εἶναι τὰ κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν συναλλάγματα. ¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα 2
ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ἐνδοξότης ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοθῆναι καὶ παραφυλαχθῆναι προσταξάτω. DAT. VI. K. IANVAR. CONST. IMP. DN. IVST. PP. AVG. ANNO XVII. POST BASIL. V. C. CONS. ANNO XVIII.

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ.

Ἔδικτον ιβ.

Ἐδιδάχθη τὸ ἡμέτερον κράτος, Ἰωάννην σπειντάριον κατὰ τὴν Ἑλλήσποντον, ὡς δὴ τύπους τινὰς ἐγκεχειρισμένον, προφάσει λογοθεσίων πολιτικῶν πόρων, ἤτοι τῶν καλουμένων σολεμνίων· καὶ ὡς ἐν τῇ χώρᾳ γενόμενος, οὐδενὸς ἀπέσχετο παντελῶς τῶν εἰς ἁρπαγὴν ἐσχάτην ἡκόντων, τάς τε πόλεις λῃσάμενος, καὶ ἐπανελθὼν εἰς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, αὐτὸς μὲν χρυσίου μεστὸς, τὴν δὲ Ἑλλησποντίων χώραν πᾶσαν ἀπολιπὼν πενίαν. τὰ μὲν οὖν κατ᾽ ἐκεῖνον, ὁποῖον προσήκει διατεθῆναι τρόπον, καὶ θεραπευθῆναι τοὺς ἠδικημένους, διώρισται παρ᾽ ἡμῶν.

ΚΕΦ

damno per AEgyptiacum tractum contractus aliquando *liberi fiant.*

EPILOGVS.

¶*Quæ igitur nobis placuerunt, & per hanc sacram exprimuntur legem, gloria tua effectui finiq; tradi & obseruari iubeto.* Dat. VI. Kal. *Januar.* Const*ant.* Imp. D*n.* Iust. PP. A*ug. anno* XVII. *post* B*asil.* V. C. C*ons.* A*nno* XVIII.

DE HELLESPONTO.

EDICTVM XII.

PRAEFATIO.

EDOCTA *nostra est potētia, quomodo* Ioannes *scriniarius per* Hel*lespontum, vt cui nomine ratiociniorū ciuilium, siue (vt vocantur) solennium prouentuum cōmissæ formæ essent, quum in regionē illam venisset, à nulla re quæ ad summā deprædationem spectaret abstinuerit, ciuitates populatus sit, & reuersus in almā hanc vrbem, ipse quidem auro abundauerit,* Hell*espontiorum verò regioni omnē summamq́ paupertatem reliquerit.* Ac *sanè quomodo* idcirco *cum illo agi oporteat, & iniuria affectis resarciri damnum poßit,* iam *à nobis definitum est.*

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ δὲ ᾠήθημεν χρῆναι, διὰ τὴν τῶν τὰ τοιαῦτα ἐγχειριζομένων ἀπληστίαν, τύπῳ γενικῷ τὸ πᾶν θεραπεῦσαι· θεσπίζομεν, εἴτις γένηται κατὰ τὴν χώραν προφάσει τοιαύτης τινὸς ζητήσεως, ἢ ἐπὶ τῆς Ἑλλησποντίων, ἢ ἐφ' ἑτέρας οἱασδήποτε χώρας, εἰ μὴ ἀρχικὴν ἔχοι πρόσταξιν, μηδένα παντελῶς αὐτῷ προσέχειν, ἀλλ' ἀκινδύνως ἀποσείεσθαι τὸν ἐμβιβασμὸν τὸν παρ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μετὰ θείου πραγματικοῦ γένηται τύπου, εἰ μὲν κομμενιτόριον εἴη τὸ δεικνύμενον, ἢ γράμματα περὶ τούτου γενόμενα, μηδὲ τούτοις προσέχειν, οἷα κατὰ συναρπαγὴν καὶ παρὰ γνώμην ἡμετέραν προελθοῦσιν· εἰ δὲ πραγματικὸς εἴη ὁ δεικνύμενος τύπος, μηδὲ οὕτως ἐξ αὐτοῦ τι πράττεσθαι προχείρως, τὸν δὲ τοιοῦτον πραγματικὸν τύπον λαμβάνειν, καὶ μηνύειν τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον εἰς ἡμᾶς τὰ περὶ τούτου, καὶ ἀναμένειν ἡμῶν δευτέραν κέλευσιν· ὥστε εἰ μὴ ἐπιγνοίημεν αὐτὸν καὶ τὸν ἐγχειρισθέντα τὸν τοιοῦτον τύπον, δεύτερον ἡμῶν γενέσθαι πραγματικὸν τύπον, ἐπιτρέποντα γενέσθαι τὴν ζήτησιν· εἰ δὲ ἀποδοκιμάσαιμεν ἢ τὸ πρᾶγμα ἢ τὸ πρόσωπον, μηδὲν ἐντεῦθεν γίνεσθαι, ἀλλ' ἀναπέμπεσθαι τὸν θεῖον τύπον παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος· γινώσκοντος ὡς εἰ ῥαθυμήσειε τούτου, καί τις ἐπιστῇ τοῖς ὑπηκόοις τοῖς ἡμετέροις ἐντεῦθεν ζημία, ταύτην αὐτὸς οἴκοθεν ἐπιγνώσεται.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἄδειαν δὲ δίδομεν καὶ τοῖς ἐπισκόποις, εἰ ῥαθυμήσειεν ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος, καὶ μὴ τὸν πραγματικὸν

CAPVT I.

AT quoniam, propter eorum quibus istiusmodi demandantur, insatiabilem auariciam, generali legis forma vniuersale isti rei remedium adhiberi debere putauimus, sancimus, vt siquis istiusmodi rei causa in prouinciam quampiã siue Hellespontiorũ, siue aliam quamlibet profectus, præsidale iussum habeat, ne quisquam illi obtemperet, citraq; periculũ ipsius exactio propulsetur: si verò cum sacra pragmatica forma venerit, & quod profert cõmonitorium sit, aut literæ de hoc cõceptæ, neq; ijs obtemperetur, vti quæ ad deprædationem, præterq; nostrã notitiam & voluntatem prodierint: sin quod ostenditur pragmatica forma sit, vt ne sic quidẽ ex eo confestim aliquid fiat, sed talem pragmaticam formã "prouinciæ præses apprehendat, de eaq; ad nos referat, & alterã à nobis iußionẽ expectet: vt si illam, cuiq; talis forma cõmissa est, agnoscamus, altera nostra pragmatica forma, quæ exactionẽ fieri demãdet, procedat: sin aut rem aut personã reprobemus, nihil istinc fiat, sed sacra forma à prouinciæ præside remittatur. qui sciat, quòd si hãc rem neglexerit, indeq; damnũ aliquod subditis nostris proueniat, istud ipse de suo resarciet.

"Lego λαμβάνειν τὸν ἐπαρχίας ἡγούμενον, καὶ μηνύσεις.

CAPVT II.

FAcultatem verò etiã episcopis damus, vt si prouinciæ præses pragmaticã formã inhibere

ἐπισχοίη τύπον, ἀλλ' ἐνδοίη τῷ τούτου μεταχειριζομένῳ, αὐτοὺς ταῦτα μηνύειν εἰς ἡμᾶς. εἴγε ταῦτα μάθοιμεν, ὡς κοινωνὸν τῆς αἰτίας καταστάντα καὶ τῆς ἀρχῆς παραλύσομεν, καὶ τῆς ζώνης αὐτὸν καὶ τῆς οὐσίας στερήσομεν, καὶ τοῖς καθ' οἱανοῦν ἠδικημένοις αἰτίαν τὸ ἀβλαβὲς περιποιήσομεν.

¶ Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡ- 1
μῖν, καὶ διὰ τοῦ παρόντος θείου πραγματικοῦ
μανθάνουσα τύπου, ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι
σπουδασάτω. DAT. XV. K. SEPT.
CONSTANT. BILIS. V. C.
CONS.

ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν ἐπαρχιῶν.

Ἐδίκτον ιγ.

Εἰ καὶ τὰ σμικρότατα τῶν πραγμάτων τῆς ἑαυτῶν ἀξιοῦμεν προνοίας, πολλῷ μᾶλλον τὰ μέγιστά τε καὶ συνέχοντα τὴν ἡμετέραν πολιτείαν οὐκ ἐγκαταλείψομεν, οὐδὲ ἀπρονόητα οὐδὲ τοῦ προσήκοντος χηρεύοντα κόσμου ἐάσομεν. καὶ μάλιστα τῆς σῆς ἡμῖν ὑπουργούσης ὑπεροχῆς, ᾗπερ μέλει τῆς τε ἡμετέρας διὰ πάντων θεραπείας, τῆς τε αὐξήσεως τῶν δημοσίων, τῆς τε τῶν ὑποτελῶν

τῶν

bere negligat, cuiq; illa demãdata est concedat & conniueat, eam rem nobis significent. Ac si hoc didicerimus, illum tanquam criminis socium, de magistratu deijciemus, cingulo quoq; & facultatibus priuabimus, & qui quacunq; in re iniuriam paßi fuerint, ijs indemnitatem recuperabimus.

EPILOGVS.

¶ T*ua igitur excellentia, quæ nobis placuerũt, ex præsenti sacra pragmatica forma discens, effectui simul & fini tradere studeto.* Dat. XV. Kal. Sept. Const. Bilis. V. C. Cons.

LEX DE ALEXANDRINIS ET AEGYPTIACIS PROVINCIIS.

EDICTVM XIII.

PRAEFATIO.

QVVM *vel minima quæq; nostra cura dignemur, certè multo minus quæ maximi ponderis & momenti sunt, ac rempub. nostram continent & conseruãt, pro derelicto habere, aut neglecta competentiq; ornatu vidua esse debemus sinere: præsertim quũ tua excellentia ministerio nobis sit, cui per omnia nostra incolumitas, rerumpublicarum incrementũ & subditorum*

τῆς ἡμετέρας φροντίδος. ἐννοήσαντες τοίνυν ὡς ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν χρόνων, εἰ καὶ τὰ ἄλλα τῶν δημοσίων εἰσπράξεων ἐδόκει πως τετάχθαι, ἀλλ' οὖν κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν διοίκησιν οὕτως ἦν συγκεχυμένα, ὥστε μηδὲ ὅ,τι πράττεται κατὰ χώραν ἐνταῦθα γινώσκεσθαι, καὶ ἐθαυμάσαμεν τὴν μέχρι νῦν τοῦ πράγματος ἀταξίαν. ἀλλ' ἔδωκεν ὁ θεὸς καὶ τοῦτο τοῖς ἡμετέροις φυλαχθῆναι καιροῖς καὶ ταῖς σαῖς ὑπουργίαις. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν τὸν σῖτον τὸν ἐκεῖθεν προσρίπτοντες, οὕτως οὐδὲν ἕτερον ἠξίουν εἰσφέρειν. ἀλλ' οἱ μὲν συντελεῖς καθάπαξ ἰσχυρίζοντο πάντα εἰς ὁλόκληρον ἀπαιτεῖσθαι, οἱ πάγαρχοι δὲ καὶ οἱ πολιτευόμενοι καὶ οἱ πράκτορες τῶν δημοσίων, καὶ διαφερόντως κατὰ καιρὸν ἄρχοντες, οὕτω τὸ πρᾶγμα μέχρι νῦν διετίθεσαν, ὡς μηδενὶ δύνασθαι γενέσθαι γνώριμον, αὐτοῖς δὲ μόνοις ἐπικερδές. ἐπειδὴ τοίνυν ἴσμεν καταλίποι μὲν ἐνιμάδας τὸ πρᾶγμα διοικούμενον, οὐκ ἄν ποτε ἰσχύσαιμεν αὐτὸ διακαθᾶραι καὶ τάξαι προσηκόντως, διὰ τοῦτο συνείδομεν τὴν ἀρχὴν ἥπερ ἐφίστηκεν τοῖς Αἰγυπτίοις πράγμασιν (φαμὲν δὲ τὴν τῶν αὐγουσταλίων) μετριωτέραις ἐπιστῆσαι φροντίσιν. οὐ γὰρ ἂν δύναιτο ῥᾳδίως εἷς ἀνθρώπου νοῦς τοσαύταις ἀρκέσαι μερίμναις, καὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως διαθεῖναι ὥστε αἴσθησιν ἡμῖν ἀγαθὴν ἐν αὐτῷ καταστῆσαι.

ΚΕΦΑΛ. α.

Διὰ τοῦτο τοίνυν θεσπίζομεν, τὴν σὴν ὑπεροχὴν τόνδε ἡμῶν τὸν ἐπὶ τούτῳ νόμον παραλαμβάνουσαν

nostrorum gubernaculum curæ est. Considerantes itaque, quomodo superioribus temporibus, tametsi alijs locis publicæ exactiones sic satis constitutæ viderentur, in AEgyptiaco *tamen tractu adeò confusæ fuerint, vt quid in prouincia ageretur hic cognosci non posset: eius rei conturbatum modum atque ordinem, qui hucusque durauit, valde admirati sumus.* Sed Deus *hoc etiam temporibus nostris, tuoq; officio seruatum voluit.* Vt *enim nobis frumentum inde* "*adijciebant, sic nihil aliud contribuere volebant. verùm subditi omnia plenè à se exigi omnino affirmabant: pagorum autem præfecti, & reipub. administratores, publici exactores etiam, & præcipuè pro tempore præsides, hactenus eam rem ita administrarũt, vt nemini innotescere posset, ac ipsis solis lucrosa esset.* Quoniã *igitur, si rem* "*in genere ac promiscuè administrari sinamus, haud vnquã illam perpurgare decenterq; cõstituere poßimus: ideò magistratum qui* AEgypti *rebus præest* (præfectorum *Augustalium nempe*) *moderatioribus curis præficere visum est.* Non *temerè enim vnius hominis industria tantis curis par sit, nec ita rem administrare valeat, vt inde cuiuspiam boni sensus ad nos resultet.*

"Lego προσέρριπτον.

"Scriptũ fuisse arbitror ἐν ὁμάδι, aut καθ' ὁμάδα.

CAPVT I.

PRopterea *igitur statuimus, vt excellentia tua hãc nostrã ea de re legem ad se receptã*

οὕτως αὐτὸν διαθεῖναι ὡς ἄξιόν ἐστιν ἡμᾶς μὲν θεσπίσαι, τὴν δὲ σὴν ὑπεροχὴν ὑπουργῆσαι. Τέως οὖν τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον βουλόμεθα αὐτῆς τε Ἀλεξανδρείας ἄρχειν, καὶ ἁπάντων τῶν κατ᾽ αὐτὴν φροντίζειν, καὶ πρός γε δύο Αἰγύπτων καὶ μόνων· ἐξῃρημένου τοῦ λεγομένου Μενελαΐτου τῆς πόλεως, ἥτις ἐστὶ πρὸ τῆς Αἰγύπτου, καὶ πρός γε τοῦ Μαρεώτου. ἐπ᾽ ἐκείνοις γὰρ τὰ εἰκότα διατυπώσομεν.

¶ Βουλόμεθα δὲ αὐτὸν, ὡς εἴρηται, μὴ μόνης Ἀλε- I
ξανδρείας, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο Αἰγύπτων (μετὰ τὴν εἰρημένην ἐξαίρεσιν τοῦ τε Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου) ἄρχοντα καθεστάναι. ὥστε τὸν ἄρχοντα τὸν ἐπιχώριον τῶν εἰρημένων δύο ἐπαρχιῶν ἐπ᾽ αὐτῷ τετάχθαι καὶ μένειν, καθάπερ καὶ μέχρι νῦν σχῆμα ἔχει. ταυτὶν δὲ εἰπεῖν, τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον, διὰ τὸ τῆς εἰρημένης μεγίστης πόλεως πολυάνθρωπον, ἔχειν τὰ δίκαια καὶ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς· οὐ διῃρημένου τοῦ πράγματος, οὐδὲ εἰς ἄρχοντας δύο καθεστῶτος· τοῦτο γὰρ ἡγούμεθα τῷ παντὶ συμφέρειν· ἀλλ᾽ ὥστε ἕνα μὲν ἄνδρα προεστάναι τοῦ εἰρημένου θρόνου, ἔχειν δὲ ἐξουσίαν κατὰ πάντων τῶν ἐκεῖσε στρατιωτῶν, τῶν ἱδρυμένων εἴτε ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς Ἀλεξανδρέων μεγάλης πόλεως, εἴτε ἐπὶ τῶν δύο Αἰγύπτων, καθάπερ εἴρηται.

ΚΕΦΑΛ. β.

Δεῖ γὰρ καὶ τῆς εὐκοσμίας τῆς πόλεως προνοεῖν σε, καὶ τοῦ μηδὲν ταραχῶδες γίνε-

σθαι

sic formet" *atque ordinet, vt illam nos tulisse, tuam verò excellentiam ministerium adhibuisse dignum sit. In primis autem spectabilem* præfectum *Augustalem ipsi Alexandriæ præesse, & omnium eius rerum curam habere volumus, & insuper duabus AEgyptis, ac ijs solis, excepto oppido Menelaita dicto, quod AEgypto præiacet, & præterea Mareota. De illis enim quæ videbuntur constituturi sumus.*

"Quũhinc discas hoc edictũ ita esse editũ vt primũ à legislatore tumultuariè cõceptũ est, confusum eius ordinẽ minus mirari debebis.

1 ¶ *Volumus autem, ipsum (vt dictum est) non vni Alexandriæ, verumetiam duabus AEgyptis, dictis Mareota Menelaitaq́; exceptis, ita præesse, vt magistratus prouincialis dictarum duarum prouinciarum (quomodo etiam hucusque obtinuit) ipsi soli subsit.* Et (*quod in idem recidit*) volumus *spectabilem* præfectum *Augustalem propter dictæ maximæ vrbis populositatem, magistratus militaris ius habere: non vt res diuidatur, in duósve magistratus distrahatur: (id enim conducibile esse omnino*" *non putamus) sed vt vnus homo dicto solio præsit, & in omnes qui illic sunt milites, siue in ipsa magna Alexandrinorum vrbe, siue in duabus (vt dictum est) AEgyptis stationes habeant, ius & potestatem habeat.*

"Quãquã in Græcis negatio nõ est, ponendã tamen mihi fuisse, concedi debebit.

CAPVT II.

C*Vrare enim etiam te oportet, vt decorum in ciuitate seruetur, neq; tumultus quis-*

σθαι κατὰ τὸν εἰρημένον δῆμον· ἀλλ' ἔχοντα τὸν ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἀρχῆς τεταγμένον τήν τε ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς δύναμιν, τήν τε ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ἰσχὺν θεοῦ πρὸ πάντων ἡγουμένου, τῆς εἰρημένης εὐταξίας τῆς πόλεως προνοεῖν, ἐπέχοντα τὸν τόπον ἴσον ἐπ' αὐτοῖς τοῖς στρατιώταις τοῖς τε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τοῖς τε ἐφ' ἑκατέρας Αἰγύπτου· καὶ τὸν ἐνδοξότατον καὶ ἀνδρειότατον στρατηγὸν τῶν πραισενταλίων, τόν τε τῆς ἑῴας τε * καὶ ad responsum παρεῖναι αὐτῷ, καὶ ὑπουργεῖν οἷς ἂν ἐπιτάξειεν. Ἔστι δὲ αὐτῷ ἡ τάξις ἥ τε αὐγουσταλιανὴ, ναὶ μὴν καὶ ἡ δουκικὴ, ἄχρι μέντοι ἑξακοσίων· οὐχ ὥστε ἰδίᾳ μὲν εἶναι τοὺς δουκικοὺς, ἰδίᾳ δὲ τοὺς αὐγουσταλιανοὺς, ἀλλ' ὥστε μίαν γενέσθαι τάξιν, καὶ κατάλογον ἕνα, ἧπερ ἄνδρες ἑκατὸν πρωτεύουσι, πεντήκοντα μὲν τῆς αὐγουσταλιανῆς τάξεως, πεντήκοντα δὲ οἱ πρῶτοι τῶν δουκικῶν, ἀμοιβαδὸν ἐν ἀλλήλοις ταττομένων· ὥστε πρῶτον μὲν εἶναι τὸν αὐγουσταλιανὸν, δεύτερον δὲ τὸν δουκικόν· καὶ τοῦτο ἐφεξῆς παραφυλαχθῆναι τὸ σχῆμα τῶν ἑκατὸν τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτευόντων. τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν ὡς ἂν ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων συνίδοι, οὕτω καταστῆναι· μηδὲν μέντοι ὑπερβαίνειν τὴν πᾶσαν τάξιν, τὴν ἀναμὶξ ἔκ τε τῶν αὐγουσταλιανῶν ἔκ τε τῶν δουκικῶν συγκειμένην, ἄνδρας ἑξακοσίους.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Πάντων τῶν ἐπὶ τούτῳ πραττομένων, εἴς τε τὸν θρόνον τὸν σὸν, εἴς τε ἡμᾶς διὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἀναφερομένων· ὥστε καὶ τὸ παρ' ἡμῶν, εἴγε ὀρθῶς γένηται, προσδέξασθαι κύρος· καὶ ἐπειδὰν ἡ τάξις

κατα

*piam in dicto populo oboriatur: & quum dicti magistratus præfectus, & ciuilis magistratus vim & militum robur in subsidium habeat (quòd quantum ad ipsos milites, tum qui in Alexandria, tum qui in vtraque AEgypto sunt, vicarius sit) ille Deo duce & auspice dicti decori per ciuitatem seruandi curam gerat: illiq; gloriosiß. generosißimusq; dux præsentalium, Orientalis etiam * & Ad responsum præstò sint: & quæ is iubeat, in ijs obsequiosi sint. Est autem ipsi cohors & Augustaliana & Ducalis, militum plus minus sexcentorũ: non vt seorsum Ducales sint, seorsum etiã Augustaliani: sed vt vna cohors, vnaq; recensio sit, in qua centũ primates sint, quinquaginta in Augustaliana cohorte, totidem inter Ducales: quorum inter ipsos ordo alternet, vt priores partes Augustalianus, alteras Ducalis habeat. quam centũ inter ipsos primatum formã deinceps conseruari volumus. Cætera, vt ei qui magistratum obtinet videbitur, constituantur: vt tamen cohortis mixtim ex Augustalianis & Ducalibus cõstantis numerum sexcentorum militum scilicet, non excedat.*

CAPVT III.

OMnia verò quæ sub illo fiunt, & ad tuum solium, & per excellentiam tuam ad nos referuntur: vt quod à" vobis sit, si rectum & bonum sit, authoritatem accipiat: & vbi cohors

*Nõ ἡμῶν sed ὑμῶν lego.

καταστῇ, μηδένα τῶν αὐγουσταλιανῶν γίνεσθαι χωρὶς τῶν προβατορίων, ἐκ τῆς ἡμετέρας χειρὸς ὑπογραφομένης, καθάπερ μέχρι νῦν. ἔσαι δὲ αὐτῇ πάσῃ τῇ τάξει τὸ τῆς αὐγουσταλιανῆς πρόσχημα. Ἄρχων δὲ ὁ παρὰ τῆς βασιλείας προχειριζόμενος, βασιλικῆς ἄξιος κρίσεως· ἐς παραλήψεται τὴν ἀρχὴν, καὶ καθαρὰς φυλάξει τὰς χεῖρας, καὶ πανταχόθεν ἑαυτὸν ἄξιον τῆς βασιλικῆς δείξει κρίσεως. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἐκ τοῦ δημοσίου αὐτῷ ταύτην μόνην δώσομεν τὴν παραψυχὴν ἣν μέχρι νῦν ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος ἔχει, τὰς πεντήκοντα μὲν αἰνόνας καὶ τὰ πεντήκοντα κάπιτα· ἀλλὰ μεγάλῃ τῇ παραυξήσει χρησάμενοι, quadraginta librarũ auri ἔτους ἑκάστου λαμβάνειν ὑπὲρ σιτήσεων βουλόμεθα, καὶ ὑπὲρ συνηθειῶν, καὶ παλαιῶν δικῶν, παρὰ βίνδικος, ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων τῷδε τῷ τύπῳ τόπων τε καὶ αἰτιῶν.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΟΙ δέ γε αὐτῷ παρεδρεύοντες quinque librarũ auri λήψονται ἐκ τοῦ αὐτῶν, καὶ ἕτερος mille solidos, καὶ ἡ κατ' αὐτῶν τάξις, καίτοι γε πρότερον τὴν τρίτην αὐτῶν ἔχουσα ποσότητα. καὶ ἔσαι τὸ πρᾶγμα λαμπρόν τε καὶ τῶν ἡμετέρων ἀξίως διῳκημένον χρόνων. ¶ Πρώτην τε εἶναι φροντίδα τῷ τὴν τοιαύτην ἀρχὴν ἔχοντι βουλόμεθα τὴν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς διοίκησιν· ὥστε αὐτὸν χωρὶς τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον καὶ τὴν 1

πει

constituta fuerit, absque probatorijs, quibus nostra manu subscriptum sit, vt hactenus obtinuit, nemo Augustalianus fiat. Ipsa autem vniuersa cohors Augustaliana appellabitur. Enimuerò *qui ab* Imperatore *designatus, Imperatorioq́; iudicio dignus habitus, magistratum assumet, & puras manus conseruabit, & se in omnibus* Imperatorio *iudicio dignum exhibebit. Neque enim nos tantam solummodo consolationem, quantam vsque ad hunc diem spectabilis Augustalis habet (quinquaginta annonas, & quinquaginta capita videlicet) ex publico illi dabimus: sed magno auctario adiecto, quadraginta auri libras pro annonis, cõsuetudinibus, & calandicis quotannis ipsum accipere volumus: idq́; à vindice, & ex subiectis huic formæ locis & causis.*

CAPVT IIII.

A*Ssessores autem eius ex eisdem quinque libras auri accipient, " quæque ipsis apparet cohors, mille solidos: quanquam antehac tertiam eius summæ partem solummodo habere solet. Ita res ista per se splendida erit, proq́; nostrorum temporum dignitate administrabitur.*

"Natura loci hanc lectionem postulare videtur.

a ¶ *Vt porro "solennis stataq́; frumenti illatio rectè procedat, id eius qui istiusmodi magistratum tenebit, primam curam esse volumus: vt ipse spectabilis* præfectus *Augustalis, & quæ*

"Αἰσία ἐμβολὴ, Theodosius fœlicem embolam vocat, lib. 11. De nauibus nõ excusand. C.

παθομένην αὐτῷ τάξιν, κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῶν ὄντων αὐτῷ καὶ ἐσομένων πραγμάτων, καὶ κινδύνῳ τῆς αὐτοῦ τάξεως, οὐ περὶ ταῦτα μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτὴν ἀγωνιώσης, πᾶσαν γίνεσθαι πρόνοιαν τοῦ τὸν εἰρημένον τῆς αἰσίας ἐμβολῆς σῖτον καὶ ἀπαιτεῖσθαι καὶ κατὰ τοὺς νενομισμένους και-
ροὺς ἐκπέμπεσθαι. ¶ Ἀλλὰ τοῦτον μὲν εἰσπράτ- 2
τειν ὅστις δὲ ἑκατέρας ἐστὶν Αἰγύπτου, τὸν δὲ ἄλλον ἀνυπερθέτως ὑποδέχεσθαι, ἢ καὶ ἐμβάλλεσθαι τοῖς πλοίοις· παρασκευάζειν τε εἰς ἑαυτὴν ἐκπέμπεσθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν ὅσος τοῦ κανόνος τῆς αὐτῆς αἰσίας ἐμβολῆς ἐστι, τῆς ἐνταῦθα πλωϊζομέ-
νης. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν παρ' ἡμῶν φιλοτιμού- 3
μενον τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως, τὸν μὲν ἀπαιτεῖν ὅσος δὲ Αἰγύπτου καθέστηκεν ἑκατέρας, οἰκείῳ κινδύνῳ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως· τὸν δὲ ἀποδέχεσθαι ὁπόσος δὲ ἑκατέρων ἀφίκοιτο τόπων· καὶ αὐτὰ παραδοθείη, κατὰ τὸ μᾶλλον ἔτι σαφέστερον ἐν τοῖς ἐφεξῆς δηλωθησόμενον· καὶ δαπανᾶν, καθάπερ ἔθισται, περὶ τὸ τρόφιμον τῆς αὐτῆς πόλεως, ὥστε τὸ ἄφθονον αὐτὴν βουλήσει θεοῦ διὰ πάντων ἔχειν. συγκινδυνευόντων τῷ αὐτῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ ὅσων εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων, καὶ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων, καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίου βοηθείας, ὥστε πανταχόθεν ἀνεμπόδιστον τὸ πρᾶγμα γίνεσθαι.

illi cohors apparet, suo bonorumq; suorum quæ in præsentia habet, quæq; aliquando habiturus est periculo: cohortis verò etiam tanto periculo, vt non de his modò, verumetiam de salute & vita iudicium subitura sit, omnem curam & diligentiam subire debeat, vt dictum felicis solennisq; illationis frumentum & exigatur, & consuetis temporibus emittatur.

2 ¶ *Atq; hoc quidem, quod ex vtraq; AEgypto contribui debet, exiget: aliud vero citra dilationem suscipiet, aut etiam nauibus inijciet: quantumq; canon eiusdem solennis illationis quæ in hanc almam vrbem aduehi solet, postulat, huc emittendum curabit.*

3 ¶ *Volumus insuper, vt similiter quod à nobis magnæ Alexandrinorũ vrbi donatũ est, quantum quidem ex vtraq; AEgypto pendi debet, exigat suo cohortisq; suæ periculo: quantum verò ex vtrisq; locis prouenit suscipiat: quod tradatur modo, quàm qui hactenus obtinuit, lõgè explicatiore, qui in sequentibus declarabitur: & (quo modo consueuit) in eiusdẽ vrbis alimonia expendat, quò illi Deo propitio per omnia satis sit. Quò autẽ huic rei nullum omnino impedimẽtum adferatur, cũ ipso spectabili Augustali eidem periculo subijci placet, quotcunq; in militũ sub ipso constitutorũ, clariss. etiam tribunorum, & cuiuscunq; ciuilis publiciq; auxilij officium atq; numerum ascripti sunt.*

CAP

ΚΕΦΑΛ. ε.

Τὸν δὲ ἐκ τοῦ τόπου τοῦ μὴ ὑπ' αὐτὸν ὄντος ἐκκομιζόμενον, θεσπίζομεν κατὰ τοσοῦτον ἐπάγειν αὐτῷ τὸν κίνδυνον, ὥστε, ἐπειδὰν ἐκκομισθείη, αὐτόν τε ὑποδέχεσθαι πάσης μελλήσεως χωρίς, καὶ τὴν πειθομένην αὐτῷ τάξιν οἰκείῳ κινδύνῳ πλωΐζειν πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν· πανταχοῦ πρόνοιαν ποιούμενον τοῦ μηδὲν ἐκφόριον γίνεσθαι ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ πόλεών τε καὶ ἐπαρχιῶν, καὶ τόπων, καὶ ὅρμων, καὶ στομίων, πρὶν τὴν αἰσίαν ἐμβολὴν ἀποπλεῦσαι τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως· μηδὲ μετὰ ταῦτα· πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν ἐπιτετραμμένον ἢ ἐπιτραπησόμενον, ἐκ θείων μὲν ἡμῶν τύπων, προστάξεων δὲ τῶν θρόνων τῶν σῶν· πρὸς ἅπαντα καὶ τῶν στρατιωτῶν ὑπουργούντων αὐτῷ (καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται) οἷς ἂν αὐτοῖς προστάξειε, καὶ τῶν ναυκλήρων ὑποδεχομένων τὸν σῖτον, καὶ ἐμβαλλόντων ταῖς ναυσί· κἀκεῖθεν ὑφ' ἡγεμόνι θεῷ πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα ναυτιλλομένων πόλιν.

ΚΕΦΑΛ. ς.

Εἰ μέντοιγε τὸν δὲ ἑκατέρας Αἰγύπτου μὴ εἰσπράξειε σῖτον, καὶ τὸν μὲν τῆς ἐνταῦθα πεμπομένης αἰσίας ἐμβολῆς εἰσκομισθῆναι παρασκευάσειε τῇ Ἀλεξανδρέων, καὶ πλωϊσθῆναι πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν καὶ βασιλίδα, πρὸ πέρατος τοῦ αὐγούστου μηνός, τὸν δὲ τοῦ τροφίμου τοῦ παρ' ἡμῶν φιλοτιμουμένου, διὰ τοῦ σεπτεμβρίου μὴ εἰσκομίσειε τῇ τῶν Ἀλεξανδρέων πόλει· ἴστω ὡς

κατὰ

CAPVT V.

CAEterùm quod frumentũ ex locis ipsius iurisdictioni non subiectis exportatur, id eatenus inducere ipsi periculum & neceßitatẽ volumus, vt postquam exportatum sit, ipse sine vlla mora id suscipere, & quæ ipsi paret cohors ad hanc almam vrbem suo periculo deuehere debeat. Summa etiam cum diligentia curabit, ne ex subiectis ipsi ciuitatibus, prouincijs, quibuscũque locis, portubus etiam aut ostijs, prius frumenti quicquam exportetur, quàm stata illatio Alexandria soluerit: ac verò vt ne tum quidem, extraquàm si id à nobis per sacras nostras formas, aut soliorum tuorum iussa permissum fuerit, aut permittendum sit. In omnibus autẽ cohortales quæ ipsis iniunxerit (quo modo prius dictum est) ipsi ministerium præstent: nauicularij verò frumentum suscipiant, nauibusq; imponant, atque Deo duce ad hanc almam vrbem nauigent.

CAPVT VI.

SAnè si ex vtraque AEgypto frumentum nõ exegerit, neque illud huc mittendæ felicis solitæq; illationis Alexandriam importandum, neque ante finem mensis Augusti ad almam hanc regiamq; vrbem vehendum curarit: si etiam frumentum Alexandrinis à nobis in alimoniam elargitum, mense Septembri in ipsorũ vrbem non importarit: sciat, quòd quantum

illat

κατὰ τριῶν ἀρταβῶν ὑπὲρ ἑκάστου νομίσματος ἀπαιτηθήσεται παρὰ τοῦ σοῦ θρόνου τὸ λεῖπον ἢ τῇ ἐμβολῇ, ἢ τῷ τροφίμῳ, κατὰ τὸ ἐξ ἑκατέρας Αἰγύπτου εἰσφερόμενον, αὐτός τε ὁ ἄρχων, καὶ ἰδιώτης γενόμενος, κληρονόμοι τε αὐτοῦ καὶ διάδοχοι, καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα κατ' οὐδένα τρόπον ἐλευθερούμενα, ἕως ἅπαν τὸ ἐντεῦθεν ἔλλειμμα κατὰ τριῶν ἀρταβῶν ἀποτιμωμένων εἰσκομίσειε ταῖς τραπέζαις ταῖς σαῖς· ἀλλὰ προσήκει πάντως αὐτὴν καὶ τὴν ἐξ ἑκατέρας Αἰγύπτου πληναρίαν πρᾶξαι, κατὰ τοὺς εἰρημένους καιρούς.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Επειδὴ δὲ ἡ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἐμβολῆς φροντὶς συνημμένον τε καὶ ἀχώριστον ἔχει τὸν τῶν ναύλων τίτλον, βουλόμεθα καὶ τὰ περὶ τούτου διατυπῶσαι, ὥστε ὁλόκληρον τῷ πράγματι καὶ προσήκουσαν ἐπιθεῖναι τὴν πρόνοιαν. τέως οὖν τὸν τῶν ναύλων ἀπολήκτην βουλόμεθα μὴ ἄδειαν ἔχειν πᾶσιν ἑαυτὸν ἐπεμβάλλειν τοῖς δημοσίοις τέλεσι, καὶ τισὶ μὲν τῶν ὑπευθύνων ἐνδιδόναι· καὶ τὰ καλούμενα ἐνδοματικὰ κομίζεσθαι, καὶ ἐντεῦθεν τοῦ δημοσίου ῥαθυμεῖν· ἑτέρους δὲ παρὰ τὸ προσῆκον εἰσπράττειν, καὶ πλείονας ὡς βιαιότερον, καὶ παρὰ τοὺς νενομισμένους· καὶ ἐντεῦθεν λαμβάνειν ἀφορμήν τε καὶ ἀρχὴν τῆς τοῦ πράγματος συγχύσεως, τὸ μὲν ἀπαραίτητον τῶν ναύλων ἀεὶ προτεινόμενον, τῇ δὲ συγκεχυμένῃ τὴν ἑαυτοῦ θεραπείαν

illationis alimoniæve frumento, pro eo modo qui ex vtraq; AEgypto inferri consueuit, deest, in ternas artabas pro singulis solidis à solio tuo & ipse, siue magistratum adhuc obtineat, siue priuatus factus sit, & hæredes successoresq; ipsius exigentur: nulloq; modo bona ipsius libera erunt, antequam quicquid inde debet, ad ternas æstimatum artabas tuis mensis intulerit. Interim *conuenit omnino vt ad prædicta tempora ipse ex vtraque* AEgypto *plenariam etiam exigat.*

CAPVT VII.

Q*Vandoquidem vero de solenni illatione tractatus connexum & inseparabilem habet portoriorum titulum, volumus etiam, quæ ad ipsum pertinent (quò isti negotio plenè conuenienterq; prospiciatur) certa iuris forma comprehendere.* Volumus *igitur, ne in posterum portoriorum susceptor facultatē habeat, vt se quibuscunq; publicis vectigalibus immisceat, ac nonnullis soluendo vectigali obnoxijs illud remittat: itaq; quæ ἐνδοματικὰ nuncupantur* (quæ per indulgentiā & gratuitò data dixeris) *accipiat, & publica inde negligat: ab alijs verò plus quàm par sit exigat, & plures vt "violentius & * supra cōsuetos,* ac hinc confundendæ rei occasionem initiumq; capiat, portoria quidem recusari non posse prætendens, ex rei verò confusione suum commodum* "Lego βιαιότερον.

cap-

θηρῶντα· καὶ ὑπερφρονοῦντα μὲν τῶν τραπεζῶν τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ, ὁμοίως δὲ ἅπαντα κέρδος χάριν ὑφ' ἑαυτὸν ποιεῖσθαι σπουδόντα.

ΚΕΦΑΛ. κ.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ πάντα ἀγρύπνως διοικουμένη, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὅσος συλλογίζεται τῶν ναύλων κανὼν ὁ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων χορηγούμενος, εἰς νομισμάτων μυριάδας ὀκτὼ, εἶτα καὶ τῆς εὐτυχοῦς σιτοπομπείας εἰς ὀκτακοσίας μυριάδας συνιούσης, βουλόμεθα τὰς ὀκτὼ ταύτας μυριάδας τῶν νομισμάτων δίδοσθαι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ, ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων ἐπαρχιῶν, καὶ πόλεων καὶ τόπων καὶ προσώπων. διὰ τοῦτο γὰρ ἐν οὐπέροις ἐποιησάμεθα τὴν τοιαύτην ἐκταγὴν, ὥστε μηδὲν παντελῶς μήτε δὴ ἀναβολῆς μήτε δὴ ἐλλείψεως τῆς αἰσίας σιτοπομπείας γενέσθαι. ὁ μέντοι περίβλεπτος αὐγουστάλιος, καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ, κατὰ μίαν, ὡς εἴρηται, γενομένην συστροφήν τε καὶ ἕνωσιν ἔκ τε τῶν αὐγουσταλιανῶν ἔκ τε τῶν προτέρων δουκικῶν, τὰς εἰσπράξεις ποιήσονται τῶν πόλεων καὶ τῶν τόπων, καὶ τῶν προσώπων τῶν ἀφωρισμένων ἔκ τε τῆς Ἀλεξανδρέων καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου, τῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων· ὁμοίως καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν ναύλων ἀποδέκτου τὴν τοιαύτην εἴσπραξιν ποιουμένου· ἐφ' ᾧ τε οἰκείῳ κινδύνῳ τόν τε αὐγουστάλιον, ὡς εἴρηται, τήν τε αὐτοῦ τάξιν ταῦτα ἀπαιτεῖν, ἅμα τῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων, καὶ αὐτῷ κίνδυνος ἐπέστη τῆς τούτων εἰσπράξεως, ὥστε ἀμέμπτως

καὶ

captans: & mensas quidem tui tribunalis despiciens, simul autem lucri causa cuncta ad se trahere conans.

CAPVT VIII.

QVoniam etiam tua excellentia vigilanter cuncta gubernans, nos docuit, quantum portoriorũ canon qui ex Alexandria suppeditatur, subducta ratione conficiat, solidorum videlicet *octoginta millia (quippe quũ quod frumentum transmittitur, in octogies centena millia exurgat) volumus, ex subiectis prouincijs, locis & prouentibus portoriorum susceptori octoginta hæc solidorum millia dari. Quam largam liberalitatem ideo fecimus, vt nequid omnino ex dilatione defectúve solennis frumenti transmißionis cõficeretur. Spectabilis autem* præfectus *Augustalis, & quæ ipsi cohors ex Augustalianis, prioribusq́; Ducalibus (vt dictum est) in vnam coitionem coniunctionemq́; conflata paret, portoriorum susceptori per ciuitates atque loca, & ab hominibus ex Alexandria & vtraque AEgypto in hoc delectis, exactiones facient. Cuiusmodi exactionem ipse etiam portoriorum susceptor similiter faciet. Vt suo periculo (quo modo dictum est)* præfectus *Augustalis ac ipsius cohors vnà cum portoriorum susceptore hæc exigant. Ipsi verò harum rerum exactionis periculum etiam incumbit, vt irreprehensibiliter*

καὶ ἀπαιτεῖν τὸ χρυσίον, καὶ ἐπιδιδόναι τῇ εἰρημένῃ χρείᾳ, καὶ διανέμειν τοῖς ναυκλήροις κατὰ τὸ μέχρι νῦν εἰθισμένον, συνανύοντος καὶ συγκινδυνεύοντος τῷ αὐτῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων πρὸς ἅπαντα τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου, τῆς τε πειθομένης αὐτῷ τάξεως, καὶ τῶν ἀνδρειοτάτων ταγμάτων τῶν ἐν τοῖς τόποις ὄντων, σὺν τοῖς αὐτῶν τριβούνοις. οἷα προσῆκον ἐκ τρόπου παντὸς τὸν τῶν ναύλων ἀποπληροῦσθαι λόγον, καὶ δίδοσθαι τοῦτον τῷ ἀποδέκτῃ, καὶ δι' αὐτοῦ κατὰ τὸν προσήκοντα καὶ νενομισμένον διοικεῖσθαι τρόπον, καὶ παρέχεσθαι τοῖς ναυκλήροις ὑπὲρ πάσης τῆς αἰσίας ἐμβολῆς. καὶ αὕτη μὲν πρώτη φροντὶς καὶ διοίκησις ἑαυτῇ συνημμένη γενήσεται, ἥ τε περὶ αἰσίας ἐμβολῆς, ἥ τε τῶν ναύλων.

ΚΕΦΑΛ. θ.

ΕΝ δευτέρᾳ δὲ τάξει βουλόμεθα τήν τε σὴν ὑπεροχὴν καὶ τὸν κατὰ καιρὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς ἀρχῆς, καὶ τούς τε σκρινιαρίους καὶ τρακτευτάς, δύο τε ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας, προνοεῖν τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων φόρων, τῶν εἰς ἑκατέραν τράπεζαν εἰσφερομένων τοῦ δικαστηρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, τῇ τε ἰδικῇ τῇ τε γενικῇ· δηλαδὴ δὲ ἐκείνων τῶν πόλεων καὶ τῶν προσώπων, καὶ τῶν τούτων ἐγγυητῶν, καὶ τῶν τόπων τῶν εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἀφορισθέντων, ὑποτεταγμένων καὶ αὐτῶν τῇ δὲ τῇ θείᾳ νομοθεσίᾳ. οὐ δυναμένων παντελῶς, οὐδὲ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου, οὐδὲ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως, οὐδὲ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου τῶν Ἀλεξανδρέων, λόγον παρέχειν ἢ ἐξαιτεῖσθαι τῆς εἰσπράξεως τῆς δημοσίας τινάς,

aurum exigat, & in dictum vsum expendat, & prout hactenus moris fuit, nauicularijs distribuat: vnà cum ipso portoriorum susceptore in omnibus labores & pericula sustinente spectabili præfecto *Augustali, cum ipsi parente cohorte, & fortiss. per illa loca constitutis cohortibus cum suis tribunis: quippe quia côueniens sit, vt omnibus modis portorioru͂ ratio per contributionem suppleatur, hæcq́; susceptori dentur, qui conuenienti consuetoq́; modo illa dispenset, ac pro omni solenni illatione nauicularijs præbeat. Atque hæc quidem prima illi cura administratioq́; applicanda est solennis illationis & portoriorum.*

CAPVT IX.

Secundo deinde loco excellentiam tuam, & pro tempore huius magistratus præfectum, scriniarios etiam & tractatores, & duos ex AEgypto & Alexandria curam habere voluimus exactionis publicorum tributorum, in tribunalis tuæ excellentiæ vtranq; mensam, & priuatam & publicam, inferendorum, ex illis scilicet ciuitatibus, & ab illis personis, horumq́; fideiussoribus, & è locis quæ in hoc selecta sunt, & sacræ huic legislationi subiecta: vt nullo modo neque spectabilis præfectus *Augustalis, neq; quæ ipsi paret cohors, neque Dei amantiss. Alexãdrinus episcopus cuiuspiam publicæ exactionis rationem reddere vel exigere, aut*

ἢ ἐπικοινωνεῖν καθ' οἱανοῦν αἰτίαν τῇ εἰρημένῃ
εἰσπράξει, τῇ ἀνηκούσῃ ταῖς τραπέζαις τῶν σῶν
ὑπεροχῶν, ἢ τοῖς προσώποις τοῖς ἀφωρισμένοις
αὐτῷ. πλὴν εἰ μὴ βοηθείας ἕνεκα τοῦτο αἰτήσειαν
γενέσθαι οἱ τρακτευταὶ, καὶ οἱ τῶν αὐτῶν πληροῦν-
τες τόπον κατὰ χώραν. ¶ Εἰ γὰρ τοῦτο αἰτήσου- 1
σιν, ἢ ἑτέρως προστάξαιεν ἡ σὴ ἐνδοξότης, καὶ οἱ κα-
τὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν ἔχοντες ἀρχὴν, ἀνάγκην
ἕξει ὅ,τε κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιος, καὶ οἱ ὑπ' αὐ-
τὸν καθωσιωμένοι στρατιῶται, καὶ οἱ τούτων τριβοῦ-
νοι, καὶ ἡ πειθομένη τάξις τῷ αὐτῷ μεγαλοπρεπε-
στάτῳ αὐγουσταλίῳ, καὶ πᾶσα πολιτικὴ καὶ δημοσία
βοήθεια, καὶ ἐπαμύνειν τοῖς σκρινιαρίοις τοῖς
σοῖς, καὶ παρασκευάζειν ἅπαντας τοὺς ὑποκειμέ-
νους ταῖς τοιαύταις εἰσφοραῖς, ταῖς ἁρμοζούσαις
ἑκατέρᾳ τραπέζῃ τοῦ δικαστηρίου τῶν σῶν ὑπεροχῶν,
δίχα τῆς οἱασοῦν ἀναβολῆς τοὺς ἐπικειμένους αὐ-
τοῖς εἰσφέρειν δημοσίους φόρους, καὶ μὴ τολμᾶν ἀντι-
λέγειν. ¶ Εἰ γὰρ τῶν ἐξ ἑκατέρας Αἰγύπτου, ἢ τῶν 2
κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν οἰκούντων, καὶ ὑποκει-
μένων ταῖς τοιαύταις εἰσφοραῖς (ἐξῃρημένου τοῦ
Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως, περὶ ὧν
ἐν τοῖς ἐφεξῆς τὰ προσήκοντα διατυπώσομεν)
τολμήσειεν ἀντιβλέψαι πρὸς τὴν δόσιν, ἢ κατά
τι ἐναντιωθῆναι, καὶ μὴ ὁ περίβλεπτος αὐγουστά-
λιος, ἔχων καὶ τὴν στρατιωτικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν
ἀρχὴν, καὶ οἱ τῶν ταγμάτων πρωτεύοντες καὶ τριβοῦ-
νοι καταναγκάσουσιν αὐτὸν ἢ αὐτοὺς τὰ ὀφειλό-
μενα εἰσενεγκεῖν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τὴν
πρὸς τὸ δημόσιον ἀγαπῆσαι· ἴστωσαν ὡς αὐτοὺς

etiam per qualemcunq; causam indicta exactione, quæ ad excellentiæ tuæ mensas, aut ad homines ab illa delectos pertinet, communionem habere poßit: præterquam si tractatores, quiq; in prouincia illorum locum supplent, auxilij causa id fieri petierint.

1 ¶ *Si enim hoc petant, aut si gloria tua, quiq; pro tempore eundem magistratum obtinebunt, id iubeant, necesse habebit* præfectus *pro tempore Augustalis, quiq; sub ipso sacramento obstricti milites sunt, & horum tribuni, cohors etiam quæ eidem magnificentiß. Augustali apparet, & quodcunque ciuile publicumq; auxilium, vt scriniarijs tuis suppetias veniat: & vt omnes istiusmodi illationibus vtrique excellentiæ tribunalis tuæ mensæ competentibus obnoxij, citra omnem dilationem imposita sibi publica tributa inferant, neque contradicere audeant; faciat.*

2 ¶ *Si enim qui in vtraq; AEgypto (excepta Mareota & Menelaita vrbe, de quibus in sequentibus conuenientia statuemus) aut Alexandriæ habitāt, istiusq; modi illationibus obnoxij sunt, ad dationem vultum obuertere, in aliquóve aduersari audeant: & spectabilis* præfectus *Augustalis militarē simul & ciuilem magistratum obtinens, cohortiumq; primores & tribuni, illū aut illos qui debēt, inferre atq; in fiscum beneuelos esse non coegerint: sciant & ipse ma-*

γὰρ ὁ μεγαλοπρεπέστατος αὐγουστάλιος, καὶ πᾶσα βοήθεια ἧς ἔμπροσθεν ἐμνήσθημεν, κινδυνεύουσιν ἐπί τε ταῖς ζώναις εἰς τὸ δημόσιον, καὶ εἰς μέρος τῶν ὀφειλομένων καταλογιζομέναις· οἵτε αἱ τειπεῖν θαῤῥήσαντες, δημοσίαν ὄψονται τὴν ἑαυτῶν περιουσίαν γενομένην, καὶ ἑαυτοὺς ἔξω τῆς χώρας ἐλαυνομένους. πρόδηλον δὲ ὡς πᾶσι τοῖς διαταχθησομένοις παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὁ κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιος ὑποκείσεται τῇ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐξουσίᾳ τε καὶ ἀρχῇ, καθάπερ μέχρι τοῦ παρόντος πεφύλακται.

ΚΕΦΑΛ. ι.

ΕΙ μέντοι βουληθῇ ἡ σὴ ἐνδοξότης, ἢ οἱ σκρινιάριοι, ἢ οἱ τρακτευταί, ἢ οἱ τὸν ἐκείνων πληροῦντες τόπον, κατὰ χώραν λόγον τισὶ δοθῆναι προσώποις, ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὶ κινδυνεύσουσι. Δώσει μέντοι τοῦτον ὁ θεοφιλέστατος πατριάρχης ἐπὶ τοσαύτας ἡμέρας ἐκτεινόμενον, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῖς ὅροις ἐφ' οἷς ἂν παρὰ τῆς ἀρχῆς τῆς σῆς ὑπεροχῆς προσταχθείη, ἢ παρὰ τοῦ τρακτευτοῦ αἰτηθείη. εἰ δὲ παρὰ ταῦτα γένοιτό τις λόγου λύσις, αὐτὴ παντελῶς ἔσται κυρία. οὔτε γὰρ δίδομεν δή ποτε γοῦν αἰτίας λόγον τινὰ παρὰ ταῦτα παρέχειν τοῖς προσώποις, τοῖς ἑκάστῃ ἀφωρισμένοις αἰτίᾳ συγχωροῦμεν· πλὴν εἰ μὴ ἐπὶ τούτῳ τὸν λόγον λάβοιεν, ἐφ' ᾧτε δημοσίᾳ φαίνεσθαι, καὶ πάντως εἴσω ῥητῶν ἡμερῶν πᾶν ὅσον ὀφείλουσι τὸ δημόσιον ἐκπληρῶσαι, ἢ τὴν ἀποχρῶσαν τοῖς τρακτευταῖς ἢ σκρινιαρίοις παρέχειν ἀσφάλειαν. πρὸς τὸ τὸν παρὰ ταῦτα εἰληφότα λόγον παρ' οἱουδήποτε τρόπου

magnificētiß. præfectus *Augustalis,& quod-cunque auxilium cuius paulò antè mentionem fecimus, se in cingulis* "*fisco in partem eorum quæ debentur adiudicandis periclitaturos: qui verò contradicere ausi fuerint, bona sua publicanda, seq́; è prouincia eÿciendos esse.* Mani-*festum verò sit, quòd in omnibus quæ ab excellentia tua decernentur,* præfectus *pro tempore Augustalis tuæ excellentiæ potestati ac imperio, prout hactenus moris fuit, subfuturus est.*

"Lego δημόσιον εἰς μέρος.

CAPVT X.

C*AEterùm si gloria tua, aut scriniarÿ, aut tractatores, aut qui illorum locum supplent, in prouincia fidem publicam nonnullis dari voluerint, pro illis ipsi periclitabuntur.* Dabit *tamen illam* Dei *amantiß. patriarcha in tot dies, atque in hunc modum, in quem ab excellentiæ tuæ magistratu iussum, aut à tractatoribus petitum fuerit.* Et *si præter hæc publica fides detur, erit illa omnino* "*irrita.* Non *enim quenquã præter hæc hominibus in quanq; causam delectis fidem publicam dare concedimus: præterquam siquis in hoc fidem publicam capiat, vt in publico versetur, & intra certos dies quicquid debet omnino fisco persoluat, aut sufficientem tractatoribus scriniariisve cautionem præstet.* Ad *hoc, qui præter hæc fidem publicam quocunque modo*

" Pro κυρία, lego ἄκυρος.

ἴσως τοῖς ἀπολαμβάνουσιν εἶναι, καὶ ὑπομένειν τὴν εἴσπραξιν καὶ ἔνδον τῶν ἁγίων περιβόλων.

1 ¶ Εἰ δὲ ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος παρὰ τὰ εἰρημένα δοίη λόγον, ἀνάγκην ἕξουσιν οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι καὶ οἱ ἐκκλησιέκδικοι τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, τὴν ἐντεῦθεν συμβαίνουσαν τῷ δημοσίῳ ζημίαν ἐπιγνῶναι οἴκοθεν, καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑποστάσεως. εἰ δὲ μὴ εὐπορήσειαν, ἐκ τῶν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας χρημάτων τε καὶ πραγμάτων τὸ ἱκανὸν τῷ δημοσίῳ γενήσεται.

2 ¶ Εἰ δὲ τολμήσουσι παρὰ γνώμην τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου αὐτοὶ δοῦναι λόγον, οὐ μόνον ἔσται τὸ λεγόμενον παντελῶς ἄκυρον, ἀλλ' αὐτοὶ τὴν ζημίαν θεραπεύσουσι τῷ δημοσίῳ, τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου, εἴ τι τὸ παρὰ γνώμην αὐτοῦ πράξειαν, πάντως αὐτοὺς καὶ ἀποκινοῦντος τῶν φροντίσεων ὧν ἔχουσι, καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐκβάλλοντος.

3 ¶ Εἰ δὲ ἄρχων παρὰ τὰ διηγορευμένα δοίη τινὶ λόγον, ὀφείλοντι δημόσια ταῖς σαῖς τραπέζαις ἀφωρισμένα, τουτέστιν ἢ ὁ αὐγουστάλιος, ἢ οἱ λαμπρότατοι τριβοῦνοι, οἱ πρωτεύοντες τῶν ταγμάτων τῆς τε ἀξίας καὶ τῆς ἀρχῆς παραλυθήσονται, καὶ θεραπεύσουσι τῷ δημοσίῳ τὴν αὐτὴν ζημίαν, καὶ ἰδιῶται γενόμενοι, καὶ οὐ περιόντες μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ τελευτήσαντες. ἐνέξονται γὰρ αὐτοὶ καὶ κληρονόμοι ταῖς τοιαύταις ἀπαιτήσεσι, καὶ τὰ αὐτῶν πράγματα, ὥστε εὐλαβείᾳ τῶν ποινῶν μηδὲν ἁμαρτάνεσθαι τοιοῦτον,

μηδ

ceperit, æqualis cum ijs qui " *non acceperunt conditionis sit, intraq; sacra etiam septa exactionem sustineat.* "Lego λοῖς οὐκ ἀπολαμβάνουσι.

1 ¶ *Verùm si* Dei *amantiss. archiepiscopus extra dictum modum fidem publicam dederit, necessariò* Dei *amantissimi œconomi, & sanctiss. ecclesiæ defensores, quod damnum fisco hinc obortum fuerit, id agnitum de suo & de facultatibus suis resarcient. Qui si sat diuites non fuerint, ex sanctissimæ ecclesiæ pecunijs & rebus fisco satisfiet.*

2 ¶ *Quòd si præter noticiam & voluntatem* Dei *amantiss. episcopi fidem publicam ipsi dare ausi fuerint, non modò ea omnino irrita erit, verumetiam ipsi fisco damnum rependent: & beatissimus patriarcha, siquid præter voluntatem ipsius fecerint, omnino ipsos & ab officijs quæ habent remouebit, & è sacerdotio eijciet.*

3 ¶ *Si verò magistratus quispiam cõtra vetita, cuipiam qui publica tributa tuis mensis aßsignata debeat, fidem publicã dederit, siue* præfectus *Augustalis, siue clariss. tribuni qui cohortibus præsunt sint, & à dignitate magistratuq; remouebitur, & fisco priuatus factus damnũ resarciet: idq; non modò quũ adhuc supererit, verumetiã vbi mortuus fuerit.* Obnoxij *enim ipsi hæredesq; & facultates ipsorum huiusmodi exactionibus erunt: vt* videlicet *pœnarum metu istiusmodi nihil committatur,*

μηδὲ διαφύγειν τὴν ποινὴν, ἄχρις ἂν τὸ πᾶν ὄφλημα διαλυθείη. ¶ Εἰ δέ τις ἐναγόμενον ἀφέλοιτο πρόσωπον ἐκ τῶν αὐτῶν πόλεων, ἢ τόπων, ἢ καὶ ἐμποδὼν τῇ ἀπαιτήσει ἔσται, δεῖ καὶ τοῦτον ὁμοίως πάντως, ὅπερ ὁ ἀφαιρεθεὶς ὑπεύθυνος γέγονεν, ἵνα χρεώστην εἶναι καὶ ἀπαιτεῖσθαι σὺν κληρονόμοις ἰδίοις καὶ διαδόχοις, καὶ τοῖς αὐτοῦ πράγμασιν. ἀλλ᾽ αὐτοὺς, ὡς εἴρηται, τοὺς καὶ τὸν πάντα κίνδυνον ἔχοντας, καὶ τούτῳ, φαμὲν δὴ τοὺς τραπεζίτας καὶ σκρινιαρίους αὐτοὺς, καὶ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ πράγματος ἔχειν, καὶ πάντα τὸν κανόνα ταῖς τραπέζαις ταῖς σαῖς ἐκ τῶν εἰρημένων διαφέροντα πόλεών τε καὶ ἐπαρχιῶν καὶ τόπων, ἐπιπέμπειν ταῖς τραπέζαις τῆς σῆς ὑπεροχῆς, τῇ γενικῇ τῇ τε ἰδικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδιδόναι οἷς ἂν αὐτὸς διατυπώσειας. 4

ΚΕΦΑΛ. ια.

Ἡμεῖς δὲ θεσπίζομεν, ἀνάγκην ἔχειν τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον, καὶ ἐπαμύνειν τοῖς τε παρὰ τοῦ σοῦ θρόνου στελλομένοις εἰς τοῦτο, καὶ τοῖς τραπεζίταις, καὶ σκρινιαρίοις, ἤτοι τῷ πληροῦντι τὸν αὐτῶν τόπον, ἐπὶ ταῖς εἰσπράξεσι ταῖς ὁρώσαις αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν γενικὴν καὶ ἰδικὴν ἀναφερομένων τράπεζαν. ¶ Εἰ δέ τινα συμβαίη τὸν ἐκ τῶν εἰρημένων χωρῶν ἀγνωμονεῖν περὶ τὸ δημόσιον, καί τινα ταραχὴν πειρᾶσθαι ποιεῖν, ἵνα διαφύγοιεν τὴν εἴσπραξιν· θεσπίζομεν ἄδειαν ἔχειν τὸν τραπεζίτην ἤτοι τοὺς σκρινιαρίους, ἤτοι τὸν ἐπέχοντα τὴν τάξιν αὐτῶν, ἅπαντα ταῦτα καθιστᾶν τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ αὐγουσταλίῳ. τὸν δὲ οἰκεῖον 1

neque quisquam, priusquam omne debitum persolutum sit, pœnam effugiat.

4 ¶ *Item siquis ex ijsdem ciuitatibus locisve in ius vocatum exemerit, aut exactioni impedimento sit, oportet & hunc in quantum exemptus tenebatur, obnoxium esse, eiusq; exactionem cum hæredibus successoribusq; suis & in bonis sustinere.* Cæterùm *quibus (vt dictum est) omne periculum incumbit,* "*(tractatoribus nempe & scriniarijs) omnem ipsi potestatem procurationemq; huius rei habeant, totumq; canonem qui ex dictis ciuitatibus, prouincijs, atque locis mensis tuis infertur, ad mensas tuæ excellentiæ, tum publicam tum priuatam, emittant, & quibus tu dari constitueris, tradant.* ¨ καὶ τούτῳ expungo.

CAPVT XI.

STatuimus porrò, vt spectabilis præfectus Augustalis ijs qui à solio tuo in hoc mittuntur, siue tractatoribus, siue scriniarijs, siue qui ipsorum locũ supplent, in exactionibus ipsos respicientibus, & in publicã priuatámve mensam inferendis, necessariò opem ferant.*

1 ¶ Et *si quem ex dictis locis in fiscum improbum esse, atque vt exactionem effugiat, tumultum ciere contingat, volumus tractatori, siue scriniario, siue qui illorum locum obtinet, facultatem esse, vt hoc magnificentißimo* præfecto *Augustali manifestũ faciat: qui suo*

col-

κινδύνῳ καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως. καταναγκάζειν τοὺς στρατιώτας ἀμύνειν τῷ πράγματι, καὶ συνέχειν τοὺς ἀγνωμονοῦντας, καὶ ἀπαιτεῖν τὰ ταῖς τραπέζαις ὀφειλόμενα, οἰκείῳ κινδύνῳ. ὥστε διά τε τῆς πολιτικῆς διά τε τῆς στρατιωτικῆς χειρὸς ταῦτα κινούμενα ἀνυπέρθετον ἔχειν τὴν εἴσπραξιν, τήν τε ἐπὶ τὴν μεγάλην ταύτην πόλιν εἰσφοράν. εἰδότων τῶν λαμπροτάτων τριβούνων, τῶν τε ἀνδρειοτάτων στρατιωτῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτευόντων, ὅτι τούτου εἰ ῥαθυμήσειαν, καὶ μὴ παρασκευάσουσιν αὐτοὺς ἅπαντα πρᾶξαι ὁπόσα εἰρήκαμεν, καὶ περὶ τῶν σιτήσεων κινδυνεύσουσι. παρακατασχεθήσονται γὰρ αὐτοὶ παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν αὐγουσταλίου, καὶ εἰσκομισθήσονται ταῖς σαῖς τραπέζαις οἰκείῳ κινδύνῳ, καὶ λύμην ὑποστήσονται οἵ τε λαμπρότατοι αὐτῶν τριβοῦνοι, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς πρωτεύοντες· (οἵπερ καὶ κεφαλικὴν τιμωρίαν εὐλαβείσθωσαν) καὶ τὸ πᾶν τάγμα μεταστὰν ἐκ τῆς χώρας ἐν τοῖς πορρωτέρω τοῦ ἴστρου ἤτοι δανουβίου ποταμοῦ τόποις μετατεθήσεται, τοῖς ἐκεῖσε λιμίταις τῆς παραφυλακῆς ἕνεκα προσκαρτερῆσον. ¶ Αὐτοί τε οἱ πρὸς 2
τὸ δημόσιον ἀγνωμονήσαντες, καὶ τὴν τοιαύτην ἀναγκαίαν ἀναμείναντες, δήμευσίν τε καὶ ἐξορίαν ὑποστήσονται διηνεκῆ, τῇ Σεβαστουπολιτῶν καὶ Πιτυούντων, ἥπερ ἐστὶν ἐπ' ἐσχάτου τοῦ * τοῦ Εὐξείνου Πόντου, κατοικήσοντες. τὴν δὲ αὐτὴν καὶ ὁμοίαν φροντίδα τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ ἐπιτίθεμεν, καὶ προφάσει τῶν largitionalicῶν τίτλων, καὶ πάντων τῶν προσηκόντων εἰς τὰς θείας ἡμῶν λαργιτίωνας, ἀνυομένων παρ' αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως, εἴτε κατὰ τὴν

cohortisq; sibi apparentis periculo milites succurrere rei, inhibereq́; improbos, & quæ mensis debentur exigere cogat: vt dum hæc per ciuilẽ militaremq́; manum perficiuntur, citra dilationem exigi, & in magnam hanc vrbem importari poßint. Sciant autem clariß. tribuni fortißimiq; milites, & maximè qui inter illos principatum obtinent, quòd si hoc neglexerint, neq; vt illa omnia quæ diximus facerẽt curarint, de annonis etiam periclitabuntur. Retinebuntur enim illæ à præfecto *pro tempore Augustali, ipsiusq́; periculo mensis tuis inferentur." Tum & bonorum publicationem sustinebunt clariß. ipsorum tribuni, quiq́; inter ipsos primas tenent, qui sanè & capitale supplicium metuant: & vniuersum agmen è prouincia motum vltra* Istrum *flumen siue* Da*nubium transferetur, vt in illorum locorũ limitibus custodiæ causa perseueret.*

"Quin aliquid desit, mihi dubiũ esse nõ potest.

¶ *Illi verò qui in fiscum improbi fuerint, atque istiusmodi" neceßitatem expectarint, publicationem ac perpetuum exilium Sebastiam & in* Pityusam *(quæ in extremis* * Euxini Ponti *finibus est) deportati sustinebunt. Eandem verò similemq́; curam & occasione largitionalium titulorum, omniumq́; quæ ad sacras nostras largitiones pertinent, spectabibili* præfecto *Augustali imponimus, quæ quidem ab ipso atque etiam eius cohorte &*

"Lego ἀνάγκην.

Ἀλεξανδρ. αὐτὴν, ἔτι κατὰ Αἰγύπτους ἀμφοτέρας. καὶ γὰρ τούτων ἡμῖν αὕτη καθέστηκε φροντίς. καὶ προσῆκόν ἐστιν αὐτόν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν κινδύνῳ οἰκείῳ προνοεῖν τῆς εἰσπράξεως τῶν λαργιτιωνακιῶν τελῶν, καὶ τῶν αἰτιῶν ἁπασῶν τῶν εἰς τὰς θείας ἡμῶν ἀνηκουσῶν λαργιτίωνας· ὥστε τὰς τοιαύτας δημοσίας εἰσφορὰς, τὰς τοῖς θείοις ἡμῶν ἁρμοττούσας θησαυροῖς, καὶ εἰσπράττεσθαι καὶ ταῖς θείαις ἡμῶν εἰσφέρεσθαι largitioσι, μετὰ παντὸς κινδύνου τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως. εἰ γάρ τι τούτων ἀμεληθείη, κίνδυνος αὐτὸν περιστήσεται ἐπί τε τῇ ἀρχῇ, ἐπί τε τῇ περιουσίᾳ τῇ οἰκείᾳ· καὶ οὐ μόνον ἕως ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὕστερον, καὶ ἐπειδὰν ταύτην ἀπόθοιτο, καὶ κατὰ διαδόχων αὐτοῦ καὶ κληρονόμων. ἐνέχεται γὰρ ταῖς τοιαύταις εἰσπράξεσιν οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ κληρονόμοι αὐτοῦ καὶ διάδοχοι, ἕως ἂν πάντα ἐκπληρώσειαν τὰ ταῖς θείαις ἡμῶν largitioσιν ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ τόπων ὀφειλόμενα.

¶ Καὶ ὅτε λόγον ἀσυλίας τὶς παρέξει τοῖς 3
ὑποκειμένοις αὐτῷ, πλὴν ἐκείνων οἳ καὶ τὸν κίνδυνον τῆς εἰσπράξεως, καθάπερ εἴρηται, γινομένης κινδύνῳ τοῦ κατὰ καιρὸν περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως· τῶν δὲ χρημάτων μεταβαλλομένων ἐπὶ τοὺς καθωσιωμένους τῶν θείων λαργιτιώνων παλατίνους, οἷς τούτου μέλει τοῦ μέρους, καὶ τοὺς ἄλλως στελ-

λομε

Alexandriæ & per vtramque AEgyptum debeant expediri. Etenim harum rerum hæc à nobis constituta procuratio est. Et conueniens est, vt ipse eiusq; cohors suo periculo largitionalium tributorum, omniumq; causarum ad sacras nostras largitiones pertinentiũ exactionẽ curet: vt huiusmodi publicæ illationes, quæ sacris nostris thesauris applicantur, omni periculo spectabilem præfectum *Augustalem, ipsiq; obsecundantem cohortem concernente & exigantur, & sacris nostris largitionibus inferantur. Si enim horũ quicquã neglectum fuerit, periculum illi & de magistratu & de bonis imminebit: idq; nõ solùm dum in magistratu erit, sed postmodum etiam, quando magistratum deposuerit: adeò vt illud periculum ad successores quoq; eius & hæredes transiturum sit.* Donec *enim quæcunq; ex locis ipsi subiectis sacris nostris largitionibus debentur, expleta fuerint, nõ ipse tantũ huiusmodi exactionibus obstrictus erit, verùm hæredes etiam eius & successores.*

¶ *Sed neq; asylum dabit quisquã ijs qui ipsius iurisdictioni subsunt, præterquam ij qui exactionis periculum (vt dictum est)* "sustinent, *quæ sit periculo spectabilis pro tẽpore præfecti Augustalis, & obsecundantis ipsi cohortis.* Pe*cuniæ autem deuotis sacrarum largitionũ palatinis transfundendæ sunt, quorum hæc res curæ incumbit, aut qui alioqui ad hoc à glorio*

siss.

" ὑφιςᾶσι, aut simile quiddam, haud dubiè hic omissũ est.

λομένους ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ προεστῶτος τῆς αὐτῆς ἐνδόξου ἀρχῆς ἐνδοξοτάτου ἄρχοντος. καὶ ὅτι λόγον συγχωρήσεως δοῦναι τινὰ παρὰ τὰ ἔμπροσθεν διηγορευμένα, οὔτε ἐμπόδισμά τι γενέσθαι περὶ τὰς εἰσπράξεις. ¶ οἵτε καθωσιωμένοι 4
στρατιῶται, ἢ οἱ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ὄντες, τὰ αὐτὰ πείσονται, εἰ μὴ κἀκεῖνοι ἀμύνοιεν, καὶ ἐκ τρόπου παντὸς συναχθείη τὰ λαργιτιωναλικὰ χρήματα, καὶ ἐπὶ τοὺς εἰς τοῦτο στελλομένους καταβληθείη, καὶ γένοιτο ἐπ' αὐτοῖς πᾶσα προθυμία καὶ εἴσπραξις, ὅσην καὶ ἐπὶ τοῖς ἀφναρίοις γενέσθαι διετάξαμεθα.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

Δίδομεν δὲ καὶ ἐκεῖνο τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, ὥστε ἐφ' ἅπασι διακελεύεσθαι καὶ στρατιώταις καὶ πατράρχαις, καὶ τοῖς τὰ δημόσια πράττουσι τὰ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ καθεστῶτα διοίκησίν τε καὶ ἐξουσίαν· οὐ μέντοι δύνασθαι τοὺς πατράρχας ἀγνωμονοῦντας ἢ περὶ τὸν σῖτον, ἢ περὶ τὰ ναῦλα, ἢ περὶ τὰ ἄλλα δημόσια τὰ ἀνήκοντα ταῖς εἰρημέναις αἰτίαις, ἢ ταῖς κατὰ χώραν δαπάναις, ἀποκινεῖν κατ' ἐξουσίαν. ἀλλ' εἴτι πράττοιεν κακὸν, οὐκ ἀποκινήσει μὲν αὐτοὺς, ἐν ἀσφαλείᾳ δὲ καταστήσει, καὶ περισκοπήσει ἑτέρους τοὺς τῷ πράγματι χρησομένους ὀρθῶς· καὶ ἅπαντα μηνύσει ἐνταῦθα τῷ θρόνῳ τῷ σῷ, καὶ διὰ τούτου τῇ βασιλείᾳ. ὥστε ἡμᾶς ταῦτα γινώσκοντας, τὰ προσήκοντα πράττειν ἐπί τε τῇ τῶν οὐκ ὀρθῶς τῷ πράγματι χρησαμένων ἐκβολῇ, ἐπί τε τῇ τῶν ἐπιλεγέντων πατραρχῶν, εἴτε

σιωπ

fiß. præfecto, inclyto huic magistratui præposito emittuntur. Neq; *contra ea quæ antè excepta sunt, fidem publicā dare quisquam, aut in exactionibus impedimento esse* poterit.

4 ¶ *Deuoti autem* " *milites, & qui in agris & qui in vrbibus illis sunt, passuri eadem sunt, nisi ipsi quoq; opem tulerint: omnibusq́; modis largitionales pecuniæ collectæ, ac ijs qui in hoc missi fuerint transfusæ sint, & deniq; tanta cum alacritate exactionem exercuerint, quantam in ea ab arcarijs exhiberi præcepimus.* "Lego στρατιῶται, καὶ οἱ ἐν: & mox rursū καὶ οἱ ἐν.

CAPVT XII.

Illud item spectabili præfecto Augustali tribuimus, vt ipsi & militibus, & regionis primoribus, & rerum fiscalium sub ipsius iurisdictione & potestate constitutarum exactoribus, in omnibus imperare licitum sit: vt tamē regionis primores, si aut circa frumentum, aut circa portoria, aut alias fiscales res, quæ vel dictas causas vel sumptus per prouinciam faciendos concernant, improbuli atq; refractarij sint, pro imperio remouere non poßit. Siquid autem mali fecerint, non remouebit quidem illos, sed in custodia constituet: delectisq́; circunspectè alijs qui rectè in negotio versentur, omnia huc solio tuo, & per "*hoc porrò* Imperatori *nunciabit: quò nos omnia cognoscentes, & de illorum qui rectè in negotio versati non sunt eiectione, & delectorum regionis primorum (*"*si vis* "Malim τούτου. "Lego εἴγε.

συνίδοιμεν ἐγκαταστήσει καὶ παραδώσει τῶν τε εἰς τὰς ἐπαρχίας ἀνηκόντων, τῶν τε εἰς τὰς οὐσίας τὰς αὐτῶν.

¶ Ἀλλὰ καὶ πολιτευομένων, οὔτε τὴν κατὰ Ἀλε- X
ξάνδρειαν, οὔτε τὴν κατὰ τὰς δύο Αἰγύπτους ὑποκείσονται αὐτῷ, καὶ πάντες ἐᾶσι δημόσια χειρίζουσιν ἐν ταῖς ὑποκειμέναις αὐτῷ χώραις ταῖς εἰσπράξεσιν ἀπονενεμημένα ταῖς αὐτοῦ. ἄδειαν ἔχοντος καὶ εἰς ἑτέρας τινὰς ἐν χώρας τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ, καὶ ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν, καὶ εἰσπράττειν τὰ δημόσια, καὶ εἴ τινες τῶν κεκτημένων ἐπὶ Ἀλεξανδρείας ἢ ἐν Αἰγύπτοις δύο, ἑτέρωθι διάγοιεν, ἢ οἰκοῖεν ἐπαρχίαις οὐχ ὑποκειμένων αὐτῷ, καὶ τούτους ἐπαναγαγεῖν εἰς τὴν ἀπέλιπον χώραν· ὥστε μηδὲν ἐμπόδισμα τοῖς δημοσίοις γενέσθαι τοῖς ὑποκειμένοις τοῖς αὐτοῦ. ταυτοῦ τούτου πραττομένου, εἰ καί τινες ὀφείλοιεν δημόσια ἀνήκοντα ταῖς τραπέζαις ταῖς σαῖς, καὶ οἱ τραπεζῖται, καὶ οἱ τῶν ἐκείνων πληροῦντες τόπον, καὶ ἐπικείμενοι ταῖς εἰσπράξεσι ταῖς γενικαῖς καὶ ἰδικαῖς τραπέζαις, τοιοῦτό τε δῆλον αὐτῷ καταστήσειαν· καὶ ἐπὶ τούτῳ γὰρ ὁμοίας καὶ ἐκπέμψει καὶ ἄρξει τούτους, ὥστε καὶ αὐτοὺς παρὰ τῶν τραπεζιτῶν τῶν σῶν ὑπομένειν τὴν εἴσπραξιν. οὐ δυναμένων τῶν ὀφειλόντων καὶ ἐν ἑτέροις ὄντων τόποις, παραγράφεσθαι τὸν αὐγουστάλιον ἐπὶ τῇ τῶν δημοσίων αἰτίᾳ, ὡς μὴ πρόσφορον αὐτοῖς δικαστὴν καθεστῶτα. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν λαργιτιωναλίων ἀπαιτήσεων γίνεσθαι βουλόμεθα.

debitur) insitione, eorumq́; quæ ad regionis primatum ac primorũ bona pertinent traditione, quod æquum & conueniens sit, statuamus.

1 ¶ *Sed & qui Alexandriæ & per vtranq; AEgyptum rempublicam"administrant, omnesq́; etiam qui tributa ipsius exactionibus assignata in locis ipsi subiectis tractant, ipsius imperio suberunt. Quin & in alias quascunque prouincias ipsi non subiectas, vt &* debitores *ad se adducat, & fiscalia exigat" concedere: & si qui, quum Alexandriæ aut in duabus AEgyptis possessiones habeant, alibi degant, aut in prouincijs ipsi non subiectis habitent, hos in prouinciam quam deseruerunt (quò rebus fiscalibus ipsi subiectis nihil impedimenti obueniat) reducere illi liberum fuerit. Quod idem faciet, si qui ad mensas tuas pertinentia debeant, & tractatores, quive illorum locum supplent, aut qui exactionibus publicis priuatisve tuis mensis inferendis incumbunt, tale quippiam ipsi significarint. Nam & tunc ad eundem modum & emittere & adducere hos debebit, vt à tractatoribus tuis exactionem sustineant. Non poterunt autem debitores, quum in alijs locis sunt, in fiscalium rerum causa præfectum Augustalem exceptione submouere, quasi competens ipsorum iudex non sit. quod sanè & in largitionalibus exactionibus fieri volumus.*

" Lego οἱ πολιτευόμενοι,

" Legendo pro εἰ ἐν (quæ hic locũ non habẽt) ἵεναι, hũc locũ ita restitui.

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

Ὑπόλοιπος δὲ ἐν ταῖς εἰσπράξεσιν ἔσται φροντὶς τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ καὶ τῇ πειθομένῃ αὐτῷ τάξει, ἥτις ὑπέρ τε τῆς στρατιωτικῆς ἔσται δαπάνης, τῆς τε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῆς τε ἐπὶ τῶν δύο Αἰγύπτων, τῶν τε ἐπὶ πολιτικῶν καὶ σολεμνίων τελῶν τῆς μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως, καὶ τῶν ἑκατέρας Αἰγύπτου. εἰ τοίνυν ταῦτα κινδύνῳ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς πειθομένης αὐτῷ τάξεως καὶ ἀπαιτεῖσθαι καὶ ἐπιδίδοσθαι, οὐκ ἔτι τοῦ πράγματος πραττομένου διὰ τοῦ σκρινιαρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ὃν, ἐκ τοῦ στρατιωτικὰ διοικεῖν, στρατιωτὸν καλοῦσιν Αἰγύπτιοι. ἀλλ' οὗτος μὲν καθάπαξ πεπαύσεται· ὁ δὲ περίβλεπτος αὐγουστάλιος, καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ, δι' ὁποίων ἂν βουληθείη τρόπων οἰκείῳ κινδύνῳ τὴν εἴσπραξιν ποιήσεται, καὶ τὴν δαπάνην χορηγήσει τοῖς καθωσιωμένοις στρατιώταις ἅπασι τοῖς ἐπὶ τοῖς Ἀλεξανδρέων ἱδρυμένοις, τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτοῖς ἐκ τάξει δαπάνην, ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων τόπων τε καὶ πόλεων, κινδύνῳ οἰκείῳ τὴν εἴσπραξιν τούτων τῶν καθωσιωμένων στρατιωτῶν ποιούμενος.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Ἀναγκάσεις δὲ καὶ τὸν κατὰ καιρὸν βίνδικα τοῖς Ἀλεξανδρέων, πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ γενόμενα δαπανήματα ποιῆσαι ἐπί τε τῆς ἐκπυρώσεως τῶν δημοσίων βαλανείων, ἐπί τε τοῖς ἄλλοις σολεμνίοις ἅπασι τοῖς πολιτικοῖς, ἅπερ πάντα ὑπόκειται ῥητῶς τῷδε ἡμῶν τῷ θείῳ νόμῳ. ἥτις

ἀπογ

CAPVT XIII.

Restat ea exactionum cura quam spectabilis præfectus Augustalis ipsiq; obsecundans cohors militaribus impensurus est sumptibus, ijs qui Alexandriæ, quiq; in duabus subibuntur AEgyptis, tum" etiam ciuilibus solennibusq; magnæ Alexandrinorum vrbis & " vtriusque AEgypti tributis. Erit igitur spectabilis præfecti Augustalis ipsiq; obsecundantis cohortis, vt hæc suo periculo & exigant & tradant. neque eam rem amplius tuæ excellentiæ scriniarius exequetur, quem quòd res militares administret, "στρατιώτην AEgyptij nũcupant. Atque hic quidem in vniuersum desinet: spectabilis autem præfectus Augustalis, ipsiq; obsecundans cohors, quibuscunq; voluerit modis, suo periculo exactionem faciet, omnibusq; deuotis militibus qui Alexandriæ stationem habent, sumptus suppeditabit, " eos suo periculo à subiectis locis & ciuitatibus exigens.

" Pro ἐπὶ, malim ἔτι.

" Lego ἑκατέρας αἰγύπτου.

" Ducẽ, fortasse rectè Latinè dixeris.

" Hic ferè huius loci mirè mendosus est.

CAPVT XIIII.

Coges porrò pro tempore Alexandrinum vindicem, vt quos sumptus facit, eos omnes in accendendis calefaciendisq; publicis balneis, ac alijs omnibus ciuilibus solennibus faciat: qui quidem sumptus sacræ huic nostræ legi expressè omnes subiecti sunt. quæ

ἀπογραφὴ δηλώσει σαφῶς ἐκ ποίων τε ταῦτα συνάγεται τόπων καὶ τίτλων, ἤτοι προφάσεων καὶ προσώπων, καὶ πόσα ἐστὶ, καὶ ὅντινα προσήκει διοικεῖσθαι τρόπον, δηλαδὴ τῶν σολεμνίων, καὶ ὅσα πολιτικὰ καθέστηκε δαπανήματα, ἐπὶ δύο Αἰγύπτων, κινδύνῳ τοῦ ἐπιχωρίου τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἀρχόντων ἐπιδιδομένου ταῖς αὐταῖς πόλεσιν. ἐπὶ δέ γε τοῖς ὑπὸ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως διοικηθησομένοις, ἄδειαν ἕξει καὶ λόγον διδόναι, καὶ πάντα πράττειν ἅπερ ἂν λυσιτελεῖν τῷ πράγματι νομισθείη· οἷα τοῦ κινδύνου παντὸς εἰς αὐτόν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν φερομένου· δηλαδὴ τῶν δαπανημάτων τῶν γινομένων ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, κατὰ τὸ σύνηθες γινομένων δι' ἐκείνων οἳ μέχρι νῦν ταῦτα πράττουσι.

¶ Μηδενὸς κατὰ πρόφασιν, τοῦ δῆθεν μὴ ὑποκ- 1
κεῖσθαι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, μηδὲ αὐτοῦ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου καὶ τῆς αὐτοῦ τάξεως ἐθελοκακούντων, καί τινα δόλον ἢ ἐν ταῖς εἰσκομιδαῖς ἢ ἐν ταῖς πλωΐσεσι τῆς αἰσίας ἐμβολῆς ποιουμένων, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα καθαρῶς πραττόντων, καὶ ὑπὲρ τῆς κοινοῦ φροντίδος τε καὶ λυσιτελείας· εἰδότων τὸ τοῦ πράγματος ἀπαραίτητον, καὶ γινωσκόντων ὡς ὑπὸ τὴν ἐσχάτην ἔσονται τιμωρίαν, οὐ μόνον εἴ τι κακουργήσειαν, ἀλλὰ κἂν εἴ τινα περίνοιαν περὶ τὸ πρᾶγμα πράξειαν.

ΚΕΦ

descriptio hoc quoq; euidenter declarabit, ex cuiusmodi locis, atq; titulis siue causis, & personis hi colligantur, deinde quanti sint, quemq; ad modum dispensari debeãt: solennes sumptus videlicet, & quotquot in duabus AEgyptis ciuiles sunt, qui ciuitatibus periculo peculiaris harum prouinciarũ magistratus porriguntur. In ijs verò qui à spectabili præfecto Augustali ipsius cohortisq; periculo dispensabuntur, fidem publicam dandi, & quæcunq; negocio conducere putauerit, faciendi facultatem habebit: quippe quum periculum in ipsum eiusq; cohortem omne concedat, vt tamen qui sumptus Alexandriæ fiunt, per illos qui hactenus eos faciunt, seruata consuetudine fiant.

1 ¶ *Nullus autem hoc prætextu, quòd spectabili præfecto Augustali nõ subsit, neque verò etiam ipse spectabilis Augustalis, neq; eius cohors improbitatem aliquam incœptent, fraudémve quampiam aut in illationibus aut in frumenti solenniter illati transuectionibus* "*committant: sed purè rem tractent, eoq; modo quo quam maximè reipublicæ & prospiciant & commodent: expendentes quàm ea res necessaria atq; ineuitabilis sit: & scientes etiam, quòd extremo supplicio obnoxij erunt, siquid hac in re non solùm maleficiosè perpetrarint, verumetiam vafrè quicquam & per commentum egerint.*

"Lego πὸν κμφίων.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Κἀκεῖνο δὲ ἀνενεχθὲν ἡμῖν παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς δεῖν ᾠήθημεν ἐγγράψαι τῷδε τῷ νόμῳ. ἅπαν γὰρ ἀνερευνωμένη ἡ σὴ ἐνδοξότης κατὰ τὴν εἰρημένην τῶν Ἀλεξανδρέων πόλιν, εὗρεν ἐν τῇ πυκτῇ τῇ ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀναστασίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, ἡνίκα Μαριανὸς ὁ τῆς ἐνδόξου ἐπ' αὐτῷ τὰ πράγματα ἔπραττε, κατασταθεῖσαι δημοσίαν πυκτὴν, Ποταμῶνος τηνικαῦτα τῶν δημοσίων τῆς Ἀλεξανδρέων προεστῶτος, κατὰ τὸ τῆς βινδικος σχῆμα. ἐν ᾗ πυκτῇ ἀπεγράψατο ὅτι τοῦ ἐξαγωγίου τίτλον ἐκφέροντα διαφόροις αἰτίαις χιλίους χρυσοῦς, οὕτω· τετρακοσίους μὲν ἐννενήκοντα δύο χρυσοῦς τοῖς δημοσίοις βαλανείοις τῆς αὐτῆς πόλεως, τετρακοσίους δὲ ἐννεακαίδεκα τῷ καλουμένῳ αὐτικανθάρῳ, καὶ πεντακοσίους πεντήκοντα ὀκτὼ χρυσοῦς πρὸς τῷ ἡμίσει, τῷ ἀποδέκτῃ τῶν ναύλων· ὡς εἶναι τὸ ἀπογεγραμμένον, ἐν χιλίοις τετρακοσίοις ἑξήκοντα ἐννέα χρυσοῖς. γενέσθαι δεύτερον καὶ περιποίησιν παρὰ τῶν πολιτευομένων τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ τοῦ ἐξαγωγίου ν̊ ν̊ ς. ὅτι δὲ κατὰ καιρὸν αὐγουστάλιον διακοσίους εἴκοσι χρυσοῦς κομίζεσθαι ὑπὲρ πώλων τριάκοντα ἕξ. ὡσαύτως παρέχειν τῇ ἱπποδρομίᾳ τῆς εἰρημένης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως, καὶ τοῦτο τὸ σχῆμα εἶναι οὐ μόνον τοῦ στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς δευτέρας ἐπινεμήσεως τοῦ παρῳχηκότος κύκλου, τῆς πρὸ ἐτῶν

ὤρυτε

CAPVT XV.

ENimuerò illud etiam quod ab excellentia tua ad nos relatum est, in hac lege inscribendum esse duximus. Gloria enim tua, in dicta ciuitate Alexandria omnia perscrutata, inuenit in tabula quæ temporibus Anastasij pientiß. Principis confecta fuit, quando Marianus vir inclytus sub ipso res administrabat, extitisse tabulam publicam, quum vindicis in modum Potamon fiscalibus Alexandrinis præesset, qua in tabula descriptus esset rerum exportandarum titulus, qui diuersis causis mille aureos ita expensos ferret, quadringentos nonagintaduos publicis eiusdē ciuitatis balneis: quadringentos item & vndeuiginti "anticantharo, vt vocant: quingentos postremò & quinquagintaocto cum dimidio, portoriorū susceptori: vt descripta summa in mille quadringentos sexagintanouē aureos exurgat. Deinde verò ab ijs qui rempub. administrant, in eandem rerum exportandarum causam aureos centum perceptos esse. Præfectum autem pro tempore Augustalem pro triginta sex pullis equinis trecentos & viginti aureos accepisse. Similiter * præbere dictæ Alexādriæ ciuitatis equestribus ludis. Atque hanc quidem formam esse non solùm magistratus illustriß. Strategij, verumetiam vsque ad secundam indictionem præteriti circuli (quæ fuit ante annos quin-*

" Αντικάνθαρος, nauigii genus, vt κάνθαρος.

πεντεκαίδεκα. ἐξ ἐκείνων δὲ, τινῶν μὲν ῥαθυμίᾳ, τινῶν δὲ κακουργίᾳ, τῶν δὲ πλείστων κλοπῇ, τὸ πρᾶγμα κατὰ μικρὸν ἐλαττωθῆναι, καὶ ἀπεστερῆσθαι καὶ τὰ δημόσια βαλανεῖα διὰ τῶν τετρακοσίων ἐνενήκοντα δύο Ν Ν ποσότητος, καὶ τὰ ναῦλα διὰ τῶν πεντακοσίων πεντήκοντα ὀκτὼ ἡμίσεος νομισμάτων εἰσφορᾶς. προφάσεως αὐτοῖς δοθείσης ἐκ τοῦ τινὰς τοῦτο μὲν ἐκ τῆς αὐλῆς, τοῦτο δὲ ἐκ τῶν θρόνων τῶν σῶν, ἄδειαν ἑαυτοῖς κατασκευάσαι, καὶ προῖκα εἰσφέρειν κεράμους τῆς εἰρημένης τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως, καὶ ἕτερα εἴδη ἅπερ ὑπόκειται τῷ τοιούτῳ τέλει· καὶ οὕτως ἐλαττωθῆναι κατὰ μικρὸν τὴν εἰρημένην πόλιν.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ.

Ἀποδεχόμεθα τοίνυν τὴν σὴν ὑποχὴν, καὶ τούτοις ἐπιστᾶσαν, θεσπίζομεν, μήτε τῶν πεπορισμένων τισὶ παντελῶς τοιοῦτον θεῖον ἀρχικὸν τύπον ὄφελός τι καθεστηκέναι, ἀλλὰ πάντας ἐπιγινώσκειν τοῦτο ὃ μέχρι τῶν χρόνων στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐδίδοσαν· μηδὲ τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον πλείονα δαπάνην τινὰ ποιεῖν παρὰ τὴν ἔμπροσθεν καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων στρατηγίου τοῦ ἐνδοξοτάτου πολιτευσαμένην, μηδὲ κατὰ καινοτομίαν τινὰ προσάπτεσθαι τῶν τελῶν ἐκείνων, καὶ ἑαυτῷ ἐκδικεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχαῖον φυλαχθῆναι σχῆμα τὸ μέχρι στρατηγίου, τοῦ ἐνδοξοτάτου καὶ αὐτοῦ. μήτε φιλονεικίας ἀφορμὴν δοθῆναι τῷ τε κατὰ καιρὸν αὐγουσταλίῳ καὶ τοῦ μὲν εἰς [illegible], τοῦ δὲ εἰς

[illegible]

decim) durasse. Ex eo autem tempore quorundam negligentia, aliorum autem dolo malo, plurimorum verò etiam furto eam rem paulatim imminutam, & publicas balneas illas quadringentorum nonaginta duorum aureorum summa, portoria autem quingentorum quinquagintaocto & semißis aureorum illatione defraudata esse: idq; occasione illis data, quòd nonnulli partim ex Principis aula, partim ex solijs tuis facultatem sibi pararent, vt gratis è dicta ciuitate Alexandria tegulas aliasq; species quæ istiusmodi tributo obnoxiæ sunt, exportarent. Atq; ita quidem memoratā ciuitatem paulatim esse depauperatam.

CAPVT XVI.

E"Xcellentiam itaque tuam & in his animum intendentem amplexati, statuimus, ne aliquibus istiusmodi sacra Principalis forma data quicquam vtilitatis adferat: sed omnes agnoscant, quod vsque ad illustriß. illius Strategij tēpora dare consueuerunt: ne etiā spectabilis præfectus Augustalis maiores sumptus faciat, quàm antea & tēporibus illustriß. Strategij fieri soliti sunt: neq; nouo aliquo commento tributa illa attingat, sibiq; vendicet: sed vetus forma, quæ vsq; ad Strategium illustriß. illum & ipsum obtinuit, custodiatur. ne deniq; pro tempore Augustali contentionis occasio detur, vt hic quòd nihil ceperit, ille verò quòd minus

"Lego ὑπεροχὴν.

ἔλαττον λάβοι. ἀλλ' ἐκ τῆς ὅλης ποσότητος τῶν χιλίων ὀκτακοσίων ὀγδοήκοντα ἐννέα νομισμάτων κουφισθῆναι τριακοσίους ἑξήκοντα ἐννέα χρυσοῦς. βουλόμεθα γὰρ καί τι φιλανθρωπότερον τῆς ἀκριβείας πρᾶξαι, καὶ διὰ τὴν τοῦ κατὰ καιρὸν αὐγουσταλίου συγκρότησιν ἄλλους χιλίους πεντακοσίους εἴκοσι χρυσοῦς μόνους ἐκ τοῦ τίτλου εἰσφέρεσθαι, ἐξ ὧν τοὺς τριακοσίους εἴκοσι χρυσοῦς ἑαυτῷ λογιεῖται ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος προφάσει τῶν τριάκοντα ἓξ πυλώνων, οὓς ἀνάγκη παρασχεῖν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἱπποδρομίᾳ τῶν Ἀλεξανδρέων, κατὰ τὸ ἄνωθεν κρατοῦν ἔθος· τοὺς δὲ ὑπολοίπους χιλίους διακοσίους καταλογίζεσθαι αὖθις αὐτῷ εἰς τὰς σιτήσεις τὰς ἑαυτοῦ· οὕτω τε τὸ πρᾶγμα ἄλυτον εἶναι, καὶ τὴν ἀρχαίαν φυλάττειν ὁδὸν, καὶ μηδενὶ παντελῶς ἄδειαν κακουργίας παρεχόμενον. τῇ γὰρ τῶν δημοσίων βαλανείων ἐγκαύσει, καὶ τῷ ἀντικανθάρῳ τοῖς δημοσίοις ναύλοις, ἐξ ἑτέρων αἰτιῶν ἀπογραφὴ τῷδε τῷ θείῳ νόμῳ δηλοῦται.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν Μαρεώτην ὑποθήκαμεν τῷ Λιβυκῷ κλίματι, καὶ εἰκὸς τινὰς τῶν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπὶ δημοτικαῖς στάσεσιν ἁλισκομένους, φεύγειν ἐκεῖσε, διαδιδράσκοντας τὰς ἐπαγομένας αὐτοῖς παρὰ τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου ποινάς· θεσπίζομεν, ἄδειαν εἶναι τῷ κατὰ καιρὸν περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ στέλλειν ἐκεῖσε, ἐπὶ ταύτῃ καὶ μόνῃ τῇ αἰτίᾳ, κομμενταρήσιον, μετὰ δημοσίας

minus ceperit dicat: sed ex vniuersa summa mille octingētorum & vndenonaginta aureorum aurei trecenti & vndeseptuaginta leuentur & demantur. Aliquanto enim benignius quàm pro exactiore iure agere, & ob copias præfecto pro tempore Augustali colligendas, alios mille quingentos & viginti aureos solos ex titulo inferri volumus: quibus ex aureis trecentos illos & viginti aureos occasione triginta sex"pullorum, quos ex antiqua consuetudine Alexandrinis equestribus ludis suppeditare tenetur, spectabilis præfectus Augustalis sibi imputabit. Reliquos verò mille ducentos aureos, eidem in annonas ipsius annumerari volumus. Atq; ita quidem ea res nō difficilis solutu fuerit, & pristinā rationē seruabit, neq; vlli prorsus ad dolum malū fenestra aperietur. De publicarum autem balnearum calefactione, & anticantharo, & publicis portorijs, ex alijs causis descriptio in hac sacra lege adhuc instituetur.

"Lego πώλων.

CAPVT XVII.

QVoniam verò Mareotam Libyco tractui subiecimus, & nonnullos Alexandrinos in popularibus seditionibus deprehensos, quò sibi inferendas à spectabili præfecto Augustali pœnas effugiant, illuc profugere constat: statuimus, vt pro tempore spectabili Augustali facultas sit, vt ob hanc causam, & quidem solā, cōmentariensem illuc mittat, qui ad eum qui

clar

μοσίας ἐπιστολῆς γινόμενον, πρὸς τὸν ἐφέξοντα τὸν τόπον τοῦ λαμπροτάτου ἄρχοντος τῆς Λιβύων ἐπαρχίας, ὥστε καὶ συνέχειν αὐτοὺς καὶ παραδιδόναι διὰ τῶν ὑφ' ἑαυτὸν ταξεωτῶν τε καὶ στρατιωτῶν. ἵνα μηδεὶς τῶν δημοσίους θορύβους κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων ποιούντων, ἐκεῖσε διαδιδράσκοι, καὶ τὰς τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου διαφύγοι ποινάς. πρὸς τῷ καὶ αὐτῷ τῷ τοῖς ἐκεῖσε μέρεσιν ἐφεστῶτι, ἄδειαν εἶναι, εἴ τινας εὕροι τοιούτους, καὶ συνέχειν καὶ κολάζειν, καὶ κοινοῦ τὴν χεῖρα ἐλευθεροῦν αὐτούς. Ἐπὶ τούτοις τοίνυν τὴν εἰρημένην ἀρχὴν ὁρίζομεν, καὶ συνιστῶμεν ταῦτα πράξουσαν ἅπερ ἐν τῷδε τῷ νόμῳ διωρισάμεθα. ἔσται γὰρ οὕτως καὶ αὐτάρκης ἡ φροντὶς τῷ πράγματι, καὶ πανταχόθεν περιεσταλμένη καὶ διευκρινηθεῖσα, καὶ μηδεμίαν παρέχουσα τοῖς βουλομένοις συγχύσεως καὶ κλοπῆς ἀφορμήν.

ΚΕΦΑΛ. ιη.

ΕΝτεῦθεν ἡμᾶς καλεῖ ἡ τοῦ Λιβυκοῦ λιμιτοῦ φροντὶς, ὅνπερ ἐπὶ τοῦ Παρατονίου ἱδρυσάμεθα, δόντες αὐτῷ καὶ στρατιωτικὴν χεῖρα τῶν κατ' ἐκεῖνα βαρβάρων ἄρχουσαν. βουλόμεθα γὰρ καὶ τὸν Λιβύης περίβλεπτον δοῦκα ἱδρῦσθαι μὲν, ὡς εἴρηται, κατὰ τὸ Παρατόνιον, καὶ τὰς ὑποτεταγμένας αὐτῷ πόλεις, ἐν αἷς ἔσονται ὑπ' αὐτὸν στρατιῶται ταῖς αὐτοῦ κελεύσεσιν ὑπηρετούμενοι. λήψεται δὲ καὶ αὐτὸς τὰς ἀφορισμένας αὐτῷ σιτήσεις, ὑπὲρ μὲν τῶν ἐν εἴδει αἰνόνων ἐννενήκοντα, καὶ καπίτων ἑκατὸν εἴκοσι, νομίσματα χίλια πέντε τέταρτον· ὑπὲρ

*clariß. prouinciæ Libyæ præsidis locum obtinebit, cum publicis literis proficiscatur, quò illos & comprehẽdat, & per cohortes militesq; qui sub ipso sunt tradat: vt nemo qui Alexandriæ publicos tumultus mouerit, illuc confugiat, & spectabilis præfecti Augustalis pœnas euitet. Insuper & illi ipsi qui istis partibus præfuerit, facultas erit, vt si quos tales inueniat, eos & comprehendat, & castiget, atq; etiam ** publicè manu emittat & liberet. In his itaq; dictum magistratum circunscribimus, quæq; in hac lege explicauimus, hæc illi facienda iniungimus. Sic enim cura ipsi rei facilè par, contracta etiam vndiq; neq; confusa fuerit, nullamq; ad confusionem furtumq; propensis maleficij occasionem præbebit.*

CAPVT XVIII.

H*Inc nos cura Libycorũ limitum vocat, quos ad Paratonium constituimus, collocata inibi militari manu, quæ in illis locis barbaros compescat. Spectabilem enim Libyæ ducem (vt dictum est) per Paratonium, & per subiectas illi ciuitates (in quibus qui sub ipso sunt milites, ipsius iussis obsequũtur) velut statiua castra obtinere volumus. Percipiet autem ipse attributas sibi annonas, vt pro annonis quæ in speciebus sunt, nonaginta, proq; capitibus centum & viginti aureos consequatur supra mille quinque & quadrantem: pro*

annos

δὲ τῶν ἐν χρυσῷ αἰννένων, πεντήκοντα, καὶ καπίτων πεντήκοντα, νομίσματα τετρακόσια. καὶ πρός γε ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ, νομίσματα ϡπζ. καὶ οἱ στρατιῶται γεμὴν, τουτέστιν οἱ ἐκ τούτων Λιβύων Ἰουστινιανῶν, καὶ παρά τινι τῶν Ἰουστινιανῶν τῶν ταγμάτων ἀφωρισμένων τοῖς εἰρημένοις τόποις, τὰς οἰκείας σιτήσεις, καθάπερ αὐτοῖς ὥρισε τὸ δημόσιον, λήψονται. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἅπαντα τὰ σολέμνια τὰ ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς αὐτῶν ἐπιδοθήσεται, καθάπερ καὶ μέχρι νῦν ἐπεδίδοτο. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐπιχώριος ἄρχων καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτῷ τὰς οἰκείας ἕξουσι σιτήσεις.

¶ Ἀλλ' ἐπειδήπερ εἴτις ἅπασαν ταύτην συλλογίσεται τὴν δαπάνην, οὐκ ἂν αὐτάρκης εἴη ἡ ἐκ τῶν τόπων τῶν ὑπ' αὐτὸν τεταγμένων, ἤτοι τῆς Λιβύων ἐπαρχίας, εἰσκομιδή· διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ᾠήθημεν προσθεῖναι αὐτῷ καὶ τὴν καλουμένην Μαρεώτην, καὶ τὸν Μενελαΐτην πόλιν, ἥτις πρὸ τῆς Αἰγυπτίων ἐπαρχίας ἐστίν. οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἰσχύσει τοῖς στρατιώταις τοῖς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένοις ἐκ τοῦ δημοσίου παρασκευάζειν χορηγεῖσθαι, εἴπερ ἑτέρωθεν τὰ τῆς δόσεως ἤρτηται, καὶ ὑφ' ἕτερον ἄρχοντα τελοίη· καὶ μυρίαι ἐντεῦθεν ἀναστήσονται φροντίδες καὶ ταραχαὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρχόντων. ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἄρξει τῶν εἰρημένων τόπων, αὐτὸς δὲ κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ ἡ πειθομένη σοὶ τάξις, καὶ

ὁ πο

annonis autem, quæ in auro consistunt, quinquaginta: ac pro totidē capitibus, aureos quadringentos. Ipsi item obsecundans cohors habebit aureos centum octogintaseptem. Et *milites, qui videlicet ex his Libybus Iustinianeis, quiq́; apud aliquam Iustinianearum cohortium dictis locis aßignatarū sunt, suas annonas, quemadmodum respub. ipsis constituit, percepturi sunt. Manifestum* interim sit, *quòd & omnia solennia quæ ciuitatibus ipsis aßignatis* dari solent, *quo modo hactenus data sunt, deinceps* ipsis *dabuntur. Similiter verò & prouincialis magistratus, obsecundansq́; ipsi cohors, suas annonas habebit.*

1 ¶ *Verùm quoniam, si quis omnes hosce sumptus supputet, non paria neq; sufficientia futura sint quæ ex locis ipsi subiectis, siue ex Libyū prouincia inferuntur: idcirco necessarium esse duximus, vt* Mareotam *(quo modo dicitur) &* Menelaitam *vrbem (quæ ante* AEgyptiacam *prouinciam sita est) ipsi adijceremus.* Effice*re enim alioqui nequeat, vt è publico militibus sub ipso constitutis salarium suppeditetur, si quæ danda sunt, aliunde pendeant, ac sub alio magistratu contribuātur: tum etiam hinc ex diuersitate magistratuum innumeræ solicitudines atq; tumultus essent exorituri.* Atque *ille quidem dictis locis præerit: tu verò tuo periculo, tibiq́; obsecundans cohors, & ci-*

ὁ πολιτικὸς ἄρχων ἅμα τῇ οἰκείᾳ τάξει, καὶ εἰσπράξουσι καὶ ἐπιδώσουσι τὸ συναγόμενον τοῖς τε στρατιώταις καὶ ἑαυτοῖς, ὥστε καὶ τὰς δαπάνας αὐτῶν καὶ τὰς σιτήσεις ἐντεῦθεν γίνεσθαι, οἰκείῳ κινδύνῳ τῆς εἰσπράξεως αὐτῶν γινομένης.

ΚΕΦΑΛ. ιθ.

Ὅπως δὲ ἂν μηδὲ ἐνταῦθα δοίημεν τισὶ τεχνάζειν, μηδὲ πλείονα δαπάνην βούλεσθαι ποιεῖν, ἢ ἐλάττονα λέγειν τὴν εἰσκομιδὴν· καὶ τοῦτο διοικούμενοι προσηκόντως, τῇ ὑποκειμένῃ ἀπογραφῇ τῇδε τῷ θείῳ νόμῳ σαφὲς κατεστήσαμεν, δηλώσαντες πόσος μὲν ἐστὶν ὁ κανὼν ὁπόσος ὁ ἀνήκων εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σῆς ὑπεροχῆς, καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν τε καὶ τόπων εἰσκομιζόμενος ἐκ τῆς Λιβύης αὐτῆς καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως· πόσα δὲ τὰ δαπανήματα, ἅπερ προσῆκόν ἐστιν ἐντεῦθεν γίνεσθαι περί τε ἄρχοντας καὶ τὰς τάξεις καὶ τὰ σολέμνια, περί τε τὴν τροφὴν τῶν καθωσιωμένων στρατιωτῶν. τοῦ περιβλέπτου αὐγουσταλίου παντελῶς οὐδεμίαν ἔχοντες μετουσίαν, οὐδὲ τῆς αὐτοῦ τάξεως πρὸς τὸν εἰρημένον δοῦκα, ἢ τὰς ὑποτεταγμένας αὐτῷ ἐπαρχίας τε καὶ πόλεις καὶ τόπους, οὐδὲ ἄλλου τῶν ἐπιχωρίων ἄρχοντός τινος· ἀλλὰ αὐτοῦ τοῦ περιβλέπτου δουκὸς, καὶ τοῦ τῶν Λιβύων πολιτικοῦ ἄρχοντος, ἔχοντος πᾶσαν ἐξουσίαν τοῖς εἰρημένοις τόποις, χρημάτων τε ἕνεκα καὶ ἐγκλημάτων καὶ δημοσίων εἰσπράξεων· ὥστε μέντοι τὰ τὰ ἐπὶ Λιβύης ὑποκεῖσθαι τῷ περιβλέπτῳ δουκὶ, καὶ πάντας τοὺς τὰς αὐτὰς χώρας οἰκοῦντας κτήτορας, ἐφ' οἷς κέκτηνται, καὶ τοὺς τούτων οἰκήτορας.

uilis magistratus, unà cum cohorte, exactionẽ perficietis: & quod collegeritis, militibus, vobisq; ipsis distribuetis, ut ipsorum & sumptus & annonæ hinc conficiantur, proprio periculo exactione illorum facienda.

CAPVT XIX.

*NE verò hic cuiquam excogitandi, quomodo aut maiores sumptus faciat, aut minorem illationem colligat, occasionẽ demus: hac etiam re decenter constituta, per subiectam huic sacræ legi descriptionem manifestum fecimus quantus sit canon * qui & ex dictis prouincijs locisq;, & ex Libya ipsa, Mareota etiã, Menelaitaq; vrbe illatus, ad tribunal tuæ excellẽtiæ defertur: tum etiã quanti sint sumptus quos circa magistratus, cohortes, solennia, & deuotorum militũ alimoniam fieri cõueniret. Spectabilis autẽ præfectus Augustalis, ipsiúsve cohors, aut quicunq; alius prouincialis magistratus, cum dicto duce 1 in subiectis ipsi prouincijs, ciuitatibus & locis nullam omnino cuiusquam rei communitatem habebit. Verùm ipse spectabilis dux, & ciuilis 2 Libyæ magistratus 3 in dictis locis, tum in pecuniarijs & criminalibus causis, tum etiam in publicis exactionibus omnem potestatem obtinebit: ut 4 quæcunque in Libya sunt, & omnes qui illa loca possident, in suis quisque possessionibus, & qui incolæ sunt etiam, spectabili duci subiecti sint.*

* Ex pũgo ὀπόσος.

1 Pro τὸν, fortè κατά.

2 Lego καὶ τοῦ τῶν λιβύων.

3 τοῖς præpono ἐν.

4 Lego μὲν τοι λὰ ὅπί.

εἰ γὰρ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπαρχίαις οἰκοῦσι, κέκτηνται δὲ ὑπὸ τὰς εἰρημένας πόλεις ἢ τόπους, οἷς ἐφέστηκεν ὁ περίβλεπτος δοὺξ, καὶ τούτους ὁμοίως ἐπὶ ταῖς δημοσίαις εἰσπράξεσιν ὑποκεῖσθαι αὐτῷ βουλόμεθα, ὡς παῤῥησίαν ἔχειν καὶ ἐκπέμπειν αὐτοὺς καὶ ἀπαιτεῖν, καὶ πάντα πράττειν ὁπόσα ὁ τῆς εἰσπράξεως βούλεται τρόπος.

ΚΕΦΑΛ. η.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ θεῖαι ἡμῶν λαργιτίωνες ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, καὶ τόπων τῶν ὑπακουόντων τῷ εἰρημένῳ τοῦ Λιβυκοῦ λιμιτοῦ δουκικοῦ τινὰ κομίζονται, ἡμεῖς δὲ τὴν ἴσην καὶ ὁμοίαν καὶ ἐπ' αὐτοῖς φροντίδα ποιούμεθα· θεσπίζομεν, τὸν εἰρημένον τῆς Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως, καὶ ταῦτα παρ' αὐτῷ προσεθήκαμεν, τὸν περίβλεπτον δοῦκα, καὶ τὸν τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντα, καὶ τὴν αὐτῷ πειθομένην τάξιν, κινδύνῳ οἰκείῳ τὴν τῶν λαργιτιωνατικῶν χρημάτων εἴσπραξιν ποιεῖσθαι, τὴν ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων τόπων ὀφειλομένων· ὥστε κατὰ μηδεμίαν ἔλλειψιν ταῦτα καθ' ἕκαστον ἔτος εἰσπράττεσθαι, καὶ ἐκπέμπεσθαι παρ' αὐτῶν ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρέων, καὶ παραδίδοσθαι τῷ κατὰ καιρὸν ἐκ τῶν καθωσιωμένων παλατίνων ἐπιτρεπομένῳ τὴν τοῦ πραιποσίτου πληροῦν ἐκεῖσε χρείαν· ἐπαμύνειν τε αὐτοὺς, εἰδότας ὡς εἰς τὸν αὐτὸν ἐλεύσεται κίνδυνον, τουτέστι τοῦ τε ἀεὶ δουκὸς, τοῦ τε ἄρχοντος, τῶν τε πειθομένων αὐτοῖς τάξεων, εἰ μὴ τούτων πᾶσι προνοήσειε τρόποις· ἀμυνόντων εἰς τὸ τοῦ καὶ τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶν κινδυνευόντων, εἰ μὴ ἐπαμύναιεν, ταύτας ὑποστῆναι τὰς ποινὰς, ἃς

τε

Adeò vt, tametsi qui sub dictis ciuitatibus aut locis quibus spectabilis dux præest, possessiones habent, in aliis prouinciis habitent, similiter tamen in publicis exactionibus ipsi subiici velimus: vt potestatem habeat, vt 5 ad ipsos exactores *emittat, omniaq; quæ exactionis ratio postulat, faciat.* 5 Lego πρὸς αὐτούς.

CAPVT XX.

P*Orrò quia etiam sacræ nostræ largitiones ex his prouinciis atq; locis quæ dicto* Libycorum *limitum duci paret, nonnulla recipiunt, nosq; æqualem atq; similem illis curam impendimus: sancimus, vt dictus* Libyæ, *&* Marcotæ, Menelaitæq; *vrbis (hæc 6 enim illi adiecimus) spectabilis dux & prouinciæ præses cum obsecundante ipsi cohorte suo periculo largitionalium pecuniarum, quæ ex omnibus dictis debentur* locis, *exactionem faciat: ita vt plenæ illæ, citraq; vllum defectum quotannis exigantur, & ab ipsis* Alexandriam *emittantur: porroq; cui pro tempore ex deuotis palatinis, vt illic præpositi officium adimpleat, commissum fuerit, tradantur: 7 qui ipsis auxilium ferre debebit, sciens quod nisi has res omnibus modis curauerit, in idem cum duce, præside, & obsecundantibus ipsis cohortibus periculum incidet. In hoc etiam milites suppetias venient: & nisi id fecerint, in periculo erunt ne easdem pœnas subeant quæ* 6 Pro πὰρ lego γάρ. 7 Lego αὐτὸν εἰδότα.

τε ἐπεθήκαμεν καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου καθημένοις στρατιώταις, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τὸ πρᾶγμα τῆς ἴσης ἀξιώσειαν φροντίδος· οὐδὲ λόγου τινὸς ἐπὶ ταῖς λαργιτιωναλικαῖς αἰτίαις παρὰ τὰς ἔμπροσθεν διηγορευμένας αἰτίας παρέχεσθαι δυναμένου τισὶ παρὰ γνώμην τῶν καθωσιωμένων παλατίνων τῆς εἰρημένης ἀρχῆς, τοῦ ὅπως τελλομένων ἐπὶ τῇ τῶν λαργιτιωναλικῶν δημοσίων εἰσπράξει παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν αὐτῶν ἄρχοντος· ἀλλὰ καὶ ἔνδον τῶν ἀσύλων χωρίων τῆς εἰσπράξεως γινομένης, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁμοίως ἐπὶ Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς Αἰγυπτιακῆς πόλεως, εἰσπραττομένων ἐπὶ ταῖς λαργιτιωναλικαῖς εἰσπράξεσι, καθάπερ εἰρήκαμεν δεῖν γενέσθαι ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρέων, καὶ ἑκατέρας Αἰγύπτου, προφάσει τῶν ἀρκαρικῶν εἰσπράξεων.

ΚΕΦΑΛ. κα.

Οὔτε δὲ τὸν τῶν ναύλων λόγον, οὔτε τὸν τῆς ἰδικῆς καὶ γενικῆς τάξεως τοῦ δικαστηρίου τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ἔχειν τινὰ μετουσίαν παντελῶς πρὸς τὴν εἰρημένην τοῦ Λιβυκοῦ λιμίτου ἀρχήν τε καὶ εἴσπραξιν οὔσας, τάς τε νῦν προστιθεμένας, τουτέστι τὸν Μαρεώτην καὶ τὸν Μενελαΐτην τὴν πόλιν, τῶν Αἰγυπτίων ἐπαρχίας. διότι φθάσαντες ἤδη διωρισάμεθα, καὶ δὴ πάντα τὸν κανόνα τόν τε ἐκ Λιβύης καὶ τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως συντελούμενον καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον ἢ οἱονδήποτε τίτλου

τῶν

Alexandriæ & in vtraque AEgypto constitutis militibus, nisi & ipsi eam rem æquali cura dignarentur, imposuimus. Neque verò præter causas superius exceptas, prӕterq; deuotorum dicti magistratus palatinorum voluntatem, qui à suo pro tempore præfecto ad exactionem publicorum largitionalium omnino emittuntur, aliquæ securitatis promissiones in largitionalibus causis dari poterunt: sed è diuerso, in ijs etiam locis quæ asyla appellantur, exactio exercebitur, omniaq; alia similiter per Libyam, Mareotam, Menelaitamq; AEgyptiacam ciuitatem in largitionalibus exactionibus exigentur, quemadmodum Alexandriæ atque in vtraque AEgypto arcariarum exactionum occasione fieri oportere diximus.

CAPVT XXI.

C*AEterùm neq; portoriorũ, neq; priuatæ publicæ' ve tribunalis excellentiæ tuæ mensæ rationes cum dicto Libycorum limitum magistratu & exactione* (eo autem magistratu eaque exactione, 8 qui quæq; hactenus *fuit, & qui quæq; iam adijcitur, Mareotæ nempe, & Menelaitæ ciuitatis, quæ AEgyptiacæ prouinciæ sunt) nihil prorsus cõmune habeant: propterea quòd iam antè constituimus vt vniuersus canon qui ex Libya, Mareota, Menelaitaq; vrbe quocunque modo, & ex quocunque*

8 Lego εἴσπραξιν, τάς τε πε- ριοῦσας.

τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σῆς ὑπεροχῆς, εἰς ταύτας προχωρεῖν τὰς δαπάνας ἃς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν, τουτέστι τάς τε ἀποστροφὰς τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν τάξεων, τάς τε στρατιωτικὰς, τάς τε τῶν σολεμνίων· πάντων τῶν προφάσει τῶν λαργιτιωναλικῶν εἰσφορῶν εἰρημένων ἡμῖν, ἐκ τρόπου παντὸς κρατούντων.

¶ Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτου τιθέμεθα πρόνοιαν, τοῦ μὴ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους πολλὰ διαστήματα καὶ τὴν ἐντεῦθεν συντριβὴν ὑπομένειν ἀδικουμένους, ἀλλ᾽ ὥστε διὰ τὸ τὸν Μαρεώτην καὶ γείτονα εἶναι τῆς Ἀλεξανδρέων, καί τινας τῶν ἐκεῖσε τελούντων ἀφικνουμένους ἀνάγκην πράττειν τὸν πληροῦντα τὴν τῆς ἀρχῆς χρείαν, ἐπιδοθήσονται δὲ αὐτῷ λόγῳ παραμυθίας χρυσοῖ ἑκατόν. Ταῦτα μὲν ἡμῖν πέρας ἐχέτω, καὶ τὰ περὶ τῆς Λιβύης διοικήσεως διαταχθέντα. 1

ΚΕΦΑΛ. κβ.

Ἀκόλουθον τοίνυν ἐστὶν ἐντεῦθεν διαβῆναι ἡμᾶς ἐπὶ τὸ Θηβαϊκὸν λιμιτὸν, τουτέστι δύο Θηβαΐδας, αἵσπερ ἐπέστη μὲν ὁ περίβλεπτος δοὺξ, ὁ ταύτην παραλαμβάνων παρ᾽ ἡμῶν τὴν διοίκησιν, ἐπακούσονται δὲ τούτου καὶ οἱ τούτων τῶν ἐπαρχιῶν ἐπιχώριοι ἄρχοντες· καὶ ἔσται καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς τοῦ αὐγουσταλίου τιμῆς, ὥσπερ ἂν εἴη καὶ εἰ αὐγουστάλιος ἦν, ὑποκείμενος ταῖς διατυπώσεσι τῆς σῆς ὑπεροχῆς, καὶ τῷ δικαστηρίῳ τῷ ἔσω κατὰ πάντα, ὅπως καὶ νῦν ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος ἐστί. ¶ Δίδομεν γὰρ καὶ πᾶσαν δικαιοδοσίαν τε καὶ ἐξουσίαν 1

eorum quæ ad excellentiæ tuæ magistratũ referuntur titulo cõtribuitur, ad hos sumptus quos suprà diximus procedat, nempe ad alimoniam magistratuum, cohortium & militum, ac deniq; ad solennia. Quæcunq; autem occasione largitionalium illationũ dicta nobis sunt, omnibus modis obseruentur.

1 ¶ Quoniam verò hoc etiam in curam nostram suscipimus, ne subditi nostri ex magnis locorũ internallis collisionem subeãt, itaq; iniuria afficiantur, *sed vt quia Marcota Alexandriæ vicina sit, & nonnulli qui illic turbant, veniant necesse est facere adimplẽtem magistratus officium,* tradentur autem ipsi consolationis causa aurei centum. Atque " hic quidem etiam quæ à nobis de Libyæ administratione constituta sunt, finem habento. *Lego ταῦτη μὲν ὑμῖν πέρας ἐχέτωσαν.

CAPVT XXII.

SEquitur dehinc, vt transeamus ad limites Thebaicos, hoc est, duas Thebaidas, quibus præest spectabilis Dux, qui à nobis hanc administrationem accipit: cui etiam harũ prouinciarũ peculiares magistratus obedient, quiq; in eodem honore in quo præfectus Augustalis est, tanquã si is ipse esset, futurus est: ac per omnia tuæ excellentiæ statutis tribunaliq; Orientali suberit, quemadmodum nunc etiam spectabilis præfectus Augustalis subest.

1 ¶ Damus enim illi omnẽ iurisdictionem & po-

ουσίαν, ἣν ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος ἔχει, * τοῖς ἄνωθεν ἀφωρισμένοις αὐτῷ, τουτέστι θηβαΐοις δύο. ἔστι δὲ αὐτῷ φροντίς τε καὶ κίνδυνος, ὥστε πρότερον μὲν παντελῶς εἰσπράττειν τὸν σῖτον τῆς αἰσίας ἐμβολῆς, καὶ ἐκπέμπειν καὶ παραδιδόναι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ τῶν Ἀλεξανδρέων, καὶ παρασκευάζειν ἀνελλιπῶς κατὰ τὰς εἰρημένας προθεσμίας καὶ αὐτῷ τῷ ἔργῳ, οἰκείῳ κινδύνῳ ἅπαντα τὸν σῖτον ἐπιβάλλοντα ταῖς αὐτοῦ ἐπαρχίαις τε καὶ πόλεσι καὶ τόποις, καὶ ἀνήκοντα τῇ τε ἐμβολῇ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, καὶ τῷ παρ' ἡμῶν φιλοτιμουμένῳ τροφίμῳ τῶν Ἀλεξανδρέων, οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς περὶ τούτων γινομένης οἷα καὶ παντὸς καὶ τὴν πειθομένην αὐτῷ τάξιν· κινδυνευόντων καὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐπὶ τοῖς τόποις ὄντων, καὶ τῶν τεμβένων, καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βουβείας, εἰ μὴ πρὸς ταῦτα ἀμιώσιν· δέον τὸ μὲν τῆς ἐνταῦθα ἐκπεμπομένης αἰσίας ἐμβολῆς μέτρον ἐμβληθῆναι μὲν παρ' αὐτοῦ ταῖς ποταμίαις ναυσὶν, αὐτῷ τῷ ἔργῳ, μέχρι τῆς ἐννάτης τοῦ αὐγούστου μηνὸς, καὶ τὴν ὑπ' αὐτῷ πληναρίαν παρ' αὐτοῦ πραχθῆναι. καὶ κατανομισθῆναι δὲ αὐτὸν τὸν σῖτον εἰς τὴν Ἀλεξανδρέων, μέχρι τῆς δεκάτης τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς, καὶ παραδιδόναι τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, ἤτοι τοῖς παρ' αὐτοῦ εἰς τοῦτο προβαλλομένοις· τὸ δὲ παρ' ἡμῶν φιλοτιμούμενον τῇ μεγάλῃ τῶν Ἀλεξανδρέων πόλει τρόφιμον, μέχρι τῆς πεντεκαιδεκάτης τοῦ ὀκτωβρίου μηνός.

¶ Ἐκεῖνο γὰρ τῶν ἀνωμολογημένων ἐστὶν, ὡς εἰ μὴ 2

κατὰ

*testatem quam spectabilis Augustalis habet * iam olim ipsi attributis, hoc est duabus Thebaidis. Hoc ipsius curæ suo periculo incumbit, vt primùm summa diligentia frumentum solennis illationis exigat: dein emittat, tradatq; spectabili Alexandrino Augustali: & omne frumentũ quod ad ipsius prouincias, ciuitates atq; loca pertinet, quodq; etiam ad illationem felicis huius vrbis, & ad alimoniam à nobis Alexandriæ benignè donatam refertur, vt ad iam dictas constitutas dies citra defectum & cum effectu paratum sit, suo periculo operam det: ita vt nulla in his dilatio fiat: quippe cùm omne * etiam obsecundantem ipsi cohortem. * Periclitabuntur etiam milites qui in illis locis sunt, & tribuni, omneq; ciuile atque publicum auxilium, nisi in his suppetias ferant. Oportebit autem solennis illationis quæ huc emittitur, mensuram ante diem nonum mensis Augusti ab ipso cum effectu fluuialibus nauibus imponi, & quæ sub ipso est plenariam ab ipso exigi: deinde idem frumentum ante decimum mensis Septembris Alexandriam deportari, atque spectabili præfecto Augustali, aut qui ab illo in hoc designati sunt, tradi: alimoniam autem à nobis per liberalitatem magnæ vrbi Alexandriæ donatam, ante decimum quintum mensis Octobris.*

2 ¶ *Illud enim in confesso est, quòd nisi ad*

dictus

κατὰ τὰς εἰρημένας προθεσμίας πᾶς ὁ σῖτος τῆς τε αἰσίας ἐμβολῆς, τῆς τε ἐνταῦθα στελλομένης, τοῦ τε τροφίμου τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκπεμφθείη κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων, καὶ ἅπας παραδοθῇ τῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, καὶ οὐ πᾶν αὐτὸς προσήσοιτο, παντὸς κατὰ τριῶν ἀρταβῶν ἑκάστου νόμισματος, τοῦ σίτου τὸ ἐλλεῖπον καὶ μὴ παραδοθὲν μέτρον· ὁ δὲ κίνδυνος οὗτος οὐ μέχρι τῆς αὐτοῦ στήσεται ζωῆς, οὐδὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἰδιώτης γενόμενος καὶ τελευτήσας μακροτέραν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἕξει τὴν ἀπαίτησιν. κληρονόμοι τε γὰρ αὐτοῦ καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα ταῖς τοιαύταις ἐνέξονται δυσκολίαις· τῆς ἐκείνου ῥαθυμίας διηνεκῆ διδούσης κατ' αὐτῶν κίνδυνόν τε καὶ φροντίδα καὶ εἴσπραξιν, ἕως ἡ τοῦ παντὸς χρέους κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον γίνηται διάλυσις.

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

ΚΑΙ οὐδὲ καινίζομέν τι τῶν μὴ μέχρι νῦν γενομένων ἐπιζητοῦντες. ἴσμεν γὰρ ὡς καὶ Ἰωάννης ὁ ἐνδοξότατος κόμης ὁ τοῦ τῆς μεγαλοπρεποῦς μνήμης παῖς, πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τῆς ἄρτι παρελθούσης πρώτης ἐπινεμήσεως, τὸν πάντα σῖτον εἰσκέκρικεν εἰς τὴν Ἀλεξανδρέων, καὶ τὸ τηνικαῦτα τῷ τὴν αὐγουσταλίαν ἔχοντι παρέδωκεν ἀρχὴν εἰς τὴν Μαρεώτην. μηκέτι δεδιέναι τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων περίβλεπτον αὐγουστάλιον, θεσπίζομεν ὥστε τὸν κατὰ καιρὸν λαμπρότατον τῶν Λιβύων πολιτικὸν ἄρχοντα, ἄνδρα ἐπιλέγεσθαι οἰκείῳ κινδύνῳ σπουδαῖον, καὶ τοῦτον ἐκπέμπειν τὸν αὐτοῦ τόπον

ὑφέξον

dictas dies omne solennis illationis huc mittendæ, atque Alexandrinis in alimoniam datum frumentum Alexandriam emissum, spectabiliq; præfecto Augustali traditum fuerit, ipse quod frumenti mensuræ deest, quodq; traditum non est, id omne in ternas artabas * singulis solidis apponere debebit. Hoc autem periculum non ad vitam, neq; ad magistratum ipsius modò durabit, verumetiam priuatus factus, & mortuus productiorem vita sua exactionem sentiet. Hæredes siquidem & res ipsius istiusmodi difficultatibus obnoxiæ erunt: cùm negligentia illius continenter aduersus ipsos periculum, curã & exactionẽ dabit, quoad omnis debiti ad dictum modum dissolutio fiat.

CAPVT XXIII.

NEq; verò eorum quicquam 1 quæ hactenus facta sunt, conquisitis aliis innouamus. Scimus enim, quomodo Ioannes gloriosiss. comes illius magnificæ memoriæ filius, ante completum eundem mensem primæ indictionis iam nunc præteritæ, omne frumentum Alexãdriam intulerit, eiq; qui eo tempore Augustalem 2 magistratũ obtinebat, tradiderit Marcotæ. 3 Ne autem spectabilis Alexandrinus Augustalis amplius metuat, statuimus, vt clariss. pro tẽpore Libyæ ciuilis magistratus suo periculo hominem industrium eligat, atque emittat huic

1 Mallem τῶν μέχρι, expuncto μή.

2 Lego ἔχοντι ἀρχὴν παρέδῃ.

3 Lego ὥστε δὲ μηκέτι.

vic

ὑφέξοντα, ὃς καθιέσται μὲν ἐν τῷ Μαρεώτῃ καὶ τῇ Μενελαΐτῃ τῇ πόλει, τῶν τε δικῶν χρηματικῶν καὶ ἐγκληματικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν τῶν ἐν τῇ περιοικίδι τοῦ Μαρεώτου καὶ τοῦ Μενελαΐτου τῆς πόλεως πραττομένων ἀκροάσεται, καὶ τὰ προσήκοντα πράξει· καὶ εἴτινες τῶν Ἀλεξανδρέων στασιώδεις φύγοιεν, τούτους καὶ συλλήψεται, καὶ στελεῖ πρὸς τὸν περίβλεπτον αὐγουστάλιον, δημοσίαν ἐπιστολὴν πρὸς ἐκεῖνον ποιούμενος, ὥστε μηδὲν ἀνεκδίκητον τῶν οὕτως πραττομένων παραλιμπάνεσθαι. Εἰ μέντοι φυγόντων τινῶν στασιωδῶν εἰς τὴν Μαρεώτην, ὁ περίβλεπτος αὐγουστάλιος βουληθείη τούτους συσχεῖν, ἄδειαν ἐξεῖναι τὸν ὑπ' αὐτοῦ κομμενταρησίων ἐκπέμπειν, ἅμα δημοσίᾳ ἐπιστολῇ, πρὸς τὸν πληροῦντα τὸν τόπον τοῦ λαμπροτάτου τῆς Λιβύων ἐπαρχίας ἄρχοντος· ὥστε προνοίᾳ αὐτοῦ καὶ κινδύνῳ συνέχεσθαι καὶ παραδίδοσθαι τοὺς στασιάσαντας, καὶ ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρέων ἐκπέμπεσθαι. ἀφορίζομεν γὰρ τῷ εἰρημένῳ τοποτηρητῇ καὶ εἴκοσι ταξεώτας τῆς τάξεως τῆς πειθομένης τῷ ἐπιχωρίῳ τῶν Λιβύων ἄρχοντι, καὶ στρατιώτας τῶν ἐκεῖσε ἱδρυμένων ἄχρι πεντήκοντα τὸν ἀριθμόν· ὥστε αὐτὸν ἔχειν καὶ τοὺς ὑπακούοντας καὶ τοὺς ὑπουργοῦντας, καὶ ἱκανὸν εἶναι τὰ προσήκοντα διαπράττειν.

¶ Ὑπουργήσουσι δὲ αὐτῷ οἱ εἰρημένοι ταξεῶται I
καὶ στρατιῶται, ἐπί τε τῇ καταστάσει, ἐπί τε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἅπερ ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ προβαλλομένοις εἰς τοῦτο, ὅπερ καὶ φθάσαντες διετυπώσαμεν. πράξει δὲ τὴν πληνυχρίαν κατὰ τὸ ἄνωθεν παρ' ἡμῶν διατεταγμένον. ἔπειτα, ὅπερ

vicarium, qui Mareotæ & Menelaitæ residebit, pecuniariasq; atque criminales causas, necnon alia omnia quæ in vicinis circa Mareotam & Menelaitam ciuitatem locis aguntur audiet, ac quæ deceant faciet: tum etiam si qui Alexandrini seditiosi fugerint, hos comprehendet, &, vt eorum quæ ita committuntur nihil inultum relinquatur, ad spectabilem præfectum Augustalem, scriptis ad illum publicis literis, mittet. Sanè si, quum seditiosi aliqui Mareotā fugerint, hos spectabilis præfectus Augustalis prehendere velit, facultatem habebit, vt vnū aliquem ex cōmentariensibus suis cum publicis literis ad eum qui clariß. Libycæ prouinciæ præsidis locū supplet, emittat, quò ipsius cura & periculo ordinis honestatisq; turbatores comprehēdantur, tradantur, & Alexandriam emittantur. Aßignamus enim dicto vicario viginti cohortales, ex ea cohorte quæ prouinciali Libyæ præsidi paret: & milites ex illis qui illic statiua habent, numero ad quinquaginta, vt & qui pareant & ministrent habeat, & ad exigenda ea quæ competunt par sit.

1 ¶ Ministerium autē ipsi præbebunt dicti cohortales & milites, tum in conseruatione ordinis, tum in alijs omnibus quæ illorum officij essent, qui ab ipso in hoc quod iam constituimus designari solent. Exiget etiam plenariam, prout quondam à nobis constitutum est. Deinde quod huic

ἑπόμενόν ἐστι τῷ πράγματι (φαμὲν δὴ τὸ τῶν ναύλων) ἐν φροντίδι καὶ κινδύνῳ παντὶ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις ἄρχουσι καὶ ταῖς πειθομέναις αὐτῷ τάξεσι κείσεται, ὥστε τὰς πόλεις καὶ τοὺς τόπους καὶ τὰ πρόσωπα ὅσα ὑπεθήκαμεν τῇ ὑποτεταγμένῃ τῷδε τῷ νόμῳ ἀπογραφῇ, καὶ ἀφωρίσαμεν τῷ τῶν ναύλων τίτλῳ εἰσπράττειν, πάσης μειώσεως χωρίς, καὶ ἀπαιτεῖν τὸ ἐντεῦθεν χρυσίον ἅπαν, καὶ διδόναι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ, ἔσω τῶν τεταγμένων καιρῶν, κατ᾽ οὐδὲν αὐτοὺς ὑπερβαίνοντα. ὥστε μὴ ἐμποδίσαι τῷ τῶν ναύλων λόγῳ, ὅπερ ἐστὶν αὖθις ἐμπόδισμα τῆς αἰσίας ἐμβολῆς. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ ἐντεῦθεν κίνδυνος οὕτως αὐτὸν ὄψεται, ὥστε ἀναγκασθῆναι πᾶν ὅπερ ἂν μὴ ἐμπροθέσμως καταβάλοι τῷ τῶν ναύλων ἀποδέκτῃ, τοῦτο διπλάσιον ἀπαιτῆσαι αὐτόν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν. ¶ Τὰ δὲ ὅσα ἐκ τῆς 2
παραδιδομένης αὐτῷ παρ᾽ ἡμῶν χώρας εἰσφέρεται ταῖς τραπέζαις τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ταῦτα διά τε τῆς τάξεως τῆς σῆς ὑπεροχῆς, διά τε τῶν σκρινιαρίων καὶ τραπεζιτῶν τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν, οἰκείῳ αὐτῶν κινδύνῳ ἀπαιτεῖσθαι βουλόμεθα, ἐκ τῶν τόπων καὶ τῶν πόλεων καὶ προσώπων τῶν ὑποκειμένων τῷδε ἡμῶν τῷ θείῳ νόμῳ, καὶ σαφεστέραν ποιούντων τὴν τῆς εἰσπράξεως εὐκολίαν. αὐτοὶ γὰρ ταῦτα πράξουσι, καὶ ἐνταῦθα πέμψουσι. καὶ οὔτε λόγον ἀσυλίας δώσει τις, εἴτε ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων, εἴτε πόλεως ἐπίσκοπος, εἴτε ὁ τῶν Ἀλεξανδρέων περίβλεπτος αὐγουστάλιος· εἰ μὴ πρόσταξις γένηται τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ ταῦτα βουλομένου, ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ τρακτευταὶ

ταυτὸ

huic rei annexum est, (de portorijs loquimur) omnino ipsius, prouincialiumq; magistratuũ, & obsecundantium ipsi cohortium curæ atque periculo subiacebit: vt quotcunq; ciuitates, loca atq; homines supposita huic legi descriptioni subiecimus, portoriorũq; titulo aßignauimus, ab his citra vllam imminutionem omne aurũ quod inde prouenit, & exigat, & portoriorum susceptori tradat: idq; intra constituta tempora, in nulloq; prorsus illa transgressus: ne videlicet portoriorũ rationi impedimentum inferat, quod rursum solennem illationem impediat. Certè enim ita ipsum huius rei periculum respiciet, vt quodcunq; portoriorum susceptori ad diem persolutũ non fuerit, huius duplum ab ipso eiusq; cohorte 4 deposcendum sit. 4 Malim ἀπαιτεῖσθαι.

2 ¶ *Quæcunque verò ex prouincia ipsi à nobis tradita excellentiæ tuæ mensis inferuntur, hæc per excellentiæ tuæ cohortem, & scriniarios, dictarumq; prouinciarum tractatores à locis, ciuitatibus & personis huic sacræ nostræ legi subiectis, euidentioremq;* exactionis facilitatem facientibus, proprio ipsius periculo exigi volumus.* Illi *enim hæc exigent, atq; huc transmittent.* Neque *securitatis promißiones dabit quisquam, siue magistratũ gerat, siue ciuitatis episcopus sit, ne spectabilis quidem Alexandrinus Augustalis, nisi iußio à solio tuo procedat, quæ id velit, aut etiam ipsi tractatores.*

ταυτὸ δὲ τοῦτο ἔπραξε καὶ ὁ νῦν τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἀντεχόμενος, τουτέστιν Ὠρίων ὁ ἐνδοξότατος ἀστίνας πληναρίας, τήν τε ἐπὶ Ἰωάννου τήν τε ἐπὶ Ὠρίωνος γενομένην ἐκπεμφθεῖσαν, ἣ σὴ ὑπεροχὴ καὶ ἡμεῖς ἐφείδομεν. ῥαθυμίας οὖν ἔσται μόνης προδοσίας, τὸ μὴ καὶ τοσούτοις γενομένοις ἀπολυθῆσαι. ὥστε καὶ μείζονα καὶ ἰσχυρότερον αὐτὸν ἐποιήσαμεν, καὶ τὴν τοῦ αὐγουσταλίου δεδώκαμεν αὐτῷ τάξιν τε καὶ δικαιοδοσίαν. οὐ γὰρ ἂν εἴη φορητὸν τὸ μείζονος μὲν ἐξουσίας δράξασθαι, ἐλάττονα δὲ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ καταστῆναι, καὶ ὑποθεῖναι τήν τε ὅλην πολιτείαν κινδύνῳ, ἑαυτόν τε ὀλέθρῳ διηνεκεῖ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπίπτοντα καὶ ἐναγόμενον, καὶ ἰδιώτῃ βίῳ, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν διὰ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων καὶ τὸ χρέος ἐκλύοντα, ἕως κατὰ τελῶν ἀρταβῶν σίτου ἅπαν τὸ μέτρον τὸ μὴ ἐκκομισθὲν, ἀποσωθείη τῷ δημοσίῳ διὰ τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς εἰσπραξαμένου.

ΚΕΦΑΛ. κδ.

ΑΡξει δὲ καὶ στρατιωτῶν καὶ ἰδιωτῶν, τῶν μὲν κατὰ τὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς δίκαιον, τῶν δὲ κατὰ τὴν τοῦ αὐγουσταλίου δικαιοδοσίαν, δηλαδὴ ὑποκειμένων αὐτῷ (καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν) τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων, οἷς τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν μέλει, καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς τάξεων, καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας, καὶ πᾶς

* *Hoc ipsum etiam fecit qui in præsentia eundem magistratum obtinet, Orion videlicet gloriosiss.* * *Vrbicas plenarias, & quæ sub* Ioanne, *& quæ sub* Orione *collecta emissa est, tua excellentia nosq; inspeximus.* Socordiæ *igitur solummodo fuerit* 1 *& proditionis, eos qui tanti fuerint, nolle imitari: præsertim quum maiorem potentioremq; illum fecerimus, &* Augustalis *dignitatem atque iurisdictionem ipsi dederimus.* Et *profectò tolerabile non esset, si qui maiorem potestatem indeptus sit, superioribus se inferiorē exhibeat, vniuersamq; rempub. periculo subijciat, se verò perpetuo exitio implicet, dum magistratu excidit, atque in iudicium protrahitur: dum* 2 *in priuata vita, & post mortem per suos hæredes debitum dissoluit, donec in ternas artabas frumenti omnis mensura quæ exportata non fuerit, per solium excellentiæ tuæ exacta, fisco plenè admensa sit.*

1 Lego καὶ προδοσίας.

2 Lego ἐν ἰδιώτῃ.

CAPVT XXIIII.

IMperiū *verò habebit & in milites & in paganos: in illos quidem, pro iure militaris magistratus: in hos autem, pro ratione iurisdictionis* Augustalis: *insuper in subiectos ipsi (quemadmodum antea diximus) prouinciales magistratus, quibus dictæ prouinciæ curæ sunt, atq; in obsecundantes illis cohortes: in omne item ciuile publicumq; auxilium, &* 3 *in omnem*

3 Lego καὶ παντὸς ἄρχοντος καὶ πολιτευομένου.

ἀρχὴν καὶ πολιτευόμενος, καὶ ἁπλῶς ἁπάντων κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας ἢ ὄντων, ἢ οἰκούντων, ἢ παγαρχούντων, ἢ δημόσια καθ' οἱονοῦν τρόπον χειριζόντων. ὃς ἕξει παρρησίαν καὶ ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν, καὶ εἰς ἑτέρας ἐπαρχίας οἰκοῦσιν ὑποκειμένας αὐτῷ· ἐπὶ μόναις μέντοι ταῖς δημοσίαις εἰσπράξεσιν. ὅπερ ποιήσει, κἂν οἱ ἐν τοῖς αὐτοῦ τόποις ὄντες, εἶτε ἀποφύγοιεν. οὕτω γὰρ ἔσται πανταχόθεν ἡ τῶν δημοσίων εἴσπραξις ἀπροφάσιστος.

1 ¶ Εἰ δέ τινες τῶν παγάρχων, ὑπὲρ ὧν καὶ κινδυνεύουσιν, ἀγνώμονες περὶ τὴν αἰσίαν σιτοπομπείαν, ἢ περί τε τοῖς ναύλοις καὶ ταῖς κατὰ χώραν δαπάναις, καὶ διδόμενα εὕροι, τούτους ὄη ἀποκινήσει μὲν, ὑπὸ ἀσφάλειαν δὲ καταστήσει, καὶ ἑτέρας ἀναζητήσει πρὸς τὸ πρᾶγμα ἐπιτηδείους· καὶ μηνύσει ταῦτα τῷ θρόνῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς, ὥστε παρὰ σοῦ καὶ τῶν ἀεί σοι καὶ τὴν αὐτὴν ἐχόντων ἀρχὴν εἰς τὴν βασιλείαν τὸ πρᾶγμα φερόμενον, δέξασθαι τὴν ἐκεῖθεν διοίκησιν· τῶν μὲν ἐπ' ἀγνωμοσύνῃ κατεγνωσμένων, εἰ συνίδοιμεν, ἀπελαυνομένων, τῶν δὲ ἐπιλεγέντων ἐν τῇ χώρᾳ τοῦτο, εἰ δὲ ἡμεῖς ἐπιτηδείους εἶναι κρίναιμεν, ἀντικαθισταμένων, καὶ εἰς τὰς ἐκείνων παγαρχίας τε καὶ οὐσίας ἐμβαινόντων, θείας τε ἡμῶν καὶ εὐσεβοῦς προστάξεως τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ περὶ τούτου γινομένης.

2 ¶ Βουλόμεθα τοίνυν κατὰ πρώτην τάξιν αὐτὸν προνοεῖν τῆς αἰσίας ἐμβολῆς καὶ τοῦ τροφίμου τῶν Ἀλεξανδρέων,

magiſtratum, quiq́; rempub. tractat: breuiter, in omnes qui in illis prouincijs aut ſunt, aut habitant, aut pagos gubernant, aut quoquo modo remp. adminiſtrant. Quos facultatē habebit vt ad ſe adducat, 4 quāquam in alijs prouincijs ipſi non ſubiectis habitent, in ſolis tamē publicis exactionibus. Quod faciet, tametſi qui in ipſius locis ſunt, aufugerint. Ita enim in publicorum tributorum exactione vndiq; excuſationes atq; prætextus excludentur.

4 Lego εἰ καὶ ἑτέρας ἐπαρχίας οἰκοῦσιν οὐχ ὑποχ.

1 ¶ *Quòd ſi quos illorum qui pagos gubernant (pro quibus etiam periclitatur) circa ſolennem frumenti tranſmiſſionem, aut circa 5 ea quæ portoriorum prouincialiumq́; ſumptuum nomine dantur, refractarios experiatur, non hos remouebit, ſed incuſtodia cōſtituet, 6 aliosq́; ad eam rem idoneos quæret, atque hæc tuæ excellentiæ ſolio indicabit: quò res per te, & qui in poſterum eundem quem 7 tu magiſtratū obtinebunt, ad aulam Imperatoriam relata, inde diſpoſitionem dijudicationemq́; ſuſcipiat: ita vt improbitatis accuſati, ſi ſic nobis videbitur, repellantur: qui verò in horum locum delecti ſunt, ſi idoneos eſſe iudicabimus, ſufficiantur, & diuina ſacraq́; noſtra atque ſolij tui de hoc iuſſione facta, in illorum 8 pagarchias atque bona ſubeant.*

5 Lego πτ... εἰ τοῖς ναύλοις ἢ ταῖς κατὰ χώραν δαπάναις διδόμ.

6 Lego ἑτέρους ἀναζητήσει.

7 Lego σοὶ τὴν αὐτήν.

8 Pagorū gubernationem rectè dixeris.

2 ¶ *Ante omnia itaq; curare ipſum volumus ſolennem illationem atq; alimoniam Alexandri-*

δρίων, ὥστε ἐκπέμπειν αὐτὸν οἰκείῳ κινδύνῳ, καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς τάξεων κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων, καθ' ὅσον ἐπ' αὐτὸν τεταγμέναι χῶραί τε καὶ πόλεις· κινδυνευόντων καὶ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων καὶ πάσης πολιτικῆς καὶ δημοσίας βοηθείας περί τε τὴν ζώνην καὶ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτὴν, εἰ μὴ ἐπαμύναιεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐνταῦθα δυστυχοῦς σιτοπομπείας, μέχρι δεκάτης τοῦ σεπτεμβρίου μηνὸς ἑκάστης ἐπινεμήσεως, εἰ μὴ ἐκπέμψει καὶ παραδώσει κατὰ τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν, τῷ ταύτης αὐγουσταλίῳ, ἢ τοῖς παρ' αὐτοῦ προβαλλομένοις.

¶ Τὸν δὲ φιλοτιμούμενον παρ' ἡμῶν τῷ τροφίμῳ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως, μέχρι πεντεκαιδεκάτης τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς, στέλλειν, καὶ παραδοῦναι τῷ αὐτῷ περιβλέπτῳ αὐγουσταλίῳ, ἢ οἱ σκρινιάριοι, ἢ οἱ τὸν τόπον αὐτῶν ἐπέχοντες τοῦτο αἰτήσουσιν· ἐπὶ δὲ αὐτῆς μέντοι προθεσμίας, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῖς ὅροις ἐφ' οἷς ἂν ὁ θρόνος ὁ σὸς προστάξειεν, εἰ καὶ αὐτοὶ βουληθεῖεν ταῦτα γενέσθαι. πλὴν εἰ μὴ τὸν λόγον ἐπὶ τούτῳ δοῖεν, ἐφ' οἷς εἰσορητὸν ἐξελθόντας αὐτοὺς ἐκτὸς τῶν ἰδίων χωρίων, πρόνοιαν θέσθαι τοῖς πᾶσι τρόποις πληρῶσαι τὸ δημόσιον, ἢ τὸ ἱκανὸν αὐτῷ ποιῆσαι· ὡς ἂν τοῦτο λάβοιεν σκρινιάριοι τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ, οἱ περὶ τούτου κινδυνεύοντες ἕλοιντο. τὸν γὰρ παρὰ ταῦτα διδόμενον λόγον, οὐδὲ λόγον εἶναι βουλόμεθα, ἀλλὰ πανταχόθεν τὴν εἴσπραξιν καὶ ἔνδον τῶν ἰδίων χωρίων ὑπομένειν τὸν λαβόντα μάτην τὸν τοιοῦτον λόγον. πρὸς τῷ καὶ 3

τὸν

*norum, vt suo prouincialiumq; magistratuum & obsecundantium ipsius cohortium periculo illam Alexandriam emittat, quatenus sub ipso constitutæ prouinciæ & ciuitates * periclitaturis etiam clariß. tribunis cum omni ciuili publicoq; auxilio circa cingulum, bona, & salutem ipsam, nisi auxiliati fuerint. Verùm huc * felicis frumenti transmißionis vsq; ad decimum mensis Septembris, vniuscuiusque indictionis * nisi Alexandriam emiserit, & huius Augustali, quive ab ipso designati sunt, tradiderit.*

3 ¶ *Donatam autem à nobis Alexandrinæ vrbi alimoniam vsq; ad decimumquintum mensis Octobris mittet, tradetq; spectabili præfecto Augustali * aut scriniarij, aut qui ipsorum locum obtinent, hoc petierint: verũtamen ad eandem diem, & in hos terminos, quos solium tuũ præstituerit, si & ipsi hæc fieri velint: extra quàm si nonnullis in hoc fidem publicam dent, vt è sacris locis egreßi res suas inspiciant, omnibusq; modis explendum fiscum, illive satisfaciendum curent: quo hoc tribunalis tui scriniarij, qui huius rei periculum in se receperunt, accipiant. Nam quæ præter hæc fides publica datur, eam nullam esse: atque vbicunque, in sacris etiam locis, eum qui eo modo frustra fidem publicam acceperit, exactionem sustinere volumus. Insuper &*

τὸν παρασχόντα τοῦτον, ὑποκεῖσθαι ταῖς ἐντεῦ-
θεν εἰσπράξεσί τε καὶ μεθοδείαις, καὶ κληρονόμους
τε αὐτοῦ καὶ διαδόχους καὶ πράγματα.

¶ Εἰ δέ τις τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων 4
παρὰ τὰ εἰρημένα δοίη λόγον, ἀνάγκην ἕξουσιν
οἱ τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίας θεοφιλέστατοι οἰκονό-
μοι τε καὶ ἔκδικοι τὴν ἐντεῦθεν συμβαίνουσαν θε-
ραπεῦσαι τῷ δημοσίῳ ζημίαν, πρότερον μὲν οἴ-
κοθεν, καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὑποστάσεως· εἰ δὲ ἀ-
ποροῖεν, καὶ τῶν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας πρα-
γμάτων. Εἰ δὲ τολμήσειε παρὰ γνώμην τοῦ θεοφι-
λεστάτου ἐπισκόπου δοῦναι τινὰ λόγον, οὐ μόνον ἄ-
κυρον παντελῶς ἔσται τὸ γενόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐ-
τοὶ τὴν ζημίαν θεραπεύσουσι τῷ δημοσίῳ. πρὸς
τῷ, εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν παρὰ γνώμην τοῦ αὐ-
τῶν ἐπισκόπου, πάντως αὐτοὺς καὶ ἀποκινεῖσθαι τῶν
φροντισμάτων ὧν ἔχουσι, καὶ τῆς ἱερωσύνης ἐκ-
βάλλεσθαι.

¶ Εἰ δὲ ἄρχων παρὰ τὰ διηγορευμένα δοίη 5
τινὶ λόγον, ὀφείλοντι δημόσια ταῖς τραπέζαις ταῖς
σαῖς ἀφωρισμένα, ἢ οἱ τριβοῦνοι, ἢ οἱ πρωτεύον-
τες ὄντες,

* *

ΑΥΤΟ

qui ita fidem dederit, quæ hinc exactiones & damna obueniēt, ijs ipse & hæredes ipsius atq; successores & bona subiacebunt.

4 ¶ *Quòd si quis* Dei *amantiß.episcoporum contra iam dicta fidem publicam dederit, necesse habebunt* Dei *amantiß. ecclesiæ ipsi subiectæ œconomi & defensores, vt inde proueniens damnum fisco resarciant: ac primùm quidem de suo & ex bonis suis: deinde verò, si inopes sint, ex ipsis etiam sanctiß. ecclesiæ rebus.* Verùm *si præter voluntatem* Dei *amantiß.episcopi aliquo modo* "*ipsi dare fidem publicam ausi fuerint, non modò quod factum est omnino irritum erit, verumetiam ipsi damnum fisco resarcient.* Ad *hoc etiam, si tale quippiam præter episcopi sui voluntatem fecerint, & ab officijs quæ habent remouebuntur, & è sacerdotio eijcientur.*

" Lego τολμήσαιεν αὐτοί.

5 ¶ *Ac si præses contra vetitum modum cuipiam, qui publica tributa tuis mensis aßignata debeat, fidem publicam dederit, aut tribuni, aut primores,* ****

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ αὐγούστου νεαραὶ διατάξεις.

ΠΕΡΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΕΩΣ λοιπάδων δημοσίων.

Διάταξις α.

ΟΣΗΝ περὶ τὰ κοινὰ τῶν πραγμάτων εὐθὺς ἐκ προοιμίων τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐποιησάμεθα πρόνοιάν τε καὶ σπουδὴν. καὶ τὰ ἑξῆς.

ΩΣΤΕ ΔΥΝΑΣΤΑΙ κατὰ συναίνεσιν λύειν τὸν γάμον.

IVSTINI IMPERATORIS AVGVSTI NOVELLAE CONSTITVTIONES,

HENRICO AGYLAEO INTERPRETE.

DE INDVLGENTIA TRIBVTARIORVM RELIQVORum.

CONSTITVTIO I.

QVANTVM *studij & prouidentiæ iam inde ab Imperij nostri primordijs in commoda publica contulerimus. & quæ sequuntur.*

Est inter Iustiniani constitut. const.148.

VT CONSENSV MATRIMONIVM SOLVI POSSIT.

CONST

Διάταξις β.

ΓΑΜΟΥ σεμνότερον ἀνθρώποις οὐδέν ἐστιν, ἐξ οὗ παῖδες καὶ τῶν ἐφεξῆς γενῶν διαδοχαί, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΟΣΡΟηνῇ καὶ Μεσοποταμίᾳ γάμους ἀθεμίτους συναλλαξάντων.

Διάταξις γ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΕτρῳ κόμητι τοῦ θείου ταμείου.

ΤΗ τῶν νόμων ἀκριβείᾳ καὶ βασιλικὴν ἐγκαταμίξαι φιλανθρωπίαν, ἐστὶν ὅτε τῶν προσηκόντων καθέστηκε, καὶ μάλιστα ἡνίκα τοὺς ὑπηκόους πολλὰς ζημίας τε καὶ βλάβας ἐξαιρεῖται τοῦτο πραττόμενον· ὅπερ μὲν κατὰ τὸ παρὸν τῷ ἡμετέρῳ ποιεῖν ἔδοξε κράτει. τῷ γὰρ ἡμετέρῳ πατρὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν καὶ σωφροσύνης ἀντεχομένῳ πολ

πολ

CONSTITVTIO II.

NIHIL *in rebus mortaliũ perinde venerandum est, atque matrimonium: quippe ex quo liberi, omnisq́; deinceps sobolis series existat. & quæ sequuntur.* Posita est supra nouel. 140.

DE IIS QVI IN OSROENA ET MESOPOTAMIA ILLICITAS nuptias contraxerunt.

CONSTITVTIO III.

Idem IMPERATOR Petro sacri ærarij comiti.

PRAEFATIO.

LEGVM *seueritati interdũ Imperatoriam clementiam immisceri conuenit, præcipuè verò quando subditos multis damnis atque incommodis ea res eximit: quale profectò quiddam in præsentia nostræ potentiæ facere visum est.* A *patre enim nostro, qui vnà cum alijs virtutibus pudicitiam mirificè amplexa-*

σεω πολλῆς, νόμος γέγραπται, τοὺς ἀθεμίτοις ὁμιλοῦντας γάμοις κολάζων τε καὶ ζημιῶν, καὶ πρὸς τὸ δέον ἐπανάγων, ὡς μὴ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐπιθυμεῖν ὑπερόρια. καὶ καλὸς ὁ νόμος καὶ σφόδρα ἡμῖν ἀρέσκων· ὥστε καὶ κύριον ἡγούμεθα τοῦτον, καὶ κρατεῖν κελεύομεν πάντως. ἀλλὰ προσῆλθον ἡμῖν πολλοὶ ἐκ Μεσοποταμίας τε καὶ Ὀσροήνης καὶ Εὐφρατησίας τῶν ἐπαρχιῶν (οὐ πολὺ δὲ τοὺς Περσῶν ταύτας διεστάναι) διδάσκοντες, τινὰς μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ νόμου, τινὰς δὲ νικηθέντας τῷ πάθει τῆς ἐπιθυμίας, τῇ τῶν Περσῶν ἐπιμίξει καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς Σαρακηνῶν, παρανόμοις συναφθῆναι γάμοις, ὥστε τούτων ἐνίοις παῖδάς τε καὶ ἐγγόνους γενέσθαι· ταύτην τε πρόφασιν τινὰς μὲν τῆς σφῶν αὐτῶν πλεονεξίας λαβόντας, βραχύ τι καταβάλλειν καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπὶ τὴν τῆς σῆς ἐνδοξότητος ἀρχὴν, καὶ προστάξεις κομίζεσθαι, ἀναζητεῖν τὰ τοιαῦτα καὶ ἐκδικεῖν βουλομένας. τοὺς δὲ ἐπιτετραμμένους ταῦτα ποιεῖν, αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα συκοφαντίαις τοὺς πολλοὺς ἀδικεῖν, ἐπηρεάζειν, καὶ πράγματα τοῖς ἀνευθύνοις παρέχειν. καὶ τελευτησάντων πολλάκις τῶν ἀθεμίτως συναφθέντων ἀλλήλοις, τοὺς ἐκείνων παῖδάς τε καὶ ἐγγόνους καὶ ἐπεγγόνους οὐδὲν ἡμαρτηκότας εἰσπράττειν δίκας ὑπὲρ ὧν οἱ τούτων γονεῖς καὶ πρόγονοι συνῆλ-

θον-

tus est, cōscripta lex est, quæ eos qui illicita matrimonia ineunt, & punit, & mulctat, & ad honestatem reducit, vt ne quæ extra ipsius naturæ fines posita sunt concupiscant. Ac *sanè perpulchra ea lex est, mirumq; in modum nobis placet: adeò vt eam & ratam habeamus, & omnibus modis vigorem suum obtinere iubeamus.* Verùm *multi ex* Mesopotamia, Osroena *quoque &* Euphratica *prouincia nos adierunt, qui docerent, quomodo nonnulli, dum consuetudinem cum* Persis *(à quibus hæ prouinciæ non multum distant) & qui inter illos sunt* Saracenis *habent, partim per ignorantiam legis, partim amoris affectu victi,* illorum imitatione *illegitimis matrimonijs coniuncti fuerint, ita vt nonnullis horum liberi atque nepotes nati sint:* quomodo item *nonnulli, hac cupiditatis suæ occasione capta, quòd paullulum quiddam pro acceptis iußionibus quæ istiusmodi inuestigari atque vindicari velint, gloriæ tuæ magistratui quotannis dependsuri sint: post huius rei faciendæ commißionem turpis lucri causa per calumniam multos iniuria afficiant, vexent, ac innocentibus negocium facessant: adeò vt sæpe mortuis illis qui illicitè inter se iuncti fuerant, ab horum filijs, nepotibus, & vlterioris seriei liberis, qui nihil deliquerint, quòd parentes maioresq; ipsorum illicitè in matrimonium*

coier-

θον εἰς γάμον ἀλλήλοις. καί, ταῦτα λέγοντες, τῆς τοῦ ἡμετέρου κράτους ἠξίουν φιλανθρωπίας τυχεῖν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἡμεῖς τοίνυν τὰς τούτων δεήσεις προσιέμενοι, θεσπίζομεν, μηδένα καθάπαξ ἐν ταῖς τρισὶν ἐπαρχίαις τῶν ἀθεμιτογαμίαις περιπεσόντων, ἄχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὁ θεὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡμῖν ἐχαρίσατο βασιλείαν, πολυπραγμονεῖσθαι, ἢ διὰ τοῦτο δυσκολίαις τε καὶ ζημίαις ὑπάγεσθαι. τὸ γὰρ παρελθὸν ἄχρι τότε συγχωροῦμεν ex speciali beneficio, κἂν τὸ ἱερώτατον ἡμῶν ταμεῖον ζημιοῦται, καὶ στερῆται τῆς ἐκ τοῦ νόμου κατὰ ταύτην αὐτῷ διδομένων τὴν πρόφασιν. τοῦτο δὲ πράττομεν, οὐχ ὡς ἀμελοῦντες τῆς σωφροσύνης, ἢ τοῦ περὶ ταύτης τεθέντος νόμου, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ μικροῖς ἐκλαμβάνουσιν ἐκ τῆς φύσεως τὰ τοιαῦτα, βίους τε καὶ οὐσίας πολλῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις ἐπαρχίαις διασείουσι, καὶ κοινὰς ἀπεργαζομένοις συμφορὰς, πᾶσαν πλεονεξίας ἀναιροῦντες πρόφασιν. ὅθεν τὸν νόμον κελεύομεν, καὶ τὰ διωρισμένα τούτῳ κατὰ τῶν ἀθεμιτογαμούντων ἐπιτίμια πανταχόσε τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ἔν τε ταῖς μικρῷ πρόσθεν εἰρημέναις ἐπαρχίαις, ἐξ ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας βασιλείας. φιλανθρωπίας γὰρ ἅμα καὶ συγγνώμης ὑπὲρ τοῦ φθάσαντος ἐκείναις μεταδεδώκαμεν, ὡς τῶν ἐν αὐταῖς οἰκούντων, Πέρσαις πλησιαζόντων καὶ τοῖς

ὑπ'

coierint, pœnas exigant. Atque hæc quidem quum dicerent, simul à potentia nostra clementiam petierunt.

CAPVT I.

Nos igitur horum precibus admissis, statuimus, vt nullus omnino eorum in tribus istis prouincijs, qui ante eum diem quo Deus nobis Romanorum imperium est largitus, in illicitas nuptias inciderit, ob id negotijs irretiatur, vel difficultatibus ac dispēdijs subdatur. Quanquam enim sacratiss. nostrum ærarium ita damno afficiatur, & ijs quæ ex lege per hanc occasionem ipsi dabantur, priuetur, nihilominus tamen quod præterijt, ex speciali beneficio vsque ad id tempus cōdonamus. Quod profectò facimus, non quasi pudicitiam aut quæ de hac lata lex est negligamus: sed quò ijs qui paruo redempta talia ex fisco subtrahunt, multorumq; facultates ac substantias in dictis prouincijs quassant, & communes calamitates cient, omnem quæstus occasionē succidamus. Quocirca sanè legem illam, & quæ in illa aduersus eos qui illicitè nuptias contrahunt pœnæ constitutæ sunt, vbiq; per nostram rempub. & in paulò antè dictis prouincijs inde ab initio Imperij nostri vim & authoritatem habere iubemus. Prouincijs autem istis ideo benignitatem simul & veniam elargiti sumus, quòd qui in illis habitant, Persis & qui

ὑπ' αὐτοὺς τελοῦσι βαρβάροις Σαρακηνοῖς, καί τι καὶ παθόντων ἀνθρώπινον, καὶ μιμησαμένων ἐκείνους, καὶ τῶν τῆς φύσεως κρατῆσαι παθῶν οὐ δυνηθέντων.

¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦ δε τοῦ θείου πραγματικοῦ δηλούμενα τύπου, ἡ σὴ ἐνδοξότης καὶ ὁ κατὰ καιρὸν τῆς αὐτῆς ἡγησόμενος ἀρχῆς, ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι καὶ παραφυλάξαι σπουδασάτω. DAT. KAL. IAN. CONSTANT. IMP. D N. IVST. PP. AVG. ANNO I.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΙΚΑ τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας γίνεσθαι. καὶ τὰ ἑξῆς.

Διάταξις δ.

ΤΗΣ παρὰ τοῦ θεοῦ δεδομένης ἡμῖν πολιτείας κηδόμενοι, καὶ ἐν πάσῃ δικαιοσύνῃ ζῆν τοὺς ἡμετέρους σπουδάζοντες ὑπηκόους, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΕΡΙ

ſub ipſis agunt barbaris Saracenis finitimi & vicini ſint, itaque humanis affectibus tacti, illos imitati ſint, neque naturæ motum atque vim ſuperare valuerint.

EPILOGVS.

¶ Proinde *quod nobis viſum eſt, & per hanc ſacram pragmaticam declaratur formam, gloria tua, quiq; pro tempore eidem magiſtratui præerit, effectui atque fini tradere & obſeruare ſtudeto.* Dat. K. Ian. *Conſtant.* Imp. Dn. *Iuſt.* PP. Aug. Anno I.

VT DEI AMANTISS. EPISCOPI, CVM PROVINCIARVM indigenis. & quæ ſequuntur.

CONST. IIII.

DVM *reipublicæ à* Deo *nobis datæ curam gerimus, ſimulq; vt ſubditi noſtri in omnibus iuſticiæ bono fruantur operam damus. & quæ ſequuntur.* Poſita eſt ſupra nou. conſt. 148.

ΠΕΡΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΩΝ.

Διάταξις ε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ
Διομήδει ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

ΤΗΝ ἀσεβῆ τῶν Σαμαρειτῶν αἵρεσιν καὶ τὴν παράλογον τούτων μανίαν πολλάκις ὅ, τε τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἡμῶν πατήρ, καὶ ἡμεῖς. καὶ τὰ ἑξῆς.

DE SAMARITANIS.

CONST. V.

Idem IMPERATOR Diomedi ſacrorum prætoriorum præfecto.

VT *impiam Samaritanorum hæreſin, & omni ratione carentem horum væſaniam, ad meliorem frugem perduceremus. & quæ ſequuntur.* Eſt inter Iuſtiniani cõſt. cõſt. 144.

ΤΙΒΕΡΙΟΥ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

περὶ τῶν θείων οἴκων διάταξις.

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Τιβέριος Κωνσταντῖνος, πιστὸς ἐν Χριστῷ, ἡμερώτατος, μέγιστος εὐεργέτης, εἰρηνικὸς, Ἀλαμανικὸς, Γοτθικὸς, Φραγγικὸς, Γερμανικὸς, Ἀλανικὸς, Οὐανδαλικὸς, Ἀφρικὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, Τῇ ἱερωτάτῃ συγκλήτῳ.

Βασιλείας γνώρισμα θεῷ τε πρέπον, ἀνθρώποις τε συγγενὲς ἡγούμεθα, τοὺς δεομένους εὖ ποιεῖν, τὰς ἀδικίας τε ἐκκόπτειν, ὅσα τε τοῖς ὑπη-

TIBERII IMPERATORIS DE DIVINIS DOMIBVS CONSTITVTIO,

HENRICO AGYLAEO INTERPRETE.

In nomine Domini IESV CHRISTI Dei nostri.

IMPERATOR Cęsar FLAVIVS TIBERIVS CONSTANTINVS, fidelis in CHRISTO, clementiss. beneficētiss. pacificus, Alamanicus, Gotthicus, Francicus, Germanicus, Alanicus, Vādalicus, Africanus, pius, fœlix, inclytus, victor, triumphator, semper colēdus, Augustus, Sacratiss. Senatui.

PRAEFATIO.

CVM opera sint quæ Deo conueniant, simulq; eundem cum humano genere ortum habeant, in supplices beneficum esse, maleficia extirpare, & quæcunque subditis vtilia sunt,

κόοις χρήσιμα βουλεύεσθαί τε καὶ πράττειν ἡμέρας, ὡς εἰπεῖν, ἁπάσης καὶ νυκτός, οὐδὲν ἔμπροσθεν τῆς περὶ ταῦτα πεποιήμεθα σπουδῆς, ἐξ οὗ τῆς πολιτείας ἡμῖν τὸ κράτος δέδωκεν ὁ θεός. ἔνθεν τοι πολλῶν ἡμῖν διαφόρως προσεληλυθότων, τῶν τε ἐπὶ τῆς ἐνδόξου ταύτης πόλεως οἰκούντων, τῶν τε ἐξ ἁπασῶν σχεδὸν τῶν ὑπηκόων ἐπαρχιῶν, κτήσεις τινὰς ἢ οἰκήσεις βασιλικὰς περὶ τῶν οὔσας ἐχόντων, πράγμασί τε ἑτέροις καὶ δίκαις περιβεβλημένων, ποικίλων ἀδικημάτων προσαγγελλόντων τρόπους παρά τε προνοητῶν καὶ χαρτουλαρίων καὶ μισθωτῶν, καὶ τῶν ἄλλως προσηκόντων ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις, κατ' αὐτῶν ἁμαρτάνεσθαι, τῶν φέρεσθαι δυναμένων πραγμάτων, ἔστι δὲ ὅπῃ κτήσεως, καὶ γηδίων, καὶ γεωργῶν ἀφαιρέσεις ὀδυρομένων· τῶν δὲ ἐνοργολαβεῖσθαι παρ' αὐτῶν προστασίαν ἄλογον τοῖς ἀλλοτρίοις χωρίοις τε καὶ ἀγροῖς ἀπονεμόντων, σανίδας τε βασιλικὰς ἢ σήμαντρα ἐπιτιθέντων, καί, ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ μὴ προσήκοντα οἰκειουμένων· τάς τε πρὸς ἑτέρους ἀμφισβητήσεις παραλόγους ἀναδεχομένων, καὶ τούς τε ἐνάγειν βουλομένους μηδὲ τῶν οἰκείων ὀφλημάτων ἀπολαύειν συγχωρούντων, τοῖς τε ἐναγομένοις δίκης χωρὶς καὶ σὺν βίᾳ τὰς ἀπαιτήσεις ἐπαγόντων

ἀκρί

ea & meditari & facere: tum ea ipſa nos præcipuum Imperatoriæ Maieſtatis inſigne eſſe arbitrati, ex quo Deus nobis reipublicæ imperium atque gubernacula dedit, nulla (vt ita loqui liceat) neque die neque nocte quicquam earum rerum ſtudio antiquius cariusq́; habuimus. Hinc certè *quum permulti qui partim in inclyta hac vrbe habitarent, partim ex omnibus fermè ſubditorum noſtrorũ prouincijs* alij aliunde prodirent, *diuerſimodè nos adierint:* qui iidem *quum* ″*propè poſſeßiones domúsve quaſpiam* Imperatorias *prædia & bona ſua haberent, aliiſq́; rebus & controuerſijs inuoluti eſſent, varijs iniuriarum modis à procuratoribus, chartularijs, conductoribus, & qui alioqui ad* Imperatorias *domus attinent, in ſe peccari annunciarent,* atque *res mobiles, interdum etiã poſſeßiones, agros & agricolas ſibi ereptos lamentarentur:* ea autem ratione, quòd *illi aliquid faciendum conducere ab ipſis* ″ *alienis prædijs & agris defenſionem quæ illis non competat tribuãt, tabulasq́;* Imperatorias *ac ſignacula affigant, & (vt vno verbo dicamus) quæ ad ipſos non pertinent, ſuo dominio ſubijciant:* quòd *aliorum aduerſus alios nulla ratione nitentes lites ſuſcipiant, itaque & actores rebus ſibi debitis potiri non ſinant, & reis citra iudicium indictaq́; cauſa debiti exactionem vi*

″Lego ἐπαρχιῶν περὶ κτήσεις, & mox, τὰς ἑαυτῶν οὐσίας.

″Saucijhuius loci intellectus euidẽs in ſubſequẽtibus eſt.

ἀκρίτως τινὰς δὲ καὶ χρεῶν συγγραφὰς εἰς τὰς αὐτὰς θείας οἰκίας συνθεῖναι στρεβλουμένους παρασκευαζόντων, συμβολαίοις τε ἀλλοτρίοις ὠνῶν, ἢ δωρεῶν, εἰ τύχοι, παρεμβαλλόντων εἰς τὴν τῶν ἑτέροις ὀφειλομένων περιγραφὴν, τὰ μὲν ὅσα εἰς ἡμετέρας ἦλθεν ἀκοὰς, οὕτω διατεθείκαμεν, τοῖς μὲν ἀποδοθῆναι τὰ ἀφῃρημένα κελεύσαντες, τάς τε ἀλόγους προστασίας εἴρξαντες, τοῖς δὲ τὰς εὐθύνας ἀφέντες, καὶ τὰ γραμματεῖα τῶν χρεῶν ἄκυρα καταστήσαντες, τάς τε ἐπὶ τοῖς συναλλάγμασι γινομένας περινοίας κεκωλυκότες, τοῖς νόμοις καὶ τῷ δικαίῳ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας σκοπῷ καὶ τοὺς τῶν βασιλικῶν οἴκων προνοητὰς ἀκολουθῆσαι προστεταχότες. Ἐπειδὴ δὲ οὐχ οἷόν τε ἦν καὶ τοὺς ἔξω καὶ πόρρωθεν ἅπαντας εἰς ταυτὸν ἐνθάδε συνελθεῖν, ἡμῖν τε ἕκαστα ἁπανταχοῦ κατὰ τοῦτον πεπραγμένα τὸν τρόπον φανερὰ καταστῆσαι, νόμῳ σαφεῖ τὰ περὶ τούτων διορίσαι συνείδομεν, ὡς μὴ μόνον τοῖς ἐφ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐς ὕστερον ἀνθρώποις τὰ τῆς ἡμετέρας δικαιοσύνης γενέσθαι κατάδηλα, καὶ ὡς οὐδὲ τῶν βασιλικῶν ἡμῶν οἴκων ἢ τῶν τούτοις ἐφεστώτων, εἴ τι περ ἀδικοῖεν, φειδόμεθα· εὐπορίαν τε καὶ εὐδαιμονίαν ἡμετέραν ἡγούμεθα τὴν τῶν ὑπηκόων εὐπάθειαν, ὅλην τε τὰς αὐτῶν περιουσίας, ὅσα γε εἰς πρόνοιαν, τῶν βασιλικῶν διιστάναι. ἐπεὶ μηδὲ τὰ τῶν θείων οἴκων

πράγ

inducant:ad extremum verò,quòd *vt nonnulli fraude inducti,rerum debitarum syngraphas in ipsas diuinas domus concipiant & conscribant,efficiant,alienisq; emptionum,aut fortasse donationum contractibus in eorum qui alijs debent circunscriptionem immisceant*: inde (inquam) factum est vt *quæcunq; ad nostras aures peruenerint, de ijs rectè & competenter statuerimus,quum his quidem restitui ablata iusserimus, ac incompetentes defensiones interdixerimus:illos verò à iudicijs liberauerimus, debitorumq; syngraphas irritas indicauerimus, & fraudes in contractibus fieri solitas prohibuerimus:quum denique Imperatoriarum domuum procuratores leges iustumq; pietatis nostræ propositum sequi iusserimus.*Verùm *quoniam impossibile est,vt extranei,quiq; procul hinc habitant, pariter omnes huc conueniant, vtq; nos singulatim omnia quæ hunc ad modum fiunt,vbique manifesta faciamus: quæ ad hæc attinent, euidenti lege explicare visum est, quò non solùm nostræ ætatis, verum etiam omnis futuri æui hominibus nostrum æquitatis iusticiæq; studium innotescat.* Innotescat verò *etiam quàm Imperatorijs nostris ædibus,quive illis præsunt, siquid delinquant, non parcamus*: quomodoq; *si subditis bene sit, id nostram esse opulentiam felicitatemq;* "Lego μὰ *& (quia non* "*solùm diuinarum domuum* νοὺ.

neg

πράγματα μόνοις ἡμῖν, κοινὰ δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτεύματος ἐννοεῖσθαι προσήκει.

ΚΕΦΑΛ. α.

Θεσπίζομεν τοίνυν, μηδένα τῶν ἐνδοξοτάτων ἢ μεγαλοπρεπεστάτων κουρατώρων τῶν θείων ἡμῶν ἢ τῆς εὐσεβεστάτης βασιλίδος οἴκων (οἷς συναριθμητέον τήν τε πατριμονιαλικὴν, τήν τε τῶν νέων ἐκκλησιῶν προεστῶσαν βασιλικὴν οἰκίαν) ἢ χαρτουλαρίων αὐτῶν, ἢ προνοητῶν, ἢ μισθωτῶν, ἢ ἄλλων τῶν ταῖς θείαις αὐταῖς προσηκόντων οἰκίαις, θαῤῥεῖν τοῦ λοιποῦ σανίδας τὴν ἡμετέραν προσηγορίαν φερούσας, ἢ εἰκόνας, ἢ χαρακτῆρας βασιλικοὺς ἀλλοτρίοις οἴκοις ἢ χωρίοις ἐπιτιθέναι, ἢ σήμαντρα κινητοῖς πράγμασι τελευτώντων ἢ περιόντων, ἢ γεωργοὺς ἑτέρων ὑποδέχεσθαι, ἢ καταθέσεις τινὰς παρασκευάζειν ποιεῖσθαι εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκίαν, αὐτοὺς ἢ καὶ τὰς αὐτῶν προσόδους μεταφερούσας. μηδὲ εἰ μοῖράν τινα συμβαίνῃ τῶν αὐτῶν οἰκήσεων, ἢ χωρίων, ἢ πραγμάτων, ἢ γεωργῶν, τοῖς τῶν θείων οἴκων προσήκειν δικαίοις· ὡς ἂν μὴ ταύτην ἔχοιεν τῆς κατὰ τῶν συγκεκτημένων ἐπηρείας τὴν πρόφασιν.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἀλλὰ καὶ εἴ τινας γεωργοὺς ὑπὸ τὴν ἑτέρων τυγχάνοντας νομὴν νῦν ἔχοντες φανεῖεν, ἢ καταθέσεις οἵας ἔφαμεν εἰληφό-

τες,

negocia, verumetiam communia præſentis reipub. nos cognoſcere par eſt) ſubditorum facultates, quantum ad curam, nihil ab Imperatorijs differre exiſtimemus.

CAPVT I.

STatuimus igitur, vt nulli glorioſiß. magnificentiß. úe diuinarum noſtrarũ, aut plenitiß. Auguſtæ domuum (quibus & patrimonialis & regia domus, quæ ante nouas eccleſias ſita eſt, annumeranda eſt) curatores, aut chartularij, aut prouiſores, aut conductores, aut quicunque alij ad eaſdem diuinas domus pertinent, vel tabulas quæ noſtram appellationem contineant, vel effigies inſigniáve Imperatoria alienis ædibus aut prædijs, vel mobilibus defunctorum, aut etiamnum ſuperſtitum rebus ſignacula imponere, vel aliorum ruſticos ſuſcipere, vel ſolutiones aliquas quæ ipſos aut etiam ipſorum prouentus transferant, in Auguſtalem domum faciendas curare in poſterũ auſint: neque ſi etiam earundem domuum, prædiorum, rerum, aut ruſticorum partem aliquam ad Auguſtas ædes pertinere contingat, hinc aduerſus eos qui vnà cum ipſis poßident, fraudis læſioniſq; occaſionem capiant.

CAPVT II.

QVin & ſi quos ruſticos, qui in aliorum mancipio ſunt, in præſenti ipſos habere, aut quales diximus ſolutiones accepiſſe conſtet,

τις, καὶ αὐτοὺς ἀποδοθῆναι τοὺς γεωργούς, καὶ τὰς καταθέσεις αὐτῶν ἀκύρους καταστῆναι κελεύομεν. Εἰ δὲ περὶ τούτων ἢ καί τινων συμβολαίων πρὸς ἑτέρους ἐναγωγὴν ἔχειν λέγοιεν, μηδαμῶς τὸν ἐναγόμενον παρ' αὐτοῖς ἕλκειν, δικαστάς τε τῶν οἰκείων ὑποθέσεων καθέζεσθαι (τοῦτο ὅπερ τῶν ἀτοπωτάτων τε καὶ παρανομωτάτων ἡγούμεθα) ἐξῆ δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τῷ προσφόρῳ δικαστῇ, ὑφ' ὃν αὖ οἱ τὰς εὐθύνας ὑφιστάμενοι τελοῖεν, τὴν δίκην κινεῖν, καὶ τῶν δικαίων τυγχάνειν. εἰ δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ μεγαλοπρεπεστάτους κουράτωρας ὀνόματι τῶν παρ' αὐτῶν προνοουμένων θείων οἴκων ὑφ' ἑτέρων ἐνάγεσθαι συμβαίνῃ, εἰ μὲν ἐνθάδε τὰ περὶ ἐναγωγῆς κινοῖτο, κοινῇ γνώμῃ τοῦ τε ἐγκαλοῦντος καὶ τοῦ περὶ θείας οἰκίας κουράτωρος, ἕνα τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων ἐπιλεγῆναι πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ἐξέτασίν τε καὶ κρίσιν· καὶ ἀμφισβητήσεως, οἷα εἰκός, εἰς τοῦτο γινομένης, τῆς βασιλείας δεῖσθαι, καὶ τὸν ἐκεῖθεν διδόμενον προσδέχεσθαι δικαστήν· εἰ δὲ ἐπὶ χώρας, τὸν ταύτης ἡγούμενον τὴν τῆς ὑποθέσεως παραλαμβάνειν ἀκρόασιν. εἰ δέ γε τῇ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων προφάσει τῶν χαρτουλαρίων τις, ἢ ἐμφυτευτῶν, ἢ μισθωτῶν, ἢ καὶ γεωργὸς ἐνάγοιτο, ἄδειαν ἔχειν τὸν ἐγκαλοῦντα, εἴγε βούλοιτο, ἐπ' αὐτῷ τῷ περὶ θείας οἰκίας κουράτωρι, ἤ, εἴπερ ὑπόπτως ἔχει πρὸς αὐτόν, ἐν γοῦν ἑτέρῳ δικαστηρίῳ τῷ κοινῇ δοκοῦντι, ἢ καὶ τῷ θείᾳ κελεύσει αὐτῶν κἀνταῦθα κρατούντων, εἴπερ ἐν ἐπαρ-

χίαις

stet, simul ipsos rusticos restitui, simul "ipsas solutiones irritas esse iubemus. Quòd si de his rebus, aut etiam de aliquibus cōtractibus actionem se habere aduersus alios dicant, nequaquam reum ad se trahant, neque (id quod & absurdißimum & iniquißimū putamus) suarum controuersiarum iudices sedeant: liceat autem ipsis vt coram competente iudice, sub quo sunt qui actiones sustinent, litem moueāt, simulq́; ius suum obtineant. At si ipsos gloriosiß. magnificentiß.q́; curatores, diuinarum domuum quarum curam gerunt nomine ab alijs in ius vocari cōtingat, tum quidem si hîc actio instituatur, communi & actoris & Augustalis domus curatoris consensu vnus ex gloriosiß. nostris præfectis ad rei examinationem dijudicationemq́; eligatur: & si (vt fieri assolet) contentio huc insurgat, libellus supplex Principi offeratur, datusq́; ab ipso iudex suscipiatur. si verò in prouincia aliqua, eius præses controuersiam sibi audiendam sumat. Cæterùm si quis chartularius, emphyteuta, conductor aut colonus Augustalium rerum occasione in ius vocetur, facultas sit actori, si velit, vt coram ipso Augustalis domus curatore, aut (si suspectum illum habeat) in alio foro coram eo coram quo communiter visum sit, aut etiam quem ex Imperiali iussu hîc nacti fuerint, actionem instituat. Quæ verò istiusmodi

"Malim αὐτάς.

cont

χίαις τὰ τῶν ἀμφισβητήσεων τούτων κινοῖτο· τῆς κατὰ χώραν ἀρχῆς τὴν ἀκρόασιν παραλαμβανούσης· τῶν ἤδη πεπορισμένων ταῖς αὐταῖς θείαις οἰκίαις προνομίων οὐκ ἐπὶ τούτοις, ἐπὶ δέ τε τοῖς τῶν δικῶν δαπανήμασι φυλαττομένων, ὑπέρ τε τῶν λεγομένων ἐνδουκέντων, ἀναγνωσίμων τε ἐκδοσίμων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὰς δίκας δαπανημάτων. ὡς μηδένα θαῤῥεῖν τὸ τεταγμένον τούτων ὑπερβαίνειν μέτρον, ἀρκεῖσθαι δὲ τούτῳ τοὺς τῶν δικαστηρίων ὑπηρέτας. ἀδείας ὅσης καὶ τοῖς τὰς δίκας πρὸς τὰς αὐτὰς θείας οἰκίας, ἢ τοὺς αὐτῶν κουράτωρας, ἢ προνοητὰς, ἢ μισθωτὰς, ἢ χαρτουλαρίους, ἢ γεωργοὺς λέγουσι, ταῖς αὐταῖς προνομίαις χρῆσθαι· ὡς μηδὲ εἰς τοῦτο γοῦν πλεονεκτούμενοι φαίνοιντο, κατὰ τοῦτο δὴ τὸ τοῖς ἡμετέροις διωρισμένον νόμοις.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἐπειδὴ δὲ ἴσμεν καί τινας ἀποστερεῖν τῶν οἰκείων ὀφλημάτων βουλομένους, πραγμάτων οἰκείων τοῖς χρεώσταις ὑποκειμένων ὠνὰς ἢ δωρεὰς ἢ ἕτερα συμβόλαια πρὸς ἐνίας τῶν ἡμετέρων οἰκιῶν ποιουμένους, καὶ διὰ μέσων αὐτῶν εἰς ἑτέρους τῶν συγγενῶν ἢ συνήθων παρασκευάζοντας κατά τινα συναλλάγματος μεταφέρεσθαι τρόπον, ὡς ταύτῃ τὰς ὑποθήκας ἐλεεινῶς τοῖς τὰ οἰκεῖα προϊεμένοις χρήματα σχεδὸν ἀναιρεῖσθαι· μηδὲ τοῦ προεστῶτος τῆς θείας οἰκίας, δι' οὗ ταῦτα πεπρᾶχθαι λέγεται, διὰ τὴν οὖσαν αὐτῷ δύναμιν, τὴν ὑπὲρ τούτων ἐναγωγὴν

controuersiæ in prouincijs mouebuntur, eas cuiusque prouinciæ præses audiendas assumet. Sanè quæ iisdem diuinis domibus priuilegia iam concessa sunt, ea non in his, sed in litium sumptibus obseruentur, pro inducendis nempe *(quo modo dicitur) legendis, & edendis, atque in alijs quæ circa lites fiunt sumptibus: vt nemo constitutum horum modum transgredi audeat, iudiciorumq́; ministri eo contenti esse debeant. Illis verò etiam qui aduersus ipsas augustas ædes, earum curatores, prouisores, conductores, chartularios aut colonos actionem dictant, vt iisdem vtantur priuilegijs facultas fuerit: vt ne in hoc quidem (quo tamen legibus nostris constitutum est modo) illis esse inferiores videantur.*

CAPVT III.

P*Orrò quia nonnullos esse scimus, qui quum creditores suos debitis fraudare volunt, res suas illis oppigneratas alicui nostrarum ædium aut vendunt, aut donant, aut alio quocunque contractu perscribunt, & per illas medias in alios vel cognatos vel familiares aliquo contractus modo transferendas curant: vt hac ratione hypothecæ ius miserum in modum iis qui pecunias suas erogarint, ferè dispereat: dum diuinæ domus præfectus (per quem hæc facta esse dicuntur) propter potestatem quam habet, mouendam de his re-*

ὑποδεχομένου, καὶ τοῦ τὸ πρᾶγμα εἰληφότος τοῦ πρὸς θείαν οἰκίαν συνάλλαγμα προτεινομένου, καὶ κατὰ τὴν δεδομένην αὐτῇ προνομίαν ἐγκαλεῖσθαι παρ' οὐδενὸς ἀξιοῦντος· τινὰς δὲ οἴκους, ἢ τόπους, ἢ καὶ ἐργαστήρια μιᾶς τῶν θείων οἰκιῶν ἐπὶ μείζονι ἢ καὶ τῷ τυχόντι μισθῷ παραλαμβάνοντας, τῇ ἐκεῖθέν τε ἰσχύϊ χρωμένους, τοῖς χρησταῖς ἢ καὶ τοῖς τὰς εὐθύνας αὐτοῖς ἐπάγουσιν ἐπηρεάζειν εἴργοντας· καὶ ταύτῃ κελεύομεν μηδένα τοῦ λοιποῦ τῇ κατὰ τῶν οἰκείων δανειστῶν περιενοίᾳ χρῆσθαι τολμᾶν, καὶ διὰ μέσης θείας οἰκίας πρὸς ἕτερον δωρεὰν ἢ συνάλλαγμα πράττειν· ὡς οὐδὲν τῆς οἰκείας πονηρίας ὠφεληθησόμενον, τοῦ πράγματος ἔνθα ἂν τύχοι καθεστῶτος, εἴτε παρὰ τῇ θείᾳ οἰκίᾳ, εἴτε παρ' ἑτέρῳ τινὶ, οὐδὲν ἧττον ἐνδικουμένου, πάντων τε ἐπ' ἀκεραίῳ τῷ τὰς εὐθύνας ἢ καὶ ὑποθήκας ἔχοντι φυλαττομένων, ὡς οὐδενὸς ἐπ' αὐτῷ μεταξὺ προεληλυθότος. πρὸς τῷ καὶ εἴ τι ταύτης ἕνεκα τῆς περιενοίας τῇ αὐτῇ θείᾳ οἰκίᾳ ἢ τῷ ταύτης προνοοῦντι θεραπείας τρόπῳ δεδόσθαι συμβαίη, ἐκπεσεῖν τοῦτον τὸν δόντα, καὶ τῆς παρανομίας ταύτην, εἰ καὶ τῆς ἀξίας ἧττονα, λαβεῖν ἀμοιβήν.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ἀλλ' οὐδ' ἐνοίκους τῶν ταῖς βασιλεικαῖς οἰκίαις προσηκόντων οἰκημάτων,

bus actionem non suscipit: & qui rem percepit, contractum cum diuina domo initum prætendit, per datumq́; domui priuilegium à nemine actione conueniri sustinet : insuper etiam quia esse scimus, *qui domibus, locis, aut aliquibus vnius cuiuspiam augustarum ædium officinis maiore aut quacunque mercede conductis, illarum rerum prærogatiua vtantur: itaque creditores, aut etiam qui ipsis actiones intentant, & arceant & oblædant: idcirco iubemus ne quis dereliquò subdolis commẽtis aduersus creditores suos vti audeat, neque per diuinam domum mediam cum alio donationem aut contractum instituat* : sciens *quòd nullum fructum ex versutia sua percepturus est, quum res alienata vbicunq; fuerit, siue penes diuinam domum, siue penes alium quempiam, nihilominus vendicari poterit, & omnia ei qui actiones aut etiam hypothecæ ius habet, integra atq; illæsa, perinde acsi nihil interuenisset, seruabuntur.* Ad hoc etiam, *siquid huius commenti causa ipsi diuinæ domui, eiusve procuratori captandæ beneuolentiæ ratione datum esse contingat, eo qui dedit excidet, hancq́; (quanquam minorem quàm pro merito) remunerationem feret.*

CAPVT IIII.

CAEterùm *neque per earum ædium quæ ad Imperatorias domus pertinent inqui-*

των, οὐδὲ γεωργοὺς ἀλλοτρίους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν πάντων, ἐνεργολαβεῖν τοὺς τῶν θείων οἴκων προεστῶτας, καὶ προστασίαν αὐτοῖς ἀπονέμειν, ἢ τὸ λεγόμενον παῤῥωνίκιον ἀπὸ χωρίων τινῶν ἐλευθερικῶν, ἢ ἐξακτωρικῶν, ἢ βουλευτικῶν, ἢ ἑτέροις ὅλως προσηκόντων, λαμβάνειν, ἀποστῆναι δὲ τούτων ἁπάντων. καὶ εἴ τινες ἤδη σανίδες ἢ χαρακτῆρες βασιλικοὶ τοιούτοις ἐπιτέθεινται χωρίοις, ἢ οἴκοις, ἢ ἐργαστηρίοις, ἢ τόποις, ταῦτα καθελεῖν, ἢ καὶ ὑφ' ἑτέρων καθαιρουμένων μηδαμῶς ἀντιλέγειν, ὡς καθ' ἡμετέραν τούτου κέλευσιν γινομένου. τῆς δὲ ἡσυχίας ἄγειν, καὶ συγχωρεῖν τὰς κατὰ τῶν ἐνοίκων τῶν τε ὁπωσοῦν ὑπευθύνων ἐναγωγὰς ἐν τοῖς προσφόροις κινεῖσθαι δικαστηρίοις, μηδεμίαν τε πάροδον ἔχειν πρὸς τὰς ἀλλοτρίας δίκας, ἢ πράγματα, ἢ δίκαια, ἢ χωρία, ἢ τοὺς τούτων γεωργοὺς, μηδὲ ἐγχωρεῖσθαι κατά τινων ἀγωγάς· ταύτας τε οἰκειοῦσθαι, καὶ ἐγκαλεῖν ἑτέροις ὡς δὴ ὑπευθύνοις ταῖς τοιαύταις ἀγωγαῖς καθεστῶσι. καὶ τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον τῆς ἀδικίας παντοίως ἀναιρεθῆναι κελεύομεν, εἰ καὶ δωρεᾶς τρόπῳ τὰς τοιαύτας ἀγωγὰς ὁ τούτων κύριος εἰς ἡμᾶς καὶ τὰς θείας ἡμῶν οἰκίας ποιούμενος φαίνοιτο, δίκαιά τε νενομισμένα ὀφλήματα ἔχειν λέγοιτο· ὡς ἂν μὴ τῇ σκήψει ταύτῃ, καί τι παρανομίας ἐχόμενον καθ' ἑτέρων ἀπαντήσῃ. ἡμῖν γὰρ οὐδὲ δωρεῶν τοιούτων μέλει, οὔτε συκοφαντίας δόξαν ἀποφέρεσθαι τοὺς τῶν θείων ἡμῶν οἴκων

προσ

linos, neq; per alienos colonos, aut aliũ quempiam omnium, diuinarum ædium præfecti aliquid faciendum conducant, neque illis patrocinium tribuant, aut quod " πατρωνίκιον dicitur, " ex liberis aliquibus, exactionibúsve obnoxijs, aut decurionum etiam, quǽve in vniuersum ad alios pertinent, prædijs capiant: ac verò ab his omnibus desistant. Et si tabulæ aut insignia Imperatoria istiusmodi prædijs, domibus, officinis aut locis iam affixa sint, hæc detrahant: alijsq; qui illa detrahunt, quasi nostro iussu id faciant, nequaquam contradicant. Ad hæc quietem agant, aduersusq; inquilinos, & qui quocunq; modo tenentur, coram competentibus tribunalibus moueri actiones sinant: ac nullum ad alienas controuersias, aut res, aut ius, aut prædia, horúmve colonos accessum habeant, neq; aduersus aliquos actiones cedant, aut has ab aliis assumant: itaque alios, vt istiusmodi actionibus obnoxios, in ius vocent. Etenim hanc iniuriæ rationem omnino tolli iubemus, etiamsi donationis modo istiusmodi actiones ipsarum dominus in nos diuinasq; nostras ædes transferat, & quæ iusta videantur, debita se habere dicat: ne videlicet hoc commento alijs iniquitatis quicquam obueniat. Istiusmodi siquidem donationes nobis curæ non sunt, neq; calumniæ opinionem auferre & subire nostrarum diuinarum domuum

" Mercedẽ patrocinij significare puto.

" Quomodo aliter ἐλευθερικῶν ἢ ἐξακτορικῶν exprimi possit, nõ video.

προνοητὰς βουλόμεθα, οἵγε καὶ τὰ ἐμμέτρια τοῖς ὑποτελέσι δωρούμενοι ἡμέρας, ὡς εἰπεῖν, ἑκάστης, κινητῶν τε καὶ ἀκινήτων πολλῶν πραγμάτων χρημάτων τε πλῆθος σχεδὸν ἅπασι φιλοτιμούμενοι. ἀδείας οὔσης τῷ βουλομένῳ, ὡς ἔχειν φησὶν ἀγωγὰς τοῖς ὑπευθύνοις, κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ κρατοῦσαν ἀκόλουθον κινεῖν τάξιν, μηδενὸς τῶν ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις ἐφεστώτων παρεμβάλλοντος· ἡνίκα δὲ τὰ οἰκεῖα κατὰ τὸν νόμον ἀπολάβοι, ταῦτα καθ' ὃν ἂν ἐθέλοι διατιθέναι τρόπον. αὐτὰς γὰρ τὰς τῶν ἀγωγῶν ἐκχωρήσεις, πονηρίας τε καὶ συκοφαντίας αἰτίαν ἐχούσας μισοῦμέν τε ἅμα καὶ ἀποστρεφόμεθα. ὥστε καὶ εἴ τινες τοιαῦται εἰς τοὺς αὐτοὺς θείους οἴκους ἤδη συγγεγράφαται, ταύτας ἀκύρους καθιστῶμεν. οὐδεμίαν ἀπαίτησιν ἔχειν αὐτὰς συγχωροῦντες, ἐλευθεροῦντές τε τῶν ἐντεῦθεν ἀγωγῶν τοὺς καθ' οὓς γεγόνασι, ποινήν τε ταύτην ἐπιτιθέντες τοῖς τὰς ἐκχωρήσεις ταύτας πεποιηκέναι τεθαῤῥηκόσιν.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Εἰ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν βασιλικῶν οἴκων οἱ προεστῶτες, ἢ χαρτουλάριοι, ἢ ἐμφυτευταὶ, ἢ μισθωταὶ, ἢ διοικηταὶ, ἢ ἄλλως αὐτοῖς διαφέροντες, ὑπὲρ πραγμάτων ἰδίᾳ προσηκόντων αὐτοῖς, ὑπό τινων ἐγκαλοῖντο τοῖς προσφόροις ἄρχουσιν· αὐτοὺς ἑτοίμως ὑπακούειν κελεύομεν, τάς τε εὐθύνας παρ' αὐτοῖς ὑποδέχεσθαι, κατὰ τὴν τοῦ νόμου προϊοῦσαν τάξιν, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἐκβιβασμοῖς εἴκειν,

procuratores volumus: vtpote qui singulis (vt dicitur) diebus nostra subditis donemus, magnamq; rerum mobilium immobiliumq;, & pecuniarum vim propè omnibus elargiamur. Facultas verò cuiq; sit, vt quas se habere actiones dicit, eas aduersus obnoxios secundum consentaneè in hoc obtinentem modum, nullo augustarum domuum præfecto interposito, moueat: & quando sua per legẽ recuperarit, de his quocunq; velit modo statuat. Ipsas enim actionum cessiones, quòd fraudis & calumniæ ansam cõplectantur, & odimus & auersamur. Quapropter etiam siquæ huiusmodi in ipsas diuinas domus iam conscriptæ sunt, has irritas constituimus, & nullam illas petitionẽ exactionemq; habere concedimus, vt hi aduersus quos factæ sunt, inde prouenientibus actionibus liberentur, hancq; pœnam ijs qui has cessiones facere ausi fuerint imponimus.

CAPVT V.

SI verò etiam ipsarum Augustarum domuũ præfecti, aut chartularij, aut emphyteutæ, aut conductores, aut dispensatores, aut qui alioqui ad illas pertinent, ob res priuatim ad ipsos pertinentes ab aliquibus coram competentibus magistratibus in ius vocentur, ipsos promptè obedire iubemus, & secundum procedendi ex lege ordinem actiones suscipere, indeq; manantibus exactionibus cedere,

ὡς οὐδὲν ταῖς θείαις οἰκίαις προσήκοντας· ὡς μὴ τῇ δυνάμει ταύτῃ τοῖς κατ' αὐτῶν ἔχουσι τὰς ἐναγωγὰς ἐπηρεάζειν δοκοῖεν, ἀποστερεῖν τε τὰ παρ' αὐτῶν ὀφειλόμενα. Οὕτω δὲ ἄρα τῶν τοιούτων ἀδικημάτων τὰς θείας ἡμῶν οἰκίας ἀλλοτριῶσαι συνορῶμεν, ὅτι οὐδὲ τὰς ἤδη παρὰ τοῖς τούτων μεγαλοπρεπεστάτοις ἢ ἐνδοξοτάτοις κουράτωρσι κεκινημένας ὑποθέσεις, εἴτε ἐν γράμμασιν, εἴτε καὶ γραμμάτων χωρὶς, ἔτι πορρωτάτω προβαίνειν συγχωροῦμεν, εἰ μὴ μέρος ἑκάτερον ἑκόντι τοῦτο πράττειν ἕλοιτο. θατέρου δὲ μὴ βουλομένου, ἵνα τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ἐφ' ὧνπερ ἂν τὰ μέρη συμβαῖεν, ἢ καὶ ὃν ἂν ἡμεῖς ἀπονείμωμεν. κατὰ τοῦτο δὴ τὸ παρ' ἡμῶν ἀρτίως διατεταγμένον, τὴν παρ' ᾡτινιοῦν τούτων ἐξεταζομένην ὑπόθεσιν παραλαβεῖν τά τε, οἷα εἰκὸς, ἐπ' αὐτῇ πεπραγμένα, τῶν ἐφεξῆς τε ἀκροᾶσθαι, καὶ τὰ νενομισμένα τυπῶσαι.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

ΚΑκεῖνο γε μὴν διορίσαι συνείδομεν, τὸ τῶν συνωνῶν τε καὶ μετάτων, καὶ ἀγγαρειῶν, καὶ ὁδοστρωσιῶν, καὶ γεφυρῶν, καὶ διαγραφῶν, καὶ ἐπιβολῶν· ὡς ἂν μὴ καὶ ταῦτα ἀδιάκριτα μείνοι, ἀκόλουθος δέ τις τῷ ἡμετέρῳ δικαιοτάτῳ σκοπῷ καὶ ἐπ' αὐτοῖς διατύπωσις προέλθοι. τῶν γὰρ προνομίων τῶν ἐκ παλαιοῦ ταῖς βασιλικαῖς οἰκίαις πεπορισμένων, τούτων αὐτὰς ἐξαιρουμένων· ὀρθῶς ἡμῖν παρέστη χρειώδη τε καὶ ἀναγκαίαν ἐπιθεῖναι τῷ πράγματι τάξιν. εἰ μὲν γὰρ βασιλικῶς στρατευμάτων τῶν ἐπὶ βαρβάρους ἐκπεμπομένων

παρὰ

idq́; perinde acsi ad diuinas domus nihil pertinerent: ne hac potestate eos qui aduersus ipsos actiones habent obladere, ijsq́; quæ debent fraudare videantur. Adeò autem ab istiusmodi iniurijs diuinas nostras domus alienare cogitamus, vt controuersias apud illarum magnificentiss. gloriosiss.úe curatores, siue in scriptis, siue sine scriptis iam motas, "vlterius procedere non sinamus, extraquàm si vtraq; pars sponte id facere velit. Quod sanè si vtraq; pars non velit, volumus vt vnus aliquis nostrorum magistratuum, in quem partes consenserint, quémve etiam nos assignauerimus, secundum hoc quod recens à nobis constitutum est, controuersiam à quocunq; horum examinatam, quæq́; in illa fortè acta sunt, suscipiat, ac deinceps audiat, quæq́; legibus conueniant de ea statuat. "Lego πορρωτέρω.

CAPVT VI.

DE oneribus profectò etiã, & metatis, & angarijs, & viarum pontiumq́; instaurationibus, de descriptionibus quoq; & indictionibus tractare nobis visum est. ac, ne hæc indistincta maneãt, consentanea quædã iustissimo nostro proposito de illis descriptio procedat. Quum enim priuilegia iam olim augustalibus domibus data, ab his illas eximant, rectè animũ nostrum subijt, vt rei vtilem & necessariũ ordinem imponeremus. Si etenim ob Imperatoriorũ exercituum, qui in barbaros emittũtur,

πάροδον, ἢ καὶ καθ' ἡμετέραν κέλευσιν, σωτηρίας ἕνεκα τῆς ἐνδόξου ταύτης πόλεως, ἢ καὶ ἑτέρων προφάσεων χάριν, συνωνήν τινα εἰδῶν γενέσθαι συμβαίη, τούτοις ἅπασιν οὐ μόνον τοὺς ἄλλους ὑποτελεῖς, ἀλλὰ γὰρ δὴ καὶ τὰς τῶν βασιλικῶν οἴκων κτήσεις καὶ οἰκήσεις ὑποκεῖσθαι βουλόμεθα. τῶν δὲ αἰτιῶν τούτων χωρὶς οὐδὲ τὰς θείας οἰκίας, οὐδὲ ἕτερόν τινα τῶν ὑποτελῶν ἐνοχλεῖσθαι κελεύομεν, οὐδὲ σὺν ἀνάγκῃ τοιοῦτό τι γενέσθαι συγχωροῦμεν.

ΠΕΡΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΩΝ.

Διάταξις β.

ΘΕοῦ τε καὶ δικαιοσύνης μεῖζόν ἐστιν οὐδέν. τούτων γὰρ χωρὶς οὐκ ἄν τι τῶν δεόντων πραχθείη ποτὲ, καὶ διαφερόντως ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πολιτεύματι. καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ.

Διάταξις γ.

ΟΥ τὸ νομοθετεῖν τὰ πρέποντα μόνον ἐστὶν ἀγαθὸν μέγιστον, ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ θεσπισθέντα φυλάττειν ἀκριβῶς, καὶ πρὸς ἔργον ἄγειν. καὶ τὰ ἑξῆς.

transitum, aut etiam nostro iussu, quò abundè huic inclytæ ciuitati annonæ sit, aliarúmve occasionum causa, specierum quandam contributionem fieri contingat: his omnibus non modò alios subditos, verùm augustarum domuum possessiones & habitacula profectò etiam obnoxia esse volumus. Ac sanè citra has causas, ne diuinæ domus, neq; alius subditorum quisquā molestia afficiantur, iubemus: neq; vt tale aliquid illata necessitate fiat permittimus.

DE HAEREDIBVS.

CONSTITVTIO II.

DEO *simul & iusticia nihil maius existit. absque his enim nihil vnquam commodè geri potest, & præcipuè in nostra hac republica. & quæ sequuntur.* Est inter Iustin. cōstit. nouel. const. 164.

DE PROVINCIARVM PRAESIDIBVS.

CONSTITVTIO III.

NON *tantùm decenter leges ferre summo bono est, sed etiam sancita accuratè custodire, & ad effectū deducere. & quæ sequuntur.* Est inter Iustinia. cōsti. nou. const. 161.

Διάταξις Δ. ἐλλείπει ὅλη. * * *

ΠΕΡΙ ΚΟΥΦΙΣΜΩΝ δημοσίων.

Διάταξις ε.

ΜΕγιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἀγαθὰ δικαιοσύνη τε καὶ φιλανθρωπία, ἡ μὲν τὸ ἴσον ἑκάστῳ νέμουσα, καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιεμένη, ἡ δέ. καὶ τὰ ἑξῆς.

Nouella quarta deest integra. * * *

DE RELEVATIONE TRIBVTORVM PVBLICORVM.

CONST. V.

PRAESTANTISSIMA *inter homines bona sunt, iusticia & benignitas: quarum altera æquabiliter suum cuique tribuit, neque appetit aliena: altera ad. & quæ sequuntur.* Hæc posita est suprà Nou. 163.

ALIAE

ALIAE ALIQVOT CONSTITVTIONES IVSTINIANI, IVSTINI, ET Tiberij, ex libro Iuliani Antecessoris.

PRAGMATICA SANCTIO IVSTINIANI IMP. COMPLECtens varia capitula.

Imp. IVSTINIANVS Aug. vt omnia firma sint, quæ Amalasiunta, vel Atalaricus, vel Theodatus concesserunt.

PRO *petitione Vigilij venerabilis antiquioris Romæ episcopi quædam disponēda esse censuimus ad vtilitatem omnium pertinentia, qui per Occidentales partes habitare noscuntur. In primis itaq; iubemus,* I

bemus, vt omnia quæ Atalaricus, vel Amalasiunta regia mater eius, vel etiam Theodatus Romanis vel Senatu poscente concessa sunt, inuiolabiliter conseruentur: sed & ea quæ à nobis, vel à piæ memoriæ Theodora Augusta quondam coniuge nostra conlata sunt, volumus illibata seruare, nulla cuicunq; danda licētia contra ea venire, quæ à prædictis personis pro quibuscunq; rebus vel titulis data vel concessa esse noscuntur, excepta videlicet donatione à Theodato in Maximum pro rebus abita Marciani. ex quibus dimidiam portionem Liberio viro gloriosiss. dedisse meminimus, reliquam dimidiam Maximo viro magnifico relictam, quas apud vtrunq; firmiter manere censuimus.

Vt per Totilanem factę donationes irritæ sint.

2 ¶S I *quid à Totilane tyranno factum vel donatum esse inuenitur cuicunq; Romano seu cuiq; alio, seruare, vel in sua firmitate manere nullo modo concedimus: sed res ablatas ab huiusmodi detentatoribus antiquis dominis reformari præcipimus. quod enim per illū tyrannidis eius tempore factum esse inuenitur, hoc legitima nostra notare tempora non concedimus.*

Nemini noceat in captiuitate gentiū amissio instrumentorum.

3 ¶L I C E T *enim generali lege prospectum*

est, ne instrumētorum amißio dominis, pro quibus instrumenta conscripta sunt, quodcunque præiudicium rerum poßit inferri: tamen specialiter etiam per illa loca hoc renouare censuimus, cùm sciamus per diuersas calamitates & hostiles peruasiones tam in ipsa ciuitate Ro*mana, quàm in alijs locis hominibus instrumenta perisse.* Nequaquam *igitur ex hoc quicunq; patiantur calumniam, aut aliquod sustineant detrimentum, sancimus, vt instrumentorum quidem amißionem vel corruptionē nullus præiudicium pro dominio vel possessione, pro credito, dominis rerum, vel possessoribus, aut creditoribus, pro quibus instrumenta conscripta fuisse inferre pragmatum.*

¶ SED *& si quis res absentis vel etiam capti, forsitan greges, per suā aut cuiuslibet auctoritatē inuasit, vel petendo eas tenuit, reuerso eo vel liberato, sine vlla dilatione iubemus restitui ipsi, vel etiam hæredibus eius.* Et *si fortè ille fatale munus subijt, etiam hæredibus eius restituatur legis auctoritas suggerit.* 4

Non præsumat quis alienum.

¶ QVIA *autē verisimile putamus diuerso tyrannidis tēpore res suas per metū alienasse hominibus, vel officium quodcunq; gerentibus, vel aliam à* Totila *cōmissam actionem, vel potentiam vel gratiā apud eum habentibus, siue* 5

vendit

venditiones, vel cui quibuscunq; contracti titulos, modo vero quod factum est prius rescindi desiderare, vtpote per violentiam vel per metũ tyrannici temporis factum: sancimus, omnibus esse licentiam sui recipiendi siue vindicãdi, vel possessionis à iudice adipiscendæ, prædijs tantummodo videlicet restitutis, qui tamen eo qui se dedisse perhibet adprobante veraciter cõstiterit exsoluta, nec aliquo postea modo vel fraude subtracta, vel ab eo recepta: cùm non absq; ratione esse putamus multa tunc tempore per metum vel violentiam facta esse, quæ nostris temporibus rescindi exposcit iustitia, pœna videlicet instrumentis inserta propter prædictas sanctiones, modis omnibus quiescente.

De tempore postliminij, id est, post captiuitatem.

6 ¶CVM *autem Deo propitio nostro imperio sint omnes restituti, sancimus pro nostrarũ legũ auctoritate triginta nec non & quadraginta annorũ præscriptionẽ, alias insuper, legibus locũ habere, & suam tenere per omnia firmitatem: his duntaxat temporibus, quæ ab aduentu tyrannorũ bellica confusio cõprehẽdit, nullatenus in præscriptionum curriculis imputandis.*

Vt instrumenta irrita reuocentur.

7 ¶COGNOVIMVS, *dum hostilis ferocitas*

Romanam ciuitatẽ vel alias obsideret, diuersos cõtractus esse factos inter Romanos qui obsidebantur, vel etiam instrumenta conscripta: in præsenti verò quosdam prædictos contractus rescindere vel etiam instrumenta irrita reuocare sancimus: & si postea per hostilem "incussionem huiusmodi documẽta perierunt, nullam esse licentiam quæ facta sunt, infirmandi, sed omnes contractus obsidionis tempore factos in sua firmitate durare, instrumenti etiam competentem vim habituri, sed nullum per eorum amißionem dominis præiudicium generãdum. quod enim rite perfectum est, per fortuitos belli casus verti, subtilitatis non patitur ratio.

"R. incursionem

De rebus mobilibus vel immobilibus.

¶RES *insuper mobiles vel immobiles seseq; mouẽtes, quas à Theodorici regis tẽporibus vsq; ad nefandißimi Totilæ superuentum quocunq; iure vel titulo Romani possedisse noscuntur per se vel vsufructuarias vel alias personas, per quas vnumquenq; præcepit poßidere, in posterum sine aliqua cõcußione apud eos seruamus, eo videlicet ordine quo per prædicta tempora easdem res possedisse noscuntur.* 8

Pro immunitate tributorum.

¶NE *autẽ tributorũ exactionis intuitu habitatores patiantur molestias quarũcunq; prouin-* 9

uinciarum, sancimus nullius maioris dignitatis officia pro exigẽdis functionibus dirigi, sed per prouinciarũ iudices & eorũ Officia quodcunq; damnũ collatores sustinere pro tributorum videantur exactione, licentia non deneganda maioribus iudicibus & eorũ Officijs, si minus illatæ fuerint functiones, ipsos iudices & eorum Officia conuenire, & quòd minus est illatum exigere, & tã publicæ rationes, quàm collatoris vtilitas procuretur. Dat. anno, die, & Conss. ss. R. exerendis

De confirmatione absolutionis tributorum.

10 ¶IPSARVM enim functionũ solutionem per cõsueta loca vel tẽpora sollemniter præcipimus fieri, nulla innouatione per hostilẽ aduentum solutioni tributorũ penitus inferenda, sed pro sua consuetudine vel nostrorũ beneficiorum tenore siue ad arcam siue in prouincia, vnumquenq; solutionem in posterũ etiam celebrare.

Vt leges Impp. per prouincias ipsorum dilatentur.

11 ¶IVRA insuper vel leges Codicibus nostris insertas, quas iam sub edictali programmate in Italiam dudum misimus, optinere sancimus. sed & eas, quas postea promulgauimus constitutiones, iubemus sub edictali propositione vulgari ex eo tempore quo sub edictali programmate

*euulgatæ fuerint, etiam per partes Italiæ obti-
nere, vt vna deo volẽte facta repub. legũ etiam
nostrarum vbique prolatetur auctoritas.*

De suffragio collatorum.

¶PROVINCIARVM *etiã iudices ab epi-* 12
*scopis & primatibus vniuscuiusq; regionis ido-
neos eligendos & sufficientes ad locorũ admi-
nistrationẽ, ex ipsis videlicet iubemus fieri pro-
uincijs quas administraturi sunt, sine suffra-
gio, litis etiam codicillis per cõpetentem iudicem
eis præstandis: ita videlicet, vt si aliquam colla-
toribus læsionem intulisse inueniantur, aut su-
pra statuta tributa aliquid exegisse, vel in co-
emptionibus mensuris enormibus alijsq; præiu-
dicijs vel grauaminibus, aut iniquis solidorum
ponderibus possessores damnificasse, ex suis sa-
tisfaciant facultatibus. Quod etiam siquis de
administratoribus aut actionarijs de præteri-
torum nefandorum tyrannorũ tempore fecisse
inuenitur, ex suis facultatibus ei à quo abstu-
lit restituere iubemus, cùm nos indemnitatem
subiectorum vndiq; volumus procurari.*

Vt proprietas vnicuique restituatur.

¶CVM *autẽ cognouimus inimicis deo propi-* 13
*tio diuersis expulsis prouincijs quosdam greges
inuenientes ab illis relictas, et suo eas vindicare
dominio, licet ad alios antea pertinebãt: sanci-*

mus

mus, causa discussa, quantũ quidem ad eos pertinet, eis præstari. Siquid verò ab alijs agnoscetur, dominũ sua recipere: quòd verò excepto domino non cognoscitur, inter illos distribui, qui per eandẽ prouinciam greges amisisse inueniuntur, diuisione pro rata portione scilicet faciẽda.

De eo cui aliquid ablatum est, vt restituatur.

14 ¶ SI *qui etiam collatorum per occasionem tributorũ exactiones vel cuiuslibet oneris prætextu, aut alio inrationabili modo à quibusdã in auro vel in speciebus læsi esse noscuntur: hoc etiam competenter ei cui ablatum est, iubemus sine ambiguitate restitui, vt vndiq; prouinciarum habitatores legitimè sua recipiant, & nostri temporis poßint felicitatem sentire.*

De seruis, qui tyrannorum tempore liberas duxerunt vxores.

15 ¶ ILLVD *etiã præteritis capitulis inserendum esse censuimus, vt siquis per Gotthicæ ferocitatis nefandißima tẽpora serui constituti liberas vxores inueniantur duxisse, vel etiã liberis hominibus ancillæ cõiunctæ, licentiã quidem liberæ personæ discedendi per præsentes nostros mereantur affectus, ancilla videlicet vel seruo in dominorum suorum iura remanẽtibus nullo præiudicio dominis seruorum vel ancillarũ*

ex præterito tempore generando. Si verò in posterum etiam coniugia tenenda esse putauerint, nullum præiudicium circa libertatem propriam patiantur, filij verò maternam conditionē sequantur. quod etiam in illis, qui ex tali coniugio nati sunt, optinere iubemus.

De seruis & colonis, ab alio detentis.

¶ SERVOS *etiam vel colonos, quos ab aliquo contigit detineri, suis restitui dominis vnà cum medij temporis prole iubemus.* 16

De deo dicatis virginibus.

¶ CVM *autem tyrannicæ ferocitatis præsumptionem res etiam inlicitas quasi permissas egisse sine dubio sit: sancimus, vt si quis mulieres deo sacratas vel habitum religiosum habentes sibi coniunxisse inueniantur, nullam eis tenendi, vel dotes fortè conscriptas iterum monasterijs, vel ecclesijs, aut sancto proposito cui dedicatæ sunt, restituantur.* 17

Ne pro comparatione specierum collatores grauentur.

¶ NE *verò per coemptiones etiā quodcunq; collatores detrimentum sustinere inueniatur, sancimus per vnamquanq; prouinciam illarum fieri specierum coemptionem, quæ per eandem prouinciam abundare noscuntur. neque* 18

enim

enim eius quod ibi non abundè nascitur, coemptionem non fieri patimur: pretijs videlicet pro specierum venalitate. quæ tunc temporis in foro rerum venalium optinere noscuntur, statuendis ipsis tamen pretijs specierum vnicuique collatorum in tributorum imputandis exactionẽ, commercijs videlicet nauium nullo modo prohibendis, vt & noster felicißimus exercitus possit nutriri, & collatores aurarias functiones ex abundantium specierum commercio infundere valeant, distributione coemptionis pro arbitrio tam locorum antistites quàm primatum vniuscuiusque celebranda, ne collatores ex Officiorũ auaritia per quemcumque modum opprimi videantur.

De mensuris & ponderibus.

19 ¶ VT *autem nulla fraudis vel læsionis prouinciarũ nascatur occasio, iubemus in illis mensuris vel ponderibus species vel pecunias dari vel suscipi quæ beatißimo papæ vel amplißimo senatui nostra pietas in præsenti contradidit.*

De mutatione solidorum, id est, monetæ.

20 ¶ CVM *autem scimus veterum Romanorum principum solidos per illa loca facilè inueniri, comperimus autem negotiatores vel alios quosdam propter mutationem solidorũ dispen-*

dium aliquod collatoribus nostris inferre: sancimus, solidos Romanorum principum forma signatos sine permutationis dispendio per omnes prouincias ambulare, & per eos celebrari contractus: eum, qui dispendium aliquot permutationi solidorum inferre præsumpserit, pro vnoquoque solido alterum tantum ei cum quo contraxerit, inferat.

Vt pretium satisfaciat & quod tulit quis.

¶ S I *quis etiam de rebus immobilibus ad alium pertinentibus aliquem ornatum vel materiam abstulisse inueniatur, modis omnibus restituere: vel si iam alicui iniuncti sint ædificio, pretio satisfacere coartetur, vt vndique nostrarum legum conseruetur auctoritas. Instrumenta etiam quæ ad alios pertinentia, fortè ab alijs detinentur, prioribus dominis iubemus restitui, vt omnes vndique nostrarum legum adiutorio potiantur. Si verò instrumentū perisse inueniatur, cuius exemplar apud alterū inuenitur, vt pote duobus scriptis authenticis, prout in contractis solitum est, ex eo quod apud partem alteram inuenitur, aliud conscribi iubemus, & parti dari, cuius iam instrumenta perierant, vt competentem poßit habere cautelam. Sed & si quis instrumentum alienum siue ipse tollendo, siue quocumque casu inuenien-* 21

dum

dum malignitate vel incendit, vel abſcondit, aut corrupit, aut quocunque modo habere deſierit, tunc quanti intereſt eius, ad cuius iure inſtrumenta pertinebunt, is qui dolum fecit ſatisfacere compellitur. DAT. DIE, ANN. ET CONS. SS.

Vt annona miniſtretur medicis & diuerſis.

22 ¶ ANNONAM *etiam quam & Theodoricus dare ſolitus erat, & nos etiam Romanis*
21 *indulſimus, in poſterum etiam dari præcipimus, ſicut etiam annonas, quæ grammaticis ac oratoribus, vel etiam medicis, vel iuriſperitis antea dari ſolitum erat, & in poſterum ſuam profeſſionem ſcilicet exercẽtibus erogari præcipimus; quatenus iuuenes liberalibus ſtudijs eruditi per noſtram rempublicam floreant.*

Vt ciuiliter inter ſe cauſas audiant.

23 ¶ LITES *etiam inter duos procedentes Romanos, vel vbi Romana perſona pulſatur, per ciuiles iudices exercere iubemus, cùm talibus negotijs vel cauſis iudices militares immiſcere ſe ordo non patitur.*

Vt mutationes in ſuo ſtatu ſtent.

24 ¶ REIPVBLICAE *permutationes etiam vel comparationes ſiue competitiones cum pu-*

publico factas vsque ad aduentum sceleratæ memoriæ Totilæ in sua firmitate firmamus, si tamen nulli aliquid alio poßidente competit.

Vt fabricæ publicæ seruentur.

¶ CONSVETVDINES *etiam & priuilegia Romanæ ciuitatis vel publicarum fabricarum reparationi, vel alueo Tiberino, vel foro aut portui Romano siue reparationi formarum concessa seruari præcipimus: ita videlicet, vt ex hisdem tantummodo titulis, ex quibus delegata fuerunt, præstentur.* 25

Vt per negotiatores coemptiones fiant.

¶ SVPER *hæc cognouimus Calabriæ vel Apuliæ prouinciæ possessoribus pro coemptionibus non inferendis superindictitium titulum impositum esse pro vna quaque millena, vnde coemptiones per negotiatores annis singulis exerceri, in præsenti verò negotiatoribus specierum coemptiones recusare temptantes tam superindictitium titulum, quàm coemptionis onus prouinciæ possessoribus imminere, cùm abundè mercatores sint, per quos poßit exerceri coemptio: sancimus magnitudinem tuam hæc examinantem, si poßibile sit, per negotiatores species comparatas inferri collatores prouinciæ nullatenus prægrauari, cùm superindictitio titulo semel eis imposito, coemptionis etiam onus inferre* 26

inferre sit impoßibile. DAT. DIE, ANNO, CONS. SS.

Vt qui voluerit ad præsentiam Imp. nauigare, non impediatur.

27 ¶ VIROS *etiam gloriosißimos ac magnificos Senatores ad nostrum accedere comitatum volentibus, sine quocumque impedimento venire concedimus, nemine prohibendi eos habituro licentiam, ne Senatoribus nostris vel collatoribus debitus introitus quodammodo videatur excludi, sed etiam ad Italiam prouinciam eundi eis, & ibi quantum voluerint tempus commorandi pro reparandis possessionibus aperimus licentiam, cum dominis absentibus recreari possessiones aut competentem mereri culturam difficile sit. Quæ igitur per hanc diuinam pragmaticam sanctionem nostra statuit æternitas, magnitudo tua modis omnibus effectui mancipare obseruareque procuret, pœna decem librarum auri imminente contra temeratores nostrarum iußionum.* PRAGMATICA DATA IDIB. AVG. CONST. IMP. DOM. N. IVSTINIANO PP. AVG. ANNO XXVIII. P. C. BASILII V. C. ANNO XIII. NARSI VR. ILL. PRAEPOSITO SACRI CVBICVLI, ANTIOCHO VR. MAGNIFICO PRAEFECTO PER ITALIAM.

DE ASCRIPTICIIS ET COLONIS.

Imperator IVSTINIANVS Aug. Dominico "præfecto.

∵PP. Illyrici.

DOcuerunt nostram serenitatem "Lygdunensium habitatores, & hoc nos docuerunt, quia ante proposuimus legem per quam iussimus adscripticios vel colonos commiscentibus se liberis mulieribus procreare filios ad similitudinem liberorum, & ex hoc detrimentari fundos & eorum functiones, recedentibus agricolis, velut ex vtero libero procedentes." ex hoc corrigentes, sancimus, secundùm veterem legem de adscripticijs & colonis constitutis agricolis, quod nascitur, adscripticium & colonum fieri. sed si sola fuerit mulier libera constituta cùm procreauerit filios, tunc ergo nullo modo patimur lædi ex hoc penitus liberum vterum, vtq; talis mulier tali viro sociata fuerit, neque adscripticio, neque colono, in hoc tantummodo casu obtinente lege. Sancimus ergo generalem legem, vt qui ex adscripticio & colono natus est, patris naturam sequatur. Sic ergo & indemnitas fisco collatoribus erit P C. In hoc ergo medentes

In exẽplari Ligdinensium legitur.

∵Et

tes, præſentem diſpoſitionẽ diſpoſuimus, quam obſeruare tuam celſitudinem ſancimus in omnibus Illyricianis partibus, vt non exinde deminutio aliqua dominis inferatur. Tua igitur gloria quæ nobis viſa ſunt per hanc legem diuinã " *ſignificantem effectui mancipare feſtinet, multa imminente decem librarum auri, qui eam violauerit, aut concesſerit violandam.* DAT. SVB. ID. APRILIS CONSTANTINOPOLI, IMP. DOM. N. IVSTINIANO AVG. ANNO XIIII. IVSTINO CONSVLE.

" *ſignificata*, δηλώμενα.

CONSTITVTIO IVSTINI IMP. DE FILIIS liberarum, in Africam directa.

Imperator Cæſar Fl. IVSTINVS, fidelis in Chriſto, manſuetus, maximus benefactor, Alamanicus, Gotthicus, Frãcicus, Germanicus, Anticus, Vvandalicus, Africanus, Pius, Felix, Inclytus, victor ac triumphator, ſemper Auguſtus, Theodoro.

DIe noctúque pro vtilitate reipublicæ ſubtiliter cogitãtes, illa properamus renouare " *quanta in locis opportunis ſunt neceſſaria, & maxime*

" ὅσα quæ

ne pro tributis atque reditibus, sine quibus impossibile est aliquid agere prosperum. Suggessit autem tua magnitudo maximam partem possessorum Africanæ prouinciæ precibus suis intimare desolatos agros remansisse, cùm diuina lex promulgata fuisset constituens creatos ex libera matre & adscripticio marito liberos esse. quod contrarium est legibus antiquis: cùm illæ manifestè decreuerunt talem subolem adscripticiam esse. ex hac enim licentia filij adscripticiorum, prædia in quibus nati sunt, dimittentes, & in alijs habitantes locis, tam fiscum quàm dominos prædiorum minuere, & hæc dicentes supplicauerunt corrigere hoc capitulum apud illam prouinciam, sicut & pater noster prædictæ legis lator in Illyricianam prouinciam fecit, constituens filios qui nascuntur ex libera matre atque adscripticio patre, liberos esse cum suis rebus, sed tamen colonos vt non liceat terrulas vbi nati sunt relinquere & alienas colere. His igitur nostræ serenitati suggestione tua relatis, necessarium esse perspeximus possessores subiectos nostros atque functiones publicas adiuuare. Vnde sancimus in Africana prouincia filios ex libera matre & adscripticio patre productos liberos quidem esse, & res proprias habere, in ordine tamen colonorum esse, & non posse eos dimittere prædia, in quibus nati sunt, & excolere

aliena,

aliena, sed vicos ipsos in quibus orti sunt, cum libertate colere. sic etenim nec fiscus, nec possessor læditur, neq; prædicti imminuuntur, terras vbi nati sunt excolentes, Theodore parens carissime atque amantissime. Quæ igitur per hanc diuinam pragmaticam sanctionem nostra sanxit æternitas, tam tua magnitudo, quàm qui post te eandem administrationem adepti fuerint, vna cum Officio suo effectui mancipare obseruareque procurent. DAT. KAL. MART. CONST. IMP. DOM. N. PP. AVG. IVSTINI ANNO V. INDICTIONE TERTIA. *Et subscriptio Imperialis,* VALE THEODORE PARENS CARISSIME ATQVE AMANTISSIME. *&, Quæstor legi.* DAT. KALEND. MAR. CP. IMP. DOM. NOSTRO IVSTINO PP. AVG. ANNO V. POST CONS. EIVSDEM DOMINI NOSTRI ANNO SECVNDO.

SACRVM PRAGMATICVM TIBERII AVGVSTI, DE CONfirmatione cõstitutionum Iustini Imperatoris de filiis colonorum & liberarum.

In nomine domini IESV CHRISTI.

Imperator Cæsar Fl. TIBERIVS Constantinus, in Christo mansuetus, maximus benefactor, & Fl. Nob. Tiberius Mauritius felicissimus Cæsar, Alamanicus, Gotthicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vvandalicus, Africanus, Pius, Felix, Inclytus, victor ac triumphator, semper Augustus, Theodoro.

Consuetum & peculiare nostræ mansuetudinis remedium necessitatibus subiectorum nostrorum imponere cupientes, suggestionem viri beatissimi

Pub

Publiani, antistitis Karthaginiensium ciuitatis & possessorum eiusdem Africanæ proconsularis prouinciæ, libenter suscepimus, per quas pragmaticam sanctionem Iustini diuæ memoriæ patris nostri pro conditione subolis ab adscriptitio patre & ingenua matre ad Theodorum tunc præfecturam tuam agentem ante tempus emissam, firmam inlibatamq; nostris etiam adfatibus constitui supplicauerunt, vt cultura terrarum permaneat nulla lege vel machinatione & ab ea separari valitura. Consulentes itaque conlatoribus Africani tractus, sancimus eandem pragmaticam sanctionem, & eius dispositionem, omnibus modis ex quo data est, suas vires habere, & incertam ei auctoritatem vniuersis dominis terrarum opitulari, vt liberi procreati à matre ingenua & patre adscripticio vel colono rusticitatem paternam cognoscant, & operibus suis consuetos reditus his quibus suppositi sunt, subministrent. deterioris quidem conditionis alieni, ipsius autem cespitis vbi nati sunt, recedere, & in alijs quibuscunque locis degere non permissuri, Theodore parens carißime atque amantißime. Illustris igitur & magnifica auctoritas tua hanc pragmaticam sanctionem in æternum valituram edictis propositis omnibus habitatoribus Africanarum partium innotescat, vt omnibus pateat, qualem pro vti-

litate eorum prouidentiam gerimus.

& subscriptio Imperialis,

DIVINITAS TE SERVET PER MVLTOS ANNOS PARENS CARISSIME ATQVE AMANTISSIME. & Quæstor legi. DATA III. ID. AVG. CPL. IMP. DOMINI NOSTRI TIBERII CONSTANTINI PP. AVG. ANNO OCTAVO, ET PCL. EIVS ANNO TERTIO ET R^a^. NOB. TIBERII MARC. FELICISS. CAESAR. ANNO PRIMO.

IMP.

IMPERATORIS LEONIS AVGVSTI NOVELLAE CONSTITVTIONES:

Siue,

CORRECTORIAE LEGVM repurgationes:

HENRICO AGYLAEO INTERPRETE.

ILLVSTRISS. HEROI GVLIELMO, DEI GRATIA AVraicensium Principi, Nassouiæ & Buræ comiti: Bredæ, Grauiæ, ac Diesthemi domino, &c.

HENRICVS AGYLAEVS, S. P. D.

CVM quæ mihi donaria obuenere, ob dignitatem suam non nisi maiorum gentium diis suspendi atq; consecrari debeant: tum

tu, Princeps illustrissime, is es, cui si inter primos votiuam aliquam tabulam nō figam, scelere me obstringam. Es enim in Belgis, popularibus meis, post Principem, siue spectetur genus, nobilissimus: siue ditionum numerus & opulentia, potentissimus: siue rerum gestarum magnitudo, nulli secundus. Tuis præcipuè auspiciis vtrunque tempus, & pacis & belli, gub rnatur: tu quicquid est maximorum munerum, aut primarius aut solus obis. Tum priuatim ea in patriam meam, quæ Syluaducis est (barbaries Buscumducis nuncupauit) tua beneuolentia est, eáque illa abs te in dies beneficia sentit, vt si quum nostrorum ciuium nomine commune quodpiam gratitudinis pignus edere possim, id primo quoq; tempore non faciam: ingratus aduersum parentes, cognatos, vniuersam ciuium societatem, atque adeò ipsum natale solum, ac nefarius esse meritò iudicandus sim. Dum enim ditionibus tuis propemodum nos cingis, commodissimum te vicinum exhibes, & vt amicissimè cum tuis viuamus, sedulò operam das: totum te publicè nobis offers: ac sæpe soceri tui Maximiliani incomparabilis Principis exemplum imitatus, singu-

lis

lis consulis, subuenis, opem fers. Nam quemadmodum ille honestissimã quandam olim matronam (quam postmodum naturali morte extinctã, ipsi etiam aduersarij luxerunt) iniquis criminationibus in capitis periculum pertractã, reis magno tandem cum negotio exemit: ita tu quoque proximis annis, optimæ existimationis ac canicie venerandum quendam ciuem, personati cuiusdam nebulonis ac sanguinarij scurræ rictibus eripuisti. Qua re vel sola, qui nostrum se totos tibi deuinctos esse non agnoscunt, næ illi aut improbi sunt: aut præ mentis hebetudine, quanti reipublicæ proborum hominum salus atque conseruatio esse debeat, non vident.

Sed ad ea quę in præsens Celsitudini tuæ offerimus, quod attinet, vt qualia illa sint melius cognosci possit, quædam mihi altius repetenda sunt. Quum itaque Iustinianus Princeps ius ciuile ex veterum variis multiplicibusque scriptis in compendium redegisset, ac insuper pro rerum postmodum emergentium natura Constitutiones scripsisset, eæque in eam quam videmus multitudinem atq; molem excreuissent: is verò eius labor Basilio Macedoni Oriẽtis Principi mul-

tis de caussis displiceret: communicata ipse cum Constantino ac Leone filiis suis opera, quæcunque ille eiusdem argumenti diuersis locis tractasset, sub suis titulis collectim digessit: quæ obscuriora viderentur, apertiùs perscripsit: verbositatem resecauit: ac denique prout mutatum reipublicæ statum postulare putabat, alia reiecit, alia reformauit, alia nouiter introduxit. Quo ipso in opere quum post patris fratrisque obitum sceptra Leo solus obtinens, nonnulla partim non probaret, partim requireret: continua (vt facilè coniicere est) scriptione correctis adiectisque quæ viderentur, velut Colophonē illi addidit, summamq; manum imposuit. Singulas autem res singulis fere constitutionibus inclusit, atque ita diligenter quasque rationibus communiuit, vt non iubere leges, sed persuadere voluisse videatur. In quo ille profectò cognomini suo respondere voluit, ne quum aliis in rebus omnibus philosophus dici mereretur, vbi præcipuè prudentiam suam exerere deberet, sui dissimilis esset. Qui Princeps vtinam in nostra hæc tempora incidisset, quo melius nonnulla cognoscere potuisset: aut nunc Principes eius similes essent.

Dij boni, quãtum inde commoditatum, quantum tranquillitatis ſalutiſq; in commune mortalium generi turmatim accederet! Verùm (quæ hodie corruptela eſt) fruſtra iſtiuſmodi iampridem ab optimis quibuſque optantur. Scripſit autem ille Græcè, vt Latino orbi hactenus eſſe vſui non potuerit: quocirca quũ me verſurum illum publicè recepiſſem: poſteaq́ue vt id maturarem, Ioachimus Hopperus Friſius, & Iacobus Cuiacius, profeſſionis noſtræ eximia duo luminaria, propter ſummam haud dubiè eius vtilitatem, hortati eſſent: inter peregrinandum etiam, liberãdam fidem, iſtiſq́; tantis viris parendum putaui. Quo in labore quantum mihi tædij ac moleſtiarum deuorandum fuerit, qui Latina noſtra cum Græcis conferent, non poterunt ignorare. Tam altus hunc authorem ſitus occuparat, vt ei detergendo, tanquam Augiæ ſtabulo repurgando, Hercule opus fuerit: tot vulnera adeoq́; grauia temporum iniuria idem acceperat, vt quaſi AEſculapij medicam quandam requiſierit manum. Cuius vtriuſq; rei præſtitæ laudem quenque candidum libenter mihi adſcripturum cõfido. Certè vt illum priſtino nitori ſanitatiq́ue re-

ſtituerem, mihi non peperci, nullum non lapidem moui, vnamquanq; Conſtitutionem ad eiuſdem ſimiliſve argumenti iuris noſtri loca ſumma cum diligentia expendi. Quod dum facio, ſtudioſis iuris facili animo hoc donaui, vt quæ Leo abrogaret vel prorogaret, quibúſve derogaret vel ſubrogaret, in margine ſuo quodque loco indicarem. Quæ opera cùm vicem commentarij, qualem quidem in hoc ſcripto quiſquam deſideret, ſupplebit: tum veró etiam in omnẽ poſteritatem Leoni Mithridatici medicaminis inſtar erit. Ex quibus profectò tantum abeſt vt quicquam in Henrici Scrimgeri, vt qui ita illum vulgandum curauit, ignominiam rapi velim, vt potius ipſi, quemadmodum ſæpe aliàs, ita hic quoque optimè de republica merito, quantas maximas gratias agam, qui tam vtilia, vti eſſent, ſtatim in publicum emittere, quàm dum ſibi caſtigare vacaret, premere & occultare maluerit.

Leonis itaque cognomento Philoſophi, inclyte Princeps, nõ contemnendæ neq; elegantiæ neque vtilitatis, Latinas à me factas, multiſque locis illuſtratas Conſtitutiones, tuo nomini inſcribo: quas ſiue tanquam donarium, ſiue tanquam

ciuium

ciuium noſtrorum gratitudinis pignus atque ſignum in ſacrario tuo reponere dignaberis, rem mihi longè gratiſſimam feceris. Vale, Veſontione. Calend. Aprilis. Anno inſtauratæ Salutis,
1 5 6 0.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΛΕΟΝΤΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΝΕΑραὶ διατάξεις·

ἢ,

ΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΕΠΑνορθωτικαὶ καθάρσεις.

ΤΟ ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟ ποικίλον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ τὸ πολύτροπον τῆς τοῦ βίου καταστάσεως, πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς νόμοις παρέσχε λαβεῖν γένεσιν, οἳ τῷ πλήθει τοῖς πράγμασι συνεπεκτεινόμενοι, τῇ πρὸς ἑαυτοὺς παραθέσει, πᾶν ὅ,τι τε καλῶς ἔχει καὶ ὃ μή, διακρίνουσιν. εἰσὶ τοιγαροῦν ὥσπερ τινὲς φύλακες τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ ἰατροί, ἃ μὲν κωλύοντες παντελῶς εἰς τὸν βίον ἐλθεῖν τῶν κακῶν, ὧν δὲ λαθόντων καὶ παρεισδεδυκότων τὴν βλάβην ἐπανορθούμενοι, καὶ οἷον ῥιζοτομοῦντες τὴν κακίαν, καὶ οὐκ ἐῶντες ταύ-

τὴν

IMPERATORIS LEONIS AVGVSTI NOVELLAE CONSTITVTIONES:

AVT,

Correctoriæ legum repurgationes.

PROOEMIVM.

RERVM *humanarū viciſsitudo, vitæq; inconſtās atq; multiformis ſtatus, permultis ac omne genus legibus ortum præbuere: quæ* leges *quia ſua multitudine ad quaſcunq; ſe facilè res protendunt, quum illas ſibi admouent, quicquid rectè aut ſecus ſeſe habeat diiudicant. Sunt itaque tanquam cuſtodes quidam vitæ noſtræ & medici, dum mala, partim ne oriantur ac in communem vitam promanent, impediunt: partim verò, quæ mala occulta ſunt, inſinuanterq; irrepſerunt, eorum noxam corrigunt, ac velut radicitus vitioſitatem euellunt, eamq; non ſinunt corroborari.*

τὴν κρατύνεσθαι. Ἀλλὰ γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φορὰ καὶ παλίρροια ἄνω τε καὶ κάτω πάντα στρέφουσά τε καὶ μεταφέρουσα, καὶ πολλὰ μὲν τῶν κειμένων καλῶς μετατιθεῖσα, πολλῶν δὲ λήθην κατασκεδάζουσα, ὥστε εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὤφθησαν λαχόντα γένεσιν, καὶ ἐπίγνωστα εἶναι, οὐ μικρὰ τούτους ἐλυμήνατο, οὓς μὲν σιγῇ κρύψασα βαθείᾳ, οὓς δὲ ἀλλήλοις ἀντιφθέγγεσθαι παρασκευάσασα· τοῦτο μὲν, αὐτῶν ἐκείνων τῶν ἐκτεθεικότων αὐτοὺς, οὐ μενόντων ἐπὶ ταῖς πρότερον διανοίαις, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς ἀντειπόντων· τοῦτο δὲ, καὶ τῶν μεταγενεστέρων, ὅπου μὲν ἔθει, ὅπου δὲ δόγματι τούτοις ἐναντιωθέντων. καὶ ἐντεῦθεν συμβῆναι μὲν πολλὴν τοῖς νόμοις τὴν σύγχυσιν, οὐκ ὀλίγον δὲ βλάβος τοῖς πράγμασιν, ἄλλων πρὸς ἄλλας μετατιθέντων, καὶ κατὰ κύβους πεττευόντων. Τοιγαροῦν οὐκ ἄξιον παριδεῖν κρίναντες, ἐν τοσαύτῃ συγχύσει καὶ ταραχῇ φέρεσθαι ὧν ἡ γαλήνη καὶ ἀταραξία τῆς πολιτείας ἐξήρτηται, ἐπισκεψάμενοί τε ὡς ἔνι μάλιστα ἐπιμελεστάτως τοὺς νόμους ἠξιώσαμεν, καὶ ὧν λυσιτελὲς ὑπάρχειν τὸ κράτος κατενοήσαμεν, τούτων ἐκλογὴν ποιησάμενοι, δόγματι ἐγγράφῳ τῆς βασιλείας ἡμῶν τὴν εἰς τὴν πολιτείαν αὐτοῖς παρρησίαν ἐβεβαιώσαμεν, καὶ τοῖς πράγμασι διαιτᾶν ἐπεψηφισάμεθα· οὓς δ᾽ ἔγνωμεν ἀσυμφόρους, τούτων δὲ ἄρα ἐνίους μὲν καὶ αὐτοὶ δόγματι, τῆς τῶν νόμων τιμῆς καὶ τάξεως ἐξοστρακίσαμεν, εἰς σιγὴν διηνεκοῦς συνελάσαντες· ὧν δὲ οὐδ᾽ εἰς μνήμην ὅλως κατέστημεν,

διὰ

borari. Atqui earundem humanarũ rerũ cursus, velutiq; reciprocus quidã æstus, dum sursum deorsum omnia vertit ac voluit, & multa quæ rectè cõstituta essent in peius cõmutat, permulta item oblinione obruit, vt perinde ac si in rerum natura visa nunquam essent, incognita sint: nõ mediocrẽ illis labem intulit, has profundo silentio tegendo, in illis verò vt inter sese dissentiant efficiendo: idq; aliàs, dum illi ipsi qui illas tulerunt, in priore sententia ac voluntate nõ persistunt, verùm sibi ipsi contradicunt: aliàs etiam, dum posteriores modò consuetudine, modò lege illis cõtraria sustinent: "vt hinc confundi leges, nec exiguũ rebus mortalium inferri detrimentum cõtingat, "alijs cum alijs commutatis, talorumq; instar huc illuc temerè voluentibus. Illas itaq; res, ex quarum tranquillo & imperturbato statu salus reip. dependet, in tanta confusione perturbationeq; versari, indignũ neglectu rati, quàm accuratissima leges inspectione ac consideratione dignati sumus: & quas obtinere cõducibile fore animaduertimus, illis selectis, scripto Imperatoriæ nostræ maiestatis decreto in rep. authoritatẽ confirmauimus: vtque cõtrouersias dijudicarẽt, insuper etiã sciuimus: quas verò inutiles iudicauimus, harũ nõnullas in perpetuũ silentium coniectas, decreto & ipsas à legum honore atq; ordine exulare iussimus: quarũ autem nullã prorsus mentionẽ fecimus, has

"Lego ὥστε καὶ ἐντεῦθεν συμβῆναι.

"Lego ἄλλων πρὸς ἄλλους, referens ad νόμους.

διὰ τῆς ἀμνηστίας καὶ αὐτοὺς παραπλησίως ἐκεί-
νοις συνεξωστρακίσαμεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς κρα-
τούσαις συνηθείαις ἐφάνησάν τινες οὐ παράλογοι,
οὐδὲ τοιαῦται οἵας ἂν νοῦς συνετὸς ἀτιμάσαι, καὶ
ταύτας νόμου προνομίῳ τετιμηκότες, ἔτι δὲ συνη-
θείας ἀλόγου, εἰς νόμου πρόσταξιν καὶ τιμὴν ἀνηγά-
γομεν. Τούτων ἡμῖν οὕτως διῳκημένων, ἴστω πᾶς
τις ὡς ὅσοι μὲν διὰ τοῦ ἐγγράφου τῆς βασιλείας ἡ-
μῶν δόγματος ἔλαβον κῦρος νόμοι, ἢ τετίμην-
ται ἀξιώματι νόμου συνήθειαι, οὗτοι καὶ πολιτεύ-
σονται, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἀνηρτημένα τὰ πράγμα-
τα ἕξουσιν· ὅσοι δὲ πρὸς ἐναντίωσιν αὐτοῖς ἀπο-
φερόμενοι, ἢ μνήμης τὴν ἀφωνίαν αὐτοῖς ἀίδιον
ἐπιβαλούσης ἠξίωνται, ἢ καὶ χωρὶς ταύτης ὡς ὁμό-
τιμοι τῶν ἠτιμωμένων συνητίμωνται, οὗτοι δὴ
καὶ ἀπόβλητοι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ τοῦ πολιτεύμα-
τος εἰσὶν ὑπεξῃρημένοι.

ΟΤΙ ΧΡΗ ΠΑΝΤΑ
τὸν κρίνειν λαβόντα προνόμιον, καθὼς
ἡ ἐγκεκειμένη τῶν νομίμων κεφαλαίων
ὑφ' ἡμῶν ἐκλογὴ διατέτακται, διαλύειν
τὰ ἀμφίβολα· ἃ δὲ τοῦ ἀποκρίτου τά-
ξεως ἠξίωται, κατὰ ταῦτα μηδεμίαν
διοικεῖσθαι δίκης ἀμφιβολίαν.

Διάταξις α.

EN

has etiã, hoc ipso quòd earũ non meminerimus, iuxta atq; illas in exiliũ eiecimus. Deniq; quoniam & inter receptas consuetudines nõnullæ ratione nõ destitui, talesq; quales prudens aliquis non cõtemnat, vidimus, has quoq; legis prærogatiua honestantes, ex inscriptæ cõsuetudinis statu ad legis imperium atq; honorẽ euceximus. Quum ergo hæc ita à nobis cõparata sint, sciat quisq; , quòd quæ leges per scriptũ Imperatoriæ nostræ maiestatis decretũ authoritatem nactæ, aut quæ consuetudines legis dignitate honoratæ fuerint : hæ & in rep. obtinebunt, & controuersias in se suspensas habebunt. quæ autem ab illis in contrarium vergunt, aut mentione sempiternam illis taciturnitatẽ iniungente, citráve hanc etiam, vt quæ cum despectis eiusdem conditionis sint , eodem decore dignæ habitæ sunt : hæ verò dehinc & reiectæ & à republica exules atque extorres erunt.

QVOD VNVMQVEMQVE, QVI IVDICANDI PRAEROGAtiuã acceperit, quemadmodum legalium capitulorum à nobis habitus delectus statuerit, dirimere cõtrouersias oporteat: quæ verò inter reprobata habita sunt, vti ex illis nulla litis ambiguitas diiudicetur.

CONSTITVTIO I.

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΠΑσιν ἀνθρώποις νομοθετήσαντος τὰ σωτήρια Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Λέων, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, πιστὸς βασιλεὺς, Στυλιανῷ τῷ περιφανεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων ἡμῶν.

Ὁ μὲν δὴ περιώνυμος ἐν βασιλεῦσιν Ἰουστινιανὸς, ἀρίστης καὶ λυσιτελεστάτης τῇ πολιτείᾳ γνώμης γενόμενος, ὥσπερ τινὰ ὕλην λαβὼν τὰς ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρις ἐκείνου κατὰ διαφόρους χρόνους τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐπικρατείᾳ διατάξεις τεθεσπισμένας, οἰκείαις φροντίσιν καὶ πόνοις ἔργον ἀξιοθαύμαστον, τὴν τῶν νόμων ὅλην σωματοποιΐαν, εἰς εὐεργεσίαν τῶν ὑπηκόων ἐφιλοτιμήσατο κατασκευάσασθαι· καὶ εἴ τι μὲν ὑπεναντίον μὲν ἀνάρμοστον διεφαίνετο, ἀνακαθάρας, δι' ὧν δὲ τὴν εὐαρμοστίαν ἐμπολιτευομένην ἔγνω, ταῦτα εἰς ἓν συνυφηνάμενος καὶ στοιχειώσας, καὶ ὥσπερ εἰς στάθμην δίκης μίαν καταστησάμενος, ὑφ' ἧς τό, τε δίκαιον καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον ἂν διεκρίνετο. ἀλλὰ γὰρ, ὡς ἔοικε, πανταχοῦ κάλλιστον τὸ μηδὲν ἄγαν. καὶ γὰρ οὕτω καλῶς εἰς ἓν σῶμά τε ποιησάμενος τὴν καταμεμερισμένην τῶν

νόμων

In nomine eius qui vniuerſo humano generi ſalutares leges tulit, CHRISTI veri Dei noſtri, Imper. Cæſar FLAVIVS LEO, pius, fœlix, inclytus, victor, triumphator, omni æuo venerabilis Auguſtus, fidelis Rex. Styliano Illuſtriſſimo ſacrorum noſtrorum officiorũ magiſtro.

CELEBERRIMI ille inter Imperatores nominis Iuſtinianus, qui & animo eſſet erga rempub. & optimo, & eius vtilitatum ſtudioſiſſ. velut ſiluam quandam, conſtitutiones in Romano Imperio inde ab initio vſque ad ſuam ætatem diuerſis temporibus editas accipiens, quo bene de ſubditis mereretur, induſtria & laboribus ſuis opus admiratione dignum, vniuerſarum nempe legum illam incorporationem, ſumma cum contentione efficere eſt conatus. Si quid contrarium aut inconueniens appareret, repurgauit: ex quibus verò compoſitum reipublicæ ac decorum ſtatum extiturum crederet, hæc in vnum contexuit, atque velut in artem aliquam informauit. quaſique in vna iuſticiæ libra, à qua iuſtum à diuerſo & iniuſto diſcerneretur, conſtituit & collocauit. Atqui (vt conſtat) vbique eſt pulcherrimum, VT NEQVID NIMIS. *Quum nanque in multas partes diuiſam legum ſubſtantiam ac materiam in-*

νόμων ὑπόστασιν, καὶ τὰ δι' ὧν τὸ ἐναρμόνιον τῆς νομικῆς οἰκονομίας πολλάκις παρεκινεῖτο, διϊσωσάμενος, καὶ πρὸς μίαν συμφωνίαν, ἐκ τοῦ πρὸς ἐκεῖσε μόνην τὴν πάντων ἀπευθύνεσθαι ψῆφον, τοὺς δικάζοντας καταστήσας, καὶ ἀμάχως κρίνειν συμβιβάσας, τῇ εἰρηναίᾳ καὶ ἀμάχῳ τῶν νομίμων κεφαλαίων καταστάσει· οὐ στέρξας ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ ἄμεινόν τι διανοηθεὶς τῇ πολιτείᾳ μετὰ ταῦτα χαρίζεσθαι, ἔλαθεν εἰς ὕστερον ἐνομοθέτησε καὶ τῷ πρώτῳ λυμηνάμενος ἔργῳ, καὶ τὸ δεύτερον οὐκ ἐργασάμενος ἄμεμπτον, αἰτιολογίας καὶ ἔριδος, ἐκ τῆς ὕστερον αὐτῷ πεπραγμένης ὑποθέσεως, οὐκ ὀλίγης πρὸς τὴν προτέραν ἀνακεκινημένης. τῷ μὲν οὖν οἰκείῳ καμάτῳ οὕτως αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐλωβήσατο. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν δι' ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ἄρτι μὲν ὑπὸ νεωτέρων θεσπισμάτων, ἄρτι δὲ ὑπὸ συνηθειῶν ἀθεσπίστων, καὶ μετὴν προβαλλομένων ἰσχὺν τὴν τῶν ὄχλων ἀρέσκειαν, πολλῆς ἐπιγινομένης καινοτομίας, μικροῦ τὰ τῶν νόμων συγκέχυται, καὶ ἄνω καὶ κάτω πεπλανημένα τὰ πράγματα φέρεται. Διὰ τοῦτο, εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τοῦτον ἡμῖν τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰς τὸ προνοίας ἀντιλαμβανούσης τυχεῖν ἄξιον * * πραγματείαν. ἔτι δὲ καὶ τὰς εἰς τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν

παρ

vnum corpus tanta cum laude coagmentasset, præterea etiam quæ legalis regiminis ordinem ac conuenientiam sæpenumerò labefactarent, in concordiam redegisset, itaque quòd ad hæc sola omnes sententiæ ferendæ essent, in vnum consensum iudices compulisset, eosque ad pacificè iudicandum, legalibus capitulis in tranquillo & ab omni contentione libero statu constitulis, inter se conciliasset: his ille non contentus, sed præstantius quippiam in reipublicæ gratiam postmodum conficere cogitans, imprudens ijs quæ postea statuit, primum opus euertit: neque alterum vituperationi non obnoxium fecit, quum ex posteriore ipsius instituto non paucæ aduersus prius suscitatæ contradictiones & controuersiæ sint. Atque ad hunc sanè modum ipse Iustinianus *à se ipso vitium passus est.* Certè *quidem quum vsque ad hodiernum diem nunc ex recentioribus sanctionibus, nunc ex inscriptis, & non aliunde quàm quòd multitudini placeant, authoritatem præ se ferentibus consuetudinibus, permulta ab illo tempore innouata sint: parum abest, quin res legalis prorsus turbata confusaque sit, & communis vitæ negotia sursum deorsum subsultim ferantur. Quapropter quum siquid aliud, hoc certè quòd opitulatrice nostra industria & cura necessariò potiatur dignum sit, * * tractatum.* In*super & consuetudinibus quæ ad rerum*

Lego σωματοποιησάμενος.

παρελθούσας συνηθείας ἐπισκεψάμενοι, τῶν μὲν νόμων τὴν ἀντιλογίαν ἀποσκευασάμεθα, παῦ ἀντίπαλον, καὶ πρὸς τὴν φέρουσαν ἀγωγὴν τῶν πραγμάτων ἀθέμιτον, τῆς νομικῆς ἀξίας ἀποχειροτονήσαντες, τὰς δ᾽ ὅσαι συνήθειαι οὐ φαύλως ἐδόκουν οὐδ᾽ ἐπιβλαβῶς ῥυθμίζειν τὰ πράγματα, ταύτας μηκέτι συνηθείας ἀλόγους εἶναι καταλιπόντες, ἀλλ᾽ εἰς ἐξουσίαν θεσπίσματος κατασήσαντες, ἔτι δ᾽ ὅπου καὶ πρὸς τὸ ἁπλοῦς καὶ ἀποτομώτερον ὁρῶντα τὸν νόμον, καὶ ὥσπερ ἐξιστάμενον τῆς δίκης, εἰς τὸ οἰκεῖον καὶ πρέπον συστείλαντες σχῆμα, καὶ τῇ ὀφειλομένῃ τοῖς νόμοις δικαιοσύνῃ. Τούτων οὖν ἡμῖν οὕτω διῳκημένων, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα ἅπαντα χρόνον, ἅπασιν, εἰς οὓς ἀνήρτηται τὰ τῆς δίκης ζυγὰ, ἄρχουσι καὶ δικασταῖς ἐντελλόμεθα, τοὺς μὲν ὅσοι νόμοι παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν τοῦ νομίμου ἐδάφους τὴν ἀπαλλοτρίωσιν κατεψηφίσθησαν, τούτους ἀχρήστους ἡγουμένους ἐξ μὲν ἐῤῥίφθαι· κατὰ δὲ τοὺς λοιποὺς ἐγγράφους τοὺς ἀρχαίους, καὶ τοὺς μικρῷ μὲν πρόσθεν παρὰ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς ἡμῶν, νῦν δὲ παρ᾽ ἡμῶν ἐγκεκριμένους ἢ τεθεσπισμένους, ταῖς δίκαις βραβεύειν τὰς διαλύσεις. οὐδενὸς συγχωρουμένου ἔτι πρός τινα τῶν ὑπορρηθέντων τῆς νομικῆς ἀξίας κεφαλαίων ἀπονεύειν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ εἰς συνήθειαν ἀποδέχειν, ἥτις οὐχὶ παρὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους λαβοῦσα τὸ ἐκκειτον, ἀντὶ τοῦ συνήθεια εἶναι καὶ λέγεσθαι πρὸς νόμου δόξαν καὶ τιμὴν ἀνήχθη.

ΠΕΡΙ

gubernationem deuenissent, diligenter excußis, legũ inter se contradictionem sustulimus: quicquid aduersarium & ad præsentem rerũ constitutionem rationemq́; illicitum esset, huic legalem authoritatẽ abrogantes: quæcunq; verò consuetudines non malè neq; noxiè de rebus constituere viderentur, has non amplius inscriptas & neglectas cõsuetudines manere siuimus, sed ad legis vim ac potestatẽ extulimus: alicubi autem & ad sæuitiam quiddamque præfractius spectãtem, ac ceu iustitiæ penitus oblitam legẽ, ad suum decentemq́; modum legibus debita cũ æquabilitate contraximus. His itaque hoc pacto dispositis & constitutis, omnibus quibus iusticiæ trutinæ commissæ sunt, & magistratibus & iudicibus mandamus, vt quæ leges ab Imperatoria nostra maiestate à legali solo exulare iussæ sunt, has inutiles iudicantes, dehinc in omne æuum reijci sinant: secundum reliquas verò scriptas atque veteres, & quæ haud ita pridem à sempiternæ memoriæ patre nostro, atque nunc à nobis selectæ aut latæ sunt, controuersiis dijudicationes suppeditent: neminiq́; posthac ad aliquam à legali authoritate exterminatam iuris speciem declinare, neq; ad consuetudinem quampiam, quæ accepta prærogatiua, pro eo quod consuetudo esset ac diceretur, ad legis maiestatem & honorem à potentia nostra subuecta non sit, recurrere permittatur.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ἱεροὺς καὶ θείους κανόνας τὸν ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος μαρτυρούμενον ἄξιον τῇ ἄλλῃ τοῦ βίου ἀρετῇ, μηδὲν εἰς τὴν τιμὴν ἐμποδίζεσθαι ἕνεκα τῆς ἐκ νομίμου γάμου παίδων συναφείας, εἰ παῖδες πάρεισιν αὐτῷ.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι τὸν ἄξιον ἀρχιερωσύνης, εἰ παῖδες νόμιμοι αὐτῷ πάρεισι.

Διάταξις β.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΤΩΝ ἱερῶν καὶ θείων κανόνων, τῶν τε ἄλλων καὶ ὅσοι περί τε ἱερωσύνης καὶ χειροτονίας ἐπισκόπων ἐθέσπισαν, εἰς τὸ ἄριστόν τε καὶ ἀκριβέστατον ἐκπεφωνημένων (πῶς δ' οὐκ ἔμελλον ἀκριβῶς ἐκπεφωνῆσθαι, θείας ἐπιπνοίας ἐν τοῖς φθεγγομένοις ἐνεργούσης;) θαυμάζειν ἔπεισί μοι πῶς οὐκ εὐλαβήθησαν τινὲς, ὥσπερ ἐνδεῶς ἐκείνων ἐχόντων, τολμᾶν, ἕτερον ἐκθέσθαι

νόμιμον,

VT QVI CAETERA SECVNDVM SACROS DIVINOSQVE CAnones Episcopali dignitate dignus esse probatur, si liberi ex legitimo matrimonio illi sint, ob illos in consequendo honore nullum impedimentum sentiat.

Aliter,

VT QVI ALIOQVI PRINCIPE SACERDOTIO DIGNVS est, si legitimi illi liberi sint, non impediatur illum consequi.

CONSTITVTIO II.

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. Constantio. Archiepiscopo, & Patriarchæ vniuersali.

QVVM sacrosancti diuiniq; canones, & quicunque alij de sacerdotio ac episcoporum creatione statuere, in optimum numerisq; omnibus plenum editi sint modum (& quidem quomodo illi non exactè perfectéque editi sint, quum diuina inspiratio in authoribus efficaciter operata sit?) mirari subit, quomodo non" veriti nonnulli sint, sacras diuinasq; leges, tanquam illæ absolutæ non essent, pro-

Taxatur Iustin. Nouel. 6. itē Nouella 123. in initio. & Nouel. 137. Sequētes igitur.

νόμων, τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους ἀθετεῖν νόμους. καὶ γὰρ ἐν οἷς τὰ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπων διατάττουσι, τῶν ἱερῶν θεσπιζόντων κανόνων, τὸν ὃς ἐκ νομίμου γάμου παῖδας ἔχει, εἴ γε ἡ ἄλλη τοῦ βίου ἀρετὴ ἐμποδὼν οὐχ ἵσταται, εἰς ἀρχιερωσύνην προάγεσθαι. οὗτοι ἀντιθεσπίζοντες φασὶ, μὴ εἶναι πρὸς ἐπισκόπου ἀξίωμα τοῖς ἔχουσι παῖδας, κἂν δῶρον ὦσι γάμου νομίμου, ἀναβαίνειν ἀκώλυτον· ἴσως μὲν (τί γὰρ ἄν τις ἄλλο εἴποι;) ἐκεῖνο ἐπὶ νοῦν λαβόντες, ὡς τῇ πρὸς τέκνα διαθέσει ταῖς ἱεραῖς ὑπάρξεσι λυμανεῖται ὁ χειροτονούμενος· πλὴν οὐκ ἔχει καλῶς ἡ αἰτία. οὕτω γὰρ ἂν καὶ ἀδελφῶν ἢ συγγενῶν ἑτέρων προσόντων, οὐχ ἕξει τις χώραν πρὸς ἐπισκόπου χειροτονίαν. ἡ γὰρ συγγενὴς διάθεσις καὶ πρὸς τούτους ὁρᾷ. ἀλλὰ προειδότες τοῦτο οἱ θεῖοι κανόνες, ἔδοσαν τοῖς ἐπισκόποις ἐξουσίαν, εἰ συγγενεῖς εἶεν ἄποροι, ἐκ τῆς ἱερᾶς ὑπάρξεως τούτων παραμυθεῖσθαι τὴν ἀπορίαν. Η οὖν ἐκ θεοῦ βασιλεία ἡμῶν τοῦτο ἁρμοδιώτερον κατανοοῦσα τοῖς θείοις ἕπεσθαι ἐντάλμασι, σύμφωνον ἐκείνοις ἐκφέρει νόμον, ὥσπερ αὐτοῖς δοκεῖ τὸ πρὸς ἀρχιερωσύνην ἀνάγεσθαι τὸν ἄξιον τῆς τιμῆς, κἂν ὦσι γοναὶ νόμῳ τετιμημέναι· οὕτως ὁρίζουσα, τὸν

ἀντιφ

mulgatis alijs legibus abrogare. Etenim *quum ſacri canones, quibus locis de epiſcoporum creatione præſcribunt: ſtatuant, eum qui ex legitimo matrimonio liberos habeat, ſi modò in reliqua vitæ ratione nihil impedimenti ſit, ad primarium ſacerdotium promoueri poſſe: hi in contrarium ſtatuentes, aiunt, vt ij qui liberos habent, tametſi legitimi coniugij munus ſint, ad* Epiſcopalem *dignitatem euadant, ſuo impedimento non vacare. Quod ideo fortaſſe in animum induxerunt, quòd iſtiuſmodi affectione quadam erga liberos (quid enim quis aliud dicat?) ſacras facultates oblæſurus videatur. Verùm non rectè ſeſe illa ratio habet.* Sic *nanque nec fratribus alijsúe cognatis ſuperſtitibus acceſſum quiſquam ad* Epiſcopa*tum haberet: ſiquidem & ad hos ſanguinis propinquitatisq́; affectio reſpicit. Quin & hoc præuidentes diuini canones, fecerunt epiſcopis poteſtatem, vt ſi ipſis pauperes cognati eſſent, illorum inopiam ex ſacris facultatibus ſubleuarent.* Noſtra *igitur* Imperatoria *quæ ex* Deo *eſt maieſtas, ſi mandatis diuinis inſiſtatur, id longè conuenientius fore animaduertens, conſonam illis profert legem, vt quemadmodum ipſis videtur ad primarium ſacerdotiū promoueri poſſe qui illo honore alioqui dignus ſit, tametſi liberi ipſi lege tamen honorati ſint: id ita liceat: & quidem ita cenſens, vt à*

ἀντιφθέγγεσθαι θρασυνθέντα νόμου, δίκην δὲ θρασύτητος τὴν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον διηνεκῆ ἀφωνίαν εἰσπράττεσθαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΚΑΤΑ ΤΟΝ τῆς ἐκκλησίας θεσμὸν, τοὺς μέλλοντας παραγγέλλειν εἰς ἱερέας, ἢ διὰ βίου τὴν ἀγαμίαν ἐπαγγείλασθαι, ἢ (εἰ βούλοιντο γάμῳ προσομιλεῖν) πρότερον ἁρμόζεσθαι, καὶ οὕτω τῇ χειροθεσίᾳ προσέρχεσθαι.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ ὀφείλειν γαμεῖν πρὶν τῆς ἱερωσύνης.

Διάταξις. γ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Καλῶς ἐξ ἀρχῆς τὰ περὶ τῶν ἱερᾶσθαι ἀξιουμένων τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ὁρισαμένης, οὐκ ὀρθῶς, κατά γε ἐμὲ, τῇ νῦν κρατούσῃ ἑπόμενοι συνηθείᾳ,

lege quæ contradicere ausa fuit, in audaciæ pœnam, perpetuū in futurum exigatur silentium.

VT QVI SACERDOTES CREANDI SVNT SECVNDVM Ecclesiæ ritus, ea lege creentur, vt omnem deinceps vitam cœlibem agāt: aut si matrimonium contrahere velint, prius id faciant, ac deinde ad creationem procedant.

Aliter,

QVOD ANTE INEVNDVM SACERDOTIVM MATRIMOnium contrahi debeat.

CONSTITVTIO III.

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo, & vniuersali Patriarchæ.

QVVM *decenter inde ab initio de ijs qui faciēdis* Deo *sacris digni essent, ecclesiasticus ordo cōstituerit, nō rectè (meo quidē iudicio) qui præsentis temporis cōsuetudinē*

seq

θεία, ἐνίοτε κατολιγωροῦσι τοῦ ἱερατικοῦ παραγγέλματος. καὶ γὰρ ἐκείνου προστάσσοντος τοῖς μέλλουσι παραγγέλλειν εἰς ἱερέας, εἴτε διὰ βίου παντὸς (εἰ τεθαῤῥήκασι τὴν ἐπαγγελίαν μὴ ψεύσασθαι) ἀγαμίαν ἐπαγγείλασθαι, ἢ (εἰ μὴ τοῦτο δυνατὸν αὐτοῖς φαίνεται) νομίμοις γάμοις ἁρμόζεσθαι, καὶ οὕτω τῆς θείας λειτουργίας ἀντιλαμβάνεσθαι· ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος κρατοῦσα συνήθεια, τοῖς πρὸς γάμον συνάπτεσθαι λογισμὸν ἔχουσι, δίδωσιν εἰς ἱερέας πρὸ τῆς μνηστείας τελεῖν, εἶτα μέχρις ἐτῶν δύο τῷ βουλομένῳ γήμασθαι περαίνειν ὁρίζει τὸ βούλημα. τοῦτο τοίνυν ἐπεὶ μὴ πρέπον ὁρῶμεν, κελεύομεν, κατὰ τὸ ἄνωθεν καὶ ἀρχαῖον τῆς ἐκκλησίας διάταγμα τὰς χειροτονίας προβαίνειν. οὐδὲ γὰρ ἄξιον, τοὺς μετὰ τὸ ἀνυψωθῆναι τῆς σωματικῆς ταπεινώσεως ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἀναβάσεως, τούτους πάλιν ἐπὶ τὴν σαρκικὴν ταπεινότητα καταπίπτειν· τοὐναντίον δὲ μᾶλλον χρὴ ὡς εἰς ἀνάβασιν ὑψηλὴν, τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐκ τῆς σωματικῆς ταπεινότητος ἀναβαίνειν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙΝ ΜΗ μόνον τοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ οἰκίᾳ διαφέροντας προσκαλουμένους, ἀδεῶς τὰς ἱερὰς μυσταγωγίας καὶ λατρείας οἴκοι ἐπιτελεῖν. Διάταξις δ΄.

ſequuntur, interdum eccleſiaſticã traditionem contemnunt. Nam vbi illa mãdat, vt qui creandi ſacerdotes ſunt, aut per omnem vitã, ſi promiſſum non falſum fore fidant, cœlibatum voueant: aut ſi illum ſeruare impoßibile ipſis videatur, legitimè matrimoniũ ineant, ac deinde diuinum miniſteriũ ſuſcipiant: conſuetudo quæ in præſenti obtinet, ijs quibus matrimonio coniungi in animo eſt, concedit, vt antequã vxorẽ duxerint, ſacerdotes fieri poßint, & deinde biennium ad perficiendam voluntatẽ iungi matrimonio volenti præſtituit. Id igitur quia indecorũ eſſe videmus, iubemus, vt ad vetus eccleſiæ & antiquitus traditũ" præſcriptum dehinc creationes procedãt. Neq; enim dignum eſt, vt qui ſpirituali aſcenſu ſupra corporis abiectionẽ & ſordes euecti ſunt, hi rurſum ad carnis ſordes delabantur: ſed è diuerſo, vt diuinum miniſterium ex corporis ſordibus tanquam in altũ aliquẽ gradũ conſcendat, conuenientius fuerit. Nou. Iuſt. 6. At contrà.

VT NON MODO VNIVERSALIS ECCLESIAE SACERDOtes, verumetiam qui ad quamcunq; ſacram ædem pertinent, ſi in hoc vocentur, licitè ſacra myſteria exponere, diuinumq; cultum celebrare domi priuatæ poſſint.

CONST. IIII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφανῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Τοῖς μὲν ἀρχαιοτέροις ἔδοξε τὰς κατ' οἴκους ἱερατείας καὶ συνάξεις ὑπὸ μόνων ἐπιτελεῖσθαι τῶν ταῖς καθολικαῖς ἐκκλησίαις διαφερόντων ἱερέων, ὑφ' ἑτέρων δέ, οἳ τῷ οἴκῳ προσανάκεινται, καὶ ἰδιαζούσης τυγχάνουσι βίου καταστάσεως, μήτε λειτουργίαν, μήτε τινὰ ἱερατείαν ἐπιτελεῖσθαι. τοῦτο δ' ἔοικεν ἕνεκά γε τῆς περὶ τὴν πίστιν ἀσφαλείας εἰς ἐνθύμιον αὐτοῖς ἐπελθεῖν ἀποθεσπίσαι· ὡς ἂν μή, ὡς εἰκός, τινῶν ὑποκρυπτόντων ἀποστασίας ὄλεθρον ἐν τῷ τῆς ἱερωσύνης σχήματι, συμβαίνοι, ἀντὶ τοῦ ἁγιάζεσθαι, μᾶλλον πλέον βεβηλοῦσθαι τοὺς τῆς ἐκείνου μετέχοντας ἀνιέρου τελετῆς. Ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τῶν ἐπὶ νοῦν βαλομένων τὴν τοιαύτην ἀσφάλειαν, ἐπαινούμενός τε καὶ ἀποδοχῆς ἄξιος κατὰ τοῦτο ὅτι τὸ ἀσφαλὲς τῆς εὐσεβοῦς προὐνόησαν πίστεως. πλὴν οὐ καθ' ὅσον ἐνόμισαν παρασχεῖν τὴν ἀσφάλειαν, ἐπὶ τοσοῦτόν ἐστιν ἰδεῖν ἐκ τοῦ νόμου περιγινομένην αὐτὴν καὶ ἐκκλινομένην· τοὐναντίον ᾗ ἐστιν ὅτε καὶ τοῖς εὐσεβέσι καὶ περὶ τὰς θείας λειτουργίας σπουδὴν κεκτημένοις ἐναντιούμενος ὁ νόμος ὁρᾶται. τὸ μὴ γὰρ

τὸν

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo, & Patriarchæ vniuersali.

PLACVIT *veteribus, vt quæ sacrificia & communiones in priuatis ædibus fiunt, ab illis sacerdotibus, qui ad generales ecclesias pertinent, solis celebrentur: ab alijs verò" qui alicui alij sacræ ædi addicti deseruiunt, priuatoq; vitæ in statu sunt, vt nullum neque officium neq; sacrificium perficiatur.* Atque hoc quidem vt statuerent, *religionis conseruandæ caussa in mentem illis venisse videtur, quò videlicet (vt conijcere est) dum nonnulli sacerdotij prætextu lethale defectionis malum tegunt, vsu non veniat, vti qui profanati sacrificij participes fuerint, longè magis contaminentur quàm expientur. Qui profectò eorū qui istiusmodi religioni cautionem excogitarunt, propositus finis, hoc ipso nomine quòd sacrosanctæ fidei stabilimentū adinuenerint, simul laudabilis, simul commendatione dignus est. Veruntamen quatenus se firmitatem allaturos existimarunt, eatenus illam ex lege promanasse atq; se extendisse nō videas. E diuerso verò subinde illam ipsam legem religiosis & diuinis ministerijs operam nauantibus etiam aduersari conspicitur. Vt autem*

Iustin. Nouel. 57.

" Hæc explanatius in fine huius eiusdē cōsti. & in constit. 15. habes.

post

τὸν ἄγαμον ἱερέα, μὴ γνώριμον καθιστάμενον, μεταλλάξαι τινὶ ποτὲ τῆς ἑαυτοῦ ἀγάμου βεβαιώσεως, εἰκὸς συμβαίνειν ἂν ἴσως. πλὴν οὐχ οὕτως, ὥστε πρέπειν παντὶ τὴν τοιαύτην γίνεσθαι σύμβασιν. τίς γὰρ οὕτως δύσκολος τὴν γνώμην καὶ ἀδιάφορος, ὡς ἱερᾶσθαι προσκαλεῖν ὃν οὐκ οἶδεν ἱερέα, καὶ οὗ τοῦ σεβάσματος καὶ τῆς πολιτείας καθέστηκεν ἀμαθής; πάλιν δὲ καὶ οἱ τὴν ἀποστασίαν ἐάλποντες, καὶ ἀνίερως ἱερατεύοντες, οὐκ ἂν μὴ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς δυσσεβείας βουλήσονται συνελθεῖν. ὥστε ὁ μὲν ἀσφαλίζεσθαι ὁ νόμος δοκεῖ, οὐ καθὼς ἔδοξεν ἀσφαλίζεται· ἄλλως δὲ τοῖς δυσσεβέσι πολλῆς ὠφελείας εὑρίσκεται γινομένης ἐμποδών. οὐδὲ γὰρ χάριτι μικροῦ κατὰ πάντα οἶκον οὐ μόνον τῶν περιφανεστέρων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐτελεστέρων, εὐκτηρίων οἴκων ἀνεγηγερμένων θεῷ, τῆς δὲ περὶ τοὺς ἱερεῖς χορηγίας καὶ θεραπείας οὐχ ὁμοίως παρὰ πάντων οἷάς τε οὔσης γίνεσθαι, συμβαίνει, διὰ τὸν νόμον, τούς, ὥσπερ εἶπον, ἀπορωτέρους πρὸς ἰδιάζουσαν ἱερέων ἀνάληψιν, ἀμετόχους μὲν αὐτοὺς πλειστάκις διαμένειν τῶν θείων μυστηρίων, ἀποστερεῖσθαι δὲ καὶ τὰ ἱερὰ τεμενίσματα τῶν ἐπ' αὐτοῖς ὀφειλόντων ἁγιασμῶν ἐπιτελεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰκὸς καὶ μνείας ἐφισταμένης ἐνίοτε κεκοιμημένων, ἀπορίᾳ ἱερέως,

τὴν

pollutus sacerdos, qui notus non est, pollutæ suæ inquinationis aliquem participem faciat, verisimile fortasse est aliquando id euenire. Verùm non ita, vt semper & omnino tale quiddam contingat. Quis enim animo tam facili est, tamque omnia promiscua habet, vt quem non norit sacerdotem, neque cuius religionis, neque quibus moribus sit, hunc ad sacrificandum aduocet? Rursum verò qui defectionem moliuntur, remq́; sacram prophananter faciunt, ne illi cum alienis ab impietate conuentus agere non velint. Vt vnde stabiliri lex videtur, non inde quemadmodum existimatum sit, stabiliatur. Tum & religiosis in multis vtilitatibus consequendis eandem impedimento esse comperitur. Siquidem cum diuina gratia in omnibus ferè omnium non modò potentiorum, verùm etiam tenuiorum domibus sacraria Deo erecta sint, & verò sumptus reliquaq́; ad rem familiarem necessaria sacerdotibus ab omnibus similiter suppeditari non poßint: euenit propter legem, vt (quemadmodum dixi) qui tenuiores sunt quàm vt priuatim sacerdotes suscipere poßint, persæpe diuinorum mysteriorum expertes maneant, & sacra delubra, quæ in illis sacrificia fieri debeant, his defraudentur. Quin verisimile etiam est, nonnunquam defunctorum memoria instante, ob defectum sacerdotis præsentem

τὴν παρουσίαν τῆς μνήμης παραδραμεῖν ἀνιέρατον· ὡς ἐκ τούτου οὐ μικρὰν τοῖς τε βιοῦσιν ἐνταῦθα καὶ τοῖς οὓς ὁ ἐκεῖθεν μένει βίος, συμβαίνειν ζημίαν. Ὁρίζομεν οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἑκάστης καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκείους τῶν ἱερέων ἑκάστης οἰκίας, ἄδειαν ἔχειν ἐν πάσαις ταῖς οἰκίαις ἱερᾶσθαί τε καὶ μυσταγωγεῖν οὓς ἂν προσκαλεῖν αἱροῖτο ὁ ἑκάστης δεσπότης οἰκίας, καὶ διδόναι τὴν ἐν τοῖς ἱερεῖς σωτηρίοις πάροδον καὶ ἱερατείαν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΟΥΣ ΜΕτὰ τὸ ὑπελθεῖν τὴν μοναδικὴν πολιτείαν, πραγμάτων εὐπορήσαντας, μὴ καθόλου ἀπείργεσθαι περὶ αὐτῶν διατίθεσθαι· ἀλλ' εἰ μὲν ὤφθησάν τι προκαταβεβλημένοι τῷ μοναστηρίῳ κατὰ τὸν καιρὸν ὅτε τούτῳ προσήρχοντο, εἶναι αὐτοὺς περὶ τῶν ὕστερον προσεκτημένων κυρίους, καθὼς προαιροῖντο πάντα διοικεῖν· εἰ δ' οὐδὲν προκατεβάλοντο, αὐτοὺς μὲν περὶ τοῦ διμοίρου ἔχειν ὁρίζειν ἄδειαν, τὸ μοναστήριον δὲ τὸ ἄλλο μέρος, ἤτοι τὸ τρίτον, ἀναλαμβάνεσθαι.

ΑΛΛ.

memoriæ diem nullo facto ſacrificio elabi: vt inde & qui hic viuunt, & quos altera vita tenet, vtriſq; non exiguum damnum obueniat. Statuimus igitur, vt non ſolùm generalis eccleſiæ ſacerdotes, ſed etiam qui ad quamcunque aliam ſacerdotum domum pertinent, quibuſcunq; cuiuſq; domus dominus accerſitis acceſſum ad ſacra oratoria & ſacrarum rerum functionem dare voluerit, in quibuſlibet ædibus ſacrificandi, Deiq́; arcana enarrandi facultatem habeant.

NE QVIBVS, POSTQVAM MONASTICAE VITAE INSTITVtum ſubierint, facultates ſuppetunt, in vniuerſum hi de illis teſtari prohibeantur: ſed vt ſi, quo tempore monaſterium adierunt, in id quidpiam contulerint, in illorũ poteſtate ſit, vt quemadmodum velint, de iis quæ ſibi poſtmodum pararunt, in plenum aſſem etiam teſtamentum condant: ſi verò nihil ab initio intulerint, tum vt de beſſe ſtatuendi facultatem habeant: monaſterium autem alteram partem ſiue trientem accipiat.

Ἄλλως.

Περὶ τῆς διατίθεσθαι τὸν μονάζοντα εἰς τὰ ἐπικτηθέντα.

Διάταξις ε.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ἐπειδὴ περὶ μοναζόντων ὑπάρξεως, οἳ μετὰ τὸν μονάδα βίον περιουσίαν ἠθροίσαντο, πολλάκις ἡμῖν σὺν τοῖς ὑπὸ σὲ θεοφιλεστάτοις ἀρχιερεῦσιν (ὦ θεῖον φῶς, καὶ καταπυρσεῦον τὸν κόσμον ὑπὸ τοῦ πρώτου φωτὸς ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς ἐκκλησίας στερεώματι τεθειμένον) ἀπορεῖν ἔφης, οἷα δὴ νέφους τινὸς ἐκεῖθεν ἀμφιβολίας ὑποτρεχούσης τὴν ἀκτῖνα τοῦ λογισμοῦ, πρὸς τὸ φανὴν ἐκφῆναι διάκρισιν, εἴτε δέησοι τῆς τοιαύτης περιουσίας κυρίους εἶναι τοὺς μοναστὰς, ποιεῖσθαι διάταξιν, εἴτε κωλύειν ἄξιον αὐτοὺς τῆς ἐπ' αὐτῇ κυριότητος. Ἐπεὶ οὖν περὶ τούτου ἀμφιβάλλοντες, διαφόροις ἡμᾶς ἐξαιτήσεσι πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν συναντιλαμβάνειν προετρέψασθε, τιμῶντες ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις, οὕτω κἀνταῦθα τὴν ἡμῶν ἱερότητα, πρὸς

τὴν

Aliter.

VT MONACHVS DE ACQVISITIS TESTARI POSSIT.

CONSTITVTIO V.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

QVONIAM *de monachorum bonis quæ poſt ſuſceptam vitam monaſticam coaceruaſſent, perſæpe nobis vnà cum Dei amantiß. ſub te primarijs ſacerdotibus dubitare te (ô diuinum, & vt mundo præluceas, in magno eccleſiæ firmamento à principe lumine collocatum lumen) dixiſti, an conſtitutione facta monachos iſtiuſmodi bonorum dominos deſignari oporteret, an verò ipſos ab illorum dominio arceri conueniret: nimirum quòd tanquam nubes, quæ iſtinc ambiguitas exiſtit, rationis radios, quò minus perſpicuè ea res dijudicari poßit, ſubeat & offuſcet: quoniam (inquam) de hoc dubitantes varijs nos poſtulationibus ad huius rei conſiderationem vnà vobiſcum ſuſcipiendam hortati eſtis: nos, vt in alijs, ita & hic ſacerdotalem tuam dignitatem venerantes, ad*

τὴν ἐκπλήρωσιν καθιστάμεθα τοῦ αἰτήματος. ἐκεῖνα δὲ πρῶτον εἰρήσθω ἡμῖν, ὅσα γε τοῖς πάλαι διώρισθαι περὶ τῶν ἄρτι βουληθέντων πρὸς τὴν μονήρη μετατάξασθαι πολιτείαν. φημὶ δὴ περὶ τοῦ πρότερον αὐτοὺς τὰ οἰκεῖα πράγματα διατίθεσθαι, οὕτω τε πρὸς τὴν ἐπιθυμουμένην προσιέναι πολιτείαν, ἀλλὰ μὴ προλαμβάνειν τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου τὴν περὶ τῶν πραγμάτων διάταξιν. ὡς εἴ γε τοῦτο οὕτω συμβαῖνον ὀφθείη, οὐκέτι ἀποκειραμένοις αὐτοῖς ἐπιτραπήσεται ἡ διάταξις, ἀλλὰ χωρήσει πᾶσα ἡ ὕπαρξις εἰς τὴν ἐν ᾗ ἀπεκείραντο ἐκκλησίαν. ταῦτα δὴ τὰ περὶ τῶν ἄρτι προσιόντων τῷ μοναδικῷ βίῳ διωρισμένα (εἰ μὴ παῖδες πάρεισι τὴν κληρονομίαν καλοῦντες) ἀρεστά τε ἡμῖν ὡς οὐκ ἄν τις φαίη ἄμεινον διατέτακται, καὶ οὔτε τι προσθεῖναι τούτοις, οὔτ᾽ ἀφελεῖν ἀπ᾽ αὐτῶν ἔστιν. καὶ γὰρ ὁ πρὸ τοῦ διαμεῖψαι τὴν πολιτείαν ἐν τῇ ἐκείνου γνώμῃ κειμένην ἔχων τὴν τῶν ὑπαρχόντων διοίκησιν, τοῦτο μὴ βουληθεὶς διαπράξασθαι, εἰκότως μετὰ ταῦτα ἀπείργεται τῆς ἐπιτροπῆς, αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τοῦτο καταστήσας. δι᾽ ὧν γὰρ οὐκ ἐβουλήθη, ἐξὸν αὐτῷ, προδιῳκηκέναι τὰ πράγματα, τὴν μετὰ ταῦτα τῆς ἐξουσίας ἀφαίρεσιν δι᾽ ἑαυτοῦ καταψηφιζομένην εὐλόγως φέρει. ἄλλως τε δὲ καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον, τὸν ἀποταξάμενον ταῖς τοῦ βίου φροντίσιν, ἔτι τὸ τῶν φροντίδων φέρειν φορτίον, καὶ τῷ ἐκείνων βάρει πιέζεσθαι; ἄτοπον μὲν οὖν,

ὥσπερ

satisfactionem petitionis tuæ accingimur. Ac *illa quidem primùm à nobis dicantur, quæ à veteribus de illis qui se iam in monasticam rempublicam adscribi volunt, constituta sunt: illis nempe de rebus suis prius testandum esse, ac deinde ad concupitum vitæ institutum procedendum, nec dispositionem rerum suarum vitæ mutatione anticipandam.* N*am si hoc ita euenisse constet, non amplius ipsis iam tonsis vt de rebus suis quicquam statuant permittendum esse: omnemq; substātiam, in qua ecclesiæ tonsi sunt, illi cessuram.* Q*uod sanè de ijs qui vitam monasticam iam subierunt, decretum (extraquàm si liberi qui hæreditatem petant, supersint) & optimum, & ita, vt nemo poßit meliùs, constitutum est: tum nec addi nec adimi illi quicquam queat.* E*tenim qui ante mutatam vitæ rationem, quum bonorum dispositionem in arbitrio suo positam haberet, de ijs statuere noluerit: meritò postmodum id facere prohibetur, vti qui se ipse in has angustias coniecerit.* P*roptere a enim quòd quum licitum ipsi esset, prædisponere res suas testamento noluerit, eius postea faciendi facultatem, tanquā ab ipso dānatam, sibi adimi, id verò iure longè optimo sustinet.* C*æteroquin etiam, quomodo nō absurdum fuerit, si qui se ab huius vitæ curis seiunxerit, illarum adhuc onus sufferat, indeq; promanante molestia prematur?* L*iberos igitur*

A Iust. Nouel. 123 Si mulier.

ὥσπερ ἔφην, ὄντος τοῦ πρὸς μοναχοὺς μεταταξαμένου, αὕτη ἡ ψῆφος οὐκ ἂν ὑπεισαίη ψήφῳ ἑτέρᾳ· εἰ δὲ πάρεισι παῖδες (τότε γὰρ οὐχ ὅσιον ζημιοῦν ἐκείνους διὰ τὴν τοῦ γονέως σιγήν) οὐ κωλύσει παντελῶς τὴν διάταξιν τὸ μοναδικὸν σχῆμα, ἀλλὰ δῆλον ὡς διατάξεται μὲν περὶ τῶν μερῶν ἃ τοῖς παισὶν ἴσῃ καὶ νομίμῳ διανομῇ ἀποκληρωθήσεται· τοῦ δὲ μέρους τοῦ πρὸς ἐκεῖνον ὁρῶντος ἀποστήσεται ἡ διάταξις, ὡς ὁλοκλήρως αὐτοῦ τῷ μοναστηρίῳ ἀνήκοντος. ἀλλὰ καὶ εἰ θάνατος (οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα) συνώτιμος ἐπιστὰς τὴν τῶν πραγμάτων μεσολαβήσει διανομήν, οὐδ' οὕτως παντελῶς ἀπαρρησίαστος ἡ τῶν πραγμάτων τοῖς παισὶ βοηθοῦσα διοίκησις· ἀλλὰ, κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, τὰ τούτοις προσήκοντα νομίμῳ δικαίῳ ἀφορισθήσεται, τὸ δὲ ἐπίλοιπον τῆς ὑπάρξεως οἰκειώσεται ἡ μονή. ἀλλὰ γὰρ ταῦτα περὶ τῆς πρὸ τοῦ μονάδος βίου τῷ ἀνθρώπῳ προσούσης περιουσίας. Ἐφ' ᾧ δὲ ἡ ὑμῶν πατρικὴ μακαριότης ἠξίωσε τὸ θέσπισμα προελθεῖν (φημὶ δὴ ἐπὶ τοῖς ὕστερον τοῦ μονάδος βίου προσγινομένοις πράγμασι) τοῦτο θεσπίζομεν, τὸ, ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ καθ' ὃν εἵλετο τὴν μονήρη πολιτείαν προϊούσης τῆς διασκέψεως, γίνεσθαι περὶ τῶν μετὰ ταῦτα προσκτηθέντων αὐτῷ τὴν διάκρισιν. οὐ γὰρ διότι ἐκ τῆς λαϊκῆς ἀγωγῆς πρὸς τὴν μοναδικὴν μεθιστάμενος, εἰ μὴ πρότερον

διατί

qui in monachorum numerum adſcriptus eſt (quemadmodum dixi) quando non habet, non profectò hoc decretum decreto alteri cedat. At *ſi liberi ſuperſint (non enim tunc illos propter parentis ſilentium damno affici fas eſſet) non omnino teſtamenti ordinationem monachicus habitus impediat: ſed manifeſtum eſt quòd de liberorum portionibus teſtari poterit, quæ illis æquabili legitimaque diuiſione attribuentur. Quæ verò pars ad ipſum reſpicit, in ea teſtamenti factio deficiat, quippe quæ integra ad monaſterium pertineat. Cæterùm ſi mors etiam (vt multi ſunt rerum humanarum caſus) ſubitò ſuperueniẽs rerum diſtributionem intercipiat, neque tunc quidem quæ liberis ſuccurrat diſpoſitio, omnino conticebit: ſed ſecundum dictum modum, quæ ad illos pertinent legitimo ipſis iure ſeparabuntur: reſiduum autem inuolabit monaſterium.* Atque *hæc quidem de hiſce facultatibus, quas ante ſuſceptam vitam monaſticã habuerit quiſquam.* Verùm *de quo paterna veſtra beatitudo prodire decretum petijt (de ijs nimirum rebus quæ poſt monaſticæ vitæ ſuſceptionem acceſſerunt) de eo hoc ſtatuimus, vt inde ab eo tẽpore ex quo monaſticæ vitæ rationem ſuſceperit, conſideratione procedente, quæ poſtmodum ab ipſo comparata ſunt diſcernantur.* Non *enim quòd qui à prophana vita ad monaſticam tranſit, niſi prius*

διατίθοιτο, τὴν τοῦ μετὰ ταῦτα διατίθεσθαι ἀφαιρεῖται ἄδειαν, διὰ τοῦτο καὶ περὶ τῶν ὕστερον γεγονότων ὁρίζειν καθόλου κωλυθείη. ἐκεῖ μὲν γὰρ εὐλόγως ἀφῃρεῖτο τὴν ἐξουσίαν, ἐπεὶ ἐν αὐτῷ ἦν βουλεύσασθαι ἔτι χρηματίζοντι λαϊκῷ, τῷ μὴ τοῦτο πρᾶξαι, αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τοῦτο περιέστησεν. ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἔστιν ὅμοιον, ὥστε αὐτόν τινα ὑφ' ἑαυτοῦ ἢ ὑφ' ἑτέρου ἀπείργεσθαι. Εἰ δέ τις λέγοι ὅτι διὰ τοῦτο μόνον ὅτι μονάζων ἐστὶν, ἅπαντα λήψεται ἡ μονὴ, οὐκ οἶδα εἰ πρέποντα μοναστοῖς ὁ τοιοῦτος νομοθετεῖ. πρῶτον μὲν, εἰ οὕτω δεῖ κτημάτων ἀντέχεσθαι ἀνθρώπους οἳ τὴν ὑπεροψίαν αὐτῶν ἐπηγγείλαντο· ἔπειτα δὲ καὶ συγγενεῖς τινὲς πένητες ἢ ἄλλως γνώριμοι τυγχάνουσι τῷ ἀνθρώπῳ, χρήζοντες παραμυθουμένης χειρός· πῶς οὐκ ἀπάνθρωπον, μηδεμιᾶς ἐκείνους ἐκ τῶν τοῦ συγγενοῦς πραγμάτων ἀξιοῦσθαι παραμυθίας; ὥσπερ οὐχὶ ξενηλασίαν, ἀλλὰ συγγενικῶν καὶ φίλων ἐλασίαν δέον ποιεῖν τοὺς μονάζοντας, καὶ πάντα πρὸς ἑαυτοὺς ἕλκειν; καθάπερ τοὺς πολυφάγους ἐστὶν ὁρᾷν οὐ βουλομένους ἀπομοιρᾶν τινα τῶν παρακειμένων τοῖς ἄλλοις καταλιμπάνειν. οὔτε γὰρ δοῦλος ἐλευθεροῦται δουλείας δεσμῶν, οὐ πένης οἴκτου μεταλαγχάνει, οὐκ ἄλλος τις ἀνάγκαις πιεζόμενος παραμυθίας εὑρίσκει ἀπόλαυσιν, πάσης τῆς τοῦ μονάζοντος περιουσίας τῷ μοναστηρίῳ διδομένης.

testetur, testandi postmodum facultate priuatur: ideò & de ijs quæ postmodum conquisierit, quicquam statuere in vniuersum prohibeatur. Illic *namq; iure testamenti factione priuatur, quia quum ipsi in prophano statu res adhuc tractanti aliquid constituere integrum esset, eo ipso quòd id non fecerit, se ipse in has angustias circũcluserit. hic verò nihil simile est, vt quisquã aut à se ipso, aut ab alio prohibeatur. Quòd si quis dicat, hoc solo nomine quòd monachus sit, monasterium omnia esse percepturum, haud scio, si istiusmodi, quæ monachos deceant, statuat.* Primùm *enim, an qui homines opum contemptum professi sunt, hos ita illas amplecti, ac quacũque ratione retinere cõuenit?* Deinde *sint alicui cognati pauperes, aliíue noti, qui consolatrice manu indigeant: quomodo non ab omni humanitate alienum, nullo illos ex cognati rebus subleuamine dignari, tãquam non modò peregrinos, sed & cognatos amicosq́; propellere, atque omnia ad se trahere, monachis decorum sit? quemadmodũ helluones voracesq́; homines nullam omnino partem alijs qui vnà accumbunt, relinquere velle videmus.* Neque *enim seruus seruitutis vinculis liberatur, neque egenus commiseratione potitur, non alius quisquam necessitatibus pressus consolationis fructum inuenit, quum omnes monachi facultates monasterio dantur.*

Ae

Διὰ τοῦτο δὴ θεσπίζομεν, εἰ μὲν ὤφθη κατὰ τὸν καιρὸν ὅτε τὸν μοναστὴν εἵλετο βίον ὁ ἄνθρωπος ἀφιερωσάμενός τι τῇ ἐκκλησίᾳ, εἶναι αὐτῷ περὶ τῶν ὕστερον προσεκτημένων ἀβίαστον καὶ κυρίαν τὴν γνώμην, καθὼς ἂν προαιροῖτο ταῦτα διοικεῖν· εἰ δὲ μηδὲν ὅλως κατ᾽ ἀρχὰς τῷ μοναστηρίῳ προσσυνήνεκται, τότε διχῇ τὴν ὕπαρξιν τέμνεσθαι, τῶν μερίδων τῆς μὲν διμοιρίας συγκεφαλαιουμένης, τῆς δὲ τρίτης μέτρῳ. καὶ διατίθεσθαι μὲν ὡς ἄν ποτε δόξειεν αὐτῷ περὶ τοῦ διμοίρου τμήματος τὸν μονάζοντα, τὸ τρίτον δὲ ἀποκληροῦσθαι τῷ μοναστηρίῳ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ ὧν ἐζητήσατε τὸ ἡμέτερον ἀπεθέσπισε κράτος. δεήσει δὲ τὴν ὑμετέραν μακαριότητα τοῖς ὑπ᾽ αὐτὴν ἅπασι θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις ἔκδηλα καταστῆσαι τὰ τεθεσπισμένα, αὐτούς τε παραπλησίως τοῖς ὑπ᾽ ἐκείνους ἐπισκόποις ἐμφανίσαι, κἀκείνους ταῖς ὧν ἔλαχον τὴν ἐπισκοπὴν ἐκκλησίαις· ὥστε καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ταῦτα καὶ διαγινώσκεσθαι πᾶσι, καὶ οὕτως πράττεσθαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΥΛΑΤΤΕσθαι ἑκάτερον τὸν καιρὸν ἐπὶ τῶν μονάζειν ἐγνωκότων, ὅν τε ἡ ἁγία ἕκτη σύνοδος ἐξεφώνησε, καὶ ὃν ὁ θεῖος ἀποθεσπίζει Βασίλειος· τὴν δὲ τῶν ὑπαρχόντων διοίκησιν τοῦ κατὰ τὸν χρόνον μονάσαντος ὃν ἡ σύνοδος ἐπέκρινε, κατὰ τὸν ὑφ᾽ ἡμῶν ἐκτεθειμένον τύπον προέρχεσθαι.

Ac propter hoc sanè statuimus, vt si quis, quo tempore monasticā vitā suscepit, ecclesiæ quidpiam consecrarit, illi circa res postmodum cōparatas liberum ratumq́; iudicium sit, quomodocunq; de illis statuere velit: sin nihil omnino ab initio in monasterium allatū sit, tū vt bifariā substantia diuidatur, ita vt vna pars in bessem, altera verò in trientem circumscribatur: ac monachus quomodocunq; ipsi visum fuerit, de besse testamento statuat: triens autem applicetur monasterio. Atq; hæc quidem, de quibus requisitis nostra decreuit potentia. Oportebit autem tuam beatitudinem, quæ decreta sunt, omnibus sub ipsa Dei *amantiss. metropolitanis facere manifesta: & hos similiter sub se constitutis* Episcopis*, illosq́; quarum curam sortiti sunt ecclesijs ista indicare: quò videlicet & in præsens & in futurum hæc ab omnibus tum cognoscantur, tum hunc ad modum fiant.*

VT VTRVNQVE TEMPVS TVM QVOD SANCTA SEXTA constituit synodus, tum quod decernit diuus Basilius, in iis qui monachi fieri statuunt, obseruetur: & bonorum eius qui á synodo præstituto tempore monachus fit, dispositio secundū editam à nobis formam procedat.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ μονάζειν δεκαετῆ παῖδα.

Διάταξις ς.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ὁ καιρὸς καθ' ὃν δεῖ τοὺς τῷ μονάζοντι βίῳ προσιέναι ἐφιεμένους, τυγχάνειν τῆς ἐπιθυμίας, οὐχ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς, ἀλλ' ἕτερος καὶ ἕτερος τοῖς θείοις ἡμῶν πατράσι διωρισμένος, εἰς τὸ καὶ τούτῳ διαιτῆσαι τῷ μέρει, καὶ συμβιβάσαι τὴν δοκοῦσαν ἐναντιότητα, καταστῆναι παρεσκευάσατο. τοιγαροῦν σύν τε τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ καὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις, ἅτε ὁ μέγας καὶ θαυμαστὸς ἀποθεσπίζει Βασίλειος, (φημὶ δὴ κατὰ τὸ ἑκκαιδέκατον τῆς ἡλικίας ἔτος ἢ τὸ ἑπτακαιδέκατον ἀξιοῦσθαι τοῦ μονήρους σχήματος τοὺς ἀσπαζομένους αὐτὸ) καὶ ἅπερ ἡ ἁγία ἕκτη ἐντέλλεται σύνοδος, (δεκάτῳ ἔτει προ[illegible]ομένη τὴν εἰς τὸν τοιοῦτον βίον τῶν προσιέντων παραδοχήν·) ταῦτα διασκεψάμενοι, εὐδιετέρου τῶν ἱερῶν νόμων συνειδόμενοι ἑκα-

Aliter.

VT DECENNIS PVER IN MONACHORVM NVMERVM aſſumatur.

CONSTITVTIO VI.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſſ. Conſtantin. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

Q*VO tempore eos qui monaſticam vitam ſubire deſiderant, re concupita potiri oporteat, id quia non vnum atq; idem, ſed aliud atq; aliud à diuinis noſtris patribus præſtitutum ſit, vt ad hũc etiam tractatum dijudicandum, & quæ ſubeſſe videtur contrarietatem conciliandam me componerem, effectum eſt. Itaque quæ magnus ille ac admirandus decernit* " Baſilius *(vt videlicet qui monachicum habitum ambiunt, decimoſexto primùm aut decimoſeptimo ætatis anno digni illo habeantur) quæq; ſancta ſexta* "*mandat ſynodus, anno decimo, qui iſtiuſmodi vitam capeſſerent, ſuſcipiendos eſſe monens: hæc cum ſanctiſſ.* Patriarcha Deiq; *amantiſſ. metropolitanis diligenter expendentes, neutram ſacrarum legum diximus eſſe*

In epiſtolæ ad Amphiloch. canone 18.

" Canone 40.

cont-

ὀλιγωρεῖν, ἀλλ' ἀξιοῦσθαι μὲν τοῦ σεβασμίου προσταθησομένου σχήματος καθ' ἑκάτερον τὸν χρόνον τοὺς βουλομένους αὐτὸ ἐπανῃρῆσθαι, ἕνεκα δὲ τῆς τῶν ὑπαρχόντων διοικήσεως γνώμην ἰδίαν ἀποφαινόμεθα, τῷ μὲν ἑκκαιδεκάτῳ ἢ ἑπτακαιδεκάτῳ ἀποκείρασθαι τινὰ βουληθέντα, περὶ τῶν οἰκείων ὡς ἂν βούληται διατίθεσθαι· (οἶμαι γὰρ διὰ τοῦτο καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον τοῦτον ἀποδοῦναι τὸν χρόνον τῇ τοιαύτῃ πράξει, ὡς κατ' ἐκεῖνον τῆς νομίμου ἡλικίας μηδὲν ἐμποδὼν οὔσης εἰς τὸ περὶ τῶν οἰκείων βουλεύσασθαι) τῷ δέ γε τῷ δεκάτῳ ἔτει πρὸς τὸ σεμνὸν τῆς μοναδικῆς πολιτείας μετατάξασθαι διανοηθέντι, μηδὲ τούτῳ κωλύμην ἀπαντᾶν τοῦ σωτηρίου ἐπιχειρήματος· (τοῦτο γὰρ, ὡς ἔοικε, συνιδοῦσα καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος, συστεῖλαι τὸν χρόνον τῆς εἰς τὸν μονάζοντα βίον προσαγωγῆς) μὴ μέντοι καὶ λαμβανέτω αὐτὸν ὥσπερ τὴν εἰς τὸν τοιοῦτον βίον εἴσοδον, οὕτω καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ περὶ τῶν οἰκείων διατίθεσθαι, ἀλλ' ἐπέχεσθαι τοῦ τὰ ὑπάρχοντα διοικεῖν, μέχρις ἂν ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ἐπιστῇ καθ' ὃν τὴν νομίμην συμπλήρωσιν ἡ ἡλικία λαμβάνει τοῦ διατίθεσθαι. εἰ δ' (οἷα τὰ ἀνθρώπινα) πρὸ τῆς συμπληρώσεως ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐξ ἀνθρώπων ἀπίοι, οἰκέται μὲν αὐτοῦ πάντες ἀφείσθωσαν τῆς δουλείας, ἡ δὲ λοιπὴ δίχῃ διαιρείσθω περιουσία, διμοιρίᾳ τε καὶ τρίτῳ μέρει· καὶ τὴν μὲν ἡ μονὴ κομιζέσθω, τὸ δὲ τρίτον τοῖς συγγενέσι διδόσθω τοῦ τελευτήσαντος. εἰ δ' οὗτοι μὴ πάρεισι, ἀπερχέσθω καὶ τοῦτο ἔνθα τὸ δίμοιρον προεχώρησεν.

ΠΕΡΙ

contemnendam: sed contrà ad vtrumcunq; tempus religioso habitu qui illum sumere cupiunt dignos haberi iubemus. De *bonorum autem dispositione peculiarem sententiam pronunciamus, vt nēpe qui sextodecimo aut decimoseptimo tonderi voluerit, de rebus suis quomodo velit, statuere poßit.* Ex*istimo enim, propterea etiam magnum illum* B*asilium hoc tempus huiusmodi actioni tribuisse, quòd ad id legitimæ ætatis requisitio ad statuendū de rebus suis impedimento non sit.* Q*ui verò decimo anno in monasticæ vitæ sanctimoniam mutato statu transire in animo habeat, vt neq; huic salutaris conatus impedimentum aliquod obuiet (hoc enim, vt videtur, & sacra synodus intelligens, ac volens, tempus quo vitam monasticam adire esset,* ⁺⁺*ampliauit) ne tamen is quo modo istiusmodi vitam ineundi, sic etiam de rebus suis testandi facultatē accipiat: sed donec illud tempus, quo legitimam plenamq; ad testādum ætas potestatem capit, aduenerit, à disponendis rebus inhibeatur.* Q*uòd si (vt sunt res humanæ) ante illius temporis completionem è vita excesserit, serui eius omnes à seruitute liberentur: reliqua verò bona bifariam diuidantur, in bessem & trientem: ac bessem quidem monasteriū auferat, triens autem defuncti cognatis detur.* Q*uorum si nulli supererunt, quò bes processit, eò triens quoque abeat.*

⁺⁺Lego συνέστειλε, quod ferè coactus cō traria voce reddo.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΣΑΚΙΣ ἄν τις ἐκ τοῦ κληρικοῦ σχήματος πρὸς τὸ λαϊκὸν ἀπονοηθείη μεταβαλεῖν, τοῦτον καὶ ἄκοντα πρὸς αὐτὸ πάλιν ἀποκαθίστασθαι.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ κληρικὸν μὴ γίνεσθαι αὖθις λαϊκόν.

Διάταξις ζ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΩΣΠΕΡ ἡμῖν ἔμπροσθεν σκοπουμένοις τὴν ἀσφαλεστέραν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ἐπείπερ ἐφαίνετο τῆς πολιτείας ὁ νόμος μᾶλλον τοῦ ἱεροῦ νόμου τὸ ἀσφαλὲς τοῖς πράγμασι παρεχόμενος, ἐκείνῳ παρεσχόμεθα τὴν προτίμησιν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἱερὸν ὁρῶντες διάταγμα λυσιτελέστερον τῇ εὐταξίᾳ τῶν πραγμάτων ὑπάρχον τοῦ πολιτικοῦ διατάγματος, προστιθέμενοι αὐτῷ, σύμφωνον γνώμην δεδόκαμεν· καὶ θεσπίζομεν, κατὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας θεσμὸν, τὸν ὅστις τοῦ κληρικοῦ σχήματος ἀπονοηθέντι τὸ λαϊκὸν διαμείψασθαι, τοῦτον, ὁσάκις ἂν πρὸς τοιαύτην ἐξενεχθείη ἀπ-

ἀπι

VT QVOTIESCVNQVE A CLERICORVM HABITV AD prophanorum transire per vecordiam aliquis tentarit, in illum is inuitus etiā restituatur.

Aliter.

NE CLERICVS DENVO PROPHANVS FIAT.

CONSTITVTIO VII.

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo, & Patriarchæ vniuersali.

QVEMADMODVM *antehac, quando certiorē firmioremq; rerum constitutionem inuestigaremus, si ciuilis lex plus roboris ac firmitatis quàm ecclesiastica præbere videretur, illi prærogatiuā dedimus: eo modo & hic decretū sacrum rectæ rerum moderationi, quàm* " *ciuile sit, conducibilius fore intelligētes,* Nouel. 6. *illi per assensionem cōsona præscriptione edita,* Quip. prò *statuimus, vt quicunq; clericorum habitum* secund. *mutare prophanorum habitu improbè instituerit, is, quotiescūq; actus fuerit in istiusmodi*

ἀπόνοιαν, καὶ ἄκοντα πάλιν εἰς τὸ κληρικὸν ἀποκαθίστασθαι, κἂν μὴ καὶ τοῦ βαθμοῦ τὴν τάξιν δίκαιός ἐστιν ἀπολαμβάνειν· διὰ τὸ αὐτὸν ἑαυτὸν, δι' ὧν ἔδρασεν, ἀνάξιον τῆς τοιαύτης τάξεως καταστῆσαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΤΟΝ ἀθετεῖν ἀπονοηθέντα τὸ σεβάσμιον τῆς μονήρους πολιτείας σχῆμα, καὶ ἀντ' ἐκείνου τὸ λαϊκὸν ὑποδυόμενον, ὁσάκις ἂν τοῦτο θρασυνθείη πράττειν, καὶ ἄκοντα αὐτὸν εἰς ἐκεῖνο ἀποκαθίστασθαι, καὶ ἧς κακῶς ἀπέδρα μονῆς, ἐν αὐτῇ παραδίδοσθαι.

Ἄλλως,

Περὶ τοῦ συνταξαμένου καὶ ἀθετήσαντος τὸν μονήρη βίον.

Διάταξις η.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Τῶν ἀτάκτως ζῆν προῃρημένων, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπαινετοῦ βίου τὸν φαῦλον μετερχομένων, ὁσάκις ἂν πονηρᾶς πράξεως ἐργάται φωραθῶσι

vecordiam, secundum ecclesiasticum decretū, quantumuis inuitus in clericorum habitū restituatur: tametsi qui ecclesiastici ordinis statum recipiat, dignus non sit, vti qui se ipse illo indignum transfugio constituerit.

VT QVI REIICERE VENERANDVM MONASTICAE VITAE habitum in animum induxerit, ac pro illo prophanorum habitum susceperit, quotiescunq; hoc facere ausus fuerit, etiam inuitus in illum restituatur: & ex quo monasterio improbè aufugerit, eidem reddatur.

Aliter,

DE EO QVI VITAM MONASTICAM DESERIT, QVI præsidum cohortibus ascribi solet.

CONSTITVTIO VIII.

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo, & Patriarchæ vniuersali.

QVVM *alioqui, qui incompositè viuere instituunt, ac præ laudatis moribus sectantur vitiosos, quotiescūq; flagitij quicquā designasse deprehēsi*

θῶσι, τῆς κακίστης γνώμης πολυτρόπως ἀνακοπτομένων, καὶ τῆς μοχθηρᾶς καὶ ἐξαγίστου βουλήσεως καὶ ὁρμῆς οὐ συγχωρουμένης ἀνεπιτιμήτου, θαυμάζω πῶς νόμος ἀρχαῖος τοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς μοναχικῆς πολιτείας ἐμβεβηκότας, εἶτα λειποτακτήσαντας, καὶ, κατὰ τὸ λόγιον, ὥσπερ κύνας πρὸς τὸν ἴδιον ἔμετον, ἢ σύας πρὸς τὸν τοῦ προτέρου βίου βόρβορον ἐπιστραφέντας, καὶ πρὸς τὸ λαϊκὸν καὶ σχῆμα καὶ τάγμα ἐντάξαντας ἑαυτοὺς, ἀφίησιν εἰς τέλος τὸ ἀνόσιον ἐπιχείρημα ἄγειν. προστάττει γὰρ, αὐτοὺς ἅπαξ μὲν τὴν μονήρη πολιτείαν λιπόντας, ὅθεν κακῶς ἐξῆλθον αὖθις ἐπιστρέφεσθαι· πάλιν δὲ τοῦτο τολμήσαντας, ἀντὶ μοναχῶν εἰς στρατιώτας ἐξ ἐκείνου καιροῦ ἐπαρχικῆς τάξεως παραγγέλλειν. καίτοι εἰ τοῦτο καλὸν αὐτῷ διορίζειν ἐφαίνη, τὸ πρὸς λαϊκὸν μεταμφιέννυσθαι σχῆμα τὸν λειποτάκτην, τί μὴ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτὸν οὕτως ἀμφιεννύει, ἀλλ᾽ ὁρίζει τὸν ἅπαξ ἀθετήσαντα τὸ οἰκεῖον ἐπάγγελμα μοναστὴν, καὶ ἄκοντα πρὸς ἐκεῖνο συνωθεῖσθαι; εἰ δ᾽ ὡς οὕτως πρέπον ἐκέλευσε, τί μὴ φυλάττει τὴν ψῆφον, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐκ μεταμελείας εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἄγει βίον τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον μοναστήν; Οὐδαμῶς οὖν ἡμῖν τοῦτο θεμιτὸν καταφαίνεται, οὐδὲ τὸν ἐπανῃρημένον τῆς θείας στρατολογίας τὴν τάξιν εἰς κοσμικὰς στρατολογίας ἀφίεσθαι τῷ

τάχ

ſint, malum ipſorum inſtitutum multifariam coerceatur, nec improbam ſceleſtamq́; voluntatem ac molitionem correptione vacare tolèretur: ſubit mirari, quomodo "lex vetus ijs qui monaſticæ vitæ exercitationi ſe mancipaſſent, deinde verò ſtationem ſuam & ordinem deſeruiſſent, quomodoq́; ſacræ literæ habẽt, tanquã canes ad ſuum ipſorum vomitum, aut ſues ad priſtinæ vitæ cœnoſam cloacam reuerſi eſſent, ac prophanorum in habitu ſtatuq́; ſe ipſi collocaſſent: improbum hoc ſcelus tentari omninoq́; perfici permiſerit. Iubet enim, vt qui ſemel monaſticæ vitæ inſtitutum reliquerint, vnde flagitioſè exiſſent, reuerterentur: qui verò iterum id auſi eſſent, ex eo tempore pulſi monachatu, inter cohortales prouincialis cohortis recenſerentur. Atqui ſi, vt deſertor ordinis prophanorum habitu indueretur, id illi ſtatutu pulchrũ viſum fuit, quid cauſæ eſt, cur ipſum ab initio ita non veſtierit: ſed vt qui monachus profeſſionem ſuam ſemel deſeruerit, is ad illam quamlibet inuitus denuò cogeretur, conſtituerit? Si hoc ita præcipi decorum putauit, quare in eodem decreto non conſiſtit, ſed tanquam ipſum placiti ſui pœniteat, miſerum illum monachum ad militarem vitam protrahit? Nequaquam verò id nobis eſſe fas videtur, neque qui in diuinæ militiæ legiones receptus ſit, hunc in mundanis militijs placet col-

Nouel. 5. Qui porrò.

τάχθαι· ἀλλ' ὅπερ ἡ ἐκκλησιαστικὴ φυλάττειν οἶδε κατάστασις, ἐ συγχωρῦσα λαϊκὸν ἀναλαμβάνειν σχῆμα, κἂν πολλάκις ἀλύῃ τὶς τ̃ μονήρη βίον ἀθετῶν, τῦτο κ̀ ἡμεῖς νόμῳ κελεύομεν. εἰ γὰρ ὁ τὸν μονάδα βίον ἀποδυόμενος, οἴστρῳ κοσμικῆς ἡδονῆς ἀνακινέμενος τῦτο πράττει, πῶς, κἂν ἅπαξ ἐπισχεθῇ τῆς ὁρμῆς, εἰδὼς ὅτι πάλιν ἐπὶ τῦτο ὁρμήσας, τὸ ἄτοπον βέλημα εἰς πέρας ἕξει προαγόμενον, τ̃ λαϊκῆς αὐτὸν ὑποσχομένης καταστάσεως, οὐχὶ παντὶ τρόπῳ κ̀ πάλιν τὰ τῶν λαϊκῶν αὐτὶ τ̃ μοναδικῆς πολιτείας ἀλλάξεται;

ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΟΥ ΓΕΓΟνότος κληρικῦ ἀγνοίᾳ τ̃ δεσπότε.

Διάταξις θ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ κ̀ οἰκουμενικῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινεπόλεως.

ΤΗ αὐτῇ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εὐταξίας προνοίᾳ ἑπόμενοι, ἃ τοῖς ἱεροῖς ἔδοξε κανόσι καὶ ἡμεῖς συνεπιψηφί-

locari. At contrà, quod ecclesiastico ordini obseruari debere visum est, vt si quis sæpius vitam monasticã aspernatus vagetur, huic prophanum habitum recipere non concedatur, id per legem etiam nos iubemus. Si enim qui vitam monasticam exuit, mundanæ voluptatis velut asilo concitus id facit: quæ ratio est, tametsi semel cupiditatis suæ motu prohibitus sit, quum si rursum ad hoc faciendum animum appellat, se ad finem insolens suum consilium perducturum, ac in prophanorum statum recipiendum esse sciat, vt is non omnibus modis monasticæ vitæ institutum iterum communi viuendi modo mutet?

DE SERVO QVI IGNORANTE DOMINO CLERICVS factus est.

CONSTITVTIO IX.

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. vniuersaliq; Constantinopolitano Archiepiscopo.

EIDEM *rectæ rerum ecclesiasticarum constitutionis curæ insistentes, quæq; sacrosanctis canonibus placuerunt, hisce nos etiã albũ*

ψηφιζόμενοι, τοὺς ἀντιλέγοντας πολιτικοὺς νόμους δίκην τῆς ἀντιλογίας τὴν ἐκ τῶν νομίμων διατάξεων ὑπεξαγωγὴν αὐτῶν εἰσπραττόμεθα. τὸν γὰρ δουλικῆς μὲν ὄντα τύχης, οὐ συνειδότος δὲ τοῦ δεσπότου τὸ τῆς ἱερωσύνης σεμνὸν ἀξίωμα περιβαλλόμενον, κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας καὶ ἡμεῖς διοριζόμεθα, πάλιν εἰς τὴν προτέραν τῆς δουλείας ἀποκαθίστασθαι τάξιν, ἀπογυμνωθέντα τῆς ἐκεῖθεν σεμνότητος· καὶ τὸν ἀπολύοντα νόμον δουλείας τὸν εἰς ἱερέας παραγγέλλοντα δῆλον οὐ συνεγνωκότος τοῦ δεσπόζοντος, ἀνενέργητόν τε καθιστῶμεν καὶ ἀπαρρησίαστον.

ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΟΥ ΜΟΝΑϹΑΝΤΟΣ ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου.

Διάταξις ι.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΟΣΟΝ τίμιον τὸ τοῦ μονάδους βίου ἐπάγγελμα, καὶ οἱ τὸν χρηστὸν ἐκεῖνον καὶ μακάριον ζυγὸν ἀναλαμβάνοντες, ὁποίας εἰσὶν αἰδοῦς ἄξιοι καὶ τιμῆς, ἴσμεν καὶ αὐτοί. οὔκουν οὐδ' ἐπ'

ἀθ-

calculum adijcientes, ab aduersarijs ciuilibus legibus hanc contradictionis pœnam, vt ex legitimis constitutionibus subtrahantur exigimus. Vt enim qui, cum seruilis conditionis esset, ignorante domino venerandum sacerdotij dignitatem assumpserit, nudatus istinc promanante honore, in pristinum seruitutis restitueretur statum, secundum ecclesiæ Dei voluntatẽ & nos constituimus." Legem autem, quæ seruum ignorante domino sacerdotem factum, seruitute liberat, huc vt neq; effectum, neq; fandi facultatem habeat redigimus. Nouel.123 Si seruus.

DE SERVO QVI INSCIO DOMINO MONACHISMVM SVSCEPIT.

CONSTITVTIO X.

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo, & Patriarchæ vniuersali.

QVAM *præstans monasticæ vitæ professio sit, quiq; suaue illud & beatum iugum suscipiunt, quanta illi reuerentia & honore digni sint, scimus quidem & ipsi. Itaq; non quò illum*

vitup

ἀθετήσει αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀθετήσεως ἐξαιρούμενοι, ταῦτα διαθεσπίζειν διέγνωμεν, καὶ ἀποφαινόμεθα. ὅσον γὰρ θαυμαστὸν καὶ θεῖον, τοσοῦτον δεῖ τούτου μετὰ θαυμαστῆς ὅσης εὐλαβείας ἐφάπτεσθαι, ἀλλὰ μὴ κακογνωμοσύνης πρόφασιν τὸ τῆς μοναδικῆς πολιτείας ποιεῖσθαι σεβάσμιον. πῶς γὰρ οὐκ ἔστι κακογνωμοσύνης, δρασμῷ τοῦ οἰκείου δεσπότου, πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν ἔρχεσθαι τὸν οἰκέτην; Ἐπεὶ οὖν τοῖς πρότερον νενομοθέτηται περὶ δούλων ἀποδιδρασκόντων, καὶ οὕτω πρὸς τὸν μονήρη βίον ἐρχομένων, μέχρι μὲν τρίτου χρόνου, δήλου γεγονότος τοῦ φυγάδος, ἐξουσίαν ἔχειν τὸν δεσπότην τοῦ σχήματος ἀπογυμνώσαντα ἀναλαμβάνειν αὐτόν· τρίτου δὲ παρελάσαντος χρόνου, ἐν τῷ ἀφανεῖ διάγοντος, εἰ μετὰ ταῦτα πρὸς ἐμφάνειαν κατασταίη, κρείττω αὐτὸν ὑπάρχειν τῆς δεσποτικῆς ἐξουσίας, καὶ παρὰ τὴν ἐκείνου γνώμην χρηματίζειν ἐλεύθερον· ἐπεὶ οὖν ἐκ τούτου πολλοῖς ὁρῶμεν ἀφορμὴν ἐγγινομένην εἰς τὸ τῶν οἰκείων δεσποτῶν ἀποδιδράσκειν, καὶ πράγματι σεμνῷ τῷ μοναδικῷ ἐπαγγέλματι εἰς πρόφασιν ἀποχρῶνται κακουργίας (ῥᾴδιον γὰρ παντὶ βουλομένῳ οἰκέτῃ μέχρι τριετίας κρύπτειν ἑαυτόν, εἶτα τῆς ἐλευθερίας ἀντιποιεῖσθαι) κελεύομεν, ὅσον ἂν καὶ διαλάθοι ὁ γνώμῃ τοιαύτῃ μονάσας οἰκέτης, ἐὰν ὁ δεσπότης ἐν οἱῳδήποτε καιρῷ τοῦτον ἀνεύροι, ὅπερ κακούργῳ προαιρέσει περιβέβληται ἀποδύεσθαι σχῆμα, καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτικὴν ἐξουσίαν πάλιν αὐτὸν καταττέσθαι. οὐδὲ γάρ ἐστιν εἰπεῖν ὡς εὐλαβεῖ διαθέσει τοῦτο

vituperemus, sed potius quo vituperationi existimamus, hæc statuere visum est, & censemus. Quanto enim illa admirabilior diuiniorq́; est, tanto maiore, & quidem quanta maxima attingi cum veneratione, nequaquā verò ingratitudinis & improbitatis velamen ac prætextū monasticæ vitæ dignitatē fieri oportet. Et certè quomodo improbitas dicenda non est, si homo seruus dominum suum fugiens, ad illud vitæ institutum deueniat? Quoniam igitur de seruis fugitiuis ad vitam monasticam deuenientibus, statutum à "superioribus est, vt si intra tres annos fugitiuus manifestus fiat, illum habitu nudatum recipiendi facultatem dominus habeat: si verò vsq; in tertium annum incognitus manserit, tametsi postmodum agnoscatur, vt domini potestati non obnoxius sit, præterq; illius voluntatem liber nuncupetur: & verò inde multos fugiendi dominos suos occasionē cepisse, ac re honesta, monasticæ vitæ professione, ad tegendam maliciam abuti videmus (cuilibet enim seruo perfacile est, vt ad triennium se occultet, deindeq́; libertatem consequatur) iubemus, vt quantocunq; tempore seruus tali consilio monachus factus delituerit, si ipsum aliquando dominus inueniat, nihilominus is quem malo proposito habitum sumpsit, hoc exuatur, rursumq́; in domini potestatem subigatur. Nam quòd pio affectu habitum illum

A Iust.Nouel.5. Si quis verò.

sump

περιεβάλετο, κἂν τοῦτο λέγειν αὐτὸς πλάττοιτο. αὐτὸ γὰρ, εὐνοίας δεσποτικῆς ἀπολαύων, ἀντὶ τοῦ στέργειν, μισθὸν ἀναλαβὼν, φυγὰς γέγονεν, ἐσχάτης κακίας ἀπόδειξις· ἄν τε (οἷα τὰ ἀνθρώπινα) λυπηρῶν τινῶν εἰς πεῖραν καταστὰς, οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο τὸν δεσπότην ἀπέλιπε, πῶς ἐκείνην τιμήσει τὴν πολιτείαν, ἧς τοὺς πολίτας διαπαντὸς ἀφορᾶν πρὸς τὸν τοῦ Χριστοῦ σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον βούλεται;

ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΟΥ ΓΕΓΟνότος ἐπισκόπου ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου.

Διάταξις ια.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ὥσπερ ἐπὶ τοῦ κλέψαντος οἰκέτου τὸ τῆς ἱερωσύνης σεμνὸν ἀξίωμα, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν εἰς ἀρχιερατικὴν δοξάντων ἀναβεβηκέναι τιμὴν οἰκετῶν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ οἰκείου δεσπότου, ὁρίζομεν, τὸ, κατὰ τὸ βούλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως, ἀποχειροτονεῖσθαι μὲν τούτους τῆς ἐν ᾗ κατέ-

στησαν

sumpserit, quantumuis id verbis ipse fingat, ne dici quidem potest. Siue enim cum beneuolo placidoq́; domino vteretur, pro amore, odio concepto, fugere decreuerit, extremæ ingratitudinis & improbitatis argumentum habes: siue (vt sunt res humanæ) molestijs & iniuria affectus non tolerarit, ac idcirco dominum deseruerit, quomodo eam remp. magnifaciet, quæ ciues suos in CHRISTI *crucem & mortem continenter respicere vult?*

DE SERVO QVI IGNORANTE DOMINO EPISCOPVS factus est.

CONSTITVTIO XI.

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo, & Patriarchæ vniuersali.

QVOD *de seruo, qui venerandam sacerdotij dignitatem furatus sit, idem & de illis seruis quibus nesciente domino ad primarij sacerdotij honores conscendere visum est, statuimus: vt videlicet secundum ecclesiasticæ constitutionis voluntatem, exauthorati, honore in quem clàm irrep*

στησαν λάθρα τιμῆς, πρὸς δὲ τὸ οἰκεῖον καὶ δοῦλον σχῆμα ὑπάγεσθαι. οὐ γὰρ δὴ τοὺς μὲν ἄλλως ὑφελομένους τι κλοπῇ καὶ ἀπάτῃ, οὐ μόνον οὐ συγχωρήσομεν ἃ ὑφείλοντο ἔχειν ἀναφαίρετα, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὡς κακούργους τιμωρησόμεθα. τοὺς δὲ τολμῶντας οὕτω μεγάλων πραγμάτων κλοπὰς, τούτους ἐάσομεν σεμνῶς ἐκ τοῦ κλέψαι διάγειν, καὶ ἑνὸς ἄθλου κακίστου τῆς ἀπάτης δύο κερδαίνειν τὰ τιμιώτατα, ἐλευθερίαν καὶ ἱερωσύνης προνόμιον. τοιγαροῦν καὶ εἴ τις δοῦλος ὢν, ἀγνοίᾳ τοῦ οἰκείου δεσπότου ἐπίσκοπος κεχειροτόνηται, καὶ οὗτος μηδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης βοηθείσθω χειροτονίας, εἰς ἀποφυγὴν τῆς δουλείας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑστηρίων χρείας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Διάταξις ιβ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΚΩνσταντῖνος ὁ πρῶτος τῇ τοῦ Χριστοῦ κλήσει τὸ στέφος τῆς βασιλείας βασιλικώτερον ἀποφήνας, τῶν ἄλλων αὐτοῦ κατορθωμάτων καὶ τῆς βασιλικῆς προνοίας ἐπάξιον καὶ τοῦτο προνοησάμενος, τὸ περὶ τῆς τῶν ἀποιχομένων

μέν

irrepserint priuentur, & ad suum seruilemq; statum reducantur. Non enim profectò qui alijs in rebus furto vel fraude aliquid subtrahunt, his non modò ea quæ subtraxerint retinere non concedemus, sed interdum etiam vt maleficos puniemus: & qui tantarum rerum furta audent, hos inde honestè viuere, & ex vno fraudis pessimo exercitio duo omnium longè preciosissima, libertatem & sacerdotij prærogatiuam, lucrari sinemus. Ergo siquis seruus ignorante domino episcopus creatus sit, inde ad seruitutis effugium nil iuuator.

DE OFFICINARVM MAGNAE ECCLESIAE VSV.

CONSTITVTIO XII.

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo, & Patriarchæ vniuersali.

CONSTANTINVS, *is qui primus* CHRISTI *nomine Imperij coronam splendidiorem ac augustiorem reddidit, vbi etiam dignis alijs suis præclaris facinoribus* Imperatoriaq; *cura fore prospexisset, de sepultura* nempe co- Vide Nouel. 43.

μένων ταφῆς, οὓς ἡ ἀπορία μέχρι καὶ τούτου συνέχει, ἐργαστήρια τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐπέταξεν ἐκκλησίᾳ, ὧν ἐκ τοῦ τέλους διοικήσει τὴν χρείαν τῆς ταφῆς χορηγεῖσθαι. Ταύτην δὲ ἄρα τὴν πρόνοιαν ὕστερον εὐσεβούντων ἀνδρῶν φιλοτιμία διαδεξαμένη, αὐτή τε τοῖς ἀπόροις εἰς ταφὴν ἐπαρκοῦσα, τὴν εἰς ταύτην τὴν χρείαν χορηγίαν ἀπετέλεσεν, καὶ νῦν τὸ παράπαν οὐδὲν ἐκεῖθεν ὁρᾶται καθ' ἣν ἐξ ἀρχῆς ἔθετο φροντίδα ὁ τρισμακάριστος βασιλεύς, οἰκονομούμενον. Ἀλλὰ γὰρ εἰδότες ἡμεῖς ὡς ἅπαξ ἡ ἐκκλησία τὰ τῶν ἐργαστηρίων εἰσφερόμενα τέλη, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἣν ἐξ ἀρχῆς ὡρίσθη θεραπείαν τοῦ θείου αὐτὰ καταβάλλεται, διὰ τὸ μὴ τὴν χρείαν ἐπείγειν, ἀλλ' ἄγειν πρὸς ἑτέραν τιμίαν πάντως λειτουργίαν, καὶ αὐτὴν θεραπεύουσαν τὸ κρεῖττον, ταῦτα οἰκονομοῦμεν· ὁρίζομεν, τὴν ἀνέκαθεν περὶ τούτων διάταξιν, ἀκίνητον διαμένειν. ἔτι δ' ἅμα πάντων τῶν εἰς ταύτην ἀποτεταγμένων τὴν λειτουργίαν ἐργαστηρίων ἑκατὸν ἐπὶ χιλίοις ἡ ἀπαρίθμησις.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΗΝΕΚΩΝ ἐμφυτεύσεων.

Διάταξις ιγ.

rum mortuorum quos in ea etiam re egestas premeret, officinas, ex quarum vectigali necessarios ad humandos mortuos sumptus suppeditandos ordinasset, sanctæ Dei ecclesiæ applicauit. Hanc igitur prouisionem quam piorum hominum æmulatio postmodum excepisset, quæ & ipsa pauperibus ad sepeliendum sufficeret, permultum illa in hunc vsum sumptus auxit. Verùm nunc omnino nihil ea solicitudine, qua initiò ter ille quaterq; beatus Princeps voluit, dispensari inde videas. At nos, & scientes quidem quòd postquam ecclesia officinarum vectigalia occupauit, tametsi (quòd vsus non postulet) in quem ab initio constitutum est, Numinis cultum illa non expendat, in aliud tamen quodpiam ministerium, & ipsum ad Numinis cultum pertinens, prorsus illa dispenset: statuimus, vt quæ de his iam olim edita constitutio est, immota & inuiolata permaneat. Officinæ autem omnes quæ in hoc ministerium attributæ sunt, supra mille numero sunt ad centum.

DE PERPETVIS EMPHYTEVSIBVS.

CONSTITVTIO XIII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΠΡΑΓΜΑ πλεονεκτικόν τε καὶ ἄθεσμον, καὶ ὑπὸ τῶν προΐστασθαι λαχόντων τῶν ἀνατεθειμένων οἴκων θεῷ (φημὶ δὴ ἐκκλησιῶν, καὶ ξενοκομείων, καὶ χηροτροφείων, καὶ ὀρφανοτροφείων) ταῖς ἡμετέραις ἀκοαῖς ἀνηνέχθη τολμᾶσθαι. τῶν γὰρ ἐκδιδομένων ἔφασαν οἰκημάτων, ἤδη τοῦ συμπεφωνημένου χρόνου ἐκμετρηθέντος, καὶ περιόδου ἐνστάσης ἀρχῆς, καὶ ἀνανεώσεως τῆς τούτων διακατοχῆς, οὐ γίνεσθαι τὴν καταβολὴν ὡρισμένην τινά, ἣν καὶ ἰδίως εἰσδεκτικὸν καλοῦσιν· ἀλλ' ὡς ἂν παραστῇ τῇ πλεονεξίᾳ τῶν λαχόντων τὴν προστασίαν, οὕτω βαρύνεσθαι ταῖς τοιαύταις εἰσπράξεσι τοὺς τῶν οἰκημάτων διακατόχους. Τοῦτο γοῦν καὶ ἄλλως μὲν χαλεπὸν ἅπασιν ὑπάρχον συνορῶντες, μάλιστα δὲ γινόμενον χαλεπώτερον ἐν τοῖς ἀπορωτέροις, δι' ὧν αὐτοῖς βαρυτέρα ἡ τῆς ἀπορίας ἀνάγκη καθίσταται, οὐκ ἔτι οὕτω γίνεσθαι νόμον τιθέμεθα, ἀλλ' ὡρισμένῃ ποσότητι περιορίζεσθαι τὴν καταβολήν, πρὸς τὸ διπλάσιον ἀριθμουμένην τοῦ τέλους τῆς ἐμφυτεύσεως· προσγραφομένης δηλονότι τῆς εἰσφορᾶς ἁπάσης ἐν τοῖς τῆς ἐκδόσεως χάρταις, καὶ τῷ οἴκῳ ἀκαινοτομήτου προσαγομένης, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἴδιον πορισμὸν τῶν εἰς τὴν προστασίαν καθισταμένων σφετεριζομένης, ὑπόθεσιν ἀνοσίου κέρδους καὶ οὐχὶ τῆς τῶν οἴκων ὠφελείας τὸ πρᾶγμα ποιουμένων αὐτῶν.

Idem IMPERATOR Stephano ſanctiſs. Conſtant. Archiepiſcopo, & Patriarchæ vniuerſali.

REM *fraudulentā ſimul & illicitam, conſecratarum Deo ædium (eccleſiarū videlicet, hoſpitiorū, & viduis pupilliſq; alendis deſtinatarum domuum) præfectos etiam audere, ad noſtras delatū eſt aures. Narratū eſt enim, quum domus elocatæ ſint, iamq; tempus pacto conſtitutū decurrat, quando locationis terminus, ac poſſeſsionis renouatio inſtat, non fieri certam aliquam & ſtatutā ſolutionem, quam peculiari nomine* εἰσδιηϑικὴν *vocant: ſed quomodo præfectis pro ipſorum" auaritia viſum ſit, ita exactionibus domuū poſſeſſores prægrauari. Id igitur cùm omnibus graue, tum pauperioribus (quòd ita ipſis durior egeſtatis neceßitas imponatur) longè eſſe acerbiſsimū videntes, ne id amplius fiat, lege cauemus: ſed vt certa quantitate ad duplum emphyteutici vectigalis conſtituenda ſolutio definiatur: & inſuper omnis illatio locationis inſtrumentis inſcribatur, domuiq; nulla nouatio adferatur: non verò in præfectorum quæſtum interuertatur, dum illi non vt domuum vtilitati conſulant, ſed ſceleſtè ſibi lucrum parent, hoc agunt.*

" Lego πλεονεξία.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΙΠΟΝΤΩΝ ἀτελὲς μοναστήριον.

Διάταξις ιδ'.

ΤΩ ΑΥΤΩ.

ΤΟ τῆς γνώμης προπετὲς καὶ φιλόνεικον πρὸς ἔνστασιν τὴν ἰσχὺν ἐκταπαλαίουσαν, ὁμοίως νεμεσητόν τε καὶ ἀναπόδεκτον, αὖτε δήλην ἔχει τὴν κακίαν ἡ ἐπιχείρησις, αὖτε σχῆμα ἐπιεικὲς προβαλλομένη προσέρχεται. τοῦτο καὶ ὁ τὰς παραβολὰς καὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς προβλήματα φθεγξάμενος ὁ κύριος ἡμῶν καὶ σωτὴρ ἐν εὐαγγελίοις βούλεται, ἐν οἷς πόλεως οἰκοδομὴν καὶ ἀπαρτισμὸν καὶ τὰ ὅμοια διαλέγεται. Εἰκότως ἄρα οἵ τε ἱεροὶ θεσμοὶ καὶ ἡ πολιτικὴ ψῆφος σύμφωνα ἀφιᾶσι παρακελεύσματα, τοὺς ὅσοι μὴ πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ ἔργου ἱκανοὶ ὄντες, μοναστηρίου κατασκευῆς ἐφάπτονται, ἀπείργειν τῆς ἐπιχειρήσεως. δεῖ γὰρ τὰ πράγματα, ὁποῖά ποτ' ἂν ᾖ, πρὸς τελείωσιν ἥκοντα, οὕτω τὴν προσήκουσαν ἐφαρμόζεσθαι κλῆσιν· ἀλλ' οὐχὶ μόνον δὴ ἀρκεῖ τὸ ὄνομα τῇ τῶν πραγμάτων ἀτελείᾳ παρέχειν τὴν σύστασιν. ὥσπερ οὖν εἴρηται, καλῶς ἀπαγορεύοντα τόν τε ἱερὸν τόν τε πολιτικὸν θέσμιον ἐπι-

χειρ

DE IIS QVI MONASTERIVM IMPERFECTVM RELINquunt.

CONSTITVTIO XIIII.

Eidem.

QVI *præcipitanter ambitioséq; ad faciendum aliquid fertur, ac ipso in initio viribus ac facultate destituitur, siue manifestum vitium, siue benignitatis speciem conatus præ se ferat, simul ille reprehensione dignus, simul aspernãdus est.* Hoc *sanè &* *qui similitudines ab initio prouerbiaq; loquitur,* Dominus *noster &* Seruator *in* Euãgeliis *vult, vbi de ædificatione vrbis, & absolutione, ac de similibus sermocinatur.* Meritò *igitur & sacræ leges & ciuilia decreta similes edunt, eiusdemq; sensus admonitiones, vt quicũq; monasteriũ construere instituerent, si ad perficiendum opus pares non essent, id aggredi prohiberentur.* Oportet *enim quascunq; res, vbi ad perfectionẽ peruenerint, tum demũ conuenientẽ appellationem indipisci: nequaquam verò nomen rebus imperfectis, vt consummatæ constitutionis sint, præstare potest.* Itaque (*quod dictum est*) *rectè sacra* " *ciuilisq; lex eos qui ad rem* Vide Nouel. 67. & 131.

χειρεῖν οἰκοδομεῖν μοναστήριον τοὺς οὐκ ὄντας αὐτάρκεις πρὸς τὴν τοῦ πράγματος τελείωσιν. Ἐπεὶ μέν τοίγε ἄδηλον ἐκεῖνο, τὸ, μέχρι τίνος ὁ ἱκανὸς ἀπαρτισμὸς εἰς μοναστηρίου κατασκευὴν (οὐ γὰρ διώρισται ῥητῶς παρ' αὐτοῖς ὁ τοιοῦτος ἀπαρτισμὸς) ἔδοξε δῆλον περὶ τούτου ἐκφῆναι δόγμα. φαμὲν οὖν, ὡς ἐπεὶ τὸ θεῖον ἐπεῖπε στόμα, ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν· χρῆναι, τὸ ἐλάχιστον, τρισὶν ἐπαρκεῖν τὸ μοναστηρίου κλῆσιν ὑποδυόμενον ἔργον· ὃ δηλονότι καὶ δοξολογίαν ὁρᾷ συνυπαρχούσης τῆς εὐπορίας. τῷ μὲν οὖν πρὸς ἀνιέρωσιν μοναστηρίου ἀκώλυτον ἔχοντι τὴν ἐπιχείρησιν, εἰς τοσοῦτον δεήσει τὸ ἐλάχιστον τὸ ἀφιέρωμα συντελεῖν. Ὅτι δὲ πλεῖστοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν ἑαυτοὺς ἐπιδιδόντες, ἐνίοτε ὀπίσω βουλῆς ἀπολείπονται, προλαμβάνοντος τοῦ θανάτου, (καὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις αὐτοὺς συναναστροφῆς ἐξαφανίζοντος), ἐκεῖνο ἡμῖν θεσπίζεται, ὡς διατυπώσεως προελθούσης, τὰ ἐν ταύτῃ διορισθέντα ἔσται τῆς ἐκκλησίας. εἰ δ' (ὁποῖα πολλὰ φέρει τὸ ἄδηλον) πρὸ τῆς τῶν οἰκείων ἀναρπασθείη διατυπώσεως, παίδων μὲν ὑπόντων ἄχρι τριῶν, τέταρτον μέρος τῆς ὑπάρξεως οἰκειώσεται ἡ μονή· ἐπέκεινα δὲ τοῦ τρίτου ἀριθμοῦ προϊόντος τοῦ τῆς γονῆς πλήθους, συγκαταλέγεται

τὸ

absoluendam pares non sint, fabricandi monasterij inceptione prohibet. Verùm quoniam incognitum illud est, quando monasterium sufficienter absolutum iudicari debeat (non enim expreßè ab illis huiusmodi absolutio definita est) hac de re certum atque euidens edictum promulgare placuit. Dicimus igitur (quoniam diuinum os loquutum est: VBI DVO AVT TRES IN NOMINE MEO CONGREGATI SVNT, IBI IN MEDIO ILLORVM SVM) quòd opus aliquod monasterij appellationem subiturum, minimùm tribus sufficere oporteat: quòd nimirū idem opus, si facultatibus quoq; abundè instruatur, ad celebritatē nominis etiam valeat. Vt ergo quis liberā impedimentoq́; carentē ad dedicandū monasteriū aggreßionem habeat, in tot minimùm monachos dedicationē concipiat neceße fuerit. Porrò quia permulti, qui se istiusmodi incœpto dedunt, præueniente morte, ipsosq́; hominū consortio eripiente, interdum proposito destituuntur: illud à nobis statuitur, vt si testamentū conditum sit, quæ in illo ecclesiæ aßignata sunt, cā illi cedant. Si verò (vt identidem ex mortis incertitudine contingit) antequā de rebus suis statueret enectus fuerit, tum si ad tres numero liberi supersint, quadrantem bonorum inuolabit monasterium: sin vltra ternarium numerum sobolis multitudo procedet, liberis connumera-

τὸ μοναστήριον τοῖς παισὶ, καὶ τὰ ἴσα ἑνὶ τούτων ἑκάστῳ λήψεται ἐκ πάσης περιουσίας ἧς οὐχ ἅπτεται χρέα τοῦ τεθνηκότος. ἄπαιδος δὲ ὑπάρχοντος τε τὸν βίον λιπόντος, ἐπὶ γονεῦσι δὲ λιπόντος, δίχα τῶν προσόντων διαιρουμένων, ἡ μὲν τοῖς γονεῦσιν, ἡ δ' ἑτέρα μοῖρα τῷ μοναστηρίῳ παρασχεθήσεται. Εἰ δ' ἔρημος εἴη κληρονόμων ἀνιόντων καὶ κατιόντων, τοὺς ἐκ πλαγίου δὲ εἰσιόντας ὁ κλῆρος προσίεται, αὐτοὶ μὲν, ὅσοι ἂν καὶ ὦσι, τὸ τρίτον μέρος διανεμήσονται· τὸ δίμοιρον δὲ προχωρήσει τῇ ἐκκλησίᾳ. εἰ μὲν τοίγε ἢ διὰ ἄγνοιαν, ἢ δι' ἑτέραν τινὰ αἰτίαν, εἰς ἐναντίαν γνώμην τὰ διατετυπωμένα ἀποκρίνηται τῆς νομίμου προαιρέσεως, θεσπίζομεν, τὸν κατὰ τὸν τόπον θεοφιλέστατον ἀρχιερέα, ὅσα μὲν ἀποχρῶντα εἰς διοίκησιν ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μελλόντων παρεδρεύειν, ἀντιλαμβάνεσθαι, τοῖς δὲ λοιποῖς τὴν τῶν νόμων βουλὴν καὶ διάθεσιν διαιτᾷν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΞΕΙΝΑΙ τὸ σωτήριον βάπτισμα ἐν παντὶ εὐσεβεῖ εὐκτηρίῳ τελεῖν.

Διάταξις ιε.

bitur monasterium, & deducto ære alieno, ex vniuersa substantia, quantum ipsorum quisque, capiet. Quòd si defunctus sine liberis decesserit, parentes autem superstites habeat, rebus bifariam diuisis, vna pars parentibus, altera monasterio applicabitur. At si neque parentes, neque liberos hæredes habeat, & cognati ad hæreditatem prodeant, ipsi quidem quotcunque fuerint, trientem inter se distribuent, bes verò ecclesiæ accedet. Verumenimverò si aut per obliuionem, aut aliam quampiam caussam, in contrariam laudabili legitimoq; proposito testamentum sententiam conceptum sit, vt eius loci antistes Dei *amantißimus, quantum ad ecclesiæ, eorumq; qui in illa assessuri sunt, sustentationem suffecerit, vendicet: de reliquis verò legum præscriptio & testamentum dijudicent.*

VT SALVTAREM BAPTISMVM IN QVOCVNQVE SAcro oratorio peragi liceat.

CONSTITVTIO XV.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕ- φάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταν- τινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Καὶ οὗτος ὁ τῆς σεβασμίας ἐκείνης συνόδου κανὼν ἱερὸς, ὃς τὸ θεῖον τῆς ἀναγεννήσεως λουτρὸν ἐν τοῖς κατ' οἶκον εὐκτηρίοις τελεῖσθαι ἰδίᾳ οὐ βούλεται, ἀλλὰ ἐν μόνοις τοῖς πρὸς τὸ κοινὸν ἀνιερωμένοις ναοῖς· ἀδελφὰ παρακελευόμενος τοῖς τὰς ἱερὰς θυσίας καὶ τελετὰς κατ' οἴκους ἀποτρέποντες γίνεσθαι, ἔτυχον παρ' ἡμῶν ἐπισκέψεως ἐμμελεστέρας· ὁμοίως καὶ ἀδελφῶς ἐκείνῳ ἐπανορθώσεως τεύξεται. Ὁριζόμενοι οὖν, καθὼς περὶ θυσιῶν, οὕτω καὶ περὶ σωτηρίου βαπτίσματος, τὸ ἐξεῖναι αὐτὸ ἐν παντὶ εὐσεβεῖ εὐκτηρίῳ τοῖς βουλομένοις τελεῖν. τὴν γὰρ τοιαύτην ἀκρίβειαν δοκεῖ μοι πεποιῆσθαι τὸ ἱερὸν τῆς συνόδου διάταγμα, διὰ τοὺς ἐν ἱερέων ὀνόματι ἀνιέρους καὶ βεβήλους τοὺς ὑπ' αὐτῶν προσαγομένους τῷ λουτρῷ ποιοῦντας· οἳ, ὡς εἰκὸς, ἐν τοῖς τῶν ὁμοδόξων οἴκοις ὑποδυόμενοι, οὐ τελοῦσιν, ἀλλὰ συντελοῦσι τοῖς αὐτοῖς προερχομένοις. αὕτη δὲ εἰ καὶ θεία καὶ πολὺ τὸ σωτήριον ἔχουσα διαδείκνυται πρόνοια, ὅμως οὐκ ἐξαρκεῖ τοὺς τῆς ἀσεβείας ἀναπεπλησμένους, τ̄ ἐκ τῶν κακίας ἀναχαιτίζειν. καὶ γὰρ τολμηρὸν

ἡ κακ-

Idem IMPERATOR Stephano sanctiss. Constantin. Archiepiscopo, & Patriarchæ vniuersali.

ETIAM *hic venerandæ sextæ synodi sacer canon, qui non in priuatarum ædium oratorijs seorsum, sed in solis in communẽ vsum consecratis templis, diuinam regenerationis lotionem perfici vult, quum similia cum illis "iubeat, qui sacrosancta sacrificia & mysteria in priuatis domibus celebrari vetant: ideoq; à nobis iampridem consideratius expensi sunt: tanquam illorũ germanus similiter correctionem consequetur. Statuimus igitur, quemadmodũ de sacrificijs, sic quoq; de salutifero baptismate, vt & ipsum in quocunq; sacro oratorio quibuslibet peragere licitum sit.* Nam *hæc tam strictè sacrum synodi decretum constituisse, mihi quidem videtur, propter eos qui quanquam sacerdotũ nomen gerant, prophani tamen sunt, & quos ad lauacrum adducunt, pollutos reddunt: qui (vt apparet) domos eiusdem opinionis hominum subeuntes, non rem diuinam faciũt, sed " cum ijs qui conueniunt, inauspicati aliquid moliuntur.* Hanc *verò prouisionẽ tametsi & diuinã esse, & multa salutaria cõtinere constet: non tamen illa ad impietatis plenos à suis vitijs coercendos sufficiat. Nã & res audax est*

Similis est Const. 4.

" Lego παρακελευόμενος.

" Quin hæc huius loci de mẽdo suspecti, sententia sit, non dubito.

mal

ἡ κακία, καὶ παντί γε τρόπῳ χώραν οἰκείαν εὑρήσει, καὶ τῶν εὐκτηρίων ἀποκεκλεισμένων, εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς οἰκείας προαιρέσεως. πλὴν ἀλλά γε νῦν θείᾳ χάριτι πάσης κακοδοξίας ἀπεσκορακισμένης, οὐδὲν καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ὁρῶμεν τὸ δόγμα προβαλλόμενον ἀναγκαῖον, εἰς τὸ κωλύειν ἐν τοῖς κατ' οἶκον εὐκτηρίοις τὸ λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΧΕΙΡΟΤΟΝΕΙ͂ΣΘΑΙ ὑποδιάκονον κ ἐτῶν, ἀλλὰ κε.

Διάταξις ιε.

ΤΩ ΑΥΤΩ.

ΟΠΑΛΑΙΟΣ λόγος, ὃς παρεγγυᾶται τῷ περὶ τῶν οἰκείων λέγοντι ἀναπεταννύειν τὴν ἀκοήν, καλῶς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔχων, ἐνταῦθα πολὺ διαδείκνυται καλλίων. τί οὖν ἐστιν ὅ φημι; πολιτικὸς θεσπίζει νόμος τὸν ἐλάττω πέντε καὶ εἴκοσι ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι εἰς λειτουργίαν ὑποδιάκονον. ἱερὸν ἀντιθεσπίζει δόγμα, τὸν πρὸς τὴν τοιαύτην διακονίαν προσιόντα, τὸν εἰκοστὸν χρόνον εἰσάγειν εἰς τὴν χειροθεσίαν. Ἄξιον οὖν ἡμῶν ἡ βα-

σιλ

malitia, omniq; modo, clausis etiam oratorijs, ad explendum propositum suum, suam inueniat viam. Verumtamen quum nunc diuina gratia omnes peruersæ opiniones sint profligatæ, etiam quātum ad hoc attinet, quamobrem reipub. hoc decretum ad prohibendam in priuatarum ædium oratorijs regenerationis lotionem obtrudatur, nullam equidem esse necessariam causam video.

VT QVI VIGINTI ANNOS HABET, HYPODIACONVS creari possit.

CONSTITVTIO XVI.

Eidem.

V*ETVS verbum, quod de rebus suis dicenti aures esse aperiendas monet, cum in alijs omnibus perbellè sese habeat, tum hic longè esse pulchrius apparet. At quorsum hoc? Ciuilis lex statuit, ne minor viginti quinq; annis in diuinis officijs creetur hypodiaconus.* Decretum *sacrum contrà statuit, vt qui ad istiusmodi ministerium accedit, hunc vigesimus annus ad ordinationem perducat.* Dignum *itaq; sacrā legem*

Hoc idē constituitur const. 75.
Noue. 123. Clericos autem.

de

σιλεία ἡγησαμένη τοῦ ἰσχῦ ἀκύρου νόμου ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκείων διατάξει, τούτῳ καὶ συμψηφίζεται, καὶ ὁρίζει, τὸν πρὸς εἰκοστὸν ἔτος ἐλάσαντα, μὴ τῆς ἄλλης διαγωγῆς τοῦ βίου ἐμποδὼν ἱσταμένης, ὅσα γε ἐκ τῆς ἡλικίας, μηδὲν εἰς τὴν τοῦ ὑποδιακόνου προχείρισιν ἐμποδίζεσθαι.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΕΚΟΥΣΩΝ γυναικῶν, πότε λαμβάνει τῶν θείων μυστηρίων, καὶ πότε τὰ βρέφη βαπτίζονται ἄχρι τῶν μ ἡμερῶν, χωρὶς ἀνάγκης.

Διάταξις ιζ.

ΤΩ ΑΥΤΩ.

Η ΜΕΝ ἀξίωσις τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ὑφ' ὑμῶν μᾶλλον δικαία προάρχεσθαι ἦν, ἢ παρ' ἡμῶν τὴν γένεσιν λαβεῖν. ἔδει γὰρ τῆς ὑμῶν ἱερότητος θέσπισμα εἶναι ὑπόθεσιν ἱεράν. ἐπεὶ δὲ φατὲ ὡς οὐ δέον ἐφ' ἑνὶ κεφαλαίῳ συνοδικὴν γενέσθαι διάσκεψιν, συνόδου δ' ἂν εἴη ἔργον προάγειν ψήφους, ἡμέτερον δὲ καὶ δίχα συνόδου ἐκτίθεσθαι δόγμα· δεχόμενοι τὴν προτροπήν, ὧν ἀξιοῦτε διάταξιν ἐκφέρομεν. Τοῦ κυ-

ρίου

de rebus suis præcipientem audire Imperatoria nostra maiestas rata, & in eandem cum illa sententiam descendit, & statuit, vt qui ad vigesimum annum peruenit, modò anteactæ vitæ ratio obstaculo non sit, quantum ad ætatem, hypodiaconi officiū suscipere non impediatur.

DE PVERPERIS, QVANDO DIVINORVM MYSTERIORVM participes fiant, & quādo infantes baptizentur, post quadraginta videlicet dies, extraquàm si necessitas vrgeat.

CONSTITVTIO XVII.

Eidem.

I*D quod beatitudo tua postulat, à vobis procedere, quàm à nobis originem sumere ac proficisci, æquius fuerat.* De *re enim sacra sanctitatem tuam sancire oportebat. Verùm quoniam super vno duntaxat capite concilium consultare (quum de multis decernere concilij sit) inconueniens esse, nos verò & citra concilium decretum facere posse, dicitis: admonitionem suscipientes, quibus de rebus postulationem instituistis, de ijs constitutionem emittimus. Quum itaque*

ρίου τοίνυν καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ὥστε τῷ φωτισμῷ τῆς αὐτοῦ δόξης ἐπιλαμφθῆναι τοὺς ἐν σκότει διαπορευομένους, σαρκὸς ἡμῶν καὶ αἵματος παραπλησίως κεκοινωνηκότος, λίαν ἔμοιγε δοκοῦσι φρονεῖν ὑπεναντία τῇ ἐκείνου σωτηριώδει προνοίᾳ, ὅσοι μὴ τοῦ φωτισμοῦ ἀξίαν ὑπολαμβάνουσι τὴν ἄρτι μὲν τετοκυῖαν καὶ ἐπίλοχον, καταλαμβανομένην δὲ ὑπὸ τοῦ θανάτου παρὰ πόδας ἑστῶτος, καὶ τὴν προθεσμίαν ἣν αὐτοὶ ἀναμένειν οἴονται (φημὶ δὴ τὴν μετὰ τὴν λύσιν τῶν ὠδίνων τεσσαρακοστὴν ἡμέραν) οὐκ ἀναμένοντος, ἀλλὰ θᾶττον προαρπάζοντος· καὶ διὰ τὴν σωματικὴν ἀκαθαρσίαν, ἀκάθαρτον ὡς ἀληθῶς ἐξ ἀνθρώπων ἀπιέναι καταπραττόμενοι ταύτην, ἀμυσταγώγητον οὖσαν, καὶ τῆς διὰ τοῦ θείου λουτροῦ καθάρσεως καὶ ἀναγεννήσεως ἀμέτοχον. οὐδ' ἐννοοῦσι τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ζημίας, ἣν τῆς αὐτῶν εὐλαβείας τὸ ἀνευλαβὲς καὶ σφαλερὸν προξενεῖ. καίτοιγε διὰ τὴν ὑπερβολὴν οὐδὲ λόγου δεῖται ἡ τοιαύτη ἀτοπία. πῶς γὰρ θεμιτὸν, ἢ πῶς οὐ λυπηρὸν θεῷ (ὃς διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως καὶ τῆς ἐν τῷ ὕδατι καὶ πνεύματι ἀναγεννήσεως δωρεῖται τὴν σωτηρίαν) ἄπιστον καὶ τῆς ἀναπλάσεως ἔρημον τὸν ἄνθρωπον ἀπελθεῖν, καὶ ἀντὶ τοῦ μετὰ τῶν σεσωσμένων τετάχθαι, εἰς τὴν τῶν ἀπολωλότων ῥίπτεσθαι χώραν, ἕνεκά γε τῆς τοιαύτης προφάσεως; Τὴν οὖν τοιαύτην ματαιοφροσύνην ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἐκποδὼν ποιούμενοι, ὁρίζομεν περὶ τεκουσῶν γυναικῶν, καὶ γὰρ τῇ φυσικῇ καθάρσει καταλαμβάνονται, ἄνευ το

Dominus & seruator noster, quò splendore gloriæ ipsius illuminarentur qui in tenebris ambulant, iuxtà atq; nos carnis atq; sanguinis nostri particeps factus fuerit: valde (mea quidem sententia) à salutifera ipsius prouidentia diuersè sentiunt, " *quotquot eam quæ ex recenti puerperio decũbit, & morte præ foribus consistente, nec diem quem ipsi expectandum autumant (quadragesimum nempe post partum) expectante, citiusq; obtorto velut collo protrahente, corripitur: illuminatione indignam esse opinantur, & vt ob corporis immundiciẽ reuera illa è vita immunda excedat (quippe quæ in sacris non instituatur, nec sacri lauacri lustrationis, regenerationisq; particeps fiat) efficiunt. Neq; verò illi periculi damniq; magnitudinem, quã inconsiderata ipsorũ & perniciosa religio adfert, præ oculis habent. Verùm ea illa est absurditas, vt oratione nõ indigeat. Talem enim mulierẽ incredulam reformationeq; destitutã decedere, & istiusmodi ob causam, pro eo quòd inter seruandos collocanda esset, in perditorum damnatorũq; locũ reijci: quomodo fas, Deóve, qui per fidẽ in ipsum & in aqua Spirituq; regenerationẽ, salutem donat, nõ graue atq; acerbũ est? Vanã igitur istiusmodi prudentiam dehinc in futurũ è medio tollentes, de mulieribus, quæ recens pepererunt, quæq; naturali expurgatione occupatæ sunt, statuimus, vt si quidem alia*

" Notãtur Theophilus & Dionysius episcopi Alexandrini.

χλήτου μὲν δὲ ἑτέρας τινὸς διαθέσεως νοσηρᾶς τῆς ζωῆς αὐτῶν διατελούσης, ἀμετόχους εἶναι, τὰς μὲν ἀτελέστους, τοῦ φωτισμοῦ, τὰς δὲ μεμυσταγωγημένας, τῶν ἀχράντων μυστηρίων τῆς μεταλήψεως, μέχρι τῆς τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν προθεσμίας· νοσήματος δέ τινος καταλαβόντος καὶ κατασχόντος, καὶ τὴν διακοπὴν τῆς ζωῆς ἀπειλοῦντος, παντὶ τρόπῳ μεταλαγχάνειν αὐτὰς τοῦ ἁγιάσματος. εἰ γὰρ ἐκείνοις ὅσοι δι' ὑπερβολὰς ἀνοσιουργημάτων ἀπείργονται μακροῖς ἔτεσι τῆς ζωοποιοῦ κοινωνίας, ὁ θάνατος ἐπιστὰς τὸ ἐμπρόθεσμον διακόπτει, καὶ οὐδεὶς αἰσχύνεται τούτους κωλύειν τῆς τῶν ἁγίων μετοχῆς· ἧπου γε αὗται κωλυθήσονται διὰ ῥυπάσματα σαρκὸς φυσικά. καὶ ἅπερ οἶμαι καὶ τῷ παλαιῷ κεκωλῦσθαι νόμῳ, καὶ τὴν χάριν διαδέξασθαι τὴν παράδοσιν, οὐχὶ τοσοῦτον διὰ τὴν γυναικείαν ταύτην ἀκαθαρσίαν, ὅσον δι' ἑτέρας αἰτίας ἐν τῷ βάθει κρυπτομένας τοῦ νομοθετήματος. λογίζομαι γὰρ, τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀκόλαστον τῶν ἀκρατῶς ἐχόντων κολάζον τὸ θέσπισμα τοῦτο διατάξαι, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ δι' ἑτέρων οἰκονομεῖται προσταγμάτων· ὡς ἂν διὰ τούτων τὸ πρὸς τὸ θῆλυ ἐνίων τῆς ὁρμῆς ἀκατάσχετον χαλινούμενον ἀνακόπτοιτο. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ προνοίας ἐστὶ, τὰ τικτόμενα λώβης καθαρεύειν, οἰκονομούσης τὸ θέσπισμα. ἐπεὶ γὰρ ἅπαν τὸ τῇ φύσει περιττὸν, φθοροποιόν τε καὶ ἄχρηστον, περιττὰ δὲ καὶ ταῦτα ὑπάρχει τὰ αἵματα, τὰς φερούσας αὐτὰ, ἐν ἀκαθαρσίᾳ·

κατ.

quacunq; affectione morbida ipsarũ vita non tentetur, vsq; ad præfinitum quadraginta dierum tempus expertes maneant, nondũ initiatæ, illuminatione: ad sacra recepta & initiatæ, sacrosanctorũ mysteriorum perceptione. at si quis ipsis morbus, qui vitæ internecionẽ minitetur, superueniat & incumbat, sacrarũ rerũ omnibus modis participes fiant. Etenim *si illis qui propter enormia flagitia multis annis viuifica cõmunione arcentur, mors adobruens præscriptum tempus incidit, neq; quisquã hos sacrorũ participatione prohibere sustinet: qua ratione hæ propter naturales carnis sordes prohibebuntur? Quod profectò nõ tam propter muliebrem hanc immundiciem, quàm ob alias causas in intima legis ratione recõditas, & veteri prohibitũ esse lege, & gratiæ tempus traditionis loco suscepisse puto.* Existimo *siquidem sacrã legem id præscripsisse, quò proteruam eorũ qui intemperanter viuerent concupiscentiam castigaret: quemadmodũ & alia multa per alia præcepta ordinantur & præscribuntur, quò indomitus quorundam in mulieres stimulus retundatur. Quin & hæc prouidentiæ quæ legẽ cõstituit voluntas est, vt partus à deprauatione liberi sint. Quia enim quicquid natura superuacaneũ est, idẽ corruptiuũ & inutile est, quòd hic sanguis superfluus sit, quæ illi obnoxiæ essent, in immunditie ad id tẽporis viuere illas lex iubet: " quò* Lego ὅπως.

κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν διάγειν ὁ νόμος ἐντέλλεται, ἔτι καὶ ἀπ' αὐτοῦ μόνου τοῦ ῥήματος εἰς τὸ ἀκρατὲς συνεσταλμένης τῆς ἀκολάστου ἐπιθυμίας, μὴ δὲ ἀγχρύστου καὶ διεφθαρμένης ὕλης λαμβάνῃ τὸ ζῶον τὴν σύστασιν. Καὶ περὶ τῶν βρεφῶν δὲ ὁμότροπα διορίζομεν· εἰ μὲν ἀνεπίληπτα εἴη καὶ τῶν τῇ φύσει πολεμίων συμπτωμάτων περίεστιν, πρὸς φωτισμὸν τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἐκδέχεσθαι. ἀκόλουθον γὰρ, ὥσπερ ἐν ὅλαις ἡμέραις τεσσαράκοντα τὸ πλῆρες ἀπολαμβάνει τῆς μορφώσεως ἐν τῷ τῆς φύσεως καὶ μητρικῷ οἴκῳ, οὕτως ἐν ἴσῳ ἀριθμῷ ἡμερῶν εἰς τὸν οἶκον τῆς θείας δόξης καὶ ἰδίου πάντων πατρὸς τὰ τικτόμενα προσιέναι. Εἰ δὲ καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ὠδίνων ὀγδόῃ βούλοιτό τις βαπτίζειν, οὐδὲ τοῦτο ἄτοπον· ὁ γὰρ δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς ἐν ταύτῃ περιτμηθεὶς, καὶ τὴν λῆξιν τῇ περιτομῇ ἐπιθεὶς, παρέσχεν ἀντὶ ταύτης τῷ ζωοποιῷ τελεῖσθαι βαπτίσματι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, εἰ μηδεμία παρέστηκεν ἀνάγκη τὸν θάνατον ἀπειλοῦσα· εἰ δέ τι δεινὸν ἐπιστὰν βιάζεται τὴν ζωὴν, πάσῃ σπουδῇ καὶ δυνάμει καὶ τῆς ὀγδόης ἐντὸς δεήσει καταπράξασθαι μὴ ἀφώτιστον ἀπελθεῖν μηδὲ τοῦ θείου λουτροῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀμέτοχον τὸ τεχθέν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΠΑΙΤΕΙσθαι τὸ γαμικὸν πρόστιμον.

Διάταξις ιη.

ipso etiam nominis sono lascina concupiscentia ad temperantiã redigatur, ne ex inutili & corrupta materia ipsum animans coagmentetur. Et sanè de infantibus eundem ad modum constituimus, vt si non inquietentur, inimicoq; natura casus superent, antequam gratiæ splendore illustrentur, quadragesimus dies expectetur. Consentaneum nanq; est, vt quemadmodũ fœtus quadraginta diebus in naturæ maternoq; receptaculo plenè informantur, sic etiam in æquali dierũ numero in diuinæ gloriæ æterniq; omnium Patris domum procedant. Si tamẽ & octauo à partu die baptizare aliquis volet, neque id absurdum fuerit. Dominus enim noster CHRISTVS *octauo die circuncisus, imposito circuncisioni fine, pro hac viuifico baptismate initiari concessit. Verùm hæc obtineant, si nulla necessitas, quæ mortem minetur, existat. At si periculum aliquod emergẽs vim vitæ inferat, omni diligentia omnibusq; viribus etiam intra octauum diem sacram lotionem peragi oportebit, ne non illuminatus, neque sacri lauacri, atque adeò summi boni expers partus decedat.*

VT IN SPONSALIBVS CONSTITVTA POENA EXIGATVR.

CONSTITVTIO XVIII.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

Τὴν τοῦ κρείττονος ἐκλογὴν ἐν πᾶσι καὶ πράγμασι καὶ λόγοις ποιεῖσθαι οὐ νεμεσητόν, καὶ τότε μὴ πρὸς τοὺς πραγματευομένους, ἢ λέγοντας, πρὸς δὲ τὴν τῶν πραττομένων καὶ λεγομένων κατάστασιν ἢ ἕπεσθαι, ἢ τὴν ἔγκλισιν προστιμᾶν. διὰ τοῦτο καὶ ἃ τῇ συνηθείᾳ ἤρεσεν ἐν ταῖς τῶν μνηστειῶν ἀθετήσεσιν ἐπικεῖσθαι προστιμήματα, τοῖς ὁρμῶσι πρὸς τὴν ἀθέτησιν, καὶ ταῦτα εἰς νόμον καθιστῶμεν τιμήν. οἶμαι γὰρ, τοῦ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις πράξεσι κειμένου νόμου μὴ χεῖρον ἔχειν τὸ διειλογμένον ἐν τῇ συνηθείᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἄμεινον ἀναφέρειν τὰ πράγματα. τοῦ γὰρ νόμου ἐν μόνῃ τῇ τοῦ ἀῤῥαβῶνος ἀπωλείᾳ ἢ διπλῇ ἀποδόσει κολάζοντος τὴν προπέτειαν, αὕτη ῥητήν τινα καὶ συμπεφωνημένην βούλεται γίνεσθαι τὴν ἐπὶ τῇ ἀναρμοστίᾳ τῆς μνηστείας ζημίαν. καὶ δοκεῖ μοι, ὥσπερ εἶπον, τοῦτο πλεῖον ἔχειν ἰσχὺν εἰς τὸ μὴ ὡς ἔτυχε πεττεύεσθαι τὰ μνηστεύματα. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἀῤῥαβῶνος ἀπώλεια, ὥσπερ ἐπὶ τῷ δόντι εἶτα μὴ στέργοντι τὴν μνηστείαν ὥρισται, καὶ ἡ διπλῆ δὲ ἀπότισις, ἐὰν ὁ τὸν ἀῤῥαβῶνα λαβὼν, εἶτα μὴ ἐπιμένων οἷς ὡμολόγησεν, ὑπέχει ζημίαν τάχα, διὰ τὸ κουφότερον, προπετέστερον δίδωσι τοῖς βουλομένοις εἰς τὴν

ἀθέτη

Idem IMPERATOR Styliano excellentiſs. ſacrorum officiorum magiſtro.

IN *omnibus rebus et dictis quod præstantius ſit ſeligi, reprehendendum non eſt. Atq; tunc quidē, vt aliquid ſequare, aut declinandum cenſeas, non eorum qui aliquid aut faciunt aut dicunt, habenda ratio: ſed eorū quæ fiunt ac dicūtur, cognoſcendus ſtatus eſt. Idcirco quod conſuetudini placuit, vt in ſponſaliorum reprobationibus pœnæ imminerent ijs qui reprobare inſtituerent, id in legis authoritatē collocamus. Arbitror enim, id quod cōſuetudini viſum eſt, ea lege quæ de huiuſmodi rebus lata eſt, nihil improbabilius eſſe, ac res ipſas referre in melius. Nam quū lex arrhæ perditione, aut in duplum reſtitutione ſolùm temeritatē puniat, hæc definitū pactoq; conſtitutum in ſponſaliorum reſciſsione ſubiri damnum vult. Ac ſanè, ne (vt fieri aſſolet) ſponſalia ſurſum deorſum ferantur, hoc mihi (quemadmodum dixi) maiorē obtinere vim videtur. Solius enim arrhæ perditio, quæ in eum qui dedit, ac deinde ſpōſalibus nō acquieſcit, cōſtituta eſt: eiusq; in duplū reſtitutio, quā multam is qui arrham cepit, deindeq; in pacto conuento non perſiſtit, ſuſtinet: vt propter pœnæ leuitatem ad pactorum reſciſsionem, qui id facere cogitauit,*

Tit. de ſpōſa. ff. & C.

ἀθέτησιν ὁρμᾶν τῶν ὁμολογιῶν. ὑπὸ δὲ τῆς συμφωνίας ῥητῆς εἰσπράξεως βαρυτέραν ἀπαντῶσαν αὐτῷ τὴν ζημίαν ὁρῶν ὁ ἀβέβαιος, πάντως ὀκνηρότερος πρὸς τὸ διασπᾶσαι τὴν μνηστείαν γενήσεται. ὅπερ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες, τοῖς γαμηλίοις συναλλάγμασι μᾶλλον συμφέρειν εἰς νομίμην διάταξιν τὸ ἀπὸ συνηθείας πραττόμενον καθιστῶμεν. ἐκ μὲν γὰρ τῆς τοῦ ἀρραβῶνος ἀπωλείας ῥαδίας ὁρῶ τῶν μνηστήρων τὰς ἀνατροπὰς, ἐκ δὲ τῆς τοῦ προστίμου καταβολῆς, οὐκ ἔτι. τὸ γὰρ βαρύτερον τῆς ζημίας (βαρύτερον δὲ πάντως τοῦ ἀρραβῶνος τὸ πρόστιμον) καὶ ἄκοντα ἐπέχον τὸ τῆς γνώμης παλίμβολον, στέργειν ἀναγκάσει τὰ περὶ τῶν μνηστευσάντων προδιειλεγμένα. οὕτως οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν κελεύσματι νόμου τὸ ἀπὸ τῆς συνηθείας βεβαιωθὲν καὶ κρατείτω, καὶ διαιτάτω καθάπερ ἄχρι τοῦ παρόντος, καὶ προστίμου εἰσπράξει ὁ τὴν μνηστείαν ἀναρρίπτων ζημιούσθω.

ΠΕΡΙ ΣΥΜΦΩΝΟΥ πατρῴου τοῦ ἐπίσης κληρονομεῖν τὸν παῖδα.

Διάταξις ιθ.

facilius ferantur, facit. At ex pacto deſinitæ pœnæ grauius damnum ſibi obuenire videns inconſtans ille, tardior omnino ad diuellenda ſponſalia fiet. Quod ſanè nos etiam nuptia-libus contractibus magis conducibile fore animaduertentes, quod ex conſuetudine fieri ſolet, in legitimam conſtitutionem traducimus. Ex arrhæ ſiquidem perditione faciles ſponſaliorum euerſiones video: ex pœnæ perſolutione non item. Nam grauius diſpendium (pacto enim conſtituta pœna, arrha maior prorſus atque grauior eſt) vel inuitum inhibens, animi inconſtantiam acquieſcere illis quæ antea de ſponſalibus placuerunt, compellet. Sic igitur quod à conſuetudine confirmatum eſt, quemadmodum hactenus, ita deinceps & obtineto, & cauſis dijudicato: tum etiam qui ſponſalia euertit, pœnæ exactione feritor.

DE PACTO PATERNO, EX AEQVO HAEREDEM FVTVRVM filium.

CONSTITVTIO XIX.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΟΠΕΡ καὶ πρόσθεν ἡμῖν εἴρηται, οὐ φαυλίζειν ἑτέρους προαιρούμενοι, εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν νόμων κατέστημεν, οὐδ' ἵνα δόξαν ἑαυτοῖς περιποιησώμεθα, ἀλλ' ἵνα τὸ ἀσύμφορον ἐκ τοῦ τῶν ὑποχωρίων, ἐφ' ὅσον δυνατὸν, ἀποσκευασώμεθα βίου· ἐκεῖνο εἰδότες, ὡς πάντων προτιμότερον εἰς κατάστασιν τῆς πολιτείας ἡ τῶν νόμων κατάστασις. ὀφθαλμοὺς γάρ τις εἰπὼν πολιτείας τοὺς νόμους, οὐκ ἂν οἶμαι κακοίη ἔξω τοῦ πρέποντος φάμενος. ὥσπερ γὰρ ζώῳ ἀναγκαιότατον ἐστὶ μάλιστα ὀφθαλμὸς ὁ σφαλλόμενος, οὕτω καὶ πολιτείᾳ νόμων εὐθύτης. Διὸ τὴν τούτων εὐθύτητος ποιούμενοι πρόνοιαν, ἐπείπερ ἔγνωμεν ἐν τῇ τοῦ κώδικος ἐκλογῇ κείμενον νόμον, ὃς διὰ τὸ προφανὲς τῆς ἀτοπίας οὐδαμῶς ἔν γε ἀποδοχῆς χώραν ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων προαιρέσει, οὔπω δὲ τὸ ἐνεργὸν καὶ ἔμπρακτον ἔχει. βούλεται μὲν ἐναντία τῆς φυσικῆς παρὰ γονέων τέκνοις ὀφειλομένης ἰσονομίας, ἀδικίας δὲ θύραν ἀνοίγει κατὰ τοῦ παιδὸς τῷ πατρὶ οὐ μόνον ἢ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκείνῳ ὑπαχθέντα πεισθῆναι γονέα, ψεύδους καὶ ἀπάτης ἐνοχῇ περιβάλλει. ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ τοιοῦτόν τινα κατενοήσαμεν νόμον, εἰ καὶ πρὸ τοῦ ἡμετέρου

θεσπ

Idem IMPERATOR Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

NON *contemnēdi alios studio (vt & antea à nobis dictum est) neq; vt gloriam nobis paremus, ad legum correctionē processimus: sed vt, quod conducibile non est, quoad eius fieri potest, à " subditorum consortio remoueamus: id scientes, ad moderandam rempub. legum rectam constitutionem omnium esse præstantissimam. Nam qui leges reipub. oculos esse dixerit, is profectò, mea sententia, illas ita vocans, nihil indecens pronunciauerit. Quemadmodum enim res maximè necessaria est animali non titubans oculus, ita & reipub. legum æquus & rectus status.* Huius ergo nos *curam gerentes, posteaquam in selecto* Codice *legem esse cognouimus, (quæ propter euidentem absurditatem in hominum animis neutiquam locum " inuenit, vt susciperetur: nedum vim aliquam & efficaciam habet.* Contraria *enim statuit naturali, quæ à parentibus liberis debetur, æquabilitati, aduersusq; filium patri ad iniquitatem fenestram aperit: quin & parentem vt illi morem gerat obstrictum, mendacio doloq; obnoxium facit) posteaquam,* inquam, *istiusmodi quandam esse legem animaduertimus, tametsi etiam ante nostram*

"Lego ὑπο-χειρίων.

"Lego; εὗρε.

sanctio

θεσπίσματος ἀπέκλεισεν αὐτῷ τὴν παραδοχὴν καὶ αὐτὴ τῶν ἀνθρώπων ἡ προαίρεσις, ὅμως καὶ ἡμεῖς δόγματι εἰς παντελῆ αὐτὴν ἀπραξίαν περιϊστῶμεν. τί γάρ φησι; κἂν συμφωνήσῃ πατὴρ ἐκδιδοὺς πρὸς γάμον παῖδα, ὥστε μετὰ τὴν ἑαυτοῦ ἐξ ἀνθρώπων ἀναχώρησιν ἰσομοιρίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν τὴν πατρικὴν διακληροῦσθαι περιουσίαν, κύριός ἐστι βουληθεὶς τὸ τοιοῦτον σύμφωνον ἀτιμάζειν, καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις τῶν παίδων νεῖμαι τὸ πλέον, ἐκείνῳ δὲ ᾧ τὸ ἴσον κληροῦσθαι ἐδίδου τὸ σύμφωνον, ἐλάττω ποιῆσαι τὴν μοῖραν. Τούτῳ μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφημεν, καὶ ἄλλως οὐ πολιτευομένῳ, καὶ ἡμετέρῳ ἐξοστρακίζοντες δόγματι, παντάπασιν αὐτῷ τὴν εἰς τὴν πολιτείαν κωλύομεν πάροδον. θεσπίζομεν δὲ, μηδένα τῶν γονέων ἐπιχειρεῖν τὰ δίκαια τῶν παίδων καινοτομεῖν, ὅσοις ἂν ἐν τοῖς γαμηλίοις καθωμολόγησαν συμβολαίοις τὸ ἴσον διατηρηθῆναι τοῦ κλήρου πρὸς τοὺς λοιποὺς τῶν παίδων. ὡς εἴ τις ὀφθείη τῶν ἰδίων συνθηκῶν ἀλογήσας, καὶ παρασπῶν πρὸς τὸ ἔλαττον ἐκείνου τὴν μερίδα ᾧ καθωμολόγησεν εἰς τὸ ἴσον τοῖς ἄλλοις τῶν ἀδελφῶν ἔχειν, ἔστω ὡς ἄκυρος αὐτῷ καὶ ματαία ἡ ἐκ μεταμελείας βούλησις. ἐν ἴσῳ γὰρ ὁ παῖς τοῖς ἄλλοις ἀδελφοῖς κατὰ τὸ προλαβὸν σύμφωνον τὴν περιουσίαν διακληρώσεται. οὐ γὰρ δὴ προτιμότερον τῆς ἀληθείας ποιεῖσθαι εὔλογον τὸ ψεῦδος, οὐδ' ἔννομον, οὐδ' ἁρμόζον λογικῷ ζώῳ τὰς ἰδίας τῶν λόγων ὁμολογίας δι' ἀθε-

τήσεως

ſanctionem, ipſam ne ſuſciperetur excluſerit communis hominum voluntas: tamen nos nihilominus omnem illi prorſus functionem & vſum decreto adimimus. At quid dicit? *Etiamſi,* inquit, *pater, quum in matrimonium collocaret filium, illum poſt deceſſum ſuum ex æqua parte cum alijs fratribus paternorum bonorū hæredem fore pacto promiſerit: in poteſtate tamen illius, ſi velit, erit, vt pactum eiuſmodi negligat, alijsq́; liberis amplius attribuat: & illi cui æquam portionem in hæreditate pactum concedebat, minorē aſsignet.* Hoc itaq; *quanquam alioqui (quo modo diximus) in repub. nullum locum habeat, noſtro etiam decreto velut in exilium eiectum, omnibus modis in rempub. ingreſſu prohibemus.* Statuimus verò, *vt parentum nemo iura filiorum, quibus cum reliquis liberis æqualem hæreditatis portionem ſeruatum iri in nuptialibus contractibus ſpoponderint, innouare tentet.* Ac *ſi quis pactiones ſuas aſpernari, & illius, cui tantundem, quantum alij fratres habituri ſunt promiſerit, portioni detrahere compertus fuerit: ſciat is, pœnitentia mutatam voluntatem inualidam atque vanam habendam.* Ex *æquo enim cum alijs fratribus ſecundum initum pactū filius in bona ſuccedet.* Neq; *verò mendaciū veritati præferri vlla ratio patitur, nec æquū eſt, neq; rationabili animali cōuenit pacta cōuenta* per

Dilatādo recenſere videtur l. 15. de pactis. C.

τύσεως κιβδηλεύειν. ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο, τοῦτο πρέπον ἀνθρώπῳ, φυλάττειν λόγου ἀλήθειαν, εἴ γε μὴ μέλλοι ἐν τῷ διαφθείρειν ψεύδει τὸ ἀληθὲς, ἔρημος λόγου γινόμενος, ἀπὸ λογικῆς ἐκπεσεῖν τάξεως. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο εἰκὸς, τὸ περὶ τοὺς ἴσως ἐκφύντας μὴ ἴσην τὰς γονέας δείκνυσθαι πρόνοιαν, μηδὲ περὶ τῆς ἐκείνων ζωῆς ὁμοίως φροντίζειν. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐθέλειν εὐπορώτερον ἔχειν βίον, τῶν δὲ μὴ φείδεσθαι, μηδ' οἰκτείρειν ἐν ἀπορώτερον διακείμενοι, μέλλοιεν ἐν ταλαιπωρίᾳ βιῶσαι, ἀλλὰ δίκαιον, ὥσπερ πᾶσι τοῖς παισὶν ἐπίσης μετέδοσαν βίου, οὕτω καὶ τῆς πρὸς τὴν εὐπορίας μεταδιδόναι· καὶ μὴ, ὥσπερ ἀνίσῳ πλάστιγγι, τοῖς μὲν κουφοτέραν, τοῖς δὲ βαρυτέραν τῷ ἀνίσῳ τῆς γνώμης τὴν τῶν προσόντων ποιεῖσθαι διανομήν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΛΑΜβάνειν τὸν ἄνδρα, ὥσπερ τὴν γυναῖκα, εἰς τὰ παρὰ τοῦ ὑποβόλου, ἐκ προτελευτῆς θατέρου μέρους.

Διάταξις κ.

per improbationem adulterari. Atqui si quid aliud, hoc certè hominem decet, vt verbis suis fidem præstet: nisi mendacijs veritatem corrumpendo, destitutus ratione, eorum albo quæ ratione prædita sunt excidere velit. Quinimo nec illud consentaneum est, vt parentes ijs qui pariter ex ipsis nati sunt, non parem curam exhibeant, neque æquabiliter ipsorum vitæ prospiciant: sed alios quidem vberiores facultates habere, alijs verò nihil parcere, neque illorum misereri, tametsi inopes in miseria victuri sint, velint. Cæterùm æquum est, vt quemadmodum omnibus liberis ex æquo vitam impertiti sunt, ita etiam ad hanc facultates impertiantur: nequaquam verò, velut ancipiti libra, his leuius quiddam, illis verò grauius, pro inæquabilitate animi sui attribuant.

VT NE MARITVS, QVEMADMODVM VXOR, ILLA PRAEmoriente, præter donationem propter nuptias quicquam capiat.

CONSTITVTIO XX.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥ-
λιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

Τοῖς πάλαι περὶ συμφώνων γαμικῶν διορίζουσι νόμοις τὸ ἴσον ἀνδρί τε καὶ γυναικὶ ἔν τε τῇ ἐξ ἀρχῆς τοῦ γάμου συστάσει δεδογμένον ἀπονέμειν, καὶ ἐν τῇ διαλύσει τὴν θάνατος ἐπάγων ἑνὶ τῶν προσώπων ποιεῖ, οὐκ οἶδα τί παθόντες οἱ μετὰ ταῦτα νομοθετεῖν προῃρημένοι, ἀνίσοις διατάξεσι τούτους ὑπέβαλον. οἱ μὲν γὰρ ἀρχαιότεροι νόμοι αὐτίκα καὶ ἐν τῇ τοῦ γάμου συστάσει ἴσους εἶναι τὰς συνεισφοράς, τήν τε γυναικείαν καὶ τὴν ἀνδρῴαν, διέταξαν, καὶ θανάτῳ τὸν βίον λιπόντος, ἀτεκνίας μεσιτευούσης, καὶ συμφώνου μὴ παρόντος ἐν ᾧ τι περὶ κέρδους ὑποσημαίνεται, ἐπίσης ἑκάστῳ ἀναστρέφεσθαι τὰ οἰκεῖα· συμφώνου δὲ προελθόντος, ὥστε ὁποτέρου μέρους ἐξ ἀνθρώπων ἀπιόντος, τὸ ὑπολειφθὲν ἐπὶ τῇ τῶν ἰδίων ἀνακομίσει καὶ ἕτερόν τι κερδαίνειν, ὁμοίως ἐπ᾽ ἀμφοῖν τηρεῖσθαι τοῦ κέρδους τὸ ἴσον. καὶ ἀνδρὸς μὲν προαποφθαρέντος, ἀνεκομίζετο ἡ γυνὴ τὴν προῖκα, καὶ τοῦ καλουμένου ὑποβόλου εἴτε τὸ μέρος, εἴτε τὸ ὅλον, εἰ οὕτω συμπεφώνητο· γυναικὸς δὲ τῷ θανάτῳ προσυναντώσης τῷ ἀνδρί, τὸ ὑπόβολον συνετηρεῖτο, καὶ κέρδος ὑπ᾽ αὐτῷ ἠκολούθει, εἴθ᾽ ὅλη ἡ προΐξ, εἴτε μέρος αὐτῆς, ὡς τὰ συμφωνηθέντα αὐτοῖς ἐβούλετο.

Idem IMPERATOR Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

QVVM "*vetustis legibus, quæ de pactionibus nuptialibus tractant, tum in prima matrimonij coitione, tum in eius dissolutione, quam mors in alterū coniugum irruens efficit, æquabilitatem & viro & mulieri aßignare visum sit: haud scio qua re moti, quibus postmodum leges condere studio fuit, diuersis constitutionibus has subiecerint.* Etenim *vetustiores leges mox à coniugij coitione æquales esse collationes, tum muliebrem tum virilem; & vt "altero vita defuncto, quū liberi nulli superessent, nec pactum in quo quippiam de lucro significaretur, subesset, ex æquo ad vtrunq; sua reuerterentur constituerunt. Si verò de lucro pactum initum esset, tunc vt vtercunq; vita excessisset, qui superstes esset, receptis rebus suis,* 1 *insuper quantum pacto comprehensum esset, lucraretur, & in ambobus lucri æqualitas seruaretur: ita vt viro præmortuo mulier dotem, propterq; nuptias donationis partem aliquam, eámve* 2 *totam, si ita conuenisset, asportaret: &, si mulier ante virū in mortem incidisset, vir donationem propter nuptias conseruaret,* 3 *illumq; lucrum, siue dos tota, siue eius pars, prout pacta vellent, seque-*

"Nou. 97.

"Pro θανάτῳ lego θανόντος.

1 Defectū quē καὶ ἕτερόν τι indicat, ita mihi rectè supplere videor.

2 Lego τὸ ὅλον.

3 Lego nudè αὐτῷ.

λεῖτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοῖς ἀρχαιοτέροις δόξαν-
τα, τοῖς μεταγενεστέροις ἀπήρεσεν. τοιγαροῦν καὶ
ἀντινομοθετοῦσιν, οὐκ ὀρθῶς ποιοῦντες, καὶ αὐτίκα
καὶ ἐν τῇ τοῦ γάμου συνόδῳ οὐκ ἴσας ὁρίζουσι προέρ-
χεσθαι τὰς συνεισφορὰς, καὶ εἶναι μὲν ἐπὶ πλέον
τὴν προῖκα, ὑπ' ἔλαττον δὲ τὸ ὑπόβολον, καὶ τούτου
κυρίαν καθίστασθαι τὴν γαμετὴν ἀπ' ἐκείνης τῆς
ἡμέρας ᾗ συνήρμοσε τὸν γάμον· κἂν, ὡς εἰκὸς, γνῷ
δευτέραν ὁμιλίαν ἀνδρός. καὶ τοῦ γάμου δὲ θανά-
τῳ διασπασθέντος, ἀνίσως διαιτῶντες, τῇ μὲν,
τῷ κέρδει παραμυθοῦνται τὸ ἄλγος, τῷ δὲ, ἐπὶ τῇ
ἀποβολῇ τῆς γυναικὸς, τῇ ζημίᾳ τῶν ἰδίων πραγμά-
των τὸ ἄλγος ἐπαύξουσι. κελεύουσι γὰρ, τὴν γυ-
ναῖκα ἐπιβιοῦσαν, μετὰ τῆς ἰδίας προικὸς καὶ τὸ
σύμπαν ὑπόβολον κομίζεσθαι, καὶ πρὸς τούτοις, ἐκ
τῆς λοιπῆς τοῦ ἀνδρὸς ὑποστάσεως κληρονομεῖν το-
σοῦτον ὅσον τῆς τε προικὸς καὶ τοῦ ὑποβόλου
εἰς συγκεφαλαιουμένων ἀριθμεῖται τὸ τέταρτον·
προφθανούσης δὲ τὸν γαμέτην τῆς γυναικὸς, τοὺς
ἐκείνης κληρονόμους κερδαίνειν σὺν τῇ προικὶ
τὸ ὑπόβολον, τὸν δὲ ἄνδρα μηδὲν ἔχειν ἕτερον ἀλ-
λ' ἢ ὅσον τῆς τε προικὸς καὶ τοῦ ὑποβόλου τὸ τε-
ταρτημόριον· καὶ προβαίνειν οὕτω τὸ πρᾶγμα, ἄν
τε παρῇ σύμφωνον, ἄν τε μηδὲν ὦσι τοιοῦτον συν-
τεθεικότες. ταῦτα μὲν πῶς οὐκ ἄδικα; πῶς δ' ἀν-
τὶ τοῦ νόμου εἶναι, οὐκ ἐσχάτη παρανομία ἐστίν;
ἃ μὲν γὰρ προαποφθαρέντος τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνὴ
λαμβάνει, ἴσως ἔχει τινὰ λόγον· ἃ δὲ, ταύτης

προκα-

retur. Atq; hæc quidem quũ vetustioribus placuissent, posterioribus displicuerunt. Quapropter & contrà statuunt: quanquam non rectè. Statuunt autem, vti statim ab initio coniugij inæquales procedant collationes, & maior dos sit, donatio verò propter nuptias contractior: eiusq; vxor ab eo die quo matrimonium contractum est, sit domina, quanquam (vt fieri assolet) alterius viri consortio postmodũ se mancipet. Et iniquè iudicantes, vbi matrimonium morte distractum fuerit, mulieris mœstitiã lucro consolantur: viri verò supra amißionẽ vxoris, dispendio rerum ipsius mœrorem adaugent. Iubent enim, vti mulier superstes cum sua dote vniuersam propter nuptias donationem auferat, & ad hæc ex reliqua mariti substantia tantum quantũ dotis donationisq; propter nuptias in 4 vnam summam contractarum quadrans cõficit, ceu hæres, capiat. 4 Lego eis *Quòd si mulier* ἐν. *ante maritum mortem obeat, tum vt illius hæredes vnà cum dote donationẽ propter nuptias lucrentur: maritus autem nihil aliud quàm quantum dotis donationisq; propter nuptias quadrãs facit, habeat: vtiq; res eum ad modũ procedat, siue subsit pactum, siue nihil huiusmodi inter ipsos cõuenerit. Sed hæc quomodo nõ iniqua? quomodo pro iure hæc nõ extrema iniuria est? Quæ quidẽ præmortuo marito mulier accipit, in his fortasse aliqua ratio: quæ verò*

προκαταλυούσης τὸν βίον, εἰς τοὺς κληρονόμους ἔρχεται, πῶς οὐ παντελῶς ἐκδικά τε καὶ ἄθεσμα; Διὰ τοῦτο λίαν πρεπόντως καὶ σοφῶς συνιδὼν ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀείμνηστος, καὶ ὁ μετ' ἐκεῖνον τῆς οἰκείας ἀναβλαστήσας ὀσφύος, ἐδικαίωσε τοῖς μὲν ἀρχαίοις νόμοις τὴν τιμὴν ἀνασώσασθαι, τοὺς δὲ φαύλως ἀντιθεσπίζοντας ἐξοστρακισθῆναι τοῦ πολιτεύματος. Ἀλλὰ γὰρ φιλόνεικον ἡ συνήθεια, καὶ πολλάκις τῇ μακρᾷ ὁμιλίᾳ ὡς πῆξιν λαβὸν ἐν ταῖς ἀνθρώπων γνώμαις ἄτοπον δόγμα (καὶ μάλιστα ὅσοις μὴ ὀρθῷ κριτηρίῳ ἐπιμέλεια τὸ δεῖ συνορᾶν) οὐκ ἐθέλει ῥᾳδίως ἐκμοχλεύεσθαι· τὴν φθάσασαν πρόληψιν, κἂν ἄτοπος ᾖ, ἀγαπώντων, καὶ μὴ βουλομένων ἀκολουθεῖν τοῖς ἀμείνοσιν. ὡς καὶ νῦν ἡ τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς ἡμῶν διάταξις, ὡς τοὺς πάλαι νόμους τῶν γαμικῶν συμφώνων τὴν κατάστασιν ἀναφέρουσα, οὐκ ἔπεισε τοῦ ἀτόπου μεθεῖναι διατάξεως, ἀλλ' ὧν κατεψηφίσατο ἐξοστρακισμὸν, τούτοις ἔτι καὶ νῦν πολιτεύονται. Τί οὖν ἡμεῖς φαμέν; ἐπειδήπερ ἅπαξ κρατεῖν ἔδοξε μὴ δι' ἴσου τὰς ἐν τῇ συστάσει τῶν γάμων γίνεσθαι συντελείας, ἀλλ' εἶναι τοῦ ὑποβόλου ἐπιπλέον τὴν προῖκα, τοῦτο ἔστω πολιτευόμενον· τοῦ θανάτου δὲ φέροντος λύσιν τῷ γάμῳ, εἰ μὲν ὁ ἀνὴρ ἄτεκνος ἀπίοι, καὶ σύμφωνον μὴ παρείη, ἀνακομιζέτω ἡ γυνὴ τήν τε προῖκα καὶ τὸ ὑπόβολον, καὶ μηδὲν ἔτι πλέον· εἰ δὲ τὴν γυναῖκα ὁ θάνατος διασπάσῃ,

τῆς

illa præmortua ad eius heredes deuoluuntur, in his quomodo nõ omnis iniusticia & enormitas inest? Eapropter *decẽter valde sapienterq́; perpetuò ille memorandus* Imperator, *& qui ex ipsius lumbis natus post ipsum* rebus præest, *fecit, qui veteribus legibus authoritatem conseruandam, quaq́; peruersè contra statuerent, eas è repub. in exilium eijciendas putauit. At enim refractaria contentiosaq́; consuetudo est, ac frequenter absurda aliqua opinio, vbi in hominum animis (eorum præsertim quibus recto iudicio illam expendere curæ non est) altas velut radices egit, haud facilè extirpari quit. Qui homines anticipatam opinionem, quamuis friuola sit, amplexãtur, noluntq́; sequi meliora. Adeò vt ne nunc quidem in æternũ commemorãdi patris nostri constitutio, quæ ad veteres leges nuptialium pactionum rationẽ reducit, absurdam constitutionem missam esse faciendam persuaserit, atq; in quæ ille exilium decreuerat, in publico hæc etiamnum vsu sint. Quid nos igitur?* Postquam *semel præualere visum est, ne in matrimonij coitione ex æquo collationes fiant, sed maior donatione propter nuptias dos sit, hoc in repub. obtineto. & si mors matrimonium dirimat, tum si maritus sine liberis decedat, pactumq́; non subsit, vxor dotem donationemq́; propter nuptias, nihil autẽ amplius, auferto: si verò mulierem mors abripiat,*

ἐπὶ μὲν οἱ κληρονόμοι τὴν προῖκα λαμβανέτωσαν, τῷ ἀνδρὶ δὲ μὴ γινέσθω τῶν ἰδίων ἡ στέρησις, μηδὲ τὰ ἐκείνου ἕτεροι, ἀλλ' αὐτὸς ἐχέτω. πῶς γὰρ οὐκ ἄδικον, τοὺς μὲν ἀλλοτρίους ἐκ τῶν ἐκείνου πραγμάτων κερδαίνειν, αὐτὸν δὲ, πρὸς τῇ ἀποστερήσει τῆς συζύγου, καὶ τῶν οἰκείων, ἤτοι τοῦ ὑποβόλου, ἀποστερεῖσθαι;

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΥΛΑΤΤΕΣΘΑΙ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς προικὸς ἢ ἐκ πατρῴας ἢ μητρῴας περιουσίας.

Διάταξις κα.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΩΣΠΕΡ ἐπὶ τῶν πλαστίγγων ὁρῶμεν, ὅταν οὐδὲ κατὰ βραχὺ τυγχάνωσιν ἑτερορρεπεῖς, τότε πρὸς τὴν τῶν σταθμωμένων διάκρισιν ἐπιτηδείους οὔσας παραλαμβάνεσθαι· οὕτω καὶ νόμον, ὅτε μηδὲ βραχὺ παρατρέπει τὸ δίκαιον, τότε πρὸς διαίτησιν τῶν πραγμάτων ὄντα προέρχεσθαι ἄξιον. αἱ μὲν γὰρ τὸ ἴσον, ὁ δὲ τὸ δίκαιον ἀρρεπὲς, ὀφείλουσι διασώζειν. Τί τοῦτο ἔφην; ἐν τοῖς κώδιξι διάταξις ἀναγέγραπται, ἡ τοὺς πρὸς γάμον συνάπτοντας τέκνα γονέας, τὰς ὑποσχέσεις,

ἴσας

dotem hæredes eius capiunto: maritus autẽ suis rebus ne priuator, neq; quæ ipsius sunt, alij, sed ipse habeto. Quomodo enim iniquum non est, alios ex illius rebus lucrum sentire: ipsum verò, supra amißionem coniugis, bonis etiam suis, siue donatione propter nuptias, priuari?

VT DOTIS PROMISSIO EX PATERNIS AVT MATERNIS bonis facta præstetur.

CONSTITVTIO XXI.

Idem IMPERATOR Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

QVEMADMODVM *in libra videmus, eam tum rectè ad rerum earum quæ ponderantur, dijudicationem desumi, quando lances æquales sunt, neq; vel tantillum in alteram partem proclinant: ita quoq; lex, quum ne tantillum quidẽ ius intorquet ac deprauat, digna est quæ ad rerũ dijudicationẽ procedat. Illius enim partes sunt, vt æquabilitatẽ: huius autẽ, vt ius stabile cõseruet. At quorsum hæc? In Codicibus descripta* " *constitutio est, quæ dum à parẽtibus, qui in matrimoniũ liberos collocarũt, promissa* " L. vlt. De dot. promiss. C.

ἔσαι προικὸς ἢ πρὸ γάμου δωρεᾶς ἐκτελεῖν οὖσιν ἀπαιτοῦσαι, οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον φύγει τὸ δίκαιον. βούλεται γὰρ κατεσχημένον παιδίον προῖκα, ἢ πρὸ γάμου δωρεὰν τὸν πατέρα, ἀδιορίστως μὲν ταύτην πεποιημένον, πᾶσαν ἐκ τῶν οἰκείων πληροῦν τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ μόνης περιουσίας ὅλην αὐτὴν καταβάλλεσθαι· διορισάμενον δὲ, καὶ οὕτως εἰπόντα, ὡς ἔκ τε τῶν ἐμῶν καὶ τῶν τοῦ παιδὸς τὰ ὑποσχεθέντα παρέξω, ἀπορίας μὲν αὐτὸν κατεχούσης, μηδὲν ἐκεῖνον εἰς τὴν ὑπόσχεσιν συντελεῖν, τοῦ δὲ παιδὸς μόνην τὴν ὕπαρξιν ἐκπληροῦν ἃ ὑπέσχετο κοινῇ συμπληρώσειν ὁ γονεύς. εὐπόρου τοῦ πατρὸς ὄντος τὸ ἀνάπαλιν γίνεσθαι, μόνου αὐτοῦ ἐκ τῶν οἰκείων ἃ ὑπέσχετο πληροῦντος, καὶ τοῦ παιδὸς οὐ κοινωνοῦντος. κἂν μὴ μόνος ἀλλὰ σὺν τῷ παιδὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἐκπληρώσειν ἐπηγγείλατο, οὐκ ἄξιον οἴεται τὸν παῖδα παρέχειν, διὰ τὸ μὴ καὶ αὐτὸν ὑποσχέσθαι. Τοῦτο οὖν ἡμῖν παρατροπή τις εἶναι τοῦ δικαίου νενόμισται. οὔτε γὰρ, ὁποίᾳ ἂν καὶ περισχεθῇ ὁ γονεὺς ἀπορίᾳ, μόνον τὸν παῖδα καταβάλλειν τὰ ὑπεσχημένα ἐκ τῶν οἰκείων, δικαιοσύνη νέμου· οὔτε πάλιν, οὔσης εὐπορίας, ἔξω δεῖ τὸν παῖδα παντελῶς εἶναι τῆς συνεισφορᾶς, χορηγουμένης ἐκ τῶν τοῦ γονέως τῆς ὅλης ὑποσχέσεως. διὸ καὶ θεσπίζομεν, κατὰ τοὺς τοῦ γονέως λόγους οὕτω προβαίνειν καὶ τὴν τῶν λόγων ἐκπλήρωσιν, καὶ μόνον μὲν ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὑπόσχεσιν, ἐπειδὰν μόνος ὑπόσχηται παρασχεῖν, σὺν τῷ παιδὶ δὲ, ἐπειδὰν ἐκείνῳ εἴτε δι' ἴσου τῶν μερῶν λαμβανομένων,

" dotis donationiſve propter nuptias nomine facta exigit, haud ſcio quomodo ius commiſceat. Vult nanq; vti pater, qui " pro liberis dotem donationémve propter nuptias promiſerit, ſi promiſsionem indiſtinctè fecerit, illam totã de ſuo expleat, ſuiſq; ſolis ex bonis perſoluat: ſin diſtinxerit, huncq; ad modum locutus ſit, EX MEIS FILIIQVE BONIS PROMISSA EXHIBEBO: *tum ſi inops ſit, nihil ille in promiſſum contribuat, ſed filij facultates, quæ ſe vnà cum filio daturum pollicitus eſt parens, ſolæ expleãt: ſed ſi diues ſit, cõtrariũ ſtatuatur, vt ipſe ſolus de ſuo quæ pollicitus ſit expleat, filiuſq; nihil cum illo cõmunicet: tametſi non ſe ſolum, ſed cum filio promiſſum expleturum pollicitus ſit: quòd filium, qui ipſe non promiſerit, dare quippiam indignum putetur.* Hoc *itaq; æquitatis ſubuerſionem eſſe rati ſumus.* Nam *quantacunq; inopia teneatur parens, ſi filius ſolus de ſuo promiſſa ſoluat, nulla iuſticia legis apparet: neq; rurſum, quũ ſatis affluens rerum patri copia eſt, filium cõtributionis omnino eſſe expertẽ, vniuerſumq; promiſſum à parente exhiberi cõuenit.* Q*uamobrem etiam ſtatuimus, vt ſecundum parentis verba promiſſorũ ſolutio procedat, ab ipſoq; ſolo, quãdo ſe ſolum daturũ pollicitus eſt, promiſſum exigatur: quando verò cum filio ſe daturum promiſit, filius etiam ſolutioni obnoxius ſit: eaq; ex æqualibus partibus,* quando

"Ita deprauati huius loci ſenſũ rectè exprimere videor.

"Lego ὑποσχημένον ὑπὲρ παίδων.

ὅτε μὴ καὶ ταῦτα προσδιορισθῇ· εἴτε ἀνίσως, ὅτε μὴ ἀπροσδιόριστα ᾖ, ἃ τὴν ὑπόσχεσιν μέρη ἀποπληροῖ. τοῦτο γὰρ οὔτε δικαίου παρατροπὴ, καὶ πρός γε τοῖς παισὶ τὸ συμφέρον ὁρᾷ. ὅπερ ἡ ἐν τοῖς κώδιξιν ἐκτεθειμένη διάταξις οὐ ποιεῖ τι περὶ πολλοῦ. πῶς πολλάκις τὴν ζημίαν ὑφορώμενος ὁ γονεὺς, καὶ μένων ἐκεῖνον τὸν χρόνον εἰς τὸ τὰ γαμήλια συναλλάγματα προελθεῖν, εἰς τὸν παῖδα κύριον τοῦ ὑποσχέσθαι ποιεῖ, ἀπόλλυσι τῷ παιδὶ τὸ λυσιτελές. ἵν' οὖν πρὸς ἀμφοτέρους δεξιῶς τὸ γενόμενον ἔχῃ, καὶ μήτε τὸ δίκαιον παρακρίνοιτο, μήτε τὸ συμφέρον τοῖς παισὶ παραβλάπτοιτο, τὸ μὲν τοῦ κώδικος ἀργείτω δόγμα, τοῦτο δὲ πολιτευέσθω καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας γνωριζόμενον. ἤδη γὰρ προτετίμηται τῆς ἐν τοῖς κώδιξιν ὑπ' αὐτοῦ διατάξεως, καὶ πρὸ δόγματος νόμου πολιτευόμενον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΥτερογαμήσαντα γυναῖκα λαμβάνειν παιδὸς μοῖραν κατὰ δεσποτείαν, ὁμοίως τὸν πατέρα.

Διάταξις κβ.

Ο

quando illæ desinitæ non sunt, fiat: ac tum ex inæqualibus etiam, quum vtrique certæ partes diuersè aßignatæ sunt. In hoc nulla æquitatis euersio est, insuperq; id ad liberorum vtilitatem spectat, quam in codicibus edita constitutio "*non magnopere curat. Quid ita? Quoniam sæpenumero parens, quum ad dispendium respicit, ideoq; illud tempus quod filio efficaciter promittendi potestatem facit, incundo nuptiali contractui expectat, quod conducibile filio sit perdit. Vt igitur ea res ambobus commoda fœlixq; sit, neque æquitas iniquo iudicio inuoluatur, nec verò denique liberorum vtilitati noceatur, Codicis decretum vacato: hoc verò iam etiam consuetudini cognitum in republica obtineto. Quum* "*etenim pro decreto legis in republica habeatur, iam prælatum est, quæ in Codicibus est constitutioni.*

" Lego οὐ ποιεῖται περὶ πολλοῦ. πῶς; πολλ.

" Hic ὑπ' αὐτοῦ, & καὶ, superuacanea iudico.

VT MVLIER QVAE MATRIMONIVM NON ITERAT, vnius liberorum portionem proprietatis iure capiat: similiter & pater.

CONSTITVTIO XXII.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΩΣΠΕΡ καὶ ἐπ' ἄλλων πλείστων, οὐδενὸς ἀτόπου συμβαίνοντος, οὐδὲ τοῖς πράγμασι βλάβης, εἴξαμεν τῇ συνηθείᾳ, μᾶλλον δὲ, προνόμιον αὐτῇ νόμου παρέσχομεν, ἤδη τοῦ πλήθους οἰκείως πρὸς αὐτὴν ἔχοντος, καὶ ταύτης ἀποσπᾶσθαι οὐκ ἀνεχομένου· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς δωρεᾶς, ἣν παίδων οὖσα μήτηρ γυνὴ λαμβάνει, καὶ μὴ δευτέροις γάμοις ἀναγομένη τὴν νυμφικὴν συμφύρει κοίτην, ποιεῖν ἐγνώκαμεν. ἀρχαιότερος γὰρ νόμος τὴν τοιαύτην δωρεὰν ὁριζόμενος, ὡς δοθέντος τοῦ ὑποβόλου εἰς χρῆσιν τῇ γυναικὶ, μοῖραν παιδὸς ἑνὸς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑποβόλου κατὰ δεσποτείαν ἰδίαν, μετὰ τῆς ἄλλης χρήσεως, τὴν γυναῖκα λαμβάνειν· εἶτα δὴ μεταγενεστέρου νόμου πάλιν ταύτην δὴ τὴν ἑνὸς παιδὸς μοῖραν οὐκ ἐκ τοῦ ὑποβόλου τῆς γυναικὸς τὸ κέρδος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἀνδρῴαν περιουσίαν ταύτην χωρεῖν· τούτων γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων διατεταγμένων, ἡ συνήθεια μηδετέρῳ τῶν νόμων ὀρθῶς ἑπομένη, ἀλλ' ἐν μέρει μὲν τούτῳ, ἐν μέρει δὲ ἐκείνῳ, οὔτε ἐκ μόνου τοῦ ὑποβόλου τὴν παιδικὴν μοῖραν ἀξιοῖ διδόναι τῇ γυναικὶ, οὔτε τῆς ἔξω κειμένης τοῦ ὑποβόλου ἄλλως ὑπάρξεως τοῦ ἀνδρός· ἀλλ' ὁμοῦ πάσης αὐτὸ τῆς περιουσίας ἐκείνην ἀνταλλαξαμένη

τὴν

Idem IMPERATOR Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

SICVT *in plerisq; alijs, quando absurdi nihil incideret, neq; rebus noxium quicquam inferretur, consuetudini cessimus: quin & legis prærogatiuam illi dedimus, quum iam plebs assuefacta illi esset, nec ab illa se auelli sineret: ita etiam in parte donationis propter nuptias, quam mulier liberos habens, nec animo alteris nuptijs applicito sponsalem torum commiscens accipit, faciendum putauimus. Quum enim* ''*antiquior lex id donum ita circumscribat, vt donatione propter nuptias mulieri in vsumfructum data, illa præter vsumfructum ex eadem propter nuptias donatione, vnius liberorum portionem proprietatis iure capiat: ac deinde posterior lex rursum hanc vnius liberorum portionem non ex donatione propter nuptias duntaxat lucrum mulieri adferre, sed in alia etiam mariti bona procedere illã velit: his ita per leges constitutis, consuetudo neutram legem directè, sed partim hãc, partim illam sequens, neq; ex sola donatione propter nuptias, neq; ex alijs extra donationem consistentibus mariti facultatibus, vnius liberorũ portionem mulieri dari dignum putat: verùm immutata illa portione, omniũ simul ipsius*

''Nou. 127. Quoniã verò.

bonor-

τὴν μοῖραν χαρίζεται. Ταύτην οὖν τὴν συνήθειαν, ἐπείπερ οὐ λυπηρὰν ὁρῶμεν τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ ἐπ' ἄλλων ἐδικαιώσαμεν, νόμου τιμῶμεν ἀξιώματι. καὶ ἔστω γε ἀπὸ τοῦ νῦν νόμου ἰσχὺν ἀλλ' οὐ συνηθείας κεκτημένη. Εἰ μέν τοίγε μόνῳ τῷ ὑποβόλῳ ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀριθμεῖται ὑπόστασις πᾶσα, μετὰ τῶν παίδων τούτου συνδιακειμένη ἡ μήτηρ τὴν μὲν διαφέρουσαν αὐτῇ μοῖραν εἰς ὁλόκληρον ἀπολήψεται δεσποτείαν, τοῦ δ' ἄλλου τὴν χρῆσιν ἕξει. εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ πρὸς σύστασιν τοῦ ὑποβόλου ἡ περιουσία, τὴν μοῖραν ἡ γυνὴ λήψεται, οὐ κατὰ τὴν εὑρισκομένην τοῦ μειωθέντος ὑποβόλου ποσότητα, ἀλλὰ τοσοῦτον ἔχουσαν ὅσον ἂν ἔσχεν εἰ μηδὲν ἠλαττωμένον ἀλλὰ πλῆρες ὂν τὸ ὑπόβολον ἐγνωρίζετο. ταύτης οὖν διδομένης τῇ γυναικὶ μερίδος, τὰ περιλειπόμενα ἔστω τῶν παίδων· εἰ δὲ μηδὲν ὑπολείποιτο, ὡς κλῆρον τὴν ἀκληρίαν ἀποίσονται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ γυναικός. Ὁ ἀνὴρ δὲ ἄπαις μὲν ὢν (καθάπερ ἐν ἄλλοις διώρθωται καὶ διατέτακται) οὐδὲν οὔτε λήψεται, οὔτε ζημιωθήσεται· παίδων δὲ πατὴρ γεγονὼς, καὶ μὴ δευτέροις γάμοις τὸν πρὸς τὴν γυναῖκα πόθον μαράνας, καὶ αὐτὸς λήψεται μοῖραν παιδὸς, τεκνοτροφίας τε ἕνεκα καὶ τῆς διασεσωσμένης αὐτῷ πρὸς τὸν πρῶτον γάμον καὶ αἰδοῦς καὶ τιμῆς.

Περὶ

bonorum illi partem largitur. Hanc igitur *consuetudinem quoniam acerbam esse rebus mortalium non videmus, vt in alijs etiam faciendum putauimus, legis dignitate honestamus: illaq́; quidem dehinc vim legis, non autem consuetudinis obtineto.* Ac *si quidem omnes mariti facultates in sola donatione propter nuptias numerentur, cum huius liberis superstes mater portionem quæ ad ipsam pertinet, pleno dominio accipiet, residuiq́; vsumfructum habebit.* At *si ad donationem propter nuptias facultates non sufficiant; non pro quantitate imminutæ donationis portionem mulier accipiet, sed quæ tantundem habeat, quantum haberet, si nihil imminuta & plena donatio propter nuptias esset.* Huiusmodi *igitur portione mulieri data, reliqua liberorum sunto: &, si nihil superfuerit, tanquam hæreditatem, successionis priuationem & egestatem illi auferunto.* Atque *hæc quidem de muliere.* Vir *autem, si liberos non habeat (quo modo alibi correctum & constitutum est) nihil neque accipiet, neq; perdet: si habeat, neque alteris nuptijs vxoris desiderium inaniat, liberorum educationis, exhibitæq́; priori matrimonio reuerentiæ & honoris gratia, & ipse vnius liberorum portionem capiet.* Sup. cōst. 20.

NE PRAESIDES IN PROVINCIIS SVIS DOMESTICA sponsalia contrahant.

CONSTITVTIO XXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

DIGNVM *hercle humano ingenio magistratuumq́; virtute esset, si, qui in magistratum assumuntur, eo quòd supra multos alios gloria & honore fruuntur, religiosè præcepta* Dei *obseruarent & custodirent, prouideq́; subditorum res curarent, nequaquam verò illos graui manu opprimerẽt. At quia sunt quos ferox iniquusq́; animus è recta præceptorũ semita exorbitans, in peruersam tyrannicamq́; cupiditatẽ ducit, & pro reip. cura efferati animi propositum exhibere facit, tanquam illos refrenatura* "*lex vetus statuit, ne præsides in suis prouincijs cõtractus & sponsalia ineundi facultatẽ haberent.* Atq; *hanc quidẽ iuris rationẽ quũ in filijs, nepotibus, & alijs*" *cõstituisset, filiarũ elocationẽ nõ prohibuit.* Hoc *igitur nos, tanquã quod desit, optimæ legi adijciẽtes, statuimus, vt quibus præsidatus obuenit, quemadmodũ filios aliosq́; virilis sexus cognatos & domesticos, ita quoq;*

" Tit.Si rect.prou. vel ad eũ pert. spõs. C.

" Qui hic defectus esse videtur, mox suppletur.

θυγατέρας καὶ τὰ ἄλλα τοῦ θήλεος μέρους πρόσωπα· τῶν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ διαλαχόντων ἄρχειν, εἰς μνηστείαν διδόναι κωλύεσθαι. διὰ τί γὰρ υἱὸς μὲν, καὶ εἴ τις ἕτερος τῶν ἀῤῥένων προσώπων, ὑποκείσεται τῷ ψηφίσματι, θυγάτηρ δὲ τοῦ νόμου κρείττων διαμένει; καίτοι πολλάκις τοῦ ἄῤῥενος μέρους πολλοῖς καὶ τρόποις καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἑαυτῷ τε καὶ τῇ μεμνηστευμένῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις οὓς ἡ κηδεία συνῆψε, δυναμένου χρησίμου γενέσθαι. τάχα γὰρ ἢ ἀξιώματος ἐπιβατεύσας, ἢ ἐμπορίαν τινὰ μετιὼν, ἢ ἄλλως τοῦ οἰκείου βίου ἐπιμέλειαν ἀναλαβὼν, ὥσπερ ἔφην, οὐδ' ἑαυτῷ οὔτε τοῖς ἄλλοις οἰκείοις ἀχρήσιμός ἐστιν. ὧν οὐδὲν τὸ θῆλυ μετέρχεσθαι γένος ὡς τὰ πολλὰ ἐπιτηδείως ἔχει.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΓΑμεῖν τὰ τέκνα τὰ φυσικὰ τὰ θετά.

Διάταξις κδ'.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩ αὐτῷ Στυλιανῷ.

ΠΟΛΛΟΙ τὸν πρεσβύτερον χρόνον ἀποσεμνύνοντες, βούλονται πρεσβεῖα νέμειν αὐτῷ τῆς τῶν πραγμάτων τάξεώς τε καὶ καταστάσεως. ἐγὼ δὲ οἶδα μὲν αὐτὴν τοῦ νεωτέρου χρόνου κρατεῖν ἐν πλείστοις, οὐ μὴν ἀλλὰ ἐλαττούμενον ἐν τισι καθορῶ. ὄντων δὲ οὐκ ὀλίγων.

filias aliasq; fœminini ſexus perſonas, in ſuis quiq; prouincijs in matrimoniū collocare prohibeantur. Quid enim cauſæ eſt quare filius, & ſiquis alius virilis ſexus eſt, decreto obnoxius ſit, filia verò à legis obſeruatione libera permaneat? quum præſertim virilis ſexus ſæpenumero multis & modis & exercitijs ſibi, coniugi, alijsq; quos affinitas coniunxit, vtilis eſſe poſſit. Nā dignitates fortaſſe conſecutus, aut mercatura aliqua inſtituta, aliáve ſuſtentandæ vitæ cura ſuſcepta, neque ſibi (quomodo dixi) neq; alijs propinquis inutilis fuerit. Quæ vt muliebris ſexus ſubeat, non ferè idoneus eſt.

NE FILII NATVRALES CVM ADOPTIVIS MATRIMOnium contrahant.

CONSTITVTIO XXIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

MVLTI, *dum priſca tempora laudibus celebrant, prima illis in ordinandis conſtituendisq; rebus tribuere volunt. Atq; illa in pleriſque recentiora vincere, ſcio quidē & ego: veruntamen in nōnullis vinci etiā video. Et cū nō pauca*

γων ἐν οἷς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου παρευδοκιμεῖται χρόνου, μάλιστα ἐν τῷ μέρει τῶν υἱοθεσιῶν τοῦτο πάσχων ὁρᾶται· ὡς παντάπασι μὴ κατὰ πρέποντα κόσμον ποιεῖ, οὔτε τελετῆς θείας καὶ ἱερῶν ὠδίνων ταύτας ποιούμενος, ἀλλ᾽ ἁπλῶς τοῖς βουλομένοις υἱοθετεῖσθαι μόνον διδόντος τοῦ νόμου. ἐξ οὗ συμβαίνει πολλάκις τὴν ἀδελφῶν κλῆσιν εἰς γαμικὸν μεταπίπτειν σχῆμα· καὶ ἡ τέως ἐκ θυγατρὸς οὖσα κόρη εἰς τὴν νυμφικὴν μετετίθετο, ἢ υἱὸς ἀντὶ τοῦ εἶναι τοῦ γαμβρὸς ἐγνωρίζετο· γαμικαῖς ὁμιλίαις ἁρμοζομένων τοῦ τε φύσει παιδὸς, καὶ ὃν ἡ υἱοθεσία εἰς τὴν τῶν παίδων ἴσην τάξιν· οὐδὲν ὑπολογιζομένης τῆς πράξεως, διὰ τὸ μὴ τελετῆς ἱερᾶς μεσολαβούσης ἐκεῖθεν τινὰ κώλυσιν ἀπαντᾷν πρὸς τὸ γαμικὸν συνοικέσιον. ἀλλὰ πάλαι μὲν κατὰ λόγον μὴ υἱοθετουμένων προσήκοντα, εἰ καὶ ὁ γάμος ἔχει ἢ τὸ ἄδοξον, ὅμως οὐχὶ καὶ παρανομίας ἀνείχετο· νῦν δὲ κατὰ θεσμὰ γινομένης καὶ πρέποντα καὶ δίκαια τῆς υἱοθετήσεως, καὶ διὰ τελετῆς ἱερᾶς τῶν μὲν εἰς γονέων τάξιν καθισταμένων, τῶν δὲ εἰς τὰ τῶν παίδων, οὐκ ἔτι περιλείπεται λόγος, εἰς γάμον συνάπτεσθαι τοῖς κατὰ φύσιν τοῖς υἱοποιησαμένοις παισὶ τοὺς εἰσποιητοὺς παῖδας. Τοιγαροῦν καὶ θεσπίζομεν, μηδαμῶς ἐξεῖναι τοὺς οὕτως ὑποβεβηκότας τὸ τῶν ἀδελφῶν ὄνομα, πρὸς τὸ τῆς συζυγίας ἀντὶ τῆς ἀδελφότητος μεθαρμόζεσθαι.

Περὶ

sint in quibus à recentioribus temporibus illa superentur, tum verò maximè in adoptionibus id fieri conspicitur: quas illa adoptiones neutiquam decenti cum ritu & ornatu faciebant, dum citra diuinum sacrificium diuinosq; "cantus faciebant: & qui adoptari vellent, id illis "simpliciter fieri lex permittebat. Vnde vsuueniebat persæpe, vt sororis appellatio in vxoris transiret, & quæ puella paulò antè filia dicta esset, nurus nomine cõpellaretur: aut filius qui esset, pro eo gener agnosceretur: quando videlicet naturalis, quemq; adoptio in filiorum ordinem collocarat, matrimoniali commercio inter se iungerẽtur: ac susq; deq; isthæc actio haberetur: quòd quũ sacrum ministerium non interuenisset, nullum inde ad matrimonialem consuetudinẽ existeret obstaculum. Cæterùm olim quum decenti ratione non adoptaretur, quanquam matrimonium infame " quiddam complecteretur, non tamen nefarium aliquid continebat. Verùm nunc quum adoptio secundum ritus tum decoros tum iustos fiat, & per sacrosanctum sacrificium hi in parentum locum, illi verò in filiorum ius subeant, nulla amplius reliqua ratio est "vt filij adoptiui cum naturaliter genitis in matrimoniũ connectantur. Quocirca etiam statuimus, vt qui eo modo fratrum nomen subierint, ijs nequaquam mutato fraternitatis iure in matrimonium iungi liceat.

" Lego ᾠδῶν.

" Vide tit. de adopt. ff Instit. C.

" Pro ἢ τὸ, lego τί.

" Abrogatur l. 17. de rit. nup. ff.

ΠΕΡΙ ΛΥΣΕΩΣ ΥΠΕξουσιότητος, καὶ ἀναδόσεως προικός.

Διάταξις κε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩ αὐτῷ Στυλιανῷ.

ΑΤΟΙΣ ἀρχαιοτέροις τῶν αὐτοκρατόρων περὶ λύσεως ὑπεξουσίων νενομοθέτηται, καλά γε ὄντα καὶ ἄξια καινοτομίας ἀνώτερα συντηρεῖσθαι, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ ἔτυχε τῆς προσηκούσης αἰδοῦς, ἀλλ' ὁρᾶται εἰ καὶ μὴ παντὶ μέρει, ἀλλ' οὖν ἀτιμαζόμενα, οὐκ ὀρθῶς. δούλοις μὲν γὰρ ἐλευθερίας ἠξιωμένοις μὴ καθάπαξ ὁριζόντων ἀναφαίρετον εἶναι τὸ δώρημα, ἀλλ' ἡ γνώμη πονηρίας ἁλοίη τις μιᾷ τῶν ἀπηγορευμένων αἰτιῶν, ἢ τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀξίωμα ἰσχὺν ἔχει πρὸς σχῆμα δουλείας μεταποιεῖν, πάλιν εἰς τῶν δούλων τὴν χώραν ἄγεσθαι, ἀκούουσιν εὐλαβῶς καὶ τιμῶσι τὸ νομοθέτημα· παῖδας δὲ ἅπαξ τοῖς γονεῦς ἀπολελυμένους ἐξουσίας ἐπιτρεπόντων τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς γνώμης διὰ παντὸς ἀποχρῆσθαι, οὐχ ὁμοίως ἔδοξεν ἀκούειν, οὐδ' ὡς ἀθετήσεως κρείττω θεσπιζόντων στέργειν τὸ δόγμα. ἀλλ' ὁρᾶται σήμερον, οὐδενὶ λόγῳ. ἔδει γὰρ νόμῳ κεκαινοποιημένῳ ἠθετῆσθαι

τὸ

DE EMANCIPATIONE, ET DOTIS RESTITVTIONE.

CONSTITVTIO XXV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE à veteribus Imperatoribus de emācipatione cōstituta sunt eximia illa quidē, dignaq́; quæ ab innouatione libera conseruentur, haud scio quomodo non decentē reuerentiam obtinuerint: sed, tametsi non omnino, at certè despici tamen cernantur. Non rectè sanè. Quod enim statuerūt, seruis libertate donatis "nō prorsus non auferri munificentiā posse: sed 1 siquis in vnā aliquam vetitarū causarū, quæ libertatis dignitatē in seruitutis habitū transformare possunt, malo animo cōmisisse deprehenderetur, vti tum rursum in seruorum locum deduceretur: illos religiosè omnes audiunt, legisq́; lationē venerantur. Quòd verò liberis 2 parentum potestate semel liberatis, libera animi volūtate per omnia plenè vti permittunt: non visum est audiendum, neq́;, quasi illi improbanda statuissent, decreto acquiescendum. Sed manifestū nunc est, nulla id ratione (3 neq; enim lege nouiter lata reprobatū est)

" Vide tit. De libert. & eor. lib. C.

1 Lego ἀλλ' εἰ γνώμῃ, & ἐν μιᾷ

2 Lego τῆς τῶν γονέων.

3 Lego οὐδὲ γὰρ νόμῳ καινοποιουμένῳ ἠθέτησαν.

τὸ κῦρος ἀφῃρημένον. ἔδοξε γάρ τις τῶν κρίνειν
λαχόντων (καὶ θαυμάζω πῶς ἔδοξε) μὴ τοὺς κα-
ταστάντας αὐτεξουσίους τῶν παίδων, ἁπλῶς ἔ-
χειν ἣν ἔλαβον ἐξουσίαν, ἀλλ᾽, εἰ μὴ παίδων ὀ-
φθεῖεν πατέρες, ἀποχειροτονεῖσθαι τὸ αὐτεξούσιον,
καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν τοῦ γονέως ἐπιτροπὴν καθί-
στασθαι. οὐ τοσοῦτον δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ κἂν σπο-
ρᾶς ἑαυτοῦ ἀνθήσασαν τις ἴδοι γονήν, θάνατος
δ᾽ αὐτὴν ἐπέλθοι δριμεῖ ὀφθαλμῷ, καὶ εἰς ἀπαι-
δίαν περιστήσειεν, ἀποβάλλειν μετὰ τῶν παίδων καὶ
τῆς γνώμης τὸ αὐτεξούσιον, καὶ μήτε γράφειν δια-
θήκας, μήτε διοικεῖν ὡς ἂν δοκῇ τὰ παρὰ τῶν γο-
νέων δεδωρημένα συγκεχωρεῖσθαι. τοῦτο τισὶν εἰς
δόξαν ἐλθὸν καὶ ῥᾳδίως παραδεχθὲν τοῖς ὕστερον,
μέχρι τοῦ νῦν ὁρᾶται πολιτευόμενον, τῆς παλαιᾶς
ἀτιμαζομένης νομοθεσίας. Ἀνανεούμενοι οὖν
τὴν πάλαι περὶ τούτου κυριότητα τῶν νόμων, οὐ-
δένα θεσπίζομεν τῶν περὶ προικὸς ἀναδόσεως
διαλαμβανόντων, ἀθετούμενον, ἄπρακτον εἶναι.
τί οὖν ἐκεῖνοι φασίν; ἀπαιδίας περιστοιχιζούσης
τὸν παῖδα, τὴν μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς ἥκουσαν αὐτῷ δω-
ρεὰν ἀναστρέφεσθαι πρὸς τὸν δεδωκότα, μηκέτι δὲ
κἀκείνην ἢ τῷ παιδὶ πρόσεστιν, ἢ παρὰ τῆς μητρὸς
δεδομένην, ἢ παρά τινος τῶν ἔξω· εἰ μὴ ἄρα οὕτω
παρὰ τῶν δεδωκότων συμπεφώνηται, ὥστε αὐτὴν
ἀναστρέφεσθαι. ἀλλὰ καὶ ἃ τοῖς παισὶν οἱ πα-
τέρες δεδώκασιν, ἅμα τῷ ἀφεῖσθαι τῆς ἐξουσίας,
καὶ ταῦτα τοῖς λαβοῦσιν ἀναφαίρετα μένειν πα-
ρακελεύονται, καὶ συνίστασθαι ἐπ᾽ αὐτοῖς διαθήκας·
εἰ

authoritate priuatū esse. Quidam saltem *iudex censuit (& miror quo pacto censuerit) ne, qui liberi sui iuris facti essent, simpliciter potestatem quā cepissent, haberent: sed nisi ipsis liberi essent, liberum arbitrium abrogaretur, rursumq; patriæ potestati subijcerentur.* Neq; *verò* ille *hoc vnū* censuit, 4 *sed etiā si quis ex semine suo efflorescentē fœtum viderit, ac verò hūc mors toruis oculis inspexerit, itaq; ad liberorū orbitatem redactus sit: vti ille pariter cum liberis liberam voluntatem amitteret, neq; testamenti factionem haberet, neq; quæ donata à parentibus essent, pro arbitrio administrare permitteretur. Atque hoc quidem vbi nonnullis placuisset, facileq; à posterioribus susceptū esset, despecta veteri legislatione, in hodiernum vsque diem in repub. valere conspicitur. Nos itaque pristinam legum hac de re authoritatem renouantes, statuimus,* 5 *ne quis illorum qui de dotis restitutione disceptant, reijciatur, infectaq; re inanis dimittatur. At quid aiunt illæ? Si filius liberis orbetur, donum quod illi à patre processerit, ad donatorem oportere reuerti: quod verò aut à matre, aut ab extraneo quopiam donatum filius habet, non item, nisi reuerti debere id donatores pacto complexi sint. Sed quæ filijs patres inter emancipandum dederunt, apud eos qui acceperunt, irreuocabiliter permanere, illosq; de illis testari iubent: nisi*

4 Lego ἀλλὰ κ̀.

5 Valde mihi hic locus suspectus est.

εἰ μὴ συμφώνου κώλυμα παρῇ, ἐν τῷ δωρεῖσθαι τὸν πατέρα γεγενημένον. Τούτοις οὖν καὶ ἡμεῖς ὁμογνωμονοῦντες, εἰδέναι πάντας παρεγγυώμεθα, ὡς εἰ παῖς πρὸς αὐτεξουσιότητα ἀφειμένος, ἄτεκνος ὢν διάθηται, ἐκείνου μόνα λήψονται οἱ γονεῖς ἃ παρὰ τὸν νόμον δηλαδὴ τὸν φαλκίδιον εἰς αὐτοὺς ἔρχεται· (εἴπερ μὴ σύμφωνον φθάσῃ προγεγονὸς, ὥσπερ ἔμπροσθεν εἴρηται) οἱ δὲ λοιποὶ συγγενεῖς οὐδὲν παντελῶς, εἰ καὶ ἀδιαθέτους καλοῖντο, ὡς τὰ περὶ τῆς ἀναδόσεως καταπεφρονηκότες. Καὶ τοῦτο δὲ ἄξιον ἐπισημήνασθαι, ὡς μόνῳ ἀῤῥενι προσώπῳ ὑπεξούσιος χρηματίζει ὁ παῖς. ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τρόποις καὶ οὗτος ἐδόκει τὸν παῖδα αὐτεξούσιον, εἴ γε καὶ ὁ τὴν ἐπιτροπὴν ἐγκεχειρισμένος (εἴτε πατὴρ εἴη, εἴτε προπάτωρ) τὸ ἀπόλυτον αὐτῷ οἰκείῳ στόματι ἐδωρεῖτο· ἡμεῖς καὶ τοῦτο προσεπισυνάπτομεν, ὡς εἰ πρὸς διαγωγὴν ἰδιογνωμονοῦσαν ὀφθείη μόνον ὁ παῖς καταστὰς (εἴτε γλώσσῃ τοῦτο ὡμολόγηται, ὃ ὑπ' ἐξουσίαν ἐτέλει· εἴτε γλῶσσα μὲν οὐ παρέσχε τοῦτο· ἄλλως γοῦν γνώμη σιωπῶσα, καὶ ἰδίως ῥυθμιζομένῳ τῷ παιδὶ οὐκ ἐναντιουμένη, ἀλλὰ παραχωρήσασα καθ' ἑαυτὸν διάγειν) κἂν μὴ γαμικῆς ὁμιλίας ἔξω, εἶναι αὐτῷ κεκυρωμένον τὸ αὐτεξούσιον. εἰ γὰρ δοῦλοι ἅπαξ ἀφειμένοι ζυγοῦ, μὴ πονηροὶ ὀφθέντες, οὐχὶ πάλιν ἕλκειν αὐτὸν ἀναγκάζονται, πῶς οὐκ ἄτοπον, ἀπολελυμένους τοὺς παῖδας, πάλιν ἄγειν ὑπὸ ζυγὸν, καὶ μὴ μετεῖναι αὐτοῖς ἀϊδίου ἐλευθερίας, ἧς, ὥσπερ ἔφην, καὶ δοῦλοι ἀπολαύουσιν;

nisi pacti cuiuspiam, quũ pater donaret, initi, obstaculum subsit. Nos itaq; in harũ sentẽtiam pedibus euntes, scire omnes iubemus, si filius sui iuris factus, nullosq́; liberos habens testetur, parentes illa duntaxat quæ ex lege Falcidia ad ipsos manant, nisi pactum (quo modo suprà dictum est) initum sit, percepturos: reliquos verò cognatos, 6 quanquam ab intestato vocarentur, vt qui restitutione pactum interponere neglexerunt, omnino nihil. Illud porrò annotatu dignũ, solius virilis personæ in potestate esse filium dici. Cæterùm quoniã præter alios modos hic quoq; sui iuris filium esse ostendebat, si qui ipsum in potestate habebat, (siue is pater, siue auus esset) libertate ipsum suo ore donasset: nos hoc insuper annectimus, vt si pro suo saltẽ arbitratu viuere filius videatur (siue id eius verbis cuius sub potestate degit, concessum fuerit, siue verbis quidẽ concessum non sit, "sed" consensus tacitus filio vitæ rationes separatim instituẽti non aduersatus sit, verùm ipsum suo modo seorsum viuere permiserit) tametsi à coniugij cõmercio liber fit, ius tamen liberi arbitrij ratum illi & confirmatũ sit. Etenim si serui semel iugo emissi, dum mali non apparent, iterũ illud trahere nõ coguntur: quomodo indignũ non est, filios patria potestate liberatos, denuò sub iugũ mittere, ipsosq; perpetua libertate, qua, quomodo dixi, serui etiam fruuntur, expertes esse?

6 Lego καὶ ἐξ ἀδιαθέτου.

" Lego ἀλλά.

" Abrogatur l. 3. De emancip. lib. C.

V. T.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΙΟΠΟΙεῖσθαι εὐνούχους καὶ γυναῖκας.

Διάταξις κϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

ΜΕΓΑ καὶ τίμιον ἀνθρώποις παρὰ τοῦ πλάσαντος θεοῦ δῶρον ὁ γάμος. οὐ γὰρ μόνον δαπανωμένῃ θανάτῳ βοηθεῖ τῇ φύσει, καὶ τὴν διαμονὴν τῷ γένει χαρίζεται, οὐκ ἐῶν ὑπ' ἐκείνου κατανεμόμενον παντελῶς διαῤῥυῆναι, ἀλλὰ καὶ ἄλλως διὰ τῆς παιδοποιίας μεγάλα τῷ ἀνθρωπίνῳ χαριζόμενος βίῳ. τί γὰρ ἡδύτερον εἰς θυμηδίαν ἀνθρώπων, τῆς ἐκ παίδων εὐφροσύνης; τί δ' ὠφελιμώτερον ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασι, τοῖς τε ἄλλοις καὶ ἃ πρὸς γῆρας ἡμῖν συναντᾷ; τῇ γὰρ τῶν παίδων ἐπικουρίᾳ κουφότερον τὸ βαρύνον τοῦ γήρως ὁρᾶται. ἀλλὰ γὰρ ταύτης τῆς ὠφελείας ἐπεὶ μὴ πᾶσιν ἔστι μεταλαχεῖν διὰ τῆς τοῦ γάμου ὁμιλίας, ἐβουλήθη νόμος (καὶ καλῶς ἐβουλήθη) οἰκείᾳ φιλανθρωπίᾳ, τοὺς μὴ παρὰ τῆς φύσεως λαβόντας τὸ δῶρον, εὐεργετῆσαι. πλὴν οὐκ εἰς πάντας ἐφύλαξε τὴν προχείρησιν, ἀνελλιπῆ τὴν εὐεργεσίαν πεποιημένος. τοῖς μὲν γὰρ

παρὲ

VT EVNVCHI ADOPTARE POSSINT.

CONSTITVTIO XXVI.

Idem IMPERATOR Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

MAGNVM *sanè excellensq́; donū à Deo creatore ad mortales promanauit matrimonium. Non modò enim naturæ mortis ingluuici obnoxiæ opem fert, humanoq́; generi "perpetuitatem elargitur, id dum ab illa depascitur, non omnino deperire sinens: verumetiam per liberorum procreationem permagna alioqui hominum vitæ præstat. Nam quid ea quæ ex liberis percipitur voluptate, ad oblectandos hominum animos suauius? aut verò quid in humanæ vitæ negocijs, cùm alijs, tum quæ in senectute nobis se offerūt, vtilius? Leuari certè senectutis molestias liberorum ministerio videmus. Verùm quoniam eam vtilitatē per matrimonij cōmercium consequi non omnes valeant, voluit lex, & rectè quidē, in eos qui id donū à natura nō accepissent, sua benignitate beneficiū conferre. At id propositū non ita erga omnes seruauit, vt omni defectu vacuū beneficiū daret. Alijs enim etiam*

" Lego διαμονὴν.

παρέσχεν ἐξουσίαν καὶ δίχα γάμου ποιεῖσθαι παῖδας, τοὺς δὲ ἀμετόχους τῆς χάριτος εἴασε. καίτοιγε τὸν ἅπαξ εἰς τοῦτο κατασταύτα νόμον, ἐφ᾽ ᾧ λῦσαι τὴν ἀπαιδίαν τοῖς στερουμένοις, δι᾽ ἑαυτοῦ δεικνύντα πατέρας. οἷς ἐκ τοῦ γάμου τοῦτο εἶναι οὐ γέγονεν, εἰς πάντας ἐχρῆν διαβιβάσαι τὴν φιλοτιμίαν. ἀλλ᾽ οὐχ᾽ οὕτω βούλεται, ἀποπέμπεται δὲ τούτους οἳ τὰ καιριώτατα ἐζημίωνται, καὶ οὓς ἦν εἰκὸς, ἠδικημένους καὶ τῆς παιδοποιοῦ ἀφῃρημένους δυνάμεως, οἰκτείρειν. ἡ δὲ αἰτία τῆς ἀποπέμψεως, ὅτι, φησὶν, οὓς ἡ φύσις οὐκ οἶδε γονῆς κληρονόμους, τούτοις οὐδ᾽ ὁ νόμος τοιαύτης μεταδώσει κληρονομίας. τοὺς δὲ ἄρα οὐχὶ ἡ φύσις, ἀλλὰ ἀνθρώπων ἀδικία τὴν κληρονομίαν ἀφείλετο· οὓς ἡ βασιλεία ἡμῶν δεῖν ἔχειν ὑπολαμβάνουσα μὴ πρὸς τῇ ζημίᾳ ἣν ἐξ ἀνθρώπων ὑπέστησαν, δευτέραν ὑπέχειν διὰ τοῦ νόμου ζημίαν, θεσπίζει, βουλομένους υἱοποιεῖσθαι, ἀκώλυτον ἔχειν τὴν βούλησιν. οἶμαι γὰρ ἐκεῖ μᾶλλον ἀναγκαίαν ὁρᾶσθαι τὴν εὐεργεσίαν, οὗ τὸ ἐξ αὐτῆς ὠφέλιμον χρειωδέστερον πέφυκεν. εὐνούχοις δὲ μάλιστα ἡ ἐκ τοῦ νόμου παιδοποιΐα τοσοῦτον χρεωδεστάτη, ὅσον καὶ μόνον τούτῳ λαμβάνουσι τῷ τρόπῳ τὸ εἶναι πατέρες, καὶ τῆς παρὰ υἱῶν θεραπείας οὕτως αὐτοῖς ἀπολαύσειν ὑπάρξει. ἧς οὐκ ἔστι φιλάνθρωπον, ὅτι τῶν γονίμων ἀπεστέρηνται μορίων, συναποστερεῖσθαι. ἀλλ᾽ ὥσπερ ὁ φωνῆς ἀποτετμημένος, οὐ κεκώλυται τὰ τῆς γλώττης ἀναπληροῦν διὰ τῆς χειρὸς, οὐδ᾽ ὃς

ἀπορ-

etiam extra matrimonium acquirendi liberos potestatem fecit, alios huius beneficentiæ exortes reliquit. Quanquam eius legis, quæ in hoc semel edita esset, vt liberorum orbitate qui nullos haberent liberaret, ac sua ope patres, quibus ex matrimonio id esse non contigisset, efficeret, pertinere ad omnes beneficentiam cōueniebat. Verùm illa id ita non vult: sed reijcit illos qui lethalia passi sunt. quorum tamen, quòd iniuria affecti, generandiq; facultate priuati sint, misereri par erat. Repulsæ autem causam hanc ponit, quòd dicat, Quos natura ad generandum non idoneos nouerit, hos neque legem hoc beneficio affecturã. At verò non natura, sed hominum iniuria his generandi vim ademit. Qui homines, si præter iniuriã quam ab hominibus sustinuerunt, alteram per leges non subirent, dignum fore Imperatoria nostra Maiestas rata statuit, vt si adoptare vellent, " liberam id faciendum potestatem haberent. Existimo enim illic beneficiũ magis esse necessariũ, vbi eius impensius requiritur vtilitas. Eunuchis autẽ præcipuè liberorũ acquisitio, quæ per legẽ fit, est necessaria, eoq; magis, quòd vna hac ratione, vt patres sint consequantur, itaq; liberorũm ministerio ipsis frui cõtingat: quo inhumanũ esset, si, quòd genitalibus priuati sint, insup etiã priuarẽtur. Sed quẽadmodũ cui vocis vsus adẽptus est, quæ linguæ munia sũt per manũ adimplere, & qui

" Abrogatur §. Sed & illud. De adopt. Instit.

ἀπορεῖ λόγον διὰ χειλέων ὀρδύξασθαι, ἢ τὸν διὰ τῆς γραφῆς εἰς τὴν περὶ τῶν οἰκείων διάταξιν προάγειν ἀπορρίπτεται· τὸ προσήκειν καὶ τοὺς ἀφαιρέσει τῶν παιδοποιῶν μελῶν τε καὶ μορίων γονῆς ἀποροῦντας, μὴ κωλύειν ἑτέρῳ τρόπῳ παραμυθεῖσθαι τὴν ἀπορίαν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΣ πάντας υἱοθετεῖσθαι.

Διάταξις κζ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ καλῶς πρέπον ὑπάρχει τὴν ὠφέλειαν ἐν κοινῷ κατατίθεσθαι τοὺς ὄφελός τι ἐξευρεῖν τῷ βίῳ σπουδαῖς οἰκείαις προθυμηθέντας, ἢ τὸ βούλεσθαι μέχρις ἐνίων προσώπων περιορίζειν, τοὺς δ' ἄλλους ἀμετόχους ταύτης ἐᾶν· πολὺ δὲ πλέον προσῆκε τὴν ἐκ τῶν νόμων συνεργεσίαν εἶναι κοινήν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ ἄρχοντος ἀρετῆς, οὕτω καὶ ἐπὶ νόμων ὠφελουμένην κοινῇ τὸ ἐκεῖθεν ἀπολαύειν καλὸν ἅπαν τὸ ἀρχόμενόν τε καὶ ὑποκείμενον. Τί τοῦτο λέγει τὸ προοίμιον; ὅτι τοῖς ἀτυχοῦσιν ἀπαιδίαν λύειν βουλόμενος τὸ δυστύχημα νόμος, ἐν τῷ υἱοθετεῖσθαι προστάσσειν, καὶ γνώμῃ ἐκεῖνο κτᾶσθαι ὃ μὴ δυνατὸν λαβεῖν παρὰ τῆς φύσεως, οὐ πρὸς πάντας ὁμοίως δίδωσι τὴν προαίρεσιν· ἀλλ' ἀνδράσι

sermonem labris fundere nequit, per scripturā ad ordinandas res suas procedere non prohibetur: "ita neque qui, quòd genitalibus priuati sunt, liberos non habent, horum indigentiam alio modo compensare vetandum est. "Lego οὔτε προσήκει.

VT PARITER OMNIBVS ADOPTARE LICEAT.

CONSTITVTIO XXVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVVM *eos qui sua industria rem aliquam humanæ vitæ vtilem adinuenire student, in commune illam proponere, quàm certis hominibus deuouere, aliosq; eius expertes relinquere, "decentius sit: tum verò longè magis legum beneficium commune esse conuenit. Nam sicut sub Principe, virtute: sic sub legibus, quotquot illis paremus atque subditi sumus, illarum beneficio in commune frui debemus. At quid sibi vult hoc proœmium? Quòd quum liberorum orbitate infelices liberare infortunio lex vellet, adoptare, & quod à natura accipi nō posset, opinione comparare iubendo, non erga omnes similiter seruarit propositum: atq; viros* "Lego μᾶλλον πρέπον.

μὲν, καὶ γυναιξὶν ἃς ἐγνώρισε μὲν ἡ φύσις μη-
τέρας, εἰς ἀπαιδίαν δὲ ἀφαιρέσει τῆς γονῆς πα-
ρέστησε, τὸ ὑοθέτημα ἐδωρήσατο· εὐνούχους δὲ καὶ
γυναῖκα ὧν οὔπω τῶν κόλπων ὁ τοῦ γένους ἤνθησε
στάχυς, οὐκ ἀξίους ἔκρινε τοῦ συνεργήματος· οὐχ
ὁρῶ τίνα τρόπον οὕτω μικρολογούμενος. οὐ γὰρ
ὅτι ἐζημίωνται τὸ εἶναι φύσει πατέρες εὐνοῦχοι,
διὰ τοῦτο νόμῳ τὴν ζημίαν ἐπιτείνειν χρή· ἀλλὰ
τοὐναντίον μᾶλλον τὸ ἐκεῖθεν ἐνδεὲς ἑτέρῳ τρόπῳ
μὴ κωλύειν πορίζεσθαι. καθὼς ἐν ταῖς ἄλλαις
κολοβώσεσι τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν, οἷον ἐπὶ χει-
ρῶν καὶ ποδῶν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀπεστέρηνται ἄν-
θρωποι, οὐ κωλύονται τὸν δυνατὸν τρόπον παρα-
μυθεῖσθαι τὴν κολόβωσιν. καὶ μὴν οὐδὲ γυναῖ-
κας, διότι μὴ ὤφθησαν μητέρες, εὔλογόν ἐστιν
ἀποτρέπειν ὑοθετεῖσθαι· τίς γὰρ ὁ λόγος τοῦ τὰς
μὲν, ὅτι ἀφῃρέθησαν τῶν παίδων, φιλοτιμεῖ-
σθαι πάλιν κτήσει τῶν παίδων, τὰς δὲ, ὅτι παν-
τελῶς ἄποροι τοιούτου γεγόνασι κτήματος,
διὰ βίου ταύτῃ τῇ ἀπορίᾳ βούλεσθαι ταύτας
συζῆν; εἰ γὰρ τοῦτο μάλιστα τὸ ἀπὸ τῶν παί-
δων χρήσιμον, λέγω δὴ γηροτροφία, πῶς οὐχὶ
καὶ ταύταις κἀκείναις ἐξ ἴσου μετέχειν τῆς συ-
νεργείας ἔπρεπε παρασχεῖν; οὕτω γὰρ αὖ καὶ
ὅσαις ὁ βίος πένης καὶ ἄπορος, κουφοτέρα ὑπῆρ-
ξεν ἡ πενία, τοῖς παισὶ βοηθουμέναις· καὶ ὅσαις τὸν
βίον ἐν ἀφθονίᾳ καὶ πλούτῳ φερόμενον ἔχουσι, καὶ
ταύτ

quidem & mulieres, quas natura postquam matres nouisset ademptione sobolis ad liberorum orbitatē redegisset, adoptandi iure donarit: eunuchos verò & mulieres, è quarū sinu nondum vllus fœtus effloruisset, beneficio indignos censuerit, tam viliter nescio quomodo ratiocinata. Non enim quia hoc incommodo, vt natura patres esse nequeāt, eunuchi affecti sint, continuò idem incommodum lege augeri oportet: sed è diuerso eius rei defectum alio modo compensari non prohibere, longè magis par est: quemadmodum alijs membris, quæ ad actiones naturales requiruntur (vt manibus, pedibus) mutilatis, aut siqua alia parte priuati sint homines, illi quocunq; possunt modo, mutilationem sarcire non prohibentur. Iam verò neque mulieres, quia matres non fuerint, ne adoptent coerceri, rationi consentaneū est. Quæ enim ratio est, vt illis, quòd liberis orbatæ sint, denuò acquirēdorum liberorū ius largiare: has verò, quòd istiusmodi possessionis prorsus inopes fuerint, per omnē vitā in illa inopia viuere velis? Et certè si hæc præcipua liberorū vtilitas est, vt parentes in senio sustentent: quo pacto non tam his quā illis, ex æquo vt beneficij participes essent, concedere æquum fuit? Sic enim quibus tenues artæq; facultates sunt, filiorum ope & auxilio leuior paupertas esset: quæ verò illas omni rerum copia affluentes habent, &

Lego τετριγωτι.

ταύταις υἱοθεσία συμφέρουσα. ὁ γὰρ εἰς τάξιν υἱοῦ προσφερόμενος εἰς ἐκείνας, καὶ ὑπηρετούμενος τῇ μητρί, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς σπουδάζων ἅπερ ὅσιον εἰκὸς παῖδα φρονεῖν, τήν τε περιουσίαν εἰς τὸ ἀκαινοτόμητον οἰκονομήσει, καὶ τὸ βάρος τῶν φροντίδων συμμεριζόμενος τῇ μητρί, εὐθυμότερον αὐτὴν βιῶναι παρασκευάσει. Τοιγαροῦν ἡ ἡμετέρα βασιλεία τοὺς μὴ ἐπιτρέποντας νόμους υἱοθετεῖσθαι ἀπεστερημένα πρόσωπα, τῆς ἐπιτροπῆς ἀποχειροτονοῦσα, πᾶσιν ἐκτίθεται νόμον τοῖς βουλομένοις υἱοποιεῖσθαι, εἴτε τις τὰ ἀρρένων ἀφῄρηται, εἴτε τινὰ οὔπω ἥλιος εἶδε μητέρα· ἄδειαν παρεχόμενον, οὐ μόνον δι' ἅπερ εἴπομεν καλὰ ἐκ τῆς υἱοθεσίας γινόμενα, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ τῆς παρθενίας σεμνὸν καὶ ἐκ τούτου τιμώμενον καθορῶ. αἱ γὰρ ὅσαι μᾶλλον γαμικῆς ὁμιλίας τιμῶσι μὲν τὴν παρθενίαν, προτιμῶσι δὲ ὅμως παίδων ἔρωτι νύττονται, τοῦτο καὶ γαμικῆς ὁμιλίας ἐκτὸς προσγινόμενον αὐταῖς ὁρῶσαι, τὸ σεμνὸν τῆς παρθενίας οὐ περιόψονται. οὐ γὰρ δὴ ἄξιον, διότι θῆλυ πρόσωπον ὑπεξουσίους ἔχειν παῖδας οὐκ ἐφεῖται, διὰ τοῦτο μὴ ἐξεῖναι υἱοθετεῖσθαι. πρῶτον μὲν, ὅτι εἴ τις τοῦτο συγχωρήσει, οὐ μόνον τὰς ἀτόκους τῶν γυναικῶν τῆς υἱοθεσίας ἀπείργει, ἀλλὰ καὶ τὰς ὀφθείσας μητέρας. θῆλυ γὰρ, ὥς φησι, πρόσωπον ὑπεξουσίους οὐ δύναται ἔχειν παῖδας. ἔπειτα δὲ ὁ τοῦτο θεσπίζων νόμος, περὶ ἐκείνων λέγει

ὅσοι

*his adoptio conduceret. Nam qui in filij locum assumptus esset, is & inseruiens matri, & pro illa quæ par est filium facere sedulò exequens, quum bona illius, ita vt in suo statu manerent, administraret: tum cum matre curarum onus partitus, vt illa trãquillius latiusq; viueret efficeret. Nostra itaq; Imperatoria Maiestas, ijs legibus quæ adoptare his quos diximus nõ permittunt, administrationem abrogans, euulgat legem, quæ omnibus qui adoptare velint, siue quispiam virili facultate orbatus sit, siue aliquam "necdum matrem sol viderit, eius faciendi potestatem facit. non solùm autem ob commoditates quas ex adoptione manare dixi: sed etiam, quòd inde virginitatis decus cohonestari animaduertam. "Siquidem quæ coniugali consuetudini virginitatẽ anteponunt, interimq; liberorũ desiderio punguntur, quũ id extra matrimonij consuetudinem consequi se posse videbunt, virginitatis honestatem negligere non sustinebunt. Neque porro verum est, vt quia mulieri liberos in potestate habere permissum non est, idcirco illi adoptare non liceat. Primùm enim, quia si quis hoc admittat, non modò mulieres, quæ nunquã pepererunt, verumetiã quæ matres extiterunt, ab adoptione arcet. "*FOEMINA *enim (vt lex inquit)* HABERE IN POTESTATE NON POTEST. *Deinde quæ hoc sancit lex, loquitur de illis*

"Abrogatur. §. Fœminæ. de adopt. Instit.

" Lego ἰκ ἄρ, & paulo post προτιμῶσι.

"Vide §. 1 Qua de causa. de here. qual. & diff. Insti.

ὅσοι προκρίνουσι, τὸ μητέρων διαςαύτες, ἰδίως ῥυθμιζόμενον ἔχειν βίον, ἀλλ' οὐ περὶ τούτων ὅσοι τὴν μητρικὴν ἐξουσίαν ἡδέως φέρουσι, καὶ διὰ βίου τὴν ὑποταγὴν αὐταῖς σώζειν ἐγνώκασιν. οὔκουν ὁ νόμος τὴν ἀπὸ γνώμης ὑποταγὴν καὶ οἰκείωσιν, ὅπερ καὶ καθὰ συμβαίνῃ, ἀπαγορεύει, ἀλλ' ἐπεὶ τὸ θῆλυ πρόσωπον ἀφαιρεῖται τὴν ἐξουσίαν ἡ γνώμη πλησιότης εἰς ὑποταγὴν οὐ συνέρχεται. ἐπεὶ εἰ τοῦτο, πῶς πολλαὶ τῶν μητέρων κεχηρωμέναι παῖδάς τε συμβιοῦντας καὶ ὑποταττομένους μέχρι τῆς ἐσχάτης ἔχουσιν ἡμέρας, καὶ ἐν χερσὶν αὐτῶν τὴν ζωὴν καταλύουσαι, τῆς τε μητρικῆς εὐλογίας καὶ τῶν προσόντων καταλιμπάνουσι κληρονόμους; Καὶ τοῦτο δὲ ἡ βασιλεία ἡμῶν τὸ ὑποχείριον φιλοτιμεῖται, ὥστε μὴ μόνον παρὰ βασιλέως (καθὼς οἱ πρόσθεν ἐπέκρινον νόμοι) τὸν ἡοθετεῖσθαι βουλόμενον, ἀλλὰ καὶ παρὰ παντὸς τοῦ καθ' ἑκάστην χώραν τὸ ἄρχειν καὶ δίκπειν λαχόντος τὴν ἐξουσίαν λαμβάνειν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ καθ' ὃν δεῖ τοὺς παῖδας τῶν οἰκείων διοίκησιν ἐγχειρίζεσθαι, καὶ παρὰ τίνος.

Διάταξις κη.

qui à matribus recedentes seorsum suo arbitratu viuere malunt: non item verò de ijs qui materna imperia libenter tolerant, ipsarumq; præscriptis per omnem vitam parêre proposuerunt. Non igitur obedientiam & famulatum voluntarium, quanquam " is rarus sit, lex prohibet: sed illic fœmina potestate priuatur, vbi voluntatis assensus ad obedientiam non coit. Nam si hoc ita sit, quomodo multæ matres iam viduæ liberos secum vnà viuentes & subditos ad extremum vsque diem habent, & animam in illorum manibus expirantes, maternæ benedictionis suarumq; facultatum illos relinquunt heredes? Porrò " & illud etiam Imperatoria nostra Maiestas benignè subditis largitur, vt non modò ab Imperatore (quemadmodum vetustiores leges præcepere) sed etiam à quocunque, cui cuiuscunque loci rectio iniuncta erit, qui adoptare volet, id faciendo facultatem accipere poßit.

Hunc corrupti huius loci sẽsum esse puto.

Lego, τούτῳ.

---

*QVO TEMPORE ET A QVIBVS RERVM SVARVM administratio adultis concedi debeat.

CONSTITVTIO XXVIII.

Ὁ ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ ὑπερφυεστάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων.

Ἐπειδὴ καὶ τοῦτο καλῶς τοῖς νομοθέταις ἔδοξε, τὸ παισὶν ὠρφανισμένοις ἐγκαθιστᾶν ἐπιτρόπους, δι' ὧν ἡ τῶν πατέρων ἀναπληρουμένη αὐτοῖς πρόνοια, δι' ἐπιμελείας μὲν τὸ τῆς ἡλικίας ποιεῖται ἁπαλὸν, τὰ ὑπάρχοντα δὲ ταῖς δεούσαις φροντίσιν ἀβλαβῆ συντηρεῖ· τῷ καλῶς διακειμένῳ τῆς νομοθεσίας συνᾴδομεν ὃ λείπει παρ' ἑαυτῶν προσθεῖναι. τί οὖν τὸ ἐλλεῖπον ἦν; τὸ βούλεσθαι παρὰ μόνου βασιλέως κελεύοντος ἐξίστασθαι τοὺς κουράτωρας τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως, ἐγχειρίζεσθαι δὲ τοὺς παῖδας αὐτὴν, ἀπολαβόντας τῆς ἡλικίας τὸ μέτρον (ὃ τοῖς μὲν ἄρρεσιν ὁ εἰκοστὸς ἀπονέμει χρόνος, ταῖς δὲ θηλείαις ὁ ὄγδοος καὶ δέκατος) ὡς εἰς ὥραν ἐλθόντας φρονήσεως, καὶ τοῦ τὰ οἰκεῖα δύνασθαι καλῶς καὶ συμφερόντως οἰκονομεῖν, ἐπὶ τῆς δεσποτείας καθίστασθαι. ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ὁμοίως πᾶσι τὸ φρονεῖν παραγίνεται, ἔδει μὴ ἁπλῶς οὕτω θεσπίζειν, μηδὲ πάντας ὁμοῦ ὑπὸ μόνου τοῦ καιροῦ εἰς τὴν τῶν οἰκείων ἐξουσίαν προάγεσθαι, ἀλλὰ καθ' ὃν ἀπαιτεῖται καιρὸν τῶν τὴν δεσποτείαν προχειριζομένων κατάστασις. τί γὰρ εἰ ὁ μὲν, καὶ ὑπερελάσας τὸν χρόνον, οὔπω εἰς τὸ φρονεῖν ἀφίκετο, τοῦ δεσπόζειν κριθείη ἄξιος, ὁ δὲ, ἀπὸ τοῦ

καιροῦ

Idem IMPERATOR Styliano excellentiss. sacrorum officiorum magistro.

QVANDOQVIDEM *hoc etiā legislatoribus rectè placuit, vt minoribus curatores præficerentur, qui parentum de illis curam supplentes, & ætatis imbecillitatem curæ haberent, & bona cōuenienti solicitudine illæsa conseruarent: quod legislationi rectè se habenti deest, ex nobis addendum putauimus. At quis ille defectus est? Quòd* " *à solo Imperatore, iußis recedere curatoribus, rerum administrationem tradi minoribus: idq; quum iam præfinitæ ætatis modum attigerint, (quem maribus vigesimus, fœminis verò decimusoctauus annus tribuit) & tanquā ad hāc ætatem, qua sapere recteq; atq; vtiliter res suas administrare possunt, iam peruenerint, in plenam rerum suarum potestatem collocari velit. Verùm quoniam, vt sapiant, omnibus nō eadem ætate contingit, non ita simpliciter statui, neq; ex sola ætate ad rerū suarum gubernationē pariter omnes produci oportebat: sed erat quam ætatem cuiusq; eorum qui rerum suarū administrationem suscepturi essent, status requireret, inspiciendū.* " *Quid enim? an quū hic, postquam eam ætatem egressus sit, nondum autem satis sapere cœperit, administratione dignus iudicatus fuerit: ille, quanquā etiamnum*

" Vide tit. C. De iis qui vend. æt.imp.

" Nemo mihi litē fecerit, quasi implicitì huius loci sensum nō satis expresserim.

infra

καιροῦ ἔλαττον ἔχων, οὐκ ἐλαττοῦται φρονήσεως, καὶ τοῦ ὀρθῶς τὰ πράγματα μεταχειρίζεσθαι, ἀπειρχθήσεται τῆς διοικήσεως; ἐπεὶ οὖν οὐχ ἧττον κατὰ νοῦν ἢ τὸ σῶμα διαφέρουσιν ἄνθρωποι, καὶ οἱ μὲν εὐσταθέστεροι τὸν λογισμὸν καὶ πρὸ τοῦ νενομισμένου καιροῦ, οἱ δὲ καὶ ὑπερβάλλοντες αὐτὸν, ἐν εὐσταθεῖ τὴν διάνοιαν οὐ πεπήγασι, τῷ δὴ ταῦτα βούλεσθαι, ἐλλιπῶς ἔχειν τὴν νομοθεσίαν ὑποίει. καὶ ἄλλως δέ πως· πρῶτον μὲν, ὅτι μὴ ῥᾴδιον, μᾶλλον δὲ, παντελῶς ἀδύνατον πρὸς πάντας διαβαίνειν τοῦ νομοθέτου τὸ βούλημα. πῶς γὰρ οἱ γῆς καὶ θαλάσσης μακροῖς διειργόμενοι διαστήμασιν, ἵνα τὰ ἄλλα δυσχερῆ τοῦ βίου ἐάσω, νόσους, καὶ φόβους δὲ ἐπιβουλῆς ἐχθρῶν, καὶ μελῶν πηρώσεις· ἃ πολλάκις οὐδ᾽ ἐπὶ χώρας διδόασι προϊέναι, μὴ ὅτι γε ὑπερορίους στέλλεσθαι πορείας· πῶς οὖν, κωλυόμενοι τούτοις καὶ μυρίοις ἑτέροις, ἃ τὴν ἀνθρωπίνην συνέχει ζωὴν, παρὰ μόνης τῆς βασιλικῆς κατανεύσεως τῶν οἰκείων πραγμάτων ἀξιωθήσονται τῆς ἐπιτροπῆς; Ὅσον οὖν, καθὼς ἔμπροσθεν ἔφημεν, ἐνδεῖ τῇ νομοθεσίᾳ, προσαναπληροῦντες τοῦτο, κελεύομεν τοῖς ἤδη διαβεβηκόσι τῶν παίδων τὸν ἀτελῆ τῆς ἡλικίας καιρὸν (τουτέστι τοῖς μὲν ἀνδράσι τὸν εἰκοστὸν, ταῖς θηλείαις δὲ τὸν ὀκτωκαιδέκατον) καὶ γνώμης καταστάσει ῥυθμιζομένοις, καὶ φρόνησιν συλλεξαμένοις, ὑφ᾽ ἧς τὸ δεσπόζον ἡνιοχούμενον οὐ λυμαίνεται τοῖς πράγμασιν,

οὐδ᾽

infra eam ætatem ſit, prudentia tamen non deſtituatur, vt rectè res ſuas adminiſtrandas ſuſcipere non poßit, ab adminiſtratione arcendus erit? Quando igitur nō minus animo quàm corpore inter ſeſe homines differunt, & alij etiā ante legitimum tempus rationem bene conſtitutam habent: alijs verò etiam id ſupergreſſis mens nondum ſtabilita eſt: quòd lex hæc ita vellet, vt defectuoſa eadem eſſet factum eſt. Quin & alia huius legiſlationis incommoda ſunt. Ac primùm quidem, quòd difficile, imò verò prorſus impoßibile ſit, vt ad omnes legiſlatoris voluntas pertingat. Quomodo nanque qui longis terræ mariſq; diſtinētur interuallis (vti interim alias vitæ difficultates, vt morbos, inſidiarum hoſtilium metus, membrorumq; mutilationes omittam: " quæ perſæpe difficultates, ne in ipſo quidem domicilij loco prodire, nedum longinquam profectionē ſuſcipere permittunt) quomodo, inquam, hiſce, ſexcentiſq; quæ mortalium vitā allidunt, rebus alijs adoleſcentes *impediti, rerum ſuarum adminiſtrationem ab vnius* Imperatoris *nutu petent? Quod ergo (ſicut ſuperius diximus) legiſlationi deerat, id adimplentes, iubemus, vt qui puberes imperfectæ ætatis tempus iam ſuperarunt (mares nempe annū xx. fœminæ verò xviij.) animumq; ad res gerendas idoneum habent, ac prudentiam, qua adminiſtratio refrenata res nō labefactet,* Lego ἀπολ.

vt

οὐδ᾽ ἐπιβλαβῶς αὐτοῖς τὸ δεσπόζειν ὀφθείη παρασχεθὲν) τὴν τῶν οἰκείων ἐπιτροπὴν δίδοσθαι. τοίνυν οὗτοι καὶ λαβέτωσαν, καὶ δεσποζέτωσαν. οἱ δ᾽ ἔτι λογισμοῦ τοῦ κυβερνήσοντος ἐνδεεῖς, καὶ διὰ τοῦτο μέλλοντες (ἀντὶ τοῦ δεσπόζειν, αὐτοὶ ὑπὸ ἀνοίας δεσποζόμενοι) ἐπιζήμιοι ἑαυτοῖς ὑπάρξειν, κἂν πέρα τοῦ καιροῦ ἥκοντες ὁρῶνται, οὐ λήψονται. εἰ γὰρ ὅπερ ἦν σκοπὸς, τὸ τὰ προσήκοντα καλῶς οἰκονομεῖσθαι, τοῦτο ἔτι οὐκ ἔστιν ἐπίδημον, πῶς, κἂν ἐπίδημος ἡ ἡλικία, ἀσφαλῶς αὐτοῖς ἐμπιστευθείη ἃ τῆς ἐκείνης ἐπιστασίᾳ οὐ καλῶς διοικηθήσεται; οὕτω δὲ ἄρα καὶ δυνατοὶ ὄντες πράγμασιν ἐπιστατεῖν, κἂν μὴ πρὸς τὸν καιρὸν ἐφθάκασι τῆς ἐπιστασίας, οὐ κωλυθήσονται. ἓν γὰρ τὸ ζητούμενον, τὸ μὴ λυμήνασθαι τοῖς ὑπάρχουσιν· οὗ παραστάντος, περιττόν ἐστι τὸν καιρὸν ἀναμένειν. καὶ μὴ μόνον δὲ βασιλεύειν τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων ἐπιτροπὴν καὶ διοίκησιν ἐγχειρίζειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῳ ἄρχειν λαχόντας τόπῳ, καὶ κρίνειν τὸ ἀκώλυτον ἔχοντας. οὕτω γὰρ καὶ ἡ τοῦ νομοθέτου πρόνοια πάντας ὀνήσει τοὺς χρῄζοντας, καὶ ὁ νόμος μᾶλλον τὸ οἰκεῖον ἐνεργήσει.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙΝ, ΤΕκούσης θεραπαίνης μὴ παρὰ τῷ οἰκείῳ δεσπότῃ, ἀλλὰ παρ᾽ ἑτέρῳ, τὸν τόκον ἅμα τῇ τεκούσῃ πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἀπέρχεσθαι. Διάταξις κθ.

vt illa nocẽter conceſſa nõ videatur, collegerũt: his plena rerũ ſuarum authoritas detur. Accipiunto itaq; hi, iuſtaq; poteſtate res ſuas agũto. At quibus rerũ rectè gerendarũ iudiciũ adhuc deeſt, eo quòd ſibi ipſis (vtpote qui quũ gubernare debeãt, imprudentiæ imperio regãtur) damnoſi futuri ſint, etiamſi id tempus prætergreſſi fuerint, non percipient. Siquidem ſi, qui propoſitus finis erat, vt bona rectè adminiſtrarentur, is necdum præſens ſit, qua ratione, quanquã ætas aduenerit, cum periculo ipſis cõmittentur quæ ipſius procuratione nõ rectè adminiſtrabuntur? Ad hunc ergo modũ qui rebus prudenter præeſſe poterunt, tametſi ad adminiſtrationis tempus hauddum peruenerint, nõ prohibebũtur. Vnum eſt enim quòd requiritur, ne bona labefactentur, quod quũ adſit, ſupernacaneũ eſt ætatẽ expectare. Et non tantùm "Imperator rerũ ſuarũ procurationem adminiſtrationemq; concedet, verumetiã quibus cuiuſq; loci magiſtratus obtigerit, plenamq; iuriſdictionẽ habent. Ita enim legislatoris prouidentia omnibus qui indigebũt vtilis erit, atq; lex vim ſuam magis exeret. ":Lego ſta-ονία.

---

*VT ANCILLAM PARTVS APVD ALIVM EDITVS, AD ipſius dominum ſequatur.

CONSTITVTIO XXIX.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΩΣΠΕΡ ἀληθῆ καὶ ὀρθὸν λόγον ἴσμεν τὸν ψεύδους διαστροφὴν οὐκ ἐμφαίνοντα, οὕτω καὶ ἀληθῆ νόμον, ὃς μὴ ἐλέγχεται τῷ ἀδίκῳ παραῤῥεπόμενος. ὡς εἴ γέ τις τοῦτο οὐ διασώζει, οὐκ ἂν εἴη νόμος, κἂν τῆς τοιαύτης προσηγορίας ἠξίωται. εἰ γὰρ τοῦτο νόμου τὸ νέμειν ὅπερ ἑκάστῳ ἁρμόδιον, πῶς ὁ μὴ τοῦτο ποιῶν, νόμος ἔσται; πεφώραται μὲν δὴ καὶ ἕτεροι καλούμενοι νόμοι τοῦτο παθόντες, οὐχ ἧττον δ' ἐκεῖνος ὁ τὴν γονὴν τὴν μὴ παρὰ τῷ οἰκείῳ δεσπότῃ ἀλλὰ παρ' ἑτέρῳ, ἢ συλλήψεως ῥόπῳ ἢ ἑτέρῳ τινὶ τὰς ὠδῖνας ἀπολυσαμένης θεραπαίνης, ἐπειδὰν τὸ κακούργημα εἰς γνῶσιν ἔλθῃ, παρακελευόμενος μὴ σὺν τῇ μητρὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἀπέρχεσθαι, ἀλλὰ παρακατέχεσθαι ὑπὸ τούτου ὃς ἀλλοτρίου κτήματος ὤφθη δεσπότης. Τοῦτο οὖν ἐπεὶ μὴ καλῶς ἔχειν δοκεῖ, τῆς προσηκούσης θεραπείας ἀξιοῦντες ἡμεῖς, παρακελευόμεθα τῇ τεκούσῃ τὸν ἴδιον τόκον ἀκολουθεῖν. οὐ γὰρ ὅτι ὁ κλέπτης ὑπέχει ἃ διορίζει ὁ νόμος αὐτὸν καταβάλλειν τῷ δεσπότῃ, διὰ τοῦτο ἀποστερήσεται μὲν αὐτὸς τὸν τόκον τῆς οἰκείας θεραπαίνης, κερδήσει δὲ τοῦτον ἄλλος. ἀρκεῖ γὰρ τούτῳ πρὸς κέρδος ὅσα εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῇ ἀπεχρήσατο. καὶ φησίν, ἀλλ' ἔτι μὴν ὑπὲρ αὐτῆς κατατιθέμενος οὕτως ἐκτήσατο, δεῖ τι καὶ τοῦτον κερδαίνειν ἐκ τοῦ τιμήματος. καὶ διὰ τοῦτο τὸ τεχθὲν οὐκ ἄτοπον

παρ'

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVEMADMODVM *hunc sermonẽ qui nullam præ se fert mendacij peruersitatem, verũ esse atq; rectum scimus: ita etiã veram legem, quæ iniquitate peruerti non deprehenditur. Atq; adeò si qua id non obseruat, ea lex non est, quamuis ea appellatione digna habita sit. Si enim hoc legis est, vt cuiq; ius suum tribuat, quomodo quæ hoc non præstat, lex erit? At cùm aliæ etiam nomine tenus leges in id committere deprehensæ sunt, tum verò illa maximè,* "*quæ partum ancillæ, quæ non apud dominum, sed furto alióve modo subducta, apud alium quempiam peperit, postquam facinus innotuit, non cum matre ad suum dominum abire, sed ab hoc quem alieni mancipij dominum fuisse constat, detineri iubet. Hoc itaq; quia non rectè se habere visum est, cõuenienti medela nos dignati, vti suus matrem partus sequatur iubemus. Non enim quia fur, quæ lex domino persolui debere decernit obtinet, idcirco etiam ille ancillæ suæ partu priuari, eumq; alius lucrari debet. Ad lucrũ autẽ huic satis sit, quòd illa ad ministeriũ pro arbitrio vsus est.* "*At dixerit aliquis: Sed siquid in illã, dũ possedit, impenderit, oportet & ipsum ex precio lucrari: ideoq; alienũ non est partũ apud*

" L. 10. de vsucap. & vsurpa. ff.

" Alij legunt, καὶ, φησὶν, ἀλλ' εἰ τιμὴν ὑπ.

παρ' αὐτῷ διαμένειν. Ἀλλ' εἰ τοῦτό τις εὔλογον εἶναι νομίζει εἰς κατάσχεσιν τοῦ κυήματος, πῶς οὐκ εὐλογώτερον εἰς τὸ ἕπεσθαι, ἡ τοῦ προτέρου δεσπότου τοῦ τιμήματος προλαβοῦσα καταβολή; πῶς δ' οὐκ ἔστιν ἁρμοδιώτερον, τὸν ὑποστάντα τὴν ἀπώλειαν, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν ἀλγηδόσι βεβλημένον τὴν καρδίαν, τῷ κέρδει θεραπεύεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἐκεῖνον τοῦτο ἔχειν, ὅς, πρὸς τῷ μηδὲν ἀπολωλεκέναι (ἔξεστι γὰρ αὐτῷ ἀναλαμβάνειν τὸ τίμημα παρ' οὗ κλαπεῖσα ἡ θεράπαινα ἀπημπόληται) καὶ τὰ ὅσα ὑπηρετήσατο κερδήσας ὁρᾶται; οὐδαμῶς οὖν ἐν κατοχῇ ἔσται, καθὼς ἔφημεν, τὸ τεχθέν, ἀλλ' ὥσπερ τὴν μητέρα οὕτω καὶ τὸ τέκνον ὁ πρότερος ἕξει δεσπότης. ἄν τε γὰρ ὁ τὴν κλοπὴν ἐργασάμενος τῶν εὐπόρων ᾖ, ἀποδιδόντος αὐτοῦ τῷ ὅπερ κακῶς ἔλαβε τιμὴν, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονεῖν ὀφείλει· ἄν τε θανὼν, ἢ ζῶν μὲν, ἀπορῶν ᾖ εἰς ἔκτισιν ἃ τοὺς κλέπτοντας ὁ νόμος εἰσπράττεται· καὶ οὕτως δικαιότερον, ἢ ἀπολωλεκότα τὴν θεράπαιναν τῇ τοῦ παιδὸς σὺν τῇ μητρὶ ἀναλήψει παραμυθήσασθαι τὴν ἀπώλειαν.

ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ, ΖΩΝτος τοῦ προτέρου ἀνδρός.

Διάταξις λ.

ipsum permanere. Atqui si quisquam ad detinendum fœtum hoc rationem præbere putat: quomodo vt ille matrem *sequi debeat, à domino persolutum precium, non maiorem præbebit? Quin quomodo conuenientius non est, si qui perdidit, indeq; dolores in corde pertulit, ex accessione delinimentum sentiat: quàm si ille eam habeat, qui præterquam quòd nihil amisit (ab illo enim qui furto subductam ancillam ipsi vendidit, precium recuperare licet) ancillæ etiam ministerium lucratus est? Neutiquam ergo (quomodo diximus) detineatur partus: sed quemadmodum matrem, sic etiam filium prior dominus habeat. Siue enim qui furtum commisit, diues sit, tumq; ipsi quod malè accepit, eius precium reddat, nihil amplius negocij restet: siue mortuus aut viuus adhuc inopia laboret, vt quæ lex à furibus exigit, exoluere nequeat, tum verò quoque qui ancillam amisit, eius calamitatem filij cum matre receptione deliniri æquius sit.*

DE MVLIERE QVAE VIVO MARITO ALIOS DE MATRImonio compellat.

CONSTITVTIO XXX.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ὩΣΠΕΡ τῶν πεφωραμένων νόμων μὴ λυσιτελῶς ἔχειν τῇ πολιτείᾳ ἀναγκαίαν ἐποίει τὴν ἐπὶ τὸ ἄμεινον μετασκευὴν ἡ δικαία τῆς πολιτείας πρόνοια, οὕτω καὶ τοὺς ὀρθῶς ἔχοντας τῶν νόμων, καὶ μηδὲν τοὺς πειθομένους παραλυποῦντας, τῶν μὴ οὕτως ἐχόντων, μηδ᾽ εἰς τὸ ἄλυπον τοὺς ὑπηκόους περιϊστάντων, τῆς αὐτῆς ἂν εἴη προνοίας ἔργον ἐκλέγεσθαι καὶ προκρίνειν, ἐπειδὰν περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος δύο ἀλλήλοις μαχόμενοι ὁρίζουσι νόμοι. πῶς γὰρ ἂν εἴη λόγον ἔχον, στρατηγοὺς μὲν καὶ ἄρχοντας τῶν χειρόνων ἐκλέγεσθαι τοὺς ἀμείνους, καὶ προκρίνειν τούτους ὧν ἡ ἀρχὴ πρὸς τὸ συμφέρον διαθήσει τὸν βίον τῶν ἀρχομένων (καίτοιγε οὐκ ἀεὶ μέλλουσιν ἄρχειν) νόμων δὲ, οἷς, μέχρις ἂν ἡ πολιτεία συνίστηται, τὸ ἄρχειν δίδοται, μὴ τοὺς βελτίστους ἀξιοῦν εἰσάγειν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ τοὺς τῆς χείρονος μοίρας, καὶ οὓς καλὸν ἦν μηδὲ τὸ πρῶτον εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν; τί δήποτε ταῦθ᾽ ἡμῖν εἴρηται; Ἰουστινιανὸς ἐκεῖνος, οὗ, μετὰ τῆς εὐσεβείας, καὶ ἡ περὶ τὸ ὑπήκοον φροντὶς ἐσέμνυνε τὸ διάδημα, πρότερον περὶ διαλύσεως γάμων θέσπισμα θέμενος, ὡς εἴπερ γυνὴ, ἔτι τοῦ ἀνδρὸς ἐν ζῶσι μένοντος, περὶ γάμων αὐτῆς ἑτέρῳ διαλεγομένη ὀφθείη, μηκέτι δεῖν αὐτὴν τῷ ἀνδρὶ συνηρμόσθαι ὡς οἰκεῖον μέλος, ἀλλ᾽ ὡς ἐπίβουλον διαῤῥήγνυσθαι. ὕστερον αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντιλέγων, οὐκ ἐπιτρέπει διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν διασπᾶν

τὸν

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

Vt quum leges reipub. inutiles deprehenduntur, necessariò illas iusta reipub. prouidẽtia in melius transformat: ita quoq; eiusdem prouidentiæ munus sit, vt leges rectè constitutas, nihilq; subditos contristantes, à malè constitutis subditosq; contristantibus seligat, hisq; illas anteponat: præsertim verò quando eadem de re duæ inter se pugnantes leges statuunt. Quomodo enim ratione fultum sit si, quum duces atq; præfecti ex peioribus præstantiores eligantur, & qui in gubernatione ad subditorũ vtilitatẽ omnia facturi putantur, præponantur: nõ item ex legibus, quibus donec respub. consistet, præesse datur, quum contrà temporanea ducum præfectura sit, non præstantißimæ, sed peioris notæ, quæq; neque à principio innotuisse decuisset, ad gubernacula deducantur? At quorsum hæc à nobis dicta sunt? Iustinianus ille, cuius diadema præter religionem subditorũ cura etiam decorauit, quum "prius de solutione matrimoniorum sanctionem edidisset, vt si mulier marito etiamnum superstite de matrimonio cum altero agat, non amplius illam, vt ipsius membrũ ipsi iungi liceat, sed ceu insidiatrix ab ipso auellatur: "postmodum sibi ipse contradicens, ob hanc causam dirimi non permittit

"Nou. 22. Si enim tanta.

"Nou. 117. Quia verò.

τὸν γάμον. Ἡμεῖς οὖν μᾶλλον τὴν προτέραν τοῦ ἀνδρὸς γνώμην λυσιτελοῦσαν ὁρῶντες τῷ βίῳ, ὡς δι' ὧν παραινοῦντι ἀσφαλιζομένην, καὶ προανακόπτουσαν τὰς κατὰ τοῦ γάμου ἐπιβολάς, ταύτην δὴ ἄρα πολιτεύεσθαι νόμον ἐκφέροντες, ὃν ἐπιτηρεῖται φέρουσαν παλινῳδίαν ὁ ἀνὴρ ᾖσεν, εἰς τὸ τῆς πολιτείας ἡμῶν θέατρον χώραν εὑρίσκειν οὐκ ἐπιτρέπομεν. Εἴ τις οὖν, ἔτι τοῦ ἀνδρὸς παρόντος, πρὸς γάμους ἑτέρῳ κοινολογουμένη ὀφθείη, οἷα δὴ αὐτὴ ἑαυτὴν μιαρῷ φρονήματι ἀπορρηγνῦσα, καὶ τῇ τοῦ γάμου διαλύσει τούτου ἀπορραγήσεται, καὶ δὴ καὶ χρηματικαῖς ὑποβληθήσεται ποιναῖς, αἷς ἐνέχονται αἱ διὰ τοὺς ἄλλους τρόπους τῶν ἀνδρῶν διασπώμεναι. ἡ γὰρ διὰ τῆς γαμικῆς ἁρμονίας εἰς μίαν μὲν σάρκα τῷ ἀνδρὶ χρηματίσασα, οὐ στέργουσα δέ, ἀλλ' ὁμοῦ μὲν τῷ πρὸς ἕτερον βλέπειν, τὸν συναρμόσαντα πλάστην ὑβρίζουσα, ὁμοῦ δὲ καὶ τῷ συζύγῳ ἐχθρὸν φρόνημα φέρουσα, πῶς οὐ δικαίως αὐτὴ ἑαυτὴν προαποτεμοῦσα παντελῶς τῆς ἑνώσεως, ἀποκοπήσεται; τί γὰρ ἂν ἔτι ὀφθείη ἔγγυον τοῦ ἐχθρὰ φρονεῖν τῷ ἀνδρὶ τὴν γυναῖκα, ὅτε ἀσελγεῖ φρονήματι τοῦ οἰκείου μέλους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποστρέφουσα, ἀλλοτρίῳ ἐναγκαλίζειν ἔρωτα φέρει;

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΑΝδρα χωρίζεσθαι τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ὅταν δι' ἀπέχθειαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀμβλώσκουσα φωραθῇ. Διάταξις λα.

matrimoniū. Nos itaq; priorē hominis voluntatem, vt quæ his ipsis quæ statuit roboretur, et aduersus matrimonia insidias præcidat, humanæ vitæ conducibiliorē esse intelligentes, " eam lege lata in repub. obseruari iubemus: quā verò cantata palinodia inuulgauit, eam in reip. nostræ theatro locum inuenire nō permittimus. Si qua igitur marito adhuc " viuo, de contrahēdo matrimonio cū altero sermonē habuisse deprehendatur, vt quæ se ipsa nefario proposito abruperit, & matrimonij solutione ab illo abstrahetur, & profectò etiam pecuniarijs pœnis, quibus quæ alijs modis à maritis auelluntur, obnoxiæ sunt, subijcietur. Quæ enim matrimonij cōpage in vnā carnem cum marito coijt, non acquiescit autē, sed simul ad aliū respiciēdo, creatorē qui illā cōiunxit, contumelia afficit, simul in maritū hostili animo est: quomodo non iustè hæc, quū prius se ipsa à cōiunctione prorsus abruperit, abscindetur? Et sanè quādo mulier proterno proposito oculum à mēbro suo auertēs, in alienū respicere gestit: quæ alia signa et testimonia, ipsā in maritū hostilia cogitare, desiderare?

" Quia hic huius loci mirè corrupti sensus sit, non dubito.

" Lego πτιόντες.

---

*VT QVAE MVLIER MARITI ODIO ABORTAT, REPVdiari ab illo possit.

CONSTITVTIO XXXI.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΩΠΛΑΣΑΣ ἄνθρωπον ἀπὸ γῆς, ἐξ οἰκείων μελῶν βοηθὸν αὐτῷ συνάπτει, τὴν πλευρὰν εἰς γυναῖκα διαπλάσας, ἵνα τὴν ἑαυτῆς ἐπισταμένη τῆς πλάσεως αἰτίαν, καὶ ἐντεῦθεν παιδεύηται, οἷόν τινι νόμῳ, τὸ πρὸς τὸν ὁμόζυγον εὔνουν, καὶ σώζῃ αὐτῷ τὸ φίλτρον ἀνόθευτον. ἡ μὲν οὖν οὕτω φρονοῦσα, καὶ γνώμην οἰκείαν τῷ ἀνδρὶ τηροῦσα, βοηθός τε ἐστὶν ἀληθῶς, καὶ τὴν τοῦ πλάσαντος οὐ ψευδομένη ὑπόσχεσιν· ἡ δὲ ἐναντίον φρόνημα κτησαμένη, οὐκέτι οὔτε τοῦτο γνωρίζεται, οὔτε σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς, ἢ μέλος ἐκείνου καθίσταται· κἂν ἡ συνάφεια πρὸς ἓν ἀγαγεῖν ἔσπευσε. Διὰ τοῦτο περὶ γυναικὸς δύο κειμένων νόμων, ἢ δι' ἀπέχθειαν τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα, τῷ ἐκείνου τῆς σπορᾶς καρπῷ λυμαίνεται, ἀμβλώσκουσα, καὶ πρὸς βίου φῶς οὐκ ἄγουσα τὴν γονὴν ἑκοῦσα· καὶ τοῦ μὲν χωρίζεσθαι τὸν ἀδικούμενον κελεύοντος, τοῦ δὲ οὐκ ἐπιτρέποντος· ἡμεῖς ὡς λυσιτελεστέρῳ κατὰ πολὺ προστιθέμενοι τῷ χωρίζοντι, ἐκείνῳ τὸ κῦρος προσνέμομεν. ἄτοπον γάρ μοι φαίνεται καὶ παντελῶς ἄδικον, τὴν οὕτω προφανῶς τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα δυσμένειαν ἐπανῃρημένην, δι' ὧν τῷ ἐκείνου λωβᾶται σπέρματι (ἀφίημι γὰρ ὅτι καὶ τῆς κοινῆς ἐπίβουλος φύσεως) συγκατοικίζειν αὐτῷ. εἰ γὰρ τοὺς εἴς τι ἕτερον ἔργον βλάβην ποιουμένους, ὡς

ἐχθ

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVI hominem è terra creauit, costa ipsius in mulierem transformata, adiutricē illi ex ipsius membris coniunxit: quò videlicet suæ creationis causam illa cognoscens, vel hinc discat, qua lege erga coniugem, beneuolentiam atq; amorem incontaminatum conseruet. Quæ igitur ita animata est, beneuolentiamq; suam marito custodit, reuera illa auxiliatrix est, neq; conditoris promissum fallit: quæ verò diuerso animo est, non amplius neq; hoc esse cognoscitur: neq;, quāquam coniugium in vnū illam cum marito cogere annisum fuerit, caro ex carne, membrúmve ipsius est. Idcirco quū de muliere, quæ propter inimicitias quas cū marito habet, de industria abortando, neq; in vitæ lucem fœtum producendo, seminis ipsius fructū opprimit, duæ leges latæ sint, quarum " vna repudiare iniuria affectū maritum iubeat, " altera verò non permittat: nos legi diuortium suadenti assentientes, illi vt multo vtiliori authoritatē attribuimus. Alienū enim mihi à ratione, prorsusq; iniquum videtur, vt quæ tam apertū in maritū odium suscepit, vt ipsius semen disperdat (vt interim omittā, quòd communi naturæ insidiata sit) ipsi cohabitet. Nam si qui alicui alij operi damnum inferunt, eos

" Nou. 22. Si enim mul.

" Nou. 117. Quia verò.

ἐχθροὺς ἀποτρεπόμεθα, πῶς ἂν τὴν εἰς τὸ πάντων ἀναγκαιότατον καὶ τιμιώτατον τῆς παιδοποιΐας ἔργον ἂν ἐπὶ τὴν ζημίαν φέρουσαν, ὡς οἰκείαν ἕξει ὁ ζημιούμενος παρ' ἑαυτῷ, ἀλλ' οὐκ ἀποπέμψεται ὡς ἐπίβουλον καὶ πολεμίαν; τί γὰρ ἂν ἐναργέστερον σημεῖον ἐπιζητήσει ἔτι, ὥστε ἰδεῖν ὅτι δύσνους ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί; πῶς δ' οὐχὶ φανερόν ἐστιν ἐν τῷ κατ' ἐκείνου φρονεῖν, τῆς πρὸς τὸ ζῆν παρόδου ἀποστερεῖ τὴν γονήν; ὥσπερ οὖν εἴρηται, ὁ διιστῶν αὐτοὺς κρατείτω νόμος, καὶ ἄδειαν ὁ γαμέτης ἐχέτω χωρίζεσθαι τῆς ἐπὶ τοιούτῳ τολμήματι πεφωραμένης γυναικός. εἰ γὰρ καὶ μόνον ἔξω μείνασαν τῆς οἰκίας, ἢ συμποσίου μετασχοῦσαν προσώποις οἷς οὐ νενόμισται, τῆς γαμικῆς συναφείας ὁ νόμος αὐτὴν διιστᾷ· (καίτοιγε ἐνταῦθα οὐχ οὕτω περιφανὲς ὁρᾶται μαρτύριον τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα δυσμενείας, συνενεχθῆναι τοῦτο αὐτῇ τοιοῦτον εἰκὸς, καὶ μηδενὸς ἀδικήματος τῷ γάμῳ συμβαίνοντος) τίνα λόγον ἕξει, τὴν εἰς τοσοῦτον μὲν ἐλάσασαν μίσους, ἔτι δὲ ἄδικον καὶ περὶ τὸν ἄνδρα καὶ περὶ τὴν φύσιν, μὴ διαζευγνύειν, εἰ τοῦτο δοκεῖ τῷ ἀνδρί, ἀλλ' ἐπιτρέπειν σύνοικον ἔχειν ἣ ἐφεδρεύει τῇ ἐκείνου ζωῇ;

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠ' ΑΥΤΟφώρῳ ἁλόντος μοιχοῦ, ἢ μοιχαλίδος.

Διάταξις λβ.

tanquam inimicos auersamur: quomodo eam quæ procreandorum liberorum operi, tum maximè necessario, tum præstantißimo "noxam fecit, ipse qui damno affectus est, vt suam apud se habere poterit, nec vt insidiatricem & hostẽ dimittet? Quod insuper euidentius signum requiras, vt mulierem marito inimicam esse cognoscas? quomodo id inde manifestum non est, quòd dum aduersus illum hostilia cogitat, in vitam "progressu fœtum priuat? Quomodo igitur dictum est, lex quæ ipsos separat, obtineto, maritusq́; secedendi à muliere in hoc facinore deprehensa, facultatem habeto. Nam si quæ solùm extra ædes mansit, aut cum hominibus cũ quibus non deceret conuiuata est, hanc lex à nexu matrimoniali separat (quum tamen hic in maritum odij nullum tam euidens testimonium sit, "& accidisse id illi citra matrimonij iniuriam videri etiã poßit) cuius rationis erit, eam quæ tantum tamq́; in maritum & naturam iniurium odium conceperit, non disiungere, si ita marito videatur, & iubere ipsum vxorem habere quæ ipsius vitæ insidietur?

∵ Quicquid pro ἄν ἐ τλὼ legi debeat, omitti potest.

∵ Malim προϊὸν.

∵ Lego καὶ συνηνέχθ.

DE ADVLTERIS MANIFESTO DEPREHENSIS.

CONSTITVTIO. XXXII.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Τὸ τῆς μοιχείας ἄγος, εἴπερ τι ἄλλο τῶν ἀνοσιουργημάτων, βαρεῖαν καὶ φοβερὰν ἀπαιτεῖ τὴν ποινὴν, καὶ, οἶμαι, μὴ ἀνδροφονίας ἐλαττουμένην. ὁ μὲν γὰρ τῆς μιαιφονίας ἐργάτης ἑνός τινος πολλάκις τῇ μιαιφόνῳ χειρὶ ἀνατρέπει τὸν βίον· ὁ δὲ μιαρὸς τῆς μοιχείας ἐργάτης πλείστων ὅσων ἀνέτρεψε βίους, ἀνδρὸς, παίδων, συγγενῶν, ἄλλων, μιᾷ πληγῇ πάντας τῇ τῶν γάμων ἀνατρέπων διασπαράξει. πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ πάλαι φόνῳ τετιμωμένης τῆς ἀνοσιουργίας, ἔδοξε τοῖς μετὰ ταῦτα φιλανθρωποτέραν ἐκφέρειν ψῆφον, ἀεὶ δέ πως ἡμᾶς ἡ φιλανθρωποτέρα ἐφέλκεται γνώμη· τὴν ἐκεῖνοι ὥρισαν τιμωρίαν (φημὶ δὴ τῆς ῥινὸς ἐκτομῇ ἀμφοτέρους τοὺς ἐναγεῖς ὑποβάλλεσθαι) τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὁριζόμεθα. ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀνοσιουργήματος ἔστω τοῦτο ποινή. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸν ἄνδρα χρὴ ἀντὶ τῆς τοσαύτης ἀδικίας μὴ ἀπαραμύθητον ἔχειν, ἐχέτω παραμύθιον ἐκ τοῦ τὴν προῖκα λαμβάνειν τῆς ὀφθείσης ἀδίκου περὶ τὰ γαμικὰ δίκαια γυναικός. αὐτὴν δὲ μηδαμῶς ἀφίεσθαι τῶν γάμων κατορχεῖσθαι, μηδ' ὥσπερ ἆθλον λαμβάνειν ἐν τῇ τῶν ῥινῶν ἐκτομῇ, ἀδεῶς τὸ λοιπὸν τοῖς ἀκολάστοις συμπλέκεσθαι· ἀλλ' ἐν μοναστηρίῳ περιορίζεσθαι, ὑπὲρ ἧς παρανομίας τετόλμηκεν, ἐν συντριβῇ τῆς ψυχῆς, δυσμενεστέραν ἑαυτῇ τὴν ἐκεῖθεν καθιστῶσα δίκην. καὶ πρὸς ἔρωτα μὲν τοῦ μονήρους βίου καταστάσης αὐτῆς καὶ τοῦτον ἐπανελομένης, τὴν περιουσίαν ὅση κεχώρισται τῆς προι-

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

ADVLTERII *scelus, si quod aliud, grauem horrendamq́; pœnam exigit, & (vt puto) homicidij pœna non minorem. Homicida enim persæpe vnius tantùm sanguinaria manu vitam euertit: scelestus verò adulterij perpetrator quãplurimos ferè de medio tollit, maritũ, liberos, cognatos, aliosq́;, dum vno vulnere dilacerato matrimonio omnes prosternit. Verumtamen quia, quũ* olim id facinus morte puniretur, visum est posterioribus mitiorẽ proferre sententiam: ac verò nos ferè ad benigniora trahimur: quam illi constituerunt pœnam, vt nempe nasus detestãdis illis ambobus abscindatur, hãc & nos statuimus. atq; hæc quidẽ nefarij istius sceleris esto pœna. Ac quoniam maritũ pro tanta iniuria citra consolationẽ relinqui nõ oportet, in matrimonij ius iniuriæ mulieris dotem percipiendo se consolator. Insuper mulieri ad alteras nuptias prosultare, neq;, quasi in nasi abscißione premium* acceperit, liberè in posterũ se cum libidinosis cõmiscere, nequaquam permittitor: sed ob scelus commissum in monasterium (vbi in contritione animæ leuiorem sibi pœnam faciat) velut in exilium detruditor. Et, si monasticæ vitæ desiderio correpta, illam susceperit, quæcunq; ipsius bona à dote separata sunt,*

* L. 30. ad l. Iul. de adul.

* Lego λαμβάνουσαν.

κὸς, τούς τε παῖδας καὶ τὸ μοναστήριον συνδιανέμασθαι· εἰ δὲ μὴ παῖδες παρεῖεν, ἀντ᾽ ἐκείνων εἰς τὴν διανομὴν εἰσάγεσθαι τοὺς γονέας· εἰ δὲ καὶ τούτων ἔρημος εἴη, τοὺς ἄλλους τῶν συγγενῶν. ἐν λαϊκῷ δὲ τῷ σχήματι ἀφανισθείσης τοῦ βίου, πάντως κυρίας οὔσης διατίθεσθαι, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνης διάταξιν τὰ προσόντα οἰκονομηθήσεται, ἤτοι τὰ ἐξώπροικα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΞΕΙΝΑΙ τὰς τῶν αἰχμαλώτων γαμετὰς ἑτέροις συνάπτεσθαι. Διάταξις λγ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΕΙ μὲν τοὺς πάλαι περὶ νόμων διαλαβόντας τοῦτο φρονεῖν ὑπελάμβανον, μηδαμῶς βούλεσθαι τὰ οἰκεῖα ἐπανορθοῦσθαι, κἄν τι ἐν αὐτοῖς τοιοῦτον οἷον προσδεῖσθαι διορθώσεως· ἴσως οὐκ ἂν ἐπὶ ταύτην ἦλθον τὴν γνώμην· φημὶ δὴ τὸ πειρᾶσθαι τοὺς μὴ τῶν νόμων ὑγιῶς ἔχοντας ἐπανορθοῦν· (εἰ γὰρ καὶ οὕτως ἡ περὶ τὸ ὑπήκοον ἀναγκαία φροντὶς τοῦτο πῶς ἂν δὴ πολιτεύοιτο, ἀναγκαίως ἐπέτρεπε τὴν διόρθωσιν, ἀλλ᾽ οὖν ἵνα μὴ δόξωμεν τοὺς ἐξ ἀρχῆς νομοθέτας λυπεῖν, καὶ ἐπέχωμεν τὴν ἐπὶ τούτῳ ὁρμήν.) ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις, εἴπερ ἔτι ἐν ἀνθρώποις ἐστρέφοντο, οὐκ

ἂν

sunt, ea liberi & monasterium inter se distribuunto: si liberi nulli "supersint, pro illis parentes: &, si neque hi sint, alij cognati ad diuisionem inducuntor. Quòd si in prophano habitu è vita excedat, quum testamenti factionē omnino habeat, prout illa constituerit, quæ bona extra dotem habuit, dispensabuntur.

" Lego μὴ περιεῖεν.

NE CAPTIVORVM VXORIBVS ALIIS NVBERE LICEAT.

CONSTITVTIO XXXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SI qui olim leges tractarunt, eo fuisse animo, vt prorsus sua, quā quam in illis correctione nonnulla indigerent, corrigi tamen nollent, suspicatus essem: fortasse nunquam hoc consilium suscepissem, vti leges, quæ sese rectè non haberent, corrigere tentarem, & tametsi arcta reipub. cura, "quo videlicet rectè illa administraretur, necessariò correctionē iniunxisset: vt ne tamen primos legislatores cōtristare videremur, qui nos in hoc impetus ferret, inhibuissemus. At quoniam illis quoque ipsis, si etiamnum in viuis essent, non modò

" Lego ὅτῳ πως ἄν.

αὖ οἶμαι τὴν προαίρεσιν ἀπαρέσκειν τῶν διορθοῦν ἐπιχειρούντων, ἀλλὰ καὶ χάριν ὁμολογῆσαι τοῖς οὕτω διεγνωκόσιν (οὐ γὰρ φιλοτιμίας ἕνεκεν, τὸ δὲ συμφέρον τῇ πολιτείᾳ προνοούμενοι, τὴν τῶν νόμων ἔκθεσιν ἐποιήσαντο) φέρε δὴ καὶ τῇ πολιτείᾳ συμφέροντα καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς πάλαι νομοθέταις, οὐκ ἀπὸ γνώμης ποιοῦντες, καθάπερ τινὶ παιωνίῳ φαρμάκῳ, τῇ ἀκριβεστέρᾳ διασκέψει τὴν τῶν νόμων ἀρρωστίαν ἐν θεῷ ἐξιώμεθα. Ἐπὶ τοῖς ἄλλοις οἷς περὶ τῶν αἰχμαλώτων νενομοθετήκασι, κἀκεῖνο τὸ μέρος ἐν ᾧ περὶ τῆς γάμων διαλύσεως ὡρίσαντο, πάνυ δοκεῖ ἀτόπως ἔχειν. φασὶ δὲ οὕτως ἐπ' αὐτοῖς ῥήμασι, Εἴτε ἀνδρὶ συμβαίη τὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀτύχημα, τῆς γυναικὸς ἐν τῇ πολιτείᾳ μενούσης· εἴτε αὖθις γυνὴ μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπίοι, μένοι δὲ ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ πολιτείᾳ· ὁ μὲν ἀκριβὴς καὶ λεπτὸς λόγος διαλύει τὸν γάμον· (δουλείας γὰρ ἅπαξ ἐπιγινομένης θατέρῳ, ἡ τῆς τύχης ἀνισότης τὴν ἐκ τοῦ γάμου ἀνισότητα μένειν οὐ συγχωρεῖ) πλὴν ἀλλὰ φιλανθρωπότερον τὰ τοιαῦτα θεωροῦντες, ἕως μὴ φανερὸν ἢ τὸν ἄνδρα περιεῖναι, ἢ τὴν γαμετὴν μένειν, ἄλυτα τὰ συνοικέσια συγχωροῦμεν· καὶ οὐκ ἐλεύσονται πρὸς δευτέρους γάμους οὔτε γυναῖκες, οὔτε ἄνδρες, εἰ μὴ βούλοιντο δοκεῖν κατὰ προπέτειαν τοῦτο πρᾶξαι, καὶ ὑποπεσεῖν ταῖς ποιναῖς, ὁ μὲν τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς τῇ ἐκτίσει, ἡ δὲ τῆς προικός. Οἱ μὲν οὖν προφθάσαντες τοιαύτην περὶ τοῦ γάμου τῶν αἰχμαλώτων ἐξέφηναν γνώμην. ἡμῖν δὲ οὐδ' ἡ αἰτία εὔ-

λογος,

modò illorum institutum qui corrigere conantur, non displiciturum, sed eosdem etiam qui ita faciendum censerent, his gratias acturos arbitror (non enim gloriæ causa, sed quòd reipub. commoda curæ haberēt, leges edidere) age, quæ reip. conducant, neq; illis ipsis veteribus legislatoribus displiceant, facientes, exactiore consideratione, ceu medicamento quodam Pæonio, *legum morbos propitio* Deo *curemus.* "*Supra cætera etiam vbi de captiuis sanxerunt, hoc caput, in quo de matrimonij dissolutione statuerunt, valde rationi esse dissentaneū videtur.* Sic *autem & in hæc verba aiunt,* "S I V E *marito captiuitatis infortuniū accidat, manente vxore in ciuitate: siue quum vxor in ius captiuitatis peruenit, maritus in ciuitate permaneat: exquisita quidē & subtilis ratio distrahit matrimoniū.* Semel *enim seruitute alteri superueniente, conditionis inæqualitas* 1 *æqualitatem, quæ in nuptijs spectatur, permanere non patitur.* Nos *tamē humanius talia contēplantes, donec* 2 *certum est superesse maritū vel vxorē, pro nō solutis matrimonia haberi sinimus: neq; ad alias migrabūt nuptias vel mariti vel vxores, nisi petulanter id egisse videri velint, & in pœnas incidere, ille quidem exactionis donationis ante nuptias, hæc verò dotis.* Hi *ergo istiusmodi de captiuorū matrimonio pronunciarunt sensentiam.* Nobis *autē neq; causa, quā exquisita*

* In hanc sententiā primū scriptū fuisse, orationis tenor indicat.

" Nou. 22. Sed & captiuitas.

1 Lego ἰσότητα.

2 Lego φανερὸν ᾖ.

λογος, ἣν ὁ ἀκριβὴς, ὡς αὐτοί φασι, καὶ λεπτὸς λόγος δίδωσιν, οὔτε ἡ φιλανθρωπία ἐστὶ καθαρὰ, ἡ ἄδειαν λελύσθαι παρεχομένη τὸν γάμον, ἐν τῷ ὑποβαλεῖν αὐτοὺς τῇ ζημίᾳ. εἰ γὰρ, ὥσπερ λέγουσι, τῆς τύχης ἡ ἀνισότης οὐ συγχωρεῖ μένειν τὸν γάμον, πῶς, εἰ πρὸς ἐλευθερίαν ἐπανακληθείη ὁ αἰχμάλωτος, μετὰ τὴν τοῦ γάμου διάλυσιν πρὸς τὸ ἶσον ἐπανελθούσης τῆς τύχης, καὶ ἀμφοτέρων ἐλευθερίως βιούντων, οὐκ εἰς τὸ ἶσον ὁ γάμος πάλιν ἐπανελεύσεται; ποῦ δὲ τὸ φιλάνθρωπον καθαρὸν, ζημιοῦν μὲν τῇ τῶν οἰκειοτάτων μελῶν ἀφαιρέσει πειρᾶσθαι, τὴν ζημίαν δὲ παραμυθεῖσθαι ἀντεισαγωγῇ τῶν ἄλλων κτημάτων; πῶς δὲ μέχρι καὶ τῶν φαυλοτάτων αὐτῆς περιουσίας τῶν αἰχμαλώτων λογίζεται, φυλαττομένων αὐτοῖς τῶν δικαίων, οὐχὶ πάνδεινον τῷ μείζονι μέρει (φημὶ δὴ τῇ τοῦ οἰκείου μέλους συντηρήσει) κινδυνεύειν αὐτοὺς μὴ ὁμοίως ἀξιοῦσθαι τῶν δικαίων, ἀλλ' εἶναι ἀνεπίσχετον τὴν ζημίαν, εἰ τοῦτο ἐπιγνώμην ἤτοι θατέρῳ μέρει, ἀλογῆσαι τοῦ οἰκείου μέλους; Τί οὖν φημὶ ἐγώ; ἐὰν παρὰ τοῦ ἑνὸς μέρους ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὄντος, τὸ ἀπείρατον διαμεμενηκὸς τῆς αἰχμαλωσίας, ἑτέρου πρὸς συνάφειαν ἴδοι, ἐπανελθόντι δὲ τῆς αἰχμαλωσίας τὸ ἐν ταύτῃ κατεσχημένον, ἄδειαν εἶναι αὐτῷ τὸ οἰκεῖον, εἰ βούλοιτο, ἐπαναλαμβάνειν μέλος, καὶ μηδαμῶς, διότι ἑτέρῳ συνήφθη, τοὺς ἐξ ἀρχῆς καινοτομεῖσθαι γάμους. εἰ γὰρ ἡ γενομένη πρὸς ἕτερον ὕστερον συνάφεια δόξει τισὶν ἀδιάλυτος ἀεὶ διαμεῖναι;

πῶς

(vt ipsi loquuntur) subtilisq; ratio suppeditat, rationi esse cõsentanea: neq; humanitas, quæ dirimendi matrimonij facultatẽ præbet, dũ ipsos damno subijcit, sincera videtur. Si enim (quẽadmodum inquiunt) durare matrimoniũ fortunæ non permittit inæqualitas, quomodo si ad libertatem reuocetur captiuus, quum post matrimonij dissolutionem ad æquabilitatem fortuna redeat, amboq; in libertate viuant, ad æqualitatem matrimonium non redibit? Quæ verò illa sincera humanitas, quæ amicissimorũ membrorum substractione damnum inferre, aliorũq; substitutione id quasi sarcire conatur? Quomodo item, 3 etsi vsq; ad vilissima quæq; captiuorum 4 substantia iure statuq; ipsorum integro taxetur, illos non ita præstantiore parte (sui nempe membri conseruatione) atq; rerum suarum iure periclitari velle, immẽsumq; damnum fore, si altera pars membrum suum negligere in animũ inducat, non perquam est ⁺manifestum? Quid igitur ego? Si quum altera pars in captiuitate sit, altera quæ a captiuitate libera mãsit, ad alterius coniugium respexerit: postliminio verò reuertatur quæ in captiuitate detenta fuit: vt illi, si velit, suum membrũ recipiendi facultas sit, ac nequaquam quòd alterũ coniunctũ fuerit, prius matrimoniũ innouetur. Si enim coniugiũ cum altero postmodum initum videbitur aliquibus dissolui non oportere,

3 Lego εἰ μέχρι καὶ τῶν.

4 Lego ἡ περιουσία.

⁺Pro πάνδεινον, lego πάνδηλον.

πῶς οὐ δικαιότερον ἡ ἀρχῆθεν τῶν γάμων συνά-
φεια πρὸς τὴν οἰκείαν κατάστασιν ἐπανελεύσε-
ται; καὶ εἰ, διότι ἀλλοτρίῳ μέρει συνῆπται, οὐκ ἐπι-
τρέπει τις διασπᾶν, πῶς οὐκ εὔλογον, διότι τοῦ οἰ-
κείου ἀπερράγη μέρους, τοῦτο πρὸς τὴν ἰδίαν οἰ-
κειότητα συναρμόζειν; καὶ φησὶν, ἀλλὰ κέρδος γί-
νεται τῶν αἰχμαλώτων ἐκ τῆς κατὰ προπέτειαν τῆς
δευτέρων γάμων ὁμιλίας ἡ αὐτεισαγωγὴ τῆς ἐκ-
στάσεως. ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος ἄμεινον ἦν μὴ ὅτι γε
χειλέων προελθεῖν, ἀλλὰ μηδ' ἐπὶ διάνοιαν τῶν
ταῦτα πεφρονηκότων ἀναβεβηκέναι. πῶς γὰρ οὐκ
ἐσχάτως εἰς φρένα δυστυχὴς καὶ ἄπορος, ὃς τοῦ οἰ-
κείου μέλους ἀλλάττεται χρήματα; Θεσπίζομεν
οὖν, μηδαμῶς ἔτι πρὸς συνάφειαν ἑτέρου τὸν ἀπεί-
ρατον μεμνηστευκότα τῆς αἰχμαλωσίας ἔρχεσθαι,
ἀλλ' ὅσοις ἂν δήποτε χρόνοις ἐν αἰχμαλωσίᾳ ᾖ
τὸ ἐκεῖ ταλαιπωρούμενον, περιμένειν τὸ ἕτερον,
κἂν μήτε ἔγγραφος δήλωσις μήτε ἄγραφος ἐ-
κεῖθεν καταλαμβάνῃ. Εἰ δὲ παρὰ τόνδε τὸν νόμον
βουληθεῖεν τινὲς τῇ πρὸς δευτέρους γάμους ὁμι-
λίᾳ τῶν προτέρων διαρρήγνυσθαι, καὶ οὐχὶ κατὰ
τὴν παρατήρησιν τὴν ἐν τῇ ριζ' νεαρᾷ περὶ τῶν
γυναικῶν τῶν ἐν ἀπελπίστοις ὄντων κειμένην,
ἴστωσαν ὡς ταῖς ποιναῖς ὑποκείσονται ταῖς ἐν τῇ
εἰρημένῃ διατάξει τεταγμέναις· δηλονότι ἀδείας
οὔσης, ὡς ἔφαμεν, εἰ ἀναρρυσθείη τῆς αἰχμαλωσίας
τὸ ἐκεῖ ταλαιπωρούμενον, τὸ οἰκεῖον, εἰ βούλοιτο,
ἐπαναλαμβάνειν μέλος.

Περὶ

quomodo non æquius fuerit, si primus matrimonij nexus in suum statum reuertatur? Et, si eo quòd aliena parti coniunctum sit, id quispiam auelli non permittat: quomodo quod à sua parte abruptum sit, id in suum locum restitui, rationi nō fuerit consentaneum? At dixerit aliquis: Sed in lucrum captiuis cedit, quod propter alterum temeritate contractum matrimoniū, per compensationem pœnæ nomine introductū est. Verùm hunc sermonē non dico non labris exprimi, sed ne in mentem quidem authoribus eius venire melius fuerit. Nam quomodo ille qui membrum suum pecunijs commutat, non extrema mētis infœlicitate & penuria laborat? Sancimus itaq; , vt nequaquam amplius quæ pars à seruitute intacta mansit, ad alterius coniugium procedat: sed quotcūq; annis altera in seruitutis miseria "detinebitur, tametsi inde nullam "neq; de scripto, neq; citra scriptum significationem accipiat, illā expectet. Et quòd si præter hanc legem alterius matrimonij commercio à priore abrumpi aliqui velint, idq; non secundum obseruationem in Nouella *" centesima decimaseptima de vxoribus corū qui in expeditione sunt relatam, fiat: sciunto illi quòd, positis in dicta constitutione pœnis subiacebunt. Insuper etiam (quemadmodum diximus) vt si qui seruitutis ærumnas sustinet, liberetur, suum si velit membrum recipiat licebit.*

"Lego ā
"Lego ἔγ-γραφον ἢ λόγον, & ἄγραφον.
"§. Cæterū & id.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ φθείροντος τὴν ἐπιτροπευομένην παῖδα.

Διάταξις λδ'.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΔΕΙΝΟΝ μὲν, τοὺς ὅσοι χρηστοὶ προσδοκηθέντες ἔσεσθαι, ὑπὸ τῶν προσδοκησάντων πίστεως ἠξιωμένοι τινὲς, ἀντὶ τοῦ ἀγαθοὺς καὶ πιστοὺς ὀφθῆναι, ἐχθροὺς ἀποφανθῆναι καὶ ἀπίστους. τοσοῦτον δὲ ὑπέρδεινον τὸ κακὸν ἐπὶ τῶν λαχόντων ὀρφανικῶν παίδων ἐπιτροπὴν, ἀντὶ τοῦ σωτήριον πρόνοιαν τῶν ἐπιτροπευομένων σχεῖν αὐτοὺς, ὀφθῆναι τούτων λυμαντικοὺς, ὅσῳ καὶ μείζονος ἠξιώθησαν πίστεως παρὰ τῶν εἰς τοῦτο καταστησάντων αὐτούς. δῆλον γὰρ ὡς πεπεισμένος ὁ γονεὺς οὓς καταλείπει παῖδας ὀρφανικοὺς πατρικῆς ἀπολαύσειν προστασίας παρὰ τοῦ τὴν ἐπιτροπὴν ἐγχειριζομένου, δίδωσι ταύτην αὐτῷ. καλῶς οὖν οἱ πρὸ ἡμῶν τιμωρούμενοι τὸν ἀντὶ πατρὸς, ἀντὶ σωτῆρος παιδὸς ὀρφανικῆς, δεδειγμένον φθορέα· ἐξορίᾳ γὰρ τοῦτον ὑποβάλλουσι, καὶ τῶν προσόντων ζημιοῦσι τῇ ἀφαιρέσει. οὐκ ἐφύλαξαν δὲ ἐπὶ καλοῦ σχήματος τὸ καλὸν, οὐδ᾽ ἥντινα περὶ τοῦ ὑβρισμένου καὶ δεινὰ παθόντος γυναίου, ὑπὲρ τοῦ μὴ βοηθεῖν τῇ ταύ-

της

DE TVTORE QVI PVPIL-LAM SVAM VITIAT.

CONSTITVTIO XXXIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NEFARIA *res est, si illi de quibus ea expectatio fuerat, quasi probi futuri essent, quum ab illis qui talẽ de ipsis opinionẽ conceperant, iam aliqua fide digni habiti sint, pro bonis atq; fidis inimicos & infidos e exhibeant. In illis autem quibus pupillorum buenit cura, si, quũ pupillis salutariter prospicere debeant, ipsorũ euersores existant, tanto id celus grauius est, quãto illorum fides ab ijs qui d ipsis iniunxerunt, maior iudicata est. Cõstat nim, quòd parens persuasum habens, quos puillaris ætatis relinquit liberos, ab eo cui cura õmittenda est, paternũ patrocinium sensuros, am cui ita fidit, demandat. Rectè igitur superiores fecere, qui pro patre conseruatoreq; puillæ deprehensum vitiatorem punierunt. "Deortationi enim hunc subijciunt, ac bonorũ priatione multant. Verùm in decora specie decoum non seruarunt, neque vllam iniuria affea grauiaq; passæ puellæ, vt illius infortunio* Tit. Siq. eã cuitur. fue. corr. C.

τοὺς δυστυχίᾳ, λαμβάνοντες ὀρθοῦντι πρόνοιαν, ἐν τῷ διορίζεσθαι τὴν τοῦ φθορέως ὕπαρξιν πρὸς τὸ δημόσιον ἄγεσθαι. οὐ συνιδόντες ὡς ἐκ τούτου γίνεται αὐτοῖς νομίζειν ἀδικίαν ἀμύνασθαι, μὴ μέντοι σώζειν τὸ βούλημα. ποῦ γὰρ ἀδικίας ἄμυνα, μὴ τοῦ ἀδικηθέντος ἀπολαμβάνοντος τὸ ἀδίκημα, μηδὲ τὴν κατασχοῦσαν αὐτὸν συμφορὰν διὰ τῆς τοῦ νόμου ἐπικουρίας ἀποφυγόντος; ποία δ' ἀποφυγὴ τῷ γυναίῳ τῆς συμφορᾶς, ὅτε οὐ μόνον παραμύθιον εὑρίσκει τῆς δυστυχίας, ἀλλὰ καὶ πιεζόμενον ὕστερον ἔτεσιν πικρὸς ὁρᾷ ἐκ τῆς ἰδίας ὕβρεως αἰσχύνης; ἵνα οὖν ὥσπερ κηλῖδα μῶμον τινὰ τῷ νόμῳ προστριβομένην καθάρωμεν, τὸ προσφέρεσθαι τῷ δημοσίῳ τὴν ὕπαρξιν τοῦ φθορέως ἀποθεσπίζομεν. κελεύομεν δὲ ἐκεῖ ταύτην ἀπιέναι, οὗ τὴν ἀδικίαν καὶ τὸ δυστύχημα ὁ τῆς ὑπάρξεως κύριος κατεβάλετο.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟρικοῦ ἅρπαγος τιμωρίας, καὶ τῶν αὐτῷ συνεπειλημμένων, ἢ συνειδότων.

Διάταξις λε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΤΕ πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀπαυθαδιαζόμενοι νόμον, οὔτε τὸ τῆς πολιτείας ἁπλῶς συγκροτοῦντες, τὴν περὶ τοῦ κορικοῦ ἅρπαγος γνώμην ἐκφερόμεθα.

"succurrerent, suscepisse curã videntur, dum vitiatoris bona in fiscũ statuunt esse inferenda: nõ animaduertentes hinc fieri, vt vlcisci quidẽ iniuriã velle, sed in proposito nõ persistere" existimentur. Vbi enim iniuriæ vltio, quãdo iniuria affecto damnũ iniuria datum non resarcitur, neq; qua tenetur calamitatẽ legis auxilio effugit? Quale autẽ calamitatis puellæ est effugiũ, quando nõ modò infortunij cõpensationem non inuenit, sed lucrum etiam "progressu ætatis ex suo dedecore atq; infamia paratum esse videt? Vt igitur "hoc lege, tanquam probrum aliquod reprehensione affricatum purgemus, vt vitiatoris bona in fiscum deferantur, abrogamus: iubemus autem, vt eò concedant, quo ipsorum dominus iniuriam & infortunium proiecerit.

" μὴ delendũ puto.

" Lego αὐτῆς κομίζεσθαι.

" Lego ὕστροις ἔτεσι. & mox ὕβρεως καὶ αἰσχ.

" Quasi legatur μώμου τοῦ τῷ νόμῳ προστριβόμενον καθ.

---

*DE RAPTORIS VIRGINIS, EORVMQVE QVI IN RAPTV adfuerunt, pœna.

CONSTITVTIO XXXV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NEQVE quòd ecclesiasticæ legi rebellemus, neq; quòd ciuilẽ simpliciter collidamus, hãc aduersus virginis raptorẽ sentẽtiã proferimus:

ἀλλ' οἷον ὁδὸν εἶναι τοῦ βίου τοῖς πράγμασι τὴν συμφέρουσαν κατανοήσαντες, ἐπείπερ εἶδε μὲν τῇ τοῦ ἴσου συμπαθείᾳ νόμου ὥσπερ αἰναιδούμενον τὸ κακόν, τῇ δὲ τοῦ πολιτικοῦ νόμου αὐστηρίᾳ καταστελλόμενον, διὰ τοῦτο τὸ μᾶλλον ἐπαμυνούσης τῇ καταστάσει τῶν πραγμάτων ἐγενόμεθα προνοίας. ἐβούλετο μὲν γὰρ ὁ πολιτικὸς νόμος οὐ μόνον τοὺς δι' ἁρπαγῆς καὶ βίας φθορέα γεγονότα κόρης θανάτῳ ὑπαγορεύεσθαι, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τῇ τοῦ θανάτου δίκῃ καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀφαιρεῖσθαι, ὅταν σύγγενεῖς ὦσιν αἱ φθειρόμεναι· ἀλλὰ κἀκείνους οἳ συναντιλήπτορες ὤφθησαν τοῦ ἀνοσιουργήματος, τὴν αὐτὴν ὑφίστασθαι ποινὴν καὶ ζημίαν· καὶ τοῦτο γενέσθαι οὕτως, κἂν ἑαυτὴν ἑκοῦσα ἡ γυνὴ τῷ ἅρπαγι ἐνεχείρισεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν ταύτης πατέρα ἐν συνειδήσει καταστάντα τῆς πράξεως, ὑπερορίᾳ κολάζει· καὶ οὐ τοσοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ παρὰ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἡ ἁρπαγὴ τετέλεσται συνειδὼς ἐλέγχεται, ὅμως δὲ ὀλιγωρίᾳ διδοὺς τὴν τῆς θυγατρὸς διαφθορὰν, καὶ ἀφιεὶς τὸν δίκης τὸν ἔνοχον, ἢ τὸν τοιοῦτον γάμον ἀποδεχόμενος· ποινὴν ὑπέχει τῆς ὀλιγωρίας φυγὴν ὑπερόριον. ταῦτα μὲν ἐδόκει τοῖς πάλαι. Ὁ δ' ἀείμνηστος ἡμῶν πατὴρ οὐκ εἰς μόνην τὴν ἁρπαγὴν τῆς γυναικὸς ἀποσκοπήσας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα παρακολουθήματα, πρὸς ἑκάστα τὴν ψῆφον ἐναρμόζεται· καὶ θεσπίζει, μετὰ μὲν ὅπλων, ἤτοι ξιφῶν, ἢ ἄλλων τινῶν ἄνευ ξίφους ἀναιρετικῶν, τῆς ἁρπαγῆς γεγενημένης, ξίφει τιμωρεῖσθαι τὸν βιασάμενον (ὡς δι' ὧν μεθ' ὅπλων ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἐχώρησεν, οὐκ ἔνοχος αὐτοῦ καὶ μιαιφονίας ἀθῷος) τοὺς δὲ συνεπειλημμένους, ἢ συνειδότας, ἢ συνεισιόντας ἀγαγόντας σπουδὴν, ῥινὸς

sed posteaquam, velut via quadam rebus humanis conducibili inuestigata, commiseratione sacræ legis id malũ quasi insolescere, ciuilis verò legis austeritate supprimi cognouimus: in eã sententiam, vnde rerum statui plus subsidij esset, inclinauimus. Vult autem ciuilis" lex, vt nõ solùm qui per raptum & vim virginem ingenuam stuprauit, morti addicatur, insuperq́; supra mortis adiudicationem bonis priuetur: verumetiam qui in scelere adiumento fuerunt, eandem & pœnã & multam sustineant: idq́; tum etiã, quũ voluntariè se mulier raptori dedidit. Quin & eius patrẽ, si facti conscius fuerit, deportatione punit. Neq; verò tunc solùm, sed etiã, si quum quo tẽpore raptus cõmitteretur, eius rei ignarus fuerit, filiolæ vitiationem postmodũ paruipendat, reoq́; iudiciũ remittat, aut istiusmodi matrimoniũ approbet, in incuriæ pœnã deportationẽ sustinet. Atq; hæc quidẽ veteribus placuere. Verùm sempiternæ memoriæ pater noster non tantùm in mulieris raptũ, verumetiã in circunstantias oculos dirigẽs, ad illas sententiam accõmodat: ac sancit, vt si cum armis, siue gladijs, aliisve nonnullis præter gladium lethalibus raptus commissus sit, qui raptũ fecit, gladio puniatur: vtpote qui eo quod cum armis ad id factum processerit, neq; ab homicidio immunis sit: qui verò suppetias tulerint, " factive perpetratores susceperint, naso

Tit. De rapt. virg. C.

" Corruptũ hũc locũ ex eodẽ titulo ita restituo.

mut

ἐκτομῇ καὶ μάστιξι καὶ κουρείᾳ τῇ ἐν χρῷ τιμωρεῖσθαι· ὅπλων δὲ μὴ συμπαρόντων τῇ βίᾳ, μὴ μέχρι φόνου τὴν δίκην ὁρᾶν, (ὡς οὐδὲ τοῦ μιαιφονίας χώραν ἐχούσης) ἀλλὰ τὸν μὲν αὐθέντην τῆς ἁρπαγῆς εἰς χεῖρας κινδυνεύειν ἀποκοπήν, τοὺς δὲ συνυπουργησαμένους, ἢ κοινωνήσαντας ἄλλως, μάστιξι καὶ κουρείᾳ καὶ ὑπερορίᾳ τὴν δίκην εἰσπράττεσθαι. περὶ μὲν οὖν τῆς εἰς τὸ σῶμα ζημίας οὗτος ὅρος. ἃ δ' εἰς χρήματα ἀφορᾷ, ταῦτα τὸ ἀμεταποίητον καὶ ἔνδοξον συγκεχώρηται φέρειν τῆς ἀρχῆθεν νομοθεσίας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ ἡμέτερος ἀποθεσπίζει πατήρ, οἷς σύμψηφον γνώμην καὶ ἡμεῖς ἀναδεχόμενοι, τήν τε ἐν τῷ παρόντι καιρῷ καὶ τῷ εἰς ἔπειτα τιμήν τε καὶ ἐνέργειαν τῇ νομοθεσίᾳ ἐπισφραγιζόμεθα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΝΟμεῖν τὸν τοῦ αἰχμαλώτου παῖδα.

Διάταξις λϛ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΙ τῆς πολιτείας ἐρείσματα καὶ κρηπῖδες οἱ νόμοι, εἴ γε μέλλοι αὐτὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ εἶναι, τοὺς νόμους χρὴ τὸ ὑγιὲς διασώζειν. νόμου δὲ ὑγείαν τί αὖ τις ἄλλο ἢ τὸ δίκαιον φαίη; περὶ τούτου οὖν, ὥστε

δικαι

mutilentur, verberẽtur, & cute tenus tondeantur. Quando autem arma violentiæ adhibita non essent, vt mortẽ sententia non spectet, quòd nempe tunc homicidium locum non habuerit: sed raptus author manus mutilatione periclitetur. qui verò ministerium præbuerint, alioquive se isti rei immiscuerint, verberibus, tonsura & deportatione pœnas pendant. Ac sanè corporalis pœnæ hæc est descriptio. Quòd verò ad pecuniariam attinet, ne à primitiua legislatione mutetur, eiusq; effectum retineat, permittitur. Atq; hæc quidem pater noster sancit, quorum & nos approbatricem sententiam suscipientes, legislationẽ illam & in præsens & in futurũ authoritate & effectu obsignauimus.

VT CAPTIVI FILIVS HAERES SIT.

CONSTITVTIO XXXVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SI reipub. sustentaculum atque fundamentum sunt leges, certè vt illa in tuto sit, sanitatem leges conseruent oportet. Legis autem sanitatẽ quid aliud quàm æquitatem quis dicat? Circa *hanc itaque, quo leges, * Malim τοῦτο.

δικαίως διαπεῖσθαι τοὺς οἳ τὴν ἡμετέραν ἄγουσι πολιτείαν νόμους, ἀεὶ στρέφοντες τὴν διάνοιαν, καὶ τὸν νόμον ἐκεῖνον ὃς βούλεται τὸν ἐκ δύο αἰχμαλωσίαν μηδὲ κληρονομεῖν τῶν διαφερόντων τῷ ἐν τοῖς πολεμίοις μεμενηκότος· τοῦτον οὖν καταγνοήσαντες κινδυνεύοντα διὰ τῆς νόμων ὑγείας (ὅπερ ἐστὶ τὸ δίκαιον) ἀποστερεῖσθαι, μετασκευάζειν αὐτὸν πρὸς τὸ ὑγιὲς προεθυμήθημεν. ὅτι γὰρ οὐκ ἐνδίκως ταῦτα ὁρίζει, οὐ χαλεπὸν συνιδεῖν. τίνα γὰρ ἰσχὺν ἡ τῶν τέκνων ἰδιότης ἔχει ἐρίζειν τῷ παιδὶ τὴν κληρονομίαν; οὐ γὰρ δι᾽ ἐκεῖνό τις αἰθυποφέρει, ὡς δούλου χρηματίζοντος τοῦ γονέως, διὰ τὸ δουλικὸν σχῆμα, ὁ παῖς ἀπόκληρος ἔσται. πῶς γὰρ ὁ νόμος τῆς πολιτείας, ὅς, εἰ τῷ αἰχμαλώτῳ λύσις ἐγεγόνει τῆς αἰχμαλωσίας, ἐλεύθερον τοῦτον ἐγνώριζεν, οὐ συγχωρήσει τῷ ἐξ ἐκείνου φύντι ἐλευθέρῳ κληρονομεῖν, ἀλλὰ τῇ ἐν τοῖς πολεμίοις δουλείᾳ τὴν περὶ τούτων ἐπιτροπὴν δώσει; τίνι δὲ καὶ διαφέρειν οἰήσεταί τις τὰ τοῦ αἰχμαλώτου; τοῖς συγγενέσι; καὶ πῶς οὐκ ἀπαντῶσα ἡ δουλεία τούτοις εἰς τὴν κληρονομίαν τὴν εἴσοδον ἀποκλείει; ἢ πῶς οὐ πολὺ πρότερον ἐξέσται κληρονομεῖν συγκεχώρηται; ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ δοθήσεται; καὶ πῶς οὐ περιφανὲς καὶ ἀδίκημα; εἰ γὰρ ἐκ τοῦ δημοσίου ὁμολογόν ἐστι τοὺς αἰχμαλώτων ἐκφύντας βοηθείας τυγχάνειν, πῶς οὐχὶ περιφανὴς ἀδικία, τὸν τοῦ αἰχμαλώτου μὲν παῖδα τῆς περιουσίας ἀποστερεῖν, προσνέμειν δὲ ταύτην τῷ δημοσίῳ; Εἰ δὲ καὶ πολλάκις ἐνίων γονέων πονηρῶς

ἀπο-

leges, quæ remp. nostram gubernant, æquabiliter sese habeant, cogitationes nostras obuertentes, legem illam, quæ eum qui ex duobus" capti uis natus est *heredem bonorum eius parentis qui apud hostes mansit, fieri non vult: hanc (inquam) legem, ne legum sanitate (quæ æquitas est) priuetur, periclitari animaduertētes, illam ad sanitatem transformare voluimus.* Nam *quòd iniustè istud statuat, non difficile cognitu est. Quam enim vim locorū natura ad ascribēdam filio hereditatem habet?* Neque *verò hoc quisquam* 1 *obijciat, quòd quum parens seruus sit, propter seruilem conditionem filius exhæres erit. Quomodo enim ciuilis lex, quæ, si captiuū liberari contigisset, illum liberum agnosceret, ex eo natum liberum heredem esse non permittet: sed qui apud* 2 *hostes est, seruo bonorū administrationem dabit? tum etiam ad quem captiui bona aliquis pertinere putabit? Ad cognatósne? At quomodo seruitus obsistens his ad hereditatem introitum non præcludit? Aut quomodo* 3 *quibus permissum est, nō longè prius heredes esse licebit? An verò fisco danda erūt? Verùm quomodo manifesta* 4 *illa iniuria nō est? Si etenim rationi consonum est, vt captiuorum liberi è publico subsidium sentiant: quomodo captiui filium bonis priuari, illaq́; fisco attribui, non perquàm euidens iniuria est? Quòd si sæpenumero, quum nonnulli parentes grauiter*

" Loci huius defectū ex l. 1. De postlim. & redēpt. ab host. C. suppleo.

1 Lego ἀχθοφόρον θυποφέρον.

2 Lego πολεμίοις.

3 Lego κληρονομεῖν οἷς συγκεχώρηται.

4 Lego τὸ ἀδίκημα.

consi-

ἀποχρησαμένων συνειδότι, καὶ διὰ τοῦτο τιμωρίαις ὑποβεβλημένων, καὶ πικρῶς δὲ ἀνθρώπων ἠφανισμένων, οἱ παῖδες οὐ κωλύονται νόμῳ κύριοι τῆς περιουσίας καθίστασθαι· τίνα λόγον ἔχει, διότι προαίρεσις εὐσεβὴς σεμνύνει τοὺς γονέας (πολλάκις γὰρ καὶ μαρτυρίου αἷμα τὸ λαμπρὸν τοῦ φρονήματος αὐτῶν καὶ ἐν αὐτοῖς θαυμαστωθῆναι τοῖς ἀσεβέσι πεποίηκε) μὴ συγχωρεῖν τοῖς δὲ ἐκείνων φῦσι, κυρίους εἶναι τῶν ὑπαρχόντων; οὐδαμῶς οὖν τῷ ἡμετέρῳ κράτει ὑγιῶς ἔχουσα ἡ διάταξις φαίνεται. Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, ἀπὸ τοῦ νῦν, ἄν τε τοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ζόφου περικεχυμένου τοῖς γονεῦσι, πρὸς αὐγὰς ἡλίου ἔλθοι ὁ παῖς, ἄν τε ὑπὸ φωτὶ ἐλευθερίας τὰς ὠδῖνας ἀπέλυσε, τὰ τῶν γονέων κληρονομείτω, κἄν τε ἀμφοτέροις τοῖς γονεῦσι τῶν τῆς αἰχμαλωσίας δεσμῶν ἡ λύσις περιέστη, ἢ μή· κἄν τε ἑνὸς τετυχηκότος τῆς λύσεως, θάτερος ἐν τοῖς δεσμοῖς τῆς συμφορᾶς καταστρέψει τὸν βίον· κἄν τε ἀμφότεροι οἱ γονεῖς ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τελευτήσωσιν. εἰ μὴ ἄρα γε πρὶν τελευτὴν προφθάσῃ διαθέμενος. τότε γὰρ ἐκεῖνα κληρονομήσει ἃ ἐν τῇ βουλῇ τοῦ διαθεμένου γονέως κεῖται, φυλαττομένης τῷ παιδὶ τῆς ἐκ τοῦ νόμου τετραουγκίου βοηθείας.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ἘΛευθερωθέντα δοῦλον οὐ μόνον κατὰ τὰ ἄλλα διάγειν ἐλευθέρως, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν οἰκείων ἐπ' ἀδείας ἔχειν διατίθεσθαι. Διάταξις λς.

conſcientia abuſi, atq; ideo pœnis ſubiecti, acerbeq́; è viuis ſublati ſunt, liberi eorũ ſubſtantiæ domini eſſe lege nõ prohibentur: quæ ratio eſt, quamobrẽ 5 quando pium propoſitũ parẽtes decorat (& quidẽ in fidei teſtimonium effuſus ſanguis, vt eximius ipſorũ animus, magnusq́; ſpiritus ipſis etiã impijs miraculo eſſet, perſæpe effecit) liberi facultatũ ipſorũ domini eſſe non permittantur? Nequaquã itaq; cõſtitutio illa ſana eſſe noſtræ Maieſtati videtur, eaq́; propter ſancimus, vti deinceps, ſiue quũ captiuitatis caligine circunfuſi parentes eſſent, in lucẽ prodijt filius, ſiue etiam in libertatis ſplẽdore ipſum 6 mater peperit, parentum ſubſtantiæ hæres ſit: idq́; ſiue ambobus parentibus è captiuitatis vinculis liberari continget, aut non: ſiue quũ vnus eorum libertatem nactus ſit, alter in calamitatis vinculis vitam finiet: ſiue deniq; vterq; parens in captiuitate morietur: extraquàm ſi mortem teſtamento cõdendo præueniant. Tunc enim illi quos teſtator voluerit, hæredes erunt: tamen vt trientis legitimum ſubſidium filio ſeruetur.

5 Lego ὅτε προαιρ.

6 Lego ἀπέλυσεν ἡ μήτηρ τὰ τῶν.

Ex l. 14. Qui teſta. fac. poſ. ff. quæ hic abrogatur hic titulus deſumpt⁹, obſcuram hanc cõſtitutionem intelligibilẽ reddit.

---

*VT DOMINI TESTAMENTO MANVMISSVS, SI ILLVM deceſſiſſe, aditamq́; eius hæreditatem eſſe ignoret, teſtari poſſit.

CONSTITVTIO XXXVII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τῷ παρόντι νόμῳ ἐλλείποντι πρὸς τελείαν κατάστασιν, ὅπερ ἐνδεῖ, τοῦτο τῇ προσθήκῃ τὸ πρέπον αὐτῷ ἀποδιδόαμεν σχῆμα. Φησὶ τοίνυν περὶ οἰκέτου ἐν δεσποτικῇ αὐτοῦ διατυπώσει ὁρμηθέντος ἐλευθερίας ἀξιωθῆναι, ἀγνοοῦντος δὲ τὸ διάταγμα, καὶ διὰ τοῦτο λογισμοῖς ἀμφιβόλοις ἐλευθερίας ἀντεχομένου, τέως μὲν μηδαμῶς αὐτὸν, διὰ τὴν ἄγνοιαν, τῆς ἐλευθερίας ἀποστερεῖσθαι, ἀλλὰ διάγειν αὐτὸν ἐλευθέρως, διατίθεσθαι δὲ αὐτὸν ὡς ἐλεύθερον ἐπ᾽ ἀδείας μὴ ἔχειν· οἷον μεταγνοὺς μέχρι τέλους ἣν δίδωσιν ἐλευθερίαν αὐτῷ παρεῖναι. μὴ γὰρ ἴσης ἐξουσίας ὡς ἐλευθέρῳ διατίθεσθαι τὰ οἰκεῖα, πῶς οὐχὶ πάλιν πρὸς τὴν προτέραν ἐπανήξει δουλείαν; Ἡμεῖς οὖν φαμὲν, ἐπειδήπερ τάξιν καὶ διαγωγὴν ἐλευθέραν παρέσχεν ὁ νόμος, καὶ τὰ ἄλλα παρέξειν ἃ τῇ ἐλευθερίᾳ συνέπεται. εἰ γὰρ κωλύειν αὐτὸν ἔδει τὰ τῶν ἐλευθέρων πράττειν, οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τούτων ἄξιον κρίνειν, πῶς οὐχὶ κἀκείνων ἀξιώσει τῶν πραγμάτων, ἃ ποιεῖν κυρίως ἔχει τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀξίωμα; Ἔστω τοιγαροῦν ὁ ἠλευθερωμένος, ἀληθῶς ἐλεύθερος, καὶ διατιθέσθω περὶ τῶν οἰκείων, ὅσα δεσποτικὴ γνώμη δέδωκεν αὐτῷ ἀναφαίρετα, ὡς ἂν βούλοιτο διατίθεσθαι. οὐ γὰρ πρέπον, ἐν τῷ φανερῷ τιμὴν τῆς ἐλευθερίας λαβόντα, δι᾽ ὑπόληψιν ἄδηλον ἀτιμάζεσθαι, καὶ τοῦ διατίθεσθαι ἀπείργεσθαι.

Περὶ

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

PRAESENTI *etiam legi plena absolutione deficienti, eius quod deest additione, decorã formam imponimus. Ait autẽ, seruum qui, quum domini sui testamẽto liber esse iussus sit, id ignorat, ideoq; incertis rationibus libertatẽ obtinet, interea nequaquam propter ignorantiam libertate priuari, sed in libertate viuere: vt autẽ tanquam liber testetur, ipsum potestatem non habere: quasi videlicet illam pœniteat, quam libertatem dedit, hanc ipsi perpetuò competere. Quũ enim illi vt libero de rebus suis testandi facultas nõ sit, quomodo non ad pristinã seruitutem redit?* Nos *itaq; dicimus, posteaquam gradum statũq; vitæ liberũ præbuit lex, illam etiã alia quæ libertatem comitantur, præbituram. Nã si ipsum facere quæ hominibus liberis duntaxat licent, prohibere oportebat, ipsa verò id non "prohibuit, sed dignum illum qui isthæc faciat iudicauit: quare item istis actionibus, quæ propriè libertatis dignitati competunt, illum non dignabitur? Esto igitur libertate donatus, reuera liber, statuitoq; de rebus quas illi dominus eximias dedit, quomodocunq; visum sit. Non decet enim, vt qui libertatis dignitatem manifestè accepit, ob incertam suspicionẽ ignominia afficiatur, atq; à testando arceatur.*

" Lego ἐκώλυσεν δὲ, & mox ἐκρινε.

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΒΑσιλέως οἰκέτας περὶ τῶν οἰκείων ὡς ἂν βούλωνται ὁρίζειν, ζῶντάς τε καὶ τὸν βίον καταλύοντας. Διάταξις λη.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΜΟΙ δοκεῖ καὶ τοῦτο πλεονεξία τις εἶναι, εἰ καὶ τὸ πρᾶγμα σχῆμα εὐπρόσωπον ὑποδύεται, τὴν ἐκ τοῦ νόμου διάταξιν. λέγω δὴ, τὸ μὴ τοῖς οἰκέταις παραχωρεῖν περὶ τῶν οἰκείων πραγμάτων διατίθεσθαι, ἀλλὰ τῶν καμάτων αὐτῶν, ὡς εἰκὸς, πολυπόνων μόχθων τὴν κτῆσιν, τὴν ἑκάστου δεσποτικὴν χεῖρα συλλέγειν. καὶ θαυμάζω τὸν ἐξ ἀρχῆς θέμενον τὸν νόμον, πῶς οὐδέν τι μέτριον καὶ ἐπιεικὲς τούτῳ προσένειμε. Πλὴν ἀλλ' οἵτε πατέρες τοῦ τοιούτου νόμου καὶ ὁ νόμος ἐχέτωσαν παρὰ τοῖς ἄλλοις τὸ ἀποδεκτὸν, ὡς ἡ ἑκάστου φέρει γνώμη. ἐγὼ δὲ τούτοις οὐδαμῶς ἀπονέμω χώραν ἀποδοχῆς, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς οἰκέταις συγχωρήσω κεῖσθαι τὸ δόγμα, πᾶσαν ἄδειαν παρεχόμενον περὶ τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως τούτοις παρέχομαι. Τοιγαροῦν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ πρὸς τὸν μετέπειτα βίον ἔστωσαν οἱ βασιλέως οἰκέται τὰ οἰκεῖα πράγματα ἀληθῶς οἰκεῖα κεκτημένοι, ἐν τῷ μὴ τὴν ἐξουσίαν ἀφαιρεῖσθαι ὡς ἂν βούλωνται περὶ αὐτῶν ὁρίζειν, ἄν τε πρὸς ἡλίου αὐγὰς περιστρέφωνται, ἄν τε τὸν βίον ὦσι καταλύοντες·

μηδὲ

*VT IMPERATORIS SERVI DE REBVS SVIS QVOMOdo velint, statuere possint.

CONSTITVTIO XXXVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HOC quoq;, quanquā plausibilē præ se speciem (legalem nempe ordinationem) ferat: æquitatē mihi tamen excedere videtur. Dico autem, quod seruis de rebus suis statuere "non permittitur: sed quæ laboribus suis" arduisq; (vt conijcere licet) molestijs quæsierint, ea cuiusq; domini manus colligunt. Ac sanè mirari subit, quomodo ab initio lata lex nihil moderationis neq; æquitatis huic rei attribuerit. Verū tamē ij è quibus nata ista lex est, atq; adeò lex ipsa ab alijs, vt cuiusq; volūtas feret, approbantor. Ego autē nequaquam illos probo, neq; illud placitū in seruis meis obtinere sinā: sed cōtrà, plenam ipsis administrandarum rerū suarum "potestatem facio. Ex hoc itaq; tempore in omnem posteritatem Imperatoris serui rerum suarum reuera domini sunto: ita sanè, vt siue sani sint, siue ægroti mortem imminere putent, de rebus suis pro arbitrio statuēdi potestate nō priuētur:

" L. 16. qui testa. fac. pos. ff.
" Lego καὶ πολυπόνων.

" Omisso παρεχόμενον pro παρέχομαι, lego παρεχόμενος.

μηδ᾽ ἕνεκα τῆς δουλείας, ὧν ὑπῆρχον κύριοι πραγμάτων ἐξωθούμενοι τῆς κυριότητος. Περὶ μὲν οὖν βασιλέως οἰκετῶν οὗτος κεκαινίσθω καὶ κρατείτω νόμος· τοῖς δ᾽ ἄρχουσι καὶ τῷ ἄλλῳ τῆς πολιτείας πληρώματι, εἴγε μὴ βούλοιντο πρὸς τὴν ἡμετέραν γνώμην ἀφορᾶν, ἔξεστι πρὸς τὸν ἀρχαῖον περὶ τῶν δουλικῶν πραγμάτων νόμον ὁρᾶν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΑΣΩτον τὰ συμφέροντα διοικεῖν.

Διάταξις λθ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΔΕΙΣ ἐν ἀνθρώποις οὕτως εἰς ἄκρον κατήντησε τελειότητος, ὡς μηδέποτε ἀσύμφορόν τι ἑαυτῷ πραγματεύεσθαι· καὶ οὐδεὶς οὕτως (οἶμαι) δυστυχὴς ἄκρως εἰς φρένας, ὡς μὴ πολλάκις ἑαυτῷ χρήσιμος γίνεσθαι. οὔτε γὰρ τὸν παντὴ τῇ ἑαυτοῦ συνέσει θαρροῦντα πάντα πράττειν ἀνεμεσήτως ἐᾷ τὸ θεῖον, οὔτε τὸν ἐνδεᾶ συνέσεως (πλάστης ὢν καὶ τοῦ ἰδίου πλάσματος κηδεμὼν) διὰ παντὸς ἀφίησι τῇ ἀσυνεσίᾳ σφάλλεσθαι. Τοῦτο προοιμιασάμενοι δι᾽ ἐκεῖνον τὸν νόμον, ὃς παντάπασιν ἀπεκώλυε τὸν ἄσωτον περὶ τῶν οἰκείων ἢ βούλεσθαί τι ἢ διατίθεσθαι. καίτοιγε ἐχρῆν, ἐνορῶντα εἰς τὰ οἰκονομούμενα, πρὸς τὴν

ἐκεί

neq; seruitutis nomine ex reru quas possederint dominio expellantur. De Imperatoris *igitur seruis hæc nouiter lata lex esto, vigoreq; habeto.* Magi*stratibus autē reliquæq; promiscuæ plebi, si huic nostro placito acquiescere nolint, ad veterē de seruilibus bonis legem respicere fas esto.*

VT PRODIGVS, QVAE EX RE IPSIVS SINT, FACERE possit.

CONSTITVTIO XXXIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

MORTALIVM *nemo ad eā absolutionē peruenit, vt non obnoxiè aliquādo res suas gerat:neq; quisquam (ni fallor) ita desipit, quin crebrò sibi vtilis esse poßit. Neque enim qui in omnibus prudentiæ suæ fidit, hunc omnia irreprehensibiliter facere sinit* Deus:*neq; idem, quū creator creaturæq; suæ curator sit, mentis inopem per omnia ex imprudentia frustrari permittit.* Præ*fatus hoc sum propter illam "legem, quæ prodigum de rebus suis quicquā aut velle aut statuere, omnibus modis prohibet. Quam quidem legem, coniectis in res gestas oculis,*

" Vide 1.1. de cura furio. & al. ext. min. dan.l.ff.

ἐκείνων θεσπίζειν κατάστασιν, ἀλλὰ μὴ οὕτως ἁπλῶς καὶ μὴ ἀσύμφορόν τι διωκονόμητο, μὴ δέχεσθαι, εἰ δὲ λυσιτελὲς, καταδέχεσθαι. νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον διορίζει, ἀλλὰ καθάπαξ ἀποκλείει τῷ ἀσώτῳ τὴν περὶ τῶν οἰκείων βουλήν. τοῦτο ἡμεῖς ὀρθῇ ψήφῳ μὴ προσήκειν ὑπολαμβάνοντες, διαστειλάμενοι, θεσπίζομεν, ἃ μὲν κρίσεις ἐσφαλμένας καὶ τὸν ἄσωτον χαρακτηρίζουσα λέγει, μήτε ἀποδοχῆς μήτε κυρώσεως ἀξιοῦσθαι· ἃ δὲ πρὸς τὸ λυσιτελὲς ὁρᾷ, μηδαμῶς ἀναπόδεκτα συγχεῖσθαι, μηδὲ ἀθετεῖσθαι. τί γὰρ εἰ ὁ ἄσωτος κλῆρον τοῖς οἰκείοις ἐβουλήθη καταλιπεῖν, ἢ τίνας τῶν ἑαυτοῦ διακονημάτων, ἢ οἰκετῶν τῆς βαρείας τῆς δουλείας ἀπαυχενίσαι πλοιόν; ἆρ' ὅτι ἄσωτος, διὰ τοῦτο μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ τοιαῦτα βούλεσθαι; τί δὲ, εἰ χωρίον ἔχων ἑαυτῷ ἐπιζήμιον, ἄλλος δέ τις τῶν δυναμένων θεραπεῦσαι τὴν ζημίαν, βουληθεὶς αὐτοῦ ἐν κτήσει γενέσθαι, πλέον ἢ ὅσου ἄξιον τὸ χωρίον ἀντιδιδοὺς, ἐκείνῳ τὴν ζημίαν κουφίζει; ἆρ' ἡ ἀσωτεία τὴν ἐκείνῳ συμφέρουσαν καὶ βουλὴν καὶ πραγματείαν κωλύει; ἀλλ' οὐχ ὁρῶ τὸν τρόπον. ὅπερ οὖν ἔφην, τῶν πραγμάτων τηρείσθωσαν αἱ καταστάσεις. κἂν μὲν ἐκεῖναι οὐδέν τι τοῦ ἀσώτου τρόπου ὀφθεῖησαν ἔχουσαι, εἶναι βεβαίους τὰς διατάξεις· εἰ δὲ ἁμαρτάνουσαι τοῦ σώφρονος λογισμοῦ φαίνοιντο, μήτ' ἀποδοχῆς, μήτε βεβαιώσεως ἀξιούσθωσαν.

pro illarum ratione, non autem ita "simpliciter sancire: &, si quid inutiliter gestum esset, non admittere: in quo verò aliqua vtilitas vertere tur, id suscipere oportebat. Nunc verò nihil istiusmodi præscribit, sed in vniuersum prodigo de rebus suis consultādi potestatem adimit. Id nos recto iudicio non conuenire suspicati, legem illam relaxātes, statuimus, vt quæ iudicium erroneum, quodq́; prodigum designet, dictet, neq; approbatione, neq; confirmatione digna habeantur: quæ verò ad vtilitatem spectent, suscipiantur, atq; nequaquam reprobentur. Quid enim, si prodigus aut hæreditatem necessarijs suis relinquere, aut pauperibus sua distribuere, aut deniq; grauem seruitutis torquem seruorum ceruicibus adimere velit? An ideo quòd prodigus est, id illi non "licere velle dicendum? Quid, si quum prædium damnosum habeat, alter quispiam, qui vitio mederi poßit, maiore precio quàm quanti prædium sit, id emere, ipsumq́; damno leuare velit? An prodigalitas, quo minus ille sibi consulat, vtiliterq; negocietur, impediet? At rationē non video. Quod itaq; dixi, rerum gestarum conditio obseruator: & si in ea prodigi mores non conspiciantur, quod actum est, ratum esto: si verò à prudenti rerum gestione aberratum esse appareat, id neque approbatione, neque confirmatione dignum habetor.

" Lego ἁπλῶς καὶ εἰ μὴ ἀσ.

" Lego βούλεσθαι λεκτέον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΙΣκομίζεσθαι τοὺς οἰκέτας τῶν ἀδιαθέτων καὶ τῶν κληρονομησάντων τελευτώντων.

Διάταξις μ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Οἱ πάλαι μὲν τῶν νόμων ἐκθέσεως πεποιημένοι τὴν πρόνοιαν, πολλὰ τῶν τοῦ βίου πρὸς κατάστασιν ἀγαγόντες, καὶ μαρτύριον ἱκανὸν τῆς αὐτῶν φιλανθρώπου γνώμης, τοὺς νόμους καθ' οὓς ἡ πολιτεία διευθετεῖται. καταλελοιπότες, οὐκ οἶδα ὅπως τὸ περὶ τῶν αἰχμαλώτων μέρος, οἷς οὐ διδόασι κυριότητα περὶ τῶν ἰδίων πραγμάτων διατίθεσθαι, οὐχ ὁμοίως τῇ ἄλλῃ τούτων ὁμολογεῖν πεποιήκασι φιλανθρωπίᾳ. ἃ μὲν γὰρ περὶ διαθηκῶν αὐτοῖς ἡ νομοθεσία περιέχει, λίαν φιλανθρώπως νενομοθέτηται. τὸ γὰρ, ἐνίοτε μαρτύρων καταλαμβανούσης ἀπορίας, ὁρίσαι, καὶ ἀριθμῷ ἐλάττονι μαρτύρων ἐπισφραγίζεσθαι τὰ διατετυπωμένα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀμαρτύρους πολλάκις οὔσας κυροῦσθαι τὰς διατάξεις (ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐν παρατάξει πιπτόντων ὁρίσατο) μεγάλης τῆς φιλανθρωπίας ἀπόδειξις. ἡ δὲ περὶ τῶν αἰχμαλώτων νομοθεσία οὐκ ἔτι ἀδελφὴ οὖσα τῶν εἰρημένων ὁρᾶται, οὐδὲ τῆς αὐτῆς ἀποκυηθεῖσα φιλανθρωπίας.

VT CAPTIVI TESTAMENTI FACTIONEM HABEANT.

CONSTITVTIO XL.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVI olim edendis legibus operā nauauere, quum multa ad res humanas rectè moderandas in medium protulerint, locuplesq; benignitatis suæ testimonium (leges nempe, secundum quas respub. concinno in statu conseruatur) reliquerint: tum haud scio qua ratione fecerint, vt de captiuis tractatus, quibus de rebus suis statuendi potestatem "non faciunt, reliquæ ipsorum benignitati non responderet. Quæ enim de testamentis ipsorum legislatio complectitur, valde comiter ac benignè constituta sunt. Nam quod statuerunt, " vt interdum quando inopia testiū laboraretur, à minore etiam testium numero testamentum obsignaretur: quin & nullis adhibitis testibus, persæpe tamen testamentū ratum haberetur, queēadmodum de ijs qui in acie occumbunt " constitutum est: permagnum sanè benignitatis est argumentum. At de captiuis placitum iam dictorum non esse simile, neque ex eadem benignitate prognatum videtur. L. 8. Qui testa. fac. poss. ff. "L. vlt. de testa. & quēad. C. " Vide tit. de testa. mil.

Quòd

οἷς γὰρ οὐ παραχωροῦσιν αὐτοῖς περὶ τῶν οἰκείων διατάττεσθαι, οὐ μόνον οὐχὶ φιλάνθρωπόν τι περὶ αὐτῶν ἐγνώκασιν, ἀλλὰ καὶ τρόπον ἕτερον τὴν αἰχμαλωσίαν ἐπιτείνουσι. πῶς γὰρ οὐχὶ τούτους πάλιν αἰχμαλωτίζουσιν; ἢ πῶς οὐκ αὔξεται τὸ δεινὸν, καὶ ἄλγος ἀπαραμύθητον, καὶ τοῦ θανάτου κέντρον ἐπωδυνώτερον κατὰ τῆς καρδίας αἰχμάλωτος φέρων ἄπεισι τῶν ἀνθρωπίνων, ὅταν οὐ μόνον ἐν αἰχμαλωσίᾳ καταστρέφῃ τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ, εἴ τινα ἐν τοῖς ὁμοφύλοις οἶδεν ἑαυτῷ προσοῦσαν ὕπαρξιν, περὶ ταύτης οὐκ ἔστι βουλεύεσθαι κυρίως· ἀλλ' ἐξωθεῖται τῶν οἰκείων, ὡς ἀλλοτρίων, καὶ τῶν πόνοις οἰκείοις κτηθέντων τῆς οἰκονομίας ἐκβάλλεται, ὧν ἐκεῖνος προκινδυνεύων εἰς τὰ τῆς δορυαλώτου κατέστη δεινά. πῶς δὲ, εἴ τινες εἰσὶ τῷ αἰχμαλώτῳ κατὰ γένος διαφέροντες, ἢ τέκνα, ἢ γυνὴ, ἢ ἀδελφὴ, ἢ ἕτεροι οὓς ἐπικλήρους οἶδεν ὁ νόμος, οὐχὶ πάντες ὁμοίως πρὸς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου ἐρχομένην αὐτοῖς κληρονομίαν ἀποβλέψαντες, τῇ ταύτης ἐλπίδι τὴν περὶ τοῦ συγγενοῦς αἰχμαλώτου τῆς ἐλευθερίας παρήσουσιν ἐπιμέλειαν; ἴσμεν γὰρ τὸ ἀνθρώπινον, ὡς εὐαρίθμητοι λίαν φίλτρον ἀληθινὸν διασώζουσι, καὶ τούτου μόνου ἕνεκα πρὸς βοήθειαν τῶν ἀλγεινοῖς περιστοιχιζομένων ἡ γνώμη αὐτοῖς ἐπεγείρεται· οἱ πλεῖστοι δὲ προσδοκίᾳ τοῦ τυχεῖν τινὸς χάριτος, ἐπὶ βοήθειαν χωροῦσι τῶν χρῃζόντων τῆς βοηθείας. πόθεν οὖν ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων ἢ τῶν συγγενῶν τις ἢ ἑταῖρος ἀναλάβοι φροντίδα; εἰ μὲν γὰρ ἦν

ἐπ'

Quòd nanq; de rebus suis constituere illis non permittunt, non solùm non benignum aliquid de ipsis decreuerunt: verumetiam ipsam captiuitatem alio modo intendunt. Quomodo enim rursum illos in captiuitatem non ducunt? aut quomodo malum irrecreabilisq; tristitia non adaugetur, & morte acerbiorẽ in corde captiuus non circunferens aculeum, rebus excedit humanis: quando non modo in captiuitate vitam finit, verumetiã si qua apud cõtribules bona habet, de his illi" constituendi potestas nõ est: sed suis rebus, tanquã alienis, expellitur: & quæ suis laboribus quæsierit, proq; quibus suscepto periculo in captiuorum infortunium incidit, ab horum dispensatione eijcitur? Quomodo item, si quos necessarios captiuus habet, vt liberos, vxorẽ, fratres, aut alios, quos ad ipsius hæreditatem lex vocat, ij non similiter omnes obuersis in hæreditatẽ ab intestato ad se deuoluendam oculis, curã liberandi captiui, illius consequẽdæ spe, non omittent? Nouimus siquidem res humanas, vt pauci admodum verum amorẽ conseruent, eiusq; vnius gratia ad opitulandum calamitate implicitis perpaucorum animus excitetur. At qui spe nanciscendæ cuiusdam remunerationis ad ferendum indigentibus auxilium procedant, horũ sanè longè maximus est numerus. Qua re itaq; moti cognatus" aliusq; quispiã captiuorũ suscipiãt curam? Si quidem statuẽdi

" Lego βουλεύσεως κύριος.

" Lego ἕτερος.

fac-

ἐπ' ἀδείας αὐτοῖς περὶ τῶν οἰκείων βουλεύσασθαι, ἔμελλόν τινες, ἀναλογιζόμενοι ὡς οὐκ ἀκερδεῖς αὐτοῖς ἔσται ὁ πόνος, μὴ ῥαθύμως αὐτὸν ἀναδέχεσθαι. ἐνεθυμοῦντο γάρ, ὡς εἰκός, ὡς ἢ τῆς σπουδῆς αὐτῶν εἰς πέρας διεξελθούσης, καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερίας τυχόντων, ἕξουσί τινα χάριν ὑπὲρ ὧν διεσπούδασαν· ἢ, κἂν τὴν ἐκείνων σπουδὴν ὁ θάνατος προφθάσας ἐν δεσμοῖς ὄντα λάβοι τὸν ἄνθρωπον, ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκείων διατάξει ἔσται τινὸς πλείονος ἀξιῶν μερίδος τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πεφροντικότα τῶν ἄλλως ἠμεληκότων. οὐ γὰρ ἀμνημονήσειν αὐτὸν καὶ παρὰ φαῦλον τοὺς πόνους ποιήσεσθαι ὑπελάμβανον. τούτοις οὖν, ὥσπερ ἔφην, τοῖς λογισμοῖς ἔμελλόν τινες οὐ ῥαθύμως εἰς τὴν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν αἰχμαλώτων σπουδὴν διανίστασθαι. νῦν δέ, τῶν μὲν κωλυομένων διατάττεσθαι, τῶν δὲ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων εἰς τὴν ὕπαρξιν ἐμβαινόντων, οὐκ οἶδα εἴ τις εὑρεθείη τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀναρρύσεως πόνους ἀναδεξάμενος. ἥ τε γὰρ ἐλπὶς τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας, καὶ ἡ ἐνθύμησις τοῦ μήποτε διακενῆς κάμοι, τὰς εἰς ἑαυτοῦ σπουδὰς τοῦ θανάτου προλαβόντος, καὶ τὸν αἰχμάλωτον ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίσαντος, ὀκνηρότερον (ἵνα μὴ λέγω παντελῶς ἀπρόθυμον) ποιεῖ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν. ὅπερ οὐκ ἔτι ὁμοίως συνέβαινεν, εἰ μὴ ἄκυρον αὐτοῖς ἡ νομοθεσία εἰργάζετο τὴν διάταξιν. Εἰ δὲ καὶ λύτρον ψυχῆς ἡ ἰδία κτῆσις, πῶς οὐχὶ καὶ κατὰ τοῦτο ἀδικίαν ἀκροτάτην ὑπομένουσιν οἱ αἰχμάλωτοι, οὐκ ἐώμενοι παρὰ τοῦ νόμου περὶ τῶν προσόν-

των

facultas de rebus suis ipsis esset, nonnulli laborē damnosum sibi non futurū reputantes, non segniter illum suscepturi essent. Cogitarēt *etenim (vt verisimile est) si aut conatus ipsorum ad finem deduceretur, captiuiq́; libertatē consequerentur, se munus aliquod esse pro opera sua & labore accepturos, aut etiam si conatus finem mors præueniens, captiuum de medio tolleret, illum in testamento suo eum qui ipsius curā habuisset, maiore portione quàm illos qui ipsum neglexissent dignaturum.* Non *enim immemorem fore ipsum, neq; labores nihili facturū arbitrarentur.* Hac *igitur ratione (quemadmodum dixi) futurū esset, vti aliquis nō indiligenter ad liberandorū captiuorū curam sese erigerent.* Nunc *verò, quum hi testari prohibeātur, illi autē ab intestato heredes in bona concedāt: haud scio si, qui pro liberatione labores suscipiat, quisquā inueniri possit. Successionis enim ab intestato spes, metusq́; ne in vanum laboretur: si fortè "liberationem mors præuertat, captiuumq́; rebus humanis eximat,* homines *tardiores (vt ne prorsus animo alienos dicam) ad id aggrediendū facit.* Quod *sanè nō itidem contingeret, si lex illorū testamenta irrita non faceret.* Iam *verò si liberandæ animæ precium propria cuiusq; facultates sunt, quomodo nō in hoc etiam captiui iniuriam longè maximā sustinent, quòd dum non sinuntur à lege de rebus suis*

"Lego τὰς ἑαυτοῦ, omisso εἰς.

των ὁρίζειν, ἂν τοῦτο βούλωνται, ὑπὲρ ψυχῆς αὐτῶν τινὰ διακοσμεῖσθαι τῶν πραγμάτων; ἔτι γε μὴν καὶ τὰ περὶ ἐλευθερίας ἀτόπως ἐκ τούτου διακείμενα, καὶ τὸ μᾶλλον ἀτοπώτατον, ὅτι μὴ διδομένης ἀδείας τοῖς αἰχμαλώτοις διατίθεσθαι, ἀνακύπτουσι πολλάκις τῆς ὑπάρξεως κτήτορες οὓς ἡ τῶν ἐχθίστων εἶχε μοῖρα, καὶ οὐδ' ἐνορᾶν αὐτοὺς ἐν ζῶσιν ὄντες ἠνείχοντο. οὗ τί ἂν εἴη φαυλότερον; Τοῦτο οὖν οὕτως ἔχον οὐκ ἔδοξε τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν δίκαιον παριδεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, κατὰ δύναμιν τὴν παρὰ τοῦ κρείττονος διδομένην, ὥστε τὴν ἡμετέραν πολιτείαν εὖ διοικονομεῖσθαι πεφροντίκαμεν, οὕτω πρὸς τὸ ἄμεινον καὶ τὰ περὶ τῶν αἰχμαλώτων ἐπανορθοῦν διεγνώκαμεν. Θεσπίζομεν τοίνυν, ἀπὸ τοῦ παρόντος μηδαμῶς τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ τῷ ἀπείργοντι αὐτοὺς διατίθεσθαι νόμῳ, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον, ὑποκεῖσθαι· ἀλλ' ἐξεῖναι τούτοις, εἰ μὲν οἷόν τε, παρουσίᾳ πέντε μαρτύρων, εἰ δὲ μή, τριῶν· εἴτε γραφῇ παραδοῦναι τὴν βούλησιν, εἴτε ἀγράφῳ διατάξει ἐκτίθεσθαι. δηλονότι ὅρκῳ βεβαιούντων τῶν εἰς τὴν μαρτυρίαν παραληφθέντων τὸ ἀπαρακίνητον τῇ τοῦ τελευτήσαντος διατυπώσει. ἄν τε, παίδων ὄντων, ἐκείνους καταλείποιτο τῆς περιουσίας κυρίους, ἄν τε, μὴ παῖδας ἔχων, ἑτέρους εἰς τὸν κλῆρον εἰσάγῃ. οὐ γὰρ δίκαιον ἡγούμεθα, τοὺς ἐπ' ἴσης μετέχοντας τοῦ κοινοῦ τῆς πολιτείας ὀνόματος, μὴ ἴσῃ μοίρᾳ τῶν τοῦ νόμου δικαίων τιμᾶσθαι, καθ' οὓς τὸ ὁμόφυλον πολιτεύεται, ἀλλὰ

τοὺς

suis statuere, etiamsi velint, pro animabus suis nihil rerum suarum erogare poßint? Ad hæc porrò quum liberationis ratio hinc absurditatem contrahat, tum verò multò absurdißimũ est, quòd dum testandi facultas captiuis non datur, frequenter illi qui inimicißimi fuissent, quosq; ipsi, si viuerent, ne aspicere quidem sustinerent, illorum facultatum domini existãt. Qua quæso re quid poßit esse turpius? Hoc igitur *quum hunc ad modum sese habeat, nõ negligi debere* Maiestati *nostræ visum est: sed quemadmodum in alijs pro viribus diuinitus nobis datis, vt rectè respub. nostra gubernetur solicitè egimus: sic & de captiuis tractatum in melius corrigere decreuimus. Sancimus autem, vt dehinc captiui, quæ ipsos à testando arcet, legi neutiquam obnoxij sint: sed vt ipsis (si poßibile sit) quinque, sin minus, tribus testibus præsentibus, extremam voluntatem, siue literis commendare, siue sine scripto pronunciare liceat: tamen vt qui ad testimonium assumpti sunt, reuera illam defuncti voluntatem esse iureiurãdo affirment: idq; siue quum liberi subsint, illos bonorũ suorum hæredes relinquãt, siue quũ liberos non habeant, alios in hæreditatem introducant.* AE*quum enim nõ putamus, vt qui communis reipub. nominis æqualiter participes sunt, eiusdemq; esse gentis censentur, non æquabili ex lege iure honorentur: vt*

τοὺς μὲν ἀπαράτους αἰχμαλωσίας, ἔχειν ἐξουσίαν ὡς αὐτοῖς δοκεῖ περὶ τῶν ἰδίων βουλεύεσθαι, τοὺς δὲ μὴ, ὥσπερ ἔγκλημα ἔχοντας ὅτι προπολεμοῦντες τῶν ὁμοφύλων εἰς πεῖραν ἁλώσεως ἦλθον. Εἰ μέντοι γέ τις τῶν δορυαλώτων, ἢ ἐθελοντὴς, ἢ ὑφ' ὧν κατέχεται βίαν ὑπομένων ἐπὶ ταύτην ἔλθοι τὴν γνώμην, ὥστε τὰ αὐτοῦ πράγματα εἰς τοὺς πολεμίους χωρεῖν διατυπῶσαι, τότε οὐδαμῶς τὰ διατυπωμένα βέβαια εἶναι, ἀλλ', ὡς μὴ κατὰ τὸ πρέποντα Χριστιανοῖς πολιτεύματι γεγενημένη, ἐκπιπτέτω ἡ διάθεσις. Ταῦτα μὲν διωρίσθω περὶ τῶν διαθηκῶν τὸ τῆς ζωῆς τέλος προφθάσας διανοηθέντων. Εἰ δ' ἡ τέλεος ἐπιστᾶσα τοῦ βίου ἡμέρα τῶν ἀνθρώπων ἀδιάθετον ἀφανίσοι τὸν ἄνθρωπον, παρόντων μὲν τινῶν εἰς οὓς ὁ κλῆρος διαφέρει, ἀνιόντων ἢ κατιόντων, πρὸς αὐτοὺς ἡ περιουσία πορευέσθω· μὴ ὄντων δέ τινων προσώπων πρὸς οὓς ἡ κληρονομία ὁρᾷ, τῶν τοῦ ἀνθρώπου ἀφανισθέντος αἰχμαλώτου πραγμάτων (φημὶ δὲ μήτε τοὺς ἀνιόντας μήτε τοὺς κατιόντας οἰκειοῦσθαι τὸ τοῦ τεθνηκότος γένος) πρότερον σκοπεῖν μὲν κελεύομεν εἴ τισιν ὑπόχρεως ἦν, καὶ τῶν χρεῶν ὑπεξαιρουμένων, τὰ περιλειπόμενα πράγματα διχῆ διαιρεῖσθαι, ὥς τε τρίτον καὶ δίμοιρον· καὶ τὸ μὲν τρίτον εἰς τὴν ὑπὲρ ψυχῆς διανομὴν ἀφορίζειν, τοῦ δὲ ἑτέρου μέρους ἐν τοῖς βασιλικοῖς ταμείοις γίνεσθαι τὴν ἀνάληψιν· οὐ μέντοι γε τῶν οἰκετῶν. ταῦτα γὰρ, εἰ μὴ τῶν χρεῶν ἡ ἐκπλήρωσις ἐκποδὼν σταίη, πάντα ἐλευθερίᾳ τετιμῆσθαι βουλόμεθα. τὸν αὐτὸν δὲ τύπον τηρεῖσθαι τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως καὶ ἐφ' ὧν οὐ παρέσ-

videlicet qui liberi à seruitute sunt, statuēdi de rebus suis, vti visum est, potestatē habeant: quibus verò illa manus intulit, quasi culpā cōmiserint, quòd pro tribulibus propugnando in captiuitatis necessitatē deuenerint, non item. Caeterùm si captiuorum quispiā aut sua sponte, aut eorum quorū in potestate est, vi adactus, hoc in animū inducat, vti res suas ad hostes cōcedere testamēto iubeat: nequaquā tunc placitū ipsius ratum sit: quasiq; non pro decoro reip. Christianae testamentum factum sit, in irritum cōcidat. Atq; haec quidem de ijs "qui vitae finē testamēto anteuerterunt, sancita sunto. Si verò vltimus vitae dies subito illi superuenerit, atq; intestatus de medio sublatus sit: tum si qui, ad quos haereditas pertinet, siue ascendentes, siue descendētes "supersint, ad hos illa se conferet: si verò nulli sint ad quos bonorū defuncti captiui successio spectet (dico quos neq; ascendentes, neq; descendentes defuncti familia agnoscit) primùm considerari an aliquibus debeat, deindeq; deducto aere alieno reliqua bifariā in trientē & bessem diuidi, ac trientem demum in erogationem pro anima faciendam separari, alteram autē partem in fiscum recipi iubemus: tamē vt serui his non immisceantur. Hos enim, nisi aes alienum exolui non poßit, omnes libertate honorari volumus. Quae eadem rerum disponendarum forma custodienda erit, quando nihil aeris alieni

" Lego πρὸ τῶν τῆ διαθήκη, & mox προφθάσαι.

" Lego περιόντων.

σι χρεία, ὅταν, ὡς εἴρηται, κληρονόμων ἄπορος ἀπίοι τοῦ βίου ὁ τῇ αἰχμαλωσίᾳ κάτοχος. Ἡ μὲν οὖν εἰς ἐπίνοιαν ἡμῶν ἥκουσα περὶ τῆς νομοθεσίας ἣ τοὺς αἰχμαλώτους ἐλύπει, διόρθωσις, διὰ τοῦδε τοῦ θείου ἡμῶν νόμου ἐκτίθεται. ἡ δὲ σὴ μεγαλοπρέπεια τὸ θέσπισμα τοῖς ὑπὸ χεῖρα ἐγνωσμένον κατασκευάσω· ὡς ἂν δῆλον πᾶσι γεγονέτω, ἅπαντες περὶ τῶν οἰκείων, ἣν οὓς ἡ αἰχμαλωσία ἔχει, ὡς ἂν ἐθέλωσι, διορίζονται.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΜΕΝ ταῖς πόλεσι διὰ πέντε μαρτύρων κυροῦσθαι τὰς διαθήκας, ἐν ὁδοιπορείαις δὲ καὶ ἀγροῖς εὐαπόδεκτον εἶναι καὶ τὴν διὰ τριῶν κύρωσιν.

Διάταξις μα.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΝ πᾶσι μὲν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν, ὅσα τὴν διὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖ πίστιν, ὀφειλόμενόν ἐστι προσεῖναι τὴν διὰ τοῦτο βεβαίωσιν· μάλιστα δὲ χρήζουσι διατάξεων αἳ γίνονται πρὸς τὴν τελείαν ἡμῶν τῆς ζωῆς ἡμέραν ἀποβλεπόντων, τῆς τοιαύτης βεβαιώσεως. οὐ γάρ ἐστι περιληπτόμενος τρόπος ὃς ὀρθῶς αὐταῖς διαιτήσει, εἰ μὴ τὸ ἐκ τῶν μαρτύρων πρός ἐστιν ἀσφαλές. ἔδει οὖν, ὅσον ἀναγκαῖον τυγχάνει

fuerit, seruitutiq; obnoxius (quemadmodum dictum est) sine hæredibus decesserit. Quæ itaque nobis eius legislationis, quæ captiuos contristabat, in mentem correctio venit, per sacram hãc exposita est legem. Tua autem magnificentia sanctionem subditis notam facito: quò quũ innotuerit, omnes de rebus suis, etiam quos captiuitas detinet, quocunq; modo velint statuant.

---

*VT IN CIVITATIBVS QVINQVE, IN ITINERIBVS verò & agris tres testes ad testamentorum fidem sufficiant.

CONSTITVTIO XLI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVVM *omnibus humanæ vitæ negocijs, quæ testium fidem requirunt, inde robur adesse oporteat: tum verò maximè* 1 *quæ vltimi vitæ nostræ diei contemplatione dispositiones fiunt, istiusmodi corroboratione indigent. Nullus enim reliquus modus est, qui rectè ipsis ius dictet, nisi ipsis à testibus præsidium adsit. Oportebat itaque, quo magis necesse est statuta ho-*

1 Lego χρῄζουσιν ἐκεῖναι τ͂ διατ. & mox γίνονται ἡμῶν πρὸς τὴν τελεί-αν τῆς ζω.

βεβαίας εἶναι τὰς ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπιόντων ἀνθρώπων πραγματευομένων διατυπώσεις, τοσοῦτον αὐτὰς ἀσφαλίζεσθαι διὰ τῆς μαρτυρίας. ἀλλ' ἐπεὶ ὁρῶμεν πολλάκις ὑπὸ τῆς ἀπορίας τῆς ἐπιζητουμένης ἀκριβείας τὰ πράγματα, πρὸς τὴν ἐνδεχομένην κατάστασιν καθιστάμενα (μὴ γὰρ παρόντος χρῆσθαι τῇ ἀκριβείᾳ, ἀνάγκη χρῆσθαι καθὼς ἄν τις εὔπορος ᾖ) οὐκ ἔξω προνοίας ἡμῖν ἐφάνη καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ταῖς διαθήκαις ὀφειλόντων μαρτύρων παρεῖναι διορίσασθαι. Τοῦτο μὲν οὖν εἰς νοῦν ἦλθε καὶ τῷ ἀειμνήστῳ ἡμῶν πατρὶ διαιτῆσαι, πλὴν ἔοικεν οὐ πάνυ τι ἀκριβῶς ἔχειν τὸ διορισθέν. τῶν γὰρ πρὸ αὐτοῦ νομοθετῶν οὐ μὲν ἑπτὰ περιλαμβάνεσθαι μάρτυρας, οὐ δὲ πέντε, γνώμην ἐξενηνοχότων· (ἑπτὰ μὲν ἐν πόλεσιν ἃς ἅπαξ πολυανδρουμένας μὴ ἀποχωρεῖν, πέντε δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ὁδοιπορίαις, διὰ τὴν πολλάκις συμβαίνουσαν τῶν εἰς πίστιν ἀξίων περιτυγχανόντων ὀλιγότητα) τούτων οὕτως ἐπ' ἐκείνων διακριθέντων, καὶ ὁ ἡμέτερος πατὴρ τὸν ὑπερέχοντα ἀριθμὸν παρελθὼν, ἔν τε πόλεσιν ὁμοίως καὶ ἀγροῖς καὶ ὁδοιπορίαις ἀπένειμε τὴν διὰ πέντε μαρτύρων ταῖς διαθήκαις βεβαίωσιν, πρὸς τὴν νῦν κατασχοῦσαν τὸν βίον ἔνδειαν τῆς ἀρετῆς, ὥς ἐμοί γε δοκεῖ, ἀπιδών. ὅμως, ὅπερ εἴρηται, οὐ πάνυ τῆς ἀκριβείας τῷ δόγματι πρόσεισι. τάχα γάρ τις ἐρεῖ ὡς οὐκ ἴσον ἐχρῆν ἀπονεῖμαι τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' εἰς τὸ βραχύτερον συστεῖλαι τὴν ἐν ἀγροῖς καὶ

ὁδοι

minum è vita decedentiũ 2 *firma esse, eo quoq; magis eadem per testimonia stabiliri. Verùm quoniam frequenter res propter eorũ quæ strictius requiruntur penuriam, ad poßibilem modum deduci videmus (quum nanq; stricto iure vti non datur, quenq; quo modo potest vti necessitas est) de testium numero, quot testamentis adesse debeant, statuere non alienum à prouidentia nobis visum est. Atq; hoc quidem etiam sempiternæ memoriæ patri nostro in mentẽ venit: verùm quòd statuit, nõ valde id exactè statutum esse iudicatum est. Quum enim superiorum legislatorum* 3 *alius septem, alius verò quinq;* 4 *assumendos esse testes censuisset (septẽ quidem in ciuitatibus, quippe vbi propter hominum multitudinem, vt consentaneum est, testes* 5 *defuturi nõ sunt: in agris verò & itineribus, quinq;, quòd magna illic plerunq; hominũ fide dignorum raritas sit) quum hoc (inquam) ita de illis constitutum esset, pater noster exuperantem numerum despiciens, simul in ciuitatibus, simul in agris & itineribus per quinq; testes testamẽtis vigorẽ attribuit: idq; ideo (mea quidem sententia) quòd quanta nunc virtutis inopia humanã vitam occupet, considerarit. Attamen (id quod dictũ est) non admodum exacta ratione placitum illud nititur. Dicat enim forsasse aliquis, æqualẽ numerũ attribui non oportuisse, atq; testimonium quod in agris & itine-*

2 Omitto πραγματευομένων.

3 Vid. l. vlt. de test. & quemad. test. or. C.

4 Lego παραμένεσ.

5 Quid pro ἀποχωρεῖν ponã, nõ occurrit.

ὁδοιπορίαις γενομένην μαρτυρίαν. Ὃ οὖν ἐκεῖνος παρεῖδεν, τοῦτο ἡμεῖς οὐ παριδόντες, θεσπίζομεν, ἐν μὲν ταῖς πόλεσι τὴν διὰ πέντε μαρτύρων χορηγουμένην ταῖς διατάξεσι κύρωσιν τυγχάνειν ἀποδοχῆς· ἐν ὁδοιπορίαις δὲ καὶ ἀγροῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ὀλιγανδρούσαις χώραις, εὐαπόδεκτον εἶναι καὶ τὴν διὰ τριῶν.

ΠΕΡΙ ΑΓΡΑΦΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΩΣ, ἢ τῆς ἤδη γραφείσης.

Διάταξις μβ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ Τῼ ΑΥΤῼ.

ΕΟΙΚΕΝ ἡ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις ἐπικαθημένη ἀσάφεια, δεινή τις εἶναι σφάλλειν τὰ πράγματα, ὥσπερ τις ἀχλὺς ἐφηπλωμένη, καὶ τὸ νοερὸν συμφέρουσα τῆς ψυχῆς, καὶ τῆς ὀρθῆς τῶν πραγμάτων παρατρέφουσα διοικήσεως. ταύτην οὖν τὴν τῆς ἀσαφείας ἀχλὺν ἐπεὶ κατακεχυμένην ἐγνώκαμεν τῶν διατάξεων ἐκείνων αἳ τὰ περὶ διαθηκῶν ὁρίζουσι, καὶ βλάβην οὐ τὴν τυχοῦσαν τοῖς πράγμασι φέρουσι· καλῶς ἔχειν

ribus 6 adhibetur, arctius contrahendum fuiſſe. Nos igitur quod ille neglexit, non negligendū putantes, ſancimus, vt in ciuitatibus, quinq; teſtibus ſtabilitum teſtamentum approbetur: in itineribus verò & agris, alijſq; inhabitatis locis, trium teſtium confirmatio ſuſcipiatur. 6 Lego γε νομίζω.

VT SVFFICIENS NVMERVS TESTIVM TESTAMENtum ratum faciat, tametſi id neq; illorum ſubſcriptiones neque ſignacula habeat.

CONSTITVTIO XLII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *in verbis reſidet obſcuritas, multum quod tractatur inuoluere videtur: quippe quæ, tanquam expanſa quædam nubes, tum intelligendi vim animo auferat, tum à recta rerum adminiſtratione auertat.* Hanc *igitur obſcuritatis caliginem vbi illis conſtitutionibus quæ de teſtamentis agunt, neque mediocrem noxam rebus adferunt, circumfuſam eſſe cognouimus: pulchrum*

ἔχειν ὑπελάβομεν τοῦτο ἀνακαθᾶραι, καὶ ὅπως δεῖ κυροῦσθαι διαθήκας, ἢ μή, ἀναμφισβητήτῳ διορίσαι νόμῳ, καὶ μὴ ἀντιλαβὰς ἑκατέρωθεν ἔχοντι. Ἤδη γὰρ οἱ πρὸ ἡμῶν περὶ διαθετικῶν διαλαβόντες, διχῇ τὰ περὶ τούτων διεῖλον, καὶ ἃς μὲν ἐγγράφως γίνεσθαι, ἃς δὲ ἀγράφως ὡρίσαντο, καὶ τρόπον ὑποτιθέμενοι δι' οὗ ἂν ἑκάστη κυρωθείη τῶν διαθετικῶν, ὅ τε ἔγγραφος, φημὶ, καὶ ὁ ἄγραφος. καὶ ἡ μὲν τῆς ἐγγράφου κύρωσις, ἐν τῷ τὴν διατύπωσιν ἀπαρτισθῆναι καὶ ταῖς μαρτύρων ὑπογραφαῖς καὶ τοῖς σφραγίσμασιν, ἔτι παρόντος ἐν ἀνθρώποις τοῦ διατιθεμένου· ἡ δὲ τῆς ἀγράφου, ἐν τῷ πέντε μάρτυρας εἰς ἀξιοπιστίαν οὐκ ἀμφιβόλους συνομολογῆσαι λαβεῖν ἀκοαῖς τὰ διατεταγμένα αὐτὰ ἐκείνου τῇ τοῦ διατιθεμένου γλώσσῃ. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, προστάττουσι τὴν ἔγγραφον διαθήκην, εἰ μὴ πάντα ὁμοῦ συνέλθοι εἰς τελείωσιν τῆς γραφῆς ἡ μηνύουσα τὴν βούλησιν τοῦ διατιθεμένου, καὶ μαρτύρων ὑπογραφαὶ ταύτῃ μαρτυροῦσαι τὸ γνήσιον, καὶ σφραγῖδες ἀξιοπιστίαν παρεχόμεναι ταῖς ὑπογραφαῖς· εἰ μὴ ταῦτα πάντα ὁμοῦ συνδράμοι πρὶν ἢ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι τὸν οὗ ἡ διαθήκη, ἀκυροῦσθαι αὐτὴν καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως. Ἐκ τούτου δὴ τοῦ προδιηρισμένου, πάνυ ἁπλῶς (ἵνα μὴ λέγω κακῶς) ἔχοντος, σύγχυσις ἔχει καὶ ἀπορία τὰ περὶ διαθηκῶν πράγματα. οἷς μὲν γὰρ δοκεῖ παν-

τελῶς

fere rati sumus, si illas repurgaremus, quomodoq́; testamenta confirmari, aut non oporteat, lege non ambigua, neq; quæ variè apprehendi posit, definiremus. Qui ante nos de "testamentis tractarunt, bifariam illa diuiserũt, & alia quidem scriptis, alia verò sine scriptis confici tradiderunt. Quin & modum quo vtrunq; testamentum (& scriptum nempe, & nõ scriptũ) ratum fiat subiecerunt: vt "scripta confirmatio in eo consistat, quòd viuente etiamnum testatore testium subscriptione obsignationeq́; omnibus numeris absolutum sit: nuncupatiui verò, siue non scripti, quòd" septem non indigni fide testes, se audiuisse, quum ita testator lingua sua de rebus suis pronunciaret, confiteantur. Atq; his hunc ad modum constitutis, annectũt, scriptum testamentum, nisi ad scriptura qua testatoris voluntas significatur perfectionem simul omnia conueniant, & testium subscriptiones, nempe quæ illis de synceritate testimonio sint, & signacula, quæ subscriptionibus fidem præbeant: nisi hæc simul omnia (inquam) priusquam is cuius id testamentum est è vita excedat, concurrant, omnino id irritũ esse, vt neque tanquã scriptum, neq; tanquam nuncupatiuũ valeat. Ex quo sanè præoccupatiuo placito, quũ non admodum cautè (ne interim dicã malè) conceptum sit, confusio atq; ambiguitas rem testamẽtariã inuadit. Alijs enim videtur testament

" Lego διαθηκῶν.

" Vide.l. 21. de test. & quéad. test. or. C.

" Pro πίστε lego ἀπιστά.

τελῶς ὥσπερ τὰ νόθα τῶν σπερμάτων ἐκρίπ-
τειν τὴν διαθήκην καὶ ἄλλοις μὲν ἐκ τῆς πε-
ριουσίας ἐπιτρέπειν ὠφελεῖσθαι, τῷ θανόντι δὲ
οὐδὲ τὸ βραχύτατον ὠφελείας ἐκ τῶν οἰκείων
μετεῖναι, εἴ πέρ τις θανοῦσιν ὠφέλεια γίνεται. γί-
νεται δὲ ἀναζώντων ἐνίων εὐεργεσίας ἐλέῳ ἐκ
τῆς ἐκείνου ἀποβιώσεως. ἀλλὰ γὰρ, ὥσπερ εἶπον,
οἱ μὲν οὕτως ἀξιοῦσι παντελῶς εἴργειν τὸν ἄν-
θρωπον τῆς τῶν οἰκείων ὠφελείας· οἱ δὲ φιλαν-
θρωπότερον διακείμενοι νέμουσι τῇ μὴ λαβούσῃ
διαθήκῃ τὸ τέλειον διὰ τῶν σφραγίδων, εἰ καὶ
μὴ ἔγγραφον, ἀλλ᾽ ὁποίαν αὖ ἡ ἀγράφως κυρου-
μένη διαθήκη λαμβάνοι βεβαίωσιν. Οὕτως οὖν
τὴν ἀμφισβήτησιν ταύτην πρὸς βλάβην οὖσαν
ὁρῶντες τοῖς πράγμασι, τῆς φιλανθρωποτέρας
τῶν δικαστῶν μερίδος γινόμεθα, καὶ τοῦ παλαιοῦ
νόμου τὸ ἀχλυῶδες καὶ ἀμφίλοξον εἰς ἁπλῆν καὶ
φανὴν μεταβάλλομεν εἴδησιν. τοιγαροῦν θεσπί-
ζομεν, τὴν, κατὰ τὰ ὀφείλοντα ταῖς ἐγγράφοις
διαθήκαις παρακολουθεῖν, ἀτελῆ διαθήκην,
εἰ διὰ μαρτυρίας ἀγράφου πίστεως οὐκ ἀπορεῖ,
βεβαίαν εἶναι κατὰ τὴν τῶν ἀγράφων διαθη-
κῶν κύρωσιν· εἰ δ᾽ ἀπορεῖ τῆς διὰ μαρτύρων
πίστεως, τότε, ὡς μηδὲν ἔχουσαν ἀληθείας ἔ-
λεγχον, ἀκυροῦσθαι. τίς γὰρ ἀκολουθία, μᾶλ-
λον δὲ, πῶς οὐ παντάπασιν ἄλογον καὶ ἀνέκ-
τον, νῦν μὲν τοὺς μάρτυρας τοιαύτης ἀξιοῦσθαι
ἀποδοχῆς, ὡς καὶ τὰ μηδ᾽ ὅλως γραφῇ δοθέντα κυ-
ροῦν

mentum velut adulterina semina, prorsus abijciendum: vt alijs quidem ex bonis vtilitatẽ capere permittatur, defunctus verò ne minimũ quidem vtilitatis ex rebus suis accedat: si tamen defuncti vtilitatem aliquã sentiunt. Sentiunt autem, quum ex ipsorũ morte per beneficij erogationem nonnulli reuiuiscunt. Atq; *hi quidem (quo modo dixi) hunc in modum à rerum suarum vtilitate hominem prorsus arcere volunt. Quibus verò benignior sententia animo residet, hi testamento, quod sigillòrum impreßione perfectionẽ non accepit, si non vt scriptum censeatur, certè tamen qualem non scriptum & nuncupatiuum accipit, talem vigorẽ tribuunt.* Nos *itaq; perplexitatẽ hanc adeò rebus humanis esse nocumento videntes, in benigniorum iudicum sententiã pedibus imus, veterisq; legis caliginem & ambiguitatem in simplicem atq; apertam cognitionem cõuertimus, ac sancimus, vt quod testamentum, respectu eorũ quæ scripto testamento adesse debent, imperfectum est: si tamen nuncupatiui testamẽti testimonio non indigeat, vigore nuncupatiui testamẽti firmum sit: sin testium fide indigeat, vt quod nihil ad faciẽdam fidem idoneũ habeat, in irritũ concidat. Quæ enim ratio est, imò quomodo non omnino absurdũ nimisq; crassum est, aliàs testes istiusmodi approbatione dignari, vt quæ nulla sui parte scripto mandata sunt,*

confir

ροῦν; νῦν δ᾽ αὐτοὺς παρὰ φαῦλον τίθεσθαι, ὡς μὴ ὄντας ἀξίους τὰ παρὰ γραφῆς δηλούμενα βεβαιοῦν; καίτοι ῥοπήν τινα ἐνταῦθα ἰσχυροτέραν γίνεται ἡ πίστις. πῶς δὲ οὐχὶ μετὰ ταῦτα παράλογον καὶ ἀναιδῆ τοῦ δικαίου προδοσίαν ἔχει; τί γὰρ εἰ τῆς διατάξεως ἀρχὴν μὲν λαβούσης γραφῇ δίδοσθαι, καὶ τὰ διατεταγμένα ἀκοαῖς ἐνηχήθησαν οἱ τούτοις τὴν ἀξιοπιστίαν χαριζόμενοι μάρτυρες, εἶτα ἢ τὸν γραφέα νόσος κατέσχεν, ἢ καὶ θάνατος αὐτὸν προανήρπασε, μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν διατιθέμενον; οἷα πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀπροόρατα συμπτώματα ἔρχεται. διὰ τοῦτο ἄδικα πείσονται, στερούμενοι τῆς ἐν τῇ βουλῇ τοῦ θανόντος κειμένης εὐεργεσίας, οἱ ταύτης ἀπολαύειν παρ᾽ αὐτοῦ ἠξιωμένοι. καὶ, τὸ σχετλιώτατον, οὐ μόνον τῶν ζώντων ἔστηκε τὸ κακὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν θανόντα διώκει, καὶ ἀποστερεῖ τοῦτον (ὅσον ἧκεν εἰς γνώμην τῶν ἀκυρούντων τὴν διαθήκην) τῆς παρὰ τοῦ οἰκτίρμονος θεοῦ συμπαθείας, ἧς μεθέξειν αὐτὸν ἐλπὶς ἐκ τοῦ σὺν ἑτέροις γενέσθαι ἐκείνου τῶν ἀνθρωπίνων ἀπογενομένου. Διὰ τοῦτο, ταῦτα συνεγνωκὸς τὸ ἡμέτερον κράτος, σαφῆ καὶ ἀναμφίβολον ἐφίστησι τύπον, ὡς εἴπερ μόνον οἱ μαρτυροῦντες φαῖεν οἰκείαν τοῦ ἀνθρώπου τὴν διαθήκην, μὴ ἀθετεῖσθαι αὐτὴν, ἀλλὰ βεβαίαν εἶναι· κἂν μὴ μόνον αἱ σφραγῖδες ἐνδέησαν ἐπικεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν μαρτύρων ὑπογραφαὶ μετὰ σφραγισμάτων ἐλλείπουσιν.

Περὶ

confirment? aliàs verò, quasi qui per scripturam declarata confirment, indigni sint, ita illos vilipendere? præsertim verò, quum hic aliquo etiam modo fides corroboretur. Quomodo insuper id detestandam inuerecundamq́; æquitatis proditionem non continet? Quid si testamentum scripto tradi cœperit, quodq́; constitutum est, dignorum fide testium auribus insonuerit, deinde verò aut scribam morbus corripuerit, aut mors etiam ipsum sustulerit, & mox testator quoque euectus sit: (vt multa hominibus ex improuiso contingunt) num propterea quos is moriens beneficio dignos censuit, illi eo priuati iniuriam sustinebunt? Et verò, quod indignißimum est, non modò non cum vita id male testatorem deserit, verumetiam mortuum insectatur, priuatq́; (quantum quidem ad eorum qui testamentum irritum faciunt, sententiam attinet) misericordis Dei commiseratione, cuius participem illum fore, ex eo quòd ipso defuncto alij beneficijs subleuentur, spes est. Idcirco simulatque nostra potestas hæc animaduertit, euidentem atque indubitatam formam sancijt, vt si testes tantùm dicant illius hominis proprium id esse testamentum, id non improbetur, sed firmum atque ratum sit: tametsi non solùm signacula, sed etiam cum illis testium subscriptiones desint.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥσθαι διὰ ἰδιογράφων τὰς διαθήκας. καὶ Περὶ τοῦ εἰ καὶ τρεῖς τυγχάνοιεν μάρτυρες.

Διάταξις μγ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΧ ὑπὲρ ὧν οἱ προλαβόντες ἡμᾶς τὴν ἀσφάλειαν τοῖς πράγμασιν εἰσηνέγκαντο, μέμφεσθαι τούτους ἔχοντες, νόμον εἰσάγομεν, ἀλλὰ κἀκείνους ἐν ἀποδοχῇ ποιούμεθα τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ πράγματα ὅτι μὴ οἷόν τε πρὸς τὸ τῆς γνώμης αὐτῶν ἀκριβὲς ἔσεσθαι, ἐφ' ὅσον ἐγχωρεῖ μὴ ἐκπίπτειν τῆς ὀφειλομένης ὁρίζομεν καταστάσεως. Τί οὖν ἐστιν ὅ φημι; ἐκρίθη τοῖς πάλαι περὶ διαθηκῶν ἐπισκεψαμένοις, ὑφ' ἑπτὰ μάρτυσι, πέντε δὲ τὸ ἔλαττον, ταῖς ἀποβιωσίμοις διατάξεσι προσεῖναι τὸ κῦρος· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς, ἀλλ' ὑπάρχειν καὶ γραμμάτων μὴ ἀμαθεῖς τοὺς τὴν μαρτυρίαν κατατιθεμένους, καὶ ἐν πόλεσιν εἴησαν αἱ διατάξεις πεποιημέναι, ἐν αἷς οὐκ ἔστιν ἀπορία γραμμάτων· ἐν ταῖς ἄλλαις δὲ χώραις, οὗ μὴ πάνυ τὰ τῆς παιδείας καὶ μαθήσεως ἐπιχωριάζει, ἐκεῖ τὰ τῶν μαρτύρων μὴ ἀκριβολογεῖσθαι, μηδὲ μόνους ἐκείνους ἐπιζητεῖν οἳ διὰ παιδείας ἤχθησαν, ἀλλ' εἶναι πρὸς τὸ μαρτυρεῖν εἴσοδον καὶ γραμμάτων ἀμνημονοῦσι τοῖς.

Τοῦτο

VT PER SCRIBENDI IGNAROS TESTAMENTA ETIAM confirmentur.

CONSTITVTIO XLIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NON *quòd ſuperiores, quia cõmunis vitæ negocijs diligentem cautionem attulerunt, reprehendere velimus, legẽ proferimus: ſed potius, vt exacta ipſorum ratio in vſum recipiatur operam damus, resq́; ipſæ (quòd illis exacto ipſorum præſcripto* "*reſpondere impoßibile ſit) ne, quoad eius fieri poteſt, debito ſuo ſtatu excidant, ſanctione cauemus. At quid eſt quod dico?* Decretum *eſt à veteribus de teſtamentis tractantibus, vt per ſeptem teſtes, minimũ autem per quinq;, defunctorũ ſtatutis authoritas accedat.* Neq; *verò id ſimpliciter, ſed* "*ne ignari literarũ teſtes eſſent,* "*ſi quidem in ciuitatibus, vbi non ferè peritorũ penuria eſt, teſtamenta facta ſint: ſed ſi alijs in locis in quibus literarum ſtudia diſciplinæq́; non admodum vſitatæ ſunt, illic teſtium non exactè haberetur ratio: neq; illi ſoli qui ad literarum ſtudium educati ſunt, quærerentur, ſed ad teſtandum & literarũ rudibus aditus eſſet.*

"Lego ἐξέδη.

"L.vlt. De teſt.& quẽ ad.C.

"Lego εἰ μὴ ἐν.

Τοῦτο μὲν οὖν ὅπερ ὁ νόμος διώρισε μόναις γίνεσθαι χώραις, ἐν αἷς οὐκ ἔστιν εὐπορία γραμμάτων, ἡ συνήθεια πανταχοῦ λαβοῦσιν ἔδωκεν πράττεσθαι καὶ τόποις καὶ πόλεσι, κἂν διὰ μαθήσεως πεπαιδευμένων ἀνδρῶν ὦσιν εὔποροι. ὃ καὶ τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἄριστον ὤφθη καὶ νόμου ἀξιοῦσθαι τῆς βεβαιώσεως. Θεσπίζομεν τοίνυν, ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πόλει καὶ ὑπ' ἀμαθῶν κυροῦσθαι τὰς διαθήκας, εἰ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου τὸ ἀξιόπιστον οἱ μάρτυρες ἀποφέρονται. καὶ τὸν ἀριθμὸν δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῶν πέντε περιορίζομεν, ἀλλ' ἐν τόποις ἐν οἷς, ὡς εἰκὸς, συμβαίνει σπάνιν ἀνδρῶν εἰς μαρτυρίαν ἀξίων εἶναι, καὶ μέχρι τριῶν φθάνοντα, τὸ ἀναπόδεκτον ἔχειν, καὶ εἶναι ἀθετήσεως κρείττω τὴν μαρτυρίαν.

---

*ΠΑΡΑ ΤΙΝΩΝ ΕΠΙσφραγίζεσθαι δεῖ τὰς διαθήκας.

Διάταξις μδ΄.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ πάντα μὲν ἄλλα ὅσα γραφῇ πραγματεύονται ἄνθρωποι, ἀναγκαίως ἐπιζητεῖ τὴν ἀκριβῆ τῆς μαρτυρίας παράστασιν, μάλιστα δὲ ἐκεῖνα, ὅσα τῆς ἀνθρωπίνης πλάσεως εἰς διάλυσιν ὁρῶσι, καὶ τῆς ἐκ τοῦ σαρκίου παρε-

σταμὲν

Quod itaq; illis in locis, in quibus hominũ scribendi peritorum abundantia non est, lex fieri statuit, id consuetudo omnibus vbiq; locis & ciuitatibus, quanquam magna doctorum hominum copia esset, ita facere volentibus concessit. Quod sanè & Imperatoriæ nostræ Maiestati legum authoritate dignandũ esse placuit. Sancimus igitur, vt quocunq; in loco & ciuitate, etiã ab imperitis testamenta confirmẽtur: dummodo mores testium fidem mereantur. Quin & numerum non solùm ad quinq; contrahimus, sed ijs in locis in quibus raros fide dignos prodire constat, tres quoq; admitti, ac testimoniũ illorum non reprobari volumus.

---

*A QVIBVS OBSIGNARI TESTAMENTA OPORTEAT.

CONSTITVTIO XLIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVVM omnes alij hominum actus ac negocia, quæ in literas referuntur, necessario exquisitum testimonij subsidium requirant: tum maximè id faciunt, quæ homines natura sua ad interitum vergente, discessuque è carne

σαμένης ἐκδημίας, γράμμασιν ἐντιθέντες, τούτοις τοὺς ἑαυτῶν λογισμοὺς, ἀναχωροῦντες τῶν ἀνθρωπίνων, καταπιστεύουσιν. ἃ μὲν γὰρ ἔτι περιόντων ἐν βίῳ ἐγράφη, κἂν ᾖ ἐσφραγισμένα, τούτων φωρᾶται τὰ σφάλματα ἐκ τῆς τῶν λόγων συνεξετάσεως αὐτοῦ τε τοῦ γράψαντος καὶ τῶν περὶ ὧν τὴν γραφὴν ἐποιήσατο. ἃ δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀπιόντων διατυποῦται, ταῦτα οὐκ ἂν ἢ φαύλως ἔχοντα καταμαθεῖν, εἰ μὴ παρῇ ἡ ἐκ τῶν μαρτύρων ἀσφαλὴς ψῆφος. ἀλλὰ γὰρ ἄριστον καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῷ νομοθέτῃ διατέτακται, ἐν οἷς βουλόμενος μὴ εἰς ἀνάγκην ὅρκων πολλάκις καθίστασθαι τοὺς μαρτυροῦντας ταῖς διαθήκαις, τὸ βέβαιον αὐταῖς κελεύει σφραγῖδι πορίζεσθαι τοῦ λαχόντος τὴν τῶν κλήσεων ἐπιστασίαν, ὃς νῦν τὴν τοῦ γενικοῦ προσηγορίαν ἀποφέρεται. καὶ γὰρ τὴν μὴ ὥσπερ ὁμαλὴν καὶ ἕτοιμον ἐν τοῖς ὅρκοις παρέχειν τὴν εἴσοδον, ἀλλ' ἐπισήμῳ σφραγῖδι διὰ ταῖς διαθήκαις διδόντα τὸ βέβαιον, τὴν τῶν ὅρκων ἐπίσχεσιν προνοηθῆναι ποιήσασθαι, σὺ βελτιότατόν τε καὶ ἄριστον. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν πρόσθεν. Ἡ δὲ συνήθεια μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῖς μάρτυσι τὴν σφραγῖδα τῇ διαθήκῃ προσμαρτυρεῖν μετήγαγεν ἐκείνου, ὃς δὴ πρὸς τὸ τοῦ κοιαίστωρος ἀναβεβηκὼς ὁρᾶται ἀξίωμα. οὕτω μὲν καὶ τοιαύτη τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀρίστη ἀσφάλεια ἔδοξεν. Οἷς ἑπόμενοι καὶ ἡμεῖς, ἵνα μᾶλλον ἀμείνων ᾖ, κελεύομεν τῇ μὲν σφραγῖδι τοῦ ἐπὶ τῶν κλήσεων καθεστηκότος ἀνδρὸς, ὅτι μηδὲ μέτεστιν αὐτῷ νῦν τῆς τῶν νόμων ἐπιμελείας καὶ διοικήσεως, μηδέν τι πρὸς τὴν ἐπισήμανσιν τῶν διαθηκῶν μετεῖναι· ὥσπερ

imminente, literis exponūt, his in ipso è vita excessu rationes suas & voluntatem committentes. Quæ enim inter viuos conscripta sunt, quāquam obsignata sint, nihilominus tamen illorū vitia ex verborum eius qui scripsit, eorumq́; de quibus scriptum confectum est, examinatione deprehenduntur. Quæ verò à morientibus scripto constituuntur, ea se minus rectè habere, si nullum certum testium suffragium adsit, impoßibile discere est. Verumenimuero & hic tractatus longè "optime à legislatore" conscriptus est, dum sæpe testamentorum testes ad iusiurandum adigi nolens, illis census magistri qui nūc generalis appellatur, sigillo parari firmitatē iubet. Etenim "quòd tanquam leuem prōptumq́; ad iurandum aditum non præbet, insigniq́; sigillo ambiguis testamentis vigorem tribuendo, vt iuramenta reprimerentur, fecit: ea sanè res & prudētißimi cōsilij & præstātißima est. Atq́; hoc quidem obtinuit olim. Postmodum autem consuetudo id mutauit, vt supra testes, eius qui ad quæstoris dignitatē peruenisset, sigillū testamento testimonium ferret. Et quidem illa etiā confirmatio maioribus nostris optima visa est. Quos & nos sequentes, quo illa validior sit, iubemus, vt sigillo magistri census (quòd nunc ad illum neq; legum cura neq; administratio pertineat) nihil prorsus in obsignatione testamentorum iuris nec commercij sit (quemadmodum

" Lego ἄριστα.

" L. 23. De testam. & quē ad. C.

" Pro τῷ lego τό.

οὐδὲ ἐπισημαίνονταί γε ταύτην· τὴν δὲ νῦν αὐτοῦ ἐκείνης ἐπισημαινομένης αὐτοῖς τοῦ κοιαίστωρος σφραγῖδα. μηδὲ ταύτην μόνον ἐπισφραγίζειν τὰ διατετυπωμένα, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεστάτους ἡμῶν μαγίστρους καὶ πατρικίους, καὶ τὸν τῆς πόλεως ἔπαρχον, καὶ τοὺς ἄλλους οἳ ἐπὶ τῶν κρίσεων καθεστήκασι, τοῖς ἑαυτῶν σφραγίσμασι τὰς διατυπώσεις τῇ ἀξιοπιστίᾳ σεμνύνειν. ἀλλ' ἐν μὲν τῇ προκαθημένῃ τῶν πόλεων οὕτως· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις χώραις καὶ πόλεσιν οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν κριταὶ τοῦτο ἴστωσαν καὶ ποιείτωσαν.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΑ δικαστὴν ἔγγραφον ἀπολύειν τὴν ψῆφον καὶ τῇ οἰκείᾳ χειρὶ διασεσημασμένην. Διάταξις μς.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΤΗΣ ἀσφαλείας τῆς ἤδη φθασάντων κεκρίσθαι πραγμάτων, καὶ ὥστε μή τινα ὑποψίαν καὶ ἀμφισβήτησιν ταῖς κρίσεσι παρακολουθεῖν, προμηθουμένοις ἡμῖν, καὶ τοῦτο παρίστησι διορίσασθαι, τὸ ἕκαστον, οἱ κρίνειν καὶ διαλύειν δίκας ἔλαχεν, περὶ ὧν ἂν ἐξενέγκοι κρίσιν, ἔγγραφον ἀπολύειν τὴν ψῆφον, οἰκείᾳ αὐτοῦ διασημαινόμενον χειρί· ὥστε μήτε ἐκεῖνον ἔξαρνον ποτὲ, τοιαύτης καταλαμβανούσης περιπετείας, δύνασθαι γεγονέναι, μήτ' ἑτέρῳ τινὶ ἐξεῖναι, ὑποβολιμαίαν καὶ νόθον

neq; nunc id "illa obsignat) sed pro illo quæstoris sigillum obsignet. Neq; verò hoc solùm testamenta obsignet: verumetiam magnificentiss. nostri magistri & patricij, præfecti vrbis etiã, alijq́; qui iudicijs præsunt, sigillis suis illa fidei commendent. Verùm hi in vrbe: in alijs autem locis & ciuitatibus præfecti, & in quaq; prouincia præsides hoc sciunto & faciunto.

"Lego ἐπισημαίνεται γε αὐτὴν. & mox, ἐπισημαίνεσθαι αὐτῶν.

---

*VT SENTENTIAM IVDICES IN LITERAS REFERANT, suaq́; manu obsignent.

CONSTITVTIO XLV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

DVM vt res iudicatæ firmæ maneant, & nequa suspicio atq; controuersia sententias insequatur, curam gerimus, hoc se nobis constituendum obtulit, vt quibuscunq; dijudicare ac dirimere lites obtigisset, de quibus rebus iudicium pronunciaturi essent, de ijs sententiam de scripto ferrent, eamq́; manibus suis obsignarent: vt ne, si temerè iudicatũ esse postmodũ deprehendatur, negare illi suam sententiam possint: neq; alij cuipiam suppositiua adulterinaq;

* Vide tit. De sent. ex breui. recit. C.

διαπλασάμενον κρίσεως γραφὴν, εἴς τινα τῶν κελευόντων ἀναφέρειν αὐτήν. Πᾶς τοίνυν δικαστικῷ τετιμημένος ἀξιώματι, οὕτως ἐκ τοῦ παρόντος ποιείτω καιροῦ, ἄγραφα ἀπολύων ἃ ἐδίκασε, καὶ διασεσημασμένα ὑπὸ τῆς οἰκείας χειρός.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΚΒΑΛΛΕσθαι νόμους τινὰς, τοὺς μὲν βαρείας ἐπιτρέποντας λειτουργίας, βουλευτηρίοις δὲ προνόμιον ἀρχῶν τινῶν προβολῆς καὶ διοικήσεως αὐτεξουσίου τῶν πόλεων παρέχοντας. Διάταξις μϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΩΣΠΕΡ ἄλλων ἁπάντων τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων, ἑκάστου τὴν μεταχείρισιν ἡ χρεία παρέχεται, καὶ ἃ μὲν φέρει τινὰ σύγχρησίαν, ταῦτα ἐν λόγῳ ποιούμεθα, ἃ δὲ μηδὲν συντελεῖ, ἐν τῷ μηδενὶ τιθέμεθα· οὕτω πάντως καὶ πρὸς τὴν σύνταξιν τῶν νομίμων κεφαλαίων δεήσει ἁρμόζεσθαι· ὧν μὲν οὖν ἐστι τῆς * χρῆσις, δεξιόν τι φερούσης τῇ πολιτείᾳ, τούτων ἀναγκαίως καὶ κειμένων καὶ τιμωμένων· ὧν δὲ ἢ οὐδαμῶς ἢ φαύλη ἡ μεταχείρισις, τούτων οὐ μόνον ἀξιουμένων λόγου τινὸς, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν νόμων θέσεως διακεκριμένων τε καὶ ἀποβλήτων γινομένων. Ταῦτα

φα

sententiæ scriptura effecta, illam in iudicum aliquem referre liceat. Quicunq; igitur iudicum dignitate honoratus est, dehinc ita facito: ac quibus de rebus iudicauit, decretum" scriptum, suaq; manu obsignatum edito.

" Lego ἔγγραφα.

---

*ABROGATIO QVARVNDAM DE CVRIIS ET DECVRIONIBUS LATARUM LEGUM.

CONSTITVTIO XLVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVEMADMODVM *vt quæcunq; aliæ res in communis vitæ vsum assumantur, ipsarum commoditas facit, & quæ vtilitatem aliquam adferunt, magni facimus: quæ verò ad nihil conducunt, contemnimus: sic omnino & ad legalium capitum compositionem nos accommodari oportebit, vt quarum" vsus aliquis sit, qui bono quopiam rempublicam beet, hæ necessariò & ferantur & honorentur: quarum verò vsurpatio aut nullius momenti, aut mala sit, harum non modò non ratio habeatur, sed etiam è legum corpore exemptæ reijciantur.* Hæc *idcirco*

" Lego ἐςί τις χρῆσις δεξιόν τι φέρουσα τῇ.

φαμὲν, ἐπεὶ τοῖς πάλαι νόμοις τινὲς ἐκτεθειμένοις περί τε βουλευτῶν καὶ βουλευτηρίων, τοῖς μὲν βαρέας τινὰς καὶ δυσυποίστους ἐπέφερον λειτουργίας, προνέμειν δὲ τοῖς βουλευτηρίοις παρεῖχον ἀρχῶν τινῶν προβολῆς καὶ διοικήσεως αὐτεξουσίᾳ τῶν πόλεων· ἐπεὶ νῦν, ὅτι πρὸς ἑτέραν κατάστασιν τὰ πολιτικὰ μεταπεποίηνται πράγματα, καὶ πρὸς μόνην τὴν βασίλειον πρόνοιάν τε καὶ διοίκησιν ἀνήρτηνται πάντα, ὡς μάτην περιπλανώμενοι τοῦ νομίμου ἐδάφους, ἐντεῦθεν τῷ ἡμετέρῳ ὑπεξάγονται δόγματι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΒΟΛΗΣ τοῦ διδόντος νόμου τοῖς βουλευταῖς στρατηγῶν καὶ ἄλλων τινῶν ἀρχῶν προβολήν. Διάταξις μζ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΠΑΛΑΙ μὲν ἄλλην ἐχούσης τῆς πολιτείας κατάστασιν, ἄλλως καὶ τῶν πραγμάτων ἡ τάξις ἐτάττετο. μὴ γὰρ πάντων ὑπὸ τῆς βασιλικῆς διασκοπουμένων προνοίας, ἀλλ' ὄντων τινῶν ἃ τῆς συγκλήτου ἔργον ἦν διασκέψασθαι καὶ χειροτονεῖσθαι, ὑπ' ἐκείνης καὶ τὴν προβολὴν ἐλάμβανον. πραίτωρες γοῦν ἐν τῇ προκαθημένῃ τῶν πόλεων τρεῖς ὑπὸ ταύτης εἰς τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν καθίσταντο, καὶ ἡ τάξις αὕτη νόμου

προσή

dicimus, quòd inter veteres de decurionibus & curijs latas " *leges, quædam grauia intolerabiliaq; decurionibus quæpiam munera iniunxerint: curijs autem priuilegium, vt quosdā magistratus constituerent, suaq; authoritate ciuitates gubernarent, præbuerint. Quæ nunc, eo quòd res ciuiles in alium statum transformatæ sint, omniaq; ab vna* Imperatoriæ *Maiestatis solicitudine atq; administratione pendeant, tanquam incassum circa legale solum oberrēt, nostro decreto illinc submouentur.*

" Vide tit. de decur. & de eisdē passim in Nouel.

---

*ABROGATIO LEGVM QVAE SENATVI PRAETORES, decurionibus verò præfectos constituere concedebat.

CONSTITVTIO XLVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVOD *alius olim reip. status esset, rerū ordo similiter alius erat. Quū enim cuncta in* Principis *deliberationem non caderent, sed nonnulla essent de quibus dispicere & iubere senatus officiū esset, ea ab illo etiam preferebātur.* Prætores " *itaq; tres numero in vrbe rebus administrandis ab eo præficiebātur, isq; actus sanctione legis*

" Vide l. 2. de orig. iur. ff. Quum q; consules.

προήει θεσπίσματι. ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον ἐν τῇ φερούσῃ πόλει τὸ κράτος, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις, ὑπὸ τῶν οὕτω καλουμένων βουλευτῶν στρατηγοί τινες, (οὐχ οἵους ἡ νῦν οἶδε στρατηγικὴ ἀρχή, καὶ τιμιώτεροι δέ τινες, καὶ ἄλλην ἐγκεχειρισμένοι φροντίδα) προβέβληντο. Τότε μὲν οὖν ἄλλως τῶν πραγμάτων διακειμένων, ἡ χρεία τὸν νόμον ἐζήτει. νῦν δὲ περὶ βασιλικῆς φροντίδος πάντων ἐξηρτημένων, καί, σὺν θεῷ, τῇ ταύτης προνοίᾳ καὶ σκοπουμένων, καὶ διαιτωμένων, καὶ χρείαν οὐδεμίαν ἐκείνου τοῦ νόμου παρεχομένου, μετὰ τῶν ἄλλων οἳ τῆς πολιτείας ἐκβέβληνται, καὶ τοῦτον συνεκβεβλῆσθαι ὁρίζομεν. ὥσπερ γὰρ οὐκ οὖσι τοῖς νόμοις ἡ τῶν πραγμάτων χρεία παρέχει προελθεῖν τὴν ἀρχήν, οὕτως οὐ πρὸς τὸ χρήσιμον τοῖς πράγμασι δόγματος κειμένου, ἀκόλουθον ἐξαλείφειν αὐτό.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΡχεσθαι γυναῖκας ἐπὶ τὰ τῶν συμφώνων μαρτύρια.

Διάταξις. μη.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΚ οἶδ' ὅπως, μὴ σκεψάμενοι γνώμῃ ἀκριβεῖ, ταῖς γυναιξὶν ἔδοσαν ἄδειαν εἰς τὸ μαρτυρεῖν προϊέναι οἱ παλαιοί,

οὐδὲ

legis procedebat. Neq; verò id in vrbe solùm, sed in alijs etiã ciuitatibus à decurionibus, vt vocabantur, præfecti quidam (non tamen quales hodie militaris præfectura nouit, sed excellentiores quidam, quiq; aliam curam demandatam haberent) præficiebantur. Quum igitur aliter sese tunc res haberent, cõmunis vsus illã legem requirebat. Nunc autẽ quum omnia à Principali cura pendeãt, Deoq; opitulante ipsius prouidentia discutiantur & dijudicentur: ac verò illa lex nullum de se vsum præbeat, cum alijs quæ de rep. eiectæ sunt, hanc etiã ecijciendã esse statuimus. Quemadmodum enim legibus nondum enatis nascendi causam rerum vsus præstat: sic quando lex rerum vtilitati non subseruit, eam abolendam esse sequitur.

---

*NE MVLIERES IN CONTRACTIBVS TESTIMONIVM præbeant.

CONSTITVTIO XLVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HAVD scio quomodo, re non exactiore iudicio disquisita, mulieribus ad dicendũ testimoniũ procedẽdi facultatẽ dederint " veteres. "L. 18. de testib. ff.

Illud

οὐδὲ τὸ πρόχειρον εἰς ἐνθύμησιν ἐνθυμηθέντες, ὅτι γυναικὶ ἀκοσμίαν φέρει ἡ ἀφειδὴς πρὸς τὰς τῶν ἀρρένων ὄψεις ἀπάντησις, σώφρονας δὲ καὶ κοσμίους ἡ ἐκεῖθεν καθίστησιν ἀποφυγή. πῶς οὖν ἐπέτρεψαν εἰς μαρτυρίαν παραλαμβάνεσθαι, δι' ἧς συμβαίνει πολλάκις ἐν δήμοις πολυανθρώποις αὐτὰς ἀναστρέφεσθαι, καὶ χρῆσθαι τῇ γλώσσῃ ἀνευλαβέστερον ἢ κατὰ γυναικὸς λίαν· τοῦτο, ὥσπερ εἶπον, ἐπῆλθέ μοι ἀπορεῖν. τί γὰρ ἡ γυναικῶν μαρτυρία τούτοις ἐνομίσθη προϊέναι εἰς πράγματα, οἷς ὁμοίως τοῖς ἀνδράσι μαρτυρεῖν συγκεχωρήκασι; καθάπερ τὰς σκυθικὰς γυναῖκας ἀκούομεν ὁμοῦ τοῖς γαμέταις συνεξοπλίζεσθαι. καὶ τοῦτο δὴ πῶς οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀδόξου καὶ πολλὴν σύγχυσιν καὶ ἀνατροπὴν ἔχει τῶν ὁρίων τῆς φύσεως, οἷς τὸ τῶν θηλειῶν καὶ ἀρρένων γένος διεστείλατο; πῶς δ' οὐ προδίδωσι τὴν γυναιξὶν ὀφειλομένην αἰδῶ τε καὶ κοσμιότητα; ὧν καὶ τὴν οἴκοι ἐντυχίαν δεῖ τετηρημένην εἶναι, καὶ μὴ παντελῶς ἀφειμένην καὶ ἄνετον. ἡ γὰρ εἰς τὴν μαρτυρίαν εἴσοδος ἀνοίγουσα χώραν τῇ προσηκούσῃ γυναιξὶ παρρησίᾳ, δι' ὧν ἐν πολυανθρώποις δήμοις ἐγκαταμίγνυνται καὶ τοῖς τῶν ἀνδρῶν ἐνστρέφονται πράγμασι, τὴν κειμένην ἐν τῇ γυναικείᾳ φύσει ὑποστολήν τε καὶ αἰδῶ ὑφαιρεῖται, καὶ προκύπτειν αὐτὰς ἐπασκεῖ πρὸς ἀναίδειαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὕβρεως

τρόπῳ

*Illud saltē vulgò notum, volutandū animo fuerat, crebrum nempe in virorum oculos occursum mulieri dehonestamento esse: pudicam verò & honestā eiusdem rei fugam efficere. Qua ratione igitur illas ad testimonium assumi permiserint, (vnde fit persæpe, vt in magnis hominum turbis conuersentur, irreuerentiusq́; quàm mulierum sermo ferat, lingua vtantur) hoc, quemadmodū dixi, mihi dubitare subijt. Quorsum enim hisce visum est, vt in negocia publica mulierum prodiret testimonium, quibus iuxtà atq; viris testari permiserunt, quemadmodum Scythicas mulieres cum maritis ad bella coarmari audimus? Et sanè quomodo, præter absurditatem ingentem, hoc natura etiam finium, quibus virilis muliebrisq́; sexus disterminati sunt, tum confusionem tum euersionē non continet? Quomodo item mulieribus (quas etiam domi obseruanter, nequaquam autem dissolutè atq; indulgenter cōueniri oportet) debitam non produnt & verecundiam & honestatem? Siquidem ad ferendum testimonium progreßio, quum (eo quòd multorum illæ hominum commiscentur conuentibus, negocijsq́; implicantur virilibus) ad *liberius loquendum quàm mulieribus decorum sit, fenestram aperiat: muliebris sexus submissos morem pudoremq́; adimit, atque ipsas ad inuerecundiam & procacitatem exercet. Iam vero res illa contumeliam*

*Lego τῷ μὴ πρέπειν.

aliquo

τρόπον τινὰ τοῖς ἀνδράσι φέρει τὸ γινόμενον. τί γὰρ αὖ ἕτερον τοῦτο ἢ ὕβρις (καὶ ὕβρις ἡ βαρυτάτη) ἔσται, εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ὧν κυριωτάτη ἀνδράσιν ἡ μεταχείρισις, τὸ παριέναι τὸ θῆλυ γένος; διὸ μᾶλλον τὴν συνήθειαν ἢ τὸ πταῖσμα τοῦ νόμου διορθουμένη, ἀπέκλεισεν αὐταῖς τὴν ἐπὶ τὸ μαρτυρεῖν εἴσοδον καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν, προστιθεμένη ψῆφον οἰκείαν ποιεῖται τὸ ταύτης δόγμα, καὶ ἀπαγορεύει νόμῳ ὅλως γυναῖκας ἐπὶ τὰ τῶν συμφώνων μαρτύρια ἔρχεσθαι. Ἐν πράγμασι δὲ γυναιξὶν ἰδιάζουσιν, οὗ μὴ θεμιτὸν ἐντυγχάνειν ἀνδράσι (φημὶ δὴ ἐπί τε ὠδίνων, καὶ εἴ τι ἕτερον ὃ μόνη θῆλυς ὄψις ὁρᾷ) τὰ οἰκεῖα καὶ ἀῤῥήτων ὀφθαλμοῖς ἀθέατα μαρτυρείτωσαν.

---

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΠΡΟΣδέκτους εἰς τὸ μαρτυρεῖν καθίστασθαι ὅσοις ὁ βίος ἐλεύθερος οὐ γνωρίζεται.

Διάταξις μθ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἡ μαρτυρία, μέγα τι καὶ ἀναγκαῖον ὂν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων τοῦ βίου ἀσφάλειαν, οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων προσώπων, ἀλλ' ὧν οὐκ ἄτιμος ἡ πολιτεία, δικαία ἐστὶ συνίστασθαι. καλῶς οὖν ἀκριβολογεῖται περὶ τούτου τοῖς νόμοις,

καὶ

aliquo modo etiā viris adfert. Quid enim hoc aliud nisi contumelia, & ea quidē grauißima erit, si, quarū rerum tractatio virorum maximè propria est, ad illas sexus etiā fœmineus procedet? Quapropter non minus consuetudinem, quàm legis erratum Maiestas nostra corrigēs, illis ad testandum præclusit aditum, " ac proposita sententia sua decernit, legeq́; probibet, ne quo modo mulieres ad contractuū testimonia accedant. In rebus autem peculiariter ad ipsas pertinentibus, quibus interesse viris fas non est (de partu loquor, & si cui rei alij sola mulier adhibetur) sua peculiaria virisq́; occulta testantor.

" Lego ⲁⲡⲟ τιθεμένη τε.

*NE SERVI AD DICENDUM TESTIMONIUM ADMITtantur.

CONSTITUTIO XLIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

TESTIMONIUM *quū magni momenti, necessariaq́; ad tuenda communis vitæ negocia res sit, non à quibuslibet, sed ab ijs qui extra ignominiam viuunt, ferri æquum est. Rectè ergo exquisita ratione de hoc disceptant leges,*

καὶ οὐχ ἁπλῶς παντὶ διδόασι πάροδον πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς μαρτυρίας. πλὴν ἀλλ' ἐπείπερ τοῖς ὑπὸ δουλικὴν τελοῦσι τύχην ἔνιοι τῶν νόμων ἔδοσαν εἰς μαρτυρίαν ἔν τισι τῶν πραγμάτων εἰσιέναι, ὀρθῶς ἡμῖν ἔχον ἐφάνη καὶ τὰ περὶ τούτου παρασημήνασθαι, ὥστε καθόλου τοὺς μὴ μετασχόντας πολιτείας ἐλευθέρου, εἰς τὸ μαρτυρεῖν ἀπροσδέκτους καθίστασθαι, καὶ τὸ ἐν τῇ ν νομοθεσίᾳ κρατεῖν, καὶ περὶ πάσης ἁπλῶς μαρτυρίας ὁρίζειν, καὶ ἐν παντὶ πράγματι, ἄν τε διαθῆκαι ὦσιν, ἄν τε τὴν ἑτέραν τοῦ βίου πραγματείαν περιλαμβανομένη. εἰ γὰρ οὐκ ἔξεστι μαρτυρεῖν ἐκείνοις, ὅσοι, καίτοι πολιτείας ἐλευθέρου ὄντες, μὴ τὸν βίον ἐλευθερίας καὶ ἀξίως ἧς ἔλαχον ἐλευθερίας διαζῶσιν, οὐδ' ἐφ' ὅσον δυνατὸν ἀδούλωτον τοῦ τοιούτου τηροῦσι τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πρὸς δουλείαν ὧν οὐ δεῖ πράξεων ὑπάγονται· οὐδὲ τούτοις παρασχεθήσεται μαρτυρεῖν ὅσοις ὁ βίος ἐλεύθερος οὐ γνωρίζεται. εἰ γὰρ καὶ ἕτερος ἐνταῦθα τρόπος δουλείας, ἀλλ' ὅμως δουλείας μετέχειν οὐκ ἄξιον τοῦ τῆς ἐλευθερίας ἀξιώματος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΔΩρεὰς τὰς μέχρι φ νομισμάτων οὔσας, ἐγγράφως γίνεσθαι.

Διάταξις να.

& non simpliciter ad dicendum testimonium cuiq; aditum præbent. Veruntamen, quia nonnullæ " leges seruilis conditionis hominibus in quibusdam rebus testari concesserunt: visum nobis est, hoc nota inducendum esse: vt qui liberæ vitæ participes non sunt, in vniuersum ad testandum non admittantur, lexq́; " Nouellarū *constitutionum obtineat, & de quocunq; simpliciter testimonio statuat: idq́; in quacunq; re, siue testamenta, siue aliam humanæ vitæ actionem testimonium complectatur. Si enim illis qui, quum liberæ vitæ sint, vitam ingenuè, eaq́; libertate quam nacti sunt dignè non degunt, neq; quantum fieri potest animi magnitudinē à seruitute liberam conseruant, sed in illicitarum actionum seruitutem subiguntur, testimonium dicere non licet: neq; his, quorum vitam non esse liberam constat, ferre testimonium concedetur. Nam tametsi alius hic seruitutis modus sit, attamen ea seruitus est, quam libertatis dignitate participem esse indignum sit.*

" L. 7 de testib. ff.

" Nou. 90. Enimuero si.

VT DONATIONES QVAE IN LITERAS RELATAE NON sunt, ad quingentos vsque aureos valeant.

CONSTITVTIO L.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙΔΗ πολλοί εἰσιν ὅτι μὲν χάριτας ἀμειβόμενοι, ὅτι δὲ μόνῃ κενῇ τῇ προαιρέσει κινούμενοι, δωρεαῖς ἐνίους δεξιοῦνται· καὶ περὶ τούτου μέρους διαστείλασθαι ἔδοξεν, οἵας τε χρὴ ἀναφαιρέτους καὶ οἵας ἀκύρους εἶναι. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ περὶ τούτου διασκοποῦντες, γνώμην ἐξέφηναν, ἐκείνην τὴν δωρεὰν ἐκπίπτειν τοῦ βεβαίου, ἣ χρυσίων πεντακοσίων ὑπερτείνει τιμῆς· εἰ μὴ πρᾶξις δημόσιος ἐμφανὲς τὸ δῶρον ποιήσει, κἂν ἰδιαζούσῃ καὶ μυστικωτέρᾳ γραφῇ τοῦ δωρησαμένου ὁ λαβὼν ἀποφέρηται τῆς προαιρέσεως τὴν ἀσφάλειαν· οὐκ οἶδα τί βουλόμενοι ταύτῃ τῇ περιττῇ ἀκριβολογήσει. ἐγγράφως γὰρ πεπραγματευμένης τῆς δωρεᾶς, καὶ μαρτυρίας οὐ δεχομένης παρ' αὐτὴν ταύτῃ συνηπτομένης, τί πλέον ἀκριβολογεῖσθαι ἔδει; Ἡμῖν τοίνυν τὴν περιττὴν ταύτην ἀκριβολογίαν, ἣν οὐδὲ τὴν ῥηθεῖσαν ἐπὶ δωρεαῖς ὅλως ἴσμεν, δοκεῖ καὶ θεσπίσματι καταπαύσασιν, ἐκεῖνο ἐκθεῖναι, ἵνα δωρεὰ ἡ χρυσίων ὑπερέχουσα πεντακοσίων, ἄγραφος μὲν οὖσα, ἀναθέτητος διαμένῃ· ἐγγράφου δὲ συστάσεως ἐρύμῃ γυμναζομένη, ἀβέβαιος ᾖ, κατὰ τὸ ὑπερβαῖνον μέτρον τῶν πεντακοσίων νομισμάτων. κἂν ὑπὸ μάρτυσιν ὁ τὴν δωρεὰν αὐτὴν ποιούμενος ταύτης, κἂν τι ποιῆται. καὶ γὰρ ἡ μέχρι τῶν πεντακοσίων τιμωμένη, εἰ καὶ ἄγραφος εἴη, τελοῖ

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM *multi alias gratias relaturi, alias benigno duntaxat proposito moti, dona in nonnullos conferunt: & de hoc capite distinctè tradendum esse visum est, quales donationes non euerti, qualesq; contrà irritas esse oporteat. Atq; veteres* "*quidẽ hac de re tractantes pronunciarunt, illam donationem concidere, ne* "*firma sit quæ quingentorum aureorum summã exuperat, nisi in acta publica relata sit: quanquam etiã donatarius donationis certã probationem propria donatoris manu priuatim scriptam abstulerit. At nescio quid sibi illi superflua hac subtilitate velint. Quando enim donatio scripto comprehensa, eiq;* "*iustum testimonium adhibitum esset, quorsum amplius accuratè finire oportebat? Nobis itaq;, exacta hac definitione,* "*quam neq; de donationibus dictam esse omnino scimus, per sanctionem consopita, illud proponere visum est, vt si donatio quæ quingentos aureos excedit, in literas relata sit, rata permaneat: quæ verò scripto cõprehensa non est, pro eo modo qui quingentos aureos excedit, irrita sit: tametsi donatarius præsentibus testibus rẽ donatã adeptus sit.* Etenim *donatio, cuius æstimatio quingentos aureos non superat, etsi conscripta non sit, dummodo*

" De hac cõstitutione statue ex l. 25. & 34. De donat. C.

" Lego βεβαίαν εἶναι.

" Lego ἐνδεχομένης.

" Mendo hic locus non caret.

τρισὶ μάρτυσι κυρουμένη, φέρει τὸ βέβαιον, καὶ δέον τούτῳ τῷ τύπῳ ἐξεταζομένας ἰσχύειν ἢ ἀκυροῦσθαι τὰς δωρεάς.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΥΡΕΘΕΝτος θησαυροῦ, μετὰ τίνος δεῖ τὸν εὑρόντα μερίζεσθαι αὐτόν.

Διάταξις να.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΗΝ μὲν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον τοῖς θείοις ἡμᾶς καὶ σωτηρίοις πείθεσθαι νόμοις. οὕτω γὰρ πολιτευόμενοι, ἥκιστα νόμων ἀνθρωπίνων προσεδεήθημεν, καὶ τῷ ἐκεῖθεν φωτὶ ἀσφαλῶς ὁδηγούμενοι, οὐκ ἂν ἔτι τῆς ἐκ νόμων βοηθείας ἀνθρωπίνης εἰς χρείαν καθειστήκειμεν. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς ἰλύος χαλεπὸν ὑπεραίρω πάντας γενέσθαι, καὶ τοῖς πρὸς οὐρανὸν ἐπαίρουσι θείοις ἐντάλμασιν ἐπαρθῆναι, ἐξεῦρε καὶ ἡ ἀνθρωπίνη πρόνοια διὰ δογμάτων οἰκείων σωτηρίαν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ. διὰ τοῦτο καὶ νῦν τοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος ἡμῶν οἰκτίρμονας εἶναι παρεγγυωμένου, καὶ τῶν ἀπορίᾳ πιεζομένων τοὺς ὅσοι τῆς ἐκείνου δωρεῶν ἀπολαύοντες ἐν εὐπορίᾳ διαβιοῦσι παραμυθεῖσθαι τὴν στενοχωρίαν· ἐπείπερ τινὲς ἀχάριστοι μὲν περὶ τὴν δεσπότην ὄντες, ἀσυμπαθεῖς δὲ περὶ τὸ συγγενές, οὐ μόνον

tribus testibus confirmetur, rata iudicatur. Ad hanc ergo formam examinatæ donationes, aut valeant, aut irritæ sint.

---

*DE INVENTO THESAVRO, CVIVS ESSE DEBEAT.

CONSTITVTIO LI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

BONVM *sanè atq; salutare esset, si diuinis salutiferisq; morem gereremus legibus. minimè enim tũ humanis indigeremus: illarumq́; luce tutam viam cõmonstrante, humano ex legibus auxilio nobis non esset opus. Verùm quoniam cœno atq; luto omnes emergere, diuinisq; præceptis in cœlum tollentibus eleuari difficile est: humano generi salutem etiam humana prudentia per leges suas adinuenit. Quapropter etiam nunc, quum, quanquã* Dominus *&* Ser*uator noster misericordes esse, eorumq́; qui inopia premuntur, illos qui ipsius donis fruentes in affluenti rerum copia viuunt, angustijs succurrere iusserit, nonnulli tamen ita in* Dominũ *ingrati, ergaq́; cõmunem hominum cognationem commiserationis expertes sint, vt non modò*

οὐκ ὀρέγουσι χεῖρα ἐλέου τοῖς χρῄζουσιν, ἀλλ' ὥσπερ φθονοῦντες καὶ αὐγαῖς ἡλίου τοὺς ἑαυτῶν σκυθρωποὺς ὀρχῦν θησαυρούς, γῇ τούτους κατορύττουσιν· ἐδέησε καὶ περὶ ταύτης τῆς ἀπανθρώπου ἐπινοίας νόμον εἰς βίον ἐλθεῖν· ὃς πάλαι μὲν ἐκτεθειμένος, πλεονεκτηθεὶς δὲ παρ' ἧς πολλὰ τῶν καλῶν διαλυμαίνεται πλεονεξίας, καὶ ὑπ' αὐτῆς τὸ οἰκεῖον κράτος ἀφῃρημένος, νῦν παρὰ τῆς ἡμετέρας βασιλείας τοῦτο πάλιν ἀνακομίζεται. ἐκέλευε γὰρ ὁ νόμος τὸν κατορωρυγμένον περιτυχόντα θησαυρόν, εἰ μὴ βασιλικὸν εἴη τὸ χωρίον, ἢ δημόσιον ἄλλως, διακληροῦσθαι τὸν εὑρόντα καὶ τὸ δημόσιον ἐπίσης τὸ εὕρημα· εἰ δὲ ὁ τόπος ὃς τὸν θησαυρὸν εἰς φῶς ἤνεγκεν, οὔτε βασίλειος οὔτε δημόσιος, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς προσώπου, ἀμφοτέροις ὁμοίως τῷ τε περιτυχόντι καὶ τῷ τοῦ χωρίου δεσπότῃ τοῦτο ἐπίσης διανέμεσθαι· εἰ δὲ τοῦ εὑρόντος τὸ χωρίον, αὐτοῦ καὶ τὸ πᾶν εὕρημα εἶναι. ταῦθ' ὁ νόμος ἐθέσπισεν. Ἀλλ' ἡ φαύλη πλεονεξία οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦτον παραλογισαμένη, κέρδος ἄδικον τῷ δημοσίῳ χαριζομένη, ἐκείνῳ μέχρι τοῦ νῦν τὸν εὑρισκόμενον δίδωσι θησαυρόν. εἰς ἀπραξίαν τὸν νόμον περιστήσασα· τί οὖν ἐκ τούτου συμβαίνει; γνῶσιν ἔχοντες θησαυρῶν κατορωρυγμένων, ἐννοοῦντες ὅτι τοῖς αὐτῶν πόνοις ἡσθήσονται ἕτεροι, αὐτοὶ δὲ μάτην ὑποστήσονται τὸν κάματον, οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ πικραῖς ἐξετάσεσιν ὑποβεβλήσονται, παρὰ φαῦλον ποιοῦνται τὴν εὕρεσιν, καὶ λαμβάνει οὕτως αἰώνιος ἀπόκρυψις καὶ ἀπώλεια, ὧν ἡ φανέ-

ρωσις

non benignam manum egentibus præbeant: verumetiam, tanquam solis quoq; radijs tetricos thesauros suos aspicere inuideant, in terrã illos defodiant : de inhumano hoc inuento in mediũ legem prodire oportuit. Quæ quidem lex *quũ olim lata fuerit, victa autem postmodum à cupiditate, quæ multas egregias res labefactat, ab eademq́; suo vigore priuata sit : nunc ab* Imperatoria *nostra* Maiestate *in integrum restituitur.* Iubebat *autem illa, vt qui in* 1 *defossum* 1 Lego τῷ κατορωρυγμένῳ θη-σαυρῷ.
thesaurũ incidisset, si prædium in quo inuentus esset, 2 *ad* Principẽ *pertineret, alioquive publicum esset, illũ ex æquo cum fisco partiretur : si verò locus vnde thesaurus in lucẽ prodijsset, neq; ad* Principẽ *pertineret, neq; publicum, sed* 3 *alterius cuiuspiã esset, is æqualibus partibus inter inuentorẽ prædijq; dominum diuideretur : deniq; si inuentoris prædium esset, ipsi res inuenta vniuersa cederet.* A*tq; hæc quidem lex illa sancijt.* V*erùm peruersa cupiditas, haud scio quomodo illa circunscripta, iniquoq́; lucro fisco donato, illi in hunc vsq; diem inuentũ thesaurum attribuit, legemq́; ociosam reddidit.* At *quid hinc cõtingit?* Q*ui alicubi recõditos latere thesauros sciunt, dum alios laboribus suis gauisuros, se autẽ frustrà illos subituros, quin et interdum acerbis examinationibus subijciẽdos cõsiderant, illos inuestigare negligũt: itaq; in perpetuum recondita manẽt & pereunt, quæ in lucẽ*

2 L.3. Si in locis. De iur. fisc. ff.

3 Tit. De thesaur. C.

ρωσις ὠφέλειαν ἀνθρώποις ἔμελλε πραγματεύεσθαι. Κελεύομεν τοίνυν, κατὰ τὴν δικαιοσύνην τοῦ ἀρχαίου νόμου καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος γίνεσθαι, καὶ θησαυροῦ εὑρεθέντος, εἰ μὲν ὁ τοῦτον ἐξαγαγὼν τόπος, τῶν δημοσίων ἢ τῶν βασιλείων εἴη χωρίων, μετὰ τοῦ δημοσίου τὸν εὑρίσκοντα μερίζεσθαι· εἰ δ' ἑτέρου τινὸς προσώπου, παραπλησίῳ τρόπῳ αὐτόν τε τὸν εὑρίσκοντα καὶ τὸν κύριον τοῦ τὸν θησαυρὸν ἀναδόντος χωρίου, τὴν διανομὴν ποιεῖσθαι. εἰ μέντοι γε πρὸς ἀγνωμοσύνην ἴδοι ὁ τοῦτον εὑρὼν, καὶ μὴ πᾶν τὸ εὑρηθὲν ἀνομολογῆσαι βουλήσεται, ἀλλὰ παρακατάσχοι δόλῳ καὶ ψεύδει ἐκ τοῦ εὑρήματος, τότε κοινοὺς αὐτῷ γίνεσθαι τοὺς πόνους, καὶ μηδὲν ὅλως αὐτὸν λαμβάνειν, ὡς κακοῦργον, καὶ τῶν ἀλλοτρίων κλέπτην, ἀλλ' εἶναι μόνου ἐκείνου τὴν εὐεργεσίαν ὃς ἔχει τοῦ χωρίου τὴν κυριότητα.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝ ΕΙδος νομίσματος, ἀπαραποίητον ὂν καὶ ἀκίβδηλον, καὶ ὁλκὴν τελείαν ἔχον, δι' ἴσου πολιτεύεσθαι, εἴτε τινὸς τῶν προγενεστέρων, εἴτε τινὸς τῶν μεταγενεστέρων βασιλέων εἴη. Διάταξις νβ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Εἰ νεῦρα τῶν πραγμάτων αἱ τούτων εὔποροι ἀφορμαὶ, εὐστάθεια δὲ πολιτείας ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων δυνάμεως, καλῶς ἄρα οἱ παλαιοὶ τὴν ἔνδειαν, ὡς νόσον

producta magnam hominibus erant vtilitatem allatura. Iubemus ergo, vti deinceps secundum veteris legis æquitatem iudicetur: & quando thesaurus aliquis inuentus fuerit, si locus vbi inuentus est, in publicis Imperatoriis ve fundis sit, inuentor illum cum fisco partiatur: si verò alterius cuiuspiam sit, simili modo ipsum & inuentor, & loci, in quo thesaurus inuentus est, dominus inter se diuidant. Cæterùm si improbus esse, neque quicquid repererit, confiteri inuentor omne velit, sed dolo mendaciisq; ex re reperta nonnulla detineat: in "vanum tunc ille laborarit, & tanquam malitiosus rerumq; alienarum occultator & fur, nihil omnino accipiat, ac beneficium loci domino soli cedat. "Lego μς-νὺς.

---

*VT TAM VETERVM PRINCIPVM QVAM RECENTIORVM numismata, modò iusti ponderis probæq; materiæ sint, valeant.

CONSTITVTIO LII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

S*I "pecuniarum nerui sufficiens & copiosa illarum materia est, rémque publicam pecuniarum vis stabilit: rectè profectò veteres defectum, velut morbum* "Lego χρημάτων.

quend

καὶ φθορὰν, κἂν τοῦθ᾽ ὅπερ ἐδίωκον, ἐκ τοῦ βούλεσθαι
πᾶσαν ἰδέαν νομίσματος, κἂν εἰς τοὺς πάλαι
καὶ πρόπαλαι ἀναφέρηται βεβασιλευκότας, ὁμοίως
ἐμπολιτεύεσθαι. ἀλλὰ τούτῳ τῷ καλῷ οὐκ οἶδα
τί παθόντες οἱ πρὸς τὰ σκῆπτρα ὕστερον κατα-
στάντες, οὐκ εἴασαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεῖναι σχήματος·
ἀλλ᾽ ὥσπερ τῇ εὐπορίᾳ τῶν ὑπηκόων διαβασκή-
ναντες, τὸ ἀπολίτευτον μὲν τοῖς φέρουσι τῶν πρὸ
αὐτῶν ἀρξάντων νομίσμασι τὴν μορφὴν κατε-
ψηφίσαντο, μόνοις δὲ τοῖς ἑαυτῶν ἀπένειμαν πο-
λιτεύεσθαι, οὐ βουληθέντες συνιδεῖν τὴν ἐκ τού-
του περιϊσταμένην καινοτομίαν τὰ πράγματα,
οὐδὲ τὴν βλάβην ὅση χωρεῖ μὲν διὰ πάντων, μά-
λιστα δὲ κατὰ τῶν ἀπορωτέρων, καὶ χρῃζόντων μεί-
ζονος βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως. καὶ γὰρ τὸ τῶν ἐμπό-
ρων πλῆθος, καὶ τοὺς ἄλλως ἐκ χειρῶν βιοῦντας,
καὶ ὅλως τὸ γεωργικὸν γένος εἰς μεγάλην ἀπορίας
ἀνάγκην συνελαύνει, οὐκ ἐχόντων ἑτέρωθεν ἐρα-
νίζεσθαι τὴν τῶν πραγμάτων εὐπορίαν, ἐκείνης
καταλυθείσης δι᾽ ἀφορμῆς ἣ τέως αὐτοῖς συναν-
τελαμβάνετο. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς, τῶν νεωτέρων
τὴν καινοτομίαν οὐκ ἀγαπῶντες, τῇ δὲ προνοίᾳ
τῶν ἀρχαίων ἑπόμενοι, θεσπίζομεν, κατὰ τὴν
ἐκείνων φιλάνθρωπον καὶ πολιτικωτάτην γνώ-
μην, πᾶν εἶδος νομίσματος, ἀπαραποίητον
τὴν μορφὴν ἔχον, καὶ τὴν ὕλην ἀκίβδηλον, καὶ
τὴν ὁλκὴν τέλειον, ἄν τε τινὸς ᾖ τῶν προγενεστέρων,
ἄν τε τῶν ὀψιγόνων, δι᾽ ἴσου καὶ τιμᾶσθαι καὶ πολι-
τεύεσθαι. δίκη δὲ τοῖς καταφρονεῖν ἀπονοηθεῖσι τοῦ
ὁρί

quendam ac tabẽ, inde profugarunt, dum omne genus numismatis, etsi ad veteres & priscos Principes referretur, similiter valere volue- runt. Verùm egregium hoc institutũ haud scio qua de causa posteriores Principes in eadẽ forma consistere non permiserint, ac, tanquã subditorũ opulentiæ inuiderent, quæ numismata superiorum Principum effigiem ferrent, ijs publico vsu interdixerint: sua verò sola in cõmuni commercio esse voluerint. Næ illi, quantum hinc in communibus negocijs nouitatis, quantũ item detrimenti, quod cùm ad omnes, tum præcipuè ad pauperiores, potiusq; auxilio & defensione indigentes pertineat, existeret, intelligere noluerunt. Certè mercatorum vulgus, quiq; alioqui manibus victũ quæritant, & demum vniuersa rusticorum natio, dum, antiquata ea qua hactenus vsi sunt pecunia, alio modo res necessarias sibi parare non possunt, in perquàm angustas adiguntur angustias. Eapropter nos nouo recentiorũ placito non acquiescentes, veterum autẽ prouidentiam sequentes, sancimus, vt secundum benignum illorum reiq; pub. commodissimum iudicium, numismatis omne genus (quod quidem formam materiamq; non adulteratam, & plenum pondus habeat) siue vetustioris cuiuspiam Principis, siue recentioris sit, æqualiter & æstimetur, & in repub. tractetur. Pœna verò eorum qui rebelli animo decretum

L. 1. De ve. numis. potest. C.

hoc

ὁρίσματος, αἱ εἰς τὸ σῶμα διὰ μαστίγων πληγαί, καὶ τριχῶν κουρία ἐν χρῷ, καὶ προσέτι χρυσίου τριῶν λιτρῶν ἡ ἀπότισις.

---

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΕΤΕΙσθαι τὸν κελεύοντα νόμον ἔξωθεν τῆς πόλεως ποιεῖσθαι τὴν ταφήν, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ εἴτε ἔξω τῶν τειχῶν, εἴτε ἐντὸς θάπτειν. Διάταξις νγ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΜΟΙ φαίνεται, μὴ μόνον ὅσα τῷ βίῳ συμφέρει τῶν πολιτευομένων, ταῦτα πρέπον ὁρίζειν τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἤδη καταλυσάντων τὸν βίον τὰ πρέποντα ἀνθρωπίνῃ σκέπτεσθαι συμπαθείᾳ· καὶ μὴ δι' ὧν ἀτιμίᾳ μὲν καὶ ὕβρει τῶν μεθισταμένων τὰ σώματα παραδίδοται, αἰσχύνη δὲ τῇ κοινῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει παραγίνεται, ταῦτα νομοθετεῖν. πῶς γὰρ οὐκ ἔστι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν αἰσχύνειν, ὅταν μὴ βούληται ὁ νόμος γῇ κρύπτεσθαι, εἰ μὴ ἔξω πόλεων φέροιτο τὸ βληθὲν ὑπὸ τοῦ θανάτου σῶμα; εἰ μὲν γὰρ τοῦτο διορίζων, περὶ ἐκείνων ἔλεγε τῆς ταφῆς, οἷς εὔπορον τὴν ἐκφορὰν ἐποίει ἡ ἔτι ἐν βίῳ περιόντων αὐτῶν εὐπορία, ἴσως ἂν εἶχέ τινα πρόφασιν παραμυθούμενος.

hoc contemnent, fuerit, vt flagris cædantur, & cute tenus tondeantur, insuperq́; libras auri tres dependant.

---

*VT CVIQVE TAM INTRA CIVITATES, QVAM EXTRA, mortuos sepelire liceat.

CONSTITVTIO LIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

MEA quidẽ sententia, leges ciuiles nõ ea modò quæ cõmuni subditorũ vitæ prosint, præscribere: verùm de ijs etiã qui iam vitã finierunt, humanæ cõmiserationi conuenientia decernere decet. Quæ autẽ defunctorũ corpora ignominiæ contumeliæq́; exponãt, ac per quæ cõmuni hominum naturæ dedecus atq; turpitudo concilietur, nequaquam in leges sunt includenda. At quòd "lex mortuos nonnisi extra ciuitates humari vult, quomodo id humanam naturam dedecore afficere non est? Et quidem si hoc præcipiens, de ijs humanis ageret, quibus facilem elationem facultates, quas viui habuerant, suppeditarẽt, fortasse lex aliquã ad id iubendũ rationem habuisset. "L. 3. Diui Hadrian. De sepulchro violato. ff.

Quanq

καίτοιγε καὶ τότε ἐχρῆν πρὸς συμπάθειαν ὁρᾶν φίλων, συγγενῶν, οἰκείων τοῦ τεθνηκότος· οἷς μέγα εἰς παραμύθιον τοῦ ἄλγους καὶ τῆς ἀποστερήσεως, τοῦ ποθουμένου τάφου περιπτύξεις, καὶ ἐπ' αὐτῷ χεόμενα δάκρυα, τοῦ ἔξω κειμένου τῆς πόλεως οὐκ εὐχερῶς ἐπιτελεῖσθαι πέφυκεν. ἀλλ' ὅμως εἰς ἐκείνους τὴν ταφὴν ἔκδημον ἐποίει τῆς πόλεως, οἷς οὐκ ἄπορον αὐθημερὸν γίνεσθαι, ἣν τις ἀφορμὴ τοῦ δόγματος τῷ ἀσυμπαθεῖ. νῦν δὲ κατὰ πάντων ὁμοίως φερομένης τῆς ἀσυμπαθείας, πῶς οὐ πρόδηλον τὸ ἄτοπον, καὶ ἡ κατὰ τῆς φύσεως νομοθεσία καὶ αἰσχύνη; ὧν γὰρ ἔτι ζώντων ἄπορος ἦν ὁ βίος καὶ ἔρημος, πῶς θανόντες αὐθημερινῆς ταφῆς ἀπορήσουσι; πῶς δὲ, τῆς ταφῆς ἀπόρου τυγχανούσης, οὐχὶ ἐπὶ συχναῖς ἡμέραις οὕτω διαμένοντες, ἐλεεινὸν ὁμοῦ καὶ φρικτὸν κείσονται θέαμα, καὶ τὴν ταπεινὴν ἀνθρώπων φύσιν αἰσχύνοντες; χωρὶς δὲ τούτων, πῶς ἔνεστι δίκης ὑπεύθυνον, ἐνίοτε τῶν ὁμιλησάντων τῷ θανάτῳ, θεραπόντων θεοῦ χρηματιζόντων, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῶν δόξης περιεπομένων, ἐρρίφθαι αὐτῶν ἄταφον τὸ σῶμα; Οὐδαμῶς οὖν νόμοις τῆς ἡμῶν πολιτείας συγκαταλέγεσθαι τοῦτον τὸν νόμον θεσπίζομεν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ τῆς συνηθείας καλῶς ὤφθη καταφρονούμενος, οὕτω καὶ ὑπὸ δόγματος ἡμετέρου ἔξω παντελῶς ἀθετούμενος. καὶ πᾶς ὃς ἂν βού

Quanquam tunc etiam ad amicorũ, cognatorum, necessariorumq́; defuncti commiserationem respicere oportebat. Quorum dolori atque orbitati magnum sanè solatium est, si amici sui sepulchrum amplexari, ac in id lacrymas profundere poßint. "Quæ officia extra ciuitatem sepulto non facile est exequi. Attamen *" si illos solùm extra ciuitatem sepeliri vellet, quibus id ipso mortis die per facultates facile esset, ad eam inclementiam aliquam lex occasionẽ haberet.* Verùm *nunc, quum inclementia illa simul ad omnes se extendat, quomodo non manifesta est absurditas? quomodo legem in naturæ opprobrium ferri non est euidens? Qui enim, dum adhuc viuerent, inopes & deserti erant, quomodo mortui ipso mortis die " humabuntur? Quomodo item, quum propter paupertatem sepultura non accelerabitur, multis diebus insepulti, non miserabile simul & horrendum spectaculum iacebunt, tabescentemq́; hominũ naturam dedecorabũt?* Extra *hæc autem, quũ mortui interdum famuli* Dei *appellentur, propterq́; cœlestem gloriam colantur, ipsorum corpora inhumata abijci, quomodo id verò expiationi etiam obnoxium non est?* Ne *igitur vllo modo inter ciuiles leges hæc lex recenseatur, sancimus: quin potius, vt à consuetudine rectè contemnitur, sic etiam decreto nostro prorsus reprobator. Quicunque autem siue extra*

" Lego ἃ ἐπὶ τῷ.
" Lego εἰ ἐκείνοις.
" Lego εὐπορήσουσι;

βούληται, εἴτε τειχῶν ἔξωθεν, εἴτε τῆς πόλεως ἐντὸς τοὺς τελευτῶντας τιμᾶν τῇ ταφῇ, ἄδειαν ἐχέτω περαίνειν τὸ βούλημα.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΤΗ κυριακῇ ἡμέρᾳ παντελῆ ἀπραξίαν εἶναι, καὶ τοὺς γεωργοὺς ἀργεῖν ἐν αὐτῇ, παραπλησίως ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἐργάταις. Διάταξις νδ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΑΡΙΣΤΗ μὲν ἡ σπουδὴ τῶν πρὸς ἔνθεσιν ἐπιδεδωκότων ἑαυτοὺς τῶν ὅσα τῷ βίῳ συμφέρει ἐντάλματα, καὶ ἄξιον αὐτοὺς, ἐν οἷς ὁρῶντι πρὸς τὴν ὠφέλειαν τῶν ὑποχειρίων ὅλην τὴν φροντίδα συντείνοντες, ἀποδέχεσθαι τῆς φιλοπονίας, καὶ τὰ τεθέντα τηρεῖν εὐλαβῶς. ἄξιον δὲ πολὺ πλέον ἐκείνοις μᾶλλον τὴν τοιαύτην ἀπονέμειν εὐλάβειαν, οἳ πλέον ὤφθησαν καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, οἱ πάσης τῆς γῆς νομοθέται, ἀναδεξάμενοι μέριμναν, καὶ οὓς ἔθεντο νόμους, τούτους ἐπίπροσθεν ἄγειν τῶν ἄλλων νόμων. οὐ μόνον δὲ δι' ὅπερ εἶπον, ὅτι πλέον εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων ὠφέλειαν, μᾶλλον δὲ ἀσύγκριτον ἀνεδέξαντο καὶ εἰσηνέγκαντο πρόνοιαν, ἀλλ' ὅτι καὶ θεῖοι ἐχάραξαν τὰ δόγματα πατέρες. Ἐπεὶ οὖν

τῷ

muros, siue intra ciuitatẽ sepelire mortuos volet, perficiendæ voluntatis facultatem habeto.

---

*VT DOMINICIS DIEBVS OMNES AB OPERIBVS VACENT.

CONSTITVTIO LIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

PRAESTANTISSIMVM *illorum est studiũ, qui se edendis quæ communi vitæ vtilia sint præceptis dedũt: digniq́; sunt, eo quòd ad subditorum vtilitatem omnes suas curas intẽdunt, quorum pius in remp. amor laudibus celebretur, ac præcepta sanctè obseruentur.* Interim *verò multo æquius fuerit, illis potius istiusmodi reuerentiam attribuere, quos maiores pro humani generis salute, "tanquam vniuersi terrarum orbis legislatores, susceqisse solicitudines constat, quasq́; leges tulerint, has alijs omnibus anteferre: idq́; non solùm propter id quod dixi, quòd* videlicet *ad hominum vtilitatem, incomparabiliorem susceperint atq; contulerint curam: sed quòd etiam" diuini numinis virtute scripserint sua decreta. Quoniam itaque*

"Lego οἷα πάσης.

" Lego τῷ θείῳ.

τῷ νόμῳ τῶν κορυφαίων μαθητῶν, ὃς πάντα ἐπιτρέπει ἀργίᾳ τιμᾶν τὴν ἡμέραν τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως, ὁρᾶται νόμος ἀντιφθεγγόμενος, ἐνίων μὴ πάντας ὁμοίως κωλύειν ἐργάζεσθαι, ἀλλ' ἐκείνοις ἄνετον τὴν ἐργασίαν δίδοσθαι. φησὶ γάρ· Ἕκαστα μὲν, καὶ δῆμοι τῶν πόλεων, καὶ οἱ ἐκ τεχνῶν βιοῦντες ἀργείτωσαν ἐν κυριακῇ· μόνοι δὲ γεωργοὶ ἐργαζέσθωσαν. καὶ ἡ αἰτία τῆς λύσεως τῆς τιμῆς τῆς ἡμέρας ἄλογος. δοκεῖ γὰρ σωτηρία εἶναι τῶν καρπῶν. ἔστι δὲ ἡ ἀληθῶς οὐδέν. οὐ γὰρ τὸ σπουδαῖον τῆς γεωργίας, ἀλλὰ τοῦ καρποδότου ὁ ἥλιος, ἐπειδὰν δοκῇ, τὴν εὐθηνίαν παρέχεται τῶν καρπῶν. Ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ τοιοῦτός τις εἰς γένεσιν ἦλθε νόμος, ὀλιγωρῶν μὲν τῆς τοῦ δεσπότου τιμῆς, ἀντιδογματίζων δὲ τοῖς κατὰ πάντων ἐναντίων παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβοῦσι τὰ νικητήρια· ὁρίζομεν καὶ ἡμεῖς ἃ τῷ ἁγίῳ ἔδοξε πνεύματι καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ μεμυημένοις ἀποστόλοις, ὥστε πάντας ἐν τῇ θείᾳ καὶ τὴν ἀφθαρσίαν ἡμῖν ἐγκαινισμένῃ ἡμέρᾳ σχολάζειν ἀργήσεως, καὶ μήτε γεωργὸν μήτε τινὰ ἅπτεσθαι ἔργων ἐν ταύτῃ τῶν μὴ νενομισμένων. εἰ γὰρ οἱ πάλαι τὰς σκιὰς καὶ τοὺς τύπους τιμῶντες, διὰ τοσαύτης ἦγον τιμῆς τὴν τοῦ σαββάτου ἡμέραν, ὡς παντελῆ

αὐτῇ

illorum inter diſcipulos procerum legi, quæ Dominicæ reſurrectionis diem ceſſatione ab operibus 1 omnes venerari mandat, legẽ aliam contradicere conſpicitur, 2 quæ non omnes ſimul operari prohibendos, 3 nonnullisq́; vti operentur indulgẽdũ eſſe cenſet (ait enim, 4 OMNES IVDICES, VRBANAEQVE PLEBES, ET CVNCTARVM ARTIVM OFFICIA, VENERABILI DIE SOLIS QVIESCANT. RVRI TAMEN POSITI, AGRORVM CVLTVRAE LIBERE LICENTERQVE INSERVIANT. *cuius* iſtius *diei dehoneſtationis nulla ratione nititur cauſa. nam quanquã fructuũ cõſeruatio prætendi poſſe videatur: nullius tamẽ* 5 *illa momenti, req́; vera futilis eſt: quũ non agriculturæ diligẽtia, ſed ſolis virtus, quãdo frugũ largitori viſum ſit, fructuũ abundantiã ſuppeditet) quoniã, inquam, iſtiuſmodi lex in lucẽ prodijt, quæ* Domini *cultũ vilipẽdat, diuerſumq́; ab illis, qui cõtra omnes aduerſarios à* Spiritu *ſancto victoriã obtinuerunt, decretũ præſcribat: ſtatuimus nos etiã, quod* Spiritui *ſancto, ab ipſoq́; inſtitutis* Apoſtolis *placuit, vt omnes in die ſacro, quoq́; noſtra integritas* 6 *inſtaurata eſt, à labore vacent: neq́; agricolæ, neq́; quiquã alij in illo illicitum opus aggrediantur. Si enim qui vmbrã quandã atq́; figuram obſeruabant, tantopere ſabbathi diem venerabãtur, vt ab omni*

1 Lego πάντας.
2 Lego ὅς γε χρίνει.
3 Lego ἐνίοις.
4 Verba l. 3. de feriis. C. quib. vitiata Græca reſtituuntur.
5 Pro ἡ. lego αὐτη.
6 Lego ἐγκαινισαμένη.

αὐτῇ ἀπραξίαν διδόναι, πῶς εἰκὸς, οὓς ἡ χάρις θεραπευτὰς ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια, τούτους μὴ τιμᾶν τὴν ἡμέραν ἣ τὸ τίμιον παρὰ τοῦ δεσπότου ἐπλούτησε, καὶ ἡμᾶς ἠλευθέρωσε τῆς ἐκ φθορᾶς ἀτιμίας; ἢ πῶς οὐ παντελῶς ἀσυνείδητον, ἑπτὰ ἡμερῶν οὐσῶν, ὧν εἰς δεσποτικὴν τιμὴν ἀνεῖται μία, ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς ταῖς ἓξ ἀποκεχρημένους εἰς ἔργα, ἀναφαίρετον τῷ δεσπότῃ ἐκείνην τηρεῖν, ἀλλὰ καὶ ταύτην κοινὴν ποιεῖσθαι καὶ τῶν ἡμετέρων ἔργων νομίζειν καιρόν;

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ τῶν χριστιανῶν πίστιν Ἑβραίους πολιτεύεσθαι.

Διάταξις νε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΙ ἔμπροσθεν εἰς τὰ σκῆπτρα καταστάντες, περὶ τὴν πάλαι μὲν διάταξιν τὴν πρὸς αὐτοὺς θεόθεν ἐπισκοπὴν περιωνύμου τοῦ Ἑβραίων γένους, γεγονότος δὲ, ἐκ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ θεὸν ἡμῶν ἀπονοίας, περιωνύμου ἐν συμφοραῖς, διαφόρους ἐξέθεντο νόμους, οἳ περὶ καταστάσεως τῆς ἐκείνων ζωῆς διαλαμβάνοντες, κελεύουσι ταῖς θείαις γραφαῖς

φαῖς

prorsus opere abstinerent: quomodo qui gratiæ lucem, ipsamq; veritatem colunt, hos eum diem qui à Domino *honore ditatus est, nosq; ab exitij dedecore liberauit, non venerari par est? aut quomodo, quum ex septem diebus vnus in* Domini *honorem consecratus sit, nos aliorum ad opera ⁊ vsu contentos non esse, " neque illū* Domino *eximium & inuiolatum conseruare: sed ipsum etiam vulgarem facere, nostrisq; operibus applicandum putare, religionis nō est prorsus dissoluta?*

⁊ Lego μὲν ἀρκεῖσθαι.

" Lego μὴ διαναpαίρετοι.

VT IVDAEI SECVNDVM CHRISTIANISMI RITVS VIuant.

CONSTITVTIO LV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

Q*VI olim sceptris potiti sunt, de Hebræorum gente (quæ quondam " quoad diuino patrocinio foueretur inclyta fuit, nunc autem ob contumaciam in* CHRISTVM *&* Deum *nostrum, in calamitatibus celebris est) diuersas promulgarunt leges, quæ de ipsorum vitæ statu tractantes, " iubent, vt sacras ipsi scri-*

" Lego διὰ πᾶσαν, pro διάταξιν.

" Vide Nouel. 146.

φαῖς ἐντυγχάνειν αὐτοὺς, καὶ τῶν οἰκείων ἐθίμων μὴ εἴργεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας, πρὸς τῇ συγγενείᾳ τοῦ αἵματος, καὶ τῷ ἐκ τῆς περιτομῆς συγγενεῖ προσοικειοῦσθαι αὐτούς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ ἔμπροσθεν, ὡς εἶπον, εἰς τὴν βασιλείαν παρελθόντες. ὁ δὲ τῆς θείας λήξεως βασιλεύς, οὗ τῆς σπορᾶς ἡμῖν ἡ βλάστη, ἅτε δὴ πλεῖον τῶν ἄλλων σχὼν ἔρωτα τῆς αὐτῶν σωτηρίας, οὐκ ἀμεληθὲς καταλιπεῖν τούτους, καθὼς οἱ πρὸ ἐκείνου, ἐν μόνῃ τῇ τῶν προλαβόντων νόμων διατάξει, ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῶν ἱερῶν λογίων ἀναπτύξεσι, τοῦτο δὲ ἐν ταῖς αὐτῶν νουθετήσεσι πρὸς τὴν σωτήριον τῶν Χριστιανῶν μεταστήσας λατρείαν, τῷ ζωοποιῷ τοῦ βαπτίσματος ἐτελείωσεν ὕδατι. καὶ ἔργῳ μὲν, δι' ὧν αὐτοὺς εἰς τὸν νέον κατὰ Χριστὸν μορφωθῆναι ἄνθρωπον ἔπεισε, τὸν παλαιὸν ἀποθέσθαι παρεσκεύασεν, καὶ ἴσα τῆς παλαιότητος ἐγνωρίζετο, περιτομὴν, σάββατον, καὶ εἴ τι ἕτερον, ἐκείνῳ συναπημφίασεν. ἀλλ' ὅτι μὲν ἔργῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ φρονήματος μετατάξας αὐτοὺς, οὐκ ἔτι καὶ νόμου ψηφίσματι τοῖς προτέροις νόμοις, οἳ παρεῖχον ἄδειαν Ἰουδαϊκῶς ζῆν, καὶ τὴν ἀφωνίαν καὶ ἀργίαν ἐθέσπισεν. Ἡμεῖς οὖν, ὅπερ ὁ ἡμέτερος παρῆκε πατὴρ, σύλλογον κρίναντες ἀναπληρῶσαι, παντὶ νόμῳ ἀρχαιοτέρῳ, τῷ περὶ Ἑβραίων νομοθετοῦντι, σιγᾶν ἐπιτρέπομεν, καὶ μὴ ἄλλως αὐτοὺς τολμᾶν πολιτεύεσθαι ἢ ὡς ἡ καθαρὰ καὶ σωτήριος τῶν Χριστιανῶν πίστις βούλεται. εἰ δὲ

pturas legant, & nè à suis ritibus arceantur. quinetiam, vt liberos supra sanguinis cognationem circuncisionis etiam cognatione suo instituto accommodent. Atq; *hæc quidem, qui olim (vt dixi) imperium obtinuerūt.* Verùm *sacratißimus* Princeps, *ille ex cuius semine nos nati sumus, vt qui maiore quàm cæteri salutis ipsorum desiderio teneretur, hos in sola superiorum legum obseruatione relinquere (quod ante illum alij fecerant) non contentus: sed partim sacrorum oraculorum explicatione, partim eorundem admonitionibus ad salutarem* Christianorum *cultum traducens, viuifica baptismi aqua initiauit.* Atque *quòd ipsos in nouum secundum* CHRISTVM *hominem transformari debere persuasit, vt veterem deponerent plenè effecit, & quæcunque vetustatem saperent, circuncisionem, sabbathum, & si quid aliud est, cum illo simul exuit.* Atqui *cum tanto cum effectu à* Iudaica *pertinacia ipsos deduxisset, non etiam prioribus legibus, quæ* Iudaico *ritu viuere permittebant, silentium & vacationem alterius legis decreto imposuit.* Quod *igitur pater noster prætermisit, id nos adimplendum putantes, omni antiquiori, quæ de* Hebræis *statuit, legi silentium iniungimus: & ne illi aliter quàm pura salutarisque* Christianorum *fides vult, viuere audeant, iubemus.* Quòd *si quis*

τις ἀπίοι τῶν μὲν Χριστιανικῶν θεσμῶν ἀφιστάμενος, πρὸς δὲ τὰ Ἰουδαίων ἐπαναστρεφόμενος ἔθη καὶ δόγματα, οὗτος κατὰ τοὺς περὶ ἀποστατῶν ἐγκειμένους νόμους εἰσπράττεσθαι τὴν τιμωρίαν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΘΥΡΩΝ ΘΑΛΑΤΤΙΩΝ.

Διάταξις νϛ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ οὗτος ἡμῖν ὁ νόμος, ὃς ἀφαιρεῖται τῶν θαλαττίων χωρίων τὴν ἐξουσίαν τῶν οὗ παρὰ τοῖς προθύροις θάλασσα ὁρᾶται (ἀλλὰ γὰρ οὐ μόνον τοῦτο, ὑπάγει δὲ καὶ τῇ περὶ τῆς ὕβρεως ἀγωγῇ κωλύοντα τοὺς ἐκεῖ ἀποκεχρῆσθαι τῇ ἁλιευτικῇ τέχνῃ προθυμουμένους) οὐ δίκαια ἐπιτρέπων ἐφαίνετο. πᾶν γὰρ ὃ μὴ ἀδίκῳ λόγῳ πρὸς ἐξουσίαν τινὶ περιῆλθεν, εἴτε γονέων κλῆρος, εἴτε πόνων ἰδίων κτῆμα, εἴθ' ἑτέρῳ τινὶ μὴ ἀπηγορευμένῳ τρόπῳ πῶς οὐχὶ καλὸν πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ τὴν ἐξουσίαν ἔχοντος ἀνακείσεται, καὶ κἀκείνῳ τὰς ὠφελείας πολὺ πρότερον, ἀλλ' οὐχ ἑτέρῳ παρέξει; ὁ δὲ κείμενος πρὸς τὸ εὐθὺ ἀφορῶντος νόμου, ἑτέρους εἰσάγειν πρὸς τὴν ὠφέλειαν οὐ μηδὲν ὑπεβάλλοντο, καὶ ἀποστερεῖν ἐκείνους ταύτης, οἷ ταύτης γε ἢ τίμημα, ἢ συγγενείας δίκαιον, ἢ

ἄλλο

à Christianorum ritibus defectione facta, ad Iudæorum mores & placita reuerti deprehendatur, hic secundum leges" de apostatis latas pœnas luat. "Vide tit. de apostatis. C.

DE ORIS MARITIMIS.

CONSTITVTIO LVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HAEC *etiam lex "quæ maritimorum prædiorum ius tollit, eorum vnde apud oras mare conspicitur: quæq; insuper illorum dominum, si illic piscari volentes prohibeat, iniuriarum actioni subijcit: nobis nõ æqua statuere visa est. Quicquid enim non iniquo titulo in cuiuspiam dominium deuenit, siue parẽtum hæreditas laborumq; emolumentum, siue alio quocunq; non illegitimo modo paratum sit: quæ caussa est, quamobrem id non ab eo qui in dominio habet, administretur, & illi nõ longè potius quàm alteri cuipiam vtilitatem præbeat?* Non est *igitur legis, quæ quidem æquitatem spectet, vt alios ad vtilitatem rei, in quam nihil iuris habent, introducat: illos verò qui aut solutum precium, aut cognationis ius, aut denique alium-* "L. 13. Si quis me. & 14. De iniur. & famil. libel. ff.

ἄλλον τινὰ τρόπον οὐκ ἀπηγορευμένον εἰς τὴν τοῦ χωρίου κατεβάλοντο κτῆσιν. τὸ δὲ καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐτησίους φόρους ἀπαιτεῖσθαι μὲν ὡς αὐτῷ διαφέροντος τοῦ τόπου, ἀπελαύνειν δὲ ἐκεῖθεν τοὺς ἔξω τῆς ἐκείνου γνώμης βουλομένους τῇ ὠφελείᾳ χρῆσθαι μὴ δύνασθαι, ἀλλ', εἰ τοῦτο ποιεῖν ἐθελήσοι, ταῖς περὶ ὕβρεως αἰτίαις ἐτάζεσθαι· πῶς οὐχὶ μετὰ τοῦ ἀδίκου παντελῶς καὶ παράλογον; τί δέ, εἰ ὁ τοῦ χωρίου δεσπότης οὐκ ἀμαθὴς ἁλιευτικῆς; ἆρα καθευδήσεται μὲν αὐτὸς ἀργῶν, ἄλλοις δὲ ἐπιτρέψει τὰ τῶν προθύρων κέρδη θηρᾶν; ἢ τὴν μὲν ἀργίαν οὐκ ἀσπάσεται, ἑτέρων δὲ πρόθυρα ἁλιεύων περινοστήσει, ἐν δὲ τοῖς οἰκείοις ἐργάζεσθαι αὐτῷ οὐκ ἐξέσται; ἀλλ' οὐχ ὁρῶ τίνα τρόπον οὕτως ἔσται. Τοιγαροῦν θεσπίζομεν, τῶν ἰδίων προθύρων ἕκαστον ἀκωλύτως δεσπόζειν καὶ κύριον εἶναι, τοὺς δ' εἴ τινες βουληθεῖεν, χωρὶς τῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς, τῆς τῶν προθύρων ἀπολαύειν ὠφελείας, ἐκδιώκειν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἔχει, καὶ πᾶς τῆς οἰκίας δεσπότης μετὰ τῆς χρήσεως ταύτης καὶ τῶν προθύρων ἔχει τὴν κτῆσίν τε καὶ αὐλήν, οὕτως δίκαιον καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ὑπολαμβάνομεν ἔχειν. καὶ ὥσπερ ἐν τῇ ξηρᾷ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων οὐδενὶ συγχωρεῖται παρὰ γνώμην τοῦ κεκτημένου καρπίζεσθαι, ἀλλ' εἰ καρποὺς ἐκεῖθέν τις συναγάγοι, ἢ λαμβάνοι τὴν χάριν τῇ τοῦ δεσπόζοντος φιλοφρονήσει, ἢ τὴν ὑπὲρ τοῦ τόπου κατατιθέμενος πρόσοδον· οὕτω καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ εἶναι ὁριζόμεν.

Περὶ

alium aliquem poßidendæ rei non illegitimum titulum laudát, illa priuet. Iam verò quòd, quũ ab illo tanquã loci illius domino, annuũ tributum exigatur, expellere inde illum, qui præter ipsius voluntatem loci cõmodis vti velit, nõ poßit: sed si hoc faciat, iniuriarum actionibus tenetur: quomodo id, præterquam quòd iniquum est, non omnibus modis absurdum est etiã? Quid si prædij dominus piscatoriæ artis non ignarus sit, num ipsi ocioso dormiẽdum erit, alijsq; orarum emolumenta venari permittere debebit? aut, si ocium non amplectetur, in aliorum oris errabundus piscabitur, in suis autem id ipsi non licebit? At quare ita fieri debeat, nullam equidem rationem video. Sãcimus itaque, vt quisque oras suas incõcusso iure poßideat, illorumque dominus sit: & si qui sine ipsius permissu illorum emolumento frui velint, hos propellere poßit. Nam quemadmodum terrenis locis iuris est, vt quicunque domus dominus sit, is præter illius vsum, vestibulum quoq; atq; atrium poßideat: vt ita etiam maritimis obtineat, rationi esse consentaneum putamus. Et sicut terrenis locis præter voluntatem domini ex alieno fructus percipere nemini conceditur: sed si quis fructus ex alieno colligit, eos vel benignitate domini percipiat, vel pro loci vsu vectigal soluat necesse est: sic etiam maritimis obseruari præcipimus.

QVAN

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ τῆς ἀποστάσεως τῶν ἐποχῶν ἐν τῇ τῶν ἰχθύων θήρᾳ.

Διάταξις νζ.

ΘΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙΔΗ πλείστων νόμων περὶ ἰχθύων διοριζόντων θήρας, ἐκεῖνο τὸ μέτρον ἀδιόριστον ὁρᾶται νόμῳ, ὃ ἐποχὴν ὀνομάζειν ἐγνώκασιν (ὡς ἔοικεν, οὔπω τούτου τοῦ ἐπιτηδεύματος γνωρίμου τυγχάνοντος καθ' ὃν καιρὸν εἰς γένεσιν οἱ νόμοι προήρχοντο) βουλόμεθα καὶ τοῦτο νόμου διάταξιν ἀποφέρεσθαι. ἥνπερ οὖν ἀντὶ νομίμου ψηφίσματος γνώμην οὐκ ἔξω τοῦ πρέποντος φερομένην, ἔδοξεν ἐν τούτῳ τῆς θήρας τῷ ἐπιτηδεύματι διαιτᾷν τῇ συνηθείᾳ (φαμὲν δὲ τὸ μέχρι τριακοσίων ἑξήκοντα καὶ πέντε ὀργυιῶν παρατεινόμενον μέτρον τῆς ἀποστάσεως) τοῦτο ἡμεῖς νόμου τιμῶντες ἀξιώματι, ἀπὸ τοῦ παρόντος νόμον εἶναι θεσπίζομεν. εἰ γὰρ καὶ χωρὶς τοῦ τετιμῆσθαι τούτῳ διὰ τῷ προνομίῳ, καλῶς ἔχειν δοκεῖ τοῖς νῦν τὰ περὶ ἐποχῶν ταύτῃ τῇ γνώμῃ ῥυθμίζεσθαι· ἀλλ' ὅμως ἵνα μᾶλλον ἐν τῷ βεβαίῳ ᾖ, καὶ ἡ περὶ αὐτὴν ἀβλάβεια διηνεκῶς σώζοιτο, νόμος ἔστω, καὶ ἀλλήλων ἀφιστάσθω-

σαν

*QVANTVM IN PISCATIBVS REMORAE PISCATORIAE inter se distare debeant.

CONSTITVTIO LVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM "*quum plurimæ leges de piscatione statuāt, illud quod " ἐποχὴν nominandum putarunt, adhuc lege definitum non est (quippe quòd, vt videtur, quo tempore leges illæ promulgabantur, nondum id institutum innotuisset) hoc quoque legis constitutionem auferre volumus. Quam itaque iuris rationem in hoc piscationis instituto pro legitimo decreto obtinere consuetudini visum est (vt nempe interstitiorum modus ad trecentos sexagintaquinque passus protendatur) hoc nos, quòd extra conuenientem modum non feratur, legis dignitate honorantes, dehinc legem esse sancimus. Nam tametsi citra hoc priuilegium, vt remoræ piscatoriæ ad hanc rationem disponantur, præsentis æui hominibus bonum videatur: quò tamen id firmius sit, cautiusq; in æternum obseruetur, lex esto, remoræq; illæ trecentorum sexaginta*

" Adhibe const.102. & duas proximas sequentes.
" Remoras piscatorias, ferè vertere placet.

gin

σαν αἱ ἐποχαὶ τὸ νενομισμένον τῇ συνηθείᾳ τῶν τριακοσίων ἑξήκοντα καὶ πέντε ὀργυιῶν διάστημα, δηλονότι δὲ ἑκατέρου μέρους τοῦ τοιούτου μέτρου τοῦ διαστήματος λαμβανομένου· ὡς εἶναι τὰς μὲν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο καὶ ἥμισυ, ἀπὸ τῶν ὁρίων τοῦ ἑνὸς διηκούσας μέρους, τὸ δὲ λοιπὸν μέτρον διήκειν μέχρι τοῦ γειτονεύοντος. ταῦτα δὲ φαμὲν περὶ τῶν μεταγενεστέρων τοῦ παρόντος νόμου δεχομένων τὴν σύστασιν καὶ παραγωγήν. αἱ γὰρ προφθάσασαι τὸ νῦν δεδογμένον ἐποχαί, κἂν μὴ τῷ διορισθέντι ἀφεστήκασι διαστήματι, οὐδὲν ἐκ τοῦ νόμου καινοτομηθήσονται, ἀλλὰ διαμενοῦσιν ἐφ' ἧς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχον στάσεως.

---

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΑ τὸ αἷμα βρῶμα ποιεῖσθαι, οὐδ' αὐτὸ πιπράσκειν ἢ ὠνεῖσθαι.

Διάταξις νη.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ πάλαι τῷ νομοθέτῃ Μωσῇ θεὸς ἐντέλλεται αἷμα οὐ φάγεσθαι, καὶ παρὰ τῶν κηρύκων τῆς χάριτος, ἀπέχεσθαι τῆς τοιαύτης νενομοθέτηται βρώσεως. καὶ οὕτω κἂν τῇ παλαιᾷ κἂν τῇ νέᾳ χάριτι συμφώνως ἀθεμίτου δοκοῦντος καὶ ἀποβλήτου τοῦ πράγματος, εἰς τοσοῦτον αὐθαδείας μᾶλλον δὲ παραπληξίας ἥκουσιν οἱ ἄνθρωποι, ὡς μηδ' ἑτέρᾳ τῶν νομοθεσιῶν ὑπεί-

χειν

gintaquinq; passuum interuallo, à consuetudine approbato, inter sese distanto: idq́; ita, vt ab vtraq; parte hic interualli modus desumatur. vt videlicet centum octagintaduo, & semis, ab vnius partis finibus exporrigantur, residuum verò ad vicinum vsq; pertingat. Atq; hæc quidem de constituendis introducendisq́; post hanc legem remoratorijs dicimus. Quæ verò hoc decretum præuenerunt, tametsi præstituto hoc interuallo non distent, ex eius præscripto tamen nihil nouabitur: permanebuntq́; illa, vt initio constituta sunt.

---

*NE EX SANGVINE CIBVS CONFICIATVR.

CONSTITVTIO LVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SIMVL *olim legislatori* " Mosi *sanguine vescendum non esse mandauit* Deus, *simul ab istiusmodi cibo abstineri debere à* " *præconibus gratiæ est constitutum. Et quanquam tum veteris tum nouæ gratiæ tempore illa res vilis habita sit, & nefaria: eò tamen contumaciæ, imò vecordiæ homines processere, vt neutri legi aurem*

" Leuit. 7.

" Act. 15. & Can. Ap. 62.

χειν σύνηθες οὖν. ἀλλ' ἀναιδῶς, οἱ μὲν κέρδους ἕνεκα, οἱ δὲ τὸ γαστρίμαργον θεραπεύοντες, καταφρονοῦσι μὲν τοῦ παραγγέλματος, βρῶμα δὲ ποιοῦσι τὸ ἀπηγορευμένον εἰς βρῶσιν αἷμα. ἀνήνεκται γὰρ ταῖς ἡμετέραις ἀκοαῖς ὅτι περ ὡς χιτῶσι τοῖς ἐντέροις τοῦτο διαλαμβάνοντες, καθάπερ τι τῶν συνήθων βρωμάτων διδόασι τῇ γαστρί. Τοῦτο οὐκ ἀνασχετὸν ἡ βασιλεία ἡμῶν ὑπολαμβάνουσα, οὐδ' οὕτω παράνομον ἐπίνοιαν πρὸς μόνην γαστέρα κεχηνότων τῶν ἀνθρώπων, ὑβρίζειν μὲν θεῖα ἐντάλματα, ὑβρίζειν δὲ τῆς ἡμετέρας πολιτείας τὸ ἔντιμον ἀνεχομένη· κελεύει τὸ τοιοῦτον ἄγος μηδ' ὅλως τινὰ εἰς τόλμαν ἐκφέρεσθαι ἐπιτηδεύειν, μήτε πρὸς οἰκείαν χρῆσιν, μήθ' ὥστε ἄλλους ὠνουμένους ἐναγεῖ καταμιαίνεσθαι βρώματι. καὶ ἴσω πᾶς τις ὁ φωραθεὶς κατολιγωρήσας, ἀπὸ τοῦ παρόντος καιροῦ, τοῦ θείου ἐντάλματος, καὶ τὸ αἷμα βρῶμα ποιούμενος (κἄν τε πιπράσκων, κἄν τε ὠνούμενος εἴη) τῶν τε προσόντων δημοσεύσει ὑποβληθήσεται, καὶ μετὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα πικρῶς αἰκισθῆναι, καὶ ἐν χρῷ κουρείᾳ ἀτιμασθῆναι, φυγῇ τῆς πατρίδος ἀϊδίῳ ζημιωθήσεται. ἐπὶ ταύτῃ δὲ τῇ δίκῃ καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπάρχοντας μὴ ἀφεῖσθαι ἀνεγκλήτους προστάσσομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς (οὐκ ἂν γὰρ τοῦτο παρηνομεῖτο, εἰ τῷ πρέποντι δραστηρίῳ ἀρχικοῖς ἀνδράσι τὴν ἀρχὴν διεκόσμουν) δέκα λιτρῶν χρυσοῦ ζημίαν ὑπέχειν τῆς ἀμελείας καὶ ῥαθυμίας τῆς ἐγχειρίων ἐπιστασίας.

Περὶ

præstent morigeram. At contrà, alij lucri, alij gulæ caussa, summa cum impudentia mandatum contemnunt, in escamq; qua vesci vetitum est, sanguinem conuertunt. Perlatum enim ad aures nostras est, quòd "intestinis tanquam tunicis illum infarctum, velut consuetum aliquem cibum ventri præbeant. Quod tolerari non debere, Imperatoria nostra maiestas rata, neque tam impio soli gulæ inhiantium" hominum inuento, nunc præcepta diuina, nunc reipublicæ nostræ honestatem dedecore affici sustinens, iubet, nequis id scelus, neque ad suum vsum, neque vt emptores detestando cibo contaminentur, vllo modo exercere audeat. Ac sciat, quicunque dehinc diuinum mandatum contemnere, sanguinemq; in cibum conuertere (siue vendat, siue emat) deprehensus fuerit, "se bonorum publicationi subijciendum, & vbi acerbum in modum flagris cæsus, ac cute tenus fœdè tonsus erit, perpetuo patriæ exilio multandum esse. Quo quidem in iudicio, neque ciuitatum magistratus citra criminationem dimittendos censemus: sed vt & ipsi (neque enim si illi conuenienti alacritate magistratum gessissent, id scelus commissum esset) quòd negligenter socorditerq; subditis præfuerint, decem librarũ auri multam sustineant.

∵ Lego ἰσοῖς ἐντέροις.

∵ Malim ἀνθρώπων.

∵ Lego ὡς πάντη.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΑΝ ΤΙΣ ἐλεύθερος πεφυκὼς ἑαυτὸν εἰς δουλείαν ἀπεμπολοίη, μὴ συνεστηκέναι τὴν πρᾶσιν.

Διάταξις νθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Εἴ τις καὶ ἕτερος νόμος ἐστὶ τῶν μὴ πρεπόντων τῇ συντάξει τῆς ἡμῶν πολιτείας, μήτε ἀποδοχῆς ἀξίων, μήτε χώραν ὀφειλόντων λαβεῖν ἐνεργείας· ὃς τὸν ἐλεύθερον μὲν πεφυκότα, φαυλότητι δὲ γνώμης τὸ τίμιον τῆς ἐλευθερίας ὑβρίζοντα, καὶ τὴν οἰκείαν ἐμπορευόμενον δούλωσιν, ἐπὶ τὸ κέρδος μιαρὸν αὐτὶ τῆς δουλείας τοῦ καταβεβλημένου τιμήματος συμμοιράσασθαι, ἀσωφρόνιστον ἐῶν, οὐκ ἐπανορθοῖ τὴν παρανομίαν. Τοιγαροῦν τοῦ τὰ οἰκεῖα ὄντα τιθεμένου τὸν νόμον ὃς παραχωρεῖ τὴν παραφροσύνην βεβαίαν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μή, μετὰ τοῦ ἀνατρέπειν τὴν ἄτιμον ἐμπορίαν, καὶ ποιναῖς ἁρμοζούσαις καθυποβάλλει τοὺς τοιαῦτα ποιεῖν ἀφρονουμένους, οὔτε νόμου προαίρεσιν διασώζειν ἴσμεν, οὔτε τῆς πρεπούσης νόμοις αἰδοῦς τε καὶ τιμῆς ἐπιτυγχάνειν νομίζομεν ἄξιον. εἰ γὰρ ὅπερ πατὴρ τέκνοις, τοῦτο δεῖ τοῖς πολίταις εἶναι τοὺς νόμους, πρὸς ἓν μόνον τὸ συμφέρον καὶ σωτήριον τῶν πολιτευομένων ὁρῶντας,

ποῦ

*ABROGATIO LEGIS QVAE HOMINEM LIBERVM se vendere permittit.

CONSTITVTIO LIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE "*lex hominem liberum, qui tam ignaui atq; abiecti animi est, vt libertatis dignitatem dedecore afficiens, "quò execrabile pro seruitute persoluendi precij lucrum participet, suã seruitutem mercetur, non castigat, neq; scelus illud corrigit: profectò & illa earum vna est quæ rectum reip. nostræ statum dedecent, ac approbatione indignæ sunt, neq; authoritatem & efficaciam accipere debent.* Illam *itaq; de eo qui res suas ita gubernat* latam *legem, quæ dementiam firmam esse permittit, neque euersa indigna illa mercatura, hos qui per insipientiam talia faciunt, competentibus pœnis subijcit, neq; legis propositum scimus seruare, neque quæ conuenienti legibus reuerentia potiatur dignam putamus. Si enim quod pater filijs est, id idem leges ciuibus esse oportet, vt in hoc vnum quod illis conducat ac salutare sit colliment: quo-*

" Vide l. 5. de stat. ho. ff.

" Lego ἐπὶ τῷ.

τοῦ δίκαιος ἔτος νόμοις συνεξετάζεσθαι, τοιαύτην βλάβην καὶ ζημίαν συγχωρῶν ἐπικεῖσθαι τοῖς ἀνοήτως ἑαυτοὺς εἰς ταύτην ὑποβεβληκόσι; τοῦτο οὖν ὀστρακίζοντες, καὶ τῶν νόμων ἐκφυλλοφοροῦντες ἡμεῖς, θεσπίζομεν, εἴ τις οὕτως ἐφθάκη δυστυχῶν εἰς φρένας, καὶ δουλείαν ἐλευθερίας ἀντικαταλλαττόμενος ἑαυτὸν ἀπεμπολοίη, μὴ συνεστηκέναι, ἀλλὰ ἀνατρέπεσθαι τὴν πρᾶσιν, αὐτόν τε τὸν προδότου τῆς ἰδίας ἐλευθερίας, καὶ τοῦ συγκαικεραγοῦντος αὐτῷ, πληγαῖς τε εἰς τὸ σῶμα σωφρονιζομένων, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐν τῷ οἰκείῳ τηρουμένης σχήματι τῷ τῆς ἀνοίας ἀνδραπόδῳ.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΥνουχιζόντων τιμωρίας ἄλλως ἢ κατὰ τὸν πρόσθεν νόμον.

Διάταξις ξ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΠΡΑΓΜΑ τελούμενον μὲν ἀφειδῶς, ὡς μηδεμιᾶς παρὰ θεῷ δοκοῦν ἔνοχον δίκης, μάλιστα δὲ ὂν ἄξιον δίκης, ἡ ἐκτομὴ τῆς ἐντεθειμένης ὑπὸ θεοῦ τῇ φύσει δυνάμεως πρὸς διαδοχὴν τοῦ γένους, πάλαι μὲν τιμωροῦντι νόμῳ διὰ προνοίας ἐγεγόνει τοῖς νομοθέταις λαβεῖν ἐκκοπὴν, ὥστε τῆς τοιαύτης ἐπινοίας καθαίρειν τὴν ἡμετέ-

modo hanc legem, quæ tantum incommodum atq; damnum incumbere ijs qui per dementiã in id ſe coniecerunt, ſinit, legibus annumerari æquum eſt? Hanc *itaq; nos legibus excerptã in exilium mittentes, ſancimus, vt ſi quis ita demens ſit, vt libertatem ſeruitute commutans ſeipſum vendat, ne is contractus validus ſit, ſed euertatur, & ſimul ipſe libertatis ſuæ proditor, ſimul is qui cum ipſo id facinus deſignauit, verberibus caſtigentur, nihiloq; minus veſaniæ mancipio libertas in priſtino ſuo ſtatu ſeruetur.*

---

*QVA POENA CASTRATORES AFFICI DEBEANT.

CONSTITVTIO LX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

VIRTVTIS *ad procreandum à* Deo *naturæ inditæ exectio non minore cum audacia identidem committitur, quàm ſi apud* Deum *nulli pœnæ obnoxia eſſet, quum tamen vel maximè ſit: & quanquam veteribus legiſlatoribus curæ fuerit, vt id malum vltrice lege excideretur, quò reſpublica ab iſtiuſmodi inuento*

ραν πολιτείαν· οὐκ οἶδα δὲ ὅπως, δέον, εἴπερ τινὶ ἄλλῳ, τούτῳ πείθεσθαι τῷ παραγγέλματι, καὶ φείδεσθαι λωβᾶν τὴν φύσιν, οὐχ οὕτω ποιοῦσιν, ἀλλ' ὥσπερ τι τῶν ὠφελίμων τὴν κατὰ τοῦ γένους τοιαύτην ἐπιβουλὴν λογιζόμενοι, τὰ δι' ὧν γένεσις ἀνθρώπου πρὸς φῶς ἔρχεται ἀποκείροντες ἀνθρώπους, ἕτερον αὐτοὶ πλάσμα, καὶ οὐχ οἷον οἶδεν ἡ τοῦ πλάστου σοφία, τῷ κόσμῳ παρεισάγειν φιλονεικοῦσι. Τοῦτο οὖν ἡμεῖς οὐκ ἀνεκτὸν ἡγούμεθα περιιδεῖν, ἀλλὰ νόμῳ τὴν περὶ αὐτοῦ ποινὴν ὁρίζοντες, πειρώμεθα σὺν θεῷ τῆς τόλμης ἐπισχεῖν τοὺς οὕτω μὴ διευλαβουμένους τῷ θείῳ λυμαίνεσθαι πλάσματι. Ἡ μὲν οὖν τῶν προλαβόντων νομοθετῶν ψῆφος τοὺς τοῦτο τολμῶντας εἰς τὴν αὐτὴν ἀντιπεριΐστησι λώβην τοῖς παθοῦσι τοὺς λωβησαμένους, καὶ ὅπερ αὐτοῖς ἐπιθυμητὸν ἔδοξεν ἐν ἄλλοις ἰδεῖν, τοῦτο καὶ ἐν αὐτοῖς ὁρᾶν κατεπράττετο· οὐ λίαν ἔμοιγε ἀδίκως (εἰ καὶ μὴ λίαν πρεπόντως) ὁρίζουσα. οὐδὲ γὰρ ὅτι ἐκεῖνος ἐτόλμα οἷον ἀντιπλαστουργεῖν τῷ θεῷ, διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐκδικοῦντα μιμεῖσθαι καὶ ἀντιπλαστουργεῖν ἔχει καλῶς. πλὴν ἀλλὰ πρός γε τὴν ἀπόνοιαν, οὐ λίαν, ὥσπερ ἔφην, ἄτοπον. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ ἄλλως ἐτιμωρεῖτο τοὺς ἀνόσιον ἔργον τολμῶντας· τά τε γὰρ προσόντα ἐδημοσίου, καὶ ἀϊδίῳ φυγῇ κατεδίκαζε, καὶ τὸ ὑποστὰν τὴν ἀδικίαν, δοῦλον ὄντα ἐλευθερίᾳ

ἐτί-

munda esset: haud scio tamen, quum sicui alij, huic certè præscripto obtemperari, atq; à naturæ mutilatione abstineri æquum sit, quamobrem non ita faciant homines: sed tanquam vtilitatem quandam, istiusmodi aduersus generandi vim insidias reputantes, membra quæ homini nascendi caussam suppeditant, lancinent, & creaturam aliam quàm qualis conditoris sapientiæ placuerit, in mundum introducere contendant. Hoc *igitur quum* 1 *inultum relinquendum non putemus, lege in id pœnam constituentes, quibus adeò diuinam creaturam deformare religio non est, eorum audaciam, auxiliante* Deo, *reprimere conemur.* 1 Lego ἀνεκδίκητον.

Ac superiorum quidem legislatorum 2 *decretum eos qui id auderent ad eandem mutilationem* 3 *quam alijs intulerint adigit, quódque ipsi in alijs videre desiderarint, id vt itidem in se videant conficit: idq;,* 4 *me iudice, non ita præter æquitatem: quanquam non valde decoré. Non enim quia ille creaturam* Dei quasi *refingere ausus est, continuò vindicem id imitari, & pariter refingere æquum est. Veruntamen quantum ad inuentum attinet, non valde (quemadmodum dixi) id alienum est. Ad hoc autem alio etiam modo, qui impium* 5 *hoc factum auderent, puniebat. Bona nanque publicabat, perpetuóque ipsos exilio adiudicabat: & qui* 2 Nou. 141. 3 Lego παθεῖν. 4 Lego ἐμοιγε δοκεῖ. 5 Lego τοὺς τοῦτο τὸ ἀνόσιον.

ἐτίμα. ἡ μὲν οὖν τῶν προλαβόντων νομοθεσία τοιαύτη. Ἡμεῖς δὲ περὶ τοῦ πράγματος ψῆφον ἐξάγοντες, τὸ μὲν ἀντιλωβᾶσθαι τοὺς ἐπιβούλους τῆς φύσεως παραπλησίῳ λώβῃ ἀπαγορεύομεν, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐπ' αὐτῷ ὡρισμένοις, εἰ καὶ κἀνταῦθα πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον ἡ δίκη ὁρᾷ, ἀλλ' οὖν ὑποκεῖσθαι αὐτοὺς οὐκ ἀπαρέσκει. Θεσπίζομεν οὖν, πρῶτον μὲν τὸν προσκαλεσάμενον τὸν ἐνεργοῦντα τὴν κακοτεχνίαν, ἐφ' ᾧ ἐνεργῆσαι, εἰ μὲν τῷ κατὰ λόγῳ τῶν βασιλέων ἀνθρώπων τελεῖ, ἐκκόπτεσθαι τοῦ καταλόγου, ἔπειτα δὲ καὶ δέκα λιτρῶν χρυσίου, εἰς τὸ δημόσιον ἀναφερομένων, ζημίαν ὑπέχειν, καὶ μέχρι δεκαετῶν ὑπερόριον τῆς πατρίδος γίνεσθαι· τὸν δὲ τῆς κακοτεχνίας ἐργάτην, καὶ αὐτὸν πρῶτον μὲν μάστιξι ταῖς εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐν χρῷ κουρείᾳ ἀτιμάζεσθαι, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ὄντων ἀποστερεῖσθαι, καὶ ἴσου καιροῦ μέτρῳ τοῖς ἐνεγκοῦσι φεύγειν. ὁ δὲ τὴν ἀδικίαν ὑποστὰς, εἰ μὲν τῶν ὑπὸ δουλείαν τελούντων εἴη, τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς αὐτοῦ ζωῆς δουλικῆς τύχης ἀμείνων ἔσται· εἰ δὲ τῶν ἐλευθέρων προσώπων, ὡς αὐτὸς ἑαυτῷ, δι' ὧν κατεδέξατο, οὐκ ὢν τῆς ἀδικίας ἀναίτιος, τῆς οἰκείας γνώμης, ὅπερ ἔπαθε, τοῦτο κερδήσει. Εἰ μέντοιγε (οἷα πολλὰ συμβαίνει) βλάβην ὑποστάντος τοῦ ζῴου, ἡ ἐκτομὴ τὴν θεραπείαν φέρει, τοῦτο οὐδ' ἡμῖν, οὔτε τῷ νόμῳ ὑπεναντίον δοκεῖ. οὐ γὰρ λώβη, ἀλλὰ βοήθεια τοῦ πλάσματος τὸ πρᾶγμά ἐστι.

Περὶ

iniuriam sustinuisset, si seruus esset, libertate honorabat. Atque superiorum quidem decretum istiusmodi erat. Nos verò de re illa sententiam pronunciantes, naturæ insidiatores simili mutilatione vicissim mutilari prohibemus: alijs autem isti crimini constitutis pœnis, (tametsi hic etiam ad clementiorem sententiam respiciamus.) subiacere ipsos non displicet. Sancimus itaque, vt qui detestandæ huius artis artificem ad castrandum aduocauerit, si 6 in albo Imperatorū famulatus sit, primùm albo eximatur: ac deinde decem auri libris in fiscum deferendis multatus, in decennium relegetur. Malæ verò istius artis artifex, & ipse primùm flagris cuteq́; tenue tonsione deformetur: & deinde bonis priuatus, eodem temporis spacio patria exulet. Qui autem iniuriam sustinuit, si seruilis conditionis sit, reliquo vitæ suæ curriculo ab illa liber erit: sin libera, tanquam ipse, quòd iniuriam admisit, eius sibi author sit, quod passus est, 7 suo consensui acceptum feret. Cæterùm si qui exectionem sustinuit, ea illi (vt sæpe fit) remedium attulerit, nihil neque nobis neque legi aduersari videtur. Id enim naturam non mutilare, sed illi succurrere est.

6 Lego μὴ ἐν τῷ.

7 Lego ἀπὸ τῆς εἰκ.

TRIB

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΔΕΙ ζημιοῦσθαι τοὺς διοικητὰς ὑπερεκτείνοντας τὰ τέλη.

Διάταξις ξα.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΩΣ τὴν μακαρίαν καὶ τοῦ βίου σωτήριον τὴν εὐθεῖαν τοῦ δικαίου τρίβον βούλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους βαδίζειν. οὐ γὰρ οὔτε νομοθέταις ἐδέησεν αὐστηρίαν ἐνδείξασθαι, οὔτε τιμωροὶ νόμοι εἰς χαλεπότητα κινδύνων τινὰς περιΐστων. νῦν δ' ὑπαρχούσης λυσιτελοῦς καὶ σωτηρίου τῆς δικαίας πορείας, οὐκ ἐθέλουσι τῶν ἀνθρώπων οἱ πλεῖστοι ταύτην πορεύεσθαι, ἀλλ', ὡς ἐπίπονον καὶ τραχεῖαν καὶ ταλαιπωρίαν φέρουσαν τοῖς ὁδίταις, ἐκκλίνουσιν. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶν οἷς ἀρέσκει τὰ χείριστα, καὶ ταύτης μὲν ἀποδύοντες, πρὸς δὲ τὴν, ἧς ἐπέστρωται ἄκανθα συχνὴ, ἀδικίαν, καὶ ἧς πρὸς ἀπωλείας κρημνοὺς ἐλαύνουσιν οἱ ὁδῖται, προθύμως βαδίζοντες. ὧν καὶ τὸ ἄτακτον ὅρμημα κολάζειν οἱ πάλαι δικαιώσαντες, ὥσπερ τινὶ χαλινῷ, τῷ νόμῳ, ἔθεντο γνώμην ἀναχαιτίζειν· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ σπουδὴν αὐτοὺς ἀναλαβεῖν ὀξε-

λκύνο

*TRIBVTORVM EXACTORES, SI PLVS QVAM DEBEANT exegerint, qua pœna afficiendi sint.

CONSTITVTIO LXI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SI *rectam æquitatis semitam mortales ingredi vellent, sane quàm magna hinc communi vitæ tum beatitudo, tum salus accederet. Non enim austeritatem præ se ferre legislatoribus opus esset, neq; vltrices leges in periculorum difficultates aliquos conijcerent. Nunc verò quanquam & commoda & salutaris æquitatis via sit, pleriq; tamen illam ingredi nolunt: sed tanquã laboriosa atq; aspera sit, miseriisq; viatoribus adferat, declinant. Sunt enim, sunt* inquam, *quibus pessima* quæque *placent: quiq; ab æquitatis itinere deflectentes, ad iniquitatis viam* 1 *densis spinis stratam (qua viatores in perditionis præcipitia aguntur) alacri auidoq; animo se conferunt. Quorum etiam temerarium impetum veteres castigandum esse putantes, illum lege, tanquam freno, inhibere instituerunt. Sed quomodo illi iniquitatem* 1 Lego συχνά.

prost

λύουσαν ἀδικίαν, συνισταμένην δὲ τῷ δικαίῳ. καὶ τίς γὰρ ἂν οὐκ ἀποδέξαιτο καὶ τὸ ἡμέτερον ἀποδέχεται κράτος; Ὅτι δὲ μὴ κατ' ἀξίαν τοῦ πλαίσματος ἔν τισι γνωρίζειν ἔγνωσαν τὴν ποινὴν, οὐκ ἐν ἀποδοχῇ τὴν τοιαύτην ψῆφον ἐθέμεθα. τῆς κρίσεως γὰρ ἀπαντώσης κατὰ λόγον τοῦ ἁμαρτήματος τοῖς ἐξημαρτηκόσι, δίκης ὡς ἀληθῶς ἐστὶν ἡ ψῆφος, καὶ δίκαιον τὸ τούτοις ἐπιτιθέμενον τίμημα· βαρυτέρας δὲ κολάσεως ἢ ἐφ' ὅσον ἔδει κολασθῆναι τὸ πλαῖσμα προϊούσης, οὐκ ἔτι δίκης ἔργον, ἀδικίας δὲ μᾶλλον εἴη τὸ γινόμενον. Διὰ τοῦτο ἄρα τῶν πρὸ ἡμῶν ἐκτεθεικότων νόμον, ὥς τοὺς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δημοσίων φόρων καθισταμένους (διοικητὰς δὲ αὐτοὺς ἡ συνήθης ὁμιλία καλεῖν οἶδε) τολμῶντας ὑπερεκτείνειν πλέον τοῦ νενομισμένου τὰ τέλη, βαρυτάτην εἰσπράττεσθαι δίκην (θανάτου γὰρ τὸ πταῖσμα τιμᾶται) ἐπεὶ μὴ κατὰ λόγον συγγινώσκομεν ὑποβάλλοντες τοὺς ἁμαρτάνοντας τῇ τοσαύτῃ ζημίᾳ, τούτῳ μὲν χώραν ἀποδοχῆς οὐ προσνέμομεν, θεσπίζομεν δὲ, τὸν εἴ τις τοιούτῳ ἁλῷ περιπίπτων ἐγκλήματι, ἅπαξ μὲν τοῦ πράγματος τολμηθέντος, διπλῇ ἀπαιτήσει ζημιοῦσθαι τοῦ ὑπερεκτεινομένου ὀφθὲν τέλους τὴν εἴσπραξιν· εἰ δὲ ἐπιμένοι τοῦτο πράττων, τετραπλάσιον ἀναστρέφειν τῷ ἠδικημένῳ τὸ ληφθὲν, καὶ ἀτίμως τῆς ἐμπεπιστευμένης φροντίδος ἐξίστασθαι, καὶ εἶναι, ἀπό γε τοῦ νῦν, τοῦ τοιούτου ἐγκλήματος ταύτην τὴν ζημίαν, ἀλλὰ μὴ περὶ ψυχὴν κινδυνεύειν τοὺς ἀδίκους εἰς χρήματα.

Περὶ

profligare, atq; è diuerso æquitatem constituere studuerint, * * * Et quis (quæso) 2 quæ nostra Maiestas suscipit, non approbet? Quòd verò in nonnullis non pro delicti merito pœnam 3 statuere, istiusmodi decretum amplecti recusamus. Quando etenim pro commißi ratione reis iudicium obuenit, æquum reuera decretũ est: quæq; illis irrogatur pœna, iusta. At quando delictum grauius quàm oporteat punitur, non id iusticiæ, sed potius iniusticiæ esse censendum est. Quocirca sanè, quum superiores 4 legem promulgarint, quæ illis qui colligendis publicis tributis præfecti sunt (διοικητὰς promiscuum vulgus appellare consueuit) si supra legitimum modum tributa extendere audeant, grauißimam pœnam infligit (morte enim id delictum persequitur) & verò non omnino meritò tantæ pœnæ illos subijci nos existimemus, admißionem illi denegamus: contraq; statuimus, vt si quis in id crimen incidisse deprehendatur, semelq; tantùm id ausus sit, quod amplius exegerit, eius duplum dependat: sin id facere pergat, in quadruplum, quod amplius captum est, ad iniuria affectum redeat, illeq; cum ignominia à concredito sibi officio decedat. Ac sit sanè posthac delicti huius hæc pœna, neque pecuniariæ fraudis reus de vitæ periclitetur.*

2 Lego ἃ κἀί.

3 Lego ὁεί ζειν.

4 De super exactor. C.

*D.E

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ τῶν τι ἀπεμπολησάντων τοῦ δημοσίου ὑπάρχον.

Διάταξις ξϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΑΞΙΟΝ μὲν τοὺς δημοσίων ἀδικημάτων ἐνόχους κολάζειν, καὶ τοιαύταις ὑπάγειν τιμωρίαις, αἳ μέλλουσιν, ὅτι μάλιστα πρὸς τὸ σῶφρον ἐπαναγκάσαι τοὺς εὐκόλως ἐπὶ τοῦτο ὁρμῶντας, ἀνακόπτειν τὰ ἀδικήματα· οὐ μὴν διὰ τοῦτο πλέον ἢ ὅσον ἄξιον τιμωρεῖν προσήκει, οὐδ᾽ ὑποφέρειν αὐτοῦ βιάζεσθαι ἕνεκα τὸ δίκαιον, οὐδὲ σχήματι τῆς αὐτοῦ ἐκδικήσεως τῇ ἀδικίᾳ συνίστασθαι. τὸ μὲν γὰρ κατὰ τρόπον τοῦ ἁμαρτήματος τὸν ἐξημαρτηκότα κολάζεσθαι, τοῦτο δικαίου ἐκδίκησις· τὸ δὲ μείζω τοῦ πταίσματος ἀπαιτεῖσθαι τὴν εἴσπραξιν, οὐκ οἶμαι σώζειν τὴν ὑπὲρ τοῦ δικαίου προαίρεσιν. διὰ τοῦτο τὸ ἡμέτερον κράτος, ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν προγεγονότων νενομοθετημένοις, ἐν οἷς ποιναῖς ὑποβάλλουσι τούς τι ἀπεμπολεῖν τοῦ δημοσίου ὑπάρχον τολμήσαντας, ψῆφον οὐκ ἐκ τοῦ δικαίου προσφερομένην ἐπείπερ κατέμαθεν, οὐκ ἔτι διορίζεται ταύτην ἰσχὺν ἔχειν τὰ τοιαῦτα τῶν ἐγκλημάτων. ποῦ γὰρ δίκαιον, τῷ διότι ἀπημπόλησέ τι ὃ ζημίαν τῷ δημοσίῳ φέρει, ζημίαν ἀπαραμύθητον τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς

ὑπ

*DE POENA EIVS QVI REM ALIQVAM PVBLICAM vendiderit.

CONSTITVTIO LXII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

PVBLICARVM *iniuriarū reos castigari, & huiusmodi pœnis quæ in illas pronos, ad temperantiam adigentes, quàm maximè iniurias succidant, subijci iustum est. At non idcirco amplius quàm par est puniri, neq; ius vt fines suos excedat, specieq; iusta vindictæ cum iniusticia velut conspiret, cogi conuenit. Si enim pro delicti modo qui deliquit puniatur, iusta ea iuris vltio sit: at si quàm pro eo pœna maior infligatur, iuris propositum seruari non existimo. Eapropter nostra maiestas, posteaquam in ijs quæ à superioribus* " *constituta sunt, vbi eos qui publicæ rei aliquid diuendere ausi sunt, pœnis subijciunt, non iustam sententiam proferri didicit: vt eius criminis persecutio non amplius hanc vim habeat decernit. Quomodo enim iustum est, vt cuiquam, quia quiddam quod detrimentum fisco adferat vendidit, incurabile damnum, vitæ nempe priuatio, ob-*

" Vide l.3. & 4. Quæ res vend. non poss. C.

ὑπάρχειν; οὐδαμῶς οὖν ἄξιον τὸ πταῖσμα κολάζειν θανάτῳ, οὐδέ γε κρίνεσθαι ταύτῃ συγχωροῦμεν ἡμεῖς τοὺς ἁλισκομένους· ἀλλ' ὃς ἂν δημόσιον ἀπεμπολῶν φωραθῇ, τὸ τετραπλάσιον ἀποδιδοὺς, ἀποχρῶσαν ἐχέτω τὴν τιμωρίαν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ τῶν τοῖς ἐναντίοις τῶν ἀπηγορευμένων τι διακομιζομένων.

Διάταξις ξγ'.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τοῦτο τῆς αὐτῆς ὂν αἰτίας τὸ ἔγκλημα, καὶ ἴσῃ δίκῃ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν ὑποβεβλημένον, ἡμεῖς ἀφαιροῦντες αὐτὸ τοῦ παραμυθίου οὐ δεχομένης κολάσεως, (φημὶ δὴ τῆς θανάτου ἐχούσης τὸ ἐπιτίμιον) φιλανθρωποτέρας, ὥσπερ καὶ τὰ προειρημένα, ἀξιοῦμεν δίκης. νενομοθέτηται μὲν γὰρ τοῖς πάλαι περὶ τοῦ μὴ δεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους διαπορθμεύεσθαι ἃ συγκροτεῖν αὐτοὺς μᾶλλον καὶ βιαιοτέρους ἀποτελεῖν· καὶ τοὺς καταφρονητὰς τοῦ θεσπίσματος ψῆφος τοῦ ζῆν ἐξεκόμιζεν. Ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦτο, εἰ καὶ δριμεῖαν ἀπαιτεῖ τὴν ποινὴν, ὅμως φιλανθρωποτέρᾳ διδόντες, τοιαῦτα διοριζόμεθα· εἰ μὲν ἂν κύριος τῆς νεὼς

ueniat? Nequaquam itaq; delictum illud morte puniri dignum eſt, neq; nos hoc iudicio deprehenſos feriri ſinimus. Quicunq; autem" publicam rem diuēdere deprehenſus fuerit, vbi quadruplum reddiderit, ſatis pœnarum ſuſtinuiſſe putator. "Lego δημόσιόν τι.

---

*DE POENA ILLORVM QVI RES VETITAS AD HOSTES TRANSVEHVNT.

CONSTITVTIO LXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVIN *& hoc crimẽ, quũ ex eodem fonte manet, eidemq́; pœnæ à ſuperioribus ſubiectum ſit, inſanabili nos caſtigationi (quippe quæ mortis pœnã contineat) eximentes, mitiore, quemadmodum & prædicta, dignamur pœna. A veteribus* 1 *enim ſtatutum eſt, ne ad hoſtes tranſportentur, quibus illi inſtrui firmioresq́; reddi poßint: ac ſanctionis decretum contemptores de medio tollebat.* Nos *verò iſti quoque crimini mitiorem pœnam (licet acerbam requirat) aßignantes, talia conſtituimus: vt ſi nauis dominus ſit,* 1 Quæ res export.nõ deb.C.

ὁ τῶν ἀπηγορευμένων διακομίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις τὴν εἰσαγωγὴν ποιησάμενος, γνώμην μὲν κοινωνήσας τοῖς ναύταις, μόνος ὑφιστάσθω τὴν ποινὴν, καὶ ἔτι παντὸς τοῦ φόρτου, καὶ εἴγε μὴ πάνυ ἀπορίᾳ πιέζοι, καὶ τρίτην τῆς ἄλλης περιουσίας τῷ δημοσίῳ καταβαλέτω μοῖραν· εἰ δὲ πρὸς τοὺς ναύτας τὸ τολμηθὲν ἀφορᾷ (οἷα πολλὰ συμβαίνει, τὴν πονηρίαν ἀποκρυψαμένων) ὁ μὲν ἀμέτοχος ἔστω ποινῆς, οἱ δὲ τὴν δίκην οὐ διαλύσουσιν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ταῖς εἰς τὸ σῶμα πληγαῖς καὶ τῇ ἐν χρῷ τιμωρείσθωσαν κουρᾷ· ἔπειτα δὲ, προσούσης εὐπορίας, τετραπλάσια ζημιούσθωσαν ὧν εἰσαγωγίμων ἐποιήσαντο. εἰ δ' εἶεν ἄποροί τε καὶ πένητες, ἔστωσαν, ἐπὶ ταῖς μάστιξι καὶ τῇ ἀτίμῳ τῶν τριχῶν ἀποβολῇ, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀποβάλλοντες, διὰ τοῦτο πρὸς δουλείαν ἐκδότους γενέσθαι· τοὺς γὰρ, ὅσον ἐπ' αὐτοὺς ἦκεν, οὐ μόνον εἰς δουλείαν πλείστους ἄγοντας, ἀλλὰ καὶ βίον πικρῶς διάγοντας, καὶ τοῦτο φιλάνθρωπον καὶ μετρίως ἔχουσα ἡ πρᾶξις, τὸ ζωῆς οἰκετῶν ἀξιῶσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, γνώμης κοινῆς οὐκ ὄντος τοῦ ἀδικήματος· εἰ δὲ κοινὴ σκέψις καὶ πονηρία τοῦτο κατέπραξεν, ὥσπερ ὁμοῦ τὸ κακὸν ἠργάσαντο, οὕτω καὶ τὴν δίκην ἔσονται ὑποσχόντες, οἷς διωρισάμεθα τρόποις ἑκατέρου μέρους κολαζομένου.

Περὶ

qui res vetitas ad hostes transuexit, consiliumq́; suum cum nautis 2 *non communicarit, is solus pœnam subeat,* 3 *& supra vniuersum nauis onus, ni ipsum inopia valde premat, reliquorum bonorum trientem etiam fisco dependat.* Si *verò soli nautæ (vt multa* illis *malitiosum* suum *animum celantibus contingunt) id facinus ausi sint, ille quidem prorsus liber esto, hi verò pœnam non effugiunto: ac primùm quidem flagris cæduntor, cutéq́; tenus tondentor: deinde verò, si diuites sint, eorum quæ exportarunt quadruplo multantor: sin inopes & pauperes, supra verbera, ignominiosamq́; tonsionem,* 4 *quòd alios in seruitutem tradiderint, libertatem amittunto.* Nam *qui, quantum in se est, non modò quàmplurimos in seruitutem ducũt, sed etiam* communi *vitæ acerbitatem adferunt, tametsi ad seruilis vitæ conditionem adigantur, mediocris tamen* 5 *hæc atque mitis pœna est. Atque hæc quidem, quando communi consensu patratum non est facinus. Si verò communi consilio & malitia res gesta fuerit, vt simul eam perpetrarunt, ita etiam vtrisq; ad præstitutum à nobis modum castigandis, simul pœnas sustinebunt.*

2 Pro μετὰ lego μὴ.
3 Lego καὶ ἐπὶ παντὶ τῷ φόρτῳ, εἴγε.
4 Lego διὰ τοῦ.
5 Lego κἂν τούτῳ φιλαίθρωπος.

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ τῶν ἀποκρυψαμένων τὰ τῶν ναυαγούντων.

Διάταξις ξδ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΚΕΙΝΟ δὲ λίαν θαυμάζω, πῶς ὁ τὰ ἐκ θαλάττης κινδύνου ἀποκρυπτόμενος, τοσοῦτον ἔδοξεν ἁμαρτεῖν ὥστε θάνατον ἐπάγειν αὐτῷ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν. ὅτι μὲν γὰρ ἁμαρτίαν οὐ μετρίαν τολμᾷ, ἐκείνους ἀποστερῶν τῶν ἰδίων, οἷς ἴσως καὶ παρ' ἑαυτοῦ ἐπαρκεῖν τις εἰς ἔλεον καταστὰς, οὐκ ἂν ἦν περιφέρουσι διὰ τῶν ἐγκάτων ὀδύνην καταπραΰνειν ὀφείλει· (ἀπείς γὰρ πολλὴν ζημίαν καὶ τῶν ὄντων ἀποβολὴν ὑπομεῖναι) τοῦτο τῶν φαινομένων ἐστίν. ὅτι δὲ χρὴ ζωῆς ἀποστερεῖσθαι τοὺς καθ' ὧν ἡ ἔκπληξις ἔχει τὴν χώραν, οὔτο συνιδεῖν οὐκ ἔχω. τί γὰρ τοσοῦτον ἀφείλετο ὃ γένοιτ' ἂν ἰσοστάσιον ψυχῆς, ἧς τὴν εἴσπραξιν καταικρίνεται; κάκιστος μὲν οὖν καὶ ἀλιτήριος ὁ τοιούτου κέρδους ἐλάττων, τὸ δὲ τὸ παρ' ἐνίων γινόμενον, περισυλᾶν τι-
θυσάστας. οὐ μὴν ἡ πονηρία τοιαύτης ἀξία δίκης.

ἐν

*DE POENA EORVM QVI NAVFRAGIVM SVPPRESserint.

CONSTITVTIO LXIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

ILLVD etiã atq; etiã admiror, quomodo qui naufragio eiectas res occultat, tantum delinquere videatur, vt id mortem 1 ipsi inferre debeat. Quòd autem qui illos rebus suis defraudat, quibus aliquis misericordia motus, vel de suo 2 sumptus suppeditet, 3 quemq; in corde dolorem circumferunt leniat (quum præsertim graues cruciatus in bonorum amißione sustineri consentaneum sit) ille non mediocre flagitium audeat, id verò luce clarius est. Atqui quòd hos, quos vecors cupiditas huc impulit, vita priuari oporteat, hoc profectò intellectu assequi nequeo. Nam quid tantum ablatum est, vt cum anima conferri poßit, qua priuari debere ille condemnatur? Peßimus quidem certè est & sacrilegus, qui se istiusmodi lucro mancipat: ac sanè ille (id quod ab aliquibus fit) mortuos spoliat. Veruntamen id facinus istiusmodi non meretur pœnam.

1 Vide l. 3. Item qui. Ad l. Cor. de sicar. ff.
2 Lego ἐπαρκῇ.
3 Lego τὴς λῦ αἰ.

ὁ γὰρ δίκαιον ἀντὶ πράγματος ὑλικοῦ καὶ ῥέοντος ἄϋλον καὶ ἀθάνατον πρᾶγμα τὴν ψυχὴν λαμβάνειν. εἰ γὰρ πολλάκις οὐδ᾽ ἐν πράγμασιν ὕλης τιμωμένη ἡ ζημία, πολλὴν τὴν ὑπερβολὴν ἔχει, ἵνα μὴ τῷ ὑπερβάλλοντι ὥσπερ τινὰ περίοδον ἡ ἀδικία λαμβάνῃ· πῶς οὕτως ἀστάθμητος ζημία καταλάβοι τοὺς ἀποκρυψαμένους τὰ τῶν ναυαγούντων, οὐκ οὔσης τῆς ὑπερβολῆς λόγῳ ῥητῆς, ἣν πρὸς τὸ ἀδίκημα ἡ εἴσπραξις ἀποφέρεται; κελεύομεν οὖν καὶ τοῦτο μηκέτι οὕτως εὐθύνεσθαι, ἀλλ᾽ ἀντὶ τοῦ παρακατασχεθέντος εἴδους ἀποτιννύειν τετραπλοῦν τὸν ἀποκρυψάμενον, καὶ τοιαύτῃ δίκῃ ὁρίζεσθαι τὸ ἁμάρτημα.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΕΩΣ τῶν μαγγανείᾳ χρησαμένων.

Διάταξις ξε.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ο ΜΕΝ εἰπὼν μέμφεσθαι τῷ οἴνῳ καὶ τὸ τούτου ἥδυμον ἀποστρέφεσθαι, διὰ τὸ τῶν μεθύσων κακόθυμον, ἔοικε, διὰ φαύλην χρῆσιν, τὸ μὴ καθ᾽ ἑαυτὸ φαῦλον ὂν διασύρειν. ἐγὼ δὲ νόμον κατεθειμένον ὑπὸ τῶν πάλαι νομοθετῶν

Pro re enim materiali & fluxa materiæ expertem atq; immortalem, animam nempe, *capere haud est æquum. Nam si persæpe neque in rebus materialibus mulcta illatum damnum longè superat, quò* videlicet *velut circuitum aliquem iniquitas excessu nō conficiat: quamobrem tam inæqualis pœna illos qui naufragorum res occultant, percellat, vt excessus, quem vltio ad facinus refert, exprimi verbis nequeat?. Iubemus igitur, vt de hoc non amplius ita vindicetur, sed pro re detenta, qui occuluit, quadruplum dependat, eaq; pœna id delictum defungatur.*

---

*DE INCANTATORVM POENA.

CONSTITVTIO LXV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVI *propter temulentorum incompositum malignumq; animum, reprobandum esse vinum, eiusque oblectamentum auersandum dicit: næ ille propter peruersum vsum, rem per se non peruersam suggillat. Ego verò promulgatam à veteribus legislatoribus le-*

τῶν διασκεπτόμενος, ὃς γοητείαν μὲν, φαύλην ἡγούμενος, τιμωρεῖται, πάλιν δ' αὐτὴν ἀποδέχεται (οὐκ ἐκ τῆς τῶν χρωμένων αὐτῇ προαιρέσεως φαύλην δεικνυμένην, ἀλλ' οἴκοθεν πηγάζουσαν τὴν κακίαν, ὥσπερ οἱ κοπρῶνες τὴν δυσωδίαν) μέμφεσθαι τοῖς νενομοθετηκόσιν οὐκ ἂν φαίην· ἵνα δὲ μὴ μέμφοιντο, τὸ τὴν μέμψιν ἔχον νομοθέτημα εἰ καθαίρειν δικαιῶ τοῦ τῶν νόμων ἐδάφους. βούλεται μὲν γὰρ ἐνδεικνύειν γοητείαν, ὅτι τὸ σῶφρον τοῦ νοῦ ἀφαιρουμένη, ἀναβακχεύει τοὺς λογισμοὺς πρὸς οἴστρους καὶ μανίας ἐρωτικάς· ἀποδέχεται δὲ πάλιν αὐτὴν, ὡς σπερμάτων καὶ καρπῶν θεραπείαν, καὶ ἄλλων δέ τινων καλῶν, ὡς οἴεται, χορηγόν· καὶ ὅπερ ὡς ἐπίβουλον κολάζει, τοῦτο πάλιν ὡς εὐεργέτην τιμᾷ. Ἡμεῖς δὲ τὴν τοιαύτην μαγγανείαν, ὀλεθρίαν μὲν ὑπάρχειν πειθόμεθα, καλοῦ δέ τινος αἰτίαν οὐκ ἂν πεισθείημεν. εἰ δὲ καὶ φαίνοιτό τι φέρειν τοιοῦτον (ὡς δοκεῖ τῷ ταύτην ἀποδεχομένῳ νόμῳ) οὐ χρηστὸν, ἀλλὰ δέλεαρ, καὶ πάγην πρὸς τὸ τῶν κακῶν ἔσχατον, τὴν τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ ἔκπτωσιν, ἀλίσκουσαν, ἴσμεν τε ἔγνωμεν τοὺς πειθομένους, δαιμονίοις σκαιοῖς, αἰτίοις τοῦ πλάνου καὶ δεσπότου, προσανέχειν παρασκευάζοντα, καὶ τὰς βλάβας διὰ τὸ τῆς ἐκτὸς ἀ-

λυπ

gem" considerans, eam quæ modò incantamentum malum esse rata, id punit, modò verò admittit & approbat, quanquam *id ex vtentium proposito malum non fiat, sed sua natura vitiositate, tanquam sterquilinia graueolentia scaturiat: non* tamen *illos legislatores reprehendendos dixerim, sed ne quis legē (quod meritò fiat) vituperet, eam ex legum quasi fundo" tollendam puto. Vult autem puniri incantationes, eo quòd modestia animi sublata, stimulis furoreq; amatorio rationem ad insaniam adigant: ac approbat rursum illas, tanquam segetes & fructus curent, aliaq; bona (vt quidem videtur) suppeditent. Atque ita quod tanquam insidiosum puniisset, idem rursum tanquam beneficum honorat. Atqui nos istiusmodi incantationes perniciosas esse persuasum habemus: & vt boni quicquam inde manare credamus, induci non possumus. Ac sanè etiam si boni quippiam producere illas appareat (quomodo* quidem *approbanti ipsas legi videtur) non id bonum esse, sed illecebram atque nassam, quæ illectos in malorū omnium extremum, vbi à summo bono excidant, absorbeat," compertum habemus.* Notum *enim nobis est, illas, vt qui se ipsis dedunt, præ* Creatore & Domino *infaustis dirisq; dæmoniis adhæreant, efficere: & qui illas affectantur, hos per externarum rerum lætam*

quand

" L. 4. De malefic. & mathe. C.

" ἐκκαθάρειν scriptū fuisse puto.

" Lego ἰσμῷ ἠἴγνεμῷ.

λυπίας εἰς τὴν ψυχὴν δέχεσθαι τοὺς ταύτην ἀποδεχομένους. ὅπερ πολλάκις οἱ πρὸς τὰς πληγὰς δειλοὶ πάσχουσιν· οὐ βουλόμενοι ταύτας ἐπὶ τῶν χειρῶν δέξασθαι, κατὰ τῆς κεφαλῆς ἢ τῆς γαστρὸς ὑποδέχονται. Εἴ τις δὴ ὅλως τοιαῦτα φωραθείη μαγγανευόμενος, εἴτε προφάσει τῆς τοῦ σώματος θεραπείας, εἴτε ἀποτροπῆς τῆς τῶν καρπίμων βλάβης, τὴν ἐσχάτην εἰσπραττέσθω ποινὴν, τὴν τῶν ἀποστατῶν κόλασιν ὑφιστάμενος.

ΠΕΡΙ ΑΝΔΡΑΠΟΔΙσμοῦ. Διάταξις ξϛ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΩΣΠΕΡ οὐκ ἔστι καλὸν τὰ τῆς δίκης ζυγὰ πλέον ἢ προσῆκεν ἐπικλίνεσθαι τῇ συμπαθείᾳ, οὕτως οὐδ' ὑπερβολὴν αὐστηρότητος τοῖς ἁμαρτάνουσι βαρυτέραν ἢ ὅσον ἀπαιτεῖ τὸ ἁμάρτημα τὴν δίκην ἐπιτίθεσθαι. τὸ μὲν γὰρ, λέγω δὴ τὸ ἄκαιρον συμπαθὲς, τοὺς ἔξω φέρεσθαι τοῦ πρέποντος οὐκ εὐλαβουμένους, ποιήσειεν ἂν καταφρόνησιν, καὶ πρὸς τὴν τόλμαν τῶν φαύλων ὀξυτέραν τὴν προθυμίαν· τὸ δὲ βαρυτέρᾳ κολάζειν ποινῇ τὸ ἁμάρτημα, ἀλλ' οὐ καθ' ὅσον ἄξιον, οὐκ ἔστι δικαίου ἐκδίκησις, ἀλλ' ἐν

σχήμα

quandam speciem vulnera in animam excipere. Quale quiddam inter pugnandum meticulosis frequenter accidit: qui dum ictus in manus excipere nolunt, illis vel caput vel ventrem exponunt. Sanè verò siquis aliquo modo incantamentis vsus esse deprehensus fuerit, siue id restituendæ conseruandæ've valetudinis, siue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis causa fecerit, is apostatarum pœnam subiens, supremum supplicium sustineto.

DE PLAGIO.

CONSTITVTIO LXVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

VT *iusticiæ libram non plus æquo ad misericordiam inclinare, ita neque nimia austeritate delinquētibus grauiorem quàm peccatum requirat pœnam imponi, honestum est. Illud enim (intempestiua commiseratio nempe) in* 1 *illis quibus decorum excedere religio non est, contemptum, & ad audenda mala feruentiorem promptitudinem gignat: & grauiore quàm pro merito delictum pœna ferire, id verò non iusticiæ vltio, sed sub specie*

1 Lego τοῖς & mox εὐλαβουμένοις ἐμποιήσειε.

σχήματι δίκης, ἀδικίας ἄρχειν. τὸ γὰρ μὴ πρὸς μέτρον τοῦ πταίσματος τιμωρεῖσθαι τὸν πταίσαντα, ἀδικεῖν ἐστιν, οὐχὶ τὰ δίκαια ποιεῖν. Τί δήποτε τοῦτο ἐρρήθη; ὅτι νόμος οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦτο γὰρ διορίσασθαι, θανάτῳ ζημιοῦσθαι τὸν ἀνδραποδίζοντα δοῦλον ἀλλότριον· οὐ σταθμούμενος τὴν τιμωρίαν τῷ ἁμαρτήματι, οὐδ' ὅτι ἡ τοῦ βίου ζημίας ἐπιφέρεσθαι ἄξιον, καὶ οὐχ ὅτι κτήματός ἐγένετό τις ἀπώλεια, ἣν δυνατόν ἐστι παραμυθήσασθαι, διὰ τοῦτο ἀπαραμυθήτῳ τὸ ἄγειν ἀφαιρέσει τὸν ἑαλωκότα. Τοιγαροῦν διὰ τοῦτο τοὺς μὴ ἄξια θανάτου ἡμαρτηκότας, τὸ δίκαιον ἀνασκεψάμενοι πικρὰν οὕτω τιμωρίαν εἰσπράττεσθαι· ὅνπερ ἡ συνήθεια παρὰ φαῦλον ἐποιήσατο νόμον (οὐκ ἀρκέσασα τῇ ζωῆς τιμωρουμένη, ἑτέρως δὲ κολάζουσα τὸν ἀνδραποδιστήν) καὶ ἡμεῖς τῶν νομίμων ἐκβάλλοντες διατάξεων, τὸ ἐκείνῃ δόξαν, νόμῳ κυρούμενον καὶ κελεύομεν, τὸν εἴ τις ἄλλῳ οἰκέτην ἀλλότριον ἀνδραποδισάμενος, τῇ τε ἀποδόσει τοῦ οἰκέτου καὶ τῇ ἀποτιμήσει τούτου ζημιοῦσθαι, καὶ ἔτι τοῦ ἐπιτηδεύματος προσόδῳ, καὶ ὅσον ἂν τῷ δεσπότῃ προλαμβάνῃ, μὴ ἀπολωλότος τοῦ οἰκέτου, ἰσαρίθμῳ ἐκτίσει. τούτου δ' ἐπέκεινα μὴ βαρύνειν τοῖς ἐξαμαρτάνουσι τὴν ποινήν. ἔχει γὰρ οὕτως ἀποχρώντως τῷ μὲν ἀπολωλεκότι ἡ ὠφέλεια, τῷ δὲ κλέψαντι ἡ τιμωρία, οἷα δὴ κἀκείνου τὸν οἰκέτην ἐν προσθήκῃ

ἀπὸ

specie iusticiæ rem iniustam aggredi est. Nam non pro delicti modo delinquentem punire, iniuria afficere, nequaquam verò iusticiam exercere est. At quem in finem hoc dictum est? Quòd 2 lex quo nescio mod (est enim hoc 3 cōstitutum) eum qui alienum seruum abduxit, morte 4 puniat. In quo illa pœnam ad delictum haud dubiè non expendit. Quum enim 5 quod recuperari nequeat amissum nihil sit, mortis pœnam illi qui cepit inferri, irrecuperabiliq; ita damno subijci, non est æquum. Idcirco itaque ab ijs qui digna morte non commiserunt, tam acerbas pœnas exigi, vbi iniquum esse animaduertimus, quam legem consuetudo contempsit (vt quæ vita plagiarium non priuet, sed alio modo puniat) eandem nos etiam legalibus constitutionibus eijcientes, quod consuetudini placuit, lege confirmamus: ac iubemus, vt si quis alienum seruum abduxisse deprehensus sit, is eundem, eiusdemq; precium, tum etiam quicquid ex industria eius ipsi accessit, reddere, & quantum dominus non amisso seruo eius nomine percipere potuerit, tantundem dependere cogatur: atque vltra hæc delinquentibus pœna non aggrauetur. Siquidem ita illi, qui seruum amisit, sufficienter damnum resarcitur, furiq; satis magna pœna irrogatur: quippe quum ille seruum cum accessione recipiat,

2 L. 7. ad l. Fla. de plagiar. C.
3 Lego διώρισται.
4 Lego ζημιοῦται.
5 Græca haud temere intelligas.

ἀπέχοντος, καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ ὠφελείας, ἣν ἔσχεν ἂν μὴ ἀνδραποδισθέντος, ὃ κεκαινοτομημένου· καὶ τοῦτο ἀξίως τετιμωρημένου τῇ τε διπλῇ ἀποδόσει τῆς κλοπῆς, καὶ τῷ μηδὲν κερδαίνειν τῆς κλαπέντος δουλείας.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΥΤΟΜΟ-
λησάντων πρὸς ἐχθροὺς, καὶ ἑκουσίως ἐπελθόντας.

Διάταξις ξζ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥ-
λιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τὸ ἄγαν αὐστηρὸν καὶ ἀπότομον, καὶ τὸ λίαν ὑπεῖκον καὶ πλέον ἢ προσῆκε φιλάνθρωπον, ὁμοίως ἀμφότερα τοῦ ὠφελίμου τὸ βλάβος ἔχει. ὅ,τε γὰρ τῷ ἀποτόμῳ ἀμέτρως χρώμενος, καὶ ὁ τὸ ἐπιεικὲς ἄκρατον φέρων, ἑκάτερος κἄν τε ἑνός τινος, ἄν τε οἰκίας, ἄν τε πόλεως ἐπιστατῇ, ἐς τὸ ἀσύμφορον εἴη ἂν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένοις ἐγκεχειρημένος τὴν ἐπιστασίαν. χρὴ γὰρ τὸν καλῶς ἐπιστατήσοντα, ὥσπερ τῶν χωρίων τὰ εὔκρατα καὶ πρὸς ὑγείαν ἐπιτήδεια μικτὰς ἔχει συμμέτρως τὰς τοῦ ἀέρος διαθέσεις, οὕτω καὶ αὐτὸν εὔκρατον ἑαυτὸν παρέχειν τῇ οἰκείᾳ πρὸς τὴν συμφέρουσαν ἐπιστασίαν μίξει τῶν διαθέσεων· καὶ μήτε τῷ ἀποτόμῳ ἄχρειον καὶ ἀφόρητον εἶναι, μήτε

recipiat, & quam vtilitatem ex ſeruo nō ſurrepto ſenſiſſet, illa non imminuatur: hic verò in duplum ſeruum ſurreptum reddere debeat, nihilq́; ex ipſius ſeruitute lucretur.

DE IIS QVI AD HOSTES TRANSEVNT, SVAQVE SPONTE reuertuntur.

CONSTITVTIO LXVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SIMVL *nimia auſteritas & ſeueritas, ſimul immoderata lenitas & clementia, ex æquo vtraque quod vtile eſt interuertunt.* Etenim *& qui ſupra modum præfractus eſt, & qui lenitatem grauitate miſcere nequit, vterque ſiue alicui vni ſiue familiæ ſiue ciuitati præſit, quibus præfectus eſt, cum illorū detrimento res adminiſtret.* Oportet *enim, vt qui rectè præfuturus eſt, quemadmodum temperata ſalubriaque loca æquabiliter mixtas habent aeris qualitates: ita & ipſe affectionum commiſtione ad rerum adminiſtrandarum vtilitatem* " *attemperata, ſe moderatum præbeat, & neque moroſitate grauis atque intolerabilis ſit, neque in-*

" Pro οἰκετρῷ lego συμμίλῳ.

τῷ πέρα τοῦ προσήκοντος ἐπιεικεῖ καταπεφρονημένον καὶ ἀνηγεμόνευτον. Ὅπερ οὖν ἐπὶ ἄρχος φαμὲν, τοῦτο πάντως καὶ ἐπὶ νόμων ἁρμόζει σώζεσθαι. χρὴ γὰρ τοὺς νόμους, (ἡγεμόνας ὡς ἀληθῶς τῆς πολιτείας ὄντας) τὴν ἤπιον κρᾶσιν διαφυλάττειν, καὶ πρός τε ἀποτομίαν καὶ φιλανθρωπίαν μὴ παρὰ μέτρον ὁρᾶν, εἴγε μέλλοιεν οἱ ἐπ' ἐκείνοις ὑγιαίνειν πολιτευόμενοι. ταῦτα ἡμῖν λέγεται πρὸς τὴν ἀποτομίαν ὁρῶσιν ἣν ὁ κατὰ τῶν εἰς πολεμίους αὐτομολησάντων κείμενος νόμος ἐνδείκνυται. βούλεται γὰρ τὸν αὐτομοληκότα, εἴποτε πρὸς γνώμην μεταμελείας ἔλθοι, καὶ τὸ προλαβὸν ἁμάρτημα διὰ τῆς πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπαναστροφῆς ἰάσασθαι βουληθῇ, ἔκδοτον εἰς ἐρῶσιν κυρίοις γίνεσθαι, ἢ ἀνασκολοπίζεσθαι. Τοῦτο ἐμοὶ πολλῆς μὲν αἴτιον βλάβης τῇ πολιτείᾳ δοκεῖ, πολλὴν δὲ καὶ τῶν πρὸς σωτηρίαν ὁδηγούντων λογισμῶν ἀποφέρειν τὴν ἐναντιότητα. ἀνάγκην γὰρ ἐπάγει τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους αὐτομολήσασι μηδέποτε τῶν οἰκείων μεμνῆσθαι, μηδὲ τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἐπαναδρομῆς ἀναλαμβάνειν τὸν ἔρωτα. οὐδεὶς γὰρ ὅς τις τοιαύτην ἐκδεχομένην αὐτὸν τιμωρίαν εἰδὼς, ἀντὶ τῆς ἐν τοῖς πολεμίοις βιώσεως, οὕτω πικρῶς ἐν τῇ πατρίδι θανεῖν προαιρήσεται. Διόπερ ταύτην μὲν τὴν ἀποτομίαν, ἵνα μὴ λέγω ἀδικίαν (πῶς γὰρ οὐκ ἄδικον, τὸν ἁμαρτάνοντα, εἶτα ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἁμαρτήματος ἀναφρονήσαντα ἴασιν, κολάζειν οὕτω πικρῶς;) ἐκ τῶν δικαιοτάτων ἐξαίρομεν νόμων.

κελεύ

decora lenitate despicabilis & ad gubernandũ ineptus fiat. Quod autem de aere dicimus, hoc certè & in legibus seruari omnino conuenit. Nam oportet leges, quum reuera reip. principes sint, quam dixi contemperaturam conseruare, neque ad seueritatem lenitatémve supra modum respicere: si quidem, qui ipsarum rectionem agnoscunt, incolumes futuri erunt. Atque hæc quidẽ respectu præfracta illius legis, " *quæ* L.3. Is qui de re mili. ff. *aduersus eos qui ad hostes transfugerent, lata est, à nobis dicuntur. Vult autem illa, vti transfuga, siquando pœnitudine ductus, redeundo ad suos commissum delictum obliterare velit, bestijs deuorandus obijciatur, aut in furcam tollatur. Quod sanè mihi reipub. magnopere nocumento esse, magnamq́; rationum ad salutem iter monstrantium contrarietatem gignere videtur. Necessitatem enim transfugis inducit, ne vnquam recordentur suorum, neq; reuertendi in patriam concipiant desiderium. Nullus est enim omnium, qui quum se istiusmodi pœna excipiendum sciat, inter hostes viuere, quàm tam acerbam in patria mortem subire, non malit. Quapropter rigidam hanc seueritatem, vt ne iniquitatem dicam (nam eum qui deliquit, deindeq́; suapte sponte ad medendum delicto resipiscit, tam acerbè puniri, quomodo non est iniquum) ex iustissimis legibus profligamus:*

κελεύομεν δὲ, εἴ τις αὐτόμολος εἰς τὴν πατρίδα ἐπαναδράμοι, ἅπαξ μὲν τοῦτο ποιήσας, συγγνώμης τυγχανέτω· δεύτερον δὲ, εἰς τριετῆ δουλείαν διαπωλείσθω· ἐκ τρίτου δὲ ποιησάμενος τὴν αὐτομολίαν, εἶτα ἐπαναζεύξας, εἰς διηνεκῆ καὶ ἀΐδιον οἰκετείαν πιπρασκέσθω. τὸν γὰρ οὕτως ἀβέβαιον καὶ παλίμβουλον ἀνάξιον ἀπολαύειν ἐλευθερίας. Εἰ μέντοιγε ὁ πρὸς ἐχθροὺς αὐτόμολος, οὐκ ἐξ οἰκείας γνώμης, ἀλλὰ ληφθεὶς ὑφ' ἑτέρων, εἰς τὴν πατρίδα ἐπαναχθῇ (καὶ μάλιστα εἰ αἵματος ἐμφυλίου τὴν δεξιὰν ἔχει μεμολυσμένην) τοῦτον θανάτῳ κολάζειν, οἷα δὴ πολέμιον, οὔτε ἄδικον, οὔτε ἀπότομον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟπεύειν μοναχοὺς καὶ κληρικοὺς, ἀπείργεσθαι δὲ οἰκονομίας καὶ προστασίας ὀρφανῶν.

Διάταξις ξη.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΤΟΙΣ μὲν πάλαι νομοθέταις (μονοειδοῦς, ὡς ἐοικὸς, ὑπαρχούσης κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ μόνων ἀποφερομένων τὴν κλῆσιν

οἱ

ac iubemus, vt si quis transfuga in patriam recurrat, quum semel duntaxat transfugerit, veniam consequatur: si iterum id fecerit, in triennalem seruitutem ° diuendatur: si verò tertium transfugerit, reuersus in perpetuam ac æternam seruitutem addicatur. Tam incerti enim consilij homo, tamq; inconstans, qui libertate fruatur indignus est. Cæterùm si transfuga non vltrò redierit, sed ab alijs comprehensus in patriam retractus sit, morte tum illum, tanquam hostem puniri, neque iniustum neque crudele fuerit: præsertim verò, si antè ciuili sanguine manus contaminauerit.

° Lego ἀπεμπολείσθω.

VT MONACHI ET CLERICI TVTORES ESSE POSSINT: sed ab administratione ac pupillorum rectione arceantur.

CONSTITVTIO LXVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

VETERIBVS *quidem legislatoribus (quum, vt simile veri est, vniformis & simplex tunc temporis tutela esset, iiq; soli qui pupillorum tuitionem su-*

° Nou. 123. Porro Dei amant.

οἱ προστασίαν ὑπεδύοντο γονέων ἐρήμων) ἔδοξεν ἀποφήνασθαι, μὴ μετέχειν τοῦ πράγματος μήτε μονάζοντας, μηδ' ὅσους ὁ ἱερὸς οἰκειοῦται κλῆρος. καὶ καλῶς ἔλεξε. συνᾷδον γὰρ ὡς τοὺς ἀνακειμένους πρὸς θείαν λειτουργίαν δεῖ τῶν ἔξωθεν ὄχλων καὶ περισπασμῶν ἀπηλλάχθαι. ὅσην δὲ παιδοτροφίαν καὶ ἄλλως οἰκονομίαν εἰς τὸ περισπᾶν καὶ ἀφέλκειν τῆς ὀφειλομένης θεῷ θεραπείας ἰσχὺν ἔχουσιν, ἠγνόησεν οὐδείς. ὑπαρχούσης οὖν οὐκ ἀνεκτῆς δυσχερείας τῷ πράγματι, μάλιστά γε καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου παράτασιν (ὅλον γὰρ ὡς τὰ πολλὰ βίον τῇ οὐ πάνυ φροντίδι τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην οἱ λαχόντες συνδιάγουσι) καλῶς, ὅπερ εἶπον, τὸ δόγμα προσήνεγκαν. ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς μεταγενεστέροις οὐκ ἐτηρήθη μόνως ἐφ' ἧς ἐγίνετο ἐπιστασίας ἡ κλῆσις, ἠξίωσαν δὲ κἀκείνους ἐπιτρόπους καλεῖν τοὺς ὅσοις οἱ τὸν βίον ἀπολιμπάνοντες, χρησταῖς περὶ αὐτῶν ὑπολήψεσιν ἐπὶ τοῦτο προσφερόμενοι, διατάξεις αὖ περὶ τῶν ὑπόντων ἤρεσαν πραγμάτων ἐγχειρίζουσι, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκδημίαν πιστεύουσι τὴν διοίκησιν· ἐπεὶ οὖν καὶ τούτων ἐπιτρόπων ὀνομαζομένων, ἀμφισβήτησις πρόεισιν εἰ καὶ μοναστοὶ, τὸν ἱερὸν ὑπελθόντες κλῆρον, ταύτης μεθέξουσι τῆς ἐπιτροπῆς, διὰ τὸ δοκεῖν τὸ ῥηθὲν τοῦτο μὴ καταδέχεσθαι ψήφισμα· θεσπίζομεν ἡμεῖς διαστειλάμενοι, ἐκείνης μὲν τῆς ἐπιτροπῆς κωλύεσθαι, καὶ ἣν ὁ πρεσβύτερος εἰδὼς χρόνος, παρέσχε, ψῆφον ἐξενεχθῆναι τὴν μὴ διήκουσαν εἰς ταύτην

sciperent, tutorum nomine censerentur) edicere visum est, ne monachi aut quoscunque sacer ordo deuinctos habet, tutorum officio fungantur. Et certè quidem id rectè "edixere. Intellexerunt enim, qui diuino ministerio consecrati sunt, hos ab externarum rerum occupationibus & molestijs liberos esse oportere. Quantum autem alendorum alioquiq; regendorum puerorum cura hominum animos distrahat, vtq; Deum debitè colere non possint impediat, nemo ignorat. Quum itaque non exigua difficultas isti rei insit, ac præcipuè propter temporis diuturnitatem (tota enim plerunque vita tutores " laboriosis istis curis irretiti tenentur) rectè (quomodo dixi) istud illi decretum promulgarunt. Verùm quoniam posteriores illis duntaxat qui tutelam administrarent, tutorum appellationem non seruarunt : sed hos etiam quibus testatores, bona illorum existimatione moti, testamentarias de rebus suis præscriptiones committunt, ac post mortem earum executionem concredunt, tutores vocare cœperunt : ac verò inde dubitatio extitit, an monachi, quiq; sacrum ordinem subierunt, quòd dictum decretum id non admittere videatur, hanc demandatam curam suscipere possint : nos discrimine adhibito sancimus, vt ab illa tutela ad quam vetera tempora respicientia, promulgandi decreti, quod d ctis personis

" Lego ἰδόξε.

" Lego τῆ πολυπόνῳ.

παρόδου τοῖς εἰρημένοις προσώποις· τοῦ δὲ μεταγενεστέρου τῆς ἐπιτροπῆς εὐθὺς ἐξεῖναι καὶ μονάζουσι καὶ κληρικοῖς κοινωνεῖν. οὔτε γὰρ αἱ φροντίδες οὕτω βαρεῖαι ὑπηρεσίας, ὥστε πρὸς ἑαυτὰς καταλῆξαι καὶ τῆς ἱερᾶς ἀφελκῦσαι ὑπηρεσίας· καὶ ἄλλως δὲ, ὅσον μᾶλλον οὗτοι τῶν λαϊκαῖς προσκλωμένων ἀνάγκαις καὶ τῶν κάτω συμφυρομένων ἰλύϊ διαζῶσιν εὐλαβέστερόν τε καὶ ὑψηλότερον, ἐλπὶς ἀμείνω καὶ εὐλαβεστέραν πρὸς τὰς τῶν ἀποδημούντων διατάξεις ἀποφέρεσθαι τὴν ἐκπλήρωσιν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΙΣ ΜΥστικαῖς διατάξεσι τυφλῶν καὶ ἑτέρων προσώπων κῦρος προσεῖναι.

Διάταξις ξθ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ἘΠΕΙΔΗ ἀμφισβητεῖται περὶ τοῦ πῶς δεῖ τυφλοὺς διατίθεσθαι, καὶ ἡ ἀμφιβολία ἔκ τε τῶν νομίμων πρόεισι τόπων καὶ ὧν ἀλλήλοις περὶ τοῦτο ἀντιθεσπίζουσι νόμοι, καὶ τῆς νῦν πολιτευομένης συνηθείας· οὐδὲ τοῦτο ἄκαιρον ἡμῖν ἐνόμισα τὸ μέρος εἰς ἐπίσκεψίν τε καὶ ἀνακάθαρσιν. καὶ γὰρ ὁ μέν τις ἀπαγορεύει τῶν νόμων τυφλῷ διάταξιν κατὰ τὴν μυστικώδη προέρ-

χεσθαι

ad illam aditum præcluderet, occasionem præbuere, penitus illi arceantur, natam autem postmodum tutelæ speciem subire ipsis licitum sit. "*Huius namque muneris non ita graues curæ sunt, vt à diuino ministerio aliquem abstrahant, sibiq; totum astringant. Tum alioqui quanto hi illis qui prophanis rebus impurè inhærent, ac in terrenis sordibus voluntantur, cautius diuiniusq; viuunt:* "*tanto melius cautiusq; defunctorum præscripta expedienda esse spes est.*

"Lego λαῦτης τῆς ὑπηρεσίας.

"Lego τοσοῦτον ἀμείνω.

---

*CAECOS SECRETO TESTAMENTVM FACERE POSSE.

CONSTITVTIO LXIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM *de eo, quomodo cæcos testari oporteat, dubitatur, eaq; dubitatio ex locis legalibus (quòd ea de re leges inter se diuersa statuant) & ex ea quæ nunc obtinet consuetudine existit: neque hoc altius expendere atque repurgare inconueniens aut alienum putaui. Etenim alia lex* 1 *prohibet, ne cæcus arcano modo testamentum*

1 L. 8. Qui testa. fac. poss. C.

χεσθαι τρόπον, καὶ μὴ ἄλλως προσεῖναι ταύτῃ κῦρος ὁρίζεται, εἰ μὴ παρουσίᾳ μαρτύρων ἐγγυᾶται ἢ προελθόντα στόματος τυφλοῦ τὰ διατεταγμένα, ἢ τοῖς ἐκείνου ὠσὶν ὑπάρχει ἐνηχημένα. οὐ γὰρ ἀξιοῖ ἐν μόνῳ τῷ γραφεῖ τὴν τούτων πίστιν διισχυροῦσθαι. ὁ δέ τις τῶν νόμων εὐρύχωρον ἀνοίγει τὴν παίδων καὶ γυναιξὶ καὶ ἀγραμμάτοις ἀνθρώποις εἰς τὸ πρὸς μυστικωτέρας διατάξεις καθίστασθαι, μηδὲν ἕτερον ἀκριβολογούμενος ἢ τὸ αὐτὸν διατιθέμενον, ὃκ ὄντα μὴ ἀμαθῆ γραμμάτων, οἰκείᾳ ὑπογραφῇ τὴν διάταξιν ἀσφαλίζεσθαι· εἰ δὲ ἐλάττων ἐκεῖνος παρέχειν τὴν τοιαύτην ἀσφάλειαν, ἄλλον ἀνθ' ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ὑπογραφὴν παραλαμβάνειν. οὕτω μὲν οὖν ἐκ τῶν νόμων στασιάζοι ἂν τὰ πράγματα. πῶς γὰρ, εἰ γυναῖκες καὶ γραμμάτων ἀδίδακτοι ἄνθρωποι κατὰ τὸν ἀναχωροῦντα τρόπον τὸν τῶν πολλῶν γνώσεως διατάξονται, ἐν μόνῳ τῷ γράφοντι σαλευούσης τῆς πίστεως, οὐχὶ καὶ ὁ τυφλὸς ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἀκώλυτον σχοίη τὸ διατίθεσθαι; Ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ τῆς συνηθείας, οὐ μόνον τὰ ἐκ τοῦ νόμου, πρὸς τὸν νόμον ὁρᾶται μαχόμενα. καὶ γὰρ οἶδεν αὕτη καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν οὐ διὰ γραμμάτων κειμένων τυφλῶν διατάξεις ἐν μυστηρίῳ κειμένας μὴ τὴν ἰσχὺν ἀφαιρεῖσθαι. ἐπεὶ οὖν οὕτω, καὶ ἡμεῖς ταῖς μυστικαῖς διατυπώσεσιν, αὐτῶν τυφλῶν αὐτῶν τινῶν ἑτέρων ὦσι προσώπων, προσεῖναι θεσπίζομεν σύστασιν· τοῦτο προσεπιθεσπίζοντες, ὥστε πρὸ τῶν μαρτύρων ἐνορκίων ἐκκεῖσθαι ὑπογραφὰς τῶν τὰς διατάξεις γραφόντων, ὡς εἴπωσιν ἀληθῶς ἐκεῖνα γρά-

ψαντ

cōdat: & ne aliter id vim habeat statuit, quàm si testes quæ constituta sunt, à cæci ore processisse, 2 suisq; auribus insonuisse asserant: atq; per solum tabularium illorum fidem communiri non vult. 3 *Alia autem latam quandam ad arcanum testandi modum mulieribus & illiteratis hominibus viam aperit, dum nullam aliam obseruationem præscribit, quàm, vt si* 4 *testator literarum non omnino ignarus sit, sua subscriptione testamentum corroborare debeat: si verò id præstare non poßit, pro se alium ad subscribendum assumat.* Atque *sic quidem ex legibus* illæ inter *se res dißideant. Quomodo enim, si mulieres rudesq; literarum quàm paucißimis voluntatis suæ conscijs testamenta condent, quum fides in solo tabulario fluctuet, non ex eadem causa cæcus liberam testamenti factionem habeat?* I*am verò & consuetudo, non solùm autem alterius legis ratio, cum lege pugnat.* E*tenim placet huic, ne mulierum,* 5 *imperitorum literarum, cæcorúmve testamenta arcanè facta vigore priuentur.* Q*uod quum ita sit, nos quoque, vt secretò confecta testamenta, siue cæcorum, siue aliorum quorumuis sint, authoritatem obtineant, sancimus: illudq; insuper statuendo addimus, vt antequam testes* 6 *iurent, subscriptiones eorum qui testamenta conscripserunt, in medium proponantur,* quæ sonent, *quòd reuera illa*

scrip

2 Lego ἰδίοις ἑαυτῶν.

3 Nou. 119. Quia verò.

4 Lego αὐτὸν τόν.

5 Lego γραμμάτων ἠγμένων, ἢ τυφλῶν.

6 Malim ἐνόρκων.

ψαντες ἅπερ ἀνηκόεσαν, αὐτῆς ἐκείνης ὑποφθεγξαμένης διὰ τῆς διαθεμένης γλώσσης· καὶ εἴ τις ἔλεγχος μετὰ ταῦτα ψευδογραφίας ἀναφαίνοιτο, τίμημα προσκεῖσθαι τοῦ ἁμαρτήματος, εὐπόροις μὲν οὖσιν αὐτοῖς, τὴν τῶν ἰδίων ὑπαρξέων ἀλλοτρίωσιν· ἀπόροις δὲ περιουσίας, σφοδραὶ μάστιγες καὶ φυγὴ ὑπερόριος ἐπικείσεται ἡ ζημία. Ἔτι δὲ καὶ τούτοις θεσπισθεῖσιν ἐπισυνάπτομεν ποιεῖν, εἴποτε ἡ διάταξις δεηθείη ὅρκων, οἷα πολλά, εἰς βεβαίωσιν, καὶ αὐτοὺς τοὺς γεγραφότας τὴν διάταξιν, σὺν τοῖς μάρτυσιν ἐξομνυμένους, συνεπισχύειν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀλήθειαν.

ΠΕΡΙ ΕΦΟΔΩΝ.

Διάταξις ο.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ τὸ κοινὸν τῆς γνώμης κατόψοιτ' ἄν τις οὗ ἡ κοινωνία συνάπτει ἐν μιᾷ καὶ τοιαύτῃ μοίρᾳ τιθέμενον. οὕτω γὰρ καὶ συνέμποροι τὸ ἐπὶ τοῦ κέρδους ἢ τῆς ζημίας ἴσον διαλαγχάνουσιν, καὶ συνοδῖται πολλάκις εὑρήματι περιτυχόντες, εἰ καὶ μὴ κατ' ἴσον ἔβαλον ἐπ' αὐτὸ τὰς τῶν ὀμμάτων βολάς, ὅμως διὰ τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κοινωνίαν, κοινὴν τὴν τοῦ εὑρήματος κτῆσιν πεποίηνται· καὶ συστρατιῶται δέ, εἰ καὶ μὴ πάντες σὺν ὁμοίῳ τόνῳ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς τὰς χεῖρας ἐξέτειναν,

ἀλλὰ

scripserint quæ ipsa testatoris lingua dictante audiuerunt. Et si quidem falsum commissum esse postmodum probetur, ipsos, si diuites sint, bonorum ademptio: sin pauperes, vehementia verbera & exilium in delicti pœnam maneāt. Quibus 7 *hoc insuper annectimus, vt si quando ad sui confirmationem (quod* 8 *frequenter incidit) iuramentū testamento opus sit: ipsi etiam qui testamentum conscripserunt, vnà cum iuraturis testibus rei fidem & veritatem corroborent.*

7 Fortasse scriptum fuit. τοιόνδε ὡς.
8 Desideratur συμβαίνει.

DE GRASSATIONIBVS.

CONSTITVTIO LXX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVOS cōmunio in vnā aliquā eandemq́; conditionē cōiungit, inter hos cōmunes etiam animos esse vbiq; videas. Ita in negotiationibus, socij lucrum damnumq́; æqualiter inter se partiūtur: ita itinerum comites, quū fortuitu in rem aliquam incidunt, tametsi sæpe vno illam momēto pariter non conspiciant, eius tamen inter se ius communicant. Ita verò & cōmilitones, licet omnes nō pari studio & impetu in hostē ferantur,

ἀλλὰ τῶν ἀριστέων τὴν ἰσότητα φέρουσι. καλῶς ἄρα καὶ τῷ παλαιῷ ἔδοξε νομοθέτῃ, τὴν αὐτὴν ὑπέχειν ποινὴν τοὺς πονηρᾷ γνώμῃ συνασπισμένους, καὶ κοινῇ πρός τινα πρᾶξιν τιμωρουμένην νόμῳ καθισταμένους, ἄν τε γυναικὸς ἁρπαγὴ τὸ πεπραγμένον εἴη, ἄν τε πατρὸς, ἄν τε τινὸς ἑτέρου ἀναίρεσις· εἰ καὶ μὴ πάντες ἐπίσης τῷ πραχθέντι παρέσχον τὴν ἐνέργειαν. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοῖς προτεθεσπισμένοις συμφθεγγόμενοι περὶ τῶν ἅμα καὶ κοινῶς ἔφοδον κατὰ ζωῆς ἀνθρώπου πεποιημένων, ὁρίζομεν ὥστε πάντας, ὁπόσοι δ' ἂν περὶ ἔργον, τῇ αὐτῇ καθυποβάλλεσθαι δίκῃ, εἰ καὶ μὴ ὡσαύτως ἐνήργηται παρὰ πάντων ἡ πρᾶξις. οὐ γὰρ ὅτι μὴ αὐτός τις τὴν χεῖρα ὑπουργῆσαι τῷ θανάτῳ παρέσχετο, διὰ τοῦτο ἀθῷος ἀπιέναι δίκαιός ἐστι. τί γὰρ εἰ καὶ μὴ τὴν ἰδίαν δεξιὰν, ἀλλὰ τὴν ἑτέρου ἐτόνωσε πρὸς τὴν ἀναίρεσιν; ὅτι γὰρ ἡ τὸν θάνατον κατεπραξαμένη χεὶρ, ὑπὸ δὲ κοινῆς πονηρίας κινουμένη τὴν πρᾶξιν ἐτόλμησε, δῆλον. οὐκ ἂν γὰρ, εἰ μὴ συνεκρότει ταύτην τῶν ἄλλων ἡ συνδρομὴ, ἑτοίμη ὤφθη τῷ φόνῳ ὑπηρετήσασθαι. διὰ τοῦτο, καθὼς εἴρηται, πάντας τὴν αὐτὴν ὑφίστασθαι ὑπὲρ πρᾶξιν τῆς δίκης ψηφιζόμεθα, κἂν, ὡς εἰκὸς, ἐπὶ μιᾶς τινὸς πληγῆς τὸ θανεῖν ἀπαντήσῃ, τῶν δ' ἄλλων αἱ χεῖρες οὐ συνεφήψαντο.

Περὶ

tur, attamen victoriæ palmam ex æquo aufe- runt. Quapropter etiam, vt qui malitioso consensu coitione facta, rem aliquam in quam à lege pœna constituta est, incœptant (vt pote si "raptus committatur, vel "paricidium alteriúsve cuiuspiam cædes perpetretur) quanquã non omnes tantundem momenti & operis re peragenda conferant, eandem tamen pœnam sustineant: sanequàm rectè veteri legislatori placuit. Et nos quoq; idcircò, quæ de his qui simul & communiter latrocinandi animo homines inuadũt, iam olim sancita "sunt approbantes, statuimus, vti omnes, quotcunq; fuerint, eodem supplicio afficiantur: tametsi parem operam rei perpetrandæ non omnes adhibuerint. Non enim si quis ipse manus inferendæ neci nõ admouerit, continuò insons & à pœna immunis esse poterit. Quid enim si pressis ipse manibus, alterius tamen dextram ad cædem intenderit atq; confirmarit? Sanè quòd manus homicida, à communi peruersitate instigata, rem aggressa sit constat. Nam nisi aliorum manus huic in subsidium præstò fuissent, non certè ita promptè homicidium perpetrasset. Ac propterea (quemadmodum dictum est) quanquam vno cuiuspiam ictu (quod fieri potest) mors illata fuerit, aliorumq; manus suppetias non tulerint: vt eandem tamen omnes pœnam sustineant decernimus.

" De rapt. virg. C. " L. 6. & 7. ad l. põp. de par. ff.

" Vide l. 28. Grassatores, & Famosos, de pœnis. ff.

DE

ΠΕΡΙ ΜΕΛΛΟΝΤΩΝ κτίζειν ἐν ἀροσίμοις τόποις καὶ ὑπαμπέλοις.

Διάταξις οα.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΓΝΩΜΗΝ ἀρίστην τε καὶ ἐννομωτάτην, παρὰ τοῦ ἀειμνήστου γονέως ἡμῶν καὶ βασιλέως ἐξ-ενηνεγμένην περὶ τῶν καινάς τινας οἴκων κατασκευὰς ἐν τόποις, οὓς τέως ἄροτρον ἔτεμνε καὶ ἀμπελῶνες εἶχον, εἰς ἀποκλήρωσιν βουλομένων κατασκευάζειν (ἐν ὁπόσῳ τῶν γειτονούντων ὁρίων διαστήματι συστήσεται ἡ καινὴ αὕτη κατασκευή) δεῖν ἐκρίναμεν νόμου τιμῆς ἀξιῶσαι· ἐπεὶ μὴ παρὰ τῶν πατέρων εἰς τὴν τῶν νόμων ἐγγράφησαν πολιτείαν. Ορίζομεν οὖν, κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην, τοὺς ἐπὶ νοῦν βαλλομένους ἐν ἀροσίμοις τόποις καινῶν οἰκήσεων κατασκευὴν, εἰ μὲν ἡ ἀφθονία παρέχει τῆς χώρας, δυσὶ τόξου βολαῖς ἐκ τῶν γειτόνων ὁρίων ποιεῖσθαι τὸ διάστημα τῆς νέας κατασκευῆς· εἰ δ' οὐ χαρίζεται δι' ἔνδειαν ἀφθονίας τοσοῦτον μέτρον ἡ χώρα τῷ διαστήματι, μετρείσθω καὶ μιᾷ τόξου βολῇ. ἐντὸς δὲ τοῦ εἰρημένου ὁρίσματος οὐδενὶ παρέχεται ἄδεια τῆς τοιαύτης τῶν οἰκήσεων νεουργίας. καὶ ἡ αἰτία λόγου

ἐστι

DE IIS QVI IN LOCIS ARABILIBVS AVT VINEIS ædificaturi sunt.

CONSTITVTIO LXXI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

PRAESTANTISSIMVM *illud æquißimumq́; patris nostri sempiternæ gloriæ Principis placitum, quanto videlicet à vicini finibus spacio abstinere debeant, qui in locis, quos hactenus aratrum secarit, in've quibus vineæ constiterint, nouiter domus* "publicis muneribus assignandas *ædificare velint : quoniam ab ipso in legum corpus " transcriptum non est, legis authoritate decorari oportere iudicauimus. Statuimus itaque, vt qui in locis ad sementem excultis nouas ædes construere volunt, si loci amplitudo ferat, secundum " illius placitum à vicini finibus tanto spacio ædificent, in quantum arcus iterata vice telum eiaculetur : sin tantum spacium intersticio loci angustia non præbeat, vno etiam arcus iactu hoc constituatur. Intra dictum autem spacium nouam domum extruendi nemini facultas sit. Cuius ratio euidentior est, quàm*

" Adhibe tit. fin. regund. ff.

" εἰς ἀποκλήρωσιν.

" Lego ἐγράφη.

" Lego ἐκείνȣ.

ἐστὶν· συνεγγίζει γὰρ καὶ ἡ βλάβη τοῖς γειτονοῦσι καρποῖς, μετὰ δὲ πλησιαζούσης οἰκίας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥσθαι τὰ σύμφωνα τὰ ἄνευ προστίμου γεγενημένα.

Διάταξις οβ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Τῷ προστάσσοντι νομίμῳ ψηφίσματι ἀπὸ ψιλοῦ συμφώνου μὴ τίκτεσθαι ἀγγύην, ἀλλὰ μόνην παραγραφήν, ἐνίους ὁρῶμεν προσπταίοντας. ἀξιοῦντες γὰρ ἅπαν σύμφωνον ἀπροστίμητον, ψιλὸν ὑπάρχειν, κἄν τε γραφῇ συντεθειμένον ᾖ, κἄν τε τῶν συμφωνούντων ἰδιόχειρος ἐνεργεία τὸν θεῖον σταυρὸν ἐντάξῃ τοῖς γράμμασι, κἄν τε τῆς θεαρχικῆς τριάδος ἀνάκλησις προσκέοιτο, εἰ μὴ καὶ προστιμήματος ζημία ἐπιφέροιτο, εἰς τὸ ἀσύστατον τὸ συμφωνηθὲν ἀπορρίπτουσι· κακῶς εἰδότες, καὶ κάκιστα τὴν ἰδίαν κρίσιν κυροῦντες, οἵ γε πολλῆς τῶν θείων ἐπίπροσθεν τὰ κοινὰ καὶ ἀνθρώπινα τιμῆς ἀξιοῦσι. τί γὰρ τοιοῦτον, κατά γε τὴν ὄντως ἀνθρώπῳ ἁρμόζουσαν κρίσιν, ἡ τοῦ προστίμου ζημία παρέχει

vt exprimi opus sit. Quo enim ædificium propius vicini fruges ponitur, eo illi etiam noxa propinquior est.

VT PACTA ETIAM NON CONSTITVTA POENA VALEANT.

CONSTITVTIO LXXII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

LEGALI "*decreto, quod nudum pactum non actionẽ, sed solùm exceptionem parere tradit, nonnullos illudere videmus. Dum enim omne pactum quod pœna stabilitum non est, nudum esse volunt: etiamsi scripto comprehensum sit pactum, etiamsi qui pactum inierunt, sua manu sacrosanctæ crucis nota scriptum signarint, etiamsi diuini ternionis appellationes adiectæ sint: si tamen pœna constituta non sit, id, vt inualidum, contemnunt ac reijciunt. Qui sanè malè sentiunt, minimeq́; iudicium suum comprobent, vt qui rebus diuinis communes res mortalium longè præferendas censeant. Quam enim tantam, recto quidem hominum iudicio, adiectio pœnæ,*

" L. 7. Sed quũ nulla. de pact. ff.

τοῖς συμπεφωνημένοις ἀξίωμα, ὁπόσον θεῖος ἐν αὐτοῖς ὁρώμενος τύπος, καὶ κλῆσις περὶ μακαρίας θειότητος; Θεσπίζομεν οὖν, ἐν παντὶ συμφώνῳ, ἐν ᾧ αὐτὸ ἐκ τῶν θείων τούτων συναντιλήψεων ἔλεγχον πρὸς τὴν ἀξιοπιστίαν πρόσεστι, τὴν ἰσχὺν παρεῖναι κραταιάν τε καὶ ἄλυτον, κἂν μηδεὶς λόγος προστιμήσεως συγγέγραπται.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗΔΕΝΑ ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ὑπερῴοις συνοικεῖν γυναιξίν.

Διάταξις ογ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΠΡΑΓΜΑ κακῶς μὲν καὶ πρὸ τῶν κωλυόντων αὐτὸ δικαίων γινόμενον, χεῖρον δὲ μετὰ τὸ κωλυθῆναι τολμώμενον (φημὶ δὴ, τὸ ἐν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ὑπερῴοις, ἅπερ ὁ πολὺς ἄνθρωπος κατηχούμενα καλεῖν ἔγνω, συνοικεῖν τινὰς γυναιξὶν) οὐκ ἄξιον παριδεῖν οὐκοῦν οὐδὲ παροφθήσεται ἡμῖν. Ἦν μὲν οὖν αὕτη ἡ τόλμα οὐκ οἶδ' ὅπως ἄχρι τῆς ἐκτης συνόδου ἀτιμώρητος· κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἱερὰν σύνοδον τὸ πρᾶγμα ἐπιστασίας ἀξιωθὲν, ἱερᾶς

pactis authoritatem, quantam sacrosanctum signum, diuinitatisq́; nomenclatura in illis conspecta, præbeat? Sancimus igitur, vt omne pactum, in quo ex diuinis hisce adiumentis idoneum aliquid ad faciẽdam fidem insit, quamuis de pœna nihil scriptum sit, firmum solidumq́; robur habeat.

---

*VT NEMO CVM MVLIERIBVS IN ECCLESIARVM cœnaculis habitet.

CONSTITVTIO LXXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *res etiam antequã iure prohibita esset, detestabiliter cõmittebatur, ac verò post prohibitionẽ multo detestabilius audetur (quòd nempe in ecclesiarũ cœnaculis, quæ promiscuũ vulgus κατηχόμενα vocare solet, quidam cũ mulieribus habitant) eam neglectim habere æquum non est: neque verò ita à nobis habebitur. Ac fuit hac quidem res ad sextam vsq; synodum, haud scio qua ratione, impunè admissa: in ipsa autem sancta synodo, vbi penitius excussa esset, sa-*

ρεῖς μὲν ὄντας τοὺς τοιούτους οἰκήτορας, ἐνόχους ἔδειξε καθαιρέσεως, ἀφορισμὸν δ' ἐπήγαγε λαϊκοῖς. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀπέχρησεν εἰς παντελῆ ἐκδίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν τὸ ἱερωσύνης ψήφισμα· ἤδη γὰρ τῆς αὐτῆς παραμενούσης τόλμης καὶ καθ' ὃν τρόπον διέπει τὰ σκῆπτρα ὁ περιώνυμος ἐν βασιλεῦσι πατὴρ ἡμῶν, ἔδειξε βασιλικὴν χεῖρα καὶ πρόσταγμα τὴν τοιαύτην προπέτειαν τῶν ἱερῶν ἐξελαύνειν οἴκων. Ὅπερ οὖν καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος κρατεῖν βουλόμενοι, ὁρίζομεν, μηδένα μηδαμῶς, μήτε ἱερέα, μήτε τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ, γυναιξὶ συνοικοῦντα, ἐν τοῖς λεγομένοις κατηχουμένοις οἰκεῖν. εἰ δέ τις ἁλίσκοιτο τὸν ἅγιον οἶκον οὕτω κοινοποιῶν, τοῦτον μὲν βασιλείῳ χειρὶ ἀτίμως ἐκεῖθεν ἐξωθεῖσθαι, τὸν δὲ παρασχόμενον τὴν κατοίκησιν (εἴτε ἱερεὺς, εἴτε τις ἕτερος εἴη ὁ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ σκεύους ἔχων) καὶ αὐτὸν κινδυνεύειν, ἕνεκά γε τῆς τοιαύτης καταφρονήσεως καὶ τῶν ἱερῶν κοινοποιΐας, τῇ τῆς ἐπιτροπῆς ἀφαιρέσει.

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΤΕΛΕΙΣΘΑΙ τὰς εὐλογίας πρὶν ἂν ὁ νόμιμος τοῦ γάμου συμφθάσῃ καιρός.

Διάταξις οδ.

cerdotibus ita habitantibus, remotionem à ſacro ordine, prophanis verò à rerum ſacrarum communione ſeparationem induxit. Verùm, vt plenè ab eo auſu eccleſias vindicaret, ad id ſacerdotale decretum non par fuit. Nam quum ad id vſque" tempus, quo pater noſter inclytus Princeps ſceptra moderatus eſt, in republica conſtitiſſet: vt Principis decretum atque manus eam inſolentiam ſacris ædibus expelleret oportuit. Quod nos quum dehinc obtinere velimus, ſtatuimus, vt omnino nullus, neque ſacerdos, neque prophanus, in dictis cœnaculis cum mulieribus habitet: ac ſi quis ſacram ædem hoc modo fœdare deprehendatur, hic illinc ignominiosè principali manu exturbetur, qui verò illi eum locum habitandum præbuit (ſiue ſacerdos, ſiue alius quis alius qui templum procurat, ſit) ipſe quoque propter legis contemptum ſacrorumq́ prophanationem, procuratione periclitetur.

" Lego χρόνο.

---

*NE ANTE LEGITIMVM MATRIMONII TEMPVS FVTVris coniugibus benedicatur.

CONSTITVTIO LXXIIII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙΔΗ ἐν τοῖς περὶ γάμων τῇ τε ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ ἕκτῃ συνόδῳ ἐντεταλμένοις καὶ ἐν τῷ ϟη κανόνι, τοῖς τῷ πολιτικῷ νόμῳ δοκοῦσιν ὑπεναντιότης δοκεῖ ἀναφαίνεσθαι. ἡ μὲν γὰρ ἀπαγορεύει παντελῶς τὴν μεμνηστευμένην, ἔτι τοῦ μνηστῆρος ἐν ἀνθρώποις ὄντος, πρὸς γαμικὴν ὁμιλίαν ἑτέρῳ συνάπτεσθαι, μοιχείας τὸ πρᾶγμα ὁρίζουσα· ὁ δὲ πολιτικὸς νόμος οὐκ ἀξιοῖ τὴν τοιαύτην διάλυσιν οὔτε τοῦ μεγάλου ἐγκλήματος· ἀλλ' ἐπὶ μόνῃ τῇ τῶν ἀρραβώνων καὶ τῶν προστιμήσεων ποινῇ τὴν ἐνοχὴν περιγράφει, εἰ πρωϊαίτερον τοῦ γαμηλίου καιροῦ ἡ ἐπ' αὐτοῖς νενομισμένη τελεσθήσεται εὐλογία. Ἐπεὶ οὖν τὸ αἴτιον τῆς ἐναντιότητος ἀκριβὴς λόγος ἐντεῦθεν ὁρᾷ (τὸ γὰρ μετὰ τὴν εὐλογίαν διΐστασθαι, τοῦτο οὐκ ἂν μνηστείας ἀληθὴς λύσις) θεσπίζομεν μὴ τελεῖσθαι τὰς εὐλογίας, πρὶν ἂν ὁ νόμιμος τοῦ γάμου συμφθάσῃ καιρὸς, ὃς ἐπὶ μὲν ἀνδρῶν, πεντεκαιδέκατον περιμένει ἔτος, ἐπὶ δὲ γυναικῶν τῷ τρισκαιδεκάτῳ συμπεριγράφεται. οὕτω γὰρ καὶ τὰ τῆς εὐλογίας κατὰ λόγον ἕξει, καὶ ἡ τῶν συνελθόντων διάλυσις τελείου γάμου τυγχάνουσα, οὐκ ἐναντιουμένης τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ περὶ τοῦ πολιτικοῦ νόμου τεύξεται κρίσεως.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVONIAM *in ijs quæ à sacra magnaq́; sexta synodo de nuptijs* ^a *in duodecentesimo canone præcipiuntur, quiddam ciuilis iuris placitis contrarium existere videtur (synodus enim, ne sponsa, viuente adhuc sponso, in matrimonium alteri coniugatur, in vniuersum prohibet, eáq́; rem pro adulterio habet: ciuilis autem* ^b *lex, nequaquam talem dissolutionem magnum aliquod esse crimen iudicat: sed si maturius quàm pro connubiali tempore solennis nuptialis benedictio* ^c *celebretur, in solis arrhis, & quicquid pœnæ nomine promissum fuerit, dependendis, pœnam circumcludit) Quoniam itaque ipsum contrarietatis velut vulnus hinc acrior ratio conspicit (quòd enim post benedictionem dirimantur, in eo vera sponsaliorum dissolutio statuenda est) sancimus, ne prius benedictiones celebrentur, quàm legitimum matrimonij aduenerit tempus, quod in maribus decimumquintum, in fœminis decimumtertium expectat annum. Sic enim & benedictio tempestiuè fiet: & desponsatis à se inuicem diuertentibus, quòd perfectum matrimonium dirimant,* ^d *à ciuili lege iudicium, quod ecclesiæ placitis non aduersetur, obueniet.*

[a] Confer cū constitut. 89.
[b] ^ij delendū puto.
[b] Vide tit. de spōsal.
[c] Cū altero scilicet inito matrimonio: quo obscurus hic locus aliquantū illustratur.
[d] Lego ea pœ.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΑΓΕΣΘΑΙ ὑποδιάκονον εἰκοστῷ ἔτει.

Διάταξις οε.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΕφάνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Εἰ ἐν πολιτικοῖς πράγμασι δογμάτων ἱερῶν παροῦσα διάταξις, πολλάκις πολιτικῶν δογμάτων περὶ τῶν αὐτῶν διαταχθέντων κυριωτέρα καθίσταται, πόσῳ μᾶλλον αἱ ἱεραὶ ψῆφοι ἐν πράγμασιν οἰκείοις τῶν πολιτικῶν ψηφισμάτων κρατήσουσι; Τί οὖν ἐστιν ὅ φημι; τὸν ὑποδιάκονον ἡ ἱερὰ σύνοδος εἰκοστῷ ἔτει ἀποθεσπίζει προάγεσθαι. ταύτῃ πολιτικὸς ἀντιλέγων νόμος, πέμπτον ἐπὶ τοῖς εἴκοσι χρόνον συνεπιμετρεῖσθαι παρακελεύεται. Ἄξιον οὖν ὑπειληφότες εἶναι τῷ ἱερῷ νόμῳ τὴν ἱερὰν ἀκολουθεῖν ἁγιστείαν, θεσπίζομεν καὶ ἡμεῖς, τῷ εἰκοστῷ ἔτει τῆς τοιαύτης τυγχάνειν τοὺς ἀξίους χειροθεσίας.

Περὶ

*VT QVI VIGINTI ANNORVM EST, HYPODIACONUS creari possit.

CONSTITVTIO LXXV.

Idem IMPERATOR Stephano sanctissimo Constantinopolitano Archiepiscopo, & Patriarchæ vniuersali.

SI sacrorum decretorum sanctio ad res ciuiles transiens, in illis sæpe plus authoritatis quàm ipsæ ciuiles de iisdem rebus tractantes leges habeant: quanto magis sacra decreta in suis rebus, ciuilibus legibus præualebunt? At quid est quod dico? Sexta synodus vicenarium hypodiaconum ordinari posse sancit: huic vero ciuilis " lex contradicens, viginti annis quinque admetiri iubet. Nos itaque, vti sacram legem sacer ordo sequatur, conuenire rati, vt ad hypodiaconatum, qui quidem eo digni sunt, anno ætatis suæ vigesimo admittantur, sancimus.

"Idem habet. constit. 16.

"Non. 123. Clericos autem.

DE

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΨΕΥδομαρτυρησάντων ἱερέων κολάσεως.

Διάταξις ος.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Τὰ πρὸς τοὺς θεοκήρυκας (λέγω δὲ πρὸς τοὺς θείους ἀποστόλους) ἀναφερόμενα θεῖα θεσπίσματα, ἱερεῖς μὲν ἐπιορκεῖν ἐλεγχομένους ἀπογυμνοῦσι τοῦ ἱεροῦ ἀξιώματος. τῆς πολιτείας οἱ διατάκτορες νόμοι, πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῶν πραγμάτων ἐγκύπτοντες, τὴν ψευδομαρτυρίαν διχῆ διαιροῦσι, καὶ τὴν μὲν ἂν φωράσωσι προελθοῦσαν ἐπὶ ἐγκλήμασι, καθαιρέσει τῶν ψευδομαρτυρησάντων ἱερέων τιμῶνται, τὴν δὲ ἐπὶ τοῖς χρηματικοῖς, ἀφορίζοντες ἐπί τινα χρόνον, ἀλλ' οὐ καθαιροῦντες τοὺς ἁμαρτόντας, κολάζουσιν. Ἡμεῖς οὖν κελεύομεν, τοῦ ψευδομαρτυρήσαντος ἐνορκίου γινομένου, εἴτε χρηματικὸν τὸ αἴτιον, εἴτε ἐγκληματικόν, καθαιρεῖσθαι τοὺς ἱερέας ψευδομάρτυρας· εἰ δὲ ὅρκος οὐκ ὤφθη τὸ ψευδομαρτύρημα συγκροτῶν, ἀφορίζεσθαι μὲν ἐπὶ τρισὶν ἐνιαυτοῖς τῆς ἀληθείας σεμνότητι τὸ ψεῦδος ἐνδῦσαι πειρασαμένους· (τὸν δὲ ἀφορισμὸν δηλονότι μοναστήριον, ἐν ᾧ δεήσει αὐτοὺς σὺν

ἀκρι

*DE POENA FALSVM TESTIMONIVM DICENTIVM SAcerdotum.

CONSTITVTIO LXXVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *præconibus* Dei (*sacrosanctis Apostolis nempe*) *sacræ sanctiones ascribuntur, sacerdotes falso iurasse deprehensos, sacra dignitate* "*priuăt. Ciuilis* "Can. 24.
verò reip. moderatrices leges, vbi huius rei constituendo tractatui incumbunt, falsum testimonium bifariam "*diuidunt : & quod falsum* "Nou.123.
dictum in causa criminali deprehenderint, re- Reuerēd.
motione à sacro ordine puniunt: qui verò in re presbyt.
pecuniaria falsum testimonium dixerint, hos ad tempus relegando, non autem penitus remouendo puniunt. Nos *igitur iubemus, vt qui iurati falsum testimonium, siue in causa criminali, siue pecuniaria tulerint, prophani illi à sacerdotio abspellantur: at si ad falsum testimonium iusiurandum non accesserit, qui falsum veritatis specie obtegere conati sunt, in triennium relegentur, (relegandi autem in monasterium aliquod erunt, vbi illos ad*

arcti

ἀκριβεῖ πολιτείᾳ διάγειν, ἐμπιστευθήσεται) καὶ διὰ τὸ ἐπὶ τῷ ἁμαρτήματι προσηκούσης μετανοίας γεγενημένης, εἰς τὴν οἰκείαν αὐτοὺς τάξιν ἀποκαθίστασθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΛΑστογραφήσαντος τιμωρίας.

Διάταξις οζ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΝ πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, μάλιστα δὲ ἐν τῷ νομίμῳ ἐδάφει, οὐκ ἀνέγκλητον ἡ ἀσάφεια. δεῖ γάρ, οἶμαι, εἴπερ καὶ ἄλλοθί που, σκολιᾶς διαπλάσεως ἀμοιρεῖν τὸν λόγον, καὶ πρὸς τὸ εὐθὺ ἐναρμόζεσθαι. οὐ γὰρ μυστήρια τῶν νόμων τὰ θέσμια, ὥστε ἀναχωρεῖν αὐτὰ διὰ τῆς πολλῶν καταλήψεως· ἀλλ', εἴ γε οἷόν τε ἦν, ἐχρῆν μηδένα λανθάνειν ταῦτα, μὴ ἄνδρα, μὴ παῖδα, μὴ γύναιον. ὡς μάλιστα τούτου τῇ πρὸς τὸ ἄμεινον τῶν ἀνθρώπων ἀγωγῇ καὶ τῇ τοῦ βίου λυσιτελείᾳ συνεπιλαμβανομένου. Διὰ τοῦτο ἡμῖν κατ' ἐκεῖνο τὸ βάρος τῶν νομίμων ἐπιστήσασι κεφαλαίων, ἐν ᾧ λέξεσιν αὐταῖς, ὥσπερ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τοῦ νομοθέτου λαθεῖν ζηλοῦντος ὅ,τι καὶ λέγοι, ἔτι διείληπται, ὁ πλαστογράφος ἐπὶ μεγίστῳ

ἁμαρτ

arctiorem vitæ quandã normam viuere oportebit) delictiq; conuenienti pœnitentia facta, in pristinum suum restituantur statum.

---

*DE FALSARIORVM POENA.

CONSTITVTIO LXXVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

CVM in plerisq; alijs, tum præcipuè in legum tractatibus reprehendenda obscuritas est. Nam " sicubi alibi, illic certè distorto intricatoq; dicendi genere vacare, rectéq; informari orationem (ni fallor) oportet. Non enim arcana quædam sanctiones legis sunt, vt à multitudinis intellectu remota esse debeant: sed potius, si fieri posset, neminem illas latere, neq; virum, neq; puerum, neq; mulierem, oportebat. Quippe quòd id ad hominum mores in melius conuertendos, communisq; vitæ vtilitates vel maximè conduceret. Ob id quum ad difficilem illum legalium capitum locum substitissemus, vbi ipsis verbis, quasi legislator in eo quid diceret occultare voluisset, ita comprehensum est, FALSARIVS IN MAXIMO

" Plena locutio erit, κὴ ἐκεῖ, εἰ ἄλλοθί που.

DEL

ἁμαρτήματι ἀποτέμνεται. τούτου δὴ τοῦ μεγίστου ἁμαρτήματος, ὁποῖον ποτὲ καὶ ὑπείληφεν ὁ νομοθέτης αὐτὸς, ἀδήλου ὄντος, καὶ πρὸς τὸ ἀόριστον ἀποτέμνοντος τὸν νοῦν, συνέδομεν αὐτοῖ σαφῆ τινὰ καὶ ἀφωρισμένην τῷ λόγῳ δοῦναι χώραν. θεσπίζομεν τοίνυν, τὸν τοιαῦτά τινα πλαστογραφήσαντα δι' ὧν τὸ πλαστογράφημα ἰσχὺν λαμβάνει θανάτῳ ὑπάγειν τὸν καθ' οὗ συνεπλάσθη, αὐτὸν, παραδιδόμενον τῇ τιμωρίᾳ ἣν καθ' ἑτέρου ἐσκέψατο παλαμήσασθαι, ἀποτέμνεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΕΤΕΙσθαι τὸν εἰσάγοντα νόμον πρὸς νομοθεσίαν τὴν σύγκλητον.

Διάταξις οη.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΩΣΠΕΡ καὶ ἐφ' ἑτέρων, ὧν μὴ πρὸς χρείαν τὰ πράγματα καθίστατο νόμων, ὠφέλιμον πεποιηκότες, τουτέστι τῶν νομίμων ἐκβαλόντες τὸ περιττὸν ὑπεξαιροῦντες· οὕτω κἀνταῦθα ποιοῦντες, τὸ εἰσάγοντα νόμον προνομιοῦσαν τὴν σύγκλητον ἐν τοῖς νόμοις συμπολιτείας θεσπίζομεν διακρίνεσθαι. τῶν γὰρ πραγμάτων ἀχρηστίαν αὐτῶν καταγνόντων, ἐξ οὗ

τὸ

DELICTO SVPPLICIO CAPITALI AFFICITVR: *quum quale tandem maximū illud delictum eſſe legislator ipſe exiſtimarit, non conſtet, illeq́; eius rei intellectum non definitum præcidat: euidenter & definitè illam orationem explanare nobis viſum fuit. Sancimus igitur, vt ſi iſtiuſmodi quædam falſarius conſcripſerit, ex quibus is aduerſus quē falſum ſcriptum concinnatum eſt, mortis pœnæ ſubijciendus ſit: ipſe falſarius pœnæ quam in aliū machinari cogitarit, traditus decolletur.* "Vide l. 22. ad l. Corn. de falſ. C.

---

*NE AMPLIVS SENATVSCONSVLTA FIANT.

CONSTITVTIO LXXVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVEMADMODVM *& in alijs" legibus, quæ ad communem rerum vſum nihil conferrent fecimus, vt eas tanquam ſuperuacaneas è legum corpore ſubduceremus: ita hic quoque facientes, eam" legem quæ Senatui "ferendarum legum poteſtatem facit, à legum quaſi republica ſecerni ſancimus. Nam quum, ex quo Senatoriam adminiſtrationem*

"Lego τῶν νόμων.

"L.9.de legi.S.1;.C. & lon.ff.

"Lego προσνομοθεσίαν.

τὸ μόναρχον κράτος τὴν τούτων χὐῆπτη διοίκησιν, καὶ ἄκαιρον καὶ μάταιον τὸν ἄχρηστον μετὰ τῆς χρείαν παρεχομένων συντάττεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ἣν διδόναι χρὴ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροθεσίαν γυναικὶ συναψάμενον.

Διάταξις οθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΤΑ ἅπαξ ἀνατεθειμένα τῷ θεῷ, ἀναφαίρετα θεῖν εἶναι τεθέσπισται· καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐπὶ κειμηλίων αἰνεγμένων, ἀλλὰ πολύγε καὶ μᾶλλον ἐπ' ἀνθρώπων, οἷς διὰ τοῦ κλήρου προσγίνεται ἡ πρὸς τὸ θεῖον ἀνάθεσις· καὶ (οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα πταίσματα) τῆς τάξεως ἐν ᾗ διαπρέπειν κατεκληρώθησαν, ἡ τύραννος αὐτοὺς ἐξωθήσοιεν ἁμαρτία. Οὐκ ἀποδεχόμενοι οὖν τὴν προαιρέσεως τῆς παλαιᾶς νομοθέτην, ὃς βούλεται πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον, μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ χειροθεσίαν συναψάμενον γυναικὶ, παντελῶς τοῦ κληρικοῦ ὑπεξίστασθαι σχήματος, καὶ πρὸς τὸν λαϊκὸν βίον ἐπαναστρέφεσθαι· ἀνυρεῦσθαι τὸ δόγμα. Θεσπίζο

Imperatoria Maiestas sibi vindicauit, inutilem illam esse iudicari debeat: si cum vtilibus coniungeretur, & ineptum & superuacuum esset.

---

*DE POENA SACERDOTIS, DIACONI AVT HYPODIACONI, si post assumptum ordinem mulieri in matrimonium iungatur.

CONSTITVTIO LXXIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *semel Deo dedicata sūt, ea deinceps auferri nō oportere sancitū est: idq; non solùm in donarijs, verùm multo etiā magis in hominibus qui per sacrū ordinē diuinæ* Maiestati *cōsecrati sunt, obseruandum est: "tametsi (vt multi sunt hominum lapsus) è statu in quē tanquā honestè victuri, allecti erāt, peccatū, dominio in ipsos suscepto, exturbet.* Nō *approbantes igitur veteris "legislatoris propositū, qui sacerdotē, diaconū, aut hypodiaconum, si post assumptum ordinem mulieri in matrimonium iungatur, omnino à clericali habitu discedere, atq; ad prophanā vitā reuerti vult: illud decretum " irritū facimus. ac verò*

" Lego κἄν.

" Iustiniani Nou. 6. Cæterùm siquis.

" Lego ἀκυροῦμεν.

σπίζομεν δὲ, μόνῃ τῇ ὑποχωρήσει τῆς τάξεως ἐφ' ἧ πρὸ τοῦ γάμου ἐγνωρίζοντο, ἀφῃρεῖσθαι τὴν δίκην αὐτοῖς· τοῦ δὲ κληρικοῦ σχήματος καὶ τῆς ἄλλης ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπηρεσίας. ἧς ἐράπτεσθαι οὐκ ἀθέμιτον, μὴ παντάπασι τὴν ἀλλοτρίωσιν καταδικάζεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΑΛΟΥΡγὰ μέρη καὶ τμήματα καὶ ἀπεμπολεῖσθαι καὶ ἀγοράζεσθαι.

Διάταξις π.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΥΚ οἶδα ὅπως οἱ ἄνω τοῦ χρόνου τὴν ἁλουργίδα στολισάμενοι αὐτοκράτορες, εἰς τὸ τοιαῦτα νομοθετεῖν κατέστησαν, ὥστε μηδαμῶς ἁλουργόν τι μέρος ὤνιον γίνεσθαι, μήτε συγχωρεῖν τινὶ τοιοῦτον πιπράσκειν ἢ ὠνεῖσθαι χρῶμα. τὸ μὲν γὰρ ὁλόκληρον ὕφασμα ἀπεμπολεῖσθαι κωλύειν, τάχα φέρει τινὰ οὐκ ἄλογον πρόφασιν τῷ νομοθετήματι· τμῆμα δὲ καὶ μερὶς βραχεῖα ὠφέλειαν τινα καὶ χρείαν οὐχ ὑποβεβηκυῖαν τῷ τε πιπράσκοντι καὶ τῷ ἀγοράζοντι παρεχόμενα, ταῦτα δὴ κωλυόμενα, τίνα ἑτέραν αἰτίαν καὶ φθόνου τῶν ὑπηκόων καθαρεύουσαν τῆς τοῦ νομο-

θέτου

statuimus, vt ab ordine quem ante nuptias obtinuerint, solùm recedentes, satis tamen pœnarum luere videantur, & nequaquam clericali habitu alioq́; ecclesiæ ministerio, cuius quidem vsus illicitus non est, iudicio priuentur.

---

*VT PVRPVRAE SEGMENTA ET PARTICVLAE IN PVblicis mercimoniis sint.

CONSTITVTIO LXXX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HAVD *scio qua ratione superioris æui* Imperatores, *quum ipsi toti purpura vestirentur, inducti fuerint, vti ne qua omnino purpuræ particula venundaretur,*" *statuerent, neq; cuiquam talem colorem vendere aut emere permitterēt.* Ac *sanè si integram telam vænire illi prohibuissent, aliquā fortasse eius faciendi non* "*alienam à ratione occasionem habuisse videri possent : at, quòd segmenta atque frustula, quæ vtilitatem atque vsum neq; vendenti neq; ementi inconuenientem præbeant, in mercimonijs esse prohibuerunt: id verò quàm honestam, & quæ subditorum inuidentia vacet, illorum*

De vesti. holob. & aurat. & Quæ res vend. non poss.C.
Lego ἄλογον.

θέτου συστάσει γνώμη; ποία γὰρ ἐκ τούτων πρὸς τὸ ὑπερέχον τῆς βασιλείου δόξης ἢ ἐναντίωσις, ἢ κοινότης ἀπαντᾷ; Οὐκ ἀρεσκόμενοι τοίνυν τῷ δόγματι, διορθούμεθα ἡμεῖς, τὰ ἁλουργὰ μέρη καὶ τμήματα, σεμνοπρεπείας μοῖραν παρεχόμενα τοῖς ὑπηκόοις, ἢ χρείαν ἄλλην οὐκ ἀπηγορευμένην, καὶ ἀπεμπολεῖσθαι καὶ ἀγοράζεσθαι. δεῖ γὰρ μετὰ τοῦ καὶ ἄλλως εὐεργετεῖν τὸ ὑπήκοον, μηδὲ σεμνοπρεπείας φθονεῖν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΑΝ τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἔργον κωλύεσθαι ποιεῖν.

Διάταξις πα.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τοῦτον δὲ τὸν νόμον, ὃς ἁπλῶς ἀφαιρεῖται τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἔχειν τι κατασκεύασμα, ἐπὶ μόνοις δὲ τοῖς γυναικείοις κοσμίοις, καὶ τὴν οὕτω καλουμένην δακτυλίων τὴν κατασκευὴν ὁρίζει, τῆς αὐτῆς ὄντα καταινοῦσαν τῆς προαιρέσεως τῷ περὶ ἁλουργίδος διαλαμβάνοντι, εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ χώραν τιθέαμεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐχρῆν τὴν ἐκ τῆς ὕλης τοῦ χρυ-

σοῦ

iudicio" prætendet causam? Nam quod aut Imperatoriæ Maiestatis aduersetur eminentiæ, aut eam in communem vsum deuocet, quid quæso *hinc existat? Nos itaque isti decreto nõ acquiescentes, constituimus, vt purpuræ frusta atq; segmina, quæ magnificentiæ speciẽ aliúmve non prohibitum vsum subditis præbeant, tã diuendi quàm emi poßint. Decet enim Imperatoriam Maiestatem, quum alijs multis modis subditos beneficijs afficiat, eorundem magnificentiæ ne inuideat.* :Lego ευ- ςῆσει.

---

*NE EX AVRO ET PRECIOSIS LAPILLIS QVICQVAM confieri in vniuersam nefas sit.

CONSTITVTIO LXXXI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

HANC *verò etiam " legem, quæ mundo muliebri annulisq; exceptis, aliquid aliud ex auro & gemmis conficiendi omnem prorsus facultatem adimit, eiusdem cum illa quæ de purpura tractat esse instituti animaduertentes, in eandem quoq; cum illa conditionẽ reponimus. Non enim simpliciter ex auri materia quic-* :Nul. lic. in fren. & equestr. sel. C.

σοῦ χορηγίαν εἰς τὴν ἐργασίαν κωλύειν, ἀλλὰ τὰ εἴδη τῶν ἔργων. ἐπεὶ τό γε καθάπαξ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθου ἀπαγορεύειν ἐργάζεσθαι, πλεονεξία σαφῶς· τὸ δὲ καὶ βαρεῖαν οὕτω ποινὴν ὑπέχειν τὸν ἁλισκόμενον ἐφ' ὁτῳοῦν παραβάντα τὸν νόμον (φημὶ δὴ τὴν τῶν ϛ λιτρῶν ἔκτισιν, καὶ προσθήκην ἐπὶ τούτῳ τῆς κεφαλῆς τὴν ἀφαίρεσιν) τίς λόγος τὸ μὴ οὐχὶ κορυφαῖον εἶναι βιαίου τὸν νόμον παραιτήσεται; ἐῶ δὲ τὴν ἄλλην ἀτοπίαν ὀπίσω καὶ καθ' ἱερῶν κειμηλίων ἐνδείκνυται, καὶ ἄλλων τινῶν ἡ ἐργασία ποινῆς * Ἡμεῖς οὖν γινώσκομεν οὐχ ἁπλῶς κωλύεσθαι τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἔργον ποιεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ κατασκευάσματα ἃ μόνοις ἐφεῖται βασιλεῦσι, καὶ ὧν ἡ χρῆσις πρὸς τὸν ὄγκον τῆς βασιλείας καὶ τὴν ταύτης χρείαν ὁρᾷ. Εἰ δέ τις ἢ κειμήλιον ἱερὸν, ἢ ἕτερόν τι οὐκ ὂν ἰδιωτικῆς ἀξίας καὶ τιμῆς ὑποκείμενον, δύναιτο ἐργάζεσθαι, ἀνέγκλητον τὴν ἐπὶ τῷ ἔργῳ ἐχέτω προαίρεσιν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΣΦΡΑΓΙστου διαθήκης παρὰ τοῦ ἄρχοντος.

Διάταξις πβ.

O

quam in opificium præberi, sed species operum prohiberi oportebat. Quoniam ne quod "omnino ex auro & gemmis opus confiat vetare, manifesta id se supra omnes efferend cupiditas est. Iam verò, quòd in quacunque re legem transgressus esse deprehensus, tam grauem pœnam sustinet (centum librarum auri mulctam, quodq; huic accedit, capitale supplicium, dico) vt ea lex non summæ immanitatis esse putetur, qua ratione deuitabitur? Quantam autem aliam absurditatem in sacris thesauris alijsq; nonnullis rebus effectus pœnæ designet, non attingo. "Nos itaque non simpliciter opus aliquod ex auro & gemmis confici, sed illa opera quæ solis Imperatoribus permittuntur, quorumq; vsus magnificentiæ Imperatoriæ Maiestatis, eiusq; necessitatibus destinatus est, prohibenda iudicamus. Quare si quis vel monumentū sacrum, vel aliud quiddam quod " supra priuatam dignitatem & honorem non sit, conficere poterit, liberam eius faciendi voluntatem habeto.

" Pro καθὰ lego καθόλου: quod paulo antè dicitur ἁπλῶς.

"Vt hic asteriscū seruem, nihil vrget.

" Lego ὑπερκείμενον.

DE TESTAMENTO RESIGNATO.

CONSTITVTIO LXXXII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΠΟΛΛΑ τῶν πραγμάτων κατά τινα τύχης περιπέτειαν εἰς γένεσιν ἥκοντα, ἀβασανίστῳ μὲν κρίσει αἰτίαν ἐγκλήματος ἀποφέρεται, τυχόντα δὲ συνεπισκέψεως, ἀφεῖται τοῦ αἰτιάματος. οἷον τί λέγω; πολλάκις οὐκ ἐκ προνοίας, ἀλλὰ τυχηρῶς τις ἦλθε βολὴ σιδήρου, ἢ λίθου, εἰ τύχοι, ἐπί τινα. αὕτη σὺν μὲν ἀπερισκέπτῳ κρίσει ὑπαίτιον τὸν βαλόντα ποιεῖ, ὑπ' ἐξέτασιν δὲ τεθεῖσα καὶ βάσανον, οὐχ εὑρίσκει πρόφασιν εὔλογον εἰς αἰτίαν περιβολῆς. ὥστε ἐφ' ὧν ἡ σύμβασις τυχηρὰ, ἐκ τῶν ἔξωθεν εἰκότων λογισμῶν μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ πράγματος ἄξιον τὸ ζητούμενον διαιτᾷν. Διὰ τί οὖν εἴρηται ταῦτα; ἐπειδὴ ἔστιν ὅτε, χρείας καλούσης, ἀναπτυσσομένη διαθήκη, καταλιμπάνεται, οὕτω συμβαίνοντος, ἀσήμαντος εἰς τὸ ἔπειτα, ἢ καὶ τοῦ χρόνου, οἷα φιλεῖ, τὴν σφραγῖδα εἰς ἀφανισμὸν περιστήσαντος, ὅθεν μὴ τὸ ἐκ τοῦ ἐσφραγίσθαι γίνεται πίστεως. ἐκ τούτου δὲ ἀμφιβολία τις ἐνσκιρρούσης ταῖς τοιαύταις διατάξεσιν· ἡμῖν ἔδοξεν ἑτέρῳ τρόπῳ βοηθουμέναις εἰς πίστιν αὐταῖς συνεπιλαβέσθαι. διὰ τοῦτο κελεύομεν, κἂν μὴ τῆς σφραγῖδος ἡ σωτηρία περιέστι τῇ διαθήκῃ εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν, αἱ ὑπογραφαὶ δύναιντο προσμαρτυρεῖν, μὴ διαμαρτάνειν τοῦ εἶναι βεβαίαν αὐτήν. ὥσπερ γὰρ τὰς οὕτω ἀναπτυχθείσας διατάξεις αἱ ὑπογραφαὶ κυροῦσι, κἂν, ὡς εἰκὸς, τῇ σφραγῖδι τὸ ἀδιάφθορον μὴ σώζοιτο· οὕτω καὶ τὰς μετὰ τὸ ἀναπτύξαι, ἢ ἀσφραγίστους διαμεῖναι

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE fortuito quodam casu cōtingunt, eorum permulta nondum expensa criminis nomine notãtur: quæ eadem accuratius postmodum perspecta, à nota absoluuntur. At quale est quod dico? Persæpe non de industria, sed fortuito aut ferri aut lapidis iactu aliquis læditur. Eo necdum discusso, qui iaculatus est, sons iudicatur: diligenti autẽ de eodẽ examine habito, 1 quare culpetur, nulla iusta ratio inuenitur. Quamobrem quæ casu eueniunt, ex circumstantijs magis quàm è rei natura iudicari conuenit. Verùm quorsum hæc dicuntur? Quoniam 2 testamentũ postulante necessitate apertũ, quum interdum deinceps resignatũ relinqui contingat, aut ipsum tempus (quod fieri assolet) sigillum consumat, fide quã signatum haberet destituatur, indeq; incertitudo quædã istiusmodi testamento insidietur: testamentis alio modo ad fidem confirmatis subuenire visum est. ac iubemus, 3 vt licet ad fidem faciendam illis sigillũ saluum non sit, subscriptiones tamen, vt rata maneant, testimonio præstent. Quemadmodum enim testamenta 4 nondum aperta, quãquam (vt fit facilè) sigillum illæsum seruatũ non sit, subscriptiones 5 confirmãt: sic illa etiã quæ postquã aperta sunt, aut negligentia non obsignata man

1 Malim εἰς αἰτίας περιβολήν.

2 Vide tit. Quem. testa. aper.

3 Lego ἵνα κἂν.

4 Lego ἔπω.

5 Vide l. 30 De test. & quẽad. testa. ord. C

λαθούσας, ἢ τὴν ἐκ τῶν σφραγίδων ἀσφάλειαν τῷ χρόνῳ συλησάσας, ἡγούμεθα δίκαιον εἶναι καὶ ἐκ μόνης διὰ ἐκμαρτύρων ὑπογραφῆς μὴ περιίστασθαι πίστεως. Ἐκεῖνο μέντοιγε προσεπιθεσπίζομεν, ὡς εἰ τοῦ κριτοῦ ὀλιγωρίᾳ εἰς τὸ ἀσφράγιστον ἡ διαθήκη περιισταίη, ποινὴν αὐτῷ τῆς ὀλιγωρίας δυοκαίδεκα λιτρῶν ἔκτισιν ἐπιτίθεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΟΚῼ τὴν χρῆσιν τῶν δανείων προέρχεσθαι τῷ λεγομένῳ ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς.

Διάταξις πγ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΛΟΝ μὲν ἦν καὶ σωτήριον, τοῖς τοῦ πνεύματος νόμοις ῥυθμιζόμενον τὸ ἀνθρώπινον, μηδὲν ἀνθρωπίνης προσδεῖσθαι παραγγελίας· ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ ὕψος τοῦ πνεύματος οὐκ ἔστι παντὸς ἐπαρθῆναι, οὐδὲ τοῦ θείου νόμου τὸ ἀπήχημα δέξασθαι, ἀλλ' εὐαρίθμητοι πάνυ οὓς ἐκεῖ ἄγει διὰ ἀρετῆς ἡ ἀνάβασις, ἀγαπητὸν εἰ καὶ κατὰ νόμους ἀνθρωπίνους βιώσει. Τοὺς λεγομένους τῶν δανείων τόκους πανταχοῦ τοῦ πνεύματος ὁ ψῆφος ὑπὸ κατάκριμα τίθεται. καὶ τοῦτο συνιδὼν ὁ ἀείμνηστος ἡμῶν βασιλεὺς καὶ γονεύς, τὴν καταβολὴν τῶν τόκων οἰκείῳ διέ-

marserunt, aut quibus diuturnitate temporis sigilla perierūt, ne fide priuentur, dummodo ex subscriptionibus fides illis supersit, iustum putamus. Illud porrò insuper sancimus, vt si iudicis socordia, ne testamentum denuò obsignaretur factum sit, ipsi in socordiæ pœnam, duodecim librarum mulcta imponatur.

---

*VT AD TRIENTES VSVRAS PECVNIA LICITE MVtuetur.

CONSTITVTIO LXXXIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

SI à Spiritus legibus ita se mortale genus regi fineret, vt humanis præceptis nihil indigeret, id verò & decorum & salutare esset: at quoniam se ad Spiritus sublimitatem eleuare, diuinæq; Legis vocem amplecti non cuiusque est: ac verò quos huc virtus ducat, numero valde pauci sunt: bene sese adhuc res haberet, si saltem secundum leges humanas viueretur. Quæ vocantur pecuniæ creditæ vsuræ, vbiq; à Spiritus decreto 1 cōdemnantur. Id sciens 2 pater noster æternæ memoriæ princeps, vsurarum solutionem sanctione sua

1 Exod. 22. Luc. 6.
2 Lego γονεὺς, κὴ βασιλεύς.

γνω κωλύειν θεσπίσματι· γίνεται οὖν τοῦτο δι' ἄρα πενίαν ὑπόθεσις, οὐ πρὸς τὸ ἄμεινον (ὅπερ ἦν σκοποῦ τῷ νομοθέτῃ) πρὸς δὲ τὸ χεῖρον φέρουσα. οἱ γὰρ πρὶν, ἐλπίδι τῶν τόκων, πρὸς τὸ δανείζειν πρόθυμοι, τεθέντος τοῦ νόμου τὸ μηδὲν ὀνήσασθαι κέρδος ἐξάγειν ἐκ τοῦ δανείσματος, ἀφιλάνθρωποί τινες καὶ ἀμείλικτοι πρὸς τοὺς δεομένους τῆς τοιαύτης φιλανθρωπίας καθίστανται. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅρκων προβλήσεις, καὶ, κατὰ τὸ εἰκὸς, ἀθετήσεις ἐντεῦθεν ὁρῶνται αἰτίαν λαμβανόντα· καὶ ἁπλῶς, διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν ἐν βίῳ κακίαν, ἡ ἀρετὴ τοῦ νόμου οὐ μόνον οὐκ ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ προσεζημίωσεν. Οὐκ ἔχοντες αἰτιᾶσθαι τὸν νόμον ἐκ τῶν οἰκείων (μὴ γένοιτο) διὰ τὸ, ὥσπερ εἶπον, μὴ ἐφικνεῖσθαι τοῦ ὕψους αὐτοῦ τὸ ἀνθρώπινον, τὸ καλὸν παιόμενον ὅρισμα· ἀνθορίζοντες, ἐπὶ τόκῳ τὴν χρῆσιν τῶν δανείων προέρχεσθαι, καθὼς τοῖς παλαιοτέροις ἔδοξε νομοθέταις· φημὶ δὴ τῷ λεγομένῳ ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς, ὅπερ ἐστὶ κεράτιον ἓν ἐφ' ἑνὶ ἑκάστῳ νομίσματι, ἀνὰ πᾶν ἔτος τοῖς δανεισταῖς εἰς κέρδος γινόμενον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΟΡΑζειν τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἐν τῇ πόλει, καὶ νεουργεῖν ὁμοίως καὶ τοῖς ἔξω, πλὴν στρατηγοῦ.

Διάταξις πδ'.

sua prohibendam putauit. Atqui propter 3 *paupertatem res illa non in melius (quē tamen finē Legislator proposuerat) sed contrà in peius vergit. Qui enim antea vsurarū spe ad mutuandū pecuniam prompti fuerant, post latam legem, quòd nihil lucri ex mutuo percipere* 4 *poßint, in eos qui pecunijs indigent difficiles atq; immites sunt. Quinetiam ad facilè iurandum, quodq; id ferè consequitur, ad iusiurandū abnegandum, id occasionē præbuit. Breuiter, propter redundantem in humana vita peruersitatem, non modò non profuit legis virtus, verumetiam obfuit. Quanquam igitur ex se legē culpare (quod quidem etiam absit) nequeamus: propterea tamen quòd humana natura (quomodo diximus) ad illius sublimitatē non perueniat, egregium illud præscriptum abrogamus: ac in contrarium statuimus, vt æris alieni vsus ad vsuras procedat, idq; quo modo veteribus " legislatoribus placuit, ad trientes centesimæ nempe, quæ quotannis in singulos solidos singulas fœneratoribus siliquas pariunt.*

3 Lego διὰ πενίαν, omisso ἄρα.

4 Lego δύναται.

" Vide l. 26 De vsur. C.

VT NEGOTIARI, AEDIFICARE, MVNERAQVE ACCIPERE, vrbis magistratibus liceat.

CONSTITVTIO LXXXIIII.

Idem

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Τὰ περὶ ἀρχόντων τοῖς πρὸ ἡμῶν δεδογμένα (λέγω δὴ ὥστε τοὺς τῆς βασιλίδος πόλεως ἄρχοντας μήτε τι τῶν ἐν κινήσει, μήτε τῶν οὐ κινητῶν ἀγοράζειν, μήτε μὴν οἰκοδομεῖν προάγεσθαι, βασιλικοῦ μὴ ἐπιτρέψαντος νεύματος. ἔτι δὲ, μηδ᾽ εἴ τις προβαίη δωρεὰ ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς χρόνῳ, μηδὲ ταύτην τὸ βέβαιον ἀποφέρεσθαι, πλὴν εἰ μὴ μετὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ἀποκίνησιν ἐγγράφῳ κυρώματι ὁ τὴν δωρεὰν πεποιημένος, αὐτὴν ἐπιρρώσῃ, ἢ πέμπτον ἔτος μετὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ἀπόθεσιν παρελάσῃ) ταῦτα εἰ καὶ ὅσον πρὸς ἀκρίβειαν τοῦ μὴ χώραν εὑρίσκειν τὴν βίαν, εὐλόγως διώρισται, ἀλλ᾽ ἐπεὶ καὶ δι᾽ ἑτέρου ῥόπου τῇ βίᾳ τὴν πάροδον εὔπορον ἀποκλείειν, οὐκ ἀναγκαῖα ἡμῖν καταφαίνεται. τοιγαροῦν καὶ πεπαῦσθαι ταῦτα βουλόμεθα. μάλιστά γε ὅτι ἐξ ὧν μηδὲ τιμὴ ἔτυχεν, ὅσαι ἡμέραι αἱ ἐκδικοῦσι τῆς παραβασίας αὐτῶν ἀφιεμένης, καὶ πρὸ τοῦ δόγματος ἡμῶν οὐκ ἔφερε τὴν ἐνέργειαν. πῶς οὖν οὐκ ἀναγκαῖα; ὅτι παντὶ καὶ πλουσίῳ καὶ πένητι τοῖς κατὰ τήνδε τὴν πόλιν ἀναπεπετασμένης τῆς βασιλικῆς ἐντεύξεως καὶ ἐπιδεήσεως, ἔξεστι τῷ εἴ τις βίαιον ὑπομένοι, διὰ τοῦ βασιλέως ἐπιδεηθῆναι μὴ πάντως ὑπὸ τούτου βιάζεσθαι βουλομένου καταπεπονῆσθαι. ὥστε τίς ἀνάγκη, ὥσπερ ἐν χώρᾳ πάσης ἐρήμῃ βοηθείας, ἐν πόλει οὗ ἄφθονος ἡ βοήθεια, τοσαύτην ἀκριβολογίαν

γίαν

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE à superioribus de magistratibus regiæ Vrbis" decreta sunt (ne videlicet illi neq; mobile aliquid neq; immobile emant, neq; ad ædificandum accedant, nisi Principis permissu: insuper verò, ne, si qua magistratus tempore munificentia accedat, hæc rata fiat, extraquàm si donator finito magistratu scripturæ authoritate illam confirmet, aut post magistratũ quinq; anni elapsi sint) hæc, quanquam huius contẽplatione, ne vis locũ inueniat, optima ratione constituta sint: quia tamen alio etiam modo violentiæ viam præcludere facile est, nobis non videntur esse necessaria. Quocirca etiã abrogata illa esse volumus: idq; ideo præsertim, quòd ex quo transgressione illorũ indies magis atq; magis impunita relicta, pœnæ exerceri desijt, etiam ante nostrum decretum nullam vim habuerint. At qua de causa illa necessaria non sunt? Quòd cuiq; tã pauperi quàm diuiti (quũ ijs qui apud hanc Vrbem habitant compellare Principẽ, eiq; supplicare expeditissimum sit) liceat, "si quã vim sustineat, ne omnino à violẽto magistratu conficiatur, precibus à Principe impetrare: adeò vt nulla necessitas sit, vt, quẽadmodum in prouincijs omni auxilio vacuis, ita etiã in Vrbe, vbi abundè auxilij est, hæc adeò exactè

* De contract. iud. vel eor. qui sunt circa. C.

" Lego βιαζόντι.

γίαν ποιεῖσθαι; Θεσπίζομεν οὖν, κατὰ τὴν νῦν κρατοῦσαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, καὶ ἀγοράζειν καὶ κτίζειν τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἐπὶ ταῖς ἐκ προαιρέσεως δεξιώσεσιν ἀνεγκλήτους εἶναι· ὡς οὐκ ἀπορούντων τῶν ὑφισταμένων τὸ βίαιον, ὁπότε τι συμβαίνῃ τοιοῦτον, εἰς ἀποφυγὴν διὰ τῆς πρὸς βασιλέα ἐπιβοήσεως. Περὶ δὲ τῶν κατ' ἐπαρχίας ἀρχόντων ἐκεῖνο προσδιορίζειν ἐγνώκαμεν, τὸ τὸν στρατηγὸν μήτε ἀγοράζειν, μήτε τι τῶν εἰς ἰδίαν ἀπόλαυσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς στρατηγίδος οἰκονομεῖν τιμῆς, μήτε πρὸς δωρεὰς οἰκείωσιν ἀκωλύτως ἔχειν. τοὺς δ' ἄλλους ὑποβεβηκότας ἄρχοντας, ἀναφερομένου τῷ στρατηγῷ τι τοῦ πράγματος, σὺν τῇ ἐκείνου διαγνώσει ἢ ἀπείργεσθαι ἢ περαίνειν τὴν διοίκησιν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΜΗ διγαμήσαντας πατέρας λαμβάνειν μοῖραν.

Διάταξις πε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙ περὶ τῶν ἐπὶ παισὶν ὀπίσω καταλειπομένων τῶν ὁμοζύγων οὐδὲν ἐπεσημηνάμεθα πατέρων περὶ τοῦ ὑποβόλου, τοῦτο δὲ καὶ προλιποῦσαι τὸν βίον αἱ γαμεταὶ λαμβάνουσι, δωρουμένης τῆς συνηθείας·

οὐδὲ

requirantur. Sancimus itaq; vt secundum præsentem rerum statum tum 1 emere, tū ædificare magistratus poßint, & in suscipiēdis quæ sponte offeruntur muneribus criminatione vacent. quippe quū, qui vim sustineant, quandocunq; tale aliquid incidat, his 2 supplicando Principi illam effugere integrum sit. De Prouinciarum *autem magistratibus illud insuper statuere visum est, vt præfectus magistratus sui tempore neq; quicquā emat, neq; in suū vsum extruat, neq; deniq; dona liberè admittat. Alij verò minores magistratus, relata ad præfectū re, ipsius iudicio aut remoueantur, aut administrationem expleant.*

1 Lego ἀγοράζειν.

2 Lego ἱκετεύσεως, ac διὰ expungo.

VT PATRES QVI NVPTIAS NON ITERANT, VNIVS LIBERORUM portionem capiant.

CONSTITVTIO LXXXV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVONIAM *maritis cū liberis ab vxoribus relictis, quid de donatione propter nuptias statui debeat, non præscripsimus: illam autem donante consuetudine præmorientes vxores capiunt,*

Recurre ad const. 20. & 22.

οὐδὲν τι κατὰ τοῦτο καινοτομεῖν ἡμεῖς τὴν συνήθειαν διαγνόντες, ὁρίζομεν, καθάπερ καὶ μέχρι τοῦδε νενόμισται, δίδοσθαι ταῖς γυναιξὶ τὸ ὑπόβολον, τοῖς δὲ ἀνδράσι πρὸς μὲν δευτέραν ἐλθοῦσι γαμικὴν συζυγίαν, μηδὲν ἐξεῖναι λαμβάνειν· τιμῶσι δὲ τὴν πρώτην συνάφειαν, δῶρον τῆς τοιαύτης τιμῆς ἀφορίζεσθαι τούτοις μοῖραν παιδός. ταύτην δὲ τὴν μοῖραν ἐκλογισμῷ ὑποβάλλεσθαι· κἂν μὲν φαίνοιτο ἐπ' ἴσον φθάνουσα τῷ ὑποβόλῳ, ἢ ὑπερεκτεινομένη, ἐξαρκεῖσθαι ἐπὶ ταύτῃ τὸν λαμβάνοντα, διὰ τὸ πάντως ἢ κερδαίνειν, ἢ μηδεμίαν ζημίαν ὑφίστασθαι· εἰ δ' οὐκ ἐξικνεῖται ἡ μοῖρα, ἀλλ' ἐνδεῖ τοῦ ὑποβόλου, μήτε τι τῶν οἰκείων ὁ ἀνὴρ διδότω, μήτε τῶν τῆς γυναικείας ὑπάρξεως ἀντιλαμβανέτω.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΙΜΩΡΙΑΣ τῶν συνηγορείαις ἢ ἐγγύαις ἢ μισθώσεσιν ἢ τοῖς ἄλλοις παραπλησίοις προσνεμόντων ἑαυτοὺς ἐπισκόπων, ἢ ἱερέων ἢ κληρικῶν. Διάταξις πϛ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΤΟΥΣ πρὸς τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν βῆμα ὑπὸ τῆς θείας ἀγαθότητος ἐξειλεγμένους, οὐ μόνον τῶν ἄλλων αἰσχρότητος τῆς ἁμαρτίας ἄξιον καθαρεύειν,

ἀλλὰ

*nihil in hoc nos consuetudinẽ innouandã putantes, statuimus, vt quemadmodũ hactenus cõparatum legibus fuit, mulieribus donatio propter nuptias detur: viris autẽ, si iterum matrimoniũ contrahãt, nihil accipere liceat: sin prius matrimoniũ venerentur, in remunerationẽ huius honorificæ voluntatis, ipsis vnius liberorũ portio secernatur: idq; hac *ratione, vt si illa donationem propter nuptias vel æquet vel exuperet, eo quòd aut lucrũ, aut* saltẽ *nullũ damnũ sentiatur, hac accepta illi cõtenti sint: si verò nõ exæquet atq; minor sit, neq; de suo quicquã dẽt, neq;* è diuerso *ex mulieris bonis quicquã accipiãt.*

* Commodius hic locus verti posse non videtur.

---

*DE POENA EPISCOPORVM, SACERDOTVM, ET CLERICORUM qui se aduocationibus, sponsionibus, redempturis, aliisve similibus dedunt.

CONSTITVTIO LXXXVI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVI *à diuina bonitate ad diuinum sacrosanctumq; altare delecti sunt, hos non modò non à peccati turpitudine mundos esse, verumetiam à*

ἀλλὰ καὶ τῶν ὁπόσα τοῖς κοινοῖς καὶ βιωτικοῖς ἐπισυνίστησι πράγμασιν ἀηδίας. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔξεστι τὰ ἄλλα τοῦ ἀχράντου καὶ ἱερᾶς ἁγιστείας κειμήλια διὰ τῆς κοινῆς καθυβρίζεσθαι χρήσεως, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τοῦ ἀχράντου θυσιαστηρίου τὰ ἔμψυχα κειμήλια κοινοποιεῖσθαι προσήκει τῇ κοινῇ συγχρήσει, ἀλλὰ μένειν ἐν ᾗ ἀφιέρωνται τάξει, τὴν ἀφιέρωσιν ἄχραντον σώζοντα. λίαν ἄρα ἱεροπρεπῶς ἡ τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων ψῆφος τοὺς συνηγορίαις ἢ ἐγγύαις ἢ μισθώσεσιν ἢ τοῖς ἄλλοις παραπλησίοις προσανέχοντας ἑαυτοὺς ἐπισκόπους, ἢ ἱερεῖς, ἢ κληρικοὺς, τῆς ἱερᾶς ἀπογυμνοῖ τάξεως. οἱ γὰρ τὴν παρὰ τοῦ παναγίου πνεύματος διδομένην αὐτοῖς τιμὴν οὕτω περιυβρίζοντες, καὶ τὸ ἑαυτῶν μέρος, τὸ ὕψος ταπεινοῦντες τῆς χάριτος, δικαίως, οἷα τῆς εὐεργεσίας ἀνάξιοι, ἧς τὸ μέγεθος οὐκ αἰσθάνονται, τὴν ἀφαίρεσιν κατακρίνονται. πλὴν ἀλλ᾽ ἐπειδὴ πρὸς τὴν ἀκρότητα τοῦ πολιτεύματος τῶν θείων ἐκείνων νομοθετῶν ὁ παρὼν βίος ἐντείνεσθαι ἀτονώτερος, ἐν οἷς οὐκ ἄγνωστον τὸ ἁμάρτημα, οἶμαι οὐκ ἔσται αὐτοῖς ἀπεοικὸς μετρίαν τινὰ δοῦναι συγγνώμην τοῖς σφαλλομένοις. διὰ τοῦτο ἡμεῖς οὐκ ἀντινομοθετοῦντες (ἄπαγε) ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἱερῷ θεσπίσματι συνεπόμενοι, καὶ ὥστε μηδὲ πρόφασιν ἀπολογίας περιλείπεσθαι τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ καταδικαζομένοις, ὁρίζομεν, τοὺς τὴν οἰκείαν τάξιν ἀρχιερεῖς, ἢ ἱερεῖς, ἢ ὅλως τινὰ κληρικὸν, διὰ συνηγο-

ρίας,

cōmunis vitæ negocijs & molestijs vacare decet. Sicut enim alia incontaminati sacriq; cultus monumenta vulgari contrectatione prophanari non licet: ad eundem modum neq; animata immaculati sacrarij ornamenta communi vsu dedecorari, sed quem in ordinem consecrata sunt, in eodem consecrationem purā conseruare conuenit. Admodum igitur decenter Apostolorum præconum Dei "decretum episcopos, sacerdotes, & clericos, qui se aduocationibus, sponsionibus, redempturis, idve genus alijs rebus dedunt, sacro ordine denudat. Qui enim attributam sibi à sacrosancto Spiritu dignitatem adeò dehonestant, &, quantum in ipsis est, sublimitatem gratiæ deprimunt, meritò cuius beneficij magnitudinem non sentiunt, eo, vt indigni, priuandi iudicantur. Verùntamen quia nunc temporis hominum genus, quàm vt ad constituta à diuinis istis legislatoribus viuendi rationis apicem pertingat, imbecillius est: non ipsis (ni fallor) displiceat, si quatenus id delictū omnino "venia indignū non est, modicam quandam ipsi veniam impertiam. Certè idcirco, non quòd contrarium (quod absit) statuere, sed potius quòd sacram sanctionem sequi, nullasq; illis qui ab illa condemnantur, excusationū tergiuersationes relinqui velimus: decernimus, vt si aut primarij inferiorésve sacerdotes, aut omnino clericus quispiā, vel præstando in litibus

" Cano. 6. 19. 80. & Nou. 123. Porro Dei amantiss.

" Lego ἀσύγγνωστον.

ρίας, ἢ ἐγγύης, ἢ τῶν τοιούτων τρόπων ἀθετοῦντας, ἀφορίζεσθαι καὶ σχολάζειν ἐπί τινα χρόνον τοῦ τὰ θεῖα ἐνεργεῖν· καὶ οὕτως ἀξίαν τοῦ ἁμαρτήματος ἐπιδειξαμένοι μετάνοιαν, εἰς τὴν τῶν θείων μεταχείρισιν εἰσαγέσθωσαν, ἀκοίνους ἑαυτοὺς ἐκ τῆς ἔξωτικῆς συγχύσεως πρὸς τὰ ἔπειτα πάσῃ δυνάμει συντηρεῖν καθομολογήσαντες. Εἰ δὲ πάλιν τοῖς αὐτοῖς φωραθεῖεν καταχραινόμενοι, τέλεον ὡς ἀνίεροι καὶ ἀνάξιοι τῆς ἱερᾶς ἐνεργείας ἀποπαυέσθωσαν.

---

* ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΚΥβοις σχολαζόντων ἱερέων κολάσεως.

Διάταξις πζ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιάνῳ τῷ αὐτῷ.

ΟΥ Δ' ὅσοι τῆς ἱερᾶς τάξεως κύβοις σχολάζουσιν, οὐδ' οὗτοι πρᾶγμα τολμῶσι μετρίας τινὸς ἄξιον δίκης. πῶς γάρ; οἵ γε ὀφείλοντες συντεταγμένῃ διανοίᾳ καὶ ἀμετακινήτῳ νοῒ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἐνατενίσεως, ὅσον ἀνθρωπίνῃ δυνατὸν φύσει, ἀχώριστοι τοῦ ἀγαθοῦ διαμένειν· οἱ δὲ ἀντὶ τούτου καὶ μειρακιώδεις ἐπάγοντες παιδιάς; καὶ τούτους οὖν, κατὰ τὸ θέσπισμα τῶν θείων ἀποστόλων ψήφισμα,

ἐκδ

patrocinio, vel spondendo, vel alio simili modo de sui ordinis dignitate detrahant, excommunicentur, & ad aliquod tempus à celebrandis sacris supersedeant: atque vbi ita pro delicto dignam pœnitentiam egerint, promisso facto, se ab humanorum negociorum commercio pro viribus deinceps mundos conseruaturos, ad sacra tractanda denuò introducantur. &, si iterum iisdem rebus se polluere deprehendantur, omnino vt prophani & indigni a sacris functionibus abstineant.

---

*DE ECCLESIASTICORVM ALEA LVDENTIVM POENA.

CONSTITVTIO LXXXVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

IAM *verò qui sacri ordinis homines aleæ vacant, neq; hi rem modica aliqua pœna dignam audent. Quid ita?* Nam *quum tranquilla mente, animoq; à contemplandis rebus diuinis immoto, quantum humanæ naturæ poßibile est, summo isti bono inhærescere deberent: è contrario ad" iuueniles lusus deproperant. Quos etiam à sacerdotio succidi, secundum diuinum sacrosanctorum* "Lego εἰς μειρακιώδεις.

ἔνδικον τῆς ἱερατείας ἀποτέμνεσθαι. Πλὴν ἐπείπερ κἀκεῖνο φιλανθρώπως κελεύει, προσδιορισάμενον, μὴ παυομένους, ὑφίστασθαι τὴν ποινήν· ὁρίζομεν καὶ ἡμεῖς, τοὺς ἐν τῷ κυβεύειν τὴν ἱερὰν λῆξιν κιβδηλεύοντας, ἐν μοναστηρίοις περιορίζεσθαι (τὴν δὲ τοιαύτην περιορισμὸν ὁ τριετὴς ἐκμετρείτω χρόνος) καὶ ἀποχρώσης τῷ πταίσματι ὀφθείσης τῆς θεραπείας, ἀποδίδοσθαι καὶ τούτοις τὴν προτέραν χώραν. Εἰ δ' αὖθις ἐν τοῖς [illegible] ἀγαπῷεν ἐμματαιάζειν, οἷα δὴ ἀθύρματα, τῆς παναγνοῦς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως παντελῶς ἐξωθεῖσθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΙΜΑΣΘΑΙ τὰς ἱερὰς τῆς τελειώσεως ἡμέρας τινῶν τῶν ὕστερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαλαμ-βανόντων. Διάταξις πη.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Τῷ σεβασμίῳ τῶν σεπτῶν ἀποστόλων ὑποσπίσματι πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν ἐκπεφωνημένῳ τῶν τε ἱερωτάτων ἡμερῶν, αἳ τὸ ἑορτάζειν ἡμῶν τῷ τῶν ὅλων δεσπότῃ κομίζουσι, κἀκείνων δὲ ὅσαι τάς τε αὐτῶν τούτων τῶν ἀοιδίμων νομογράφων καὶ τῶν ἄλλων καλλινίκων ἀγωνιστῶν (οἳ σφαγαῖς οἰκείαις τὴν δυσσέβειαν ἐτροπώσαντο) τὰς τε-

Apostolorum "decretum, par est. Verùm quoniā "Cano. 41.
id, ipsum etiam præscriptum mitigat, vt qui nō 42. & No
desistunt, pœnam subituros addat: statuimus uell. 123.
nos quoq; vt qui aleæ lusu sacram sortem con- Insuper
taminant, in monasteria relegentur: (quam ta- interdici-
men relegationem triennale tempus finiat) & mus.
quando delictum satis expiatum videbitur, in pristinum statum restituantur. At si rursum in fritillo vanè tempus terere instituant, tanquam "*piaculares ex sacro sancto ecclesiastico statu* "Lego κα-
omnino exturbentur, ab eoq; profligentur. θάρματα.

---

*CELEBRIBVS QVIBVSDAM IN ECCLESIA VIRIS FESTI dies constituuntur.

CONSTITVTIO LXXXVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

VENERABILI *sacrosanctorū* "Vide cō-
Apostolorum" decreto (quod pro- stit. 54.
mulgatum est ad gloriam & hono-
rem sacratißimorum dierum, qui- "Quiddā
bus omnium Domino feriamur, & "illorum deest ora-
qui horum ipsorum celebrium legislatorum, tiōi, quod
aliorumq; victoriosorum pugilum, qui mor- quale sit,
te sua impietatem in fugam verterunt, con- facilè in-
telligitur.

secr

λειώσεις μηνύουσιν, ἀξίους τυγχάνοντος καὶ τούτου συνεπισημῆναι, ὥστε καὶ τῶν μετ' ἐκείνους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαλαμψάντων θεηγόρων ἀνδρῶν, καὶ φωστήρων δίκην τὸ τῆς ἐκκλησίας στερέωμα πράξεσι καὶ διδάγμασι καταπυρσευσάντων, μὴ ἀγεράστους μηδ' ἀνεόρτους εἶναι τὰς μνήμας· τὸ λοιπὸν προσαναπληροῦντες, θεσπίζομεν καὶ τούτων τὰς ἱερὰς τῆς τελειώσεως ἡμέρας τιμαῖς ἱεροπρεπέσι κατασεμνύνεσθαι, ὧν ἐστί γε τὰ ὀνόματα, Ἀθανάσιος, ὁ ἐν ἀρχιερεῦσι θεοῦ περιώνυμος· Βασίλειος, ἡ βασίλειος τῆς ἐκκλησίας σεμνότης· Γρηγόριος, ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος· Γρηγόριος, ὁ γλυκὺς τῆς ἐκκλησίας ποταμὸς καὶ ὑπέρλαμπρος· Ἰωάννης, τὸ πάγχρυσον στόμα τοῦ πνεύματος· καὶ σὺν τούτοις Κύριλλος καὶ Ἐπιφάνιος, ὧν καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τὸ κλέος τοῖς εἰρημένοις ἐφάμιλλον.

---

* ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑ ΣΥΝοικέσια ἄνευ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας μὴ ἐρρῶσθαι.

Διάταξις πθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ὥσπερ τὰ τῆς υἱοθετήσεως πράγματα πρὸς τὸ διάφορον διακείμενα παρεῖδεν ἡ ἀρχαιότης, κἂν χωρὶς εὐχῶν καὶ τελετῆς ἱερᾶς τελεῖσθαι

νεμέ

secrationem significant) quum hoc quod coniungatur dignum sit, vt nempe horum diuiniloquorum virorum etiam, qui post illos in ecclesia claruerunt, luminariumq́; instar ecclesiæ firmamentũ rebus gestis atq; documẽtis illustrarunt, memoria solenniter celebretur: nos, quod deest adimplentes, sancimus, vt horũ etiã sacri consecrationis dies cõuenientibus honoribus colantur, quorũ hæc sunt nomina: Athanasius, *inclyti ille in principibus* Dei *sacerdotibus nominis:* Basilius, *regiũ illud eccl. decus :* Gregorius, *cognomine* Theologus: Gregorius, *dulcis ille & illustris eccles. fons:* Ioãnes, *prorsus illud spiritus aureũ os: vnaq́; cũ ijs* Cyrillus *&* Epiphanius, *qui præclaris facinorib. gloriaq́; illis pares sunt.*

---

*NE MATRIMONIA CITRA SACRAM BENEDICTIONEM confirmentur.

CONSTITVTIO LXXXIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVEMADMODVM *adoptionem promiscuè habitam neglexit vetustas, quam tametsi sine precibus sacrisq́; ceremonijs peragi lege per*

νομίζουσα οὐδὲν ἐλάττω ὀλιγωρεῖν· οὕτως ἔοικε καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν συνοικεσίων παρεωρακέναι ἡ κατάστασις, καὶ δίχα τῆς ἐννομισμένης εὐλογίας αὐτὰ συγχωρεῖν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρχαίοις ἴσως αὐ πρόφασίς τις εὑρεθείη προαιρέσεως, ἡμῖν δὲ θείᾳ χάριτι πρὸς κοσμιωτέραν πολλῷ καὶ ἱερωτέραν ἐπίδοσιν τοῦ βίου καθεστηκότων πραγμάτων, οὐδ' ἕτερον ἄξιον τῶν εἰρημένων παροφθῆναι. Τοιγαροῦν, καθάπερ ἐπὶ τέκνων εἰσποιήσεως, ἱεραῖς ἐπικλήσεσι τὴν εἰσποίησιν προβαίνειν διωρισάμεθα, οὕτω δὴ καὶ τὰ συνοικέσια τῇ μαρτυρίᾳ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας ἐρρῶσθαι κελεύομεν. ὡς ἔνθα γε μὴ ὁρῷτο τοῖς συνοικεῖν βουλομένοις τοιαύτη διαιτῶσα ἁρμογή, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐκθήσεται συνοικέσιον, οὐδ' ἐπιτεύξεται τοῦ τοιούτου δικαίου ἡ τοιαύτη συμβίωσις. μεταξὺ γὰρ ἀγαμίας καὶ γάμου οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἀκατηγόρητον τὸ γινόμενον. ἔστι σοι γαμικῆς πολιτείας ἔφεσις; ἀνάγκη τὰ τοῦ γάμου τηρεῖν. ἀλλὰ παρέχει τοῦ γάμου τὰ πράγματα; διοικείσθω σε ἀγαμία· καὶ μήτε γάμον κιβδηλεύσῃς, μήτε ψεῦδος τὴν ἀγαμίαν ὑποκορίζοι σοι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΥΣ ΕΙΣ τριγαμίαν καταστάντας τῇ ἐκ τοῦ ἱεροῦ κανόνος ὑποκεῖσθαι ποινῇ.

Διάταξις ζ.

ge permitteret, non tamen illam se paruipendere putabat: ita & absolutam matrimonij constitutionem, dum id "citra iam receptam benedictionem iniri sineret, neglexisse videtur. Sed veteribus istius voluntatis fortasse ratio inueniri poßit: à nobis verò, quum diuina gratia ad honestius multo sanctiusq́; vitæ institutum iam res comparatæ sint, neutrum dictorum negligi conuenit. Itaque quemadmodum adhibitis sacris de precationibus adoptionem perfici "præcepimus: sic sanè etiam sacræ benedictionis testimonio matrimonia confirmare iubemus. Adeò vt, si qui citra hanc matrimoniũ ineant, id ne ab initio quidem ita dici, neque illos in vitæ illa consuetudine" matrimonij iure potiri velimus. Nihil enim inter cœlibatum & matrimonium, quod reprehendi non debeat, medium inuenias. Coniugalis vitæ desiderio teneris? Coniugij leges serues necesse est. "Displicent matrimonij molestiæ? Cœlebs viuas, neque matrimonium adulteres, neque falso cœlibatus nomine culpam prætexas.

" Vide Nouel. 74. Illud quoq.

" Cõst. 24.

" Lego τούτου.

" Lego ἀπαρέσκει

---

*VT QVI TERTIVM MATRIMONIVM CONTRAHVNT, sacri canonis pœnæ obnoxij sint.

CONSTITVTIO XC.

Idem

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥ-
λιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΔΕΙ δὴ πλάσμα τῆς θείας ἡμᾶς παλάμης καὶ νῷ καὶ λόγῳ τετιμημένους, μὴ τῆς προσούσης ἔν τισιν ἀλόγοις ἀρετῆς ἡττᾶσθαι. οὐ γὰρ ἔξω κατηγορίας τὸ ἥττημα, οὐδὲ μώμων δικαίων ἐλεύθερον, ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπόδικον ὅσον τῆς ἀλόγου φύσεως ἡ λογικὴ περὶ τὸ ἄμεινον. ἔδει οὖν τά τε ἄλλα καὶ ἐν τοῖς γαμικοῖς μὴ τὸ ἔλαττον τῆς ἐν αὐτοῖς σωφροσύνης προσεῖναι ἀνθρώποις. πολλὰ γὰρ τῶν ἀλόγων, τοῦ ὁμοζύγου προαποφθαρέντος, διὰ βίου τὴν χηρείαν ἀνασπάζεται, καὶ δευτέροις οὐκ ἐθέλει γάμοις τὸν πρῶτον ὥσπερ καταχωννύειν. Ἐπεὶ δὲ τὴν τοιαύτην ἧτταν ἡ φύσις οὐ βαρεῖαν νομίζουσα, καίτοι βαρυτάτην, τῇ πρώτῃ οὐκ ἀρκεῖται γαμικῇ ὁμιλίᾳ, ἀλλὰ καὶ πρὸς δευτέραν οὐδὲν αἰδουμένη χωρεῖ· καὶ μέχρι τούτου τὸ ἑαυτῆς ὤφειλεν ὁρίζειν ἐλάττωμα. ἀλλ' οὐχ οὕτω ποιεῖ, ἀλλ' οὔτε συγγνώμην ἐξ ἱεροῦ νόμου ἐπὶ τῷ ἐλαττώματι λαμβάνει, καὶ πρὸς τρίτον γάμον ἐκ τοῦ δευτέρου προάγεται, τῷ μὴ δίκην ἐν τούτῳ ἀπαιτηθῆναι, καὶ τῆς κειμένης ἐπὶ τῷ τρίτῳ ἐπιτιμήσεως καταφρονήσασα. μάλιστά γε καὶ πολιτικοῦ νόμου οὐκ οἶδ' ὅπως μὴ συμφωνεῖν ἐθελήσαντος τῷ δόγματι τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ μέμψεως ἀφιέντος

τοὺς

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

OPORTEBAT *nos, quum diuina manu formati, menteq́; ac ratione præditi simus, quorundã brutorum præstantia non cedere. Non enim illa imbecillitas reprehensione vacat, neq; à iustis vituperationibus libera est: sed tanto obnoxior, quantum brutali natura rationabilis* "*prudẽtia antecellit. Oportebat (inquam) homines, cùm in alijs, tum præcipuè in castitate matrimoniali à brutis non vinci. Multa autẽ brutorum animantium genera, coniuge mortuo, perpetuam viduitatem* "*amplectuntur, alterisq́; nuptijs priores velut congesta terra obtegere nolunt. Verùm quoniam hanc imbecillitatem turpem non esse (quanquam turpissima sit) existimans natura, primo matrimonio contenta non est, sed nullo pudore tacta ad secundum etiam procedit: quin quum illam hic saltem sistere deberet, non tamen id facit: &, quanquam per sacram legem non liceat, à secundo matrimonio ad tertium prorũpit: haud dubiè constitutam in tertium matrimonium pœnam, quòd non exerceatur, contemptui habens: idq́; eo etiam magis quòd ciuilis* "*lex, qua nescio de causa, Spiritus pœnã cõstituentis decreto nõ cõsentiat, sed hos à reprehensione porrò liberat qui post alterũ matrimoniale cõsortium*

" Lego τὸ φρονεῖν ἀμεινων.

" Lego αὐτασπάζεται.

" Vide l. 6. De secũd. nupt. C.

μέχρι τῆς δευτέρας γαμικῆς μὴ στέρξαντας κοινωνίας. Τοιγαροῦν ἡμεῖς τοῖς τῷ πνεύματι δοκοῦσιν ἑπόμενοι, ὁρίζομεν, τοὺς εἰς τριγαμίαν καταστάντας, ὑποκεῖσθαι τῇ δίκῃ ἥνπερ αὐτῶν ὁ ἱερὸς κανὼν ἐξενήνοχεν.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΣΥΜφθείρεσθαι παλλακαῖς.

Διάταξις ϟα.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΑΠΟ δὲ αὐτῆς ἀδιαφορίας καὶ τὴν περὶ παλλακῆς κρίσιν ὁρᾶταί ποιούμενος ὁ τοῖς οὕτως ἐπιψόγως συμφθείρεσθαι παλλακαῖς ἔτι αἱρουμένοις συγχωρῶν νόμος. ἐκεῖνο δὲ ἡ ταύτην τοῦ νομοθέτου τὴν διαμαρτίαν ὑβρίζειν τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ἐῶμεν. Ἀλλ' ὁ μὲν ἀΐδιον ἐχέτω σιγήν. Ἡμῖν δ' ἀπαγορεύεται (κατὰ τὰ θεῖα καὶ πρέποντα Χριστιανοῖς ἐντάλματα) ἡ τοιαύτη ὕβρις οὐ μόνον τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως. Εἰ μὲν γὰρ, κατὰ τὸ λόγιον, οἰκεία ὑπάρχει πηγή, ἐκ τῶν οἰκείων ἀπαρύσσει σωφρόνως· (ὅθεν δεῖ ὂν καθαρῶν ἀπαρύεσθαι ναμάτων, σὺ προκρίνεις τὸν βόρβορον) εἰ δ' οὐχ ὑπάρχει, ἀλλ' οὐκ ἔτι τῶν ἀπορρήτων ἡ κτῆσις· οὐ χαλεπὸν γὰρ τὴν κοινωνὸν τοῦ βίου εὑρεῖν.

à matrimonijs abstinere nolint: idcirco nos, quæ spiritui placent sequentes, statuimus, vt qui ad tertium matrimonium peruenerint, pœnæ quam in ipsos sacer " canon promulgauit, obnoxij sint. " 3. Cōcilii Neocæsarienſ.

---

*VT CONCVBINAM HABERE NON LICEAT.

CONSTITVTIO XCI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NEQVE *minus ea " lex, quæ probrosè cum concubinis commisceri non erubescentibus id permittendū iudicauit, honestatem susq; deque habuit. Ne ergo hoc legislatoris erratū dedecore nostram rempub. afficere sinamus. Itaq; lex illa in æternum sileto. Ab illa enim non modò religionis, verumetiā naturæ iniuria secundum diuina Christianisq; cōuenientia præcepta prohibemur. Et quidem si quum " fontem habeas, sobriè inde haurire diuino præcepto moneare: qua ratione, quū puras aquas haurire liceat, lutum tū mauis? Tum tametsi fontem non habeas, rebus tamen vetitis vti non potes. Cæterùm vitæ consortem inuenire, difficile non est.* " Tit. de cō cubinis. ff. " Alludere videtur ad c. 5. Prou.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΚΤΥΦΛΩσαντος ἑκοντί.

Διάταξις ϟβ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Εἰ καὶ ἄλλως ἡμῖν περὶ τοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς χερσὶ βιαιοτάταις ἐξορύξαντος τῷ πρὸς ἀμφισβήτησιν αὐτῷ καθισταμένῳ ἡ κρίσις ἐξηνέχθη, ἢ ὡς οἱ παλαιοὶ νόμοι θεσπίζουσιν· ἀλλ' οὖν οὐκ εὔλογον κατὰ διάνοιαν εἰς νόμον τὴν τοιαύτην διατυπῶσαι κρίσιν. ἐκρίθη μὲν γὰρ ἡμῖν, ὥσπερ καὶ ἐκρίθη, συμπαθέστερόν πως ἐπὶ τῷ πάθει διατεθειμένοις. καὶ ἐπειδήπερ οὐκ ἐνῆν ἀνακαλεῖσθαι τὴν ζημίαν τῶν ὀφθαλμῶν τῷ τούτους ἀπολωλεκότι, ἔγνων μὴ τὸν ζημιώσαντα, κἂν δίκαιος ὑποσχεῖν τὴν αὐτὴν ζημίαν, τῷ ὁμοίῳ σκότει περιβαλεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον ὁρίσαι τὴν εἴσπραξιν, ὥστε καὶ τὸν πράξαντα φέρειν σημεῖα τῆς τιμωρίας, καὶ τὸν παθόντα παραμύθιόν τι, ὡς ἐν τοιαύτῃ συμφορᾷ καὶ βαθεῖ οὕτω σκότει, ἐκ τῶν πόνων κεκτῆσθαι τοῦ τὸ σκότος αὐτῷ δημιουργήσαντος. Ἀλλὰ γὰρ εἰ καὶ οὕτω κέκριται, οὐκ ἦν, ὥσπερ εἶπον, γνώμη τὸ καθόλου ποιεῖν νομοθέτημα. ἐπειδὴ δὲ ὁ τῶν ἐν τοῖς θείοις ἡμῶν ἀποφερόμενος (οὗ ἐγὼ πῶς ἂν ἀποπέμψαιμι

τὴν

DE POENA EIVS QVI ALIQVEM DEDITA OPERA EXcæcauit.

CONSTITVTIO XCII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

TAMETSI *aliter quàm* "*veteres leges sanciant, de eo qui alteri violentis manibus oculos effodisset, quum ipse iudicio interesset, à nobis sententia lata sit: nunquam tamen in legem illam transformare animus fuit.* Nonnihil enim *misericordia moti (id quod ipsa res etiam indicat) tunc ita iudicauimus: Quoniam oculi, qui illos amisisset, restitui non possent, eum qui id damni dedisset, quanquam qui idem pateretur dignus esset, in eandem esse cæcitatem conijciendum non putaui.* Interim *tamen tantam pœnã constitui, vt qui oculos eruit, eius signa ferat: & cui eruti sunt, in tãta calamitate adeoq; profunda cæcitate, ex laboribus eius qui illa ipsum affecit, aliquã consolationẽ habeat.* Ve*runtamẽ, licet ita iudicatũ esset, ex re iudicata legẽ facere (quemadmodũ dixi) non tamẽ animus erat.* Sed *quoniã qui* "*inter sacra nostra officia relatus est (cuius ego qua ratione postula=*

" Innuere videtur legem talionis, Exod. 21. & in 12 Tabu. De iniuriis, latã. De qua vide Instit. de iniuriis, Pœna aũt iniur. & Aulũ Gel. lib. 20. cap. 1.

" Si sacrorũ officiorũ magistrũ intelligit, restitutus hic locus est.

τὴν ἀξίωσιν;) εἰς νόμους ἀξιοῖ τὴν τοιαύτην κρίσιν διασκευασθῆναι, ἀλλὰ τὸ τῆς διαθέσεως φιλάνθρωπον, ὡς ἂν ἀπό γε τοῦ νῦν, εἴ ποτέ τι συμπέσοι τοιοῦτον, τοιαύτης ἐπιτύχῃ τῆς διακρίσεως, οἵα καὶ τῷ παρόντι τῷ ἀδικήσαντι ὠφείλεσθαι ἡ ζημία· πειθόμεθά τε τῇ προτροπῇ, καὶ τὸ δόγμα ὁρίζομεν. Τοιγαροῦν εἴ τις ποτὲ εἰς ὀφθαλμὸν ἐπενέγκοι τινὶ ζημίαν, τοῦτον κελεύομεν, εἰ μὲν ἕνα, τῷ ἑνὶ καὶ αὐτὸν ζημιοῦσθαι, τὴν ἴσην ὑπέχοντα δίκην· εἰ δὲ κατὰ τῶν δύο τὰς κακούργους ἐπιβάλῃ χεῖρας, ἐπειδήπερ ἐνταῦθα τὸ ἴσον τῆς ζημίας οὔτε τῷ ἀδικηθέντι πρὸς ὄνησιν (τίς γὰρ ὄνησις τῷ ἐν σκότει ζῶντι, εἰ καὶ ἄλλον τὸ ἴσον ἔχοι σκότος;) καὶ τῷ ἐνόχῳ τῆς δίκης, εἰ καὶ μὴ ἀδίκως, ἀλλ' ὅμως ὁ βίος ἀβίωτος. ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω, κελεύομεν μὴ κατὰ τὸν ἴσον λόγον ἀλλ' ἑτέρως προέρχεσθαι τὴν ἐκδίκησιν, δι' ὧν ὅ,τε πεπονηρευμένος τιμωρηθήσεται, καὶ ὀνήσεταί τι ὃν ἡ πονηρία λελώβηκε. νομίζομεν δὲ οὕτως, ὁ ἀμφοτέρων ὀφθαλμῶν τινὶ τὴν ζημίαν ἐπενεγκών, θατέρου μὲν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ αὐτὸς ἀποστερείσθω, ὡς ἂν εἴη σημεῖον φέρων τοῦ οἰκείου πονηρεύματος· ἐπεὶ δὲ καὶ χειρὸς ὀφείλῃ διὰ ἀνοσίαν τὴν ἐκτομὴν, ἀντὶ τῆς ζημίας τῆς χειρὸς, τῶν ὑπαρχόντων ζημιούσθω τὴν διμοιρίαν· καὶ ταῦτα εἰς παραμύθιον τοῦ βίου ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἐκκοπεὶς τοὺς ὀφθαλμοὺς λαμβανέτω. καὶ ἔσται ὁ μὲν ἀντὶ τοῦ ἐν σκότει βίου, ἐξ ὧν τὴν πρὸς τὸν βίον λαμβάνει χορηγίαν, βραχεῖάν τινα τῆς συμφορᾶς ἀποφερόμενος ἄνεσιν· ὁ δὲ, ὥσπερ εἴρηται, δίκην τῆς πονηρίας, τήν τε θατέρου ὀφθαλμοῦ ἐκκοπὴν, καὶ τὴν τῶν προσόντων ἀφαίρεσιν ἀντὶ τῆς τῶν

tionē reijciā?) illā sententiā, quòd mitis sit, inter leges collocari petit, quò deinceps, si quādo tale quippiam incidat, qualiter in præsenti in iniurium pœna constituta est, taliter ea res dijudicetur: postulato paremus, iudicialeq́; decretū legis authoritate donamus. Siquis ergo cuiusquā visum læserit, hunc, si vnum oculum ademerit, vno similiter, eodemq́; priuari, ac talionis pœnam subire iubemus. Si verò ambobus oculis maleficas manus iniecerit, quoniam hic pœnæ æqualitas neq; cui nocitū est prosit (quæ enim in hoc *cæco vtilitas est, si alius etiā cæcus sit?) neq; pœnæ obnoxio, tametsi non immerito,* "tamen acerbius quàm par sit (quum cæcis nihil miserius sit) inferatur: *iubemus, ne æquabiliter, sed diuerso modo pœna procedat: ita vt & maleficus puniatur: & qui læsus est, vtilitatis quiddam sentiat. Hunc autem in modū legem concipimus: Quicunq; amborum oculorū iacturam alicui intulerit, quò sceleris sui notam ferat, ipse vno orbator: & quoniam scelerata manu mutilari ipsam æquum esset, pro manus amißione besse bonorum suorum mulctator: eumq́; in acerbæ vitæ consolationem, cui eruti sunt oculi, accipito. Atq; sic cæcus quidem inde, quòd ad sustentandam vitā sumptus accipiat, modicum quodpiam calamitatis lenimentum sentito: ille verò in facinoris sui pœnā (vt dictum est) tum altero oculo, tum bonis*

" ἀλλ' ὅμως ὁ βίος ἀβίωτος.

χειρῶν ὑπεχέτω ἀφαιρέσεως. ἀλλ' εἰ μὲν τῶν εὐπόρων εἴη, οὕτως ἡ ζημία προβαινέτω· εἰ δ', ὡς εἰκὸς, τῶν ἀπόρων καὶ ἐν στερρῷ τὸν βίον σαλεύων καὶ μηδεμίαν δυνάμενος τῆς συμφορᾶς ἀντισήκωσιν παρασχεῖν τῷ διὰ τὴν ἐκείνου βιαιότητα ὑπ' αὐτῆς περιεστοιχισμένῳ, γινέσθω καὶ οὕτως τῆς παραπλησίου συμφορᾶς καὶ κοινωνὸς καὶ μεριστὴς καὶ τὸν βίον ἐχέτω ἐν σκότει, τῇ ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν ἐκκοπῇ. Καὶ εἴ τινες δὲ τῷ κακουργήματι κακουργήσαντι καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν συνήραντο, εἰ μὲν αὐτόχειρες γεγόνασι τοῦ κακοῦ, συνεξορύξαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, παραπλησίως καὶ αὐτοὶ κολαζέσθωσαν· εἰ δ' ἀπέσχοντο μὲν τοῦ τὰς χεῖρας τοῖς ὀφθαλμοῖς συνεπιβαλεῖν, ἄλλην δέ τινα συνέργειαν παρέσχον τῷ πανουργήματι, τοῖς μὲν ὁρίζεσθαι τὴν ποινὴν μέχρι τῶν εἰς τὸ σῶμα πληγῶν καὶ τῆς ἐν χρῷ κουρᾶς, καὶ τῷ τρίτῳ μέρει τῆς τῶν ὑπαρχόντων ζημίας· τοὺς δὲ αὐτουργοὺς καὶ τῆς τυφλώσεως, τοῖς προειρημένοις ὑπάγεσθαι.

*ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΛΥΕΣΘΑΙ τὴν μνηστείαν τοῦ τὴν μεμνηστευμένην προσωποδιαφθαρεῖσαν ἑτέρῳ ἐλέγχεσθαι. Διάταξις ϟΓ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

Ἐπεὶ δὴ τοῖς ἀρχαίοις τὰ περὶ μνηστείας διορισαμένοις οὐκ ἦν δι' ὅντινα τρόπον οὐκ εἰς τὸ ἀκέραιον ἔχει τὰ διωρισμένα, ἅτε μὴ βουληθεῖσαν

priuator, pro manuũ mutilatione. Et hũc quidẽ admodum, si reus diues sit, pœna procedito. At si omnino pauper sit, atq; in angustijs vitã agitet, neq; quicquã illi qui ipsius violẽtia in miserias cõiectus est, in cõpensationem dare poßit: similis tum calamitatis & socius & particeps esto, orbatusq́; vtroq; lumine cæcus viuito. Si qui verò in scelere "malefico opẽ tulerint, siquidẽ manus rei admouerint, simulq́; oculos effoderint, eundẽ ad modũ & ipsi puniuntor: at si ne vnà manus in oculos cõijcerent cauerint, aliud autẽ quodpiã auxiliũ in facinus contulerint: his ad corporis verberationem, cute tenus tonsionẽ, triẽtisq́; bonorum mulctam, pœna sistitor. Qui verò cæcitatis authores sunt, prædictis pœnis subduntor.

" Lego τὸ κακούργημα.

---

*VT SI SPONSA EX ALIO GRAVIDA DEPREHENDATVR, sponsalia rescindi possint.

CONSTITVTIO XCIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM *veteres qui de sponsalibus tractarunt, quo nescio modo ea de re non "absolutè præceperunt (siue quòd hoc de quo*

" Lego ἀκριβῶς.

συμπεριλαβεῖν καὶ τοῦτο περὶ οὗ νῦν μέλλομεν θεσπίζειν, ἐν τοῖς περὶ μνηστείας διαλύσεως· ἢ μὴ γεγενημένης περιπετείας τοιαύτης ὁποία νῦν ἐν τῷ παρόντι φανεῖσα τοῦ νόμου τὴν ἔκθεσιν ἀπαιτεῖ· ἡμεῖς καὶ τούτῳ τῷ μέρει τὸ λεῖπον ἀναπληροῦντες, ἐν τῷ ἀκριβεῖ τὰ περὶ μνηστείας καθίσταμεν. Η μὲν οὖν ἀρχαία διάταξις λύει τὴν μνηστείαν διαφόροις αἰτίαις. φημὶ δὲ, τῷ ἑτεροδόξῳ τοῦ σεβάσματος, καὶ εἰ φρένες ἔχῃ μανιώδει πάθει περιπετεῖς. ἔτι δὲ καὶ ἄλλαις τισί. τούτων γὰρ ἑκατέρου αἰτίαν ἔχοντος τοῦ ἑνὸς τῶν συνελθόντων εἰς τὴν μνηστείαν μέρους, κελεύει τὴν ἑνότητα ῥήγνυσθαι. ὃ δὲ νῦν παρ᾽ ἡμῶν ἐπισκέψεως ἠξίωται (ἢ μὴ γεγενημένον, ὥσπερ ἔφημεν, κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ, ἢ μὴ αὖ οἰηθέντων ἔσεσθαι, ἢ διὰ ποίαν ἄλλην αἰτίαν) οὐ τίθεται μετὰ τῶν μνήμης ἠξιωμένων. ἔστι δὲ τοιοῦτον· μεμνηστευμένη ἔλεγχον δίδωσι, προελθούσης ἤδη τῆς μνηστείας, ἀλλοτρίων σπερμάτων ὑποκλόπιος οὖσα, τὴν νυμφικὴν ὑποκρινομένη καθαρότητα. τὸ μὲν οὖν τοῖς ἀρχαίοις νόμοις ἀπερίληπτον τοῦτό ἐστι. Ημεῖς δὲ, τὸ ἐνδεὲς προστιθέντες, ψηφιζόμεθα, μὴ μόνον τῷ κατὰ πίστιν ἑτέρῳ, μηδὲ τῇ τῶν φρενῶν ἐκστάσει, ἢ ταῖς ἄλλαις αἰτίαις, ἀλλὰ καὶ τούτῳ, εἰ μηδὲν ἔλαττον, εἰ μὴ μᾶλλον, ἐναντιουμένῳ τῇ συνοικεσίᾳ, διαζεύγνυσθαι οὓς ἡ δοκοῦσα, μὴ οὖσα δὲ, συνῆψε μνηστεία.

ποῦ

nunc sancituri sumus, inter causas dissoluendorum sponsaliorum comprehendere noluerint, siue quòd tale quiddam quale impræsentiarũ exortum legis promulgationem requirit, tum nondum inciderit) nos, quod hac in parte deest adimplentes, sponsaliorum tractatum ad iustã absolutionem deducimus. Vetus autem"constitutio sponsalia dirimit alijs atq; alijs de causis: ob diuersam videlicet de religione opinionem, & si alter insaniæ morbo capiatur, ac insuper ob nonnullas alias: atq; harum "vtramlibet vtercunq; desponsatorum haberet, sponsalia diuelli iubet. Quod verò nunc in considerationem nostram venit, siue tunc temporis (vti diximus) nondum euenerit, siue legislatores non euenturum arbitrati sint, siue qua alia causa eius silentio prætereundi *fuerit, inter dictas causas nõ cõmemoratur. Est autem istiusmodi, sponsam quandam furtiuis cõplexibus ab alio esse grauidatã, quum illa interim sponsalẽ præ se castimoniam ferret, sponsaliorum tempore compertum est. Atq; hoc quidem illud est quod veteribus legibus comprehensum non est. Nos igitur, quod desit adijcientes, decernimus, vt nõ modò propter diuersitatem religionis, neq; propter mentis emotionem, aut alias ob causas: verumetiam propter hoc, " quo nihil magis matrimonio aduersatur, quos sponsaliorum opinio, non veritas copulauit, disiungantur.*

Quom

" L. vlt. de sponsal. C.

" Lego ὁποτέραν.

" Hũc deprauati huius loci sẽsum esse, nemo neget.

ποῦ γὰρ μνηστεία ἀληθὴς ἔνθα τὸ ταύτης ἀληθὲς οὐχ ὁρᾶται; ποῦ δὲ γαμικὴ ὁμόνοια; ποῦ δὲ στοργὴ καθαρὰ καὶ νυμφικὴ, ἔνθα πορνικὸν ἄγος, καὶ διαστάσεως ἀφορμὴ, καὶ μίσους ὑποθέσεως καὶ ἀλλοτριότητος. πάντα γὰρ ταῦτα ἐστὶν ἐν τῇ τῶν νόθων καὶ ἀλλοτρίων σπερμάτων ἀποδοχῇ. ὁ μὲν οὐδὲ λόγον ἔχει, τὴν ἑτέρου σπορὰν ἑαυτῷ ὑποβάλλεσθαι ἕτερον, οὐδέ γε ἄξιον. τὸν μὲν γὰρ γαμέτην, ἐλπίδι καθαρᾶς ἀπολαύσεως διὰ ἐκ τῆς τῶν καθαρῶν παραγινομένης γάμων, ἣν ὑπέλαβεν νύμφην εἰσοικίσασθαι· τὴν δὲ, κατορχησαμένην τῶν γαμηλίων θεσμῶν, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς εὐφροσύνης δέξασαν τέφραν αὐτῷ· ἐκ τοῦ ἑτέρου συνδιαφθαρεῖσαν, μετὰ τοῦ πορνικοῦ ἀγωγίμου γνωρίζεσθαι σύνοικον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΘΕΤΕΙ-σθαι τὸν περὶ τῆς ὑπατείας νόμον.

Διάταξις ϟδ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ σκοπὸν ἡμῖν ἡ τῶν νόμων ἀνακάθαρσις ἔχει, οὐ μόνον ἐκεῖνα τοῦ νομίμου διαλείφειν ἐδάφους ὧν ἡ γραφὴ πολλάκις τῇ τῶν πραγμάτων καταστάσει διελυμαίνετο, ἀλλὰ

καὶ

Quomodo enim vera sponsalia sunt, in quibus nihil verum neq; genuinum cõspicitur? vbi meretricium se offert scelus, vbi "*causæ sunt dißidiorũ & odij, vbi* animorum *alienatio (quæ mala* acervatim *omnia pariter cum peregrino alienoq́; semine suscipiuntur) quomodo ibi matrimonialis concordia, quomodo purus sponsalisq́; est amor? Quin vt quispiam alterius fœtum sibi subijciat, id verò ratio non patitur.* "*Neq; item iustum est, vt qui spe honestæ casti matrimonij oblectationis sponsam in domicilium suum recipere constituerit, si illa matrimonij legibus insultet, & cum alijs lasciniendo, oblectationis spem euanidam ipsi reddat, in meretricia illa facilitate ipsam vxorem agnoscere debeat.*

" Lego ὑποθέσεις.

"Lego ἔτερον. οὐδέ γε ἄξιον, τὸν μὲν γαμέτην.

---

*LEGIS QVAE DE CONSVLATV AGIT ABROGATIO.

CONSTITVTIO XCIIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVONIAM *nostra legum repurgatio hunc sibi propositum finem habet, vt non modò illa quæ subinde rerum statum labefactant, verume*

καὶ ὅσα τῷ μακρῷ κατασιγασθέντα χρόνῳ, ἀργὰ παντελῶς καὶ ἄσπορα διὰ σπανίαν ἄψαυστα ὑπὸ χρείας πολιτικῆς ὁρᾶται κείμενα· ἀκόλουθόν ἐστι καὶ τὸν περὶ τῆς ὑπατείας νόμον, ὡς κατὰ μηδὲν ἐν τῷ παρόντι τῇ πολιτείᾳ προσήκοντα, σὺν τοῖς ἄλλοις ἀχρήστοις, τῆς νομικῆς ἐξελεῖν καταστάσεως. πάλαι μὲν γὰρ τὸ ὑπατικὸν ἀξίωμα σεμνόν τε ἦν, καὶ τοὺς ὑποδυομένους αὐτὸ σεμνούς τε ἐδείκνυ καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ διαφέροντας. διὰ τοῦτο ἄρα καὶ ὅσοι εἰς τὸ ὑπατεύειν καθίσταντο, ἣν ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοὶ προσέλαβον φιλοτιμίαν, ἀντιδωρεῖσθαι τῇ πολιτείᾳ ἀξιοῦντες, φιλοτίμους δωρεὰς τοῖς πλήθεσι καθυπάτευον. ἀλλὰ πρὶν μὲν τῇ ἑκάστου προαιρέσει ἀφεῖτο τῆς φιλοτιμίας τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἐλάττωσις· ὕστερον δὲ δόξαν οὕτω ῥητῷ μέτρῳ ψήφισμα νόμου τὸ φιλότιμον περιορίζει. Ἀλλὰ γὰρ τοῦτο μὲν, ἕως τὸ σεμνὸν τοῦ ὑπατικοῦ ἀξιώματος ἐν τῇ πολιτείᾳ διέπρεπεν, ὡρᾶτο γινόμενον· νῦν δὲ τῆς πάντων κινουμένης χρόνου φορᾶς, καὶ ταύτην τὴν ὑπατικὴν μεγαλοπρέπειαν ἐκ τῆς πρὶν δόξης καὶ μεγαλειότητος πρὸς ταπεινὸν μεταστησαμένης σχῆμα, καὶ τῶν εἰς τοῦτο προϊόντων, οὐχ ὅπως ἑτέροις ἱκανῶν ὄντων, ἀλλὰ μηδὲ ἑαυτοῖς ἐνίοτε ἀρκεῖν δυναμένων· ἐπεὶ διὰ τοῦτο σιγὴ βαθεῖα τὸν περὶ τῆς ὑπατείας νόμον κατέσχε, καὶ τοῦτον ἤδη μετὰ τῶν ἄλλων ἀχρήστων, ὡς ἔφην, εἰκῇ ταῖς νομικαῖς διατάξεσιν ἐγκαταμιγνύμενον, δόγματι τοῦ ἡμετέρου κράτους ἐκεῖθεν ἐκφέρομεν.

Περὶ

rumetiã quæ longo tempore ſilentio obruta, inutilia prorſus, & tanquam propter cariem publico vſu non contrectata eſſe videntur, è legali ſolo deleat: conſequens eſt, vt & "quæ de conſulatu tractat, legem, tanquam nihil in præſenti ad rempub. pertinentem, cum alijs inutilibus legali corpori eximat. Olim quidem conſularis dignitas veneranda erat, venerandosq́; qui ipſam ſubirent & magnificentia præſtantes efficiebat. Ac idcirco quibus conſulatum gerere obtingeret, pro honore quem ex dignitate perciperent, remunerari rempub. volentes, liberalia promiſcua plebi munera elargiebantur. Ac initio quidem, quantam munificentiam faceret, cuiuſq; arbitrio permittebatur: poſtmodum autem ad certum modum decreto legali circumſcribi illam placuit. Atq; hoc quidem, donec conſularis dignitatis in repub. maieſtas floruit, obſeruatum eſſe apparet. Nunc verò, quum qui "omnia mutat, temporis curſus, hanc etiam cõſularem magnificentiam è priſtina gloria & amplitudine in abiectam ſpeciem transformarit: ac verò qui ad illam procedunt, interdum ſibi non ſufficere, nedum alijs erogare quicquam poßint: illam de conſulatu legem, quam propterea altum ſilentium occupauit, cum alijs inutilibus (vt dixi) fruſtra legalibus conſtitutionibus immiſtam, decreto maieſtatis noſtræ illinc eximimus.

" Nou.105.

" Lego πάντα.

D E

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΠΑ-σθέντος ὑπεργείου τόπου.

Διάταξις ϛε.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΚΑΙ τοῖς ἀρχαιοτέροις καὶ προλαβοῦσι τὴν γένεσιν νόμοις αἱ τῶν πραγμάτων χρεῖαι παρέσχον ὑπόστασιν. πρὸς γὰρ τὰ κατὰ τὸν βίον συμπίπτοντα ἡ τῶν ἑκάστοτε νομοθετῶν διαβλέψασα γνώμη, πρὸς τὴν τούτου φύσιν καὶ τὰ νομοθετήματα τίθεται. ἐπεὶ οὖν ἐκ τῶν ἐν βίῳ πραγμάτων, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς νόμοις ἡ ἀφορμὴ τῆς γενέσεως, χρεῖαι καὶ νῦν ὁρῶντες ἡμεῖς (διά τινος καινότητα πράγματος, καὶ ἣν οὐκ ἔνι πρὸς ἀρχαίαν ψῆφον ἀναφαίνειν) νόμου γενέσεως, ὡς ἄν, εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε τοιοῦτό τι συμβαίη, ἔχῃ τὸ συμβὰν νομίμως γε διακρίνεσθαι, ἐκτιθέμεθα νόμον πρὸς τὴν τοῦ πράγματος σύμβασιν. Τίς οὖν ὁ νόμος; ἀγρῶν ἀλλήλοις διαφόρου δεσποτείας παρακειμένων, καὶ τοῦ μὲν ὑπερκειμένην ἔχοντος χώραν, τοῦ δὲ ὑποκειμένου ὄντος, ἐν ἐπιπέδῳ ὁριζομένου, ἐὰν ὁ ὑπερκείμενος ἀγρὸς μέρει τινὶ συγκατασπασθεὶς, ἢ σὺν φυτοῖς ἢ τούτων χωρὶς, τὸν ὑποκείμενον τὸ ῥῆγμα δεξάμενον ἐπικαλύψῃ, μὴ ἁπλῶς ἔχειν ἄδειαν μήτε τὸν δεσπότην τοῦ ὑποβεβηκότος ἀγροῦ, ὡς ἰδίας αὐτιποιεῖσθαι τῆς κατασπασθείσης ὕλης, ὅτι ἐν

τοῖς

DE AVVLSA TERRAE CRVSTA.

CONSTITVTIO XCV.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

ANTIQVIORIBVS, quæq; antè natæ sunt legibus, ortus causam rerum vsus præbuit. Legislatores enim quæ in communem vitam incidunt, singulatim accuratè excutiẽtes, pro 1 illorum natura leges condunt. Quoniam ergo ex communis vitæ negocijs (quemadmodum diximus) legibus nascendi occasio existit: & verò propter nouam quampiam rem, quæ ad veterem aliquam legem 2 referri non potest, lege opus esse videmus, quò videlicet si alias quoque istiusmodi aliquid contingat, id legitimè dijudicari posit: 3 legem pro cõditione rei in rerum naturam producimus. At quæ illa lex? Quãdo diuersi dominij agri sibi inuicẽ adiacent, & alter superiore loco, alter autem depresso & campestri situs est, si superioris & impendentis agri pars aliqua cum arboribus, aut sine his prærupta subiacentem agrum, qui ruinam excepit, obtegat, ne simpliciter neq; inferioris agri dominus auulsam materiã tãquam

1 Lego τῶν τῶν.

2 Lego ἀναφέρειν.

3 Videtur Leoni nõ occurrisse l. 9. Alphenus, de damno infecto. ff.

τοῖς αὐτοῦ ὁρίοις ἐπίκειται· μήτε μὴν τὸν τοῦ ὑπερκειμένου κύριον, καὶ τὴν ῥῆξιν πεπονθότα, κἀκεῖνον προσφιλονεικεῖν τῶν ὁρίων κυριεύειν ἃ τὸ ῥῆγμα ἐπιπεπτωκὸς ὑποδέδεικται. ἀλλὰ τὸν μὲν τοῦ ὑποκειμένου ἀγροῦ κύριον παραχωρεῖν τῷ τοῦ ὑπερτιθεμένου ἀγροῦ κυρίῳ, εἰ βούλοιτο, τὴν συγκατασπασθεῖσαν ὕλην, εἴτε σύμφυτος εἴη, εἴτε φυτῶν ἔρημος, ἀναλαβεῖν καὶ ἀνακομίζεσθαι· τὸν δὲ τῶν δύο αἱρεῖσθαι τὸ ἕτερον, τὴν ὕλην λαβόντα, καθὼς ἐξ ἀρχῆς, δεσπόζειν αὐτῆς, κειμένης ἐν τοῖς ἰδίοις ὁρίοις· ἢ (εἰ τοῦτο μὴ βούλοιτο) ἀπέχεσθαι παντελῶς αὐτὸν, μετὰ τῆς ὕλης, καὶ τῶν δεξαμένων ταύτην ὁρίων, καὶ μὴ παρέχειν πράγματα τῷ τοῦ ὑποδεξαμένου ἀγροῦ τὰ συγκατασπασθέντα δεσπόζοντι. ὥσπερ γὰρ οἰκιῶν παρακειμένων ἀλλήλαις, καὶ τῆς μὲν ἐχούσης ὑπερανέχουσαν τὴν κατασκευὴν, τῆς δὲ ὑποκειμένην, εἰ συμβαίη τὴν ἄνωθεν καταπεσούσης οἰκίας, ἢ τὴν κατενεχθεῖσαν ὕλην λαβεῖν, ἢ, εἰ μὴ προαιροῖτο λαβεῖν, ἐξίστασθαι καθάπαξ, καὶ μηδὲν ὅλως παρενοχλεῖν ἐκείνῳ τῷ μέρει ὃ τὸ σύμπτωμα ὑπεδέξατο· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα προσήκει τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν καὶ τηρεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΔΙΕρευνωμένων τὰς τῶν ἀποβιούντων θήκας κολάσεως. Διάταξις ϟϛ.

suam vendicet: neque superioris dominus, qui auulsionem passus est, de finium qui ruinam incidentem exceperunt dominio, illi litem moueat: sed inferioris agri dominus superioris agri domino, si diuulsam materiam (siue arboribus consita sit, siue illis vacet) recipere & asportare velit, id permittat: ille autem optionem habeat, vtrum receptam suisq; finibus restitutam materiam, quemadmodum solet obtinere: an verò (si illam asportare nolit) prorsus tum à materia, tum à finibus qui illam exceperunt, abstinere: neque agri qui diuulsa suscepit, domino negocium facessere velit. Quemadmodum enim quum domus 4 sibi inuicem adiacent, & alterius structura supereminet, alterius humilis & pressa est, si eminentiorem domum in humilem 5 collabi contingat, dominus eius *aut delapsam materiã recipere, aut, si id nolit, illa prorsus cadere: neq; domus quæ casum excepit, dominum inquietare 6* debet *ita hic quoque, eo ad consequentiam & exemplum tracto, idem custodiri & obseruari conuenit.*

4 Vide l. 7. Vnde quæ ritur, eod. tit.

5 Quasi legatur τὴν ἄνω καταπίπτειν οἰκίαν.

6 Voce ὀφείλει defectũ suppleo.

---

*DE SEPVLCHRO VIOLATO.

CONSTITVTIO XCVI.

Ὁ ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΕΣΤΙΝ ἀσύγγνωστα τῶν ἁμαρτημάτων καὶ εἰς ποινῆς ἐπιφορὰν ἀπαραίτητα, ὅσα μόνην κακίαν ἔχει διὰ γνώμης, καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀπολογίας ἡ πρᾶξις ἐστέρηται. ἃ δὲ μὴ ὁλοτελῶς ἐστι τῆς πονηρίας, ἀλλ' ἔχει καί τινα μίξιν φυσικῆς τυραννίδος, ταῦτα τοῖς κατὰ μέτρον τῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως κρίνειν προαιρουμένοις, συγγνώμης ἂν οὐκ ἀποτεύξεται. ἐκ ταύτης ἐγὼ τῆς γνώμης στοχάζομαι τό, τε πολιτικὸν καὶ ἱερὸν ψήφισμα πρὸς ἀντιλογίαν ἀλλήλων ἰδεῖν, ἐν ὅσῳ περὶ τῶν διορυσσομένων τὰς τῶν ἀποβιούντων θήκας ψηφίζονται. ὁ μὲν γὰρ πολιτικὸς νόμος πρὸς μόνην τὴν δύστροπον ἀποσκοπήσας προαίρεσιν, τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν κολάζει, συγγνώμης ἀποστρέφων· ὁ δὲ ἱερὸς (οἶμαι πρὸς τὴν διοχλοῦσαν τῷ βίῳ πενίαν ἰδὼν, ἣ τοὺς στενοχωρουμένους πολλάκις τολμᾶν προάγει ἀτόλμητα) τιμωρίαν τοῖς ἁλοῦσιν ἀνέταξεν. Ἡμεῖς οὖν πρὸς τὴν ἑκατέρου ψηφίσματος συγγνώμην ἁρμοζόμενοι, καὶ καθ' ὅσον οἷόν τε τὴν δίκην καὶ συγγνώμην εἰς ἓν συνάπτοντες, τοὺς μὲν ἅπαξ τοῦτο τολμήσαντας, θεσπίζομεν, εὐμενοῦς καὶ μακροθυμούσης πρὸς τὸ τιμωρεῖσθαι τυγχάνειν τῆς δίκης· τοὺς δὲ τὸ συμπαθὲς ἀφορμὴν ποιησαμένους δευτέρου τολμήματος, ἀλλὰ μὴ νοῦν λαβόντας ἐκ τούτου εἰς ἀναχώρησιν τῆς πονηρίας, ἀπαραιτήτως τὴν τιμωρίαν ὑφίστασθαι. αὕτη μάστιξι ταῖς κατὰ νώτου καὶ τριχῶν ὁρισθήσεται κουρέᾳ.

Περὶ

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAE *delicta ſola animi nequitia cōmittuntur, nullaq́; naturali neceßitate excuſari poſſunt, his neq; venia tribuenda, neq; inferendæ pœnæ effugium concedendum eſt. Quæ verò non omnino à malitia procedunt, ſed mixtam naturæ violẽtiam habent, his vtiq; ab illis qui propoſita ſibi naturæ vi iudicare volent, venia non denegabitur. Ex hac ego ratione ciuile ſacrumq́; decretum, dum de ſepulchrorũ perſcrutatoribus ſtatuunt, ſibi mutuò contradicere conijcio. Ciuilis nanq; lex, malam voluntatem tantummodo intuens, negata prorſus venia, id delictum" punit: ſacra verò (ad paupertatem, quæ humanam vitam miſerè vexat, ſæpeq́; preſſos non audenda audere cogit, ni fallor, reſpiciens) pœnam in deprehenſos non conſtituit. Nos itaq; ad vtrunq; decretum nos accommodantes, ac, quoad fieri poteſt, pœnã atq; veniam inter ſeſe coniungentes, ſancimus, vt qui ſemel duntaxat id auſi fuerint, leni miſericordiq́; ſententia feriantur: qui verò ex clementia illa iterum peccandi occaſionẽ rapiunt, nec inde prudentiores facti à malitia deſiſtunt, nullis precibus admiſsis pœnam ſuſtineant. Illa autem in dorſi verberatione crinium'q; tonſione conſiſtet.*

" Vide l. 3. De ſepul. viol.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΜΝΥΕΙΝ τὸν κριτὴν ἐν ἀρχῇ τῆς δίκης, καὶ εἰς τὸ προβληθῆναι ἄρχοντα.

Διάταξις ϟζ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Εἰ καὶ δοκεῖ πως ἐναντιολογεῖσθαι τὸ παντελῶς ἐκκλίνειν τῷ προστάσσοντι θείῳ κελεύσματι τὸ ὀμνύναι, ὁ ἐπ' ἀρχῶν προβολαῖς καὶ δίκης συστάσει ὁρίζων ὀμνύειν νόμος· ἀλλ', εἰ τὴν γνώμην τῶν λέγων τις διασκέψαιτο, οὐκ εἰς ἐναντιότητα γνοίη τοῦτον ἀποκεκριμένον, τοὐναντίον δὲ, ἐκεῖνο σπουδὴν ποιούμενον καταπράττειν διὰ τῆς τοῦ ὅρκου παραλήψεως, ὅπερ ὁ θεῖος βούλεται νόμος ἐν τῇ τοῦ μὴ ὀμνύειν ἐπιφορῇ ἐξανύειν. καὶ γὰρ ὁ μὲν τῷ ψεύδει καθάπαξ ἀποκλείων τὴν πάροδον, ἀπαγορεύει τέλεον ὀμεῖσθαι· ὁ δὲ, τὸ αὐτὸ τοῦτο βουλόμενος, εἰς δίωξιν ψεύδους τὸν ὅρκον σύμμαχον παραλαμβάνει. Ὥστε καὶ ἡμῖν οὐ πρὸς τὸ σχῆμα τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐγκείμενον σκοπὸν ἀποβλέπουσι τὴν διάνοιαν, ἔδοξεν οὐχ ὡς μαχομένην τῷ θείῳ καὶ δεσποτικῷ παραγγέλματι τὴν πολιτικὴν ἀτιμάζειν ψῆφον, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ αὐτὸ φερούσης συντηρεῖν αὐτὴν τὴν τιμήν. ἄλλως τε δὲ καὶ τοῦτο συνείδομεν, ὡς τὸ δεσποτικὸν παρακέλευσμα οὐχ ἁπλῶς

οὐδὲ

VT IN CONTESTATIONE LITIS, ET MAGISTRATVVM initio iuretur.

CONSTITVTIO XCVII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

TAMETSI *lex quæ in* 1 *magistratuum initio, litiumq́; 2 cõtestatione iurandum præcipit, diuino 3 iussui, qui iusiurandum prorsus euitandũ præscribit, aliquo modo contradicere videatur: tamen siquis verborum mentem perspiciat, non in contrarium illam rogatam esse, sed è diuerso iurisiurandi susceptione idem quod eius prohibitione sacra lex, efficere conari deprehendat. Etenim hæc quidem, quò mendacio prorsus viã præcludat, in vniuersum iurare vetat: illa verò, dum hoc ipsum vult, ad fugandum mendacium iusiurandum in auxilium assumit. Quapropter nobis non in verborum formã, sed propositum illorum finem cogitationes adigentibus, non aspernari ciuile decretum, tanquam cum diuino & Domini nostri mandato pugnet: sed tanquam eodem 4 vergat, illi honorem conseruare visum est. Cæteroquin etiam hoc sentimus, Domini iussum nõ simpliciter ad*

1 Vide Nouel. 8. Ad eũ itaq;. 2 Vide tit. De iureiu. prop. calũ. C. 3 Matth. 5. 4 Scriptũ fortasse fuit φερέτῃ αὐτῇ συντηρεῖν ἔδοξε.

οὐδὲ πρὸς βιωτικῶν πραγμάτων ἐξηνέχθη παράστασιν, ἀλλὰ πρὸς τελειοτέρας πολιτείας, τοῖς ἀνιέναι πρὸς τὸ μακάριον ἐκεῖνο ὕψος ποθοῦσιν, ἀνάβασιν· ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, οἷον τὸ, μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε· καὶ, μὴ θησαυρίζετε θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς· ὅσα ὁμοδύναμα. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα ἀφωρισμένοις τοῖς τελειοτέροις φέρει τὴν γνώμην. Διὰ τοῦτο δὴ τὴν ἰσχὺν τὴν οἰκείαν ἀμείωτον, ὥσπερ ἔφην, τῷ πολίτῃ συντηροῦντες νόμῳ, θεσπίζομεν καὶ ἡμεῖς, τούς τε καθισταμένους εἰς ἀρχῆς προβολὴν, καὶ εἰς κρίσιν ἀμφισβητουμένου πράγματος εἰσιόντας, δι' ὅρκων πιστοῦσθαι ὡς τὸ ἀληθὲς πρὸ τοῦ ψεύδους τιμήσουσι, καὶ οὐδαμῶς τῆς εὐθείας ἐκτραπέντες ἐπὶ τὴν σκολιὰν τῆς ἀπάτης τρίβον χωρήσουσιν.

---

*ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣ γάμον συναφθέντων εὐνούχων κολάσεως.

Διάταξις ϟη.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἡ τῶν νόμων γένεσις καὶ κατάστασιν τῆς πολιτείας σκοπὸν ἀποβάλλεται, καὶ τῇ φύσει ἐνίοτε ἀδικουμένῃ βοηθεῖν ἐπαγγέλλεται. οὐκοῦν δίκαιον

παρὰ

moderanda cõmunis vitæ negocia, sed ad constituendum illis qui ad beatam illam sublimitatem ascẽdere desiderant, in perfectiorem rempublicam gradũ esse promulgatũ. Cuius *sanè generis nonnulla etiã alia sunt, vt hoc,* "NE SOLICITI SITIS ANIMAE VESTRAE, QVID ESVRI SITIS. *&*, NE REPONATIS THESAVROS IN TERRA." *& cætera quæ eodem dicta sunt.* Hæc *enim & similia seorsum perfectioribus demandantur.* Eapropter *nos* " *ciuili legi suã vim (quomodo diximus) imminutam conseruantes, sancimus, vt qui magistratum ineunt, litémve contestantur, seueritatẽ mendacio prælaturos, nec vllo modo recta via declinata, in obliquam fraudis semitam concessuros, iureiurando affirment.*

∵ Matt. 6.

∵ Lego καὶ ὅσα.

∵ Lego πολιτικῷ.

DE POENA EVNVCHORVM SI VXORES DVCANT.

CONSTITVTIO XCVIII.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

LEGVM *ortus, tum vt respub. rectè constituatur, hunc sibi finem* " *proponit, tum interdũ naturæ iniuria affectæ auxiliũ offert.* Iustũ

∵ Lego προβάλλεται

καὶ νῦν περὶ τῆς ζητουμένης ὑποθέσεως (ἡ δέ ἐστιν, εἰ ἔξεστιν εὐνούχοις πρὸς γάμον συνάπτεσθαι) νόμου τυχεῖν γενέσεως. ἀλλὰ πρὸ τῆς τοῦ νόμου ἐκθέσεως, ἄξιον πρὸς ἐξέτασιν καταστῆναι τοῦ πράγματος, καὶ συνιδεῖν εἰ δυνατὸν τὴν τοιαύτην συνάφειαν ἀποφέρεσθαι γάμου κλῆσιν, μᾶλλον δὲ εἰ ὅλως ἐπ᾽ αὐτῇ θέμις τελεῖσθαι ἃ τῷ γάμῳ τελεῖται, οἷον εὐχὴν ἱερὰν, ἢ τελετὴν ἢ ἀνθρωπίνην τινὰ τέρψιν καὶ θυμηδίαν, καὶ ὅσα ἐπὶ μνηστείᾳ γίνεται. ὁ μὲν γὰρ ἱερεὺς, κατὰ μίμησιν τῆς ἄνωθεν παρὰ τοῦ πλάσαντος εὐλογίας, τοῦ πρὸς αὔξησιν τὰ γένη συναρμόσαντος, ἐπηχεῖ ἱερολογῶν· ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων προϊοῦσα θυμηδία καὶ ἀγαλλίασις, πρὸς τὸ τῆς γεωργίας τέλος ἀφορῶσα, καὶ τοῦ γένους ἑκάστην τὴν βλάστην, λαμβάνει τὴν πρόοδον. οἵ τε γὰρ τῶν νυμφίων γεννήτορες, ἐν ἐλπίσιν ὄντες τοῦ γονὴν ἐπόψεσθαι τῶν οἰκείων σπλάγχνων, οἵ τε νυμφαγωγούμενοι, τοῦ διαιωνίζειν τῷ βίῳ γένους διαδοχὴν, τῆς περισταζούσης αὐτοὺς ἀπολαύουσιν ἡδονῆς. ὧν δὲ μηδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον, ποία μὲν ἀνθρωπίνη εὐφροσύνη συνέλθοι; ποία δὲ ἱερὰ συνεπιλήψεται τελετῆς; ἔστω δὲ δὴ συναφείας ὁρωμένης ἀνευφράντου καὶ ἀνιέρου καὶ ἀτελέστου καὶ ἀμεθέκτου εὐλογίας, πῶς ἡ γαμήλιος κλῆσις ἁρμόσει; μᾶλλον δὲ πῶς οὐχ οἷα καὶ ἐκθέσμῳ κόλασις ἕψεται ἡ ἐπὶ τοῖς ἐκθέσμοις ὀφειλομένη; ἀλλ᾽ ὅτι μὲν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν γάμος δύναιτο ἂν λέγεσθαι, ὡς ἐν τύπῳ οὕτως. Θεωρείτω δὲ

μᾶλλον

eſt ergo, vt nunc etiam de hac ſpecie, an eunuchos in matrimonium coniungi liceat, in quæſtionem ducta, lex enaſcatur. Sed priuſquã illa proponatur, rem examinare, & an iſtiuſmodi coniunctio matrimonium appellari poßit: imò an omnino quæ in matrimonio peraguntur (quæ ſunt ſacræ preces, ſacrificium, carnalis oblectatio ac voluptas, & quæcunque in matrimonio fiunt) fas ſit in illa perfici. Sacerdos igitur ad imitationem cœleſtis à Conditore (qui ſexus ad multiplicationẽ copulauit) pronunciatæ benedictionis, verba ſacra effatur. Humani autem ingenij voluptas & lætitia ad geniales complexus & ″ vtriuſq; ſexus fœtum reſpiciẽs, progreſſum facit. Sponſorum enim parentes, dum ſe viſcerum ſuorum viſuros fœtum, & ſponſi ipſi, dum ſe in lucem edituros generis ſucceſſores ſperant, multiplici voluptate perfunduntur. At hic nihil tale ſubeſt. Quali ″enim cum oblectatione illi conueniant? quale ſacrificium eorum aggregationem ſtabiliat? Quum autem illorum coniunctio adeò omni oblectamento vacet, & conſecrationis, ſacrificiorum, benedictioniſq; adeo non capax ſit, quomodo in ipſos matrimonij appellatio quadrabit? Imò quomodo non aliqua, quæ nefarijs debetur, idq; ″ex lege ipſos pœna ſequetur? Atq; quòd ne ab initio quidem matrimonium vocari poßit, breuiter ita dictum ſit. Sed magis

″ Lego ἑκάστου τὴν βλάστην.

″ Mendo hic locus nõ caret.

″ Lego ἐκ θεσμοῦ.

exact

μᾶλλον ὁ λόγος καὶ ἀκριβέστερον τὴν ἀδικίαν τοῦ πράγματος. τὸ ἄρσεν καὶ θῆλυ συναρμόζων ἐξ ἀρχῆς ὁ πλάστης, πρὸς τὸν ἐκεῖθεν πληθυσμὸν ἀφορῶν διετίθει τὴν συναρμοστίαν· καὶ μὴν καὶ τῇ φύσει, καθ᾽ ὅσον δυνατὸν οἷα δούλῃ σώζειν τοὺς δεδομένους παρὰ τοῦ κτίσαντος λόγους, σκοπὸς ἐπὶ τούτῳ γαμικὴν ὁμιλίαν συνίστασθαι, ἐφ᾽ ᾧ τῶν γενῶν ἡ διαδοχὴ προΐοι· μέχρις ἂν δι᾽ αὐτῆς ὁ κτίσας βούλοιτο τὴν τοιαύτην ὑπ᾽ αὐτῆς λειτουργίαν διακονεῖσθαι. εἰ οὖν ἔστι κἀνταῦθα ὃ καὶ τῷ πλάστῃ τῆς φύσεως καὶ τῇ φύσει νενόηται, μὴ κωλυέσθω τὸ κωλυόμενον· εἰ δ᾽ οὐκ ἔστιν (ὥσπερ οὐδ᾽ ἔστιν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ἄπορον μὲν εἰς πλήρωσιν τῆς δεσποτικῆς βουλῆς, ἔκφυλον δὲ καὶ οἷον μὴ ἐγνώκει ἡ φύσις) πῶς οὐ παντὶ κωλυθήσεται τρόπῳ; Εἰ δέ τις λέγοι (τὸ φιλονεικεῖν ἡδὺ ποιούμενος) ὡς εἴ γε διὰ τὸ ἄγονον ἀποκλείεται γαμεῖν εὐνούχοις, πολλῶν καὶ ἄλλων ἀποκωλύσεις γάμους· οὐ γὰρ πάντες ὅσοι πρὸς κοινωνίαν ἔρχονται, τοιαύτην φύσιν ἐκ τῆς κοινωνίας ἔδειξαν· πρὸς τὴν φιλονεικίαν ἕτοιμος ἡ ἀπόκρισις, ὅτι ἐπ᾽ ἐκείνων μὲν, εἰ καὶ μὴ καρπὸς φύεται, ἀλλ᾽ οὖν οὐκ ἐπὶ τούτῳ συνῆλθον, οὐδ᾽ ὥστε μὴ δοῦναι τῷ βίῳ τῆς γαμικῆς γεωργίας ὠφέλειαν, ἀλλὰ δῆλον ὡς πόθῳ μὲν παιδοποιΐας, ὑπειληφότες δὲ ὅτι πρὸς ἔργον ὁ πόθος χωρήσοι, εἰ καὶ πρὸς ἔκβασιν ἠτύχησεν ἡ ἐλπίς· ἐνταῦθα δὲ

οὐκ

exactiusq́; rei indignitatē oratio exploret. Rerum conditor quum initio matrem & fœminam consociaret, ad largum quod inde extiturum esset, incrementum respiciens, consociationem illam faciebat. Quin & naturæ (quæ tanquam famula, quantum potest, à cōditore tradita præcepta obseruat) vt in hoc matrimonij consuetudo ineatur, quò sobolis procreatio procedat, quoad quidem ab ipsa tale ministerium Conditor præstari velit, propositum est. Si igitur vel hic quod naturæ Conditor, ipsaq́; natura voluit, apparet, quod prohibendū ducimus, ne prohibeatur: sin minus, (vt certè nihil istiusmodi est, sed contraria omnia, & nulla ad implendam Domini voluntatē vis, & eius generis quiddā quod natura non agnoscat) quare non omnibus modis prohibebitur? Quòd si quis contentionibus gaudens, dicat, si propter sterilitatem eunuchi à coniugio secluduntur, multis etiam aliis coniugium interdici debere, quum non omnes quicunq; in coniugium coeunt, fœtificos se præstent: ad contentionem in promptu est responsio, quòd tametsi nullus ex ijs fœtus gignatur, non tamen in hoc congregati sint, ne quam communi vitæ vtilitatem coniugalis copulæ adferant: quum potius contrà procreandorum liberorum desiderio congregatos constet, quos effectum desiderio responsurum opinantes in euentu spes fefellerit: hic verò vt tale ali-

quid

οὐκ ἔστι τοιοῦτον εἰπεῖν (πολλοῦ γε καὶ δεῖ) ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδότες οἱ καὶ τὴν ἔκφυλον συνιόντες μίξιν, ὡς ἄγονοι καὶ ἄκαρποι ἐπ' αὐτὸ τοῦτο καὶ συνῆλθον, καὶ, καθάπερ τῇ φύσει ἐπιβουλεύοντες. ἀμφότεροι τοίνυν καὶ κατὰ τοῦτο μόνον μισητοί, ἡ μὲν, ὅτι δέον αὐτῇ, εἰ τὴν διὰ γάμου ἐπόθησεν ὁμιλίαν, κοινωνῆσαι γονίμῳ φύσει, τὴν ἄγονον ἠλλάξατο καὶ τὸ ἄκαρπον· ὁ δὲ, ὡς τῇ ἑαυτοῦ ἀχρηστίᾳ περιϊστῶν εἰς τὸ ἄχρηστον εὐλογίας ἐνεγκεῖν τῷ ποιήσαντι. Εἶτα καὶ χέρσον μὲν δι' ἧς αὖ τις ἕτερος καρπὸν δέξαιτο, εἴ τις ὀφθείη διαλυμαινόμενος, καὶ πρὸς τὸ ἄκαρπον αὐτῇ χρώμενος, ὡς πονηρὸν καὶ λυμεῶνα μισήσομεν, καὶ, εἰ δυνατὸν, ἀφέξομεν αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν· τὸν δ' εἴ τις δι' ἧς ὁ λογικὸς ἀναβλαστάνει στάχυς, χώραν διερημοῖ, καὶ ἄχρηστον δείκνυσι, τούτῳ ὡς μηδὲν ἄδικον δρῶντι παραχωρήσομεν; καὶ τίς ἂν φαίη; Ἀλλὰ (φασὶ) Παῦλος εἶπε, κρεῖττον γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. ὥστε διὰ τὴν πύρωσιν ἀκώλυτος ἡ συνάφεια. Ὁ τὸν Παῦλον εἰς μέσον προάγων, πρόσχες τοῦ Παύλου τοῖς ῥήμασι. γαμεῖν εἶπε, τουτέστι διὰ τῆς γαμικῆς ὁμιλίας συναρμόζεσθαι γυναικί. εἰ μὲν οὖν καὶ ἡ σὴ πρὸς γυναῖκα μίξις, συνάρμοσις γαμική, καὶ ἀξία τυχεῖν εὐλογίας ἥτις ὀφείλεται τοῖς νυμφαγωγουμένοις, γάμον αὐτὴν ὀνόμαζε, καὶ περισκόπει νύμφην· εἰ δ' εὐλογίας οὐκ ἂν

οὐδ'

quid dici poßit, permultum absit, quum "qui ad peregrinam illam commistionem conuenerunt, liquidò scientes se steriles ac ad gignendū inutiles conuenire, naturæ quasi insidiati sint. Ac sanè ob hoc duntaxat odio etiam ambo digni sunt: mulier, quòd quum coniugalis consuetudinis cupida fœcundo se iungere potuisset, infœcundum & "sterilem prætulerit: eunuchus verò, quòd vt in vanum Dominus benediceret, impotentia sua effecerit. Siquis porrò fundum ex quo alius aliquis fructus metat, vastet, & "incultū relinquat, an hunc tanquā malū atq; perniciosum odio habebimus, eiusq; si fieri potest institutum reprimemus: illi verò, qui fundum ex quo ratione præditum germē pullulet, desolat & inutilem reddit, tanquam nihil indignitatis cōmittat, id facere permittemus? Et " sanè quid quisquam dicat? Sed Paulus (inquiunt.) ait, MATRIMONIVM CONTRAHERE QVAM VRI SATIVS EST. *quapropter naturalis feruoris contemplatione cōiunctio prohiberi non debet. Sed tu qui Paulū laudas, ad Pauli verba attende. Matrimonium contrahere, inquit, id est per matrimoniale cōmercium cū muliere coniungi. Si igitur tua cū muliere cōmistio, consociatio matrimonialis, & benedictione quæ in matrimoniū coeuntibus debetur, digna est, matrimoniū illā nomina, & obserua vxorē: sin ne tantillæ quidem* bened

" Lego οἱ εἰς Ἰλὼ ἔκφυλον.

" Lego Ἰλὼ ἄκαρπον.

" Lego ἀφόγόν.

" Lego καί τί αὐτις φαίη;

Cap. 7. ad Corinth. 1.

οὐδ' ὄναρ ποτὲ μετάσχοις. (τίς γὰρ ἂν ἢ ποία ἱε-
ρολογία ἐπὶ τοῖς ἀπ' ἐναντίας μὲν συναπτομένοις
τῷ τοῦ πλάσαντος δόγματι, ἀπ' ἐναντίας δὲ τῷ
νόμῳ τῆς φύσεως, προέλθοι;) τί δὲ Παῦλον εἰς συμ-
φωνίαν ἕλκειν τολμᾷς τοῦ σοῦ ἀγάμου καὶ ἐκφύλου
γάμου; ἄλλως τε δὲ καὶ τοῖς ἀποτέμνουσι τούτων
τὴν ἀρρενοποιΐαν εἰ τοῦτο ἡ ἐπίνοια βούλεται (εἰ καὶ
σφαλερῶς καὶ θεῷ ἀντιπράττοντες ἥκουσιν ἐπὶ τὴν
πρᾶξιν) ὥστε μηκέτι δρᾶν αὐτοὺς ἅπερ ἄνδρες,
ἀλλ' ὅσα γε τὴν πρὸς τὸ θῆλυ γένος ἐπιθυμίαν
ἀπομαρᾶναι, καὶ τῆς εὐνῆς ἀνυπόπτους φύλακας
εἶναι (τοῦτο γὰρ ἡ κλῆσις ἐγγυᾶται) πῶς κατὰ τοῦ-
το δικαίαν οὐ χαλκεύουσι καθ' ἑαυτῶν ἀγανά-
κτησιν, δι' ὧν οὐ μόνον τῇ φύσει ἐχθρὰν προαί-
ρεσιν κέκτηνται, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐκείνοις, οἳ καὶ κα-
κοτέχνως, ὅμως σπουδὴν ἔθεντο πρὸς τὸ δόξαι
αὐτοῖς χρησίμους ὀφθῆναι, ἐναντιούμενοι ἀπε-
δείχθησαν; καὶ ξένον τι γένος ὑπάρχουσιν, μήτε
τῇ ἐξ ἀρχῆς προβαλούσῃ φύσει, μήτε τῇ μετὰ
ταῦτα μεταπλασαμένῃ κακοτεχνίᾳ συνοικειού-
μενοι; Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, τῶν εἴ τις εὐνού-
χων πρὸς γάμον ἥκων φωραθείη, καὶ αὐτὸν μὲν τῇ
τῆς πορνείας ὑποκεῖσθαι κολάσει, καὶ τὸν ἀντικρὺς
δὲ τολμήσαντα ἱερέα τὴν τοιαύτην συναρμο-
γίαν τελέσαι, τῆς ἱερατικῆς ἀξίας ἀπογυμνοῦ-
σθαι.

Περὶ

benedictionis vnquam capax fueris (quæ enim aut qualis consecratio in ijs qui simul contra Conditoris decretum, simul contra naturæ legem coniunguntur, locum habeat?) quid Paulum in approbationem cœlibis tui & peregrini matrimonij pertrahere audes? Ad hoc verò, si qui ipsis naturalem & propriam marium potentiam exsecant, hoc consilio id faciunt (tametsi vitiosè, ac quadam in Deum rebellione id faciant) ne amplius viros se exhibere queant, sed quãtum ad libidinis stimulos attinet, prorsus elanguescant, cubilisq; fidi & in quos suspicio non cadat, custodes sint (quod sanè ipse vocis sonus promittit) quomodo in hoc non iustam aduersum se indignationem cudent, quòd non solum inimicam naturæ voluntatem capessant: verumetiam illis " qui licet malitiosè, quomodo tamen ipsis videretur, vtiles illos red- dere studio habuerunt, aduersari deprehendantur? & quum nouum atque peregrinum sexum repræsentent, non tamen se neque initio attributæ naturæ, neque qua transformati sunt, malitiosæ arti accommodent? Propterea sancimus, vt si quis eunuchorum ad matrimonium procedere comperiatur, & ipse stupri pœnæ obnoxius sit: & qui sacerdos istiusmodi coniunctionem prophanato sacrificio perficere ausus fuerit, sacerdotali dignitate denudetur.

" Lego ei xij.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΕΙΣ ἀνάγκην τοῦ ὀμνῦναι τινὰ καθιστῶντα, αὐτὸν ἐπομόσασθαι πρότερον ἢ μὴν κακούργως οὐδὲ κακομηχάνως ἀπαιτεῖν τὸν ὅρκον. Διάταξις λθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΣΑ πρὸς εὐλάβειαν ὁρᾷ, ὅσα πρὸς δεξιότητα τρόπων, ταῦτα καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ καὶ τῷ κοινῷ τῆς πολιτείας εὐχὴν καὶ ἀγώνισμα τίθεμαι καὶ παρ' ἐμαυτοῦ προσεξευρίσκειν, εἴ τι δυναίμην, καὶ παρ' ἄλλων ἐξευρημένων τὴν οἰκείαν παρέχειν ὠφέλειαν. διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῖς ἄλλοις καὶ οὗτος ἡμῖν ὁ νόμος οἷον ἀποφθαρείς, τυχεῖν ἀναβιώσεως ἔδοξεν, ὃς κελεύει τὸν εἰς ἀνάγκην τοῦ ὀμνῦναι τινὰ καθιστῶντα, αὐτὸν ἐπομόσασθαι πρότερον ἢ μὴν οὐ κακουργίᾳ τὸν ὅρκον αἰτεῖν, οὐδ' ἀπὸ γνώμης δηλονότι κινουμένης, ἀλλὰ ζητούσης πίστιν λαβεῖν περὶ ὧν ἡ ἀμφιβολία κυμαίνει τοὺς λογισμούς. καλῶς γὰρ ποιοῦντος τοῦ θεσπίσματος δόξαντος τοῖς ἀρχαιοτέροις, οἱ νεώτεροι παρὰ φαῦλον θέμενοι τὸ ἐκεῖθεν ἀσφαλές, ὁρκίων χρείας προβεβλημένης, τὸν μὲν ἀπαιτούμενον ἀξιοῦσιν ὑπέχειν τὸν ὅρκον, περὶ δὲ τὸν ἀπαιτοῦντα ἐγνωκότος οὐδὲν πολυπραγμονοῦσιν. Ὁρίζει οὖν τὸ ἡμέτερον κράτος, κατὰ τὸ δόγμα τῶν πάλαι νομοθετησάντων, τὸν τύπον κρατεῖσθαι τῶν ὅρκων, καὶ τὸν λαβεῖν

ὅρκ

VT QVI IVSIVRANDVM DEFERT, PRIOR DE CALUMNIA IURET.

CONSTITVTIO XCIX.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVAECVNQVE *ad rectè cauendum spectant, quæcunque ad bonos mores pertinent, hæc & singulis & vniuersæ reipublicæ, quæ à me adinuenienda, dummodo poßim, aut ab alijs inuenta in publicum vsum deducenda petant & contendant, in medium pono. Ac id circo supra alias hæc etiam* "*lex, quæ eum qui aliquem ad iurandum adigit, se nullo dolo malo, neque facessēdi negocij animo, sed, vt rei cuius ambiguitate ratio ipsius æstuat, veritatem cognoscat, iusiurādū exigere, prius iurare iubet: quum velut disperierit, quæ reuiuiscat digna visa est: Quum enim id decretū rectè veterioribus placuisset, recētiores eius cautionē negligētes, delato* " *iureiurando, à quo exigitur, hūc id subire volunt: qui verò exigit, de eo nihil solliciti sunt. Statuit igitur nostra Maiestas, vt secūdū veterum legislatorū decretū iuramentorum forma seruetur: & qui ab aduersario auferre*

" L. 34. quî iusiurādū. De iureiur. siue vol. siue necess. ff.

* Lego ἐπαχθὲν.

ὡρμημένον παρὰ τοῦ διαμφισβητοῦντος ὅρκον μάρτυρος, αὐτὸν πρότερον ὃ ζητεῖ παρασχεῖν τῶν οἰκείων τρόπων ἔλεγχον, ὡς οὐ κακομηχάνως, ἀλλ' ἀναγκαίως καὶ σὺν ἀπροφασίστῳ χρείᾳ πρὸς τὴν τοιαύτην ἦλθεν ἀπαίτησιν. οἶμαι γὰρ, οὕτως ἀμφοτέρων πρὸς τὸ ἐπομνῦσαι καθισταμένων, ἢ πάντως λαμπροτέραν ἐπὶ τῶν ὅρκων προϊέναι τὴν ἀλήθειαν, ἢ τούτοις ὑποστολήν τινα δέξασθαι, καὶ οὐχ οὕτως προχείρως καὶ μετὰ προόδου ἑτοιμοτέρας, ὥσπερ νῦν προϊόντες ὁρῶνται, προάγεσθαι.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΑΠΤΟΜΕνων οἰκετικῶν προσώπων ἐλευθέροις.

Διάταξις ρ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΥ γνώμης ὄντες οἱ νόμοι γεννήματα, τῇ ἑαυτῶν συνταξίᾳ καὶ διαθετήσει καὶ περὶ τῶν μὴ πάνυ συχνῶς ἐπιχωριαζόντων ἀνθρώποις ἀμφισβητημάτων προαίρεσιν ποιοῦνται συνεισάγειν βοήθειαν. τοιαύτης δ' ὄντες φιλανθρωπίας, πῶς οὐ πολὺ πλέον εἰκότως περὶ τῶν ἐν βίῳ διὰ παντὸς στρεφομένων τὴν μέριμναν ἀναλήψονται; οὐ γὰρ τὸ ἐπιμελὲς περὶ τῶν ἔλαττον λυπούντων

iusiurandum conatur, quã fidem ex alijs quærit, de moribus suis prius ipse præstet: quòd nempe non dolo, sed necessario & ineuitabili de causa ad deferendum iusiurãdum procedat. Existimo enim, quum ambo ita ad iurandum adigentur, aut dilucidiorem in iuramentis extituram veritatem, aut hos aliquo modo reprimendos, neque tam promptè alacriq; gressu atque nunc progredi videntur, ad deferendum iusiurandum prodituros.

DE SERVIS QVI LIBERIS IN MATRIMONIVM CONIVNGVNTVR.

CONSTITVTIO C.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

LEGES, *quia ex benigno iudicio prognatæ sunt, bona sua ordinatione & moderamine ijs etiam controuersijs quæ non admodum crebrò in res humanas incidunt, auxilium ferre instituunt. At verò quum tantæ benignitatis sint, quomodo non longè magis eorum quæ in hominum vita aßiduè versantur, curam suscipient? Si enim "medicus quispiam ijs quæ minus*

" Ex his Græca recte restitui posse puto.

τῶν εἰς φροντίδα φέρων, τὰ μᾶλλον ἀνιῶντα παρορῶν, οὐ δὲ τὴν περὶ τοῦ λυποῦντος ἔλαττον ἐπιμέλειαν δέξεσθαι ἂν εἰκότως προμηθοῦς ποιεῖσθαι. διὰ τοῦτο δὴ τῷ τοῦ νόμου ἀξιώματι πλέον εἰς σεμνότητα νέμοντες, τὸ μέχρι νῦν ὑπὸ συνηθείας διοικούμενον, φαμὲν μὴ δὲ τὸ περὶ τοῦ τῆς ἀνίσου τύχης ἐλευθέρου τε καὶ δουλευούσης, νυμφαγωγοῦντος ἔρωτος, πρὸς συζυγίαν ἁρμόζεσθαι φιλονεικούντων, τῇ νομίμῳ περιλήψει ἀποδιδόμενον καὶ θεσπίζομεν, ἐὰν ἐλευθερίᾳ τιμώμενον πρόσωπον δουλικῆς ἕλοιτο γάμου τύχης, ὑπὸ δυσὶ τούτοις τοῦ γάμου ἔχουσι πράγμασι συνίστασθαι τὴν συνάφειαν. ἢ γὰρ καὶ τὴν ἴσην ἀναλαμβανέτω τύχην ὁ τῷ δουλικῷ προσώπῳ διὰ τὸν ἔρωτα συμπλεκόμενος, ἢ καταβολὴν προσομολογείτω τιμήματος, δι' οὗ ἀπολελυμένον τῆς δουλείας τὸ ὑπ' αὐτῆς κατεχόμενον μέρος, τῆς ἐλευθερίας γενήσεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἂν δεήσει καταβαλεῖν, οἷον ἀρραβῶνα τινὰ τοῦ ἀνίσου γάμου, τὸν εἰς κοινωνίαν ὑπεισιόντα δουλικῆς ὁμιλίας. Τοὺς δέ γε δεσπότας ὁρίζομεν μηδ' αὐτοὺς ἀφιλανθρωπότερον διατίθεσθαι, ἀλλὰ δουλεύειν μὲν προελόμενον τὸ πρόσωπον ὃ τοῦ οἰκετικοῦ μέρους ἠρέτισεν εἰς συνάφειαν, ἔργον εἶναι τῆς δουλείας τὴν τοῦ δεσπότου ἀποτελοῦντησιν, ἧς ἀπαντώσης ἐλευθέρους ἀφίεσθαι μετὰ τῶν οἰκείων παίδων, εἴ γε καὶ παῖδας ὁ γάμος αὐτοῖς ἐχαρίσατο· εἰ δὲ μὴ συνέθοιτο δουλεύειν, μήτε τὴν ἀποπλήρωσιν τοῦ τιμήματος ἐκ τοῦ ἑτοίμου ῥᾴδιος εἴη παρασχεῖν, τῆς μὲν ἐλευθερίας κατὰ βίαν οὐ ζημιωθήσεται, θητεύων δὲ παρὰ τῷ αὐτῷ δεσπότῃ, ἐφ' ἑκάστῳ ἔτει τοῦ μισθοῦ δυσὶ λογιζομένου νομίσμασι, διαρκέσει τοσούτοις ὑπηρετῶν χρόνοις, ὅσοι τὴν ὁμολογηθεῖσαν τιμὴν συγκεφαλαιωσάμενοι, μέλλουσιν ἀποπληρῶσαι τῷ δεσπο-

angunt curam adhibeat, quæ verò magis angunt negligat: id quod minus angit, non per peritiam & prudentiam curare videatur? Eapropter *legum dignitati plus maiestatis attribuentes, quod hactenus ex consuetudine diiudicatum est, de iis "nempe qui ex inæquali fortuna (libera videlicet & seruili) amore instigante in matrimonium coniungi contendunt, in legem includimus: ac sancimus, vt si homo liber seruilis personæ nuptias sectetur, sub duplici hac conditione matrimonium ineatur, vt is aut æqualem cum seruili persona, cui per amorem associatur, fortunam suscipiat, aut precium, quo illa seruitute liberata in libertatē perueniat, soluere promittat.* Atque hoc quidē, *tanquam inæqualis matrimonij arrhā quandam, eum qui consuetudinis societatem cum seruili persona init, persoluere oportebit. Statuimus verò etiam, ne domini hac in re se inhumanius gerāt: &, si persona quæ seruū in matrimoniū delegit, seruire " malit,* vtriusq; *seruitus domini morte terminetur: eaq; vbi inciderit cū liberis, si quos ipsis matrimoniū largitū est, dimittantur liberi: sin in seruitutē non consentiat, neq; in prōptu habeat vnde precium plenè persoluat libertate per vim " mulctetur: sed seruiens apud eundem dominum, mercede quotannis binis solidis æstimanda, seruitutem tot annis duret quot pacto precio in plenam summam deducto*

" Consule tit. De liberali causa.

" Lego ἐξ ἀλλαμῶν τ προσώπου.

" L. 3. De liber. causa. C.

τὴν τελείως ἀπέχοντα τὴν ὑπὲρ τοῦ δούλου λῆψιν. καὶ μηδὲν δύλογεμ' ἔτι πρὸς τὴν κατοχὴν ἀποφερόμενον.

ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΩΝ ΕΝ συντροφίᾳ ὄντων, καὶ τοῦ ἑνὸς μέρους, ἐλευθερωθέντος.

Διάταξις ρα.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

ΟΥ μόνον ὁ τὴν ἀρχὴν ἐξ ἐλευθερίας καὶ δουλείας γινόμενος γάμος, ἀλλὰ καὶ ὃν οἱ κοινῶς ὑπὸ δουλείαν τελοῦντες καὶ διὰ τύχης ὁμοίας ὑπῆλθον, καὶ οὗτος πολλάκις ἑνὸς αὐτῶν, εἰ οὕτω τύχῃ, παρὰ τοῦ δεσπότου λυθέντος, δουλείας τοῦ ἑτέρου μέρους τοῦ δεσμοῦ μὴ συναπολυθέντος, εἰς ἀνισότητα καθιστάμενος, ἐκ τοιαύτης αἰτίας, οὐκ ὀλίγης ἀμφιβολίας καὶ ζητήσεως, ἐκ τοῦ μὴ τυχεῖν νομικῆς διακρίσεως, ἔξιν ἀνακινῶν καθορᾶται. ὀφειλόμενον οὖν καὶ τοῦτο νομισθὲν τῷ ἡμετέρῳ κράτει τῆς προσηκούσης τυχεῖν διαλύσεως, τὸν δι' οὗ ῥυθμισθήσεται νόμον ἀπείληφε. τί δὲ τὸ νομοθέτημα; Κελεύομεν τὸ τῆς δουλείας ἀπηλλαγμένον μέρος, αὖ τὴν πρὸς τὸ καταληφθὲν δουλεύειν συνάφειαν ἀγαπᾷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον τύπον ἐπὶ τῆς ἐξ ἐλευθερίας

dominum satis pro seruo accepisse, neque iustam causam ad detinendum amplius habere, sunt ostensuri.

DE SERVIS CONIVGIBVS, SI ALTER ILLORVM LIBERTATE donetur.

CONSTITVTIO CI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NON *solùm quod inter personā liberā & seruilem ab initio cōtrahitur matrimoniū, sed quod cōmuniter in seruitute degentes in pari fortuna contraxerunt, hoc etiā, altero illorū fortè à domino libertate donato, altero verò in seruitute retento, ad inæqualitatem redactū, ex istiusmodi causa valde contentiosas ambiguitates & quæstiones; eo quòd lege dijudicatum non sit, persæpe exsuscitare conspicitur. Quum itaq; hoc quoq; à nostra Maiestate lege conceptum, cōuenienter distingui deberet, hāc per quam rectè dijudicetur legē accepit. At verò quæ illa lex? Iubemus, vt si seruitute liberata persona, cōiunctioni eius quæ in seruitute relicta est acquiescat, secundū for-*

ρίας καὶ δουλείας συναρμοζομένων, τὸ συνοικέσιον ἀδιάῤῥηκτον ἔχειν. δεῖ γὰρ τὸν τῆς διδομένης ἐλευθερίας αὐτῷ μὴ ἀντιποιεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἐξ ἴσου τὸν δούλειον ὑποβεβηκέναι ζυγὸν τῷ ἑτέρῳ μέρει, ἄχρις ἂν ἡ τέλειος ἡμέρα τοῦ βίου συναντήσῃ τῷ τὴν κυριότητα λαχόντι τοῦ μὴ ἀφειμένου τῆς δουλείας προσώπου· ἢ, ἐὰν πρὸς τὸ ἀξίωμα τῆς ἐλευθερίας οὐκ ἀποδύηται, τὴν ὑπὲρ τοῦ συζύγου μέρους ὁμολογήσει τιμὴν συντελέσασθαι. εἰ δὲ τοῦτο μὲν ὀπίσω ῥίψοι φροντίδος, ἀφορμὴν δὲ τὸ οἰκεῖον ποιούμενος αὔετον, πρὸς τὸ οἰκεῖον σχῆμα τοῦ βίου ἀναρπάζειν πειραθείη τὸ καταληφθὲν εἰς δουλείαν μέρος, μὴ μόνον ἐκ τῆς αὐθαδείας ταύτης μηδὲν ἐξανύειν, μηδὲ ἰσχὺν ἔχειν ἐλευθερίαν ἑτέρῳ χαρίζεσθαι· ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐκείνου ἧς ἔλαβεν ἐκπίπτειν τιμῆς, καὶ πάλιν ὑποκύπτειν τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας, ἅτε δὴ γνώμῃ περιυβρίσαντα μοχθηρᾷ χρηστὴν καὶ εὐεργέτιδα τοῦ ἰδίου δεσπότου προαίρεσιν, καὶ τὴν ἐκείνου κρίσιν ἀπονοηθέντα παρὰ φαῦλον ποιήσασθαι, ἣν ἐχρῆν δι᾽ αἰδοῦς ἄγειν καὶ εὐλαβείας.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΘΑΛΑΣσίων χωρίων πρὸς ἐποχῆς κατάστασιν ἀνὰ μέρος μὴ ἀρκούντων, καὶ ἄκοντα τὸν μὴ θέλοντα ἄγεσθαι.

Διάταξις ρβ'.

mam " *de personis liberis & seruilibus matrimonio coniungendis lege comprehēsam, matrimonium indisruptum maneat.* Oportet enim, *vt aut datam sibi libertatem non vsurpet, & æqualiter cū altera libertate non donata seruitutis iugū subeat, donec extremus vitæ dies domino obueniat: aut, si quidē libertatis dignitatem exuere nolit, pro adiuncta sibi persona precium se soluturā promittat. Cæterum si hoc negliget, & ex libertate sua occasione arrepta, in seruitute relictam personā in suæ vitæ statū abripere conetur, non solùm non hac arrogantia quicquam efficiat, neq; alteri libertatē donandi potestatem habeat: verumetiam ipsa quam libertatem nacta est, hac excidat, rursumq́; seruitutis iugo collum subdat: vtpote quæ ingrato animo benignæ domini sui ac beneficæ voluntati iniuriam intulerit, eiusq́; iudicium, quod reuereri & venerari debebat, tanquam per rebellionem contemnere cogitarit.*

" Cōst. proximè præcedente.

DE PRAEDIIS MARITIMIS AD REMORAS PISCATORIAS constituendas seorsum non sufficientibus: & , vt inuitus etiam ad societatem adigatur.

CONSTITVTIO CII.

Idem

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ ΤΩ͂Ι ΑΥ̓ΤΩ͂Ι.

Μέγα τῷ βίῳ χαρίζεται ἡ σὺν φρονήματι καὶ λογισμῷ τῶν πραγμάτων κοινώνησις. καὶ γὰρ καὶ δυνάμεώς τινι παρούσης, ἐκ τοῦ κοινωνεῖν ἑτέρῳ παραπλησίως εὐποροῦντι δυνάμεως, μᾶλλον ὀνησιμωτέρα καθίσταται ἡ δύναμις. καὶ πλουτοῦντες δὲ τρόπον ἄλλον τὸν πλοῦτον κοινοποιήσαντες, γλυκύτερον τῶν ἀπὸ τοῦ πλουτεῖν ἀπολαύουσιν εὐπαθείας· καὶ προσχωρούσης πενίας, οὐκ ἀπορήσει παραμύθιον εὑρεῖν ἡ ἐν τοῖς ἔργοις κοινότης, δι' οὗ τὸ σφοδρὸν ἀλυπότερον εἴη τῆς προσχωρίας. ἀλλ' ὄντος οὕτω καλοῦ καὶ χρησίμου τοῦ κατὰ βίον κοινωνήματος, ἔστιν ἥ τις ἐνδυομένη κακία ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς, ἣ μόνον ἑτέροις ἐμποδὼν καθίσταται πρὸς ὠφέλειαν, ἀλλ' αἱρεῖσθαι πείθει τοὺς θάλποντας αὐτὴν, ἀγαπᾷν καὶ τὰ οἰκεῖα καταβλάπτεσθαι, ἢ συγχωρεῖν, ἐν τῷ κοινωνῆσαι τοῖς πλησίον, προστιθέναι τὶ κέρδος αὐτοῖς. Τοιοῦτόν τι προσῆλθε ταῖς ἡμῶν ἀκοαῖς γινόμενον ὑπ' ἐνίων, οἳ θαλαττίας νομὰς εὐποροῦντες, καθ' ἑαυτὴν μὲν οὐ μέγα τι φέρειν κέρδος δεδυνημένης, σὺν δὲ τῇ γείτονι καὶ προσπαρακειμένῃ κοινωνούσης, μᾶλλον τὴν ὠφέλειαν ἀποδιδούσης, οὐ βούλονται, διὰ τὸ κακόγνωμον, ἀναδέχεσθαι κοινωνίαν, οὐδὲ τὰ ἑαυτῶν καταμιγνύειν τοῖς γειτονεύουσι χωρίοις, ὡς ἂν ἀμφοτέροις ὑπάρξῃ τὶ κερδαίνειν· ἀλλὰ προκρίνουσι καὶ τὰ ἴδια

ζημι

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

MVLTA "cumulatim bona mortalium vitæ confert prudenter & cum ratione instituta rerũ cõmunio. Etenim qui viribus valet, ſi cum altero, qui ſimiliter viribus valeat, communicet, longè præſtantiores atque vtiliores eius vires fuerint: & diuites, ſi diuitias communes faciant, maiorem ex diuitijs voluptatem capiant: denique ſi paupertas premat, operarum communio conſolatione, qua paupertatis acerbitas mitigetur, non indigebit. Verùm quum adeò commoda atque vtilis in communi vita communio & ſocietas ſit, mirabilis quædam hominum animos ſubiens prauitas, nedum alijs ad vtilitatem impedimento eſt, verumetiam qui ipſam fouent, vt rebus ſuis nocere, quàm vt inita cum vicinis ſocietate ipſis aliquid lucri accedat, permittere malint perſuadet. Ac tale quiddam certè de nonnullis audiuimus, qui quum maritima prædia habeant, quæ per ſe non ita multum lucri adferant, cum vicino autem & adiacente prædio communicatione coniuncta, vberiorem vtilitatem reddant: ſocietatem inire, neque illa cũ vicinis prædijs commiſcere (qua ratione ambo aliquid lucrari poſſent) per malignitatem nolunt: ſed contrà, ſeipſos etiam damno affi-

" Recurre ad cõſt. 57.

cere

ζημιοῦν. εἰ καὶ τῷ γείτονι πεφηνότες εἶησαν ἐπιζήμιοι. Ἀλλὰ γὰρ, εἰ καὶ πρὸς τὴν ἑαυτῶν βλάβην ἀναισθήτως οἱ τοιοῦτοι διάκεινται, καὶ κακῶς ἑαυτοὺς διατιθέντες, ὑπὸ κακοφροσύνης ὀλιγωροῦσι τοῦ πράγματος, ὥσπερ τὰ χαλεπὰ τῶν θηρίων, πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν ὁρμῶντες, ἵνα κακοποιήσωσι τοὺς πελάζοντας· ὅμως οὐκ ἀνέχεται τοιαύτην κακίαν ἡ βασιλεία ἡμῶν τῷ βίῳ παῤῥησιάζεσθαι, οὐδ' ἐπεὶ ἐκεῖνοι προνοίας ὀφειλούσης οὐ τοὺς ἀνάξιοι τυχεῖν, διὰ τοῦτο καταλείψομεν ἀβοηθήτους· μέρος δέ τι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν μὲν προνοούμενοι, μάλιστα δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ γειτονοῦντος μέρους, ὃ λυμαίνεται κακῶς ἡ τοιαύτη μισανθρωπία, θεσπίζομεν, ἐπὶ τῶν τοιούτων παραθαλασσίων χωρίων, ἐφ' ὧν ἰδίᾳ καὶ ἑκάστη μοίρα πρὸς ἐποχὴν οὐκ ἐξαρκεῖ κατάστασιν, ἀνακοινοῦσθαι τὰ μέρη· ὥστε διὰ τῆς τοιαύτης ἀνακοινώσεως τοὺς κτήτορας ἐκ τῶν οἰκείων καὶ ὠφελεῖσθαι κτημάτων, καὶ, μὴ βουλομένου θατέρου κοινωνεῖν προσώπου, πρὸς τὴν κοινωνίαν ἄκοντος συνωθουμένου. φιλάνθρωπον γὰρ καὶ ἄκοντά τινα μεταλαχεῖν ἴσμεν εὐεργεσίας· ἐνταῦθα δὲ πολὺ μείζων ἡ φιλανθρωπία, μὴ μόνον ἄκοντος εὐεργετουμένου τοῦ μὴ συνιέντος τῆς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ παραλόγως αὐτῆς ἀποστερουμένου, μὴ τὴν ἀποστέρησιν ὑπομένοντος.

Περὶ

cere malunt, dummodo vicino nocumento sint. Verumenimuerò tametsi damnum suum tales agnoscere nolint, suaq́; malè administrantes, vtilitatem per improbitatem negligant, tanquam immanes belluæ, vt propinquos lædant, in sua vulnera proruentes: non tamen istiusmodi malignitatem in communi vita Imperatoria nostra maiestas insolescere patitur: neque quia illi vtili cura digni non sunt, auxilio vacuos relicturi sumus. Quare ex parte aliqua ipsis, præcipuè verò vicino, quem ista inhumanitas malè torquet, prospicientes, sancimus, vt si istiusmodi prædia mare versus non adeò singula lata sint, vt septi remoratorij constituendi ius habeant, eius iuris consequendi causa communione coniungantur: quò per istiusmodi communionem domini ex suis possessionibus vtilitatem sentire poßint: & , si dominorum alter communionem facere nolit, ad illam inuitus etiam compellatur. Quum enim quamuis inuitus aliquis beneficij particeps fit, id benignitatem etiam esse persuasum habemus. Hic autem longè maior se exerit benignitas, vbi non solùm qui beneficium non agnoscit, illo tamen afficitur: verumetiam qui illo iniquè priuabatur, id sentit & percipit.

DE

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΘΑΛΑΣσίοις νομαῖς ποιουμένων κοινωνίαν, πρὸς ἐποχῆς ὑπόστασιν.

Διάταξις ργ.

ΕΙΩΘΕ μὲν, ἐπὶ τῶν γινομένων κοινωνημάτων, πολλάκις ὁ τὸ πλέον μέρος ἐν τῇ κοινωνίᾳ συνεισφέρων, τὸ πλέον τοῦ κέρδους πορίζεσθαι· καὶ καλῶς οἷς ἂν οὕτως ἀρεστὸν ὀφθῇ, τὸ πρᾶγμα γίνεται. πλὴν οὐδὲ διὰ τοῦτο καλῶς, ἐπὶ τῶν θαλαττίων χωρίων κοινωνίας γεγενημένης, ὁ τὸ πλεῖστον ἔχων ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ, τοῦ τὸ ἔλαττον ἔχοντος δίκαιος ἀποφέρεσθαι μείζονα κέρδους ἀπόλαυσιν. οἷον, εἰ τῷ μὲν ἑκατὸν εἴησαν ὀργυιαὶ, κατ' ἰδίαν ἐξουσίαν καὶ κτῆσιν διαφέρουσαι, τῷ δὲ μὴ τοσαῦται, πολὺ δὲ ἐλάττους, καὶ ταύτας ἡ κοινωνία πρὸς ἕνωσιν καταστήσασα, τὴν ἐκεῖθεν ὠφέλειαν χορηγοῖ· δι' ἴσου τοῖς κοινωνοῖς δὲ λέγομεν ὑπονεμῆσθαι τὴν πρόσοδον, ἀλλ' οὐχὶ πλείστῳ μέρει τὴν διανομὴν καὶ ἐλαχίστῳ προσῆχθαι. διὰ τί; ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πράγμασι (φημὶ δὲ ἐν συνεισφορᾷ χρημάτων, ἢ βοσκημάτων, εἰ βούλοιτο δέ τις, καὶ τόπων κατὰ τὴν γῆν ὑπαρχόντων) ἑκάστῳ τῶν εἰς ἕνωσιν μερῶν συνιέντος ἱκανὸν καθ' ἑαυτὸ προσωφελῆσαι τὸν κεκτημένον, ὁπόσον καὶ δυνατὸν ὠφελεῖσθαι· ἐν δὲ ταῖς θαλαττίαις νομαῖς οὐχ ὁμοίως ἔχει. ἐπεὶ μηδ' ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων, οὕτως ἡ θαλαττία μερὶς

ἐφ'

DE IIS QVI DE MARITIMIS PRAEDIIS AD CONSTITUENDAS REMORAS PISCATORIAS SOCIETATEM INEUNT.

CONSTITVTIO CIII.

IN *societatibus vsitatum est, vt ferè qui plus contulit, idem plus lucri sentiat.* Et *rectè sanè negotium instituunt, inter quos ita conuenit.* Veruntamen *de maritimis prædijs societate inita, non ideo rectè, cuius prædium latius est, eo cuius arctius est, maius lucrum auferat.* Exempli *gratia, huius prædium centum passus latũ sit, illius verò longè angustius, si hæc coniungens communio inde vtilitatem suppeditet, vt æqualiter, non autem secundum cuiusq; portionem, prouentus inter socios diuidatur; rationi consentaneum est. Quid ita? Quia in alijs negotijs (in collatione pecuniarum nempe, aut pecorum, aut etiam, si quis ita velit, terrestrium locorum)* 1 *vnaquæque res quæ in communionem* 2 *coijt, per se domino, quantum eius natura fert, vtilis esse poßit: in maritimis verò prædijs id similiter se non habeat.* Nam *non quemadmodum illa, sic quoque maritimi iuris*

1 Lego ἕκαστον.
2 Lego συνιέντων.

ἐφ' ἑαυτῇ ἐπιμεριζόμενον τὸ ἴδιον ἔχει κέρδος. οὐ γὰρ διὰ παντὸς ἕστηκεν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἡ ἄγρα προσμένουσα τοὺς θηρῶντας· ἄλλως τε δὲ καὶ τοῦ δοκοῦντος πλείονος μέρους, διὰ τὴν ἐλάττονα ἔνδειαν ἀχρήστου τυγχάνοντος. τίς γὰρ ἐξ ἀτελοῦς χρῆσις ἢ ὄνησις; ἡ δὲ προσθήκη τοῦ ἐλάττονος, ἀναπλήρωσις γινομένη τῆς ἀτελείας, καὶ χρήσιμον δείξασα τὸ μὴ καθ' ἑαυτὸ χρησιμεῦον, εὔλογον ἂν εἴη τὴν ἰσομοιρίαν τῷ κτήτορι χορηγεῖν τῆς ἐπιλαγχανούσης χορηγίας, ἐκ τοῦ μείονος μὲν νομιζομένου μέρους, οὐδὲν δὲ συντελοῦντος χωρὶς τῆς συνεισφορᾶς τοῦ ἐλάττονος. Διὰ τοῦτο οὖν καὶ νόμον ἡ βασιλεία ἡμῶν ἐκφέρει τὸν ἀπό γε τοῦ νῦν νομίμῳ δικαιοσύνῃ περὶ τούτου διευθετοῦντα· καὶ ὁρίζομεν, ἐὰν δύο τινῶν θαλαττίων μερίδων ἕνωσις γένηται πρὸς ὑπόστασιν ἐποχῆς, μία δ' αὐτῶν ᾖ μείζων, ἑτέρα δὲ ἐλάττων, ἴσῃ διανομῇ τὸ κέρδος ἐπέχειν τοὺς μερίδος ἑκατέρας δεσπόζοντας.

ΠΕΡΙ ΕΠΟΧΩΝ ΜΗ ἐχουσῶν τὸ ἐκ τοῦ νόμου διάμετρον.

Διάταξις ρδ'.

portio " in se considerata, peculiare lucrum habet. Non enim præda ibidem semper loci consistit, tanquam venatores expectans. Alioqui verò, etiam quòd maior portio, propter " minoris defectum inutilis sit. Quis enim ex re imperfecta vsus aut vtilitas? Additio autem minoris quum imperfectionem expleat, quodq; per se ad nihil conducat, vtile reddat, " rationi consentaneum sit, vt vtilitatis ex maiore portione, quæ citra accessionem minoris nihil emolumenti adferat, prouenientis æqualem partem domino suppeditet. Propterea igitur legem etiam quæ deinceps iustè hoc gubernet, Imperatoria nostra maiestas profert. Statuimus verò, vt si duarum maritimarum portionum, quarum altera maior, altera verò minor sit, ad constituendas remoras piscatorias in communionem coniunctio fiat, vtriusq; portionis domini ex æquo inter se lucrum diuidant.

" Lego ἐπιμεριζομένη.

" Lego ἐλάττονος.

" Malim εὔλογος.

DE PISCATORIIS REMORIS INTER QVAS LEGITIMUM interstitium non est.

CONSTITVTIO CIIII.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥλιανῷ τῷ αὐτῷ.

Ἐπειδὴ ἐν ταῖς γείτοσιν ἐποχαῖς συμβαίνει πολλάκις, ὡς τῆς ἐκ τῶν γειτόνων ἀποστάσεως μὴ τὸ νενομισμένον σωζούσης μέτρον, κινεῖσθαι φιλονεικίας καὶ ἔριδας· ὁρίζομεν καὶ περὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων, ὥστε τὸ διωκόμενον μέρος, ἐπειδὰν νομίμως ἁλίσκηται, παρούσης μὲν εὐπορίας τόπου, ποιεῖσθαι τῆς ἐποχῆς ἀναμφιβόλως τὴν μετάστασιν, ἔνθα μὴ μέλλοι γραφὴν ὑπομένειν ὡς παρορῶν τὸ τοῦ νόμου διόρισμα· μὴ παρούσης δὲ χώρας ἐφ' ἣν μεταστήσεται, τῶν χρόνων ἐπιτηρεῖσθαι τὴν πάροδον, ὅσοις ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ ὑπ' ἔγκλημα πίπτοντος ἔσχηκεν ἡ ἐποχὴ τὴν πῆξιν. κἂν μὲν ἐπιδημοῦντος τοῦ διώκοντος, καὶ μηδὲν ἐπιμαρτυρουμένου, ἔτεσιν ἐπὶ δέκα τὴν στάσιν ἐκέκτητο, διαμενέτω αὐτὴν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀμετακινήτου χώρας. εἰ δ' ἀποδημοῦν ἦν τὸ τὴν ἔγκλησιν ὑποβαλλόμενον πρόσωπον, οὐκ ἐξαρκέσει πρὸς τὸ ἀμετακίνητον ὁ δεκαετὴς χρόνος, ἀλλὰ δεήσει καὶ τοσοῦτον ἕτερον προσεξαριθμεῖσθαι, ὡς εἶναι τοὺς σύμπαντας εἴκοσι χρόνους. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ διορισμὸς ἐπὶ προσώπων ἰδιωτευόντων. ἐκκλησίαι δὲ καὶ μοναστήρια, καὶ εἴ τις ἄλλος εὐαγὴς οἶκος, καὶ ὅσα πρὸς τὸ δημόσιον ἀναφέρεται, τὸν ῥηθέντα παρόψεται χρόνον, μέχρι τεσσαρακονταετίας τῶν δικαίων αὐτοῖς διασωζομένων. ἴστω δὲ περὶ τῆς ἐπαρχικῆς ἀποθεσπίζοντες στάσεως, ὅσαι διὰ χρόνων παραδρομὴν τὸ ἀκίνητον ἕξουσι, κωλυόμενον τοῦ προθυρίου κέρδους μὴ στερεῖσθαι οὖν τὴν ἔγκλησιν ποιούμενον, κἂν μὴ τὸ κράτος ἔσχε καθάπερ τῆς ἐκδιώξεως, διὰ τὴν ἀναφανεῖσαν τοῦ χρόνου ἀντίπτωσιν.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

QVANDOQVIDEM *sæpe vsu uenit, vt quū legitimo interuallo vicinæ inter se remoræ piscatoriæ non distent, contētiones atq; lites exsuscitentur: de ijs etiā cōtrouersijs statuimus, vt reus vbi legitimè conuictus fuerit, si loci spaciū patiatur, eò remoras transferat, vbi tanquam legis præscriptum despiciat, litem subiturus nō est: si verò quò transferat locus nō sit, annorū curriculum obseruetur, quot in litigioso loco remorarū septum fixum fuerit: & si actore præsente, nullamq; protestationem interponente decē annos constiterit, immotum eodem in loco permaneat: at si actor peregrè sit, vt septum non moueatur, decennium nō sufficiat, sed alterum annumerari oporteat, vt anni omnes viginti sint. Atq; hoc quidem præscriptum in prophanis obtineat. Ecclesiæ verò & monasteria, & si qua alia venerabilis domus, tum deniq; quæcunque ad fiscum referuntur, quum ipsis ad annum quadragesimum iura conseruentur, dictū tempus despicient. Ac sic quidem de remorarum* " *statione, quæ propter temporis longitudinem moueri nō poßint sancientes, iubemus, ne actor maritimæ oræ emolumento priuetur: tametsi quod tempus elapsum sit, obtinere* " *litem non potuerit.*

' Lego τῶν ἐποχικῶν, & mox ςάσεων.
" quicquid pro καθάπερ reponas, omitti poterit.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΑΝ ΑΡχων τὶς ἁλῷ δημοσίων πραγμάτων κλέπτης.

Διάταξις ρε.

Καλὸν μὲν ἡ ἐκ τῶν νόμων ἐπαγομένη τιμωρία καὶ κόλασις, ὅτι σωφρονίζει τὸ ἄτακτον, καὶ ἄκοντας ἀναστέλλει δι' ἐπὶ τὰ πονηρὰ ῥύμης τοὺς προπετεῖς ἐπὶ κακίαν. καλὸν δὲ ὅτι τὴν προσήκουσαν τοῖς νόμοις σώζει φιλανθρωπίαν ἡ κόλασις, καὶ μὴ ταύτης ἐλαυνομένη διελέγχεται, μηδὲ προφάσει τοῦ σωφρονίζειν ὠμοτάτην ἐπιδεικνύει προαίρεσιν· ἐπεὶ καὶ πατὴρ, ἕως μὲν φιλανθρώπως κολάζει πταίσαντα τὸν παῖδα, καὶ τῆς προμηθείας ἐπαινετὸς καὶ τῆς κολάσεως· ἐπειδὰν δὲ τοῦ πρέποντος παρὰ γνώμης ἐκπίπτῃ, οὐ κατὰ λόγον πατρικῆς φιλανθρωπίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ χαλεπωτάτου τρόπου τὴν ποινὴν ἐπιτίθησι τῷ παιδίῳ, οὔτε πατρικῶς παιδεύει, καὶ πρὸς ἀποδοχὴν οὐδὲ ἔστι τῆς χαλεπότητος. εἰ δὴ πατέρες οἱ νόμοι σὺν ἀληθείᾳ τυγχάνοιεν (ὥσπερ δὴ καὶ τυγχάνουσι) πάντας ἀκόλουθον κατὰ λόγον τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τὰς ποινὰς τούτους ὁρίζειν, ἀλλὰ μὴ βιαίαν τινα καὶ πολὺ βαρυτέραν τοῦ πταίσματος ἐπιφορτίζειν τὴν τιμωρίαν. ποῦ γὰρ νομίμου παιδαγωγίας, ποῦ δὲ τῶν ἐν κρίσεων ἱερῶν, τὸ τιμωρεῖσθαι θανάτῳ τὸν μὴ θανάτου τινὶ δεδραγμένον παραίτιον; καὶ ἱερῶν μὲν πάντως οὐκ

SI MAGISTRATVS ALIQVIS RES FISCALES FVRATUS esse deprehensus sit.

CONSTITVTIO CV.

LAVDABILIS *res est legitima castigatio & pœna, quòd incomposita emendet: & ad mala propensos, ne in illa proruant, vel inuitos restringat.* Laudabilis est (inquam) *quando legibus conuenientem seruat clementiam, neq; hanc excedere argui potest, neque verò castigandi prætextu crudeliorem se exhibet. Quando & pater, donec benignè delinquētem filium castigat, simul prudentiæ, simul castigationis nomine laudandus est: vbi verò, paterno affectu abiecto, non vt patrem decet, sed atrocem in modum pœnam filio infligit, non paterno more castigat, neque quisquam* " *atrocitatem approbat. Ac sanè si leges reuera reipublicæ parentes sunt (quemadmodum sunt profectò) requiritur omnino, vt pro ratione delictorū pœnas etiam constituant: nequaquam verò immanem aliquam, multóque quàm pro delicti modo grauiorem pœnam imponant.* Nam *quomodo id legitimæ est correptionis, quomodo inde manātis medicationis, si qui cuiquam mortem intulisse cōuictus non sit, morte puniatur?* Medici

" Mutari necne ἀδεὶς ἔςαι debeat, viderit cui vacat: mihi sensum expressisse satis est.

οὐκ ἀποτόμως τὴν τῶν μελῶν ἐπιψηφίζοντι τομήν· νόμος δέ, ὁ συμπάθειαν ἀσυγκρίτως ἐπαγγελλόμενος κρείττονα τῆς ἰατρικῆς συμπαθείας (εἴ γε τῇ μὲν περὶ τὰ σώματα τῆς εὐεργεσίας ὁ σκοπός, νόμοι δὲ σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τοῖς σώμασι διδόασι τὰς εὐεργεσίας) τοσαύτην ἀποτομίαν κατὰ τῶν οὓς προαιροῦνται θεραπεύειν ἐπιδείξονται; Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ὁ θάνατον ἐπιψηφιζόμενος νόμος κατὰ τοῦ κλοπῇ δημοσίων πραγμάτων ἄρχοντος ἁλόντος, καὶ οὐ κατ' αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἴ τινες αὐτῷ κοινωνοὶ γεγόνασιν, ὡς οὐ φιλάνθρωπος καὶ νομικῆς γνώμης ὑπάρχων, ἤρεσε τῷ ἡμετέρῳ κράτει ὥστε μηκέτι νομίμοις αὐτὸν συμπολιτεύεσθαι διατάξεσι, μηδὲ χρῆμα τίζειν ὅλως, ἀλλ' ἀπολίτευτον ἀπεῤῥίφθαι καὶ ἄχρηστον, δίκην ἀπό γε τοῦ νῦν τῶν τοιούτων ἀρχόντων ἀντὶ τῆς δημοσίου κλοπῆς ἀπαιτουμένων τὴν ἔκπτωσιν τῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν εἰς τὸ διπλάσιον αὐτέκτισιν ὧν ὑφείλοντο· καὶ τῶν ἐπὶ τούτων κοινωνησάντων, εὐπόρων μὲν ὄντων, πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπαγομένων ζημίαν, ἀπόρων δέ, μάστιξιν αἰκιζομένων, καὶ ἀτίμῳ κουρείᾳ, καὶ φυγαῖς ὑπερορίοις.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΣ ΑΠΟΡΟΥΣ γυναῖκας, καὶ προῖκα μὴ εἰσενεγκούσας, καὶ περὶ τοῦ λαμβάνειν παιδὸς μοῖραν αὐτάς.

Διάταξις ρϛ.

ΠΡΑ

sanè quidẽ non præcisè integra membra secari iubent, & lex quũ medicorũ cõmiseratione infinito maiorẽ præ se ferat cõmiserationem (siquidem corpora tantũmodo spectat medicinæ beneficium, leges verò tam animo quàm corpori beneficia præstant) tantã crudelitatem in eos quibus mederi vult" exeret? Hæc *itaq; quũ hũc ad modum sese habeant, placuit nostræ* Maie*stati, vti quæ "lex mortem decernit in magistratum qui res fiscales furatus esse deprehẽsus sit, neq; verò in hunc solum, sed in illos etiam qui hac in re illi socij fuerint: hæc tanquam ab humano legaliq́; ingenio aliena, non amplius in legalibus constitutionibus locum habeat, neque nominetur quidem, & velut superuacanea extra rempub. proijciatur.* De*hinc verò istiusmodi magistratus pro fiscalis rei furto dignitate expellantur: quæq́; surripuerint, hæc in duplũ dependant.* Q*ui autem " in hoc communicarunt, si diuites sint, eidem pœnæ subdantur: sin pauperes, flagris cæsi, ignominiosēq́; tonsi exulare iubeantur.*

" Orationis ratio προαιρεῖται & ἐπιδείξεται postulat.

" Vide tit. de crim. pecul. C.

" Lego ἐπὶ ταύτης.

DE INDOTATIS MVLIERIBVS, QVANTVM MARITIS MORtuis ex ipsorum bonis lucrentur.

CONSTITVTIO CVI.

ΠΡΑΓΜΑ παράλογόν πως δοκοῦν, καὶ τῷ δικαίῳ μὴ συντρέχον, καλῶς ἔχειν ἡμῖν καταφαίνεται εἰς τὴν πρέπουσαν καταστῆσαι τάξιν, νόμον περὶ τούτου διαθεμένοις. τί δὴ οὖν τὸ πρᾶγμα ἐστίν; οἷα εἰκός. πολλάκις γυναῖκες ἔρημοι πλούτου καὶ κτήσεως ἀνδράσιν εὐπλούτοις ἁρμόζονται. αὗται, τοῦ γαμέτου λιπόντος τὸν βίον, τὸ ἐκ τῆς ἐκείνου περιουσίας ὀφειλόμενον μέρος (ἔρχεται δὲ ἐπὶ μὲν τέτρασι παισὶν ὁμώνυμος τοῦ ἀριθμοῦ τούτου μερίς, ἐπὶ δὲ πλείοσι μόνου τέκνου ἑνὸς) οὐκ εἰς ἀΐδιον ἐξουσίαν, οὐδ᾽ ὥστε περὶ αὐτοῦ κύριον ἔχειν διάταξιν τίθεσθαι, τοῦτο λαμβάνουσι, μόνης δὲ τῆς ἐν τῷ βίῳ χρήσεως, καὶ τοῦ ἐκεῖθεν τῆς ζωῆς τὴν χορηγίαν πορίζεσθαι. καταλιπούσης δὲ τὴν ζωὴν, εἰς τοὺς παῖδας ἡ ἐξουσία τοῦ τοιούτου μέρους μεθίσταται, μὴ συγχωρουμένης ἀδείας τῇ γυναικὶ ὡς οἰκείοις ἀποχρήσασθαι πράγμασι, πλὴν εἰ μὴ ἀτεκνία προσῇ, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης δυστυχίας εὐτυχήσῃ τὴν τῶν πραγμάτων δεσποτείαν. ὥστε οὐκ ἄλλα πέτοφιν εὔξεται ἡ γυνὴ καρπὸν κοιλίας ἰδεῖν, ἢ καταράσεται μὴ φῦναι τοῦτον, ἵν᾽ οὕτως ὀφθῇ κυρία τῆς διαφερούσης μερίδος. Ταύτην δὲ τὴν ἀτοπίαν ἡ βασιλεία ἡμῶν ἐπανορθουμένη, θεσπίζει ἀναφαίρετον ἔχειν τὴν κυριότητα τὴν γυναῖκα τοῦ τοιούτου μέρους, καὶ ὅρον ἐπὶ τούτῳ ἐκφέρειν ὃς ἂν αὐτῇ δόξῃ· καθόλου ἄλλου τοῖς παισὶν ὀφειλομένου, πλὴν τοῦ κατὰ τὸ φαλκίδιον αὐτοῖς ἐπιλαγχάνοντος· δηλονότι μὴ τῶν προτέρων

γάμων

SI rem quæ modo aliquo absurda, æquitatiq; esse dissentanea apparet, lata de illa lege ad decentem constitutionem deducamus, operæprecium nos facturos videmur. At *quæ illa tandem est?* Quòd *quæ mulieres inopes (id quod non rarum est) locupletibus viris matrimonio iunguntur, hæ illis defunctis prouenientem ex ipsorum bonis portionem ("prouenit autem, si pauciores quatuor liberi sint, cognominis isti numero portio,* quadrans nempe: *sin tot aut plures, quantum quisq; illorum habet) non in perpetuum dominium, neq; vt de illa testari possint: sed ad vitam " in vsumfructum tantummodo, & , vt inde vitam sustentent, accipiant: & ipsis mortuis in liberos huius portionis dominium transferatur: neq; illis rebus suis vtendi quomodo velint potestas concedatur, extraquàm si nulli liberi supersint, quod infortunium illas rerum dominio beet: vt haud sciam vtrum mulier ex se fructum videre præoptet, an verò ne nascatur aliquis, quò deuoluendæ ad ipsam portionis domina fiat, execrabunda precetur.* Hanc *verò absurditatem* Imperatoria *nostra maiestas corrigens, sancit, ne istius portionis dominium mulieri auferatur, vtique ipsa quomodo visum sit de illa statuat, & nihil aliud liberis quàm quod ex* Falcidia *ipsis competit debeatur: tamen, vt priorum nupt*

" Secundũ Noue. 117. Postea-quã verò quondã.

" Videtur deesse *inxa.*

γάμων ἐπιλελησμένης τῆς μητρὸς, μηδὲ ἐπεισαγωγῇ δευτέρου ἀνδρὸς τὴν τοῦ πρώτου κοίτην οὐκ ἐν τιμῇ τιθεμένης. ὡς εἴ γε τοῦτο συμβαίη, πάντως ἐκπεσεῖται τῆς παρ' ἡμῶν δεδομένης ἐξουσίας, καὶ οἱ παῖδες τῆς ζωῆς ἤδη τῇ μητρὶ διαλυθείσης τῶν πραγμάτων ἐξουσιάσουσι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΓΓΡΑΦΕσθαι τοὺς εἰσάγοντας δίκην ἐγκλήματος, ἤτοι τὸν βουλόμενον εἰσιέναι δίκην πρότερον ἐγγράφῳ πίστει.

Διάταξις ρζ.

ΑΡΙΣΤΟΝ μὲν, πᾶν εἴ τι καλὸν καὶ τῷ βίῳ συμφέρον, ἀγήρατον καὶ ἀσφαλὲς διαμένειν, καὶ μηδέποτε τοῦ τοιούτου ἀπομαραίνεσθαι τὴν ὠφέλειαν. εἰ δ' ἄρα καὶ συμβῇ (καθάπερ πολλάκις συμβαίνειν φιλεῖ) παραμεληθέντος ἀπορρυῆναι τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ τούς γε φροντίδα τῶν ἀνθρωπίνων καλῶν ποιουμένους, προσήκει μὴ κατολιγωρεῖν τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ τὴν ἑαυτοῦ λυσιτέλειαν τῷ βίῳ παρεχομένου. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἡμέτερον κράτος νόμον τινὰ λυσιτελέστατον μὲν τῷ βίῳ, νῦν δ' ὥσπερ γεγηρακότα καὶ πρὸς τὸ ἄχρηστον κινδυνεύσαντα πεσεῖν, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανάγων ἰσχὺν, τὸ γῆρας οἷον ἀποξέει τῆς ἀχρηστίας, καὶ ἀνακαινίζει πρὸς τὴν ἀρχῆθεν χρῆσιν,

nuptiarum illa non obliuiscatur, neq; inducto altero marito prioris toro contumeliam inferat. quòd si contingat, à nobis attributo dominio prorsus excidet: illaq; fato functa, liberi rerum domini fient.

VT ACTOR ANTE LITIS CONTESTATIONEM PORRECTO libello iudici fidem suam probet.

CONSTITVTIO CVII.

SI quicquid honestū, vitæq; humanæ vtile est, à senio liberum ac semper vernans permaneret, neque vmquam eius vtilitas deficeret: id verò longè præstantissimum foret. Quamobrem etiam, si contingat (vt sanè persæpe contingere solet) vt eo neglecto vtilitas depereat, quorum curæ communis vitæ bona incumbūt: hi certè, vt ne id quod de se multum vtilitatis in commune diffundat, restituere negligant, sanequam conueniens est. Eapropter & nostra Maiestas legem quandam rebus humanis multo quondam vtilissimam, nunc verò velut senio confectam, & ne prorsus inutilis fiat periclitantem, ad pristinum robur reducens, senij incommodum quasi abradit, & ad primitiuum ipsius

χρῆσιν, καὶ τῇ πολιτείᾳ ὠφέλειαν. ὁ μὲν δὴ νόμος περὶ τῶν ὅσοι κινήσεις ἐγκλημάτων προάγουσιν, ὥστε τούτους, πρὶν εἰς τοὺς λόγους ἐλθεῖν τοῦ ζητήματος, περὶ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ἔγγραφον διαβεβαιώσει πίστιν παρασχεῖν τῷ κριτῇ, ὅτι πρὸς οὔτε ἐθελέστικτι παρενοχλοῦσι γνώμης, οὔτ᾽ ἐπὶ προληφθείσῃ καταδεδικασμένοι ἐξετάσει, ὃ μὴν οὐδὲ νῦν εἰδότες αὐτὸ τοῦτο μηδεμίαν μὲν εἰς τὴν τοῦ δικαίου χώραν εἴσοδον ἔχειν, κακούργως δὲ βεβουλευμένοι πράγματα παρέχειν τῷ ἀντικειμένῳ· οὐδέ γε γὰρ τὸ ἀληθὲς διαστρέφειν ψεύδει παρέχουσι. ταῦτα μὲν τοῦ νόμου τὰ διορίσματα· καὶ καλῶς διωρίζετο, καὶ ταῦτα τῷ παραβαίνοντι ποινὴ ἐπετίθετο. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνηγόρους ὁ ῥηθεὶς ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἐδοκίμαζε νόμος. Ἀλλὰ τοῦτον, καθάπερ εἶπον, ὥσπερ ἀπεφθιμένον, περιεστηκότα εἰς τὸ παντελῶς ἄχρηστον, ἡ βασιλεία ἡμῶν καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἐπανακομίζει ῥώμην, καὶ τὴν εἰς τὴν πολιτείαν αὐτῷ παρρησίαν χαρίζεται. καὶ θεσπίζομεν, ἀπό γε τοῦ παρόντος, τοὺς βουλομένους δίκην εἰσέρχεσθαι, πρὸ τῆς εἰσόδου τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου προστιθέναι διοριζόμενα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ πρώτην δήλωσιν μὴ πρὸς τὸ κριτήριον ἀπαντήσαντος.

Διάταξις ρη.

ΟΥΔΕ

ipsius vsum reiq́; publicæ vtilitatem renouat. Lex "autem de illis qui actionem mouent agit, vt hi priusquam ad rei disquisitionem deueniatur, de suo instituto iudici fidem faciant, scripto complexi, se nullo dolo malo aduersarium inquietare, neque alio iudicio condemnatos esse, neque in præsens scire se nullum ad tribunal aditum habere, & maligno consilio negocium facessere, neque " denique mendacijs veritatem interuertere conaturos esse. Atque hæc quidem legis præscripta sunt: quæ sanè rectè sese habent, eáque qui transgrederetur, huic pœna infligebatur. Neque verò huic soli, sed caussarum etiam patronos ijsdem dicta lex adiudicabat. Itaque hanc (quemadmodum dixi) ceu deperditam, prorsúsque inutilem redditam, Imperatoria nostra maiestas tum ad pristinas vires reducit, tum in rempublicam reditu donat. Ac verò sancimus, vt qui dehinc in iudicium procedere volent, ante introitum, quæ à lege præscribuntur exhibeant.

"Hãc legẽ intercidisse puto. Consules interim Noue. 112. Cæterũ.

" γὰρ hic expungo.

DE EO QVI AD PRIMAM DENVNCIATIONEM IVdicio se non sistit.

CONSTITVTIO CVIII.

NEQVE

ΟΥ ΔΕ τοῦτο τὸ καταπεφρονημένον καὶ διὰ παροράσεως γεγονὸς, καταληφθῆναι θέμις ἀνεπανόρθωτον, ἀλλ' ἄξιον αὐτὸ τῆς προσηκούσης βοηθείας τυχεῖν, ὡς ἐν τοῖς τοῦ βίου πράγμασι πολλὴν παρεχόμενον τὴν ὠφέλειαν. οὐκοῦν ὁμοίως καὶ τοῦτο πρὸς καινισμὸν καθιστῶντες, ὥσπερ ἐκεῖνο τὸ μέρος ὃ περὶ τοῦ εἰσιέναι πρὸς δίκην τύπον ἐκφέρει, θεσπίζομεν, τὸν ἅπαξ ὑπὸ δικαστικῆς προσκλήσεως ἐπὶ τὴν κρίσιν κληθέντα, καὶ μήτ' αὐτὸν ὑπακούσαντα, μήθ' ἕτερον πρόσωπον ἀνθ' αὐτοῦ πρὸς τὴν κρίσιν ἀπαντῆσαι διαποστείλαντα, πάλιν δευτέρας ἀξιοῦσθαι δηλώσεως· ἀπειθήσαντα δὲ ταύτῃ, μηδὲ τῆς τρίτης ἀνάξιον κρίνεσθαι· καὶ μέχρι τοσούτου τῆς δικαστικῆς ἐπιεικείας αὐτὸν ὑπομενούσης, εἴπερ καταφρονῶν ὀφθῇ καὶ τοῦ τρίτου μένοντος, καὶ, μηδεμιᾶς εὐλόγου προφάσεως τὴν ἀπάντησιν κωλυούσης, οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε δι' ἑτέρου προσώπου τῷ δικαστικῷ βήματι παραστῇ· τότε δὴ τότε καὶ μὴ παρόντι τὴν καταδικάζουσαν ψῆφον αὐτῷ λαγχάνειν, καὶ μηκέτι ἐξεῖναι καθ' οἱονδή τινα τρόπον μήτ' ἀμφισβητεῖν, μήτε τὴν κατάκρισιν ἀποδύεσθαι. Ταύτην δὲ τὴν ψῆφον ὁρίζομεν ἐφ' ἑκατέρου προσώπου, εἴτε τις προκληθεὶς κατολιγωρήσει τῆς ἀπαντήσεως, εἴτε τις ἔγκλησιν ποιήσει καὶ τῷ βήματι παραστήσει τὸ διαμφισβητούμενον μέρος, εἶτα μετὰ τὴν προβολὴν τοῦ ἐγκλήματος κακομηχάνως ἀποστῇ, ταλαιπωρίαν ἐκ τούτου τῷ ἀντικρινομένῳ περινοῶν, καὶ ἀναβολὴν τοῦ πέρατος τοῦ ζητήματος. καὶ οὗτος γὰρ παρὰ τοῦ δικαστοῦ προσκαλούμενος.

NEQVE verò hoc, tametsi neglectum hactenus contemptuiq; habitum sit, incorrectum relinqui fas est, potiusq́; vt conuenienti auxilio potiatur conuenit: vtpote quod humanis rebus multam de se vtilitatem præbeat. Nos itaq;, quemadmodum is tractatus qui litem instituere 1 volentibus formam præscribit, innouatus est, ad consimilem etiam modum hoc innouantes, sancimus, 2 vt qui semel iudiciali citatione in ius vocatus, neq; ipse paret, neque alium qui pro ipso in iudicio se offerat mittit, iterum iudicij denunciatione impetatur: cui si similiter non obtemperet, neq; tertia denunciatione indignus censeatur: & si quidem, quum tam patienter iudicialis clementia ipsum expectet, ipse nihilominus tertiam 3 citationem contemnens (quum nulla iusta caussa comparitionem eius impediat) neque per se, neque per alium iudicio sistat: tunc omnino etiam absens condemnetur, & nequaquam deinceps vel quæstionem mouere, vel condemnationem subterfugere ipsi permittatur. Atque hoc in vtrumq; litigatorem decernimus, siue quis in ius vocatus, comparere negligat: siue quis actione instituta, aduersarioq; in iudicium producto, deinde ipsi molestias protelationesq́; litis machinans, ab intenta actione dolo malo desistat. Etenim hic quoque, vbi ter à iudice

1 Lego δίκλω βουλομένων, τύπον.

2 Consule Noue. 112. Porrò quũ omnes.

3 Quomodocunque Græca legi debeãt, hic eorũ sensus est.

λούμενος ἄχρι τρίτου, καὶ μὴ πειθαρχῶν, κατακεκρίσεται καὶ μὴ παρών· μηδὲ μιᾶς ἄλλης, ὥσπερ εἴπομεν, ἀφορμῆς εἰς δικαίαν ὑπούσης παραίτησιν, ᾗ δυνήσεται ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀπαντήσαντος τὰ εἰκότα διαπολογήσασθαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΓΙΝΕσθαι μνηστείαν ἔνδοθεν τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, εἴτε ἱερολογίαν ἔνδοθεν τοῦ δεκαετοῦς χρόνου, καὶ τοῦ τρισκαιδεκάτου ἐπὶ γυναικῶν.

Διάταξις ρθ.

ΤΟΥ σοφοῦ παραινοῦντος, καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι, καὶ δὴ κοινῆς, παρὰ πᾶσιν ὅσοι φρενὸς εὐτυχοῦσιν, ὑπολήψεως τοῦτο καὶ τιμώσης καὶ συνομολογούσης, καλῶς ἔχει μάλιστα μὲν ἐν πάσῃ πράξει τηρεῖν τὸν καιρόν, εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἔν γε τῇ κατὰ γάμον συναρμοστίᾳ τοῦτον μὴ παρορᾶν. δεῖ γάρ, ὅσον ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον πράγμασιν ἀναγκαιοτέρα ἡ ἐπιχείρησις, τοσοῦτον μετὰ γνώμης ἀσφαλεστέρας ἐπὶ ταύτην χωρεῖν. Τούτου δὴ ἕνεκεν, κατὰ τοὺς πάλαι καλῶς συνειδότας περὶ τούτου καὶ νόμον θεμένους, ἡμεῖς θεσπίζομεν, μηδαμῶς συνίστασθαι μνηστείαν ἐπὶ χρόνοις ἐλάττοσι τῶν ἑπτά, μήτε μὴν

ἱερολο

citatus non paruerit, absens condemnabitur: ita tamen (quemadmodum dixi) si nulla caussa, quæ illum qui se in iudicio non obtulit, verisimiliter purget, ad iustam excusationem subsit.

NE INTRA SEPTIMVM AETATIS ANNVM SPONSALIA ineantur, neque ante decimumquintum maribus, aut decimumtertium fœminis matrimonium consecretur.

CONSTITVTIO CIX.

QVVM *suum cuiq; rei tempus esse* "*Sapiens tradat, idq; communis omnium, qui modò mentis compotes sunt, sententia tum amplectatur, tum probet: in omni actione tempus obseruare, longè pulcherrimum fuerit. Quod si fortasse alibi, in contrahendis certè matrimonijs negligi non debet. Oportet enim, vt quo ea res in communi vita magis necessaria est, eo prudentius cautiusq; ad illam procedatur. Quam sanè nos ob causam secundum veteres,* "*qui rectè hac de re lege lata statuerunt, sancimus, ne quo modo ante septimum ætatis annum sponsalia constituantur, neque matri-*

" Ecclef.3.

" Idem habes l. 14. De spõs. ff.

ἱεροτελεστείαις βεβαιοῦσθαι τὴν μνηστείαν τοῦ τρισκαιδεκάτου ἔτους ἐνδεούσης τῆς νύμφης, τοῦ δὲ νυμφίου τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον μὴ διαμετροῦντος. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπηγόρευται πρὸς τὴν κοινὴν καὶ δημοσίαν τοῦ πολιτεύματος χρῆσιν· εἰ δὲ βασιλεὺς (οἷα πολλὰ συμβαίνει) πράττων οἰκονομίαν τινὰ περὶ μνηστείαν, καὶ τὴν διὰ ἱερολογίας συναρμόσειν τοῖς μνηστευομένοις ἔνδον τῶν διορισθέντων ἐτῶν ἐπιψηφιεῖται, τοῦτο πρὸς τὸν νόμον οὐδὲν ἀντικείσεται. ἔξεστι γὰρ τοῖς ἐκ θεοῦ τὴν οἰκονομίαν τῶν κοσμικῶν ἐγκεχειρισμένοις πραγμάτων, ὑπέρτερον ἢ κατὰ νόμον οἰκονομεῖν, ὃς ἄγει τοὺς ὑπηκόους.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΓΥναῖκα ἀπογραφὴν ποιεῖσθαι τῆς τε οἰκείας προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς, καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης ἀνδρώας ὑποστάσεως, ἐπειδὰν τὸν γάμον λυθῆναι συμβαίη· καὶ τῇ προενέξει τῆς ἀπογραφῆς ἐπιζητεῖν εἴ τινα λέγοι περὶ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς ὑποστῆναι καινοτομίαν εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτῇ· χωρὶς δὲ ἀπογραφῆς, εἴτε οὖν ἐναργοῦς ἀποδείξεως, μηδὲν ζητεῖν, μήτε ζητοῦσαν λαμβάνειν. Διάταξις. ρι.

ΜΕΓΑ

monium, sponsa [2] *duodecim, sponso verò* [3] *quatuordecim annis minore, sacris ceremonijs confirmetur. Atque hoc quidem, quantum ad communem publicumq́; reipublicæ vsum attinet, ita vetitum sit. Verùm si imperator (vt sæpe accidit) nouam familiam conficiens, & sponsalia, & consecratione peragendam coniunctionem intra præstitutos annos desponsandis decreto permittat, id nihil legi aduersabitur. Licitum enim est, vt quibus Deus vniuersi terrarum orbis, tanquam familiæ cuiuspiam, administrationem demandauit, hi secus quàm lex, quæ subditos deuincit, præscribat, familias cogant.*

2 Recurre ad const. 74.

3 Lego τὸ τεσσαρεσκαιδ.

VT MVLIER, SOLVTO MATRIMONIO DOTEM SVAM, propterque nuptias donationem, & reliquam omnem mariti substantiam in commentarium conscribat, ac eo prolato resarciri sibi postulet, si quid damni in rebus suis à marito se passam dicat: citra commentarium autem euidentémve probationem nihil petat, aut petendo accipiat.

CONSTITVTIO CX.

ΜΕΤΑ τῶν ἄλλων ὅσα περὶ τοὺς γάμους ἀσυναγῶς τοῖς ἀρχαίοις προυχρῶνται, καὶ τούτου δεούσης προνοίας τυχόντος τοῦ μέρους· φημὶ δὴ, τοῦ, μετὰ τὴν γαμικὴν διάλυσιν, μὴ τὴν γυναῖκα ὅπως ἔτυχεν ἀντιποιεῖσθαι τῶν ἀνδρῴων πραγμάτων λήψεώς τε καὶ κατασχέσεως, ἀλλ', εἰ περὶ τούτων ἀμφισβητοῖεν, πρότερον δημοσίᾳ τῆς τε οἰκείας προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης ἀνδρῴας περιουσίας τὴν μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς γεγενημένην ἀπογραφὴν ἐξενεγκεῖν, καὶ εἴ τι ἐν ταύτῃ διαγινώσκοιτο παρὰ τοῦ γαμέτου ἀνηλωμένον, τούτου τὴν ἀναπλήρωσιν ἐκ τῶν ἐκείνου, κτεῶν πραγμάτων· καὶ τούτου δὴ καθάπερ ἦν θεμιτὸν τοῖς ἀρχαίοις διωρισμένου· νυνὶ δ' ὀλιγωρίᾳ παραδοθέντος, ἐπειδὴ τῶν ἀρχαίων προνοίας τὸ χρήσιμον συνείδομεν ἄξιον σώζεσθαι, τὸ ἐκείνων ἀνανεούμενοι θέσπισμα, ὁρίζομεν, ἀπό γε τοῦ παρόντος ἀπογραφὰς τῆς τε προικὸς καὶ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας ἐκ παντὸς τρόπου παρὰ ταῖς γυναιξὶ συλλέγεσθαι· ὡς εἴ ποτε γυνὴ πρὸς τοιαύτην φιλονεικίας ὑπόθεσιν καταστῇ, καὶ πρὸς τὴν ἀνδρῴαν χωρεῖν ὕπαρξιν ἀντὶ τῶν καταστάντων εἰς μείωσιν οἰκείων ἀξιοῖ, ἐξ ἐκείνης τῆς ἀπογραφῆς, ἤτοι ἀποδείξεως, τὸ δίκαιον τῶν λόγων γνωρίζεσθαι, κατὰ τρόπον ἐνδεικνυμένης τῆς τοῦ συζύγου πραγμάτων, εἴ γε παρ' ἐκείνου φαίνοιτο τῶν ἐν τῇ ἀπογραφῇ κειμένων ἀνάλωσις γεγενημένη. ἄνευ δὲ τῆς ἐκεῖθεν μαρτυρίας μήτε τὴν ζήτησιν χώραν εὑρίσκειν, μήτε ἐξ

τεινούσης

QVVM *præter alia, quæ sanctè à veteribus de matrimonij rebus tractata sunt, huic quoq; tractatui satis prospectum sit: vt nempe mulier soluto matrimonio non quoquo modo res maritales percipiendas & detinendas vendicet: sed si de illis cõtrouersia moueatur, confectum post mortem mariti de dote sua, & donatione propter nuptias, reliquisq; maritalibus facultatibus commentarium publicè prius exhibeat: & siquid ex dote à marito consumptum esse appareat, id ex ipsius bonis repetat: quum hoc (inquam) quo modo ius atq; æquitas postulat, à veteribus constitutum sit, ac verò nunc eius nulla ratio habeatur: quoniam veterum prudentia vtilitatem conseruandam ducimus, illorum sanctionem renouantes, statuimus, vt dehinc omnibus modis de dote, propterq; nuptias donatione, & alijs quibuscunque maritalibus rebus à mulieribus commẽtarius conficiatur: quò si quando ad istiusmodi controuersiæ speciem adigantur, & ad res maritales pro eo quantum ipsarum res deteriores redditæ sunt, procedere velint: ex eo commentario aut probatione petitionis æquitas cognoscatur: vt tum rectè res maritorum vendicent, quando cõmentario comprehensa ab illis insumpta esse constabit. Citra commentarij autem testimonium neque petitio locum inueniat, neque illæ

* Vide tit. Solutomatrim. & l. 22. De iure deliber. C. Nou. 1. etiã. Hinc nos cura. & No. 97.

τεύσης φιλονείκως ἢ ἀκροάσεως τυγχάνειν ἢ τι τῶν ἐπιζητουμένων λαμβάνειν. τὸν δὲ χρόνον τῆς ἀπογραφῆς ὁρίζομεν εἴσω τριῶν μηνῶν γίνεσθαι, καὶ τὰ ἐπιτίμια προβαίνειν οἷα δὴ καὶ περὶ τῶν ἐπιόρκων τοῖς παλαιοῖς νενομοθέτηται.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΓΥΝΑΙΚΟΣ εἰς μανίαν περιπεσούσης, μὴ κατ' ἐπιβουλὴν τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς, μήτε μὴν συνειδότος αὐτοῦ τὴν κακουργίαν, εἰ παρ' ἄλλων τινῶν ἡ μανία κεκακούργηται, μέχρι τρίτου ἔτους διαμένειν τὸν γάμον ἄλυτον· καὶ, εἰ ἔτι τὰ τῆς μανίας λυπεῖ, τέμνεσθαι τὴν συνάφειαν, καὶ μνηστεύεσθαι τὸν ἄνδρα σὺν ἀδείᾳ ἣν ἂν ἕληται. Διάταξις ρια.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΤΥΛΙΑΝῼ τῷ αὐτῷ.

ΩΣ μὲν οὐδὲν οὕτω πρὸς βίον ἀνθρώπων καθέστηκεν ἀναγκαῖον ὡς ἡ παρὰ τῆς πλευρᾶς κεχαρισμένη ἀνδρὶ βοήθεια, καὶ ὁ ἐξ ἀρχῆς ὑποστησάμενος τὴν πλάσιν τεχνίτης ἐδίδαξε, καὶ ἡ φύσις αὐτὴ τῷ θείῳ διδάγματι προσμαρτυρεῖ. τούτου δ' οὕτως ἀναγκαίου τυγχάνοντος, ἔπρεπε καὶ τὴν τοῦ νόμου πρόνοιαν, καὶ ἥ τις ἑτέρωθεν φροντὶς συνεπιλαμβάνοιτο, τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦ πράγματος καὶ πεφροντικέναι καὶ διορίζεσθαι, οἷα τῇ πάσῃ ζωῇ τῆς διὰ τῆς συζυγίας ἑνωμένης

contentiosè petentes aut audiantur, aut quicquam eorum quæ petunt consequantur. Porrò commentarij conficiendi tempus statuimus, vt intra tres menses fiat: & cuiusmodi mulcta à veteribus in tutores" constituta est, talis etiā hic procedat.

"Vide l.7. de administ.& peric.tut.ff.

VT SI VXOR MENTE CAPIATVR, IDQVE NEQVE DOlo mariti, neq; ipso conscio, aliorum maleficio fiat, & vltra tres annos id malum duret: matrimonium dirimatur, alteramq́; vxorē ducere marito liceat.

CONSTITVTIO CXI.

Idem IMPERATOR eidem Styliano.

NIHIL *adeò ad conseruandum genus humanum esse necessarium, atque quod è costa viro attributum est subsidium, cùm artifex ille qui istud condidit docet, tum ipsa natura diuino documento attestatur. Quod quum ita sit, par atq; conueniens erat, legis prouidentiam, & si qua aliunde cura mortalium rebus succurrit, istiusmodi de re illa commentari & statuere, quæ per omnem vitam illis qui coniu-*

ἀγομένων εἰς βεβαίαν ὕπαρξιν καὶ ἀγαλλίασιν, καὶ τὸν ἀπ' ἀρχῆς σκοπὸν βεβαιώσει τῆς συμφρονήσεως, ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον, εἰς κατατριβὴν καὶ ταλαιπωρίαν καὶ διὰ βίου μὴ ἀνιεῖσαν κατήφειαν. Εἰ οὖν τοιαύτην δεῖ γενέσθαι τὴν συζυγίαν (ὥσπερ καὶ δεῖ) οὐ δοκεῖ μοι χώραν ἔχειν ἀποδοχῆς ἐκεῖνος ὁ νόμος, ὃς, μετὰ τὴν μνηστείαν, εἰς μανίαν τῆς μεμνηστευμένης περιπεσούσης, βιάζεται τὸν γαμέτην διὰ παντὸς τοιούτῳ συνεζεῦχθαι κακῷ, καὶ τῇ συμφορᾷ τῆς μανίας ἀεὶ προσοικίζεσθαι. ποῦ γὰρ ἀποδοχὴ, ποῦ δὲ εὔλογον, ἢ τῶν περὶ συμβιώσεως ἄξιον φροντίδων, τὸ προσδεδέσθαι διὰ βίου τὸν ἄνδρα μανείσῃ τῇ γυναικὶ, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἀνιαροῖς κατατρύχεσθαι; εἰ γὰρ οὐδεὶς οὕτως ἀφιλάνθρωπος, ὃς κἂν ἐπὶ βραχὺ θηρίῳ συγκαθειργνύναι ἄνθρωπον ἀξιοῖ, πῶς ἔχει νόμου φιλανθρωπίαν ὁ προστάσσων νόμος δι' αἰῶνος ὑπὸ τῆς μανίας τεθηριωμένῃ τῇ ἀνθρώπῳ συνοικεῖν τὸν μνηστευσάμενον; ἀλλὰ (φασὶν) ὡς διὰ τῆς συναφείας ἓν γεγόνασι μέλος, καὶ ἀνάγκη τὴν τοῦ μέλους ὑφίστασθαι νόσον, καὶ, ὡς θεῖον βούλεται κέλευσμα, μὴ χωρίζεσθαι τοὺς ὑπὸ θεοῦ συζευχθέντας. καλὰ μὲν ταῦτα ἃ θεῖα παρὰ θεοῦ εἴρηται, οὐ καλῶς δὲ αὐτὰ, οὐδὲ κατὰ τὸν θεῖον σκοπὸν οἱ προτεινόμενοι ἐνταῦθα τὴν τούτων ποιοῦνται πρότασιν. εἰ μὲν γὰρ ἡ μνηστεία τοιαύτην σώζει τὴν κατάστασιν ὁποίαν ἐξ ἀρχῆς ἡ νυμφοστόλος παρέσχεν,

ἄδικος

gij nexu vniti sunt, auxilio gaudioq́; sint: quæ initio propositum coniugij finem confirment, non verò contrà affligant, & miseriam perpetuumq́; mœrorem adferant. Si ergo coniugium tale esse oporteat (quemadmodum certè oportet) non sanè suscipienda mihi 1 illa lex videtur, quæ, si post initum matrimonium furore vxor corripiatur, maritum illam perpetuò retinere, & furoris incommodum semper ferre cogit. Vbi enim 2 approbetur, vbi rationi consentaneum, aut matrimonialis conuictus solicitudine dignum videatur, vt per totam vitam maritus insanienti vxori alligetur, eiusq́; fœditatibus conficiatur? Si enim nullus adeò truculentus est, vt vel momento quenquam cum feris in eundem locum includere sustineat: quomodo legis benignitate prædita illa lex est, quæ perpetuò efferatæ furore coniugi cohabitare maritum iubet? Sed per coniugium (inquiunt) "in vnum corpus coierunt, oporteté; membrum alterum alterius morbos perpeti: & diuinum præceptum est," quos Deus iunxerit, ne separentur. Præclara quidem hæc, & diuina, vtpote quæ à Deo pronunciata sint: verùm non rectè, neque secundum diuinum propositum hic in medium adferuntur. Si enim matrimonium talem statum conseruaret, qualem eius in principio pronuba exhibuisset,

1 L. 16. Furor. De ritu nup. ff.

2 Lego ἀπεδοχῆς ἄξιον.

" Gen. 2.

" Matt. 19.

quisq

ἄδικος ὁ χωρίζων, καὶ τὴν μέμψιν οὐ φεύξεται. εἰ δ' ὑπὸ τῆς μανίας οὐδὲ φθογγῆς ἐστιν ἀνθρωπίνης ἀκούειν τῆς ἀνθρώπου, μὴ ὅτι γε ἄλλου τινὸς τυχεῖν τῶν ὅσα μνηστεία πρὸς ἱλαρίαν χαρίζεται, τίς οὐκ ἐθελήσει διαλύειν τὴν οὕτω πικρὰν καὶ φρικτὴν συζυγίαν; Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν ὡς, ἄν ποτε μετὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ γάμου πρὸς μανίαν ἡ γυνὴ περιπέσοι, μέχρι τρίτου ἔτους φέρειν τὴν δυστυχίαν τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς κατηφείας ἀπολαύειν· καὶ εἴ γε μηδ' ἐν χρόνῳ τοσούτῳ λύσις εἴη τοῦ κακοῦ, μηδὲ πρὸς τὰς οἰκείας ἐπανέλθοι φρένας ἡ τὴν μανίαν νοσοῦσα, τηνικαῦτα διασπᾶσθαι τὴν κοινωνίαν, καὶ τῆς ἀνυποίστου συμφορᾶς ἐλευθεροῦσθαι τὸν ἄνδρα· τοσοῦτον προσδιοριζομένου τοῦ θεσπίσματος, ὥστε δι' ὀδύνης τὴν μανίαν καὶ ἐκστάσεως γίνεσθαι, μήποτε κατ' ἐπιβουλὴν ὤφθη συστᾶσα ἢ αὐτοῦ γε τοῦ ἀνδρὸς, ἢ τῶν ἐκείνῳ κατ' οἰκειότητα συνηπτομένων, ἢ τινῶν ἑτέρων. ὡς εἴ γε τοιοῦτόν τι φωραθείη, εἰ ἐκ κακουργίας τοῦ ἀνδρὸς, τοῦτον ὁρίζομεν τιμωρίαν τῆς ἰδίας ὑποσχεῖν κακίας τὸν εἰς τὸν μονήρη βίον μετασχηματισμὸν, καὶ ἄκοντος αὐτοῦ μοναστηρίῳ περιοριζομένου, καὶ τῇ ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων ὑποβαλλομένου τῆς ψυχῆς θεραπείᾳ· εἰ δ' ἐκ τῶν συγγενῶν ἦλθεν ἡ βλάβη, ἢ ἑτέρωθέν ποθεν, καὶ αὐτοῦ συνειδότος τοῦ ἀνδρὸς, * * *

ΠΕΡΙ

quisquis separaret, improbus profectò esset, neque reprehensionem effugeret. Iam verò quum præ furore ne vocem quidem humanam à muliere audias, nedum aliud quidquam eorum quæ ad oblectamentum & hilaritatem matrimonium largitur, ab illa obtineas, quis adeò acerbum horrendumq́; matrimonium dirimere nolit? Eapropter sancimus, vt si quando post initum matrimonium mulier in furorem incidat, ad tres annos infortunium maritus ferat, mœstitiamq́; toleret: & nisi interea temporis ab isto malo illa liberetur, neque ad mentem redeat, tunc matrimonium divellatur, maritusq́; ab intolerabili illa calamitate exoneretur. Cui sanctioni hoc adijcimus, vt furoris causa inuestigetur, in eamq́; inquiratur, num fortè mariti, aut ipso conscio *familiarium eius, aliorúmve quorumlibet technis atque dolo sit conflatus. Quod si sic esse deprehendatur, "& quidem maritus maleficij arguatur: vt hic in monachum transformatus, nolensq́; volens monasterio inclusus, " nequitiæ suæ pœnas luat, manantiq́; ex sacris canonibus animæ curationi subiectus sit, decernimus. At si à cognatis ipsius, aut aliunde ipso conscio noxa orta sit,* * * *

" Lego εἰ μὴ.

: Lego κατ' ἀξίας εἰς τὸν.

VT

ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΕΙ ΜΕΤΑ τὴν γαμήλιον κοινωνίαν εἰς μανίαν ὁ μνηστὴρ περιπέσοι, ἐφ' ὅλοις ἔτεσι πέντε διατελεῖν τὸν γάμον ἄλυτον· τούτων δὲ παρελασάντων καὶ τῆς μανίας τῆς ἐπισχέσεως ἔτι προσμενούσης, τὴν ἁρμοζυγίαν ἀφαρμόζεσθαι.

Διάταξις ριβ.

ΤΩΝ μὲν πάλαι νομοθετησάντων τὴν γνώμην, ὑφ' ἧς ὁ τῆς μανίας καιρὸς διορίζεται ἐν αὐταῖς δοκεῖ ταῖς μνηστείαις ἐναντιοῦσθαι, καὶ μὴ διασύρειν καὶ μέμψει καθυποβάλλειν οὐκ ἔχω (ἀφίημι γὰρ αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ταῦτα νενομοθετηκότας τὴν οἰκείαν ἐκδοῦναι κρίσιν, μεθ' ἧς ἐπὶ τὸ δόγμα κατέστησαν) πρὸς δὲ τὸ συνεπαινεῖν καὶ κατατίθεσθαι, ὅτι μὴ συγκαταθέσεως ἐμοὶ ἄξιος ἀναπέφηνεν ὁ νόμος, οὐ προάγομαι. τὸ γὰρ κωλύειν μὲν προλαβοῦσαν ἤδη μανίαν τὸν γάμον, φάσκειν δὲ μηδὲν αὐτὸν ἀδικεῖσθαι μεταγενεστέρας τοῦ γάμου τῆς μανίας ἀποφανθείσης, πῶς οὐκ αὐτόθεν ἡμᾶς πρὸς τὴν συγκατάθεσιν ἀναπείθει; εἰ γὰρ ὁ γάμος ἐπὶ κοινῇ τῶν συναπτομένων ὠφελείᾳ συνίστασθαι βούλεται, πῶς ὁ τὴν ἀρχὴν εἰς ἀσύμφορον ἀποτρέπων συστῆναι, τοῦ αὐτοῦ ἐναντιώματος μετὰ τὴν συνάφειαν ἀνακύψαντος, οὐκ ἀποτρέψει τὴν

σύστασιν

VT SI MARITVS PER MATRIMONII TEMPVS IN FVrorem incidat, intra quinquennium matrimonium solui nequeat: eo autem elapso, si furor eum adhuc occupet, solui possit.

CONSTITVTIO CXII.

VETERVM *iurisconsultorū sententiam,* 1 *qua furorem matrimonium impedire, iam initum autem non infirmare constituitur, neque conuellere, neque reprehendere est animus: illosq́; ipsos ad iudicium suum, quo ad id decernendum commoti sunt, expendendum remitto: vt tamen illam aut approbem aut confirmem, quòd id mihi approbatione indignum videatur, induci nequeo. Nam quum matrimonium, si furor præueniat, impediatur: at verò si inito iam matrimonio furor superueniat, illud nihil lædi dicatur,* 2 *quomodo hinc ad comprobandum illectemur? Si enim hoc in matrimonio spectatur, vt cum vtriusque coniugis commodo contrahatur: quomodo, qui ne id ab initio tanquam inutile consistat suadet, si postquam initum erit, eadem calamitas existat, non idem eius compagem tanquam inut-*

1 Plenior interpretatio ex l. 16. De ritu nupt. ff. Idēq́; facias ex l. 8. De spons. ff. si μνηστείαν sponsalia vertere velis, quod hic nō cōuenire videtur. Adhibebis porrò cōmodè hisce cōsti. l. 1. Si maritus, soluto matr. ff.

2 Lego πῶς αὐτὸν ἡμᾶς.

inut

σύστασιν ὡς μὴ συμφέρουσαν; ἢ βοηθεῖν μὲν χρή, ὅπως μὴ τὴν ἀρχὴν ὀφθείη τις εἰς κακοῦ πεῖραν καταστὰς, περιπεσόντα δὲ τῷ κακῷ καταλιμπάνειν ἀβοήθητον, καὶ μὴ τῆς ταλαιπωρίας οἰκτείρειν αὐτόν; ὥσπερ εἴ τις καὶ πρὸ μὲν τοῦ νόσῳ ληφθῆναι τινὰ, δεῖν οἴεται προσάγειν τὴν ἐπιμέλειαν, κατασχεθέντα δὲ θνήσκειν ἐᾷν, ἀπαγορεύσας τὴν θεραπείαν. Ἀλλὰ γὰρ, ὅπερ εἶπον, ἐπιμέμφεσθαι μὲν τοῖς νομοθέταις οὐκ ἔχω, σύμψηφος δὲ τούτοις εἶναι πολλοῦ γε καὶ δέω· καὶ μάλιστα πολλῶν ἑτέρων τρόπων πρὸς μνηστείας λύσιν διατεταγμένων, ὧν οὐδεὶς πρὸς τὸ χαλεπὸν τῆς μανίας εἰς σύγκρισιν ἱκανὸς παρελθεῖν. τὸ γὰρ, διὰ τὴν τοῦ μνηστῆρος ἀσωτείαν, ἢ διὰ τὸ κατὰ τὴν πίστιν διάφορον, ἢ διὰ τὸ πρὸς ὁμιλίαν τὴν φυσικὴν ἄπορον καὶ ἀνεπιτήδειον, καὶ εἴ τι ἕτερον τούτοις συναριθμεῖται, κεκτημένον ἰσχὺν πρὸς γάμου διάζευξιν (οἷον, εἰ δουλικῆς ἀναφαίνοιτο τύχης ὁ μνηστευόμενος, εἰ τῶν ὑπεσχημένων ἐν τοῖς γαμικοῖς συμφώνοις ἐξ ἀπορίας μὴ πρόεισιν ἡ τελείωσις) ταῦτα οὖν καὶ τὰ παραπλήσια ἃ διανενόμισται τὴν γαμικὴν κοινωνίαν διαλύειν, ποῦ πρὸς τὴν συμφορὰν τῆς μανίας ὅλως τὴν σύγκρισιν ἀναδέχεται; Τοιγαροῦν θεσπίζομεν ἡμεῖς περὶ τῆς μετὰ τὸν γάμον ἐπελθούσης μανίας, ὥστε ἐφ' ὅλοις ἔτεσι πέντε τοὺς συναπτομένους μὴ διαζεύγνυσθαι. καὶ γὰρ ὥσπερ τὸ, μὴ διὰ

βίου

inutilem dissuadebit? An operam dari oportet, ne quis omnino in mali cuiusquam periculum incidat: qui verò iam inciderit, hic sine omni ope relinquendus, ipsiusq́; calamitatum non miserescendum est? Quod perinde sit, atque *si quis, priusquam morbo quispiam corripiatur, adhibendum remedium existimet, at iam correptum negato remedio mori sinat. Veruntamen (id quod dixi) reprehendere iurisconsultos non est animus: vt tamē ipsis adstipuler permultum abest. præsertim verò quum multi alij modi ad soluendum matrimonium constituti sint, quorum nullus cum furoris malo conferri rectè poßit. Quomodo nanque mariti prodigalitas, aut religionis diuersitas, aut in naturali consuetudine impotentia & imbecillitas, aut siquid aliud his connumeratur, quod ad dissoluendum mātrimonium valeat (cuiusmodi est, si seruilis conditionis coniugem esse appareat, & si quæ in pactionibus nuptialibus promissa sunt, propter paupertatem plenè præstari nequeant) hæc, inquam, & similia, quibus matrimonia dissoluere lege tributum est, quomodo tandem cum furoris calamitate comparari possunt?* Nos *itaque sancimus, vt si furor post initum matrimonium superueniat, ne intra quinque annos coniuges disiungantur. Etenim quemadmodum quando per omnem vitam fu-*

βίου θεραπευομένης τῆς μανίας, ἄλυτον εἶναι τὸν γάμον βίαιον ὤφθη, οὕτω καὶ ἡ ἐν τοσούτῳ χρόνῳ ἀναμονὴ καὶ προσκαρτέρησις ἀναγκαία ἔστω. εἰ δὲ μετὰ τὴν τοῦ τοσούτου χρόνου περίοδον μὴ γένηταί τις ἀπαλλαγὴ τῆς δυστυχίας, μηδὲ πρὸς ἀνασωφρόνησιν ὁ μεμηνὼς καταστῇ, τηνικαῦτα διατέμνεσθαι τὴν γαμήλιον κοινωνίαν, μηδεμιᾶς μηδ' ἑτέρῳ μέρει προσγινομένης καινοτομίας. καὶ ταῦτα μὲν διορίζομεν, οὐ πρὸς διαβολὴν τῶν πρὸ ἡμῶν νομοθετησάντων, ἀλλ' εἰς ἀποπλήρωσιν τῆς περὶ τὸ ὑπήκοον ὀφειλομένης ἡμῖν προνοίας. Ἡ δέ γε κατ' αὐτὴν ἐπιγνωσθεῖσα τὴν τοῦ γάμου ἡμέραν μανία, οὐδὲν ὑπεναντιούμενον ἔχει πρὸς τὴν αὐτίκα διάλυσιν, εἰ καὶ προσῆλθεν ἡ νομιζομένη αὐτοῖς ἱερολογία· ἀλλ' ὁμοίως τῇ πρὸ τῆς μνηστείας ἐγνωσμένῃ πρὸς τὸ ἀκοινώνητον καταστήσεται καὶ ἀνάρμοστον. Ἴσως μὲν οὖν τισι δόξει, τὸ μετὰ τὴν ἱερολογίαν διαζεύγνυσθαι, κρίσεως ὀρθῆς ἀπολείπεσθαι· ὡς δέον, ἐπεὶ διὰ τῆς συναρμοστικῆς τελετῆς ἓν σῶμα γεγόνασι, μὴ διατέμνειν αὐτούς, ἀλλ' ἡνωμένους ἐᾷν· καὶ μάλιστά γε κυριωτέρου μέλους καὶ κεφαλῆς ὑπάρχοντος τοῦ ἀνδρός. οὐδὲ γὰρ ἐν σώματι τὰ τῶν μελῶν κυριώτερα ὑπό τινος κατεσχημένα πάθους ἐκκόπτεται. Ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος δοκῶν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ἵστασθαι, ἀγνοεῖν ἔοικε τῆς ἱερολογίας τὸ βούλημα. ἡ μὲν γὰρ τὰ κάλλιστα τῇ μνηστείᾳ χαρίζεσθαι διανοουμένη σωφροσύνην,

ror duraret, nec tamen matrimonium dirimi posset, id durum & acerbum esse visum est: ita tanto tempore expectare & perseuerare necesse est. At si, postquam tantum temporis decurrerit, malum se non remiserit, neque furiosus resipuerit: cum neutrius commodo aut incommodo coniugium dirimatur. Atque hæc quidem statuimus, non quò superioribus legislatoribus obtrectemus: sed vt quam subditis curam debemus, adimpleamus. Iam verò si furor ipso nuptiarum die animaduertatur, quominus confestim matrimonium, tametsi sacro ritu confirmatum sit, dissoluatur, nihil obstiterit: perindeq́; ac si ante nuptias furor animaduersus esset, matrimonium in irritum recidet atque distrahetur. Sed quòd post consecrationem disiungendos esse coniuges dicitur, fortasse id nonnullis recto iudicio destitui videmur: quasi, posteaquam sacrificio iuncti in vnum corpus coierũt, non dirimi illos, sed vnitos sini oporteat. Et præsertim quidem quum præstantius membrum, adeoq́; caput maritus sit: neque præcipua corporis membra, si morbo aliquo occupentur, amputari soleant. Atqui hæc ratio, dum à coniunctione stare, atque illam defendere se putat, quid sibi benedictio velit ignorare videtur. Hæc enim præstantissima quæque connubio largiri cogitans, "pudicitiam

"Lego σωφροσύνην, καὶ ἀῤῥηνίαν.

ἀῤῥήκτῳ τινὶ δεσμῷ φίλτρου συνδέουσα ἀμφοτέρους, γένους διαδοχὴν, καὶ ἔτι ἕτερον ἡδύνει τὸν γάμον, τελεῖται. μανία δὲ πῶς ἂν τῷ σκοπῷ συνδράμοι τῆς τοιαύτης τελετῆς; ποῦ γὰρ σωφροσύνης τὸ καθαρὸν, μὴ τοῦ νοῦ γινώσκοντος ἑαυτὸν, ἀλλ' ἄγνοιαν ἐλεεινὴν δυστυχοῦντος; γένους δὲ πόθεν ἡ διαδοχή; φρικτὸν θέαμα καὶ μόνον ἰδεῖν, τῇ ἀθλίᾳ μνηστῇ τὸν ἀθλιώτερον μνηστῆρα τῆς μανίας παρασκευαζούσης, μὴ ὅτι γε συνελθεῖν αὐτῷ πρὸς ὁμιλίαν προτρεπομένης. ποίῳ δ' αὖ φίλτρου δεσμῷ συνδεθείη, τοῦ πάθους ὅλον ἀποθηριοῦντος τὸν ἄνθρωπον, καὶ ταῦτα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον ἐπιγινώσκεσθαι διατιθέντος; Εἰ δ' ἄρα ποτὲ καὶ γονὴν ἐξ οὕτω γάμου δυστυχοῦς ὄψεται ἥλιος, πῶς οὐ κοινὴ βλάβη τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἡ τοιαύτη γονή; διότι συνεξομοιοῦν οἶδεν ἡ φύσις τοῖς πράγμασιν ὡς ἐπὶ πολὺ τοὺς καρπούς. Ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα δίκαιον ἐλογίσθη καὶ εὔλογον, καὶ οὔτε πρὸς ἀθέτησιν τῆς συναπτηρίου εὐλογίας, οὔτε πρὸς ἄλλο τι ἔγκλημα, τὸ θεσπίσαι τὴν τοῦ γάμου μετὰ τὴν τῆς μανίας λῆψιν διάλυσιν. Εἰ δέ τις αἰτίας οὐκ ἀπολύει τὸ θέσπισμα, οὗτος καθ' ἑαυτὸν ἐπιστήσας, καὶ τὴν ἐκ τοῦ μεμηνότος γάμου κατανοήσας ὠφέλειαν, εἴσεται τὴν οἰκείαν κρίσιν, ὁποίας τιμῆς ἀξία καθέστηκεν.

Περὶ

indissolubiliq; quodam amoris vinculo coniuges deuinciens, propagationem generis, & si quid aliud matrimonium iucundum reddit, consecrat. At *furori* quæso *quomodo cum hoc sacrificij proposito conueniat?* Vbi *enim pudicitiæ integritas, quando mens seipsam non nouit, miserabilisq; ignorantiæ infortunio premitur?* Vnde *verò propagatio generis speretur, quum furor spectaculum solo aspectu horrendum miseræ vxori miseriorem maritum exhibet, nedum ipsi cum illo consuetudinem habere permittit?* Q*uali porrò amoris vinculo colligentur, quum morbus vniuersum hominẽ afferat, & vt quiduis potius quàm homo videatur efficit?* Ac *profectò si fortè ex tam infortunato connubio fœtus in lucem prodeat, quum natura fructus rebus vt plurimùm aßimulare soleat: quomodo non hic ipse fœtus humano generi commune detrimentum adferet?* Mihi *igitur propter hæc etiam, matrimonium post furoris correptionem soluendum esse constituere, iustum rationiq; esse consentaneum, neque ad reprobationem matrimonialis benedictionis, neque ad aliud quodpiam crimen vergere visum est.* Q*uòd si quis sanctionem à crimine non liberet, hic apud se furiosi matrimonij vtilitate expensa, quantum momenti iudicium suum habeat cognoscet.*

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΙ ΕΝ τοῖς προσκηνίοις κατασκευάσμασιν, ἃ τὴν τῶν ἡλιακῶν ἐπωνυμίαν φέρει, τὴν τῶν δέκα ποδῶν ἐκ τοῦ γείτονος μέρους παρατηρεῖσθαι διάστασιν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων νενόμισται. Διάταξις ριγ΄.

Ἃ ΜΕΝ περὶ οἰκοδομίας οἴκων οἰκημάτων καὶ τειχίων ἄλλως τοῖς παλαιοῖς ἐπεσκέφθη, καλῶς ἐπίσκεψις ἔχει, καὶ καλῶς ἐπ' αὐτῶν ἡ διάστασις τοῖς γειτονοῦσι διατέτακται μέρεσιν, ἐν ὅλοις ποσὶ δέκα λαχοῦσα τὴν διαμέτρησιν. τὰ δὲ περὶ τῶν ὑπαίθρων, καὶ ὡς ἄν τις εἴποι προσκηνίων ἐκτυρίων (ἃ καὶ πρὸς μόνην καὶ ὑπαίθριον ἀπόλαυσιν ἐπινενόηται, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκ τοῦ ἡλίου εἴληφεν, ἡλιακὰ προσαγορευόμενα) ταῦτα δὲ ἄρα τῆς νόμου μνήμης οὐ τυχόντα καὶ διορίσεως, νῦν εἰς χρείαν καθέστηκε, ψῆφον περὶ αὐτῶν ὁριζούσης, καὶ τὴν φιλονεικίαν τὴν, ὡς εἰκὸς, ἐπ' αὐτοῖς ἐνίοτε προβαίνουσαν διαλυούσης. Ὁρίζομεν οὖν, καὶ ἐπὶ τούτων τῶν κατασκευασμάτων, τουτέστι τῶν ἡλιακῶν, ἐκεῖνο τὸ μέτρον σώζειν τὸ μεταξὺ διάστημα τῶν ἐχόντων τὴν γειτονίαν προσώπων, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων ἀπονενέμηται. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων ἡ τῆς κατα[illegible]ύσεως αἰτία τῶν δέκα ποδῶν ὥρισε τὸ

διάστη

VT QVEMADMODVM IN ALIIS STRVCTVRIS LEGE cautum est: ita etiam subdialium ambulacrorum structuræ, quæ solaria appellantur, decem pedibus à vicinorum ædificiis distent.

CONSTITVTIO CXIII.

QVAE veteres [a] de domuum & aliorum parietum structuris tractauere, perbellè illa se habent: & vicina ædificia decem inter se pedibus distare debere, ab iisdem rectè constitutum est. Verùm quoniam de subdialibus deambulationibus, & (quomodo aliquis fortasse vocet) prosceniis spectatoriis, quæ ad apricandi vsum, & eum quidem solum excogitata sunt, atque à sole nomen acceperunt (solaria enim appellantur) in lege nulla mentio facta, nihilq; constitutum est: decreto quod de illis statuat, quæq; subinde (vt verisimile est) de iisdem contentiones emergunt dirimat, opus est. Decernimus igitur, vt & in his structuris, solariorum nempè, inter vicinos tantum interstitium seruetur, quantum in aliis constitutum est. Etenim quemadmodum in illis conspectus prohibendi causa decem pedum interstitium

[a] Vide tit. De ædificiis priuatis C. & Zenonis constitutionẽ à nobis Latinã factã.

διάστημα, οὕτω κἀνταῦθα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν τὸ ἴσον εὐλόγως διορισθήσεται μέτρον. καίτοι γε ἡ αἰτία τῆς κατοπτεύσεως πλείονα ἀπαιτεῖν δοκεῖ τὴν ἀπόστασιν. εἰ γὰρ, διὰ τὸ μὴ κατοπτεύειν ἀλλήλους τὰ γειτονεύοντα μέρη, τὴν τῶν δέκα ποδῶν ποιεῖται ὑπόκλησιν, ἐνταῦθα τοσοῦτον ὀφείλει μᾶλλον ἀφίστασθαι, ὅσῳ καὶ μᾶλλον ἐπιτηδείως ἔχουσιν αἱ τοιαῦται κατασκευαὶ πρὸς κατόπτευσιν. δῆλον γὰρ ὡς ἐν οἰκίᾳ τις καθεζόμενος, ἤ τι πράττων, οὐκ ἂν οὕτω κατοπτευθῇ, πολλῶν ὑπεχόντων ἀντιφραγμάτων. ἐν δὲ τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος προσκηνίοις ἔργοις, ἤ, ὡς ἂν οἱ πολλοὶ φαῖεν, ἐξωσταρίοις, οὐδὲν εἰς περιοχὴν ἕστηκεν ἀντιφράττον. Διὰ τοῦτο θεσπίζομεν, μὴ ἑτέρως ἐξεῖναί τινι τοιοῦτον κατασκεύασμα τεκταίνειν, εἰ μὴ πόδες δέκα τὴν ἐκ τοῦ γείτονος μέρους ἀποχώρησιν διαμετρήσουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ εἴτις ὀροφὴν τῆς οἰκίας ἀμεῖψαι βουλόμενος, μαρμάρων πλάκας περιθείη, καὶ οὗτος μὴ πρὶν τοῦτο πράττοι, πρὶν τὸ εἰρημένον διάστημα τῶν δέκα ποδῶν ἀπομακρύνων, τοῦ γείτονος ἢ ἑτέρου δή τινος εἰς βοήθειαν ἀνακύπτοντος τρόπου. λέγω δή, χρόνου μακροτέρου παραδρομῆς ὑπερβαινούσης τὴν νομικὴν περὶ χρόνων διάταξιν, ἀφ᾽ οὗ τὸ ἔργον τὴν ὕπαρξιν ἔλαβεν. ἤ, ἐὰν φυλακῇ τινὶ συμφωνίᾳ δωρησαμένη τὴν ἄδειαν, ὁ ταύτην λαβὼν εἰς τὸ ἐργάζεσθαι προεληλύθει· κελεύομεν, ἐπὶ τοῦ οἰκείου σχήματος τὸ ἔργον μένειν, τῆς τῶν δέκα ποδῶν μὴ παραιτουμένης ἀποστάσεως.

ΖΗΝΩ

statutum est: ita hic quoq; meritò idem spaciũ eadem de causa præscribetur: præsertim verò, cũ conspectus maiorem etiam distantiam hic requirere videatur. Nam *si, ne se inuicem vicini conspiciãt, inter alia ædificia decem pedum intercapedo relinquitur: hic tanto id magis fieri debet, quanto huiusmodi structuræ conspectui magis sunt exposita.* Constat *enim, sedentem quippiám ve facientem in ædibus aliquẽ, quòd multa septorum obstacula intersint, non ita facilè posse conspici.* In *prosceniorum verò de quibus agitur operibus, aut (quomodo multi dicere malint) menianis, quo minus in quancunq; partẽ circunspectes nihil obstet.* Eapropter *sancimus, ne aliter cuiquam talem structurã fabricari liceat, quàm si decem pedibus à vicinorum structuris abstineat.* SIMILITER *si quis ædium suarum fastigium mutans, marmoreas crustas obducat: hic etiam non aliter id faciat, quàm si dictum decem pedum interstitium inter se & vicinum relinquat.* * * * *aut alius quispiam modus auxilium ferat: longi temporis præscriptio nempè, si ex quo opus constitit, à legibus præfinitum tempus decurrerit: aut pactum* " *asseruetur, ex quo quis facultate accepta ad ædificandum accesserit: iubemus, vt in suo statu structura maneat, tametsi à vicini structura decem pedibus non distet.*

" Non temerè obscurũ hũc locũ melius exprimas.

ΖΗΝΩΝΟΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

περὶ καινοτομιῶν διάταξις.

*

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙΣΑΡ Ζήνων, εὐσεβὴς, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀειμέγιστος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, Ἀδαμαντίῳ ἐπάρχῳ πόλεως, καὶ δι' ὧν εἰρήνης ἀπολαύοντι.

ΤΟΝ παρόντα φέρομεν νόμον, ἱκανῶς ἀπολελειπυιῶτα ὡς καὶ ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια, καὶ μικρὸν ἀποσταίη τῶν περιποιητείρων τῇ πολιτείᾳ ῥημάτων, τοῖς τῷ πλήθει γνωριμωτέροις χρησόμεθα· ὅπως

ZENONIS IMPERATORIS DE NOVIS OPERIBVS CONSTITVTIO, EOdem interprete.

IMPERATOR Cæsar ZENO, pius, victor, triumphator, semper & maximus & venerandus Augustus, Adamantio præfecto vrbis.

QVandoquidẽ subditos nostros tam iudiciorũ quiete frui sci, quàm ab externis bellis liberari volumus, æquitatis illos & iustic ię idẽtidem admonere est animus. Quapropter etiam *præsentem ferimus legem, quæ sufficienter ostendat, quomodo & tua magnificentia* ad iusticiam nos instruat, & nos quæ ad tollendas difficultates faciant, prudenter decernamus. *Verùm, ab elegantioribus reiq; publicæ conuenientioribus verbis paulùm recedentes, vulgò notioribus vsuri sumus* ne

*Referenda hæc Const. est ad tit. C. De ædificiis priuatis.

ne

ὅπως αὖ ἕκαστος αὐτῶν ἐντυγχάνων τῷ νόμῳ, μὴ δέοιτο ἑτέρου βοηθοῦ. γνῶμεν τοίνυν ἐκ τῶν ἐνεχθέντων παρὰ τοῦ σοῦ μεγέθους, ὡς ὁ θεῖος νόμος τοῦ τῆς ἀθανάτου μνήμης πατρὸς ἡμετέρου Λέοντος, ὃν ἔθετο περὶ τῶν ἐν τῇδε τῇ ἐνδόξῳ πόλει κτίζειν βουλομένων, ἀμφίβολος. καὶ ἡμεῖς προστάττομεν, τοὺς τὰς ἰδίας οἰκίας ἀνανεοῦντας, τὸ ἀρχαῖον σχῆμα μηδαμῶς παρεξιέναι, ὥστε μὴ τοὺς οἰκοδομοῦντας ἀφαιρεῖσθαι φῶτα ἢ ἄποψιν τῶν γειτόνων, παρὰ τὸ πάλαι καθεστηκός. οὐ μὴν προσθήσω ὅτι δή ποτε δέοι κρατεῖν οἷον ὁ τῇ οἰκοδομίᾳ χρώμενος δίκαιον ἔχοι, ἰδίᾳ προσῆκον αὐτῷ ἐκ συμφώνου ἢ ἐπερωτήσεως, ἐπιτρέπον ἀμείβειν, εἰ βουληθείη, τὸ παλαιὸν σχῆμα. τότε γὰρ θεσπίζομεν, εἰ σύμφωνον ἢ ἐπερώτησις βοηθοῖ τῷ κτίζοντι, ἐξεῖναι αὐτῷ, κατὰ τὴν δύναμιν τοῦ συμφώνου ἢ τῆς ἐπερωτήσεως, οἰκοδομεῖν· εἰ καὶ τοὺς γείτονας, οἷς ἐναντιοῦται τὸ σύμφωνον, ἐντεῦθεν βλάπτειν δοκοίη. τῆς δὲ μοῦ τῆς διατάξεως εἰπούσης καὶ ιβ ποδῶν χρῆναι καταλιμπάνειν μέσον τῆς τε ἰδίας καὶ τῆς τοῦ γείτονος οἰκίας τὸν οἰκοδομεῖν μέλλοντα, καὶ τὸ πλέον ἢ ἔλαττον προσθείσης· ὃ μεγίστην ἀσάφειαν εἰκότως ποιεῖ (τὸ γὰρ ἐνδοιάζον ὡς ἐπιτήδειον εἰς ἀμφιβολίας ἀναίρεσιν) περιφανῶς κελεύομεν δυοκαίδεκα πόδας εἶναι μέσους ἑκατέρας οἰκίας,

ἀρχομ

ne qui in legem incidet, adiutore opus habeat in illa intelligenda. Cognouimus igitur ex illis quæ à magnificentia tua ad nos relata sunt, propter perperam interpretantium opiniones quibusdam locis ambiguam videri sacram illam legem, quam immortalis nominis pater noster Leo de ijs tulit, qui in inclyta hac vrbe ædificare vellent: ac iubemus, vt qui suas ædes renouant, nequaquam veterem modum excedant: ne qui ædificant, vicinorum luminibus & prospectui, contrà quàm antea res illæ se habuissent officiant. Non addiderim tamen "id obtinere debere, qualecunq; ius qui ædificat habeat, quod ex pacto aut stipulatione peculiariter ipsi competens, veterem formam si velit, mutare permittat. Tunc enim statuimus, vt si pactum aut stipulatio ædificantem iuuet, illi secundum pacti stipulationisve vim ædificare liceat: tametsi vicinos, quibus pactum aduersatur, oblædere ita videatur. Quia verò patris mei constitutio dicit, eum qui ædificaturus est, inter suam & vicini domum duodecim pedum interstitium relinquere oportere, & PLVS AVT MINVS addit, quod nimirum maximam certitudinem facit (nam quod huc atque illuc inclinat & anceps est, id ad tollendam ambiguitatem non idoneum est) luculenter iubemus, vt inter vtranque domum duodecim pedum intercapedo sit, quæ

"Lego, ὅτι τοῦτο δέοι κρατεῖν, οἷον δήποτε.

à stru-

ἀρχομένους μὲν ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου τοῖς θεμελίοις οἰκοδομήματος, παραφυλαττομένους δὲ μέχρι πέρατος τοῦ ὕψους· καὶ τῷ τοῦτο τοῦ λοιποῦ παραφυλάττοντι ἐξεῖναι τὴν οἰκίαν ἐγείρειν ἐφ᾽ ὅσον ἂν θελήσειεν ὕψος, καὶ θυρίδας κατασκευάζειν τὰς καλουμένας παρακυπτικὰς, καὶ φωταγωγοὺς, κατὰ τὴν θείαν νομοθεσίαν· εἴτε νέαν οἰκίαν βούλοιτο κτίζειν, εἴτε παλαιὰν ἀνανεοῦν, εἴτε διαφθαρεῖσαν ἐκ πυρὸς οἰκοδομεῖν· μηδαμῶς ἐκ τούτου τοῦ διαστήματος συγχωρεῖσθαι τοῦ γείτονος ἄποψιν θαλάσσης εὐθεῖαν καὶ οὐ βεβιασμένην δ᾽ οἱονδήποτε τρόπον, ἐκ τῆς οἰκίας, ἐν ᾗ ὁ γείτων ἑστὼς ἔνδον ἐν τοῖς ἰδίοις ἢ καὶ καθήμενος ἔχει, μηδὲ παρατρέπων ἑαυτὸν ἐν τῷ παρακύπτειν εἰς τὸ πλάγιον, καὶ βιαζόμενος ὥστε ἰδεῖν θάλασσαν. τὸ γὰρ τῶν κήπων τε καὶ τῶν δένδρων οὔτε παρείληπται τῇ προτέρᾳ νομοθεσίᾳ, οὔτε τῇ παρούσῃ προστεθήσεται· οὔτε γὰρ προσήκει. Μηδενὶ δὲ ἐξέστω κτίζοντι οἰκίαν, ἐν μέσῳ ὄντος στενωποῦ, ἢ πλατείας, ὑπὲρ τοὺς δεκαδύο πόδας διὰ τοῦτο παραιρεῖσθαι μέρος τῆς πλατείας ἢ τοῦ στενωποῦ, καὶ τῷ οἰκείῳ προσνέμειν οἰκοδομήματι. οὐ γὰρ τὰ τῷ δημοσίῳ προσήκοντα βλάπτεσθαι βουλόμενοι, καὶ τοῖς κτίζουσιν ἀπονέμειν, δεκαδύο ποδῶν εἶναι διάστημα ἐν μέσῳ τῶν οἰκιῶν διωρίσαμεν· ἀλλ᾽ ὥστε μὴ στενότερα εἶναι τὰ μεταξὺ τῶν οἰκιῶν διαστήματα, καὶ πλέον, εἴπερ πλέον ἐστὶ,

ἔχειν

quæ à structura fundamenta contingenti inchoet, atq; vsq; ad summam altitudinem conseructur: tum qui in posterum hoc obseruabit, vt ei, siue nouam domum ædificare, siue veterem renouare, siue ex incendio collapsam instaurare velit, secundum sacram legislationem in quantamcunq; velit altitudinem domum suam tollere, & fenestras perspecticias (vt vocantur) & "*luminis tantummodo caussa parandas, facere liceat :* vt "tamen ipsi *ex hoc interuallo non permittatur vicinum* priuare *aspectu in mare recto neque coacto, quem is quocunque latere domus in proprio stans, aut etiam sedens habet :* atque ita quidem habet, vt *inter prospiciendum se in obliquum inflectere,* sibique *vt mare videat vim inferre,* non cogatur. De *hortis autem & arboribus in priore legislatione nihil tractatum est, neque quicquam præsenti addetur, neque conuenit etiam.* Nulli *verò ædificaturo domum, si in medio angiportus aut platea duodecim pedibus latior sit, propterea partem plateæ aut angiporti adimere, & suo ædificio applicare fas esto.* Non *enim quòd quæ ad rempublicam pertinent obladere, & ædificantibus attribuere velimus, duodecim pedum interstitium inter domos esse debere constituimus: sed vt, ne angustiora inter ædes essent interstitia, & ampliora etiam, si* 1 *ampliora essent, hab*

" Παρακυπτικὰς φωταγωγοὺς.

" Melioris exēplaris cōsequēdi spe falsus, hāc clausulā post alios itaredendā putaui.

1 Rectè fortasse legas πλέον ἤ, καὶ ἔχειν. & mox, συγχωρῶμεν.

ἔχειν ὡς ἔχει, καὶ τοῦτο μέμφεσθαι μὴ συγχωροῦντες, ἵνα τῇ πόλει τὰ οἰκεῖα περισώζηται δίκαια. Εἰ δὲ τὸ παλαιὸν οἰκοδόμημα κατὰ τὸ ἀρχαῖον σχῆμα τοιοῦτον ἦν ὥστε ἔλαττον εἶναι τῶν ιβ ποδῶν μεταξὺ ἑκατέρας οἰκίας διάστημα, μὴ ἐξέστω παρὰ τὸ παλαιὸν σχῆμα ἢ ὑψοῦν τὸ οἰκοδόμημα, ἢ θυρίδας ποιεῖν, εἰ μὴ ι πόδες εἶεν ἐν μέσῳ. τηνικαῦτα γὰρ παρακυπτικὰς μὲν ὁ κτίζων οὐ δυνήσεται ποιεῖν, οὐκ οὔσας πάλαι, ὡς εἴρηται· φωταγωγοὺς δὲ ποιήσει ἀπὸ ἓξ ποδῶν τοῦ πάτου εἰς ὕψος, μηδαμῶς τὸ καλούμενον ψευδόπατον ποιεῖν ἐν τῷ αὐτοῦ οἰκήματι τολμῶντος, φωταγωγοῦ θυρίδος κατασκευασθείσης, κατὰ τὸ εἰρημένον τῶν ἓξ ποδῶν τὸ ὕψος, καὶ σοφίζεσθαι τὸν νόμον. εἰ γὰρ τοῦτο ἐξείη, πάλιν αἱ φωταγωγοὶ διὰ τοῦ ψευδοπάτου παρακυπτικὴν πληρώσουσι χρείαν, καὶ τὸν γείτονα βλάψουσιν. ὅπερ γίνεσθαι κωλύομεν, οὐδαμοῦ τὴν ἐκ τῶν συμφώνων ἤτοι ἐπερωτημάτων ἁρμόζουσαν τοῖς κτίζουσι βοήθειαν (εἴπερ ὅλως ὑπάρχει τοιαύτη τις) ἀναιροῦντες. Ἔτι δὲ τοῦ προτέρου νόμου κελεύοντος ρ πόδας ἐξεῖναι τὰς οἰκίας εἰς ὕψος αἴρειν τὰς ἀπὸ τοῦ πυρὸς πρώην διαφθαρείσας, εἰ καὶ παρὰ θαλάσσης ἄποψιν ἕτερος βλάπτοιτο· καὶ ταύτην ἀναιροῦντες τὴν ἀμφιβολίαν, θεσπίζομεν, τοῦτο αὐτὸ κρατεῖν ἐπὶ τῶν ἐμπρησθεισῶν οἰκιῶν, εἴτε τῶν ἀνανεουμένων, καὶ ἐπὶ τῶν οὐκ οὐσῶν μὲν πρότερον, κτιζο-

μένων

haberentur, ac essent, vt essent quum vetus spacium imminui non sinamus, vt ciuitati sua iura conseruentur. Si verò vetus ædificium ita constitutum erat, vt minus duodecim pedibus inter vtranque domum interuallum esset, fas non sit, vt vltra veterem statum & formam, aut extollatur ædificium, aut fenestræ fiant, nisi decem pedum spacium in medio sit. Tunc enim (vt dictum est) prospecticias, quæ olim non fuerint, ædificator facere non poterit. Fenestras autem luminis duntaxat caussa parandas faciet ab area sex pedum interstitio in altitudinem, vt tamen *luminari fenestra, ad dictum sex pedum in altitudinem præscriptum confecta nequaquam in suo ædificio id quod* 2 *ficticia area dicitur facere, & legem circumuenire audeat. Si enim hoc liceat, rursum luminares fenestræ per ficticiam areã prospecticiarum vsum explebunt, ac vicino incommodabunt, quod fieri prohibemus:* vt tamen *nusquam ex pactis aut stipulationibus ædificatoribus competens auxilium, si quidem omnino tale aliquid sit, perimamus.* Insuper, *quum prior lex iubeat, vt domus antea incendio consumptas, tametsi alteri prospectus in mare præstringatur,* 3 *centum pedes in altum attolli liceat: & hanc ambiguitatem tollentes sancimus, vt hoc ipsum obtineat, similiter in exustis ædibus & renouandis, & quæ prius non fuerint nunc pri-*

2 ψευδόπεδον.

3 Cẽtũ pedes ad spaciũ, nõ autẽ ad altitudinẽ referẽdos esse, ex mox sequẽtibus luce fit clarius. Nõ tamen adeò à Græcis recedere volui.

μένων δὲ νῦν· μετὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν πυρέσ-
μένων βλάβην μὴ δεξαμένων, διὰ παλαιότητα
δὲ ἢ καί τινα οὖν ἄλλην αἰτίαν σαθρῶν γενο-
μένων. καὶ ἐπὶ πάσης οἰκίας οἰκοδομουμένης, ρ´
ποδῶν εἶναι διάστημα ἐν μέσῳ τῶν ἀμφιβαλλο-
μένων τόπων, κωλύματος χωρίς. γίνεσθαί τε οἰ-
κοδομήματα, εἰ καὶ τῆς ἄλλοις διαφερούσης οἰ-
κίας τὴν ἐπὶ θάλασσαν ἄποψιν λυμαίνεται. Τὰς
δὲ ἀπὸ μόνων μαγειρείων, ἢ τῶν καλουμένων ἀ-
ποπάτων, ἢ ἀφεδρώνων, ἢ κλίμακος, ἢ διαβά-
σεων, πρὸς πάροδον μόνην χρησίμων, ἢ καὶ τού-
των ἃ καλοῦσιν οἱ πολλοὶ βαστέρνια, ἄποψιν εἰς
θάλασσαν βλάπτειν ἐξέστω, πᾶν ἐντὸς ρ´ ποδῶν
βούλοιτό τις οἰκοδομᾶν, εἰ καὶ δυοκαίδεκα πό-
δες ἐν μέσῳ τυγχάνοιεν. Ταῦτα δὲ παραφυλα-
χθῆναι θεσπίζομεν ὅτε μὴ ὑπάρχει τινὶ σύμ-
φωνον, ἐπιτρέπον οἰκοδομᾶν· τοὺς δὲ κτίζοντας
ἀπὸ συμφώνου τοῦ γείτονος ἐμμένειν τοῖς στοι-
χηθεῖσι. τὴν ἰκαῦτα γὰρ καὶ μὴ παραφυλαχθέν-
τος διαστήματος, κατὰ τὸ σύμφωνον ἐπιτρέ-
πομεν ἐγείρεσθαι τὰς οἰκοδομὰς, εἰ καὶ βλάπτοιεν
παρὰ θαλάσσης ἄποψιν τοὺς συμφωνήσαντας,
ἢ τοὺς τὰς ἐκείνων οἰκίας διαδεξαμένους· ἐπειδὴ
τὰ ἤδη τισὶν ὑπάρχοντα ἐκ συμφώνων δίκαια
οὐ προσήκει διὰ τῶν γενικῶν ἀναιρεῖσθαι νόμων. Ἔτι
δὲ θεσπίζομεν, τὰ καλούμενα σολάρια, μετὰ

τὴν

mum extruendis : vt id posthac etiam in ijs quæ ignis nocumentum non senserint, sed propter vetustatem aut etiam quamcunq; aliam causam ruinosæ patent, obseruetur. Et à quacunque ædificanda domo in medio controuersorum locorum centum pedum sit interuallum, 4 itáque citra vllum impedimentum structura procedat, etiamsi cuiuspiam ad alios pertinentis domus prospectus in mare corrumpatur. Qui verò è solis coquinis, aut (vt vocantur) latrinis, siue ad naturæ necessitatem *secessibus, aut è scala etiam, aut 5 pontibus parietalibus ad transitum solummodo vtilibus, aut ex ijs denique quæ βαϛίγναια multi vocant, prospectus in mare est, ei impedimentum adferri liceat, si quis intra centum pedes ædificare velit, dummodo duodecim pedes in medio sint.* Atque *hæc quidem obseruari placet, quando pactum alicui non suppetit quod ædificare permittat. Qui verò ex pacto cum vicino initiò ædificant, his in eo quod vtrisque placuit persistendum est. Tunc enim non obseruato interuallo ad pactum structuras tolli sinimus : tametsi illis qui pacti sunt, aut qui in ipsorum domus successerunt, in maris prospectu noceatur : propterea quòd quæ iam ex pactis alicui iura suppeditant, ea per generales leges perimi non conueniat. Insuper placet, vt quæ solaria vocantur, post*

4 Quasi scriptũ fuerit κωλύματός τε χωρὶς γένοιτο τὰ οἰκοδ.

5 Lego τῶν δὲ διαβάσεων.

τὸν παρόντα νόμον, μὴ ἐκ μόνων ξύλων τε καὶ σανίδων γίνεσθαι, ἀλλὰ τῷ τῶν λεγομένων ῥωμανισίων οἰκοδομεῖσθαι σχήματι. δέκα δὲ ποδῶν εἶναι διάστημα μεταξὺ δύο σολαρίων ἀντικρουόντων ἀλλήλοις. εἰ δὲ τοῦτο μὴ δυνατὸν εἴη, διὰ στενοχωρίαν τοῦ τόπου, ἐκ παραλλαγῆς γίνεσθαι τὰ σολάρια· εἰ δὲ αὐτὸς ὁ στενωπὸς μὴ περαιτέρω δέκα ποδῶν εἴη, μηδ᾽ ἐπιχειρεῖν ἐκ μηδ᾽ ἑτέρου μέρους σολάρια ἤτοι ἐξώστας κατασκευάζειν. καὶ τὰ γινόμενα δὲ, ὃν τρόπον εἴρηται, κελεύομεν ἀφιστάναι τοῦ ἐδάφους εἰς ὕψος ποδῶν δεκαπέντε διάστημα, καὶ μηδαμῶς κατὰ κάθετον αὐτῶν κίονας λιθίνους ἢ ξυλίνους ἐπὶ τῷ ἐδάφει ἵστασθαι, ἢ τοίχους κατασκευάζεσθαι. ὥστε μήτε τὸν ἀέρα τὸν ὑπὸ τοῖς ἐν τῷ ὕψει γινομένοις, ὡς εἴρηται, σολαρίοις ἀποφράττεσθαι μήτε ἐντεῦθεν στενότερον γίνεσθαι τὸν στενωπὸν, καὶ τὴν δημοσίαν πάροδον. Κωλύομεν δὲ καὶ κλίμακας ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἀρχομένας τοῦ στενωποῦ γίνεσθαι, ἀναγούσας ἐπὶ τὰ σολάρια, ὥστε ἐκ τῆς ἀσφαλεστέρας κατασκευῆς, καὶ ἐκ τοῦ μὴ σφόδρα πλησιάζειν ἀλλήλοις τὰ σολάρια, κουφοτέρους καὶ σπανιωτέροις συμβαίνῃ ποτὲ καὶ εὐκολώτερον δὲ παύεσθαι ἐκ τοῦ πυρὸς κινδύνους τῇ πόλει, καὶ τοῖς ἔχουσι τὰς οἰκίας. Εἰ δὲ παρὰ τὸν ἡμέτερον νόμον γένηται σολάριον, ἢ κλίμαξ, οὐ τὸ γεγονὸς ἐκκοπήσεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς οἰκίας κύριος δέκα χρυσίου λιτρῶν ζημίαν ὑπομενεῖ· καὶ ὁ διατυπώσας ἀρχιτέκτων, ἢ ἐργολάβος,

ἑτέρ

præsentem legem non ex solis lignis & asseribus fiant, sed Romanensium (quæ vocantur) specie ædificentur: vt etiam inter duo solaria sibi inuicem opposita decem pedum interuallum intersit. Quòd si propter loci angustiam possibile non sit, 1 alternatim solaria fiant. At si ipse angiportus decem pedibus latior non sit, neutra pars solaria, siue meniana facere aggrediatur. Et quidem quæ quo dictum modo est fiunt, ea iubemus, vt à solo quindecim pedum interstitio in altum distent, & nequaquam ipsis columnæ aut lapideæ aut ligneæ ad perpendiculum in solo substituantur, aut muri substruantur: quò ne qui subsolarijs in altitudine (vt dictum est) factis aer existit, is obstruatur, neque inde angustior angiportus publicusq; transitus fiat. Vetamus verò etiam, scalas quæ à solo incipiant, & in solaria ducant, in angiportis fieri: quò videlicet *ex cautiore structura, eoq; quòd non ita inter se solaria propinqua sint, leuiora aliquando rarioraq;, & quæ faciliùs restinguantur, ex igne ciuitati, ijsq; qui domos habent pericula obueniant. Quòd si contra nostram legem solarium aut scala fiat, nedum quod factum est, refringetur, verumetiam ædium dominus decem librarum auri mulctam sustinebit: & architectus aut redemptor, qui opus informauit,*

1 ἐκ παραλλαγῆς.

ἑτέρας δέκα χρυσίου λίτρας καταθήσει· καὶ ὁ ἐργασάμενος τεχνίτης εὐχερὴς τε ὢν διὰ πενίαν ζημιοῦσθαι, τὸ σῶμα αἰκισθεὶς, τῆς πόλεως ἐξελαθήσεται. Πρὸς τούτοις παρακελευόμεθα, μηδενὶ ἐξεῖναι πολλοὺς ἐφεξῆς κίονας ἐν ταῖς δημοσίαις στοαῖς, ἀπὸ τοῦ καλουμένου μιλίου ἄχρι τοῦ καλουμένου καπετωλίου, ἢ φράττειν οἰκήμασιν ἐκ σανίδων μόνων, ἢ καὶ ἄλλοις ἐν μέσῳ τῶν κιόνων κατασκευαζομένοις. ἀλλὰ μὲν τὰ τοιαῦτα οἰκήματα μὴ ὑπερβαίνειν πλάτους μὲν ποδῶν ἓξ σὺν τοῖς τοίχοις ἐπὶ τὴν πλατεῖαν, ὕψους δὲ ποδῶν ζ. ἐκ παντὸς δὲ τρόπου διὰ τεσσάρων κιόνων τὰς παρόδους ἐλευθέρας καταλείπεσθαι, τὰς ἀπὸ τῶν στοῶν ἐπὶ τὰς πλατείας. καλλωπίζεσθαι δὲ τὰ τοιαῦτα οἰκήματα, ἤτοι ἐργαστήρια, μαρμάροις ἔξωθεν, ὥστε κάλλος μὲν διδόναι τῇ πόλει, ψυχαγωγίαν δὲ τοῖς βαδίζουσι. τὰ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι τῆς πόλεως, ἐν τοῖς μέσοις τῶν κιόνων τόποις κατασκευαζόμενα ἐργαστήρια, καθάπερ ἂν δοκιμάσειε τῇ πόλει συμφέρειν ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια, καὶ τῷ μέτρῳ ἐνταῦθα καὶ τῷ τρόπῳ, κατασκευάζεσθαι θεσπίζομεν, τῆς ἰσότητος δηλαδὴ πάσης φυλαττομένης, ὥστε μὴ τοῦτο ἐπὶ τινῶν ἐπιτραπὲν, ἐφ' ἑτέρων κωλύεσθαι. Κἀκεῖνο δὲ νομοθετοῦμεν, ὥστε μὴ τὰς τῶν συκοφαντῶν κακοτεχνίας τοῖς ἐποικοῦσι λυμαίνεσθαι. πολλοὶ γὰρ φθόνῳ δίκας οὐκ ἀδικήματός τινος

τοῖς

alteras decem auri libras dependet: & artifex qui fecit, si ob paupertatem mulctam exsoluere nequeat, vbi in corpore verbera exceperit, ab vrbe propelletur. Ad hæc iubemus, vt nulli liceat multas deinceps columnas in publicis porticibus à 2 milio (quod vocatur) vsque ad Capitolium (quod vocant) aut domunculis, aut alijs etiam quæ inter columnas fabricari solent, *ex solis asseribus obstruere: sed vt istiusmodi domuncula cum parietibus latitudine plateam versus sex pedes, altitudine verò septem non superent: tum etiam, vt per quatuor omnino columnarum* interordinia *liberi à porticibus in plateas transitus relinquantur: & istiusmodi domunculæ, siue officinæ extrinsecus marmoribus adornentur, quò ornamento sint ciuitati, & oblectamento prætereuntibus. Quæ verò in alijs vrbis partibus inter columnas officinæ constituuntur, eas ad eam mensuram eumq; modum confici placet, quam mensuram, quémque modum conducere ciuitati magnificentia tua iudicabit: tamen vt æqualitas omnibus modis conseruetur, ne quod aliquibus permissum est, alijs prohibeatur. Illud item lege complecti visum est, ne probi viri calumniatorum subdolis commentis oblædantur. Multi enim inuidia, non verò quòd iniuria afficiantur, ijs qui ædificare volunt,*

2 Quũ Romæ columnã quãdã miliariũ vocatã fuisse, manifestissimũ sit: recte monuerũt quidã, pro miliũ hic miliariũ ponendum esse.

τοῖς οἰκοδομεῖν βουλομένοις ὑφαίνοντες, ἀναβολῶν αὐτοῖς αἴτιοι γίνονται. ὥστε τὸν οἰκοδομεῖν ἀρξάμενον, εἶτα κωλυθέντα, καὶ τὸ ἔργον ἀτελὲς καταλιπεῖν ἠναγκασμένον, καὶ πρὸς τὸ δικαστήριον ἀφελκόμενον, τὸ χρῆμα δὲ οὗ τὴν οἰκίαν ἐγείρειν ἤλπισεν, ἀναλίσκειν περὶ τὴν δίκην· καὶ, τὸ πάντων ἀτοπώτατον, μετὰ τὸ ψήφου νικώσης ἐπιτυχεῖν, ἔτι καθάπερ ἀλύτοις τισὶ συμπεπλέχθαι δεσμοῖς, τοῦ κωλύσαντος τὸ ἔργον, προσχήματι μὲν ἐφέσεως τὰς κυρίας ἀναμένοντος, τῷ δὲ ἐμποδὼν γίνεσθαι τῇ οἰκοδομίᾳ ἐπὶ ταῖς τοῦ γείτονος συμφοραῖς εὐφραινομένου. Προστάττομεν τοίνυν ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων, εἰ ἔφεσις ἐπιδοθείη κατὰ τῶν τυπωθέντων παρὰ τοῦ διαγνώμονος, ἅμα τῷ δοθῆναι παρὰ τοῦ δικαστοῦ τὴν ἀναφορὰν ἤτοι τύπον ἔγγραφον, καὶ μὴ παραφυλαχθείσης κυρίας· ἐξεῖναι τῷ νενικηκότι καὶ τῷ ἡττηθέντι ἅμα ἢ κατὰ μόνας εἰς τὸ δικαστήριον τῆς σῆς εἰσιέναι μεγαλοπρεπείας, καὶ τοῦ ἀντιδίκου κληθέντος, κατὰ τὸ σύνηθες, εἰ ἄπεστι, τὸν ὅρον τῆς διαίτης τὸ φανερὸν ποιεῖν, ἵνα πάσης ἀναβολῆς ἐκκοπείσης, νόμιμον ἐπιτεθείη πέρας τῇ ὑποθέσει· καὶ μὴ χειμῶνος, εἰ τύχοι, παρόντος, ἢ πλησιάζοντος, ἕως περιμένουσι τοὺς μακροὺς τῶν ἐμπροθέσμων χρόνους, τὸν οἰκοδομεῖν βουληθέντα, καὶ μὴ δικαίως κωλυθέντα, ζημίας ἀφορήτους ὑπομένειν. παραπλήσιον δὲ εἰ καί τις ὑποθέσεως τοιαύτης ἐφεῖναι βουληθείη, μεμφόμενος τοῖς παρὰ τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας ἐψηφισμένοις, παραχρῆμα

*litem texentes, procrastinandæ ædificationis necessitatem inferunt: ita vt qui ædificare cœperit, deinde prohibitus, opusq́; intermittere coactus, & in iudicium tractus, qua pecunia domum se erecturum sperasset, eam in litem insumat, & (quod omnium absurdissimum est) vbi victricem sententiam obtinuit, velut indissolubilibus aliquibus vinculis irretiatur, dum qui nouum opus nunciasset, obtenta prouocatione vadimonia expectat, & quòd ædificationem impediat, ex vicini incommodis voluptatem capit. Iubemus itaque, si in istiusmodi controuersijs aduersus decreta iudicis prouocatio instituatur, vt simulatque subsidiaria actio, siue scripto comprehensa forma à iudice data fuerit, etiam vadimonio non obseruato, victori vnà cum victo, aut seorsum soli, ad magnificentiæ tuæ tribunal ingredi: & aduersario, si absit, pro consuetudine vocato, sententiam iudicis manifestam facere liceat: quò omni dilatione succisa, legitimæ controuersiæ imponatur finis: neque si fortè hyems adsit aut appropinquet, dum longa constitutorum dierum tempora expectentur, qui ædificare voluisset, & non iure prohibitus esset, intolerabilia damna sustineat. Similiter etiam, vt si quis in *tali controuersia, magnificentiæ tuæ iudicio non acquiescens, prouocare voluerit, confestim*

* Lego τις ἐν ὑποθ.

τὴν καλουμένην cōsultationa γίνεσθαι, καὶ δίδοσθαι καὶ αὐτῷ καὶ τῷ νενικηκότι σκοπεῖσθαι κατὰ τὸ εἰωθὸς τὴν ψῆφον, ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλατίῳ, μηδεμιᾶς ἀναβολῆς γινομένης. Γινωσκέτωσαν δὲ πάντες ὅσοι κωλύειν ἐπιχειροῦσι τοὺς οἰκοδομοῦντας, ὡς ἡττηθέντες καὶ τὰς ζημίας αὐτοῖς πάσας τὰς συμβάσας καταθήσουσι, καὶ τὴν τῶν ὑλῶν τιμὴν, ἃς εἰκὸς διαφθαρῆναι, ἢ χείρους γίνεσθαι ἐν τῷ τῆς δίκης χρόνῳ, καὶ τῶν οὐ δικαίως ἐπιχειρησάντων οἰκοδομεῖν, εἰ ἡττηθεῖεν, καὶ τὰς ζημίας τῷ κεκωλυκότι τὸ οἰκοδόμημα καὶ δίκην εἰπεῖν περὶ τούτου ἠναγκασμένῳ, καταθέντων. πᾶσαν μέντοι τοιαύτην δίκην ἐξ ἀποφάσεως μόνου τοῦ δικαστηρίου τοῦ σοῦ μεγέθους κρίνεσθαι κελεύομεν, καὶ μήτε ἄλλον τινὰ τῶν ἐνδόξων ἀρχόντων ἀκροάσασθαι τοιαύτης ὑποθέσεως· μήτε τινὰς τῶν ἀγωνιζομένων τοιαύτην ὑπόθεσιν, στρατείας ἢ φόρου χρῆσθαι παραγραφῇ, ἕνεκα τοῦ μὴ δικάσασθαι, ἢ μὴ καταθεῖναι τὰς ζημίας ὅσας δοῦναι τῇ ψήφῳ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου τῆς πόλεως, ἢ τοῦ παρ' αὐτοῦ δοθέντος δικαστοῦ, προσταχθείη, ἀλλὰ τὴν ἀπαίτησιν ὑπομένειν τὸν ἡττηθέντα, διὰ τῆς τάξεως τῆς σῆς μεγαλοπρεπείας· μηδενὸς ἐπὶ τούτῳ χρωμένου φόρου παραγραφῇ. Προνοείτω δὲ ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια, τοῦ μὴ τινὰς τῶν ἐργολάβων ἢ τεχνιτῶν, ἀρξαμένους ἔργου, τοῦτο καταλιμπάνειν ἀτελές· ἀλλ' αὐτὸν μὲν τὸν ἀρξάμενον

λαμβ

consultatio (quomodo vocatur) fiat, nullaq́; intermissa dilatione, in sacro nostro palatio, & ipsi & victori, prout fieri consueuit, sententia consideranda detur. Sciant verò omnes qui nouum opus nunciare ædificatoribus tentant, quòd si causa cadant, ipsis & omnia damna quæ obuenerint, & materiarum, quas litis tempore fortè corruptas, aut deteriores factas esse constabit, precium refundent. Qui autem non iure ad ædificandum aggreßi fuerint, hi si iudicio superabuntur, isti qui opus nouum nunciauerit, eaq́; de re iudicium illos sustinere coegerit, damna resarcient. Cæterùm omnes istiusmodi lites vnius magnificentiæ tuæ tribunalis sententia dijudicari iubemus, & ne alius quisquam gloriosorum magistratuum istiusmodi controuersiam audiat: neque eorum aliqui qui de istiusmodi controuersiis contendunt, militiæ aut fori præscriptione vtantur: quò videlicet litigare, aut multas quas gloriosiß. præfecti vrbis, "datíve ab ipso iudicis sententia dare iusserit, perfundere non cogantur. Verùm qui iudicio superatus est, per cohortem magnificentiæ tuæ exactionem sustineat, ita vt in hoc nullus fori præscriptione vti poßit. Hoc verò magnificentia tua prouideat, ne qui operum redemptores aut artifices, vbi opus aliquod inchoarint, id imperfectum relinquant: sed ipsum qui inchoarit, "Lego ἢ παρ'

λαμβάνοντα τὸν μισθὸν, ἀναγκαζέσθω πληροῦν
τὸ ἔργον, ἢ διδόναι τὴν ἐντεῦθεν συμβαίνουσαν
ζημίαν τῷ οἰκοδομοῦντι, καὶ πᾶσαν τὴν ἐκ τοῦ
μὴ τὸ ἔργον* γινομένην βλάβην. εἰ δὲ πένης τε
γένη τυχὸν ὁ τοῦτο ἁμαρτὼν, πληγάς τε λαμβα-
νέτω καὶ ἐκβαλλέσθω τῆς πόλεως. μὴ κωλυέσθω
δὲ ἕτερος τῆς αὐτῆς τέχνης τὸ παρ' ἑτέρου ἀρ-
χθὲν ἐκπληροῦν. ὅπερ ἔγνωμεν τολμᾶσθαι κατὰ
τῶν οἰκοδομούντων οἰκίας παρὰ τῶν ἐργολάβων
τεχνιτῶν· οὔτε αὐτῶν τὸ τέλειον ἐπιτιθέντων οἷς
ἤρξαντο ἐργάζεσθαι, οὐδὲ ἑτέροις τὰ αὐτὰ ἔργα
ἀναπληροῦν συγχωρούντων, ἀλλὰ ἐνεγκεῖν ἀφό-
ρητον ζημίαν ἐντεῦθεν τοῖς τὰς οἰκίας κατα-
σκευάζουσι μηχανωμένων. ὁ δὲ παραιτούμενος
τὸ παρ' ἑτέρου ἀρχθὲν ἐκπληρῶσαι δι' αὐτὸ
τοῦτο ὅτι ἕτερος ἤρξατο, καὶ αὐτὸς
παραπλησίαν τῷ καταλιπόν-
τι τὸ ἔργον ὑπεχέτω
δίκην.

*

ΚΑΝΟ

aut capta mercede perficere opus, aut quod inde ædificatori obuenerit damnum, quantique ipsius intereſt opus " *abſolutum non eſſe, illi dare cogat. At ſi forte pauper ſit qui id delinquit, verberibus cæſus eijciatur vrbe. Nec verò alius eiuſdem artis, quod ab alio cœptum eſt adimplere prohibeatur. Quod ſanè artifices redemptores aduerſus ædificatores auſos eſſe intelleximus: qua re intollerabile damnũ ædificatoribus machinantur & inferunt, dum neque ipſi quod opus facere cœpiſſent, huic finem imponunt, neque alios idipſum opus conſummare ſinunt. Qui verò cœptum ab alio opus ob hoc ipſum quod ab alio cœptum ſit abſoluere recuſat, ſimilem & ipſe cum illo qui opus interruptum reliquit, pœnam ſuſtineat.*

* *
*

*Lugdunẽſem editionẽ hic ἀποτελεσθῆναι habere fertur, quod idẽ eſt cũ ἀναπεπληρῶσθαι, quò ante hac aſteriſcũ inducẽdũ putaui.

KANONES

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ πανσέπτων ἀποστόλων.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν.

β Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου χειροτονείσθω, καὶ διάκονος, καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

γ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος παρὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα, ἢ ἐπιτήδευτα, ἢ ὄρνεις, ἢ ζῷά τινα, ἢ ὄσπρια, ὡς παρὰ τὴν διάταξιν κυρίου ποιῶν, καθαιρείσθω, πλὴν νέων χίδρων ἢ σταφυλῆς τῷ καιρῷ τῷ δέοντι. μὴ ἐξὸν δὲ ἔστω προσάγεσθαί τι ἕτερον εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἢ ἔλαιον εἰς τὴν λυχνίαν, καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς προσφορᾶς.

δ Ἡ ἄλλη πᾶσα ὀπώρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω ἀπαρχὴ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ

πρὸς

CANONES SANCTORVM, ET VENERANDORVM APOSTOLORVM,

PER CLEMENTEM A PETRO apostolo Romæ ordinatum episcopum, in vnum congesti:

Gregorio Haloandro interprete.

Episcopus à duobus aut tribus episcopis ordinator.

2 *Presbyter ab vno episcopo ordinator, item diaconus, & reliqui clerici.*

3 *Si quis episcopus aut presbyter, præter ordinationem* Domini, *quam de sacrificio instituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino sicera, aut cõfecta quædam, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina supra altare obtulerit: vt qui contra ordinationem* Do*mini faciat, deponitor: excepto nouo frumento, & vua opportuno tempore. Præterea licitum non esto aliud quippiam admouere ad altare, quàm oleum in candelabrum, & incensum oblationis tempore.*

4 *Omnium aliorum pomorum primitiæ episcopo & presbyteris domum mittuntor, non*

super-

πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Δῆλον δὲ, ὡς ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐπιμερίζουσι τοῖς διακόνοις, καὶ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς.

ε Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας. Ἐὰν δὲ ἐκβάλῃ, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω.

ς Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβανέτω· εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθω.

ζ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, τὴν ἁγίαν τοῦ πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων ἐπιτελέσει, καθαιρείσθω.

η Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, προσφορᾶς γενομένης, μὴ μεταλάβῃ, τὴν αἰτίαν εἰπάτω. Καὶ ἐὰν εὔλογος ᾖ, συγγνώμης τυγχανέτω· εἰ δὲ μὴ λέγει, ἀφοριζέσθω ὡς αἴτιος βλάβης γενόμενος τῷ λαῷ, καὶ ὑπόνοιαν ποιήσας κατὰ τοῦ προσενέγκαντος.

θ Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς, καὶ τῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ μεταλήψει, ὡς ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀφορίζεσθαι χρή.

ι Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ, κἂν ἐν οἴκῳ, συνεύξηται, οὗτος ἀφοριζέσθω.

Εἴ

super altare. Manifestum est autem, quòd episcopus & presbyteri inter diaconos & reliquos clericos eas diuidunt.

5 *Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vxorem suam prætextu religionis non abijcito: si abijcit, segregator à communione: si perseuerat, deponitor.*

6 *Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, seculares curas nō suscipito: alioqui deponitor.*

7 *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, sanctum diem Paschæ ante vernum æquinoctium cum Iudæis celebrauerit: deponitor.*

8 *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quicunque ex sacerdotali consortio, oblatione facta, non communicauerit: caussam dicito. Et si bona ratione subnixa sit, veniam promeretor. Sin minus dixerit, à communione excluditor, tanquam qui populo author offensionis fuerit, mota contra eum suspicione qui obtulit.*

9 *Quicunque fideles* ecclesiam *ingrediuntur, & scripturas audiunt, neque apud preces & sanctam communionem permanent, eos tanquam qui ordinis in ecclesia perturbationem inducant, à communione arceri oportet.*

10 *Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit: iste communione priuator.*

ια Εἴ τις καθῃρημένῳ κληρικὸς ὡς κληρικῷ συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός.

ιβ Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρισμένος ἤτοι ἄδεκτος ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει δεχθῇ ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφοριζέσθω καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ δεχθείς. εἰ δὲ ἀφωρισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμός.

ιγ Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν αὐτοῦ παροικίαν ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾷν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μή τις εὔλογος αἰτία ᾖ τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλεῖόν τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας συμβάλλεσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστῃ.

ιδ Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν, ἀπολείψας τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ, καὶ παντελῶς μεταστὰς διατρίβοι ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦτον κελεύομεν μηκέτι λειτουργεῖν, μάλιστα εἰ προσκαλουμένου αὐτὸν τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ, ἐπανελθεῖν οὐχ ὑπήκουσεν· ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ, ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνείτω.

Εἰ δὲ

11 *Si quis cum deposito clerico vt cum clerico preces coniunxerit, deponitor & ipse.*

12 *Si quis clericus, aut laicus à communione segregatus, seu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus ciuitatem, sine commendaticijs literis receptus fuerit: à communione excluditor tam qui receperit, quàm qui receptus est. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor.*

13 *Episcopo, qui parochiam suam dereliquerit, alteri insilire nefas esto, licet à pluribus ad hoc compellatur: nisi rationabilis aliqua caussa subsit, quæ hoc ipsum facere vi adigat, nempe quòd plus lucri & vtilitatis his qui illic constituti sunt, verbo pietatis conferre possit. neque hoc tamen à seipso, sed multorum episcoporum iudicio, & exhortatione maxima.*

14 *Si quis presbyter, aut diaconus, aut quicunque tandem de clericorum consortio, relicta parochia sua, in aliam concesserit, & omnino transmigratione facta, præter voluntatem sui episcopi in alia parochia moram traxerit: hunc iubemus, ne porrò in ministerio publico sit ecclesiæ, maximè si accersente ipsum episcopo eius redire contemnat. peruerso illic ordine perseuerans, vt laicus tamen ibi locorũ in communionem admittitor.*

ις Εἰ δὲ ἐπίσκοπος, ᾧ παρατυγχάνουσι, παρ' οὐδὲν λογισάμενος τὴν κατ' αὐτῶν ὁρισθεῖσαν ἀργίαν, δέξηται αὐτοὺς ὡς κληρικοὺς, ἀφοριζέσθω ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.

ιζ Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενος, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

ιη Ὁ χήραν λαβὼν, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

ιθ Ὁ δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος, ἢ ἀδελφιδῆν, οὐ δύναται εἶναι κληρικός.

κ Κληρικὸς ἐγγύας διδοὺς καθαιρείσθω.

κα Εὐνοῦχος, εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἐγένετό τις, ἢ ἐν διωγμῷ ἀφῃρέθη τὰ ἀνδρῶν, ἢ οὕτως ἔφυ, καὶ ἔστιν ἄξιος, γινέσθω.

κβ Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν μὴ γινέσθω κληρικός· αὐτοφονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός.

κγ Εἴ τις κληρικὸς ὢν, ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσει, καθαιρείσθω. φονευτὴς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ.

κδ Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφοριζέσθω ἔτη τρία. ἐπίβουλος γάρ ἐστι τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

15 *Quòd si episcopus, ad quem accesserint, pro nihilo reputata vacationis à ministerio ecclesiastico pœna, quæ contra eos definita est, ipsos vt clericos susceperit: à communione excluditor, vt peruersi ordinis magister.*

16 *Qui post baptismum duabus implicitus fuit nuptijs, aut concubinam habuit: is episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut denique in consortio sacerdotali esse non potest.*

17 *Qui viduam duxit, aut diuortio separatam à viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quæ publicis mancipata sit spectaculis: episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut deniq; ex consortio sacerdotali esse non potest.*

18 *Qui duas sorores duxit, aut consobrinam, clericus esse non potest.*

19 *Clericus qui fideiußiones dat, deponitor.*

20 *Si quis humana violentia eunuchus factus est, aut in persecutione amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus est: efficitor* episcopus.

21 *Qui sibi ipsi virilia amputauit, clericus non efficitor: sui enim ipsius homicida est, & inimicus creationi* Dei.

22 *Si quis, cum clericus esset, virilia sibi ipsi amputauerit: deponitor. homicida etenim sui ipsius est.*

23 *Laicus, qui seipsum mutilauit, per tres annos à cōmunione eijcitor. puta, quia ipse vitæ*

ζωῆς.

κδ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιορκίᾳ, ἢ κλοπῇ ἁλοὺς, καθαιρείσθω, καὶ μὴ ἀφοριζέσθω. λέγει γὰρ ἡ γραφή, οὐκ ἐκδικήσεις δὶς ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ τῇ αὐτῇ αἱρέσει ὑποκείσθωσαν.

κε Τῶν εἰς κλῆρον προσεληλυθότων ἀγάμων, κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνους.

κϛ Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καὶ διὰ τοιούτων φοβεῖν θέλοντα, καθαιρεῖσθαι προστάττομεν. οὐδαμοῦ γὰρ ὁ κύριος τοῦτο ἡμᾶς ἐδίδαξε· τοὐναντίον δὲ αὐτὸς τυπτόμενος οὐκ ἀντέτυπτε, λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει.

κζ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας.

κη Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω τῆς κοινωνίας παντάπασιν,

ὡς

sua posuit insidias.

24 *Episcopus, aut presbyter, aut diaconus in fornicatione, aut periurio, aut furto deprehensus, deponitor, non tamen à communione excluditor. Dicit enim scriptura, Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eidem conditioni consimiliter & reliqui clerici subduntor.*

25 *Ex his qui cœlibes in clerum peruenerunt, iubemus, vt lectores tantum & cantores (si velint) nuptias contrahant.*

26 *Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrorem ipsis per huiusmodi vult incutere, deponi præcipimus. nusquam enim Dominus hoc nos docuit. Imò verò contrà, cum ipse percuteretur, non repercutiebat: cum lacesseretur conuicijs, non regerebat conuicium: cum pateretur, non comminabatur.*

27 *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, ob certa crimina iustè depositus, attingere ministerium, quod aliquando tractauerat, ausus fuerit: omnino hic ab ecclesia abscinditor.*

28 *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, pecuniæ interuentu hãc dignitatem nactus fuerit: deponitor tam ipse, quàm qui eum ordinauit, & omnino à cõmunione abscinditor,*

ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου.

κθ Εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατὴς γίνηται ἐκκλησίας, καθαιρείσθω, καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.

λ Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, χωρὶς συναγωγὴν καὶ θυσιαστήριον πήξει, μηδὲν καταγνοὺς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος· τύραννος γάρ ἐστιν, ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί, ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται. οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν. Ταῦτα δὲ μετὰ μίαν, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου γινέσθω.

λα Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ὑπὸ ἐπισκόπου γίνηται ἀφωρισμένος, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἑτέρου δέχεσθαι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτόν· εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσει ὁ ἀφορίσας αὐτὸν ἐπίσκοπος.

λβ Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθαι· καὶ ἐπιφερομένων αὐτῶν ἀνακρινέσθωσαν. καὶ ἐὰν μὲν ὦσι κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν· εἰ δὲ μή γε, τὴν χρείαν αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες, εἰς κοινωνίαν

αὐτὸ

quemadmodum Simon Magus à me Petro.

29 *Si quis episcopus secularium magistratuum familiaritate vsus, per ipsos ecclesiam nactus fuerit: deponitor. segregantor quoque à communione, quicunque cum ipso communionem habent.*

30 *Si quis presbyter proprium aspernans episcopum, seorsim conuenticula egerit, & altare erexerit, cum de nullo crimine episcopum in pietate ac iusticia condemnarit: deponitor, quasi qui principatum ambiat. tyrannus enim est. Consimiliter & reliqui clerici, qui suum illi calculum apponunt. Laici verò à communione segregantor. Atq; hæc post vnam, & item alteram ac tertiam episcopi exhortationem fiunto.*

31 *Si quis presbyter, aut diaconus, per episcopum à communione exclusus sit: hunc neutiquam ab alio fas esto suscipi, quàm ab eo qui ipsum à communione exclusit: nisi fortè fortuna episcopus, qui ipsum à communione segregauit, defunctus sit.*

32 *Nemo peregrinorum episcoporũ, aut presbyterorum, aut diaconorum, sine commendaticijs suscipitor literis: & si eas obtulerit, attentius in disquisitionem vocantor. Et quidem si prædicatores pietatis fuerint, suscipiuntor: sin minus, vbi necessaria ipsis suppeditaueritis, ad cõmunionem & vlteriorem ipsos consue-*

αὐτὸς μὴ προσδέξηται· πολλὰ γὰρ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.

λγ Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτῷ χώραις. ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ θεὸς διὰ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι.

λδ Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾷν ἔξω τῶν αὐτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας. εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτός, καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν.

λε Εἴ τις χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξηται. εἰ δὲ μὴ δεχθείη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸς μενέτω ἐπίσκοπος· ὁ δὲ κλῆρος τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιούτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο.

λϛ Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω

γινέσθω

tudinem non admittitote. multa enim per obreptionem fiunt.

33 *Cuiusque gentis episcopos oportet scire quinam inter ipsos primus sit, habereq; ipsum quodammodo pro capite, neq; sine illius voluntate quidquam agere insolitum. illa autem sola quenque pro se tractare, quæ ad parochiā eius, & loca ipsi subdita attinent. Sed neq; ille citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in sancto Spiritu.*

34 *Episcopus extra terminos suos, in ciuitatibus & regionibus sibi non subiectis, ordinationes facere non præsumito. Si verò præter voluntatem eorum qui ciuitates illas aut regiones detinent, id fecisse conuictus fuerit, deponitor tam ipse, quàm etiam hi quos ordinauit.*

35 *Si quis ordinatus episcopus, ministerium & curam populi sibi commissam non susceperit: hic à communione seiunctus esto tam diu, donec susceperit* [obedientiam accommodans. Similiter autem & presbyter & diaconus.] *Si verò non præ voluntate sua, sed præ malicia populi non susceperit, maneto ipse quidem episcopus: clerus verò eius ciuitatis à communione segregator, eo quòd tam inobedientem populum non corripuerit.*

36 *Bis in anno episcoporum celebrator synodus,*

γινέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν· ἅπαξ μὲν τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς, δεύτερον δὲ ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ.

λζ Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς θεοῦ ἐφορῶντος, μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαί τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ θεοῦ χαρίζεσθαι. εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τί τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολείτω.

λη Οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

λθ Ἔστω φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα (εἴγε καὶ ἴδια ἔχει) καὶ φανερὰ τὰ κυριακά, ἵνα ἐξουσίαν ἔχῃ τὰ ἴδια τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος, οἷς βούλεται, καὶ ὡς βούλεται καταλεῖψαι, καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου· ἔσθ' ὅτε γυναῖκα καὶ παῖδας κεκτημένου, ἢ συγγενεῖς, ἢ οἰκέτας. δίκαιον γὰρ παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὸ μήτε τὴν ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μήτε τὸν ἐπίσκοπον ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς προφάσει τῆς ἐκκλησίας πημαίνεσθαι, ἢ καὶ

εἰ

uodus, & pietatis inter se dogmata in disquisitionē vocanto, neq; non in ecclesiis incidentes contradictiones dirimūto: semel quidem quarta feria Pentecostes, secundo duodecima "Hyperberetai.

"Hyperberetæus apud Asiæ populos & Macedones October græcè dictus.

37 *Omnium rerum ecclesiasticarum curam episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto quippiam ex ijs sibi tanquam proprium assumere: aut cognatis suis elargiri, quæ Deo dedicata sunt. Quòd si pauperes illi sint: vt pauperibus subministrato, non tamen horum prætexu res ecclesiæ venundato.*

38 *Presbyteri & diaconi, absq; voluntate episcopi nihil peragunto. ipsius enim fidei populus Domini commissus est, & pro eorum animabus ab ipso repetetur ratio.*

39 *Manifestæ sunto priuatæ res episcopi (si modò & priuatas habet) manifestæ item sunto Dominicæ: vt priuatas quidem res episcopus, cum moritur, quibus vult, & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neq; occasione ecclesiasticarum rerum intercidant res episcopi, qui nonnunquam vxorem & liberos, aut cognatos, aut seruos habet. Iustum enim est apud Deum pariter & homines, simul ne ecclesia per ignorationem rerum episcopi damni aliquid sustineat, simul ne episcopus aut cognati eius prætextu ecclesiæ oblædantur, aut etiam*

qui-

εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίας περιβάλλεσθαι.

μ Προστάσσομεν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων. εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλῷ ἂν μᾶλλον δέοι περὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν διοικεῖσθαι, καὶ τοῖς δεομένοις διὰ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας. μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων (εἴγε δέοιτο) εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτῷ χρείας, καὶ τῶν ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι. ὁ γὰρ νόμος τοῦ θεοῦ διετάξατο τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ ὑπηρετοῦντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου διατρέφεσθαι, ἐπείπερ οὐδὲ στρατιῶταί ποτε ἰδίοις ὀψωνίοις ὅπλα κατὰ πολεμίων ἐπιφέρονται.

μα Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κύβοις σχολάζων καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρέσθω.

μβ Ὑποδιάκονος, ἢ ψάλτης, ἢ ἀναγνώστης τὰ ὅμοια ποιῶν, ἢ παυσάσθω, ἢ ἀφοριζέσθω· ὡσαύτως καὶ οἱ λαϊκοί.

μγ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τόκους ἀπαιτῶν τοὺς δανειζομένους, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρέσθω. μδ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος αἱρετικοῖς συνευξάμενος μόνον ἀφοριζέσθω. εἰ δὲ καὶ ἐπέτρε-

qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negocia, eiusq; mors implicetur diffamationibus.

40 *Præcipimus, vt episcopus res ecclesiæ in potestate habeat. Nam si preciosæ hominum animæ fidei eius committendæ sunt: multo vtique magis oportuerit & de pecuniis mādatum dare, vt illius arbitratu dispensentur, neq; non cū timore Dei summaq; sollicitudine per presbyteros ac diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipse (si modò indiget) quātum ad necessarios suos, & hospitio exceptorum fratrum vsus opus habet, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur quàm cæteri. Ordinauit enim lex Dei, vt qui altari inseruiunt, de altari nutriantur: quādo nec milites vnquam suis stipendiis arma hostibus inferant.*

41 *Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vel aleæ, vel ebrietatibus indulget, vel desinito, vel deponitor.*

42 *Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui consimilia facit: vel desinito, vel à communione seiungitor: similiter & laici.*

43 *Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vsuras à mutuum accipientibus exigit: vel desinito, vel deponitor.*

44 *Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui cum hæreticis preces coniunxerit, duntaxat à communione suspenditor. Si verò etiam*

ψῃ αὐτοῖς ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαί τι, καθαιρείσθω.

με Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον αἱρετικῶν δεξάμενον βάπτισμα, ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· τίς γὰρ συμφώνησις τοῦ Χριστοῦ πρὸς Βελίαλ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;

μϛ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τὸν κατ' ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα, ἐὰν ἄνωθεν βαπτίσῃ, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν, ἐὰν μὴ βαπτίσῃ, καθαιρείσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας τῶν ψευδιερέων.

μζ Εἴ τις λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβάλλων, ἑτέραν λάβῃ, ἢ παρ' ἄλλου ἀπολελυμένην, ἀφοριζέσθω.

μη Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν μὴ βαπτίσῃ εἰς πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ τρεῖς υἱοὺς, ἢ τρεῖς παρακλήτους, καθαιρείσθω.

μθ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μιᾶς μυήσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλ' ἓν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω. οὐ γὰρ εἶπεν ὁ κύριος, εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε, ἀλλὰ, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

ν Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος,

νος,

ipsos tanquam clericos aliquid agere permiserit: deponitor.

45 Episcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptisma, aut sacrificium susceperit, deponi præcipimus. Quæ etenim conuentio inter Christum & Belial? aut quæ particula fideli cum infideli?

46 Episcopus, aut presbyter si eum, qui verum baptisma habeat, iterũ baptisauerit, aut pollutum ab impijs non baptisauerit, deponitor: vt qui crucem & mortem Domini derideat, neque discernat veros sacerdotes à sacerdotibus impostoribus.

47 Si quis laicus, cum suam à se vxorẽ abijcit, alteram duxerit, aut ab alio dimissam: à communione segregator.

48 Si quis episcopus, aut presbyter secundum ordinationem Domini non baptisauerit in patrem & filium & spiritum sanctum, sed in tres principio carentes, aut tres filios, aut tres paracletos: deponitor.

49 Si quis episcopus, aut presbyter, in vna initiatione non tres immersiones, sed vnã duntaxat, quæ in mortem Domini detur, peregerit: deponitor. Non enim dixit Dominus, In mortem meam baptisate: sed, Profecti docete omnes gentes, baptisantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

50 Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaco-

νος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, γάμου, καὶ κρεῶν, καὶ οἴνου, οὐ δι' ἄσκησιν, ἀλλὰ βδελυρίαν ἀπέχεται, ἐπιλαθόμενος, ὅτι πάντα καλὰ λίαν, καὶ ὅτι ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλει τὴν δημιουργίαν, ἢ διορθούσθω, ἢ καθαιρείσθω, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω, ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

να Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλὰ ἀποβάλλεται, καθαιρείσθω, ὅτι λυπεῖ Χριστὸν εἰπόντα, χαρὰ ἐπιγίγνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

νβ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μεταλαμβάνει ἐκ κρεῶν καὶ οἴνου βδελυσσόμενος, καὶ οὐ δι' ἄσκησιν, καθαιρείσθω, ὡς κεκαυτηριασμένος τὴν ἰδίαν συνείδησιν, καὶ αἴτιος σκανδάλου πολλοῖς γινόμενος.

νγ Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ φωραθείη ἐσθίων, ἀφοριζέσθω, παρὲξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ δι' ἀνάγκην καταλύσαντος.

νδ Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει τὸν ἐπίσκοπον, καθαιρείσθω· ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. νε Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει πρεσβύ-

τερον

nus, aut quiuis omnino de sacerdotali consortio, nuptijs, & carnibus, & vino abstinuerit. non propterea quò mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior, sed propter abominationem: oblitus, quòd omnia pulchra valde, & quòd masculum & fœminam Deus creauit hominem, sed diffamationibus lacessens creationem Dei vocat ad calumniam: aut corrigitor, aut deponitor, & ex ecclesia reijcitor. Consimiliter & laicus.

51 *Si quis episcopus, aut presbyter, eum qui à peccato reuertitur, non recipit, sed reijcit: deponitor, eo quòd Christum offendat, qui dixit, ob vnam peccatorem, qui resipiscat, gaudium oboriri in cœlo.*

52 *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, carnibus & vino festiuis diebus nō vtatur, idq; per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor: tanquam qui cauterio notatam habeat conscientiam, & multis author sit offendiculi.*

53 *Si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, à communione excluditor: excepto tamen eo, qui necessariò in itinere in commune diuerterit hospitium.*

54 *Si quis clericus episcopum contumelia affecerit, deponitor: principi enim populi tui nō maledices.*

55 *Si quis clericus cōtumelia affecerit presby-*

τερον ἢ διάκονον, ἀφοριζέσθω.

νϛ Εἴ τις χωλὸν, ἢ κωφὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ τὰς βάσεις πεπληγμένον χλευάζει, ἀφοριζέσθω· ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

νζ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν, ἀφοριζέσθω. ἐπιμένων δὲ τῇ ῥαθυμίᾳ, καθαιρέσθω.

νη Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος μὴ ἐπιχορηγεῖ τὰ δέοντα, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρέσθω ὡς φονεύσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

νθ Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύει ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρέσθω.

ξ Εἴ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπαγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθείη, εἰς κλῆρον μὴ ἀγέσθω.

ξα Εἴ τις κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον Ἰουδαίου, ἢ Ἕλληνος, ἢ αἱρετικοῦ ἀρνήσηται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω· εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρέσθω. μετανοήσας δὲ, ὡς λαϊκὸς δεχθήτω.

ξβ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερα-

τικοῦ

terum, aut diaconum: à communione segregator.

56 *Si quis mancum, aut mutum surdúmve, aut cæcum, aut eum cui viciosus incessus est, subsannauerit: communione priuator. consimiliter & laicus.*

57 *Episcopus, aut presbyter, qui negligentius circa clerum vel populum agit, neque in pietate eos erudit, à communione segregator. Si verò in ea socordia perseuerauerit, deponitor.*

58 *Si quis episcopus, aut presbyter, clerico ex inopia laboranti necessaria nō suppeditauerit, à communione reijcitor. sin perseuerat, deponitor, vt qui fratrem suum necauerit.*

59 *Si quis falsò inscriptos impiorum libros, tanquam sacros in ecclesia ad populi & cleri corruptionem publicauerit: deponitor.*

60 *Si accusatio contra fidelem instituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & conuictus fuerit: in clerum non perducitor.*

61 *Si quis clericus per metum humanum, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici, negauerit, siquidem nomen Christi,* ab ecclesia *reijcitor: si verò nomen clerici, deponitor. pœnitentia tamen ductus, vt laicus recipitor.*

62 *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunq; ex sacerdotali con-*

τικὸς φάγῃ κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον, καθαιρείσθω· τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἀπεῖπεν. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξγ Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς εἰσέλθῃ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν συνεύξασθαι, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω.

ξδ Εἴ τις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούσματος ἀποκτείνοι, καθαιρείσθω διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξε Εἴ τις κληρικὸς εὑρεθῇ τὴν κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων, ἢ τὸ σάββατον, πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

ξς Εἴ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχει, ἀφοριζέσθω. μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ἑτέραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἣν ἡρετίσατο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ.

ξζ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξηται παρά τινος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ χειροτονήσας, εἰ μή γε ἄρα συστάιη, ὅτι παρὰ αἱρετικῶν ἔχει χειροτονίαν. τοὺς γὰρ παρὰ τοιούτων βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας οὔτε πιστοὺς οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν.

ξη Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ἀναγνώστης, ἢ ψάλτης τὴν ἁγίαν τεσ

σαρα

sortio, comederit carnes in sanguine animæ eius, aut à bestijs abreptum, aut suffocatum: deponitor. hoc enim lex prohibuit. Sin verò laicus fuerit: à communione excluditor.

63 *Si quis clericus, aut laicus, synagogam Iudæorum, aut hæreticorum conuenticulum ingressus fuerit, vt preces cum illis coniungat: deponitor, & à communione secluditor.*

64 *Si quis clericus in concertatione aliquem pulsauerit, & vno ictu ac pulsatione interemerit, deponitor, propter temeritatem suam. Sin verò laicus sit, arcetor à communione.*

65 *Si quis Dominicum diem, aut Sabbatū, vno solo dempto, ieiunare deprehendatur, deponitor: sin laicus, è communione eijcitor.*

66 *Si quis virginem sibi non desponsatam admota vi detinet: à communione suspenditor. Non licitum autem esto ei aliam ducere: sed eam detineto, quam sollicitauit, quamuis paupercula sit.*

67 *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, secundam ab aliquo ordinationem susceperit: deponitor tam ipse, quàm qui ipsum ordinauit: nisi fortè constet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim à talibus baptisati, aut ordinati sunt: hi neq; fideles neq; clerici esse possunt.*

68 *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor sacram quadra-*

σαρακοστὴν τοῦ πάσχα, ἢ τετράδα, ἢ παρασκευὴν, καθαιρείσθω. ἐκτὸς εἰ μὴ δι᾽ ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο. εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, ἀφοριζέσθω.

ξθ Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν νηστεύοι μετὰ τῶν Ἰουδαίων, ἢ συνεορτάζοι μετ᾽ αὐτῶν, ἢ δέχοιτο παρ᾽ αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς ξένια, οἷον ἄζυμα, ἢ τοιοῦτόν τι, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.

ο Εἴ τις χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκῃ εἰς ἱερὰ ἐθνῶν, ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν, ἢ λύχνους ἅπτει, ἀφοριζέσθω.

οα Εἴ τις κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφέλοιτο κηρὸν, ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω.

οβ Σκεῦος χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν ἁγιασθὲν, ἢ ὀθόνην, μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκείαν χρῆσιν σφετεριζέσθω· παράνομον γάρ· εἰ δέ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

ογ Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπί τινι παρὰ ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ ἐπισκόπων. κἂν μὲν ἀπαντήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ ἢ ἐλεγχθῇ, ὁρίζεσθαι τὸ ἐπιτίμιον· εἰ δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω καὶ δεύτερον ἀποστελλομένων ἐπ᾽ αὐτὸν δύο

ἐπισ

gesimam Pascha, aut quartam feriam, aut parasceuen nõ ieiunauerit, deponitor: præterquàm si imbecillitate impediatur corporis. Sin laicus sit, communione priuator.

69 *Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunq; ex clericorum consortio cum Iudæis ieiunauerit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, aut lautia festi, nempè azyma, aut aliud huius generis, ab eis susceperit, deponitor: si laicus, à communione segregator.*

70 *Si quis Christianus oleum ad sacra gentilium, aut in synagogam Iudæorum in festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit: à communione excluditor.*

71 *Si quis clericus, aut laicus, ceram aut oleum ex sancta surripiat ecclesia: à communione sciungitor.*

72 *Vas aureum & argenteum sanctificatum, aut velamen linteúmve, nemo amplius in suos vsus assumito. iniquum enim est. Cæterùm si quis deprehensus fuerit, excommunicatione mulctator.*

73 *Episcopum de aliquo per fide dignos accusatum homines, ab episcopis vocari necessarium est. Et si quidem comparuerit, & confessus conuictúsve fuerit, censura irrogator ecclesiastica. Si verò vocatus non obtemperauerit: secunda quoq; vice vocator, missis duobus ad*

ἐπισκόπων· ἐὰν δὲ καὶ οὕτως καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσῃ, ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω κατ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα, ὅπως μὴ δόξῃ κερδαίνειν φυγοδικῶν.

οδ Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ ἐπισκόπου αἱρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν ἕνα μόνον. ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

οε Ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον τῷ ἀδελφῷ, ἢ υἱῷ, ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ χαρίζεσθαι πάθει ἀνθρωπίνῳ· οὐ γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονόμους ὀφείλει τιθέναι. εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσει, ἄκυρος μενέτω ἡ χειροτονία, αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ.

ος Εἴ τις ἀνάπηρος ᾖ τὸν ὀφθαλμόν, ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιος δέ ἐστιν, ἐπίσκοπος γινέσθω. οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μιαίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός.

οζ Κωφὸς δὲ ὢν καὶ τυφλός, μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος, οὐχ ὡς βεβλαμμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο.

οη Ἐάν τις δαίμονα ἔχῃ, κληρικὸς μὴ γινέσθω, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω. καθαρισθεὶς δὲ προσδεχέσθω, καὶ ἐὰν ἄξιος, γινέσθω.

οθ Τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλου διαγωγῆς, οὐ δίκαιόν ἐστι παραυτίκα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον.

ἄδικα

ipsum episcopis. Quòd si per contumaciam ne sic quidem comparuerit: synodus suam contra ipsum pronunciato sententiam, ne quid tergiuersando detrectandóq; iudicium lucri facere videatur.

74 *In dictionem testimonij contra episcopũ hereticus non admittitor: sed neq; fidelis, si solus sit. In ore enim duorum aut trium testium consistet omne dictum.*

75 *Item non oportet episcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato, humano gratificari affectu. neq; enim ecclesiam* Dei *conferre debet in heredes.* Enimuerò *si quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio: ipse autem excommunicatione percellitor.*

76 *Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, episcopus efficitor. non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ.*

77 *Qui verò mutus, surdus've & cæcus est, episcopus non efficitor: non quia oblæso corpore est, sed ne ecclesiastica impediantur munia.*

78 *Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitor: sed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus verò recipitor: & si dignus fuerit, efficitor.*

79 *Qui ex vita gentili aduenerit, & baptisatus est, aut ex conuersatione praua: iustum non est eum protinus promoueri in episcopum.*

Iniur

ἄδικον γὰρ τὸν μηδέπω πεῖραν ἐπιδειξάμενον ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον· εἰ μή που κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γίνεται.

π Εἴπομεν, ὅτι οὐ χρὴ ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις. ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο μὴ ποιεῖν ἢ καθαιρείσθω· οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, κατὰ κυριακὴν παρακέλευσιν.

πα Οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης, ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτον ἐργάζεται. εἰ δέ ποτε καὶ ἄξιος φανείη ὁ οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, καὶ συγχωρήσουσιν οἱ δεσπόται, καὶ ἐλευθερώσουσι, καὶ τοῦ οἴκου ἐξαποστελοῦσι, γινέσθω.

πβ Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος στρατείᾳ σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, ῥωμαϊκὴν ἀρχήν, καὶ ἱεραρχικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω· τὰ γὰρ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.

πγ Ὅστις ὑβρίσει βασιλέα ἢ ἄρχοντα, τιμωρίαν τιννύτω. καὶ εἰ μὲν κληρικός, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.

πδ Ἔστω πᾶσιν ἡμῖν κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσμια καὶ ἅγια, τῆς μὲν παλαιᾶς διαθήκης

Iniurium enim est, eum qui non prius specimen & documentum de se præbuerit, aliorum doctorem existere. nisi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

80 *Dicimus, quòd non oporteat episcopum aut presbyterum publicis se administrationibus immittere: sed vacare & commodum se exhibere vsibus ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum Dominicum.*

81 *Serui si in clerum promoueantur citra dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando verò seruus quoque gradus ordinatione dignus videatur, qualis & noster Onesimus apparuit, & domini consenserint, manuq; miserint, & domo sua ablegauerint: efficitor.*

82 *Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui militiæ vacauerit, & simul vtrunq; retinere voluerit, tam officium Romanũ, quàm functionem sacerdotalem: deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari: & quæ Dei, Deo.*

83 *Quisquis Imperatorem, aut Magistratũ contumelia affecerit, supplicium luito. & quidem si clerus sit, deponitor: si laicus, à communione remouetor.*

84 *Sunto omnibus vobis, clericis simul & laicis, venerandi ac sacri libri: veteris quidem*

Test

θήκης Μωσέως πέντε, γένεσις, ἔξοδος, λευιτικῶν, ἀριθμοί, δευτερονόμιον· Ἰησοῦ υἱοῦ Ναυῆ ἕν, κριτῶν ἕν, Ῥοὺθ ἕν, Βασιλειῶν τέσσαρα, παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν δύο, Ἐσθὴρ ἕν, Μαχαβαϊκῶν τρία, Ἰὼβ ἕν, ψαλτήριον ἕν· Σολομῶντος τρία, παροιμίαι, Ἐκκλησιαστὴς, ᾆσμα ᾀσμάτων· Προφητῶν δεκαδύο· ἓν Ἡσαΐου, Ἱερεμίου ἕν, Ἰεζεκιὴλ ἕν, Δανιὴλ ἕν. Ἔξωθεν δὲ προσιστορέσθω ἡμῖν μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους τὴν σοφίαν τοῦ πολυμαθοῦς Σειράχ. Ἡμέτερα δὲ, τοῦτ' ἔστι τῆς καινῆς διαθήκης, Εὐαγγέλια τέσσαρα, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου· Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, Πέτρου ἐπιστολαὶ δύο, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰακώβου μία, Ἰούδα μία, Κλήμεντος ἐπιστολαὶ δύο, καὶ αἱ διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος ἐν ὀκτὼ βιβλίοις προσπεφωνημέναι, ἃς οὐ δεῖ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά. Καὶ αἱ πράξεις ἡμῶν τῶν ἀποστόλων.

stamenti, Mosis quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium: Iesu filij Naue vnus, Iudicum vnus, Ruth vnus, Regnorum quatuor, Derelictorum ex libro dierum duo, Hester vnus, De Machabæorum gestis tres, Iob vnus, Psalterium vnus: Solomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum: Prophetarum duodecim, vnus Esaiæ, Hieremiæ vnus, Iezechiel vnus, Daniel vnus. Inquiritor autem à vobis extrinsecus, vt adolescentes vestri addiscant item Sapientiam eruditi Syrach. Nostra verò, hoc est Noui Testamenti, Euangelia quatuor, Matthei, Marci, Lucæ, Ioannis: Pauli Epistolæ quatuordecim, Petri Epistolæ duæ, Ioannis tres, Iacobi vna, Iudæ vna, Clementis epistolæ duæ, & præceptiones, quæ vobis episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quædam arcana quæ in se continent. Et actiones nostras Apostolorum.

FINIS.

INCIPIVNT CONSVETVDINES FEVDORVM:

ET PRIMO,

Hic primus liber est Gerardi Nigri vt cõiicit Doctiss. Iac. Cuiacius, qui & in hos libros luculẽtissimos commẽtarios scripsit, & multa auxit atq; emẽdauit, quæ suis locis inseri curauim⁹.

DE HIS QVI FEVDVM DARE POSSVNT [ET QVI non] & qualiter acquiratur, & retineatur.

TITVLVS I.

Feudum dare possunt prælati ecclesiarum, si ecclesiæ est consuetudo, & nobiles seculares, & qui ab eis feudum accipiunt. Bald.

QVIA de feudis tractaturi sumus, videamus primũ qui feudũ dare possunt. Feudum autẽ dare possunt archiepiscopus, episcopus, abbas, abbatissa, præpositus, si antiquitus cõsuetudo eorũ fuerit feudũ dare. Dux, Marchio & comes similiter feudum dare

dare possunt, qui propriè regni vel regis capitanei dicuntur. Sunt & alij qui ab istis feuda accipiunt, qui propriè regis vel regni valuasores dicuntur: sed hodie capitanei appellantur: qui & ipsi feuda dare possunt. Ipsi verò qui ab eis accipiunt feudum, minores valuasores dicuntur.

Vasallus ipso viuo non priuatur feudo, ipso vero mortuo, ad filios æqualiter pertinet feudũ. Bal.

1 ¶ *Et quia vidimus de psonis, videamus qualia prius habuerunt initia. Antiquissimo enim tempore sic erat in dominorum potestate connexum, vt quando vellent, possent auferre rem in feudum à se datam: postea verò eò ventum est, vt per annum tantum firmitatẽ haberent: deinde statutum est, vt vsque ad vitam fidelis produceretur. sed cum hoc iure successionis ad filios non pertineret: sic progressum est, vt ad filios deueniret: in quem scilicet dominus hoc vellet beneficium confirmare: quod hodie ita stabilitum est, vt ad omnes æqualiter veniat. Cùm verò Corradus Romã proficisceretur, petitum est à fidelibus qui in eius erant seruitio, vt lege ab eo promulgata hoc etiam ad nepotes ex filio producere dignaretur, & vt frater fratri sine legitimo herede defuncto, vel filius in beneficio quod eorum patris fuit, succedat. Sin autem vnus ex fratribus à domino feudum*

acceperit: eo defuncto sine legitimo herede, frater eius in feudum non succedit. quod & si communiter acceperint, vnus alteri non succedit, nisi hoc nominatim dictum sit: scilicet vt vno defuncto sine legitimo herede, alter succedat: herede verò relicto, alter frater remouebitur.

Hoc autem notandum est, quòd licet filiæ vt masculi patribus succedant, legibus tamen à successione feudi remouentur[u]*: similiter & earum filij: nisi specialiter dictum fuerit vt ad eas pertineat. Hoc quoque sciendum est, quòd beneficium ad venientes ex latere vltra fratres patrueles non progreditur successione, secundum vsum ab antiquis sapientibus constitutum: licet moderno tempore vsque ad septimum geniculum sit vsurpatum: quod in masculis descendentibus nouo iure vsque in infinitum extenditur.*

[u] Additur in antiquo libro vt testatur Hernias & Cuiac. quia neque faidam leuare vel pugnam facere possunt.

Feudum quod datur à capitaneis, vel regis valuasoribus, propriam habet naturam. quod verò à minoribus datur propriam naturam non habet: duobus casibus exceptis, qui in litera continentur. Baldus.

¶ *Notandum est autem, quòd illud beneficium quod à regis capitaneis, atque regis vel regni valuasoribus alijs impenditur, propriè iu-* 2

re

re feudi censetur. Illud verò quòd à minoribus in alios transfertur, non iure feudi iudicatur, licet aliter in curia Mediolanensi obseruetur: sed quādo voluerint rectè auferre queunt: nisi Romam cum illis in exercitu perrexerint: quo casu in ius feudi transit, & adiudicatur: vel nisi aliquid propter feudum acceperint. Tunc enim nisi restituto precio auferre non possunt.

*[DE FEVDO GVARDIAE ET GASTALDIAE.]

*Cuia. nō distinguit hîc nouū tit. vt nec duob. tit. seq.

TITVLVS II.

Feudum guardiæ & gastaldiæ, & illud quod pro mercede alicuius rei datur, elapso anno reuocari potest: nisi ad certum tempus detur. sed si gastaldi nomine proprij feudi dicant se possidere, non defendunt sibi possessionem, nisi de suo iure probent. Baldus.

ITEM *illud quod datur nomine gastaldiæ vel guardiæ, & pro mercede alicuius rei: trāsacto anno potest iure auferri, etiam precio pro eo dato non*

restituto: nisi ad certum tempus datum fuerit. Si verò gastaldi aliquid nomine proprij feudi possederint, non valebunt propterea possessionem sibi defendere, nisi per pares curtis vel breue testatum potuerint probare se antequam gastaldi essent, vel postquam desierunt esse, inuestituram accepisse.

In vet. nō est hic nouus Titul⁹ adscriptus.

[QVI SVCCESSORES FEVDVM DARE TENEANTVR.]

TITVLVS III.

Successor prælati non cogitur inuestituram à prædecessore factam, & non expletam de feudo quod alius tenet, ratam habere. Bald.

SI VERO *archiepiscopus, episcopus, vel abbas vel abbatissa inuestiturā eius feudi quod alius detinebat, eo tenore alicui dederit, vt post decessum eius qui possidet, habeat: & antè decesserit archiepiscopus, quàm ille qui feudum possidebat: successores eorum non coguntur eam inuestituram facere, vel confirmare, etiam si pares eius curtis adsint testes, vel breue testatum " inde sit: nisi ille qui inuestituram acceperit, nomine eius*

" Domin⁹ Alua. sup. tit. j. §. j. super text. dicit breue testatū esse publicū instrumētum.

ne eius in possessionem missus feudi sit eo consentiente qui detinet. Sed si ille qui feudum possidet, prius decesserit, quàm ille qui inuestituram fecit: iure cogitur eam ratam habere. Laici verò iisdem modis omnibus, quibus suprà diximus, si aliis inuestituram dederint, heredes eorum si rationibus claruerint, omnimodo eam adimplere compelluntur.

[SI DE INVESTITVRA FEVDI CONTROVERSIA FVERIT.]

In vet. nō est hic nouus Titulus.

TITVLVS IIII.

Si inuestitura sit facta coram paribus, vel per breue testatum, dominus tenetur inuestitum mittere in possessionem. Bald.

SI *autem controuersia inter dominum & fidelem de feudi inuestitura fuerit, quid iuris sit videamus.* Et *si inuestitura facta fuerit corā paribus curtis, aut in breui testato: rectè eum qui inuestitus est, cogitur dominus mittere in feudi possessionem. Si verò fuerit in possessione, & mota fuerit ei controuersia à domino: ei defensio detur propter possessionem. Si autem non fuerit in*

possessione, nec supradictis modis poterit probare: tunc illius erit defensio, qui inuestituram dicitur fecisse. Si verò feudum aliquis habuerit, de quo nulla controuersia est, & dixerit se inuestiturã alterius feudi accepisse ab eodem domino, nec in possessione fuerit, nec prædictis rationibus probare poterit: licet domini esset defensio: ex ordine tamen, quia aliunde vasallus est, remittitur domino ex æquitate defensio.

¶ Cùm autem quis dixerit feudum ad se per successionem pertinere, asserendo illud esse paternum: si fuerit in possessione medietatis, vel alicuius partis, vel cambiũ proprietatis nomine illius feudi habuerit, vel alijs iustis rationibus illud esse paternum probare potuerit: iure obtinebit. Si verò probare nõ potuerit prædicto modo: dabitur ei defensio cum duodecim sacramentalibus. 1

Si vasallus possidet castrũ nomine recti feudi, dominus autem dicat eum nomine guardiæ possidere: domino incumbit probatio: & si probauerit, vasallus condemnabitur: nisi vasallus probet se legitimè inuestitũ à domino, postquam in guardiam ab eo accepit: domino verò in probatione deficiente, vasallo datur defensio. Bald.

" aliàs aliquis.

¶ Item si " vasallus possederit castrum, quod dixerit se pro feudo tenere, & econtra dominus per guardiam dixerit se ei dedisse: domini est probatio: & si poterit probare, tunc ille qui 2

qui tenet, domino debet restituere, vel probare per pares curtis, vel per breue testatum, postquam in guardiam suscepisset, se à domino pro feudo inuestituram accepisse. Domino verò in probatione deficiente, tunc illius erit defensio qui possidet.

Si creditor emit pignus, desinit esse pignus, nisi esset emptio simulata, & de simulatione constaret per certa indicia. Bart.

3 ¶ *Similiter si aliquis possederit castrum, vel aliam rem, & dominus dixerit se pro pignore ei dedisse: econtrario ille dixerit se accepisse pro feudo: si potuerit dominus probare quòd ei pro pignore dedisset: tunc ille qui tenet, domino restituet: vel probet supradicto modo se postquam à domino pro pignore accepit, feudi nomine accepisse. & si dominus non poterit probare se nomine pignoris dedisse, erit defensio illius qui possidet. Si quis de manso vno feudi nomine inuestituram acceperit, & dixerit quòd omne incrementum pertineat ad eum per inuestituram, si dominus reseruauerit sibi aliquid in ipsa curte, tunc oportebit fidelem incrementi inuestituram per pares curtis, vel per breue testatum probare. Sed si dominus in ipsa curte nil sibi retinuit: tunc omne incrementũ iure feudi fidelis obtinebit. Si verò fidelis in possessione incrementi fuerit, non oportebit eum inuesti-*

turam probare, sed iurare.

Si secundus vasallus accipiat inuestituram de feudo à primo vasallo cum eius incremento, & aliquid accedat huic feudo viuente primo vasallo: totum incrementũ est ipsius vasalli secundi. Bart.

¶ *Rursus si aliquis acceperit inuestituram feu-* 4
di cum omni incremento quod ei obueniret: & aliquid accreuerit viuente eo à quo acceperit, ipsius erit. & si ille qui inuestituram fecit, sine herede decesserit, & feudum reuersum fuerit ad eum à quo ipse tenuerit, vel ad alium: quicquid post mortem eius qui dedit, accreuerit, ad eum pertinebit, ad quem regressum fuerit.

QVIBVS MODIS FEVDVM AMITTATVR.

"TITVLVS V.

"In vet. titulus secũdus.

Casus primus feudi amittendi.

QVIA *suprà dictum est quibus modis feudũ acquiritur, & retinetur: nunc videamus qualiter amittatur. Si enim dominus prælium campestre habuerit, & vasallus eum morantem in ipso prælio dimiserit non mortuum, nec ad mortem vulneratum: feudum amittere debet.*

Item si fidelis cucurbitauerit dominum, id est cum vxore eius concubuerit, vel concumbe-

re

re se exercuerit, aut cum ea turpiter luserit, vel si cum filia, aut [cum nepte "ex filio, aut cum nupta filio] aut cum sorore domini concubuerit (hæc ita obtinēt, si in domo domini maneat) iure feudum amittere censetur. Similiter si dominum assalierit, vel castrum domini, sciens dominum vel dominam ibi esse. Item si fratrē suum occiderit, vel nepotem, id est filium fratris. Aut si libellario nomine amplius medietate in feudum dederit: aut pro pignore plus medietate obligauerit, ita vt" transactum permittat: vel dolo hoc egerit: amißione feudi multabitur. His omnibus casibus feudum ad dominum reuertitur. Rursus si fidelis minus medietate libellario nomine" feudum dederit, & sine herede decesserit, & feudum ad dominum redierit, vel postquam ad libellum dederit, vel pignori obligauerit, & domino refutauerit: tunc ille qui ab eo acceperit, nullo iure aduersus dominum se tueri poterit.

" Pro inclus. Cuia. legit nuru id est cū nupta filio aut cū sorore.

" Al. distractionē. Cuiac.

" cōcor. cū hoc. §. c. 2. in gl. 2. extra de feu.

Qui consentit, iura sua perdit, & aliena fortificat. Bald.

3 ¶ *Præterea si ille ad quem feudum per successionem iure obuenire debet, consenserit eos inuestire, ad quos secundum rectum morem non pertinet: nullo modo ad eum repetendum regressum habet. Item si fuerint duo fratres, & vnus inuestituram feudi acceperit: si postea feudum cum fratre diuiserit, & ille qui feudi*

ciuā fr.

partem accepit, postea plus medietate vendiderit, & sine herede legitimo decesserit, feudum ad dominum reuertitur. Item si quis feudũ habuerit in curte domini sui ": nõ poterit ipsum feudum in aliqua parte libellario nomine alicui sine consensu domini sui dare, vel pignori obligare. Similiter si extra curtem detinuerit, & dominus districtum habuerit, vel alium honorem: si alienauerit sine voluntate, iure ad dominum reuertitur.

" Quod vulgo de camera dicitur, adnotauerã in meo libro, id addi in manuscripto D. Cuiacij quẽ mihi cũ hos libros exponerem in schola cõmodauerat ante 12. ann. quod tamen in cõmentariis suis nõ adnotauit.

"[EPISCOPVM, VEL ABBATEM, VEL ABBATISSAM, VEL dominum plebis feudum dare non posse.]

TITVLVS VI.

Episcopus, abbas, vel abbatissa, vel dominus plebis non possunt decætero infeudare res ecclesiarum sibi subiectarum, quæ vocãtur tituli. Bald.

ITEM *si episcopus, vel abbas, vel abbatissa, vel dominus "plebis feudum dederit de rebus ecclesiarum, quæ eis subiectæ sunt, & tituli vocantur: nullam habet vigorem, secundum hoc quod constitutum est à papa Vrbano in sancta synodo, hoc est illud*

" In vet. nõ est nouus tit.

" Cuia. Vicedominus. c. volumus. & c. dominũ. dis. 89.

illud quod post eius decretum fuerit datum: quod autem ante datum fuerit, firmiter permanere debet.

Idem iuris est si sit præpositus, vel abbatissa, vel alia ecclesiastica persona quæ antiquitus non sit solita in feudum dare: scilicet vt quod dederit, de iure non valeat.

Fœmina posita in copula cum masculo non succedit simul cum eo, sed ita demum si masculus non est. Bald.

1 ¶ *Quinetiam si quis eo tenore feudum acceperit, vt eius descendentes masculi & fœminæ illud habere poßint: relicto masculo, vlterius fœminæ non admittuntur. Mutus feudum retinere non potest, scilicet qui nullo modo loquitur. sed si feudum fuerit "magnum, quo ei ablato se exhibere non valeat: tantum ei relinqui debet, vnde se sustinere poßit. Et his omnibus casibus feudum amittitur, & ad dominum reuertitur.* "Cuia. paternum.

DE NATVRA FEVDI.

"TITVLVS VII. "In vet. tit. 3.

Non potest de comitatu, marchia vel baronia inuestitus per principem, de his pro libito deuestiri. Bald.

NATVRA feudi hæc est, vt si princeps inuestierit capitaneos suos de aliquo feudo, non potest eos deuestire sine culpa, id est, marchiones & comites, & ipsos qui [a] *propriè hodie appellantur capitanei. Idem est si inuestitura sit facta à capitaneis, & maioribus valuasoribus, qui propriè hodie capitanei appellantur. Si verò facta fuerit à minoribus vel minimis valuasoribus, aliud est. Tunc enim possunt deuestiri non habita ratione culpæ: nisi fecerint hostem Romæ. tūc enim idem est in minimis, quod in maioribus valuasoribus: vel nisi emerint feudum. tunc enim precium restituendum est secundum antiquum & rationabilem vsum.* [b] *Moderni autem non ita subtiliter cernentes, dicunt idem obseruandum in minimis, quod dictum est in maioribus valuasoribus.*

[a] Cuia. Impropriè. vt & inf. paulo post.

[b] Mediolani. Cuiac.

DE SVCCESSIONE FEVDI.

[c] TITVLVS VIII.

[c] In vet. tit. 4.

Si habens feudum decedat masculis & filiabus relictis, soli masculi succedunt in feudum, non filiæ seu fœminæ. Bald.

SEQVITVR de succeßione feudi videre. Si quis igitur decesserit filijs & filiabus superstitibus: succedunt tantùm filij æqualiter, vel nepotes ex filio, loco sui

patris:nulla ordinatione defuncti in feudo manente,vel valente.

Feudo paterno alienato,vel de quo est filia inuestita,succedit masculus superstes.Bal.

1 ¶ *Hoc quoque obseruatur, vt si frater meus alienauerit partem suam feudi, vel fecerit inuestiri filiam suam: si moriatur sine herede masculo, nihilo minus reuertitur ad me. & olim obseruabatur vsq; ad quartum gradum tantum secundum quosdam: hoc ideo, quia postea non vocatur feudum paternum. Alij autem dicunt vsq; ad septimum gradum.*

Filia non succedit in feudo, licet vasallus decesserit sine herede masculo, nisi inuestitura facta fuerit in patrem ,vt filij & filiæ succedant in feudum.Bald.

2 ¶ *Filia verò non succedit in feudo, nisi inuestitura fuerit facta in patre, vt filij & filiæ succedant in feudum (tunc enim succedit filia filijs non extantibus) vel nisi inuestitæ fuerint. Hæc de hoc feudo paterno. In alio verò feudo, quod habuit initium tantùm à fratribus, non succedit vnus alteri, siue vna inuestitura, siue duabus: nisi hoc fuerit dictum expreßim, vt alter alteri succedat.*

"QVI SVCCESSORES TENEANTVR.

"TITVLVS IX.

"Cuia.qualiter heres inuestitoris teneatur.
"Tit.5. Cuiac.

Inuest

Inuestitura papæ potentior est quam iusiurandum. Bald.

SI quis inuestitus fuerit de alieno feudo post mortem eius, vel si quis fuerit inuestitus sub conditione aliqua, vel tempore quo nullus erat inuestitus: siue præmoriatur tenens feudum, siue inuestitor, siue inuestitus: inuestitor & inuestitoris heredes tenentur inuestito vel heredi eius veniente tempore vel conditione: licet alij dicant, si moriatur inuestitus antequam tenens feudum, vel ante conditionem existentem, vel ante tempus, quòd heredes eius non debeant inuestiri. nam si quis fuerit inuestitus purè de alieno feudo, non valet habita inuestitura. hoc ita est, nisi fuerit facta ab aliqua ecclesiastica persona. tunc enim si præmoriatur inuestitor antequam feudum tenens, vel conditio vel tempus existat: non obligatur successor illius. hoc probatur per legem Lotharij de precarijs. & hoc intelligendum est in vasallis qui feudi successionem non habent.

DE CONTENTIONE INTER DOMINVM ET FIDELEM de inuestitura feudi.

Tit. 6. Cuiac.

TITVLVS X.

O ta

Orta contentio inter dominum & fidelem de inuestitura, decidi debet vel per pares curiæ, vel per iuramentum possessoris. Bald.

SI contentio fuerit inter dominum & fidelem de inuestitura feudi, per pares curiæ dirimatur. Alij enim testes etsi idonei sint, admittendi non sunt. inopia tamen probationum dirimatur per religionem clientuli possessoris feudi, vel cum duodecim sacramentalibus, secundum quosdam. Cæterùm si dominus possideat, etiam per suum iusiurandum cum duodecim sacramentalibus dirimatur. hoc ita, nisi clientulus sit gastaldus vel actor domini. tunc enim tantùm suæ, id est domini religioni statur: nisi habeat testes pares idoneos. nam aliquando malignando multa bona auferuntur domino hoc modo. & hoc colligitur per legem quæ est in titulo de acquisitione actorum regis in Lombardia. Idem dicendum est de guardia.

"[DE PIGNORI DATO FEVDO QVID IVRIS SIT.]

"Cuia. nō facit nouū titulū, vt nec Aluaret. nec And. Isernias.

TITVLVS XI.

SIM

SIMILITER si quis voluerit dicere de pignore sibi dato se inuestitum esse, nõ credatur suo iuramento, sed testibus idoneis paribus domus vel curiæ. Insuper sciẽdum est feudum guardiæ & gastaldiæ quacunque hora vult, auferri posse à domino, scilicet post annum.

DE CONTENTIONE [INTER ME ET DOMINVM DE portione] feudi fratris mei defuncti.

* Al. tit. 7. "TITVLVS XII.

Fratri superstiti defertur iusiurandum, si partem habeat in feudo, de quo est contentio inter eum & dominum. Bald.

SI contentio fuerit inter me & dominum de portione feudi fratris mei defuncti, dicendo paternum esse, & sic me debere succedere: ille verò minimè, tanquam habuerim partem meam, siue poßideo, siue alienaui, dabitur mihi iusiurandum, scilicet patrem meum iure inuestitum fuisse: licet non poßideam portionem fratris mei. Si verò nullam partem habuero illius feudi, nec mihi nec domino dabitur iusiurandum, nisi propter supradictam rationem domino non, vt ego propter

hos

hoc aliud meum feudum amittam. Si tamen vasallus poterit probare paternum fuisse, siue poßideat, siue non, obtinebit: alioqui nisi probet paternum fuisse, vel nisi poßideat, dominus obtinebit.

DE ALIENATIONE FEVDI.

*TITVLVS. XIII. *alias VIII.

Vasallus hoc iure potest etiam sine voluntate domini feudum alienare ad libellum vsque ad medietatem, & non in plus: & non per alium contractum. Bald.

SI *clientulus voluerit partẽ suam feudi alienare, id est medium, sine domini voluntate poterit hoc facere: vlterius progredi non potest, secundum iustum & verum vsum: alioquin & feudum amittit, & non valebit quod factum est. Quod dictum est alienare, intelligas de libello.* [Huic *consuetudini derogatum est per legem* Lotharij.] *Mediolanenses verò irrationabiliter considerantes dicunt clientulum etiam alienare posse in totum, & sine domini voluntate. Inde potest præsumi, si clientulus fecerit libellum in per-* Inclusa sunt adnotatio cuiusdam interpretis. Cuiac.

petuum de feudo suo alicui ecclesiæ, non valet: ideo scilicet, quia nunquam reuersurum sit ad dominum, cum ecclesia non desinat esse heres: quod obseruandum est & in priuato ex natura perpetui libelli. Sed diuersum obseruatur in ecclesia quàm in priuato. Ecclesiæ enim cultrix & auctrix iustitiæ non patitur contra iustitiam aliquid fieri in se, vel in alterum: priuatus verò sæpe obuiat iustitiæ. Et si clientulus fecerit libellum, vel aliud de medietate feudi sine domini voluntate: eo mortuo sine legitimo herede masculo (quod verbum ita intelligendum est in feudo, id est, sine filio masculo) reuertitur feudum ad dominum. Si verò cum domini voluntate totum, vel medium alienauerit, stabilis permaneat alienatio: fratri verò vel nepoti per libellum facta alienatio, etiam sine voluntate domini. [Item in feudo comitatus, vel marchiæ, vel aliarum dignitatum non est successio secũdum rationabilem vsum: sed hodie hoc est vsurpatum.]

*Inclusa non habet editio Cuiac.

*Cuiac. de inuestitura Marchiæ, Duc. vel Comit. & eius successione & retentione. Tit. ix.

*DE FEVDO MARCHIAE, VEL DVCATVS, VEL COMITATVS.

TITVLVS XIIII.

Et

In feudis dignitatum non succedit heres, nisi sit inuestitus. Bald.

DE MARCHIA, vel ducatu, vel comitatu, vel aliqua regali dignitate si quis inuestitus fuerit per beneficium ab imperatore: ille tantum debet habere. heres enim non succedit vllo modo, nisi ab Imperatore per inuestituram acquisierit.

1 Cuiac. de successione feudi capitaneorũ vel valuasorum. Tit.x.

¶ 1 *Si capitanei, vel valuasores maiores, vel minores inuestiti fuerint de beneficio: filij vel nepotes ex parte filiorum succedunt. Si vero vnus ex his filijs vel nepotibus sine descendentibus masculini sexus heredibus mortuus fuerit, prædicti fratres vel nepotes per inuestituram patris & aui in beneficium succedunt. Et similiter intelligendum est in consobrinis.*

2 De successione dñi in feudo eius q fratrem vel filiã habet. Tit.xj. Cuiac.

¶ 2 *Si duo fratres simul inuestiti fuerint de beneficio nouo, & non de paterno: si vnus eorum sine descendentibus masculini sexus mortuus fuerit, dominus succedit, non frater 3: nisi pactum fuerit in inuestitura, quòd frater fratri succedat. Per pactum enim frater succedit, non dominus. Et quod diximus de fratribus, vt vnus alij succedat per pactum: idem dicendum est de filiabus, si hoc pactum conciliet: & sic per pactum filiæ succedunt.*

3 Frater: nisi hoc pactum conciliet, &c. aliter multo edit Curiacius ex veteribus, vt ait, libris, quàm hic sit editum. conferat igitur diligẽs lector.

Cuia. de successione feudi materni non coniugalis. Tit. XII.

AN MARITVS SVCCEDAT VXORI IN BENEFICIO.

TITVLVS XV.

Maritus vxori non succedit in feudo, etiam fœmineo, nisi specialiter sit inuestitus. Bald.

SI fœmina habens beneficium & maritũ, moriatur: nullo modo succedit in beneficium maritus, nisi specialiter inuestitus fuerit. Et *si ipsa fœmina filios dimiserit: dicunt quidam filios non debere succedere in beneficium matris, nisi specialiter sit dictum, vel inuestiti fuerint: quia secundum vsum regni ad beneficium vocantur paternum, & non maternum.* Sed *secundum æquitatem dicamus filiòs debere succedere.* Hoc *dicimus de capitaneis, & de maioribus valuasoribus, & de minoribus: de minimis autem, & de ijs qui beneficium tenent à maioribus valuasoribus, sic seruetur sicut inferius dicemus.*

DE FEVDIS DATIS MINIMIS VALVASORIBVS QVID iuris sit.

Cuia. Tit. XIII.

TITVLVS. XVI.

Minor

Minores valuaſoribus minimis feudum auferre poſſunt quandocunque, precio tamen reſtituto, ſiquod acceperint. Bald.

SI minores valuaſores beneficium tollere voluerint minimis valuaſoribus, licet eis facere: excepto ſi beneficium vendiderint eis. Si vero precium de beneficio acceperint, tunc aut precium reddant, aut beneficium dimittant.

"QVIBVS MODIS FEVDVM AMITTATVR.

TITVLVS XVII.

"Cuia. qualiter capitanei vel valuaſores feudo priuētur. Tit. XIIII.

SI capitanei, vel maiores valuaſores, qui hodie vocantur capitanei (licet improprie dicantur minores) ſeniores in bello dimiſerint, vel ſi credentiam ad eorum damnum ſcienter manifeſtauerint, ſi valuaſores ſeniorum vxores adulterauerint, ſi ſcienter ſeniores aſſalierint, vel ſimiles culpas commiſerint: beneficio carere debent.

"APVD QVEM VEL QVOS CONTROVERSIA FEVDI DEfiniatur.

"Cuia. de cōtētione feudi inter capitaneos vel valuaſores Tit. XV.

TITVLVS XVIII.

SI contentio fuerit de beneficio inter capitaneos, coram Imperatore definiri debet. Si vero fuerit contentio inter minores valuasores & maiores de beneficio: in iudicio parium definiatur, vel per iudicem curtis.

"Cuiac. quãdo per alienationẽ capitanei vel valuasores feudo priuetur. Tit. 16.

"Si aliquis de capitaneis, vel de maioribus valuasoribus, vel de minoribus suum beneficium, siue totum, siue partem alienauerit: et ipse vel heres eius sine herede decesserit: quia beneficium senioribus aperitur, totum quod fecit, renocari debet.

"De success. siõe & culpis militis fidelis. tit. 17. Cuia.

"CONSTITVTIONES FEVDALES DOMINI LOTHArij Imperatoris, quas ante ianuam beati Petri in ciuitate Romana condidit obseruandas.

TITVLVS XIX.

SI quis ex militum ordine decesserit, qui de feudo inuestitus fuerit: vt constitutum habemus, obseruetur de beneficio & successione, & culpis. Si vnus inculpatus fuerit vna de his nominatis culpis, vt habemus insertum, obseruetur per constitutionem domini Lotharij Imperatoris, quæ est constituta tẽpore Eugenij papæ, ante ianuam beatissimi

tißimi Petri apostoli in ciuitate Romana per laudamentum sapientum Papiæ, atq; Mediolani, Mantuæ, Veronæ, quæ Brenus (alias Hybernus) vocatur, & Parmæ, Lucæ, & Pisæ, & Syponti, & marchionum atq; ducum vel capitaneorum, atq; valuasorum maiorum.

Decedente milite vasallo succedit sibi filius, & nepos ex eo, & frater: quinimo & patruus, si feudum sit auitum. Bald.

Imperator Lotharius Eugenio papæ, & vniuerso populo.

SI "*quis miles mortuus fuerit sine filio masculo, & nepotem reliquerit: in beneficium aui in patris vicem succedit. Et si heredem & fratrem reliquerit, in beneficium patris ipse succedit. Et si filius fratris mortuus fuerit, frater patris in beneficium aui defuncti succedat.*

" Qualiter nepos vel patru⁹ succedat in feudo aui to. Tit. 18. Cuiac.

"DE BENEFICIO FRATRIS, ET QVALITER FRATER IN beneficium fratris succedat.

" Quando frater fratri succedat in feudo. Tit. 18. Cuiac.

TITVLVS XX.

Frater fratri defuncto sine filio non succedit in feudo nouo. Bald.

SI quis acquisierit beneficium, & sine filio masculo mortuus fuerit, & fratrem reliquerit: frater non succedat fratri, sed dominus habeat, nisi per inuestituram à domino ordinatum fuerit, vt frater succedat fratri, si mortuus fuerit sine herede masculo: vel succedat frater fratri morienti sine filio: vel nisi beneficium de communibus bonis fuerit emptum: vel vtriusque nomine domino sciente: si insimul steterint: vel in hostem regis acquisierint.

---

[c] DE FEVDO SINE CVLPA NON AMITTENDO.

[c] Cuia. Vt miles feudum non amittat nisi ex certa culpa. T. t. xx.

TITVLVS XXI.

SAncimus, vt nemo miles sine cognita culpa beneficium suum amittat, si ex culpis ijs vel causis conuictus non fuerit, quas milites vsi sunt nominare quando fidelitatem faciunt dominis suis, vel per laudamentum parium suorum: [a] *vel si dominis suis deseruire noluerint, tunc conditio causa data proponitur ad repetendum feudum, ex quo non seruit domino. Nam si steterit viginti annis & vltra quòd non seruierit domino: nisi necesse fuerit domino, feudum non amittit.*

[a] Vide Cuiac. editionem, quæ hunc locũ emendat.

Vasall

" vasallus feudo priuatur alienando: cum vxore domini concũbendo:& in pugna cum posset eum iuuare,dimittendo.Bald. " Cuiac. Quot modis miles beneficiũ suũ amittat.Ti.xxj.

SI quis miles beneficium suum vendiderit totum sine voluntate vel iussu domini sui: vt proprium beneficium amittat decernimus, dominus verò habeat: vel si concubuerit cum vxore domini sui domino viuente: vel si in pugna suum dominum dimiserit: & cum eo non laborauerit, si potuerit.

"[QVO TEMPORE MILES INVESTITVRAM PEtere debeat.]

"Cuia. nõ habet hic nouum titulũ, & sic continẽter legit, Si potuerit, seu vltra annũ & mensem & diẽ vadat &c.

TITVLVS XXII.

Si miles intra annum & mensem post mortem domini non petat inuestituram ab eius herede,vel post mortem patris à domino:perdit feudũ. Bart.

SAncimus, vt nemo miles vltra annum & mensem vadat vt inuestituram beneficij sui à filio vel successore domini sui petat, vel post mortem domini sui, vel patris sui, vel alterius cui succedere debet: nisi iusta causa interuenerit quare nõ petierit: veluti mortis, vel capitales inimicitiæ, vel infantia, vel iusta absentia: & si (vt suprà dictum est) non petierit, damnetur.

Cuiac. de inuestitura quam facit domin⁹ sine consensu fidelis. Tit. 22.

SI quis fecerit inuestituram vel cambium de beneficio sui militis, sine illius consensu, cuius est beneficium: pro non facto habeatur.

Miles non potest deuestiri à domino sine culpa, & causa cognita, & conuicta per laudamenta parium. Bald.

Cuia. Vt miles fidelis de possessiõe feudi nõ eiiciatur sine culpa. Tit. 23.

SAncimus vt nemo miles adimatur de possessione sui beneficij, nisi conuicta culpa: quæ sit laudanda per iudicium parium suorum, sicut suprà diximus. Si autem dixerit miles, quòd sui pares iniquè iudicassent: miles in possessione maneat per sex hebdomadas: & ad nostram veniat præsentiam cum illis qui laudamentum atque iudicium fecerint: & ante nos definiemus.

Cuiac. Si domin⁹ inuestiturã feudi negauerit cũ fidelis est ĩ possessiõe feudi. Tit. 24.

DE CONTENTIONE INTER DOMINUM ET VASALLUM de inuestitura feudi.

TITVLVS XXIII.

Si inter militem vasallum & dominum contentio sit de inuestitura: domino deficiente in probatione, vasallo possidenti defertur iusiurandum: domino autem possidente, militi vasallo incumbit probatio. Bald.

Si

SI *quis miles in possessione sui beneficij fuerit, & dominus inuestituram negauerit: miles affirmet per iusiurandum, si potuerit, quod suum sit beneficium per inuestituram domini sui: & si dominus possederit, & miles sic dixerit, quòd inuestitus fuerit à domino suo, & dominus negauerit: adhibeantur pares illius, & per ipsos inueniatur veritas: & si pares non fuerint, veritas inueniatur per dominum: quia non est bonum vt veritas denegetur.*

"QVEMADMODVM FEVDVM AD FILIAM PERTINEAT.

TITVLVS XXIIII.

"Cui. Vt filia in feudo nō succedat nisi fuerit inuestita. Tit. 25.

Vasallo defuncto sine liberis, filia non succedit in beneficio patris. Bald.

SI *quis sine filio masculo mortuus fuerit, & reliquerit filiam: filia non habeat beneficium patris, nisi à domino redemerit. Si autem dominus ei dare voluerit propter seruitium & amorem patris: non reuocetur ab vllo ex parentibus suis, neque damnetur.*

"Cuia. feudū sine inuestitura non cōstitui. Tit. 26.

"QVIBVS MODIS FEVDVM CONSTITVI POTEST.

Feud

Feudum ſine inueſtitura conſtitui non poteſt. Baldus.

Sciendum eſt feudũ ſine inueſtitura nullo modo conſtitui poſſe, etiam ſi domino iubẽte quis alicuius rei nomine feudi poſſeſſionem nanciſcatur, & teneat: licet tamen poſſeſſionem taliter adeptam, dum vixerit, quaſi feudi nomine retinere: herede eius in hoc iure nullo modo ei ſuccedente.

[r] Feudum non tradi tum morte domini clerici perimi. Tit. xxvij. Cuiac.

" Si dominus qui inueſtiuit, fortè ſit clericus, & contigerit vt antè moriatur, quàm vaſallus poſſeſſionem feudi nanciſceretur: exinanitur feudum, quod generaliter in omnibus clericis qui feudum dant, obſeruatur.

---

[r] Cuiac. de cõtentione inueſtituræ feudi inter dominum & vaſallum. Tit. xxviij.

"SI DE INVESTITVRA INTER DOMINVM ET VASALlum lis oriatur.

TITVLVS XXVI.

SI inter dominum & vaſallum lis oriatur de inueſtitura feudi, domino ſcilicet inueſtituram ſe feciſſe negante: ſi teſtibus res probari non poterit, poſſeſſoris ſacramento res decidatur. Idem & in eorum ſucceſſoribus obſeruatur. Si vero teſtes interfuerint, & eos vaſallus ad teſtimonium vocauerit: eo-

rum

rum teſtimonio cum ſacramento credatur. Te-*ſtes vero ſint pares eius, & qui ab eodem domino feudum teneant: qui ſi tempore inueſtitionis abſuerint, etiam extranei ſunt recipiendi, qui etiamſi veritatẽ celare voluerint, fortè amore, vel precio, vel alia qualibet ex cauſa, à comite, vel à populo iurare compellantur, quòd ex ea cauſa falſitatem non dicant, nec vera ſcientes tacebunt.* His *enim non cogentibus eos, vaſallus cum ipſo domino ad* Imperatorem *ire feſtinet: eíque cauſam intimet: & quod* Imperator *inter eos iudicauerit, obſeruetur. Si autem ſe vẽturum, vel nuncium miſſurum vaſallus promittat: ex quo promiſerit, vſque ad annum quietè poßideat. Si verò ad regem non venerit, vel non miſerit intra annum, domini ſacramento cauſa finiatur.* Et *ſi teſtes ſacramento iam dicto præſtito ſe non interfuiſſe dixerint, domini ſacramento quæſtio terminetur.* Hæc *omnia etiam in clericorum perſonis locum habent, præterquam quod de perſonis teſtium dictum eſt.* In *clericorum feudo pariter accipiuntur pares, & extranei: hoc ideo, quia cum clerici quoſdam de feudo inueſtiunt, ſæpe abſconſe, & ſine præſentia ſuorum confratrum hoc facere ſtudent.*

Orta contentione inter dominum & vaſallum, ſi vaſallus dicit ſe vel patrem ſuum inueſtitum, debet

debet probare per testes saltem duos suam intentionem. Bald.

¶ *Si quis se vel patrem suum ab aliquo defuncto, vel patre eius, de feudo inuestitum esse contenderit: nisi per duos pares de domo ipsius domini probauerit quod intendit, vel etiam cum pares absunt, per alios idoneos duos testes: tūc in electione domini est, vtrum velit iurare cum duodecim sacramentalibus, illum qui feudum querit, per se, vel patrem eius, si de hoc queratur, de ipso feudo inuestitum non fuisse. Quòd si iurare noluerit, actor iuret cum duodecim sacramentalibus, se, vel patrem suum inuestitum fuisse. Quòd si iurare noluerit: qui conuenitur, est absoluendus. Secundum enim morem Mediolanensium hæc sacramenta præstanda sunt tam à filijs actoris vel rei, quàm ab ipsis principalibus personis. Si autem aliquis in possessione feudi sit, de quo dominus dicit eum inuestitum non fuisse: tunc sine probatione vlla testium debet solus iurare se vel patrem suum fuisse inuestitum. Hæc autem sunt ita tenenda, si per vnum annum sciente Domino, & non contradicente in possessione feudi permansit. Alioquin iusta ignorantia, vel parui temporis negligentia cum iniquæ possessionis periurio quandoque domino in possessione damnum afferat.* I

DE

"DE FEVDO DATO IN VICEM LEGIS COMMISSORIAE reprobando.

"Cuia. De f. d. l. commissoria. Tit. 29.

TITVLVS XXVII.

Feudum non potest constitui sub pacto legis commissoriæ. Bald.

SI *quis obligauerit aliquam rem pignori eo pacto, vt si statuto tempore pecunia soluta nõ fuisset, res esset creditoris, & eam pro feudo habeat: potest debitor quandocunq; pecuniam soluendo, pacto nõ obstante pignus recuperare. Feudum enim nõ sub prætextu pecuniæ, sed amore & honore domini acquirendum est.*

SI " *quis inuestierit aliquem de feudo sui militis, viri* Placentini *prorsus asserunt hanc inuestituram non aliter valere, nisi eo consentiẽte cuius erat feudum.* Medio*lanenses &* Cremonenses *nihil distare asseuerant, vtrum eo sciente, vel ignorante, dummodo eo viuente nullum detrimentũ de feudo suo sibi contingat. Hoc autem dicendum est de eo milite qui feudi successores non habet.*

"Cuiac. Si dominus inuestierit aliquẽ de feudo sui militis. Tit. xxx.

"DE VSV MEDIOLANENSIVM SECVNDVM QVOSDAM.

"Cuiac. Si dominus fundũ militi suo obligauerit. Tit. xxxj.

TITVLVS XXVIII.

QVID

Filio militis dicenti patrem inuestitum de pignore. & xxx. ann. nomine feudi possedisse, defertur iusiurandum. Iacob. de Bel.

QVIDAM obligauerat terram quandam suo militi: deinde cum filius sui domini longum post tẽpus pecuniam offerendo pignus liberare voluisset: filius militis contendebat patrem suum à domino suo defuncto de prædicto pignore inuestitionem feudi accepisse. Vnde viri prudentes Mediolanenses interrogati laudauerunt, in electione filij militis esse, cum xij. sacramentalibus iurare, patrem suum, vel se à domino suo per inuestituram prædictam terram tenuisse: ita vt per xxx. annos contestatio pignoris à parte domini aduersus ipsum vel patrem suum facta non fuisset. Si autem ipse iurare noluerit: filius defuncti domini necesse habet iurare cũ duodecim sacramentalibus, defunctum militem inde per feudum, inuestitum non fuisse. Quod si ita iurare recuset, inuestire ipsum filium militis domini filius de iam dicta terra per feudum debet.

OBERTI

OBERTI DE ORTO DE FEVDIS, LIBER SECVNDVS.

DE FEVDI COGNITIONE.

Cuia. De feudis siue eorũ consuetudine Mediolanẽs. tit. I.

TITVLVS I.

Causæ generaliter aut deciduntur iure Romano, aut legibus Longobardorum, aut consuetudine: sed causæ feudales deciduntur consuetudine. Bald.

OBERTVS de Orto, Anselmo filio suo dilecto salutem. Causarum quarũ cognitio frequenter nobis committitur, aliæ dirimuntur iure Romano: aliæ vero legibus Longobardorum: aliæ autem secundum regni consuetudinem. quæ quanquam sint variæ, & quanquam secundum diuersorum locorum aut curiarum mores sint diuersæ, nec breuiter poßint dici, nec hoc libello facile comprehendi: vsum tamen feudi qui in no-

ſtris partibus obtinet, prout poßibile eſt, exponere tibi neceſſarium duxi. In iudicio etenim quod de feudis agitur, illud legibus noſtris contrarium dici ſolet. Legum autem Romanarum non eſt vilis authoritas: ſed non adeo vim ſuam extendunt, vt vſum vincant, aut mores. Strenuus autem legiſperitus, ſicubi caſus emerſerit qui conſuetudine feudi non ſit comprehenſus, abſq; calumnia vti poterit lege ſcripta.

" Cuia. In quibus rebus feudũ conſiſtat. tit. 2.

" *Sciendum eſt autem feudum ſiue beneficiũ non niſi in rebus ſoli, aut ſolo cohærentibus, aut in ijs quæ inter immobilia connumerãtur (veluti cum de camera, aut de cauena feudũ datur) poſſe conſiſtere: ac feudum neminem poſſe acquirere, niſi inueſtitura aut ſucceßione.*

" De inueſtitura feudi. tit. 3. Cuiac.

"QVID SIT INVESTITVRA.

TITVLVS II.

Inueſtitura alia propria, vt poſſeſsio: alia abuſiua, vt quando haſta vel aliud corporeum porrigitur vaſallo à domino pro inueſtitura. Bald.

INVESTITVRA *quidem proprie dicitur poſſeßio: abuſiuo autem modo dicitur inueſtitura, quãdo haſta vel aliud corporeum quidlibet porrigitur*

à dom

à domino feudi se inuestituram facere dicente: quæ si quidem ab illo fiat qui alios habet vasallos, saltem coram duobus ex illis solenniter fieri debet: alioqui licet alij intersint testes, inuestitura minime valeat. Si enim domino adhuc in possessione constituto, an facta sit inuestitura quæratur: non debet probare, nisi per pares curtis illius domus, vel per publicum instrumentum, à tribus vel à duobus paribus confirmatum. Nam si instrumentum defecerit, vel quia factum non fuerit, vel quia amissum sit: tunc qui probare desiderat, pares curiæ illius qui interfuerint, offerat. qui si denegauerint, forte corrupti odio vel gratia seu precio, & dicant se non interfuisse cum inuestitura facta fuerat, vel non reminisci: tunc domino cogente iurent tactis sacrosanctis scripturis, quòd huius rei veritatem nesciant: & tunc actor aut alios producat pares, aut iurisiurandi domino detur electio: vt proinde iuret inuestituram factam non esse: aut sacramentum vasallo referat: & ille aut iuret, aut acquiescat. Quòd si iurare pares aliqua ex causa recusauerint, nec dominus eos iurare compellat: licet vasallo etiam per extraneos probare inuestituram. Testibus vero deficientibus, iurisiurandi electio domino detur.

Vasallo posidenti feudũ cauenæ, non opus est probatione: sed aut iuret, aut deferat. Bald.

¶ Si vero vasallus quidem poßideat, vel si feu- 1
dum cameræ aut cauenæ in duabus seu tribus acceptionibus quietis quasi poßideat, dominus autem feudum negans esse, rem suam petat: vel quod de camera vel de cauena bis vel ter (sicut diximus) iam solutum est, deinceps soluere renuat: tunc non est opus probatione: sed poßidenti data electione, aut iuret suum esse feudum rectum, aut domino referatur iusiurandum. Si autem inuestitura ab eo qui vasallos nō habebat, dicatur facta: tunc per quoslibet idoneos testes, aut per publicum instrumentum probari potest: aut inopia probationis emergente, res decidatur per iusiurandum.

Contentione orta inter dominum & vasallum de pactis appositis inter eos præter conditionem feudi vel naturā, domino quidem incumbit probatio: eo autem in probatione deficiente, vasallo defertur iusiurandum. Bald.

¶ Præterea si aliquis tenor præter communem 2
feudi rationem in inuestitura à domino dicatur interuenisse: vel si dicatur feudum sub tali conditione dedisse, vt vasallus in festiuis diebus vadat cum vxore sua ad ecclesiam: omni facultate probandi domino adempta, habeat vasallus potestatem defendendi se per sacramentum. Item si vasallus per pactum speciale contra feudi consuetudinem allegat, velut de filiarum succeßione: liceat ei tenorem, si potest,

sicut

sicut inuestituram probare. quòd si in probatione defecerit, vel cessauerit: concedatur domino hoc denegare iureiurando præstito.

"PER QVOS FIAT INVESTITVRA, ET PER QVOS recipiatur."

"Apud Cuiac. De Inuestitura veteris vel noui beneficij. tit. 4.

TITVLVS III.

Vetus inuestitura fieri potest etiam à maiore, vel à quocunque: noua autem non potest. Bald.

INVESTITVRA *autẽ aut fit de veteri beneficio, aut de nouo. quæ de veteri fit, etiam à minore potest fieri. Siue autem à minore, siue à maiore fiat: non de omni possessione vasalli, sed de iusta tantùm facta intelligitur: nisi aliud nominatim dicatur. Noui vero inuestitura feudi non ab alio rectè fit, nisi ab eo qui legitime suorum bonorũ administrationem habet. Qui enim qualibet ratione aliquid de suis rebus impeditur alienare, is nec per feudum poterit inuestituram facere.*

Res cuius alienatio prohibetur, in feudum dari non potest. Bald.

1 ¶ *Sed etiam res cuius alienatio prohibetur,*

nec per beneficium dari conceditur, nisi in casibus: vt ecce si quis ex agnatis tuis rem quæ à communi parente per successionem ad eum peruenerit, alienare voluerit: non permittitur ei etiam secundum antiquam consuetudinem alij eam vendere, nisi tibi, vel alij proximiori pro æquali precio accipere volenti. per feudum tamen cuilibet dari potest: nisi fiat in fraudem nostræ consuetudinis, vel legis nouæ bonæ memoriæ Lotharij vel Friderici imperatoris. tunc enim rescissa inuestitura, reddito à te vel ab alio proximiori, videlicet secundum antiquam consuetudinem, precio, si quod dederit: is qui inuestituram accepit, compellatur rem tibi restituere. Personam vero inuestituram accipientis non distinguimus. nam etiam seruus inuestiri poterit, nisi ignorantia prætendatur. Sed vtrum ipse vel alius pro te inuestituram faciat vel suscipiat, nihil interesse putamus. potest enim hoc negocium & per procuratorem ab vtraque parte expediri. Fœminam quoque etiam noui feudi inuestituram facere posse plerique consentiunt. Nulla autem inuestitura debet ei fieri qui fidelitatem facere recusat: cum à fidelitate feudum dicatur, vel à fide: nisi eo pacto acquisitum sit ei feudum, vt sine iuramento fidelitatis habeatur.

QVID

QVID PRAECEDERE DEBEAT, AN INVESTITVRA, VEL fidelitas.

Non est nouus tit. apud Cuiac.

TITVLVS IIII.

Fidelitatem præcedere debet inuestitura. Bal.

VTRVM *autem præcedere debeat fidelitas inuestiturã, an inuestitura fidelitatem, quæsitum scio: & sæpe responsum est, inuestituram debere præcedere fidelitatẽ. Fidelitatem autẽ dicimus iusiurandũ quod à vasallo præstatur domino.*

QVALITER IVRARE DEBEAT VASALLVS DOMINO fidelitatem.

De iuramẽto fidelitatis & qualiter vasallus iuret domino. tit. 5.

TITVLVS V.

Vasallus domino iurare debet quòd sibi erit fidelis: & quòd credentiam sibi commissam non manifestabit. Bald.

QVALITER *autem debeat iurare vasallus fidelitatem, videamus. Iurare scilicet sic debet:* Ego *iuro ad hæc sancta dei euangelia, quòd amodo in antea ero fidelis huic, sicut*

debet esse vasallus domino: nec id quod mihi sub nomine fidelitatis commiserit dominus, pandam alij ad eius detrimentum, me sciente. Si vero domesticus, id est familiaris eius sit, cui iurat: aut si ideo iurat fidelitatem, non quòd habeat feudum, sed quia sub iurisdictione sit eius cui iurat: nominatim vitam, membrum, mentem, & eius rectum honorem custodire iurabit.

DE FORMA FIDELITATIS.

"TITVLVS VI.

" Deest in meliorib. libris hoc caput vt & sequẽs, teste Iaco. Cuiac. ad hũc locũ.

Vasallus & dominus sibi inuicem auxilium & consilium præstare debent. Bald.

IN *epistola Philiberti episcopi in decretis xxij. causa, de forma fidelitatis aliquid scribere monitus: hæc vobis quæ sequuntur, breuiter ex librorum authoritate notaui. Qui domino suo fidelitatem iurat, ista sex in memoria semper habere debet, incolume, tutum, honestum, vtile, facile, poßibile. Incolume: ne sit in damno domino suo de corpore suo. Tutum: ne sit ei in damno de secreto suo, vel de munitionibus suis, per quas esse tutus potest. Honestum: ne sit ei in damno de sua iustitia,*

stitia, vel de alijs causis quæ ad honestatẽ eius pertinere videntur. Vtile: ne sit ei in damno de suis possessionibus. Facile vel possibile: ne id bonum quod dominus suus facere leuiter poterat, faciat ei difficile: néve id quod possibile ei erat, faciat impossibile. Vt fidelis hæc documenta caueat, iustum est. Sed quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat quod bonum est: restat vt in sex prædictis consilium & auxilium domino præstet, si beneficio vult dignus videri, & de fidelitate esse saluus. Dominus quoque in his omnibus vicem fideli suo reddere debet. quod si non fecerit, merito censebitur malefidus, sicut ille qui in eorum prauaricatione vel faciendo vel consentiendo deprehensus fuerit perfidus & periurus.

DE NOVA FORMA FIDELITATIS.

TITVLVS VII.

Traditur hic noua forma iurisiurandi fidelitatis quod præstat vasallus domino. Bald.

EST *& alia de nouo super fidelitatis iuramẽto forma inuenta, & vtentium approbata consuetudine: quæ hodie ferè in omni curia*

videtur obtinere: hac scilicet: Ego Titius iuro super hæc sancta dei euangelia, quòd ab hac hora in antea vsque ad vltimum diem vitæ meæ ero fidelis tibi Caio domino meo contra omnem hominem: excepto Imperatore vel rege. Quod verbum si recte intelligatur, nulla quidem indiget adiectione, sed integram & perfectam in se continet fidelitatem: sed propter simplices, & nominis significationis ignaros, ad illius verbi interpretationem hoc adijci solet: id est: Ego iuro quòd nunquam scienter ero in consilio vel auxilio vel in facto quòd tu amittas vitam vel membrum aliquod: vel quòd tu recipias in persona aliquam læsionem vel iniuriam vel contumeliam: vel quòd tu amittas aliquem honorem quem nunc habes, vel in antea habebis. & si sciuero vel audiuero de aliquo qui velit aliquod istorum contra te facere, pro posse meo, vt non fiat, impedimentum præstabo. Et si impedimentum præstare nequiuero: quàm cito potero, tibi nunciabo: & contra eum prout potero, auxilium meum tibi præstabo. & si contigerit te rem aliquam quam habes vel habebis, iniuste vel fortuito casu amittere, eam recuperare iuuabo, & recuperatam omni tempore retinere. Et si sciuero te velle iuste aliquem offendere, & inde generaliter vel specialiter fuero requisitus: meum tibi sicut potero, præstabo auxilium.

lium. Et si aliquid mihi de secreto manifestaueris, illud sine tua licentia nemini pandam, vel per quod pandatur, faciam. & si consilium mihi super aliquo facto postulaueris: illud tibi dabo cõsilium quod mihi videbitur magis expedire tibi: & nunquam ex persona mea aliquid faciam scienter quod pertineat ad tuam vel tuorum iniuriam vel contumeliam. Inuestitura vero facta, et fidelitate subsecuta, omni modo cogatur dominus inuestitum in vacuam possessionem mittere. quod si differat, omnem vtilitatem ei praestabit.

DE INVESTITVRA DE RE ALIENA FACTA.

TITVLVS VIII.

Miles ignorans à comite de aliena re aut impignorata inuestitus, habet contra dominum actionem pro euictione: sciens autem non nisi stipulatio aut pactum interuenerit. Bald.

CVM *de re aliena vel alij obligata inuestitura fiat: illud distinguitur, vtrũ scienti, an ignoranti facta sit. Qui enim aliena rei sciẽs inuestiturã accepit: nisi pacto speciali sibi prospexerit, de euictione agere nõ poterit: ignorans vero recta aget,*

aget, vt aliud eiusdem bonitatis seu quantitatis ei præstetur. Sed in eo nulla est differentia qui inuestituram fecit, vtrum sciuerit vel ignorauerit.

v De iure quod vasallus habet. tit. 9. Cuiac.

"*Rei autem per beneficium rectè inuestitæ vasallus hanc habet potestatem, vt tanquam dominus posit à quolibet posidente sibi quasi vindicare: & si ab alio eius rei nomine conueniatur, defensionem opponere. nam & seruitutem eidem rei debitam petere potest & retinere. Quid ergo si precio vel dolo, aut incuria seruitutem rei beneficiariæ imponi patiatur, & ad dominum ex qualibet causa postea beneficium reuertatur: an ex eo præiudicium domino generetur, quæsitum fuit. & responsum est, vt vasallo quidem, donec feudum tenet, posit obesse: domino autem, etsi per longa tempora perseuerauerit seruitus, minimè noceat.*

Vasallus potest feudi conditionem facere meliorem, non deteriorem in alterius præiudicium. Bartol.

¶ *Econtrario autem si quid feudo à vasallo additum sit: si quidem tale adiectum sit, quod per se subsistere posit, id est vt per se censeatur vt prædium: id non accrescit feudo. Si verò per se non posit subsistere, vt seruitus: plerisq; placet feudo accedere, & sicut partem feudi disponendam esse. meliorem namq; conditionem feudi facere potest: deteriorem verò sine domini* I

volunt

voluntate, vel eorum agnatorum ad quos per successionem pertinet, facere non potest.

Feudum alienari non potest in alium, quinimmo nec pignori obligari. Bald.

2 ¶ *Quamuis enim possessio per beneficium ad eum pertineat, tamen proprietas ad alium spectat: & ideo quartæ siue tertiæ ratione, quæ à Longobardis seu à Romanis viris vxoribus fieri solet, post mortem viri ad mulierem nihil pertinet. nam nec pignus, quod consultum dicitur, fieri potest ex feudo.*

"QVALITER OLIM POTERAT FEVDVM ALIENARI.

TITVLVS IX.

Olim regulariter vēditio feudi pro parte dimidia permittebatur, altera parte retenta. Bald.

EST *autem optima" consuetudine interdicta feudi alienatio: super qua multæ & diuersæ sententiæ dabantur in singulis ciuitatibus, seu curijs: donec Imperator diuæ memoriæ Lotharius tertius promulgauit super hoc nouam constitutionem, quæ posita est in titulo de beneficijs. Necessitate namque suadente poterat olim vasallus domino inscio vel*

"Apud Cuiac. nō est hic distinctus tit.

"Cōsuetudo in quātū prohibitoria quia cū feud. cōcederetur ob singularem industriā & fidē vasalli, non debebat eū posse in aliū trāsferre. argu. ff. de offi. præf. præt. l. 1. & ff. de of. eius cui mā. est iurisd. l. 1. in prin. secundum Ala. et Bartol.

vel inuito feudi partem vendere, retenta videlicet alia parte. Si verò vel totum vel partem volebat per feudum aliquem inuestire: hoc licebat ei sine fraude facere. Si autem dissentiente domino vendebat, siue per feudum inuestiebat (quod & ipsum syncere hodie & sine fraude licet ei facere) si tamen sine herede masculo descendente decedebat, vel feudum in manu domini refutabat, aut alia fortè ratione intercedente culpa amittebat: tunc omnis feudi alienatio ad irritum reuocabatur: eo excepto, quòd ille qui secundo loco beneficium acceperat, non amittebat, si priori domino seruire, & ab eo feudum recognoscere volebat.

Casus enumerat in quibus etiam de iure antiquo alienatio fuerat prohibita. Bald.

¶ Donare *autem, aut iudicare pro anima, vel in dotem pro filia dare, nullius curiæ poterat consuetudine: licet posset locare, nisi locatio esset fraudulenta alienatio: sicut est per libellum, vt dicatur venditio. Quis enim dubitat, quod libellario nomine sub vilißima duorum denariorum pensione perpetuo concedatur vtendum, alienatum in fraudem esse?* Porrò *siue de bona consuetudine, siue de praua quæramus, conceßa erat domino pro æquali precio redemptio: nisi hoc beneficium amiserit dominus per refutationem, vel annali silentio, ex quo sciuerit, computando. Præscriptione autem* 1

trig

triginta annorum submouebatur tam sciens, quàm ignorans: in prohibendo autem vel redimendo potior erat proximi agnati quàm domini conditio: si tamen feudum erat paternum. De illa verò feudi alienatione quæ à domino fit, si dubitetur, lex imperatoris Corradi *consulatur: quæ posita est in iam dicto titulo de beneficijs.*

"QVIS DICATVR DVX, MARCHIO, COMES, CAPITANEUS VEL VALUASOR.

" De nominibus vasallorũ. ti. x. Cuiac.

TITVLVS X.

QVI *à principe de ducatu aliquo inuestitus est: dux solito more vocatur. Qui verò de marchia: marchio dicitur.* Dicitur *autẽ marchia, quia "marcha, & vt plurimum iuxta mare sit posita. Qui verò de aliquo comitatu inuestitus est, comes appellatur. Qui verò à principe vel ab aliqua potestate de plebe aliqua vel plebis parte per feudum est inuestitus, is capitaneus appellatur. qui propriè valuasores maiores olim appellabantur. Qui verò à capitaneis antiquitus beneficium tenent, valuasores sunt. Qui autem à valuasoribus*

" Aliàs quia tenet quod est iuxta mare, cũ plerũq; iuxta mare sit posita.

bus feudum quod à capitaneis habebatur, similiter acceperint: valuasini, id est minores valuasores appellantur: qui antiquo quidem vsu consuetudinem feudi nullam habebant. Valuasore autem sine filio mortuo, feudum quod valuasori minori dederat, ad capitaneum reuertebatur. Sed hodie eodē iure vtuntur in curia Mediolanensi, quo & valuasores. Cæteri verò qui ab antiquis temporibus beneficium non tenent, licet nouiter à capitaneis seu à valuasoribus acquisierint, plebeij nihilominus sunt. Nam illi qui soldatam habuerunt vel acceperunt vel habent: per eam nullum pedagium, sed nec feudi vsum acquirunt. Soldata autem est præstatio quædam annua gratuita quæ à neutra parte transit in heredem. Morte enim dantis vel accipientis interueniente finitur. Soldata verò dicitur, quia plerunq; in solidorum donatione consistit: quandoq; autem in vino & annona consistit.

---

[a] De gradibus succedendi in feudo. tit. xj. Cuiac.

[a] DE SVCCESSIONE FRATRVM, VEL GRADIBVS SVCCEDENTIUM IN FEUDO.

TITVLVS XI.

Feudum acquiritur inuestitura & successione. Bald.

PER

PER *successionem quoque sicut per inuestituram beneficium ad nos pertinet. Mortuo enim eo qui beneficium tenebat, prima causa liberorum est.* Filijs *enim existentibus masculis, vel ex filio nepotibus, vel deinceps per masculinum sexum descendentibus, cæteri remouentur agnati. Ad filias verò, seu neptes vel proneptes, vel ex filia nepotes seu pronepotes successio feudi non pertinet. Proles enim fœminini sexus, vel ex fœmineo sexu descēdens, ad huiusmodi successionē aspirare non potest: nisi eius conditionis sit feudum, vel eo pacto acquisitum.* His *vero deficientibus vocantur primò fratres cum fratrum præmortuorum filijs, deinde agnati vlteriores. Quod ita intelligendum est, si feudum sit paternum: hoc est, si fuit illius parentis, qui eius fuit agnationis communis. Si enim* Titij *auus de nouo beneficio fuerit inuestitus,* Titio *sine legitimo herede masculo defuncto, eius feudi successio non pertinet ad eiusdem* Titij *patruum magnum: nec ad prolem ex eo descendentem, imo reuertitur ad dominum.* Ad *cognatos enim eius beneficium non pertinet, neque beneficij successio. Si verò dominus vel alius beneficium defuncti nouum esse dicat, agnatus autem illius proximus paternum esse contendat: tunc onus probationis incumbit illi qui nouum dicit.* Sed *scio*

aliter pronunciatum esse. Bonus enim iudex causa cognita diligenter intuebitur cuius potius iureiurando dirimenda sit hæc quæstio, vtroque scilicet in probatione deficiente.

* De successiõe fraterni feudi. Tit. xij. Cuia.

DE FRATRIBVS DE NOVO BENEFICIO INVESTITIS.

TITVLVS XII.

In feudo non habet locum ius accrescendi inter eos qui prætendunt primam seu primordialem inuestituram. Bald.

vide f 744 et 776.

SI DVO fratres de nouo beneficio, & non de paterno simul inuestiti fuerint: vno sine herede defuncto, ad alterum nõ pertinet eius beneficij portio: nisi facta fuerit eo pacto inuestitura. Si duo fratres in causa communi post mortem patris remanserint, id est habitauerint simul, & vnus eorũ feudũ acquisierit, pleriq; dicunt ad alium non pertinere, sed ad dominũ, nisi per pactũ: sed neq; viuente eo qui acquisierit, neq; post mortẽ eius: fructus tamen erunt communes donec simul habitauerint. Quòd si cum equis & armis communibus vel pecunia communi sit acquisitum, adhuc idem dicunt: ne fortè inuitus dominus alium quàm quem voluerit, sibi acquirat

vasal-

vasallum: dū tamen meminerimus, id quod de cōmuni expensum est, alteri pro parte competenti esse restituendum.

DE INVESTITVRA QVAM TITIVS ACCEPIT A SEMPRONIO.

An maritus succedat vxori in feudo. tit. 13. Cui.

TITVLVS XIII.

Maritus nō succedit vxori in beneficio ea mortua sine herede. Bald.

TITIVS *à Sempronio talem inuestituram accepit feudi, vt haberet ipse et heredes sui legitimi masculi: & ijs omnibus deficientibus, fœminæ. Porrò Titius superstite tantū filiā decessit. Ipsa à domino inuestita fuit, & feudum in dotē dedit: maritoq; superstite sine liberis decessit. Quærebatur, si ad maritū successio feudi pertineat. Responsum est non pertinere.*

DE VASALLO DECREPITAE AETATIS, QVI FEVDVM refutauit, vt filij inuestirentur.

De refutatiōe feudi. Ti. xiiij. Cuiac.

TITVLVS XIIII.

Si vasallus decrepitæ ætatis feudum refutauit, vt filij inuestiantur, & inuestiti sunt: postea decedente altero filiorum post inuestituram fratre superstite, & sine herede, frater sibi succedit, & non reuertitur ad dominum. Bald.

QVIDAM vasallus cum decrepitæ ætatis esset, feudum suum in manu domini ad hoc refutauit, vt Seium & Sempronium filios suos de eodem beneficio inuestiret. Vasallo mortuo Sempronius sine legitimo herede, Seio adhuc superstite decessit. Lis est inter dominum, tanquam nouum feudum sibi delatum esse dicentem: & Seium, paternum esse contendentem. Vnde eorum sententia præualuit, qui dixerũt hoc feudum, quamuis refutatum, nihilominus esse paternum.

De contentione feudi inter generũ fidelis mortui & agnatos. Tit. xv.

DE INVESTITVRA IN MARITVM FACTA.

TITVLVS XV.

Si contentio est inter maritum filiæ vasalli, & agnatum de beneficio, an sit paternũ vel nouum, quæstio dirimi debet coram iudice ordinario vel arbitro. Bald.

VASALLVS superstite tãtùm vna filia decessit: illa verò maritum accepit, cui dominus accepta pecunia partẽ feudi quod pater puellæ habebat, retenta sibi parte altera dedit. Nunc quidam agnatus defuncti cum marito agit, dicens totũ hoc feudum esse paternum, & ideo omnimodo esse ad se de

se deuolutum. Econtra maritus contendit hanc partẽ quam ipse habet, nouum feudum esse: & ideo domino apertum. quæritur igitur, vtrum apud dominũ eundem, & in eius curia cogatur agnatus defuncti litigare, vel apud agnati iudicem vel arbitrũ vtriusq; consensu electũ hoc esse debeat. Mihi & aliis placet, potius apud iudicem ordinarium, vel arbitrum, quàm apud eundẽ dominũ hoc litigiũ fore determinãdum.

Item placet agnatum nõ semper cogendum probare feudum hoc esse paternũ, sed ab aduersa parte nouum esse probandũ. Qua deficiente in probatione, tunc agnato (vt dictũ est) causa cognita detur electio, quatenus vel iuret esse paternũ, vel alteri parti referat iusiurandũ: & ille aut iuret, aut taceat. Illud tamen sciendum est, quòd si inter duos qui dixerint se esse vasallos, de feudo fuerit dubitatio: alter alterũ inuitum trahere non potest ad dominũ, vel eius curiæ iudicium. Si verò cũ sua curia dominus vocauerit eos: nemini eorum licet illius domini vel eius curiæ examen declinare.

"DE CONTROVERSIA FEVDI APVD PARES TERMINANDA.

"De cõtentione feudi ĩter dominum & vasallum. Cuiac.

TITVLVS XVI.

SI inter dominum & vasallum de feudo orta fuerit contentio: per pares illius domus, sicut lex Corradi dicit, dirimatur: si tamen pares habeat. Et si quidem dominus & vasallus consenserint in eligendis paribus: nulla dubitatio est. Si verò dissentiant, tunc quid faciendum sit, quæritur. sed præualuit eorum sententia, qui dixerunt dominum debere eligere prius quem aut quos voluerit: & vasallus similiter hoc faciat secundum numerum à domino comprobatum. Ille tamen vasallus, qui fidelitatem domino nõ iurauit: domino vel vasallo dissentiente, pro pari nõ est eligẽdus.

"Pro inclusis legit Cuia. & filiis.

"DE EO QVI SIBI [VEL HEREDIBVS SVIS MASCVLIS & fœminis] inuestituram accepit.

TITVLVS XVII.

Si vasallus pro se & heredibus suis masculis, & his deficientibus, fœminis, inuestituram accepit, fœmina non succedit in beneficio quamdiu masculus superest.

QVI sibi, vel heredibus suis masculis, vel his deficientibus, fœminis per beneficium inuestituram feudi accepit: vna tantum filia superstite, nullo alio descend

descendente relicto decessit. Hæc marito paternum feudum in dotem dedit, & decessit, duobus filijs ex eo procreatis: quorum vnus duas filias reliquit: alter verò vno filio masculo relicto decessit. de prædicto itaque feudo vrgentem vidimus quæstionem: masculo quidem hoc feudum totum sibi, quia solus eius qui primò inuestituram accepit, heres masculus sit, vindicante: fœminis verò totam sui patris partem sibi defendentibus, quia ex eo nullus extitit masculus. Cúmque inter sapientes sæpe super hac quæstione sit disputatum: tandem pro masculo pronuntiatum est. Non *enim patet locus fœminæ in feudi successione, donec masculus superest ex eo qui primus de hoc feudo fuerit inuestitus.* Nam & *illud iudicatum scio: si ille qui proprium feudum suum militi pro beneficio dedit, duobus filijs relictis decesserit, quorum vnus filia tantum relicta obijt: alter verò filio masculo relicto superstite defunctus est: quòd miles non debet feudum suum per fœminam recognoscere, donec superest masculus ex eo qui primam inuestituram fecit.* Alij *dicunt per filiam debere recognoscere, cum de paterno allodio esset hoc feudũ: alioqui si aliunde esset, verum esset quod dicitur per fœminam non debere recognoscere.*

ᵞQuando in feudũ filia non frater succedat. Tit. xviij. Cui.

ᵞDE DVOBVS FRATRIBVS A CAPITANEO INVESTITIS.

TITVLVS XVIII.

DVO fratres, scilicet Titius & Seius, à quodam capitaneo de nouo beneficio simul inuestiti sunt: eo videlicet tenore, vt quamdiu ipsi, vel eorum heredes masculi viuerent, & masculis deficientibus, fœminæ, si superessent, feudum haberent. Ex fratribus his vnus vna filia relicta, altero adhuc viuẽte decessit. Quæritur, cui portio defuncti deferatur; vtrum filiæ, an fratri. Respondetur, filiæ. vnusquisque enim sibi, suisque heredibus videtur prospexisse. Si tamen is qui filiam reliquit, sine herede decessisset; propter tenorem inuestituræ insertum, eius pars fratri, nõ domino est quæsita.

ᵛSi de inuestitura feudi contentio fuerit inter dñm & fidelẽ. Cui.

ᵛAN REMOVERI DEBEANT TESTES QVI PARES esse desierunt.

TITVLVS. XIX.

Si inter dominum & vasallum contentio est de inuestitura: illi qui pares fuerunt tempore inuestituræ, non remouentur postea à testimonio, licet desierint esse pares. Bald.

Ex

EX facto quæsitum scio: si inter dominum & fidelem de inuestitura feudi contentio emerserit, quia factam eam dominus neget: si vasallus offerat eos testes, qui tempore inuestituræ pares erant, sed postea qualibet ex causa pares esse desierunt: an ideo sint remouendi, quia nunc non sunt pares. Sed quamuis alij aliter sentiant, tamen mihi & quibusdam alijs videtur sufficere eos tempore inuestituræ saltem pares fuisse. Quid enim peccauit qui inuestituram accepit, si illi quos eo tempore, vtpote idoneos, adhibuit, postea pares esse desierunt.

"DE CONTROVERSIA INTER EPISCOPVM ET VAsallum.

^y Si inter dñm & fidelem de feudo fuerit quęstio Tit. xx. Cuiacius.

TITVLVS XX.

Si inter episcopum & vasallum est contentio de inuestitura ab eius prædecessore facta, pares curiæ cognoscunt. Bald.

EX eo quod scriptum est, si inter dominum & vasallum de feudo nascatur quæstio, quòd per pares eiusdem curiæ dirimenda sit: quæsitum est, si quis dixerit se à quodam episcopo fortassis iam defuncto de

annua præstatione, aut qualibet alia re per feudum inuestituram accepisse: & cum successore eius agat, & ille respondendo neget hunc esse vasallum: vtrum per pares eiusdem curiæ sit iudicandum super hac quæstione? Opponit enim vasallus, quòd dominus eum negat esse vasallum, & ideo in ea curia pares non habet. Item dicit vasallus, quòd prius de suo recto feudo debet inuestiri, quàm à nemine iudicari: domino respondente, quòd quicquid inter eos siue de inuestitura, siue de fidelitate, siue de principali causa agendum est, per suam curiam est expediendum. Sed laudatum sæpe scio, pares illius secundum præfatum modum esse eligendos prius, ad quorum spectat officium, vt illum prius de suo recto feudo inuestiri faciant: sed fidelitatis iusiurandum differatur, donec de principali causa cognoscatur. Ex illo enim apparebit vtrum iurare debeat, an non. quod totum expeditæ quæstionis est. Sed si constiterit vasallum aliquid aliud præter id de quo quæritur, ab eodem domino tenere pro feudo: tunc quin debeat de suo recto feudo inuestituram accipere, & fidelitatem iurare, & sic ad principalem causam accedere, non est dubitandum.

DE

DE VASALLO MILITE QVI ARMA BELLICA DEPOSUIT.

De cõtentione feudi íter dominũ vel agnatum & venerabilem domum. Cuiac.

TITVLVS XXI.

Miles seculi, qui factus est miles Dei, ex eo quòd venerabilem domum intrauit, & feudo renuntiauit, feudum amittit. Bald.

MILES *qui beneficiũ tenebat, cum esset sine liberis, venerabilem domum intrauit, & seculo renuntiando, arma bellica deposuit, habitúmq; religionis assumpsit, & sic conuersus factus est. Hic donec vixerit, feudũ retinere conatur quod dominus vel agnatus sibi pertinere cõtendit. Sed iudicatũ est domini vel agnati conditionẽ esse potiorẽ, eo quòd desijt esse miles seculi, qui factus est miles Christi: nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium* 1.

1 Facit ad hunc text. secundum Bald. l. Lucius. ff. de fideicom. lib. & ff. de pact. l. tale pactum. §. fin.

2 DE MILITE VASALLO QVI CONTVMAX EST.

2 Si dominus vasallum incidisse dicat vel cõtrá. Titu xxij. Cuiac.

TITVLVS XXII.

DOMINVS *vocat militem, qui ab eo feudum poßidebat, dicendo eum in culpam incidisse, per quam feudum amittere*

tere debeat. hic non respondet. Quæritur, quid faciẽdum sit domino. Respondeo eũ ad curiam vocari debere: & si non venerit, iterum eum debere vocari vsque in spatio tertio septem vel decem dierũ, arbitrio eiusdem curiæ terminando. Quòd si neque venerit ad tertiam vocationem, hoc ipso feudum amittat: & ideo debet curia dominum mittere in possessionem. Sed si intra annum venerit, restituitur ei possessio: alioqui & beneficium & possessionẽ amittit: vt in Lombarda de iis qui ad palatium venire contempserint. l. si cuiuscunque.

Si verò vasallus conqueritur de domino, forsan quia feudum malo ordine intrauit: domino perperam respondente, quid vasallo faciendum sit, quæritur. Respondeo, eum curiam debere vocare, & in eadem curia de domino conqueri. Curia autẽ debet adire dominũ, eumq; salua reuerẽtia competenter cogere, vt vel possessionem restituat & acquiescat, vel iudicio curiæ se cõmittat. Quod si ter admonitus facere distulerit: tunc licet vasallo ad aliã maiorẽ potestatẽ ire, & sibi consulere: & si dominus ei iustitiam facere noluerit, poterit eũ deprædare.

a Hic debet esse tertius liber, secundum omnes doctores. Et idcirco rectè Cuiacius hic tertiũ librũ inchoat. & Ti. j. ita inscribit: De beneficio, quid sit, & quibus modis amittatur

---

a IN QVIBVS CAVSIS FEVDVM AMITTATVR.

TITVLVS XXIII.

Primo

Primo pater ſcribit filio, præmittens excuſationem ſui, dicens quod cauſæ quibus feudum amittitur, non poſſunt ſub regula definiri: & addit qualiter vaſallus contra dominum ſe debeat habere: poſtea definit beneficium dupliciter. Bald.

OBERTVS *de Orto, Anſelmo [filio] ſuo ſalutem. Cogis me, & ſuper hoc ſæpe ſcribendo multum vrges, vt cauſas quibus beneficium amittatur, enumeratas, tibi ſignificarem. Quod ideo diſtuli, quia ſæpius circa noſtræ Reipublicæ curam occupatus, & multis priuatorum cauſis, alijſq; rerum innumerabilium impedimentis detentus, onus illud ſubire non valebam. At ne videar preces tuas paruipendere, & ſtudiũ diſcendi tibi nunc imminẽs negligere: quid mihi ſuper hoc videatur, paucis explicabo, dummodo memineris cauſas illas ſub aliqua certa regula aut definitione rotunda non poſſe comprehendi. Nam ſicut de probationibus in Digeſtis ſcriptum reperimus: ſic & de his cauſis ſine calumnia dicere poſſumus. Si quis enim dixerit, quæ cauſæ quemadmodum alicui domino ad ingratitudinem alicuius vaſalli probandam poſſint ſufficere, nullo certo modo poſſe definiri, nihil errauerit. De illa tamen ingratitudine loquor, per quam beneficium amittatur. non enim ad hoc ſufficit omnis occaſio per quam fidelis accepti beneficij*

videtur

videtur ingratus: sed sunt quædam (vt ita dixerim) egregiæ ingratitudinis causæ, quibus beneficium secundum mores curiarum solet adimi. Quomodo enim vasallus, quàm humiliter, quàm deuotè, quàm benignè, quàm fideliter erga dominum suum debeat se habere: potius ex naturalibus & bonis curiarum consuetudinibus potest percipi, quàm lege aut scripto aliquo poßit comprehendi. In primis te illud scire oportet, beneficij illius quod est genus, talem esse definitionem. Beneficium nihil aliud est, quàm beneuola actio, tribuens gaudium capientibus, capiensque tribuendo: in id quod facit prona, & sponte sua parata, vt ait Seneca[a]*. Huius autem generis species quædam est beneficium illud, quod ex beneuolentia ita datur alicui, vt proprietas quidem rei immobilis beneficiatæ penes dantem remaneat: vsusfructus verò illius rei ita ad accipientem transeat, vt ad eum heredésque suos masculos, siue fœminas (si de his nominatim dictum sit) in perpetuum pertineat; ad hoc vt ille & sui heredes fideliter domino seruiant: siue seruitium illud nominatim quale esse debeat, sit expressum, siue indeterminatè sit promissum.*

[a] lib. de beneficiis primo.

QVAE

QVAE FVIT PRIMA CAVSA BENEFICII AMITTENDI. TITVLVS XXIIII.

Cuia. nõ distinguit hoc loco titulum à superiore separatũ.

Si vasallus ab herede domini, vel heres vasalli à domino non petiit inuestituram intra annum & diem, amittit beneficium. Bald.

PRIMA *autem causa beneficij amittendi hæc fuit, & adhuc est in plerisque curijs: (sed in nostra curia Mediolanensi non obtinet) quòd si vasallus per annũ & diem domino suo mortuo steterit, quòd heredem domini sui, inuestituram petendo, fidelitatem pollicendo, non adierit: tanquam ingratus existens, beneficium amittit: & econuersò, si domino superstite vasallus decesserit, & filius eius per iam dictum tempus neglexerit petere inuestituram, beneficio carebit.*

Si dominus à vasallo petierit fidelitatem, inuestituram pollicendo, nec legitimè requisitus eam præstare voluerit, tanquam ingratus feudum amittit. Bald.

1 ¶ *Est & alia ingratitudo notanda, si dominus inuestituram pollicendo vasalli fidelitatem petierit: & illo non præstante, dominus tribus vicibus, conuenienti tempore interposito, fortè septem dierum spacio, ad curiam suam super*

hoc

hoc reclamauerit: & vasallus tribus vicibus citatus à suis paribus iurare noluerit: si tamen beneficium tale sit, vt pro eo iusiurandum fidelitatis fieri debeat. Sunt enim quædam feuda ita data, vt pro his fidelitas non sit præstanda.

Vasallus amittit feudum, si cum domino non iuit in prælium, dum potuit. Bald.

¶ *Item qui dominum suum cum quo ad prælium iuerit, in acie periclitantem dimiserit, beneficio indignum se indicauit. Præterea si vasallus rescierit aliquem contra dominum suum assaltum, vel mortem, vel captionem, aut patrimonij grandem iacturam facere molientem: debet dominum super hoc, quàm citius potest, certiorare: vt proinde dominus sciens prudénsque periculum valeat declinare. Quod si non fecerit, dolóque vel negligentia sua vel fraude celauerit: beneficio se cariturum agnoscat. Rursus si domini vel dominæ filiæ, vel nurui aut sorori in domo adhuc manenti, quæ in capillo dicitur, sese immiscuerit: feudo, quo se monstrauerit indignum, carere debet. Porrò si dominum assalierit, vel vicum in quo est, per vim aggressus fuerit, vel impias manus in personam domini vbicunq; ingesserit, vel alias graues, vel inhonestas iniurias intulerit, vel morti eius veneno, vel gladio, vel aliter insidiatus fuerit, beneficium amittit. Illud tamen non lateat, quòd si quis suo domino iustitiam* 2

facere

facere noluerit: feudum quod tenebat, perdet: sicut in alio libello tibi scripsisse hoc credo. Sed non est alia iustior causa beneficij auferendi, quàm si id propter quod beneficium datum fuerit, hoc seruitium facere recusauerit: quia beneficium amittit. Aliud est si fortè ideo non seruierit, quia non potuerit. tunc enim feudum non amittit.

Item si delator domini sui extiterit, & per suam delationẽ graue dispendium eum sustinere fecerit: vel si cognouerit dominum inclusum, & eum cum potuerit non liberauit: feudum perdit. Prædictis modis beneficiũ debere amitti, tam naturalis, quàm ciuilis ratio suadet: quæ potest colligi, si quis nouam constitutionem iustas exheredationis causas enumerantem, & alias constitutiones veteres, iustas ingratitudinis & repudij causas, quibus matrimonia rectè contracta soluuntur, & donationes iure perfectæ reuocantur, subtiliter scrutatus fuerit. Sed quia natura nouas deproperat edere formas: potest multis modis contingere, vt alia emergant causæ, quibus videatur iustè adimi posse feudum: ideoq́; iudex solers & discretus, & æquitati obsecundare solicitus, cuncta subtiliter dispensans, prouideat, si qua fuerit antiquioribus causis similis seu maior: vt proinde sciat vtrum beneficium sit amittendum, an nihilo minus retinendum. Illud enim

est certum, quòd nõ ex omni causa ex qua opinio vasalli grauatur, beneficium amittitur. Nam & sæpe deierat, & beneficium nihilo minus retinet: vtputa qui beneficij portionem alienat absq; domini scientia, beneficium quidem retinet, sed fidem promissam seruare non videtur.

Vbicunque dominus principaliter offenditur per reatum vasalli, ibi ad dominum feudum reuertitur. Bald.

† Ad quẽ feudũ amissũ redeat. tit. 2. Cuia.

¶ *Denique sæpe quæsitum est vasallo propter iustam culpam à feudo cadente, vtrum ad dominum, an ad successorem vasalli beneficium pertineat. sed hæc distinctio tam ratione quàm moribus comprobata est, vt si quidem vasallus ita in dominum peccauerit, vt feudum amittere debeat: non ad proximos, sed ad dominũ beneficium reuertatur: vt hanc saltem habeat suæ iniuriæ vltionem. Si verò non in dominũ, sed aliàs grauiter deliquerit, vel graue quid commiserit, sicut ille qui fratrem suum interfecit: vel aliud graue crimen (quod paricidij appellatione continetur) commiserit, feudum amittit: & non ad dominum, sed ad proximos pertinet: si tamen beneficium fuerit paternum. sic enim sæpe pronunciatum scio.* 3

Si vasallus contra constitutionem bonæ memoriæ Lotharij imperatoris beneficium alienauerit: quia dominum contemnere videtur

ad dominum beneficium pertineat. scriptum est enim, vt precio se cariturum agnoscat.

---

*SI DE FEVDO VASALLVS AB ALIQVO INTERPELLAtus fuerit, & dominus eum defendere noluerit.

*Cuia. h. constituit quartũ librũ feudorũ, ex variis & incertis auctoribus. De euictione feudi & eius æstimatione. tit. 1.

TITVLVS XXV.

Dominus vasallo cum extraneo litem habenti de feudo, de euictione tenetur, si monitus eum nõ defenderit. Bald.

NEGOTIVM *tale est: Quidam vasallus à domino tenebat feudũ, de quo ab aliquo interpellatus fuit: & sic vasallus dominũ vocauit, vt eum defenderet. domino renuente ad iudicem venire, vasallus amisit causam per sententiam. nunc verò vasallus cambium feudi à domino petit: ad quem dominus respondens, ait illum nunquam ab eo feudum tenuisse: nec ab eo inuestituram accepisse. contra quem vasallus dicit se hoc feudum ab eo tenuisse, & inuestituram recepisse: & ab eo petiuisse vt eum in iudicio defenderet: nec tunc temporis inficiabatur illius esse. quod idoneis totum testibus probat vasallus. Respondi, Supe-*

negotio isto quod literis insinuasti nobis, tale est sapientum nostræ ciuitatis consilium, videlicet Oberti de Orto, & Gerardi Capagisti, vt si vasallus cum de feudo interpellabatur, authorem suũ, id est dominũ, vt eum defenderet vocauit, & hoc probare possit: si in eo iudicio vasallus fuerit victus de re aliena inuestitũ fuisse: vt dominus vasallo eiusdem æstimationis, quod erat tempore rei iudicatæ feudũ, restituat, vel nummos in feudum dandos numeret: & hoc cũ certum est vasallum de feudo victum fore. Sed si dominus neget hoc feudum vnquam ab eo tenuisse, nec ab eo domino ipsum vasallum vel eius antecessores vnquã inuestituram accepisse: & hoc vel per instrumentum publicè confectũ, vel per pares curtis vasallus poterit probare: dominus ad restitutionem feudi tenebitur: alioqui dominus sacramentum subire cogetur, istũ qui est in causa, vel eius antecessores à se vel à suis antecessoribus nunquam hoc feudum tenuisse, vel inuestituram accepisse: quo facto dominus absoluendus erit.

Si cõtentio est inter dominũ & agnatos defuncti de feudo. tit. 2. Cuiac.

"SI DE FEVDO DEFVNCTI CONTENTIO SIT INTER DOminum & agnatos vasalli.

TITVLVS XXVI.

Si cont

Si contentio est inter dominum & agnatos defuncti, agnati interim ante litem finitam constituendi sunt in possessione. Bald.

SI de feudo defuncti militis sit contentio inter dominum & agnatos defuncti, domino nouum feudum, agnatis verò paternũ esse contendentibus: agnati in possessione feudi de quo quæritur, constituendi sunt. Eo facto, super principali quæstione cognoscendum est. vtroq; autem deficiente in probatione, electio iurisiurandi agnatis danda est.

Si contentio est inter filiam & agnatum de beneficio, filia interim debet esse in possessione. Bal.

1 ¶ *"Inter filiam defuncti, & agnatos eius, de quodam prædio mota est quæstio, agnatis feudum, filia verò allodium siue libellarium esse asserentibus. super possessione apud quem manere debeat, quærebatur. Responsum est, apud filiam possessionem interim esse collocandam: deficientibus verò hincinde probationibus, per iusiurandum causa cognita res decidetur, electione danda agnatis. Defuncto milite, inter dominum & filiam illius super quodam feudo quærebatur: domino feudum, filia allodium siue libellarium esse allegante. Respondit, filiam in possessione feudi manere debere, donec de eo iudicetur. probatione verò hincinde cessante, electio iurisiurandi filiæ danda est.*

"De possessione apud filiã collocãda. tit.3.

Inuestitura sumit effectum, cum feudum sibi vel heredi suo fuerit apertum Bald.

Dominū inuestituram feudi sui militis in aliū facere posse. tit. 4.

2 ¶ *Moribus receptū est, dominum de feudo militis sui quod post mortem ipsius ad dominum reuerti sperabatur, in alium militem inuestituram facere posse: qua inuestitura tunc demum capiet effectum, cum feudum domino aut heredi suo fuerit apertum. Secus est in ecclesiasticis personis. nam si ecclesiastica persona talem faciat inuestituram: non aliter valebit, nisi sibi, non etiam successori suo feudum aperiatur: & in tali inuestitura consensus eius de cuius feudo sit, exquiri non oportet.*

Si vasallus domino inficietur feudum, vel feudi partem, aut eius conditionem: conuictus postea de mendacio, perdit feudum, & eius conditionem. Bald.

De pœna inficiationis feudi. ti.. § Cuia.

3 ¶ *Vasallus si feudum, vel feudi partem, aut feudi conditionem ex certa scientia inficiatur, & inde conuictus fuerit, eo quòd abnegauit feudum eius, vel conditionem, expoliabitur. alius autem vasallus quamuis hoc sciens non patefaciat, feudum tamen retinet: aut si aliam rem domini celauerit vasallus, feudum tamen non amittit.*

De præscriptione feudi longissima. tit. 6.

Qui per triginta annos rem alicuius tanquam in feudum possedit, & pro ea seruitium præstitit domino, præscribit in feudum. Bald.

4 ¶ *Si quis per triginta annos rem aliquam vt*

feud

feudum possedit, & seruitium domino exhibuerit: quamuis de ea re non sit inuestitus, præscriptione tamen triginta annorum se tueri potest.

"*Qui clericus efficitur, aut votum religionis assumit: hoc ipso feudum amittit.*

"*Et si vasallus omni anno domino se non repræsentat: feudum tamen non amittit.*

"*Omnes filij eius qui feudum acquisierit, fidelitatem facere debent: maximè si indiuisum habẽt. quòd si feudum ex diuisione ad vnũ tantũ peruenerit: ille tantum faciet fidelitatem.*

"*Adoptiuus filius in feudum non succedit.*

"*Mulier habens feudum, relictis filijs ex duobus matrimonijs decessit: inter quos feudi quæstio aliarumq́; rerum maternarum vertebatur. obtinuit filios prioris matrimonij tam in feudo quàm in cæteris potiores esse.*

"*Naturales filij licet postea fiant legitimi, ad successionem feudi, nec soli, nec cum alijs admittuntur*

"*Si minori datum fuerit feudum, fidelitatem facere non cogatur, donec venerit in maiorem ætatem, in qua doli capax sit: feudum tamen retinet.*

Si filius impubes successit vasallo: non cogitur facere fidelitatem, nec seruitium personale potest præstare. Bald.

" Clericũ feudũ perdere. tit. 7. Cuia.
" An vasallus qui se nõ exhibet domino, feudum amittat. tit. 8. Cuiac.
" Omnes fidelis filios fidelitatẽ facere debere. tit. 9.
" Adoptiuũ in feudũ nõ succedere. tit. 10.
" Filios secũdi matrimonij, tũ fœminæ in feudũ succedere. ti. 11. Cuiac.
" Vt naturales pòst facti legitimi non succedant. tit. 12. Cuiac. " De minore ad fidelitatẽ feudi nõ cogẽdo. ti. 13. Cuiac.

¶ *Si quis decesserit filio impubere relicto, fidelitatem nec ipse, nec alius pro eo facere cogitur. Idem de seruitio personali. alius tamen pro eo faciens seruitium admittetur.* 5

" Quando agnat⁹ ad feudū admittatur, vel excludatur. tit. 14. Cuiac.

" *Titius filios masculos non habens, partem suam feudi Seio, partem eiusdem feudi possidenti agnato suo concessit. Sempronius proximior agnatus mortuo demum Titio partem illius feudi nullo dato pretio recuperare potest. quod si Titius filios proprios haberet, precio reddito etiam viuo Titio: quòd si consensit alienationi, vel per annum ex quo sciuit, tacuit: omnino remouebitur.*

Facta domino de feudo abusiua inuestitura, cogitur dominus vasallum mittere in possessionem; nec liberatur interesse præstando. Bald.

" Dominū feudi tradere cogi. tit. 15. Cuiac.

¶ " *Si facta de feudo inuestitura pœniteat dominum antequam possessionem transferat: an præstando interesse vasallo, liberetur, quæsitū fuit. Responsum est, prætermissa illa condemnatione, dominum possessionem feudi de quo inuestituram fecit, tradere compellendum.* 6

" Quando filij in feudū nō succedant. tit. 16. Cuiac.

" *Filij nati ex ea vxore, cum qua matrimonium tali conditione contractum est, ne filij ex ea nati, patri ab intestato succedant: in feudo succedunt. nam quamuis ratione improbetur talis conditio, ex vsu tamen admittitur.*

Ei qui non vult aliquid consequi, sed ius quæsitum conseruare, non imminet ius offerendi, nisi dies fuerit apposita. Bald.

¶ Licet

7 ¶ "*Licet vasallus domino seruitium non offerat: quantocunque tempore steterit, dummodo domino petenti seruire paratus sit, beneficium non amittit. si tamen sciat ei magnum periculum imminere: vltro adiutorium suum ei debet præbere. Inde quæsitum est, si dominus in periurium incidat, quia dare non valeat quod dare iurauerat: & vasallus eum liberare possit suam pecuniam dando, & non facit: an beneficium amittat: & responsum est, non amittere.* " Vasallū nō teneri offerre seruitium. ti. 17. Cuiac.

"*Si vasallus culpam committat, propter quam feudum amittere debeat: neque filius, neque eius descendentes ad id feudum reuocabuntur: sed agnati qui quarto gradu sunt: dummodo ad eos pertineat.* "Feudo amisso filios vasalli excludi. ti.18. Cuia.

"*In generali alienatione vasalli non continetur feudum, nisi nominatim dictum sit.* "In generali alienatione non contineri vasallos. tit.19. Cuiac.

Si vasallus feudum ignorans alienauit, feudum non amittit, & sibi restituendum est, non domino: tenebitur tamen ad interesse emptori ignoranti. Bald.

8 ¶ Si "*vasallus feudum alienauit ignorans: non domino, sed ipsi vasallo feudum restituendum est: ad interesse verò emptori ignoranti condemnandus est vasallus.* " Vasallū repetere feudū quod ignorās alienauit. tit.20.

"*Vasallus feudum quod sciens abnegauit amittit: ignoranti vero subuenitur. Quòd si dubitet: dubitanter respondere debet.* "De pœna negātis feudū. tit.21.

Feudū vasallo in feudum dari posse. tit. 22. Cuiac.

"*Beneficium à vasallo in feudum, si nihil in fraudem legis fiat, rectè dari potest: dum tamen militi detur.*

Vasallū agere & conueniri de feudo posse. tit. 23.

"*Si vasallus de beneficio suo agat, vel conueniatur: siue obtineat, siue nō, licet ignorante domino fiat, omni tempore firmū erit illud iudicium. nam & transigere rectè poterit: nec quod accepit transactionis nomine, feudum erit.*

Si dominus cōmisit feloniā, per quā si eam committeret vasallus in dominū, amitteret feudū: dominus etiam perdere debet feudi proprietatē. Bal.

Quando proprietas feudi ad vasallū perueniat. tit. 24.

¶"*Domino committente feloniam, (vt ita dicam) per quam vasallus amitteret feudum si eam committeret: quid obtinere debeat de consuetudine, quæritur. & respondetur, proprietatem feudi ad vasallum pertinere, siue peccauerit in vasallum, siue in alium.* 9

Feudum iisdem de causis amitti, licet datum sit heredi, & cui vasallus dederit. tit. 25.

"*Feudum ea lege datum, vt ipse & heredes sui masculi & fœminæ, & cui dederit, habeant: iisdem culpis amittitur, quibus & aliud feudum. Quod si vasallus alienauit, feudum esse definit apud emptorem.*

De pactione de nō petendo feudo. tit. 26.

"*Titius cum Sempronio fratre suo feudum paternum posidente pactum fecit de eo feudo non petēdo à Sempronio heredibúsve suis. Sempronio sine herede masculo defuncto, inter Titium & Seium fratrem suum de eo feudo quæstio orta est. quid inde fieri debeat, quæritur. Responsum est, pactum non obstare Titio.*

DE

[a]DE PACE TENENDA, ET EIVS VIOLATORIBVS.

[a] In editione Cuiacij omittitur hoc loco hic titul[9], quia in li. 5. omnes cõstitutiones feudales adgregauit.

TITVLVS XXVII.

Imperator adulatur omnibus, suadẽs quòd debeant seruare pacem: & statuit pœnam contra nõ seruantes. Bald.

FRIDERICVS *Dei gratia Romanus Imperator, semper Augustus, episcopis, ducibus, comitibus, marchionibus, & omnibus ad quos literæ istæ peruenerint, gratiam suã, & pacem, & dilectionem. Quoniam diuina præordinante clementia, soliũ regiæ maiestatis conscendimus: dignũ est vt cuius præcellimus munere, illi omnino pareamus in opere. Inde est quòd nos tam diuinas quàm humanas leges in suo vigore manere cupientes, & ecclesias siue ecclesiasticas personas sublimare, & ab incursu & inuasione quorumlibet defensare intendentes, quibuscunq; personis ius suum conseruare volumus: & pacem diu desideratã, & antea toti terræ necessariam, per vniuersas regni partes habendam regia authoritate indicimus. Qualiter autem eadem pax tenenda sit & seruanda, in subsequentibus declarabitur euidenter. Si quis hominẽ intra pacẽ constitutum*

tum occiderit, capitalem subeat sententiam: nisi per duellum hoc probare possit, quòd vitam suam defendendo illum occidit. Si autem omnibus manifestum sit, quòd non necessario, sed voluntariè illum occiderit: tunc neque per duellum, neque quolibet alio modo excusabitur, quin capitali damnetur sententia. Si vero violator pacis à facie iudicis fugerit: res eius mobiles à iudice in populum publicentur, & dispensentur: heredes autem sui hereditatem quam ipse tenebat, recipiant tali conditione interposita, vt iureiurando spondeant, quòd ille violator pacis nunquam decætero ipsorum voluntate aut consensu aliquod emolumentum inde percipiat. Quòd si heredes neglecto post modū iuris rigore, hereditatem ei dimiserint: comes eandem hereditatem regiæ ditioni assignet: & à regio iure beneficium suscipiant. Si quis aliū intra pacis edictum vulnerauerit: nisi quòd in duello, & vitam suam defendendo hoc fecerit, probauerit, manus ei amputetur: & sicut superius dictum est, iudicetur: & iudex in causa ipsum, & res eius secundum rigorem iustitiæ strictius consequatur. Si quis aliquem ceperit, & absq; sanguinis effusione fustibus percusserit, vel crines eius aut barbam expilauerit: decem libras ei cui iniuria illata esse videtur, per compositionem impendat: & iudici viginti libras persoluat.

Si vero temerarius absque percussione eum inuadat eo quod vulgo dicitur cisteros, & calida manu ac verberibus contumelijsq; male tractauerit, quinq; libras pro tali excessu componat: & iudici pro tali excessu decem libras persoluat. Quicunque iudici suo pro excessu viginti libras inuadiauerit: prædium suum pro pignore illi tradat, & intra quatuor septimanas inuadiatam pecuniam persoluat. Quòd si intra quatuor septimanas prædium suum soluere neglexerit: heredes sui si voluerint, hereditatem recipiant, & comiti intra sex septimanas viginti libras persoluant. Si autem comes eandem hereditatem regiæ potestati consignet: proclamatori etiam damnum restituat, & prædium à rege beneficiali iure obtineat.

Clericus qui pacem violauit, vel pacis violatorem receptauit: si quidem comparet in iudicio, pœna pecuniaria punitur. Si vero est inobediens: pœna maiori puniendus est. Bald.

1 ¶ *Si clericus de pace violata pulsatus fuerit, id est notatus & proscriptus fuerit: aut pacis violatorem in contubernio suo habuerit: & de his in præsentia sui episcopi sufficienti testimonio conuictus fuerit: comiti in cuius comitatu idem clericus hoc perpetrauerit, viginti libras persoluat: & de tanto excessu secundum statuta canonum episcopo satisfaciat. Si autem idem clericus inobediens extiterit: non solum*

officio

officio & beneficio ecclesiastico priuetur, verumetiam tanquam proscriptus habeatur.

¶ *Si iudex populi clamore aliquem pacis violatorem ad castrum alicuius domini secutus fuerit: dominus cuius castrum id esse cognoscitur, ad faciendam iustitiam illum producat. Qui si de sua fuerit diffisus innocentia, & ante conspectum iudicis venire formidauerit: si mansionem in castro habet, dominus eius omnia bona mobilia sub sacramento iudici repræsentet: & eum decætero in domo sua, tanquam proscriptum, non recipiat. Si vero mansionem in castro non habuerit: dominus eius securè eum adducere faciat, & postmodum iudex cum populo eum tanquam pacis violatorem persequi non desistat. Si duo homines pro vno beneficio contendunt, & vnus super eodem beneficio inuestitorem producit: illius testimonium, cum inuestitor donum inuestituræ cognoscit, comes primò recipiat: & si idem probare poterit idoneis testibus quòd absque rapina hoc idem beneficium habuit: remota controuersiæ materia, id obtineat. Quòd si de rapina præsente iudice conuictus fuerit: rapinam dupliciter soluat: beneficio verò careat: nisi iustitia & iudicio dictante illud in posterum requirat. Si tres vel plures contendunt de eodem beneficio, producentes vtrinque diuersos inuestitores: iudex in cuius præsentia*

causa

causa ventilatur, à duobus requirat boni testimonij hominibus, in prouincia eorundem litigatorum commorantibus, per sacramentum quod iurauerint, quis illorum absque rapina eius beneficij possessor extiterit: & cognita ex ipsorum testimonio rei veritate, possessor beneficium suum quietè obtineat: nisi iudicio & iustitia dictante alter de manu sua illud eripiat.

Miles à rustico de pace violata pulsatus, militari manu se purgabit. Bald.

3 ¶ *Si rusticus militem de violata pace pulsans, manu sua iurauerit, quòd non de voluntate sua, sed de necessitate hoc fecit: manu militari se miles expurgabit.*

Si miles rusticum de violata pace pulsauerit, & manu sua iurauerit, quòd non voluntate, sed necessitate hoc fecit: de duobus vnum rusticus eligat, an diuino, an humano iudicio innocentiam suam ostendat: aut septem testibus idoneis quos iudex elegerit, se purget. Si miles aduersus militem pro pace violata, aut aliqua capitali causa duellum committere voluerit: facultas pugnandi ei non concedatur, nisi probare possit quòd antiquitus ipse cum parẽtibus suis natione legitimus miles exsistat.

4 ¶ *Post natalem sanctæ Mariæ vnusquisq; comes septẽ boni testimonij viros sibi eligat: & de qualibet prouincia cũ ipsis sagaciter disponare*

&

& quanto precio secundum qualitatem temporis sit annona vendenda, vtiliter prouideat. Quicunque vero contra deliberationem ipsius, intra anni terminum altius modium & carius vendere præsumpserit, tanquam violator pacis habeatur: & totidem viginti libras comiti exoluat, quanti modios siue maldios altius vendidisse conuictus fuerit.

Rusticus arma non portet: nec mercator qui negotiandi causa per prouinciam transit: nec miles ad palatium comitis. Bald.

Si quis rusticus arma vel lanceam portauerit, vel gladium: iudex in cuius potestate repertus fuerit, vel arma tollat, vel viginti solidos pro ipsis recipiat à rustico. Mercator negotiandi causa per prouinciam pertransiens, gladium suum suæ sellæ alliget, vel super vehiculũ suum ponat: non vt quem lædat innocentem, sed vt à prædone se defendat. Nemo retia sua, aut laqueos, aut alia qualibet instrumenta ad capiendas venationes tendat, nisi ad vrsos, apros, vel lupos capiendos. Ad palatium comitis nullus miles ferat arma nisi rogatus à comite.

Publici latrones antiqua damnantur sententia. Bald.

¶ *Publici latrones & conuicti, antiqua damnentur sententia.* 5 *Quicunque aduocatiam suam, vel aliquod aliud beneficium inornate tractauerit, & à domino suo admonitus non*

resip

resipuerit, & in sua perdurans insolentia, ordine iudiciario tam aduocatia quàm beneficio exutus fuerit: si postmodum ausu temerario aduocatiam vel beneficium inuaserit, pro violatore habeatur.

Si furatus est aliquis valorem quinque solidorum, vel amplius, laqueo suspendatur: si vero minus, scopis & forpice excorietur & tundatur.

Si quis quinque solidos valens, aut plus fuerit furatus, laqueo suspendatur: si minus, scopis & forpice excorietur & tundatur. Si ministeriales alicuius domini inter se guerram habuerint: comes siue iudex in cuius regimine eā fecerint, per leges & iudicia ex ratione prosequatur. Quicunq; per terram transiens equum suum pabulare voluerit, quanto propinquius secundum viam stans in loco amplecti potuerit ad refectionem & reparationem equi sui, impune ipsi equo porrigat. Licitum sit etiam ipsi vti herba & viridi sylua: & sine vastatione aliqua quilibet vtatur pro sua commoditate, & vsu necessario.

"HIC FINITVR LEX: DEIN DE CONSVETVDINES regni incipiunt.

TITVLVS XXVIII.

[y] Vasallū, pro domino belligerari. Ti. xxvij.

Vasallus dominum suum non adiuuans in prælio iusto, feudum perdit. Bald.

DOMINO guerram faciente alicui, si sciatur quod iuste, aut cum dubitatur, vasallus eum adiuuare tenetur. Sed cum palam est quod irrationabiliter eam facit, adiuuet eum ad eius defensionem: ad offendendum vero alium non adiuuet, si vult. Sed si eum adiuuare noluerit: non tamen feudum amittet, secundum Obertum de Orto, & Gerardum [Capagistum.] Alij vero sine distinctione dicunt semper debere eum adiuuare. Sed Obertus & Gerardus vtuntur eo argumento, quòd quemadmodum dominum excommunicatum, vel à rege bannitum, non est obligatus vasallus ad adiuuandum, vel seruitium ei præstandum, imo solutus est interim sacramento fidelitatis, nisi ab ecclesia, vel à rege fuerit restitutus: ita nec istum iniustè guerram alicui facientem.

Vasallus non cogitur domino offerre seruitium. Iacob de Bel.

¶ "Ad hoc quantocunq; tempore steterit vasallus quòd domino non seruierit, secundum vsum Mediolanensium, beneficium nō amittit, nisi seruitium facere renuerit: vel nisi à domino ei denunciatum fuerit, & ille cum potuerit, diu steterit quòd seruitium nullum ei fecerit. Bonus tamen iudex variè ex personis causisq; desiniet: & finget vasallum remotum esse vel 1

" Propter cessationem seruitij præstādi feudū non amitti. Tit. 28.

propinqu

propinquum: paratum esse, vel non: dominum guerram habere, vel non: vtrum etiam magnã vel paruã: & annunciauit ei dominus, vel nõ: hæc omnia vertuntur in cognitione causæ, & promptiores sumus ad absoluendum, quàm ad condemnãdum. Tu tamẽ scias, quòd si vasallus sciat dominũ obsideri, vel aliter ei mortẽ imminere: & cum potuerit, ei nõ nũciauerit, vel etiã sine nũtio eum nõ adiuuerit, feudo priuabitur.

2 ¶ " *Si vasallus in feudo aliquod ædificium fecerit, vel ipsum sua pecunia meliorauerit, & cõtigerit postea vt vasallus sine filio masculo decedat: dominus aut patiatur ædificiũ auferri, aut soluat precium meliorationis. Idem dico si precio seruitutem fundo acquirat. Quidã alij dicunt omnino ad dominum pertinere.* " De ædificio facto in feudo. Tit. xxix.

Si vasallus nullo herede relicto ante Martium decesserit, fructus domino pertinent ad quem deuoluitur feudum. Bald.

[" *His consequenter dicitur, quòd*] *si vasallus decedat sine herede masculo, & contingat feudum ad dominum reuerti, sic distinguitur, quòd si ante Martium, omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes, ad dominum pertinebunt. Si vero post kalendas Martij vsque ad Augustum, omnes fructus qui interim percipiuntur, ad heredes vasalli pertineant. Si vero post Augustum, omnes fructus anni percipiet dominus. Quidam tamen dicunt* " De fructibus feudi. Tit. xxx.

quocunque tempore anni decedat, omnes pendentes fructus ad dominum pertinere.

De auxilio vasalli. Tit. xxxj.

" *Contra omnes debet vasallus dominum adiuuare, & contra fratrem & filium [& " patrem] nisi contra alium dominum antiquiorem. hic enim cæteris est præferendus.*

" Inclusa delet Cui. quod dicit à veteri libro abesse.

" Quãdo filij in feudum non succedũt. Tit. xxxij.

"DE FILIIS NATIS EX MATRIMONIO AD MORGANATICAM CONTRACTO.

TITVLVS XXIX.

QVIDAM *habens filium ex nobili coniuge, post mortem eius non valens continere, aliam minus nobilem duxit: qui nolens existere in peccato, eam desponsauit, ea lege, vt nec ipsa, nec filij eius amplius habeant de bonis patris, quàm dixerit tempore sponsaliorum: verbi gratia decem libras, vel quantum voluerit dare quando eam desponsauit: quod Mediolanenses dicunt accipere vxorem ad morganaticam: alibi, lege Salica. hic filijs ex ea susceptis decessit. Isti in proprietatẽ non succedunt, alijs extantibus: sed nec in feudo, etiam alijs non existentibus: qui licet legitimi sint, tamen in beneficio minime succedunt. In proprietate vero succedunt patri, prioribus*

non existentibus. Succedunt etiam fratribus sine legitima prole decedẽtibus secundum vsum Mediolanensium.

"DE FEVDO FOEMINAE.

"Quando filia succedit in feudum. Tit. xxxiij.

TITVLVS. XXX.

Filię matri in feudo fœmineo succedunt masculis non extantibus, secundum Obertum & Gerardum: sed secundum alios non succedunt, nisi per pactum sit actum. Bald.

SI fœmina habens feudum decesserit: quia fœmineum est feudum, & sine pacto speciali, deficientibus filijs masculis ad filias pertinebit. Obertus & Gerardus. Alij vero dicunt nisi per pactum speciale ad eas non pertinere: sicut si datũ esset filio masculo: quia si ideo quòd est fœmineum, sine pacto transit in fœminas: eadem ratione, quia est fœmineum, transit in fœmineam prolem, etiam masculis extantibus: quod falsum est. Ex hoc illud descendit quod dicitur, clericum nullo modo in beneficium paternum debere succedere, etiam si posteaquam habitum religionis assumpserit, postposuerit. Idem in omnibus qui habitum religionis assumunt, vt conuersi. Hi enim nec postea in feudo succedunt: & si quod habent, perdunt.

a Patre feudū amittēte, filios non succedere. Titu. 34.

a SI VASALLVS FEVDO PRIVETVR, CVI DEFERATVR.

TITVLVS XXXI.

VASALLI feudum delinquentis, licet ad agnatos quandoque pertineat, filius tamen ad id nullatenus aspirabit, nisi id iterum à domino licite acquirat sibi gratiam faciente. Verbi gratia, si non sunt alij ex latere, quibus aperiatur: ad eius petitionem admittuntur qui quarto gradu sunt remoti ab eo qui id acquisiuit, & etiam vsque ad infinitum, dum tamen hos constet ab eo per masculos descendisse.

b De probatiōe inuestiturae. Tit. 35.

b QVI TESTES SVNT NECESSARII AD NOVAM uestituram probandam.

TITVLVS XXXII.

Noua inuestitura probatur per testes pares curtis, aut per breue testatum à paribus cōfirmatum, siue dominus sit laicus, siue clericus. Bald.

SIVE clericus, siue laicus sit dominus, ad probandam nouam inuestituram semper pares curiæ sunt necessarij: & si sine eis facta sit inuestitura, etiam si dominus

minus confiteatur factam: quia tamen sine hac solennitate facta est, non valet, etiam si probari possit per breue testatum. Sed si alij contra testantur, & si dominus confiteatur factam, decurrens postea ad solennitatē consuetudinis, non audiatur: sed tale habeatur ac si pares affuissent: sed alij, etiam si probari possit per breue testatum, vt Obertus & Gerardus, nisi à paribus curiæ fuerit confirmatum. Consules tamen Mediolanenses *nuper in quibusdam omnia contra rescripserunt: in quo fere omnes* Mediolanenses *consenserunt & consentiunt: vt breue testatum non à paribus, sed ab aliis confirmatum sufficiat ad probandam nouam inuestituram.* Nouam *inuestituram dico, quando feudum primo quæritur.* De *veteri autem beneficio inuestituræ, quæ fit à domini successore, vel vasallo successori: etiam extranei recipiuntur ad testimonium præter fœminas, secundum vsum* Mediolanensium. *Istæ enim nec in causis feudi nec aliorum recipiuntur ad testimonium: cæteri autem recipiuntur in omnibus quæ ad causas feudi pertinent, præterquam de noua inuestitura.*

DE CONSVETVDINE RECTI FEVDI.

Quomodis feudū adquiratur. Titulo xxxvj.

TITVLVS XXXIII.

SCIENDVM *est itaque feudum acquiri inuestitura, successione, vel eo quod habeatur pro inuestitura: vt ecce si dominus alicui coram paribus curia dixerit, Vade in possessionem illius fundi, & teneas illum pro feudo. Licet enim nõ intercessisset inuestitura, tamen tale est ac si intercessisset: quia ille eius voluntate possessionẽ fundi nactus est feudi nomine. Inde etiam dicitur, quòd si alius probauerit se aliquid nomine beneficij aliquo tempore tenuisse domino præsente & non contradicente, & seruitiũ eius quasi à vasallo recipiente: licet non probet inuestituram, verumtamen obtinebit præstito iuramento: nisi aliud contrà inducatur. Quod autem dictum est, vt per pares probetur inuestitura, intelligendum est de eo domino qui alios habet vasallos: cæterum sufficiunt extranei. Nec dicatur, inuestiturã, vbi sine paribus facta est, valere, quoniam tunc temporis aberant pares: quia etiamsi absint, tamen expectandi sunt. Sacramentum non semper est dandum possidenti: sed quãdoq; possidenti, quãdoq; petenti, quãdoq; neutri datur: & cũ alicui horũ datur, ita demũ datur, si aliquid pro eo sit quod iudicem moueat. Vbi nihil est quod faciat pro aliquo eorum præter possessionem solam: tunc secundum quod iudici melius visum fuerit, aut*

possid

poßidenti dabitur sacramentum: aut actore nihil probante, qui conuenitur, etiamsi nihil præstiterit reus, tamen absoluitur, vel obtinet. Et cum datur, aut datur à iudice, aut à parte: si à parte, aut subeat cum duodecim sacramentalibus, secundum inferiorem distinctionem, aut referat pars cui delatum est. Si à iudice: iuret ille cui delatum est, cum duodecim vasallis, cum sex parentibus: cæteros si vult, habeat extraneos. Dominus verò si vult, cum parentibus, aut cum vasallis solis, aut cum parentibus vasalli, vel cum extraneis mixtis parentibus vel vasallis: & iurabit vasallus sine mentione conscientiæ. Dominus quoque de suo facto similiter. De facto verò patris vel aui, aut alterius ascendentis, iuramento conscientia præponetur. Quidam tamen dicunt non quidem conscientiam esse præponendam.

Vasallus à domino non poterit exigere iuramentum calumniæ: sed nec dominus exigere potest à vasallo. Bald.

¶ *In quibus etiam causis sacramentum calumniæ à domino non exigetur: quod nuper rex Fridericus in Romandiola constituit: vt vasallus calumniæ sacramentum à domino non exigat: quod etiam à parte domini intelligendum est: vt quod quisque iuris in alium statuit, ipse eodem iure vtatur.*

Similiter vasallus dominum accusare, vel testimonium contra eum reddere non debet in

ciuili causa modica, aut criminali. Quidam tamen dicunt in criminali non licere, in ciuili licere: in quibus si contra fecerit, feudo priuabitur.

Si contentio est de beneficio inter dominum & vasallum: domino possidente, vasallo autem in probatione deficiente, absoluitur dominus sine iuramento. Bald.

Si inter dominū & vasallū de beneficio contētio sit. Tit. 37.

¶ *Item si inter dominum & vasallum controuersia sit de beneficio: posidente domino, & vasallo in probatione deficiente: qui conuenitur, nullo præstito sacramento absoluatur. vasallo vero posidente, & actore in probatione deficiente: si longa sit vasalli possessio, eius iuramento causa finiatur. Vbi vero noua est possessio: sacramentum ei non præstabitur, sed domino deferetur: nisi aliud faciat pro posidente.* 2

Hanc legem Corradi integrā adscribit Cuiac. editio lib. 5.

Tit. 38.

DE LEGE CORRADI.

TITVLVS. XXXIIII.

Si inter capitaneos regis est contentio, coram rege debet definiri per l. Corradi: si vero inter valuasores, coram paribus curiæ. Bald.

LEX Corradi de beneficio quæ dicit: Si inter capitaneos controuersia sit, coram rege finiatur: si inter valuasores, coram paribus curiæ: Mediolani *non tenetur*

tenetur: sed talis distinctio ibi obseruatur, quia si inter duos, quicunque fuerint, de beneficio regali controuersia fuerit, quorum vterque à rege se dicit inuestitum fuisse, tunc causa coram eo decidatur: cæteræ vero causæ apud pares curiæ. Si autem inter pares duos de aliquo beneficio controuersia sit, quorum vterque suum feudum proprium esse dicat: siue asserant eundum inuestitorem, siue diuersos: coram iudice vel arbitro finiatur. Sed cum vnum producunt inuestitorem: si poßidenti dominus guarentizare voluerit, sine fraude ipse obtinebit: nisi aduersarius contra aliquid induxerit.

Dominus sine vasalli voluntate feudum alienare non potest: sed hoc non seruatur Mediolani. Bald.

1 ¶ Ex *eadem lege descendit, quòd dominus sine voluntate vasalli feudum alienare non potest: quod Mediolani non obtinet. Ibi enim sine curia etiam beneficium totum recte alienatur: dum tamen aut æquali domino, aut maiori vendatur. Inferiori vero sine vasalli voluntate non licet partem alienare, etiam maiori retenta parte alia feudi. Verbi gratia: est vasallus qui ab eodem domino in pluribus locis feudum tenet. Si partem feudi in vno loco vendat, in alio sibi teneat: iste non debet emptori seruire: sed per priorem dominum*

totum

totum beneficium recognoscere. Cum curia verò cuicunque beneficium etiam rustico, & sine vasalli voluntate, potest: dum tamen non totum alienetur. Obert. *Quidam autem dicũt, vt* Gerard*us, non valere, si fiat inferiori.*

Non potest regulariter vasallus feudum sine voluntate domini alienare: nisi det alij in feudum, & personæ sibi æquali. Bald.

¶ *Similiter nec vasallus feudum sine voluntate domini alienabit: feudum tamen recte dabit, si secunda persona sit talis quæ feudo seruire posit: vt si dans miles est: & ille qui accepit feudum, inueniatur miles, ad hoc vt feudum si contigerit, domino similiter seruire vt & prior poßit: & hoc vt dare liceat in infinitum. In quibusdam tamen curijs vltra tertiam personam feudi conceßio non extenditur: vt cum feudum peruenit in quartam personam, ei auferre dominus poßit.* Profecto *ille qui suum beneficium alij dat in feudum, non debet alia lege dare, nisi qua ipse habeat: vt si habeat sibi suísque heredibus, (quod intelligi debet de solis masculis) non debet alij dare vt habeat ipse, & sui heredes masculi & fœminæ.* Vnde *quibusdam placet, quod qui taliter dedit, eo ipso beneficiũ amittit.* Gerard*us & alij dicunt quòd qui dedit, & cui datum est beneficium, perdit.* Secund*um alios" vero tunc domino aperitur, cum masculi defecerint.* 2

In editione Cuiac. est additũ, vt Obertum.

Si

3 ¶ *Si fuerit inter dominum & vasallum de beneficio controuersia, domino dicente, Hoc quod tenes in feudum, à me habes: ille vero negauerit prorsus: si quidem probatum fuerit, ipsum ab eo auferatur. Sed cum dubitanter responsum fuerit, nescio: minime, secundum quosdam: sed secundum alios tunc demum priuabitur, si fraudulenter, id est sciens hoc negauerit.*

De pœna inficiãtis feudũ. Tit. xxxix.

DE CLERICO QVI INVESTITVRAM FACIT.

TITVLVS XXXV.

Vt successor clerici inuestitoris feudũ tradere cogatur. Tit. xl.

CLERICO *inuestituram faciente de suis bonis, eius successor omnifariam cogitur eam adimplere. Cumque de bonis ecclesiæ eam fecerit, si possessio rei pro beneficio inuestituræ penes eum fuerit: ipse & eius successor ipsam adimpleant. quod etiam in laicis contingit. Vbi verò de alterius feudo fecerit inuestituram: si quidem purè, nõ valeat: sed si sub tempore vel conditione quo feudum sibi aperiatur, valebit inuestitura etiam sine voluntate vasalli facta. Si tamen autè decesserit inuestitor, quàm feudum ad eum reuertatur, successor non cogitur eam habere ratam: aut cum se viuente feudum apertum*

tum fuerit, possessionem tradat, & inuestituram adimpleat. Et ideo sciendum est archiepiscopum Mediolanensem non posse dare in feudum quod tempore introitus sui in dominico inuenerit: sed si ei postea feudum aperiatur, ipsum rectè dabit. Profectò alij episcopi & clerici ea quæ in dominico habent, & feuda his aperta olim dederant, & hodie dant.

De vasallo imperfecto. Tit. xlj.

"AN MVTVS VEL ALIAS IMPERFECTVS FEVDVM RETINEAT.

TITVLVS XXXVI.

Succedit militi patri mutus, aut aliter imperfectus, in feudo. Bald.

M*VTVS & surdus, cæcus, claudus, vel aliter imperfectus, etiam si sic natus fuerit, totum feudum paternum retinebit. Obertus & Gerardus & multi alij. Quidam tamen dicunt eum qui talis natus est, feudum retinere non posse, quia ipsum seruire non valet. Sic dicimus in clerico, & in fœmina, & in similibus.*

De vasallo qui occidit fratrem suũ vel domini sui. Tit. xlij.

"AN ILLE QVI INTERFECIT FRATREM DOMINI sui, feudum amittat.

TITVLVS XXXVII.

Vasalli

Vasallus si fratrem domini sui interfecit, non amittit feudum: sed si fratrem suum occiderit proditionaliter, vel aliam feloniam commisit, vt sine verecundia in curia esse non posit, feudum amittit, & transit ad agnatos. Bald.

SI quis interfecerit fratrem domini sui, non ideo beneficium amittit: sed si fratrem suum interfecerit ad hoc, vt totam hereditatem habeat, vel aliam feloniam commiserit: verbi gratia, hominem tradendo, vt in curia amplius stare non poßit: priuabitur beneficio: quia tamen erga dominum non fuerit facta, ad agnatum proximiorem feudum pertinebit, si paternum fuerit: eodem prorsus obseruando quantum ad ordinem gradus qui cõtinetur in legibus. Cum autem ad dominum respicit felonia, feudum tunc domino aperitur.

1 ¶ " *Non cogitur vasallus omnino, secundum vsum Mediolanensem, dominum adire, & seruitium ei offerre: sed cum nũciatum ei fuerit, tunc domino si potest, seruiat.* "Non teneri vasallum offerre seruitium. Tit. xliij.

"DE VASALLO QVI CONTRA CONSTITVTIONEM Lotharij regis beneficium alienauit. "De alienatiõe feudi. Titu. xliiij.

TITVLVS XXXVIII.

Vaſallus inquantum beneficium alienauit inſcio aut nolente domino, in hoc grauatur, quia alienatum ad dominum redit. Bald.

SI vaſallus contra conſtitutionem Lotharij regis beneficium alienauerit: ſi totum, perdat totum: ſi partem, partem perdat: & ad dominum reuertatur. Et ideo ſi contra vnum dominorum, quorum communis vaſallus erat, fecerit feloniam, eum forte cucurbitando: eius ſolius parte priuabitur. & ſi voluerit vnius ſolius partem refutare, alijs ſibi reſeruatis, hoc facere poterit: quia vaſallus etiam ſine domini voluntate recte feudum refutare poteſt: poſt refutationem tamen ad ſeruiendum non tenetur: ſed eum quidem tunc offendere non debet.

DE ALIENATIONE PATERNI FEVDI.

Tit. XLV. TITVLVS XXXIX.

Vaſallus feudum paternum etiam domini voluntate alienare non poteſt, non conſentientibus agnatis. Bald.

ALIENATIO *feudi paterni nō valet etiam domini voluntate, niſi agnatis conſentientibus, ad quos beneficium quandoq; ſit reuerſurum: nec in filiam vaſallus feudum poterit cōfirmare*

confirmare agnatis non consentientibus, vel postea ratum non habentibus: & licet prohibeatur beneficij alienatio inter agnatos, tamē si paternum fuit, concederetur: & si libellum vnus alteri fecerit de feudo paterno, non est libellus, sed quasi refutatio.

1 ¶ "*Si inter dominum & vasallum de beneficio fuerit controuersia: coram paribus finiatur. Vbi autem dicit vasallus prius de suo recto feudo debere se à domino inuestiri: si quidem sine controuersia de alio sit vasallus, indubitanter primò inuestiendus est: & postea cognoscendum est quod sit suum rectum feudum, aut quod non. Sed si nihil aliud ab eo tenet pro beneficio, nisi de quo controuersia est: tunc tota causa prius ventilanda est: & sic videndum vtrum postea inuestiendus sit.* "De feudi controuersia inter dominũ & vasallũ. tit. 46.

De felonia, aut de infidelitate, secundum consuetudinem Mediolanen. non fit pugna: sed secũdum legem Lombar. Bald.

2 ¶ "Non *est consuetudo Mediolani, vt de felonia aut de infidelitate pugna fiat: licet contrarium sit quod præcipit lex* Longobardorum, *vt de infidelitate pugna fiat.* "De infidelitate pugnã nõ fieri. tit. 47.

"*Si à morte vasallus dominum liberare potuerit, & non fecerit, beneficio carebit: sed licet potuerit facere ne dominus in peccatum præcipitaretur, veluti periurium: non tamen feudo priuandus erit.* "Quando vasall⁹ feudũ perdat. tit. 48.

"Addit Cuiac. regis factis in Roncha lia. tit. 49.

"DE CAPITVLIS CORRADI.

TITVLVS XL.

Si vasallus vel eius heres intra annum & diem veterem non petierit inuestituram à domino, vel herede eius, feudum amittit: sed Mediolani non seruatur. Bald.

HAEC *sunt capitula quæ rex Corradus fecit in Romandiola de beneficijs. Constituit enim, vt si post mortem domini vasallus, vel post mortem vasalli heredes eius per annum & diē steterint quòd dominum vel heredem eius non adierint, fidelitatem pollicendō, & inuestituram petendō: si tale sit beneficium vt fidelitas sit præstanda, ipsum perdat: sicut & antiquitus consuetudo fuit: sed non* Mediolani. *Præterea vt liceat dominis omnes alienationes feudi factas, nulla obstante præscriptione reuocare. Similiter in petendis hostenditijs (hostenditiæ dicuntur adiutorium quod faciunt dominis* Romani *cum rege in hostem pergentibus) vasalli qui cum eis non vadunt: verbi gratia, in* Lombardia *de modio. xij. denarios: in* Theutonica *terra tertiam partem fructuum, facta computatione fructuum solummodo eius anni quo hostem faciunt.*

Ob prælati delictum ecclesia ad tempus feudo priuatur. Bart.

Item si clericus, veluti episcopus, abbas, beneficium habens à rege datum non solummodo personæ, sed ecclesiæ, ipsum propter suam culpam perdat: eo viuente, & ecclesiasticum beneficium vel honorem habente, ad regem pertineat: post mortem vero eius ad successorem eius reuertatur.

"DE CONTROVERSIA INTER MASCVLVM ET FOEMINAM de beneficio.

"Cuius iuramento stetur in q̄stione feudi. Tit. 50.

TITVLVS XLI.

I TEM *sciendum est quòd si inter masculum & fœminam controuersia fuerit, masculo dicente, hoc est feudum: fœmina negante: nisi apertis probationibus fœmina ostenderit non esse feudum, creditur masculo cum suo iuramento affirmanti cum duodecim sacramentalibus. Sed si inter dominum & fœminam, domino dicente feudum, fœmina negante: probationibus deficientibus detur fœminæ sacramentum.*

Item si sit inter dominum & emptorem feudi: si emptor dicat non esse feudum, domino in probatione deficiente, sacramento emptoris finiatur. Quidam tamen distinguunt: vt si magna eorum pars quæ vasallus ibi tenebat, feudum sit: detur domino sacramentum, alibi fœminæ.

DE CONTROVERSIA INTER DOMINVM ET EMPTOREM feudi.

Electionem dari emptori feudi, cui feudū restituat, domino an vasallo ignoranti. tit. 51.

TITVLVS XLII.

DOMINO *cum emptore feudi agente, si vasallus iurare poterit quòd ignorans esse beneficium vendidisset, credens proprium: electioni emptoris committitur, vtrum domino velit ipsum cedere, an vasallo restituere. Obertus dicit omnia vasallo restituenda.*

Quo restituto, id beneficium vasallus retinebit, non nocente nec obstante venditione, eo quòd ignorans alienauit. & quod dicitur, alienatione feudum aperiri domino, intelligendum est, cum à scientibus alienatur beneficium. Et quod dicitur de venditione, idem est in omnibus alienationibus.

"DE CONTROVERSIA INTER VASALLVM ET ALIVM de beneficio.

∵ Vasallũ de feudo agere & conueniri posse.tit. 52.

TITVLVS XLIII.

Vasallus agere & conueniri potest pro feudo, & pro parte feudi, etiam domino absente, & quasi pro re propria.Bald.

SI controuersia inter vasallum & alium de beneficio fuerit, aduersario proprietatem totius, vel partem, vel aliud aliquod ius sibi vindicante: causa per vasallum, etiam domino absente, quasi propria ad finem perducatur. ipse enim solus vtiliter agendi & excipiendi habet potestatem. & si pro eo, aut contra eum iudicatum fuerit, vel cum aduersario transegerit, dummodo fraudulenter actũ non sit, etiamsi pòst beneficium domino aperiatur, tale erit ac si eo causam agente iudicatum fuisset: & ideo ab eo ratum haberi oportet.

"QVID IVRIS SI POST ALIENATIONEM FEVDI VAsallus id recuperauerit.

∵ De feudi alienatione & recuperatiõe. Tit 53.

TITVLVS XLIIII.

Culpa quæ non transiuit in perpetuam priuationem, non potest purgari. Bald.

PRAETEREA *si vasallus ante constitutionem* Lotharii *regis feudum alienauerit: quod in quibusdam curiis pro parte, in quibusdam pro toto olim licebat, & ipsum postea recuperabat: pro feudo sibi retinebat: hoc est, in causam feudi recadebat. hodie autem si ipsum alienauerit, si quidem illicitè, licet postea recuperauerit, tamen penes eum non remanebit: vtpote domino, ad quemcunque peruenerit, apertum.* Profecto *si domini voluntate vendiderit, vel per libellum, vel aliter alienauerit: si idem postea recuperauerit feudum, penes eum remanebit, non iure beneficii, sed aut iure proprio, aut iure libelli, aut aliter secundum quod idem recuperauerit: dummodo scias quòd si ad libellum domini voluntate id dederit, si quidem pro libello ei datur singulis forte annis, & hoc iure feudi censebitur.* Illud *verò ius quod per libellum transtulerit, & postea recuperauerit: pro beneficio non tenebit, sed velut alterius rei data per libellum. etenim si feudum domino refutauerit, libellum retinebit.*

AN

AN AGNATVS VEL FILIVS [DEFVNCTI] POSSIT retinere feudũ repudiata hereditate.

TITVLVS XLV. Tit. 54.

Primo tractat an agnatus posſit hereditatem agnati repudiare, & feudum retinere. Secundo, an filius vaſalli poſsit hereditatem repudiare, & feudum retinere. Secunda in verſic. ſi vero.

SI contigerit vaſallum ſine omni prole decedere: agnatus ad quem vniuerſa hereditas pertinet, repudiata hereditate, feudum, ſi paternum fuerit, retinere poterit: nec de debito hereditario aliquid feudi nomine ſoluere cogitur: ſed in fructibus ſi quos reliquit, vt de eis debitum ſoluatur, quo tempore deceſſerit (ſecundum quod ſuprà diximus) conſiderabitur. Vbi verò filium reliquit, ipſe non poteſt hereditatem ſine beneficio repudiare: ſed aut vtrunque retineat, aut vtrunq; repudiet: quo repudiato, ad agnatos, ſi paternum ſit, pertinebit. & licet alterum ſine altero retinere nõ poßit, agnatis tamen conſentientibus poterit dominus eum, ſi voluerit, quaſi de nouo beneficio inueſtire: quo facto licebit ei repudiata hereditate feudum tenere, nullo onere ei hereditario imminente.

Corā quo sit quęstio feudi ventilanda. tit. 55.

"AN APVD IVDICEM VEL CVRIAM DOMINI QVAESTIO feudi debeat terminari.

TITVLVS XLVI.

EX eo quod supra diximus, vt si inter duos de beneficio fuerit controuersia, coram iudice vel arbitro finiatur: talis hic fit quæstio: Quodam sine filio decedente, alius credens beneficium quod ipse tenebat, apertum domino esse, ab eo inuestitus est eius beneficij nomine. econtra apparet agnati qui feudum sibi vindicant quasi paternum. Est igitur quæsitum, an apud curiam domini vel iudicem sit hæc quæstio terminanda. Et responsum scio, quia ad dominum quodammodo causa spectare videtur: ad quem inuestitus habebit regressum de euictione: vt coram paribus finiatur curtis. & licet alter per se non poßit alterum trahere ad curiæ iudicium: generaliter tamen, etiamsi inter duos causa fuerit de beneficio, eos curia vocante, non licebit eorum alicui eius curiæ iudicium declinare.

QVAL

"QVALITER DOMINVS PROPRIETATE FEVDI PRIVETVR.

"De pœna domini feloniã cõmittentis. tit. 56.

TITVLVS XLVII.

Dominus propter feloniam commissam in vasallum, feudi proprietate priuatur: sicut econtra vasallus feudo. Bald.

EX facto quæsitum scio, & ego à pluribus quæsiui, si dominus contra vasallum apertam feloniam fecerit: an sicut vasallus feudum debet amittere, ita dominus proprietate priuetur. Et quidam dicunt, ex omni felonia qua vasallus feudo priuatur, & dominus proprietate priuetur. Alij non, nisi ex magna felonia: alij ex nulla. Sed prior sententia mihi placet, non habita distinctione qualis vasallus sit, vtrum per sacramentum, vel non.

"DE FEVDO NON HABENTE PROPRIAM FEVDI NATVRAM.

"Quando feudũ licitè alienetur. tit. 57.

TITVLVS XLVIII.

Si miles accepit castrum in feudum à duce, vt ipse & sui heredes quibus dederit, id habeant: non habet hoc feudum propriam feudi naturã. Bart.

SI quis ea lege alicui feudum dederit, vt ipse & sui heredes, & cui ipse dederit, habeant: Respondeo, iste qui sic accepit, poterit id vendere, vel donare: vel aliter, si sibi placuerit, etiam sine voluntate domini alienare: & ille etiam cui datum fuerit, non habebit ipsum pro feudo, nisi sicut ei datũ est. Sed qualitercunque ei datum fuerit, siue ad proprium, siue ad libellum: licet propriam feudi naturam non habeat, iure tamen feudi censebitur: vt ex his causis ipsum amittat, quibus & verum feudum. Vbi ergo sic datum est feudum, & cui in feudum dederis, aliud est: & propriam feudi naturam habet.

Quando pactũ non obstat successiõi feudi. Tit. 58.

DE EO QVI FINEM FECIT AGNATO DE FEVDO PATERNO.

TITVLVS XLIX.

TRES erant agnati, vel plures: vnus eorum habebat feudum quod erat paternum: sed alter eorum finem & refutationem ei suisq; heredib

redibus, & cui ipse dederit, fecit. deceßit iste sine filio masculo. Alter qui non refutauit, vindicat sibi totum. Alter verò qui refutationem fecit, vult ad succeßionem venire, pacto non obstante. Sapientes quidam Mediolanenses interrogati, responderunt non obstare illud pactum, nisi feudum omnino refutauerit, vel nisi ad hoc refutauerit, vt dominus eum quasi de nouo beneficio inuestiret. Tunc enim secuta inuestitura noua, quasi nouum sit feudum, non succedit.

DE NATVRA SVCCESSIONIS FEVDI.

[a] TITVLVS L.

[a] Tit. 59.

SVCCESSIONIS *feudi talis est natura, quòd ascendentes non succedũt: verbi gratia pater filio: inferius verò filius patri succedit, & non filia, nisi ex pacto, vel nisi sit fœmineum. Tunc enim succedit filia matri & patri: secundum quosdam succedit nepos ex filio solus: & sic vsque in infinitum: ex latere omnes per masculos descendentes, vsque in infinitum, si feudum sit paternum. Paternum autem voco, quicunque ex superioribus id acquisiuit; dummodo scias*

quòd

quod si quis habens beneficium, quatuor superstitibus filiis decedat: & feudum ad vnum solum ex diuisione deueniat, & iste superstitibus filiis duobus vel tribus decedat, qui patrueles dicũtur: & ad vnũ eorum beneficium feudi ex diuisione perueniat: & similiter iste superstitibus filijs decedat, qui patrueles dicũtur: ad quorum vnum feudum similiter peruenit: sicut etiam ex alijs superioribus vel primis fratribus supersunt masculi: si ille qui feudum habet, decesserit nullo filio relicto: an ad omnes, vel ad quos perueniat, quæritur? Respõdeo, ad solos & ad omnes qui ex illa linea sũt, ex qua iste fuit. Et hoc est quod dicitur ad proximiores pertinere. Isti verò proximiores esse dicuntur respectu aliarũ linearum: sed omnibus ex hac linea deficiẽtibus, omnes aliæ lineæ æqualiter vocãtur.

"Beneficiũ in curiæ venditione non contineri. tit. 60.

"DE CAPITANEO QVI CVRIAM VENDIDIT, AN INTELligatur beneficium vendidisse.

TITVLVS LI.

QVIDAM *capitaneus in quadam curte sua beneficium dedit militibus, & postea eandem curiam vendidit, non habita mentione beneficij.*

Cont

Controuersia est inter capitaneum & emptorem, dicente emptore se curiam cum beneficio emisse: domino verò contrà dicente, ad eum beneficium non pertinere. Respondetur, illud beneficium in venditione non contineri, nisi expresse de eo actum sit.

1 ¶ "*Quæsitum esse apud me scio: si filius viuente patre dominum offenderit, ita quòd feudum amitteret, si pater decessisset, vtrum feudum amittat, vel non: secundum istos sic, secundum Gerardum non, & Obertũ similiter.* "Vtrum filius vasalli feudum amittat viuo patre. tit. 61.

Dispositio solius animi ad delictum, non perficit delictum: sed insidiæ habentur pro delicto contra dominum consummato. Bald.

2 ¶ "*Si voluerit vasallus dominum offendere, sed non laborauerit: feudum non amittit. Gerardus & Obertus. similiter etiam si laborauerit, non amittit feudum, nisi insidiatus ei fuerit, & hoc probatum fuerit.* "Nõ puniri vasallũ ex sola cogitatione. tit. 62.

Feudum non transit ad fœminam, licet per pactum sit actum, si vasallus superest. Bald.

3 ¶ "*Similiter si quis inuestitus fuerit de feudo, ita vt ad fœminas transiret, & duas filias tantum reliquerit, quarum vna filium habeat, & altera filiam: vtrum post mortem illarum masculus tantum feudum habere debeat? secundum Gerardum masculus tantum. Obertus contra. & econtra si filios ille habuerit.* "De successione nepotis ex filia. tit. 63. " Differre agnatũ a filio in successiõe feudi. tit. 64.

4 ¶ "*Filius nõ potest recusare hereditatem patris absq;*

absq; feudo, propinquus autem potest.

Si contentio est inter vasallum & emptorem de feudo: vasallo deficiente in probatione, electio iurisiurandi datur emptori. Bald.

De cõtẽtione feudi inter filiã & propinquos, vel inter vasallũ & emptorẽ. Tit. 65.

"*Si contentio fuerit inter filiam & propinquum de hereditate & feudo: cum filia feudum habere non poterat: quia dicat ipsa, hoc est de mea hereditate: & ille dicat, imò de feudo: electio propinqui erit discernere veritatem iureiurando. Gerardus & Obertus. Et similiter si contentio fuerit inter aliquem qui emisset à seniore, & vasallum: quia dicat vasallus, hoc est de feudo meo: ille autem neget: electio emptoris est veritatem iureiurando discernere, cum pares curtis veritatem non testantur. Gerardus & Obertus.*

Feudum non potest constitui sub pacto legis commissoriæ. Bald.

De pacto legis commissoriæ. Tit. 66.

"*Similiter feudum lege commissoria datũ non valet, id est, si ad certũ tempus pecunia non soluatur creditori, vt habeat in feudum. Gerardus. & secundum Obertum valet.*

Vt feudũ ad certum seruitium dari possit. Tit. 67.

"*Similiter potest feudum dari ad certum seruitium. Gerardus & Obertus.*

Apud Cuiac. sequẽtia omittũtur vsq; ad tit. 58. inf. eod.

"DE PROHIBITA FEVDI ALIENATIONE PER LOTHARIVM.

TITVLVS LII.

Feud

Feudum vasalli non alienent sine voluntate dominorum suorum. Bald.

Lotharius diuina fauente clementia III. Imperator Romanorum, pius, felix, inclytus, ac triumphator, semper Augustus, Vniuerso populo.

IMPERIALIS *beneuolentiæ proprium esse iudicamus, commoda subiectorum inuestigare, & eorum calamitatibus diligenti cura mederi: similiter reipub. bonum statum, ac dignitatem imperij omnibus priuatis cõmodis præponere. Quocirca omnium fidelium nostrorũ tam futurorũ quàm præsentium nouerit vniuersitas, qualiter dum apud Ronchalias secundum antiquorum imperatorum consuetudinem pro iustitia ac pace regni componẽda consideremus: omnia quæ ad honorem imperij Romani spectare videntur, solicitè indagantes, perniciosissimam pestem, & reipub. non mediocre detrimentum inferentem resecare proposuimus. Per multas enim interpellationes ad nos factas cõperimus milites suæ beneficia passim distrahere: ac ita omnibus exhaustis, suorũ seniorum seruitia subterfugere: per quod vires imperij maximè attenuatas cognouimus, dũ proceres nostri milites suos omnibus beneficijs suis exutos ad fœliciss. nostri nu-*

minis

minis expeditionem nullo modo trāsducere valeant. Hortatu *itaque & consilio archiepiscoporum, episcoporum, ducum, comitū, marchionum, palatinorum, cæterorúmque nobilium, similiter etiā iudicum hac edictali lege in omne æuum deo propitio valitura decernimus, nemini licere beneficia quæ à suis senioribus habent, sine ipsorū permißione distrahere, vel aliquod commercium aduersus tenorem nostræ constitutionis excogitare, per quod imperij vel dominorum minuatur vtilitas.*

Si quis verò contra hæc nostræ legis saluberrimæ præcepta ad huiusmodi illicitum commercium accesserit, vel aliquid in fraudem huius legis machinari tentauerit: precio ac beneficio se cariturum agnoscat. Notarium *verò qui super hoc tali contractu libellum vel aliud instrumentum conscripserit: post amißionem officij, ipsum infamiæ periculum sustinere sancimus.* Datum *vij. die mensis* Nouembris. M. CXXXVI.

Imperator Lotharius Augustus vniuerso populo.

S*Atis bene dispositum ad vtilitatem regni, & ad perniciosam pestem destruendam, in scriptis inserere curauimus.* Quidam *miles bina beneficia à duobus dominis, prout solitum est, acquisiuit: qui decedens duos reliquit filios, qui paterna beneficia inter se diuidentes,*

alter

alter eorum domino suo pro beneficio quod ad eum peruenit, fidelitatem nullo anteposito, sicut pater fecerat, fecit. Alter vero frater pro suo beneficio alteri domino suo similiter, quia nullum aliũ dominũ habere videbatur, nullo anteposito fidelitatẽ fecit. Defuncto posteriore fratre sine filijs, vtiq; feudum in querimoniam venit: vt prius personam, & sic dominus posterior talem fidelitatem quærit, qualem eius frater fecerat. Quas amputantes altercatiões, sancimus, quod frater fecit (scilicet in dando simpliciter) nil superstiti obesse: licet in secundam & tertiam generationem, & vsq; in infinitum peruenit, si hoc actum erit.

Si vasallus intra annum & diem dolose non petierit inuestituram, amittit feudum. Si verò iusta causa impeditus non fecerit, nõ perdit feudũ. Bal.

Imperator Lotharius Augustus, &c. Eugenio papæ, & vniuerso populo.

QVONIAM *inter dominũ & vasallum nulla fraus nec vllum malum ingenium debet interuenire, idcirco per hãc præsentem legem sancimus, si vasallus nõ dolosè per annũ & diem steterit quòd à domino sui beneficij inuestiturã non petierit: feudum non ob hoc amittat. dolus enim abesse videtur, si iusta causa impediẽte steterit. Datum sexto Kalendas Septembris, anno à natiuitate Domini M.cxxvij. indictione v.*

[a] In editio ne Cuia. li. 5.

[a] DE PACE TENENDA INTER SUBDITOS, ET IURAMENTO firmanda & vindicanda: & de pœna iudicibus apposita, qui eam vindicare, & iustitiam facere neglexerint.

TITULUS LIII.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, semper augustus, Vniuersis subiectis suo imperio, Salutem.

Hac edictali lege in perpetuum valitura, iubemus, vt omnes nostro subiecti imperio, veram & perpetuam pacem inter se obseruent: & vt inuiolata inter omnes perpetuo obseruetur, duces, marchiones, comites, capitanei, valuasores, & omnium locorum rectores, cum omnibus locorum primatibus & plebeiis, à decimooctauo anno vsq; ad septuagesimum, obstringantur iuramento, vt pacem teneant, & rectores locorum adiuuent in pace tenenda atque vindicanda: & in fine vniuscuiusq; quinquennij de prædicta pace tenenda omnium sacramenta renouentur. Si quis verò aliquod ius de quacunq; re vel facto contra aliquem se habere putauerit, iudicialem adeat potestatem, & per eam ius sibi competens exequatur. Si quis verò ausu temerario prædictam pacem violare præsumpserit: si ciuitas

ciuitas est, pœna centum librarum auri cameræ nostræ inferenda puniatur: oppidum verò triginta libris auri mulctetur: duces autẽ, marchiones, & comites quinquaginta auri libras præstent: capitanei quoq; & maiores valuasores viginti auri libris puniantur: minores verò valuasores, & omnes alij prædictæ pacis violatores, tres libras auri inferre cogantur, & damnum passo secundum leges resarciant. Iniuria *seu furtum legitimè puniatur.*

¶ Homicidium *quoq; & membrorum deminutio, vel aliud quodlibet delictum legaliter vindicetur.* Iudices *verò, & locorum defensores, vel quicunque magistratus ab imperatore, vel eius voluntate constituti seu confirmati, qui iustitiam facere neglexerint, & pacem violatã vindicare legitime supersederint: damnum omne iniuriam passo resarcire compellantur: & insuper si maior iudex est, sacro ærario pœnam decem librarum auri præstet: minor autem pœna trium librarũ auri multetur.* Qui *vero ad prædictam pœnam persoluẽdam inopia dignoscitur laborare, corporis sui correctionem cum verberibus patiatur: & procul ab eo loco quem inhabitat, quinquaginta miliaria per quinquenium vitam agat.*

Domus vbi conuenticula aut conspirationes fiunt, confiscatur: & receptans violatorem legis, pari cum eo pœna punietur. Bal.

Conuenticula quoq; in ciuitatibus, omnesq; coniurationes, & extra, etiam occasione parentelæ, & inter ciuitatem & ciuitatem, & inter personam & personam, siue inter ciuitatem & personam, modis omnibus fieri prohibemus: & in præteritum factas cassamus, singulis coniuratorum pœna vnius libræ auri puniendis. Episcopos verò locorum ecclesiastica censura violatores huius sanctionis, donec ad satisfactionem veniant, volumus coercere. Receptatoribus etiam malefactorũ, qui prædictam pacem violauerint, & prædam ementibus, nostram indignationem subituris, & eisdem pœnis feriendis. præterea bona eius publicentur, & domus eius destruatur. Qui pacem iurare & tenere noluerit, beneficio & lege pacis non fruatur. Illicitas etiam exactiones, maximè ab ecclesiis, (quarũ abusus iam per longa tẽpora inoleuit) per ciuitates & castella omnino cõdemnamus & prohibemus: & si factæ fuerint, in duplũ reddantur.

Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum, inuiolabiliter obseruen. Iacob. de Bel.

Item sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis, inuiolabiliter custodiãtur. Per vim autẽ & iustum metũ etiã à maioribus (maximè ne querimoniam maleficiorum commissorum faciãt) extorta, nullius esse momenti iubemus.

DE

DE ALLODIIS.

TITVLVS LIIII.

AD HOC *qui allodium suũ vendiderit, districtum & iurisdictionem imperatoris vendere non præsumat: & si fiat, non valeat. Si verò contigerit allodium aliquod etiam infeudatum conferri ecclesiæ, vel pro oblatione fidelium, vel per emptionis & vẽditionis, alteriúsve huiusmodi contractum: infeudatus nisi per gratiam ecclesiæ, tanquam de nouo receperit, feudum quod habebat, retinere non poterit. Vt autem æquitas quæ in paribus causis paria iura desiderat, per vniuersitatem totius imperij seruetur: firmiter statuimus, tam in Italia quàm in Alemania, vt quicunque indicta publica expeditione Roman, ad suscipiendam imperij coronam, regem, aut sub rege dominum suum non adiuuerit, aut eundo cum ipso, aut pro quantitate feudi stipendia militiæ persoluendo, si de vocatione legitima à domino suo conuinci per compares suos poterit, feudum perdat: & dominus in suos vsus illud habeat redigendi liberam facultatem.*

*Apud Cuiaciũ li. 5.

*DE PROHIBITA FEVDI ALIENATIONE PER FRIDERICUM.

TITVLVS LV.

Omnis alienatio feudi contra hanc legem facta, etiam antiqua quantumcunque, cassatur, & bonæ fidei emptori pretium restituitur. Bald.

Fridericus dei gratia Romanorum Imperator, semper augustus.

IMPERIALEM *decet solertiam ita reipublicæ curam gerere, & subiectorum commoda inuestigare, vt regni vtilitas incorrupta persistat, & singulorum status iugiter seruetur illæsus. Quapropter dum ex prædecessorum nostrorum more vniuersalis curiæ* Ronchaliæ *pro tribunali sederemus, à principibus* Italicis, *tam rectoribus ecclesiarum, quàm aliis fidelibus regni, non modicas accepimus querelas, quòd beneficia eorum & feuda quæ vasalli ab eis retinebant, sine dominorum licentia pignori obligauerant, & quadam collusione nomine libelli vendiderant, vnde debita seruitia amittebant: & honor imperij, & nostræ felicis expeditionis complementum minuebatur. Habito ergo consilio episcoporum, ducum, marchionum, & comitum, simul etiam & palatinorum iudicum, & aliorũ procerum, hac edi-*

ctali

& tali deo propitio perpetuò valitura lege sancimus, vt nulli liceat feudum totũ vel partem aliquam vendere, vel pigiorare, vel quocunq; modo distrahere seu alienare, vel pro anima iudicare, sine permißione illius domini ad quem feudum spectare dignoscitur. Vnde Imperator Lotharius tantùm in futurum præcauens ne fieret, legem promulgauit. Nos autẽ ad pleniorem regni vtilitatem prouidentes, non solum in posterum, sed etiã huiusmodi alienationes illicitas hactenus perpetratas, hac præsẽti sanctione cassamus, & in irritum deducimus, nullius tẽporis præscriptione impediente: quia quod ab initio de iure non valuit, tractu temporis conualescere non debet: emptori bonæ fidei ex empto actione de precio contra venditorem competente. Callidis insuper machinationibus quorundam obuiantes, qui precio accepto, quasi sub colore inuestituræ, quam sibi licere dicunt, feudum vendunt, & in alios transferunt: ne tale figmentum vel aliud vlterius in fraudem huius nostræ constitutionis excogitetur, modis omnibus prohibemus: pœna authoritate nostra imminente, vt venditor & emptor, qui tam illicitas alienationes reperti fuerint contraxisse, feudum amittant: & ad dominũ libere reuertatur. Scriba vero qui hoc instrumentum sciens conscripserit, post amissionem officij, cum infamiæ periculo manum

amittat. Præterea si quis infeudatus maior quatuordecim annis sua incuria vel negligẽtia per annum & diem steterit quòd feudi inuestituram à proprio domino nõ petierit: transacto hoc spacio feudum amittat, & feudum ad dominum redeat.

Si vasallus legitimæ ætatis non iuerit cum domino in expeditionem, vel illuc non miserit alium pro se domino acceptabilem: vel non soluerit domino dimidiam partem reditus feudi vnius anni: feudum amittet. Bald.

¶ *Firmiter etiam statuimus, tam in Italia, quã in Alemania, vt quicunq; indicta publica expeditione vocatus à domino suo, in eadem expeditione spacio competenti temere venire supersederit, vel alium pro se domino acceptabilem mittere contempserit, vel dimidiũ reditus feudi vnius anni domino non subministrauerit: feudum quod ab episcopo, vel alio domino habuit, amittat: & dominus feudi in vsus suos illud redigendi modis omnibus habeat facultatem. Præterea ducatus, marchia, comitatus, de cætero non diuidatur: aliud autem feudum, si consortes voluerint, diuidatur: ita vt omnes qui partem feudi habent iam diuisi, vel diuidendi, fidelitatem faciant: ita tamen, vt vasallus pro vno feudo plures dominos habere non compellatur: nec dominus feudum sine voluntate vasalli ad alium transferat.* F

Si filius vasalli offendit dominũ patris sui, tunc aut pater à domino requisitus debet eũ ducere ad satisfaciendum domino, aut filium à se separare: alioqui priuabitur feudo. Bart.

2 ¶ *Insuper si filius vasalli dominum offenderit, pater à domino requisitus deducat filium ad satisfaciendum domino: vel à se filium separet: alioqui feudo priuetur. Si autẽ pater vult eum deducere vt satisfaciat, & filius contemnit: patre mortuo in feudum non succedit: nisi prius satisfecerit domino. Parique modo vasallus pro omnibus suis domesticis faciat. Illud quoq; præcipimus, vt si vasallus de feudo suo alium vasallum habuerit: & vasallus vasalli dominum domini sui offenderit, nisi pro seruitio alterius domini sui hoc fecerit, quem sine fraude ante habuerit: feudo suo priuetur: & ad dominum suum à quo ipse tenebat, reuertatur: nisi requisitus ab eo, paratus fuerit satisfacere maiori domino quẽ offenderit. & nisi vasallus idémq; dominus à domino suo requisitus, eum qui minorem dominum offenderit, requirat vt satisfaciat, suum feudum amittit. Præterea si inter duos vasallos de feudo sit controuersia, domini sit cognitio, & per eum controuersia terminetur. Si verò inter dominum & vasallum lis oriatur, per pares curiæ à domino sub fidelitatis debito coniuratos terminetur. Illud quoque sancimus, vt in omni sacramento fi-*

delitatis imperator nominatim excipiatur.

---

*Extat apud Cuiac. libr. 5. inter Friderici cōstitutiones

al. Regalia sunt Armanniæ, viæ pub. &c.

"QVAE SINT REGALIAE.

TITVLVS LVI.

Imp. Fridericus.

REGALIAE, "*armandiæ, viæ publicæ, flumina nauigabilia, & ex quibus fiūt nauigabilia, portus, ripatica, vectigalia, quæ vulgo dicuntur telonia, moneta, multarum pœnarumque compendia, bona vacantia, & quæ vt ab indignis, legibus auferuntur, nisi quæ specialiter quibusdā conceduntur: & bona contrahentium incestas nuptias, condemnatorum, & proscriptorum, secundum quod in nouis constitutionibus cauetur: angariarum, parangariarum, & plaustrorum, & nauium præstationes, & extraordinaria collatio ad felicissimam regalis numinis expeditionem, potestas cōstituendorum magistratuum ad iustitiam expediendam: argentaria & palatia in ciuitatibus consuetis: piscationum reditus & salinarum, & bona committentium crimen maiestatis, & dimidium thesauri in loco Cæsaris inuenti, non data opera, vel loco religioso: si data opera, totum ad eum pertineat.*

QVOD

QVOT TESTES SVNT NECESSARII AD PROBANDAM feudi ingratitudinem.

TITVLVS LVII.

Ad probandum ingratitudinem delicti, quinque testes requiruntur idonei, opinionis integræ, & manifeste probantes. Bal.

Imperator Henricus augu. Vniuerso populo, &c.

SI *a* *vasallus inhonestis factis atque indecentibus machinationibus dominum suum offenderit, insidiisque eum clandestinis vel manifestis appetiuerit, vel inimicis eius suas amicitias copulauerit, atque in aliis sic versatus est, vt potius inimicus quàm fidelis esse credatur, vel si eum cucurbitauerit, seu in campestri bello suum dominum reliquerit: feudo priuabitur. Quod non obtinere sancimus, nisi quinque testibus summæ atque integræ opinionis probatum fuerit manifestè. Datum viij. idus Augusti feliciter.*

a Hoc habet editio Cuiac. lib 5.

b DE NOTIS FEVDORVM

TITVLVS LVIII.

b Quando feudū de camera sit dādum Tit. 63. Cuiac.

NO

NOTANDVM *est in feudo quod de cauena seu camera dicitur, non debere dari nisi cum sit in camera, vel cauena, vnde solui possit: vel si ita euacuata sit cauena sine culpa promissoris, expectandum est donec iterum de cauena vel de camera dari possit.* Dominum *autem feudi dare posse intelligitur, omni ære alieno deducto.* Nō *enim æquum est quem videre egentem, quam prius habuit in coniugē, [vel amicum.]*

Qui debeant interesse inuestituræ. Tit. lxix.

¶ "*Quod autem pares tantum debeant interesse inuestituræ feudi, & non alij: hoc tunc verum est, cum dominus vasallos alios habuerit. Alioqui adhibeat dominus quos meliores poterit, liberos tamen: argumentatione legis de vltimis voluntatibus, in* Lombarda *scilicet illa quæ dicit, Si quis donationem facere voluerit de suis rebus alicui, vel inuestituram: adhibeat sibi de parentibus suis (& per eandem legē iurant) duos testes idoneos, vel tres, vel plures.* Pluralis *enim locutio, duorum numero contenta est.*

De re cōmuni in feudū danda, & per quos fiat inuestitura. Ti. lxx.

¶ "*Item sciendum est non esse impedimentum inuestituræ, etsi inuestituram faciat de re quā communem dominus habeat cum aliquo: quia si sponte diuidere noluerit ille cum quo habet rem communem, qui inuestiuit: potest cogere per iudicem ille qui inuestitus est, vt diuidat.*

Item

Item heredes eius necesse habent tenere firmam inuestituram quam pater fecit. Item *eadem lege & eodem iure debet habere rem iste qui inuestitus est, quam haberet qui eum inuestiuit, cum coherede suo, scilicet vt adæquatio percurrat vsque ad quadraginta annos.* Item *inuestitura per se, vel per suum nuncium dari & accipi potest. quæ omnia supradicta colligi possunt per supradictas. ll.* Longobar. *titulo de vltimis voluntatibus l. si quis. &.* C. *communi diuidundo. l. j. & ij.* [*Idcirco pares necessarij sunt in instrumento inuestituræ, & non alij: ne quid excogitetur falsitatis in perniciem domini, alijs testibus inductis, corruptis fortè pecunia, vel odio, vel gratia: quæ non sunt suspicanda in paribus.*] ⁘Inclusa non habet editio suprascripta Cuiac.

¶ "*Si instrumentum diceretur falsum à domino, daretur defensio vasallo qui instrumentum ad se deferret: vt in* Lombar. *qualiter quis se defen. d. l. de chartis. & auferetur domino, qui veritatem nouerit. & iniquum erit si aliquis ex dono suo conueniatur.* Domini *est defensio ex ordine, cum vasallus non possideat.* Notan*dum est quòd de omni controuersia quæ inter dominum & vasallum oritur, si pares veritatem nouerint, omnino cogi debere à domino & paribus dicere veritatem. qui si dicant se nescire, cum sciant, & vasallus postulet: dominus eos coget iurare, & veritatem dicere: vt* C. *de* " Si instrumentū feudi falsum dicetur. Tit.lxxj.

testib

testibus.l.si quãdo. & in Lombar. vt index venus &c. & in titulo qualiter quis se defen. d. l. si qualicunque causa, & tit. de testibus: vt quicunque. &. l. vlti. ¶ [v] *Cum datur domino defensio de inuestitura, quæ dicitur esse facta, iurare debet se inuestituram non fecisse. Cum vero datur successori eius, iurare debet se non credere inuestituram factam esse ab antecessore suo. Si qua inuestitura facta esse dicetur, semper debet nominare dominum à quo inuestitura facta dicitur: cum multum discrepet sacramentum hereditarium à principali sacramento. C. de rebus cred. & iureiurando. l. iij. & l. generaliter: & vt habes de tutore qui iurat quod credit & existimat: vt C. de iura. calum. l. ij. de conscientia enim sua iurare debet, & non de alieno facto (cum iniquum sit aliquem iurare de alieno facto) heres vel successor, nec etiam filius: vt. ff. rerum amotarum. l. Marcellus. sed contrarium reperitur in Lombar. quia licet filius minorem virtutem habeat quàm pater, tamẽ debet præcise iurare patrem suum non fuisse debitorem: vt in Lombar. qualiter quis se defendere debet. l. si contigerit.*

[v] Qualiter iuret dominus aut vasallus cũ defensio ei datur. Tit. 73.

D. Cuiacius multa fragmenta hîc omissa restituit ex Ardizone & Aluaroto, vsque ad finem libri 4. Ac deinde librum quintum confecit ex variis Imperatorum diuersorum feudalib. constitutionibus, quæ in vulgatis editionibus hactenus defuerunt.

Consti

CONSTITUTIONES FRIDERICI SECUNDI imperatoris incipiunt.

De statutis & consuetudinibus contra libertatẽ ecclesiæ editis, & immunitate locorum religiosorum vbique morantium & fori priuilegio, & Gazaris, & Pataretis, & aliis hæreticis, eorũque successoribus, & nauigiis peregrinis, & aduenis quocunque locorum hospitantibus, eorumque successoribus, & de agricolarum securitatibus.

TITVLVS I.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, semper augustus, Marchionibus, comitibus, cunctísque populis quos clementiæ nostræ regit imperium, Salutem & gratiam.

IN die qua de manu sacratissimi patris nostri summi põtificis recepimus imperij diadema, curauimus ad Dei & ecclesiæ suæ honorẽ, edere quasdã leges, quas in præsenti pagina iussimus annotari, per totũ nostrum imperiũ publicãdas. Per imperialia vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus eas quisque literas in suo districtũ irrefragabiliter & inconcusse seruet.

Et sunt hæ leges.

AD *decus & honorē imperij, & laudē Romani principis nihil omnino magis videtur accedere, quā vt expurgatis quibusdā erroribus, & iniquis quorundā statutis penitus destitutis, decætero ecclesia Dei plena quiete vigeat, & secura gaudeat libertate. Sanè adeo infideliū quorundā & iniustorum iniquitas abūdauit, vt nō dubitent contra apostolicā disciplinam, & sacros canones statuta sua confingere, cōtra ecclesiasticas personas, & ecclesiæ libertatem. Cū ergo dispositiōe diuina fauēte nihil velit ecclesia (quæ nihil debet præter bonū appetere) q̄d nobis eodē cōcursu & eadē nō placeat volūtate:*

NOS Fridericus Romanorū Imper. *semper Augustus, hac edictali lege irritamus, & irrita nunciamus omnia statuta & cōsuetudines quæ ciuitates, vel loca, potestates, consules, vel quæcunq; aliæ personæ contra libertatem ecclesiæ, vel ecclesiasticas personas edere, vel seruare aduersus canonicas vel Imperiales sanctiones præsumpserint: & ea de capitularibus suis mādamus intra duos menses post huius publicationem edicti penitus aboleri: & si decætero similia attentauerint, ipso iure decernimus esse nulla; & eos sua iurisdictione priuatos, superiori protinus applicanda: necnon locum vbi deinceps talia præsumpta fuerint, banno mille marcharum præcipimus subiacere: potestates verò, consules, rectores, statutarij, & scriptores*

dict

dictorum statutorum, necnon & consiliarij locorum ipsorum, qui secundum statuta vel consuetudines memoratas iudicauerint, sint extunc ipso iure infames: quorum sententias & actus alios illegitimos præcipimus aliquatenus non tenere. Quòd si per annum huius nostræ constitutionis inuenti fuerint contemptores: bona eorum per totum nostrum imperium mandamus impune ab omnibus occupari: saluis nihilominus alijs pœnis contra tales in generali consilio promulgatis.

Item nulla potestas, vel persona publica, vel priuata collectas siue exactiones, angarias, vel parangarias ecclesijs, vel alijs pijs locis, aut ecclesiasticis personis imponere, aut inuadere bona ecclesiastica præsumant: quod si fecerint, & requisiti ab ecclesia, vel ab imperio emendare contempserint, triplum refundant: & nihilo minus banno imperiali subiaceant: quod absq; satisfactione debita nullatenus remittatur.

Item quæcunq; cõmunitas, vel persona per annũ in excõmunicatione facta propter libertatem ecclesiæ persiiterit, ipso iure imperiali banno subiaceat: à quo nullatenus extrahatur, nisi priùs ab ecclesia absolutus fuerit. Item statuimus, vt nullus ecclesiasticã personam in criminali quæstione vel ciuili trahere ad iudiciũ seculare præsumat, contra constitutiones imperiales, & canonicas sanctiones. quod si fecerit,

actor à iure suo cadat, & iudicatum non teneat: & iudex sit extunc iudicandi potestate priuatus. Statuimus enim, vt si quis clericis vel personis ecclesiasticis iustitiam denegare præsumpserit tertio requisitus, suam iurisdictionē amittat. Gazaros, Patarenos, Leonistas, Speronistas, Arnaldistas, Circuncisos, & omnes hæreticos vtriusque sexus, quocunque nomine censeantur, perpetua damnamus infamia, diffidamus atque bannimus: præcipientes, vt bona talium confiscentur, nec ad eos vlterius reuertantur: ita quòd filij ad successiones eorum peruenire non poßint: cum longe grauius sit æternam quàm temporalem offendere maiestatem. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad mandatū ecclesiæ, iuxta considerationem suspicionis, ac qualitatem personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, tanquam infames & banniti ab omnibus habeantur: ita quòd si sic per annum manserint, extunc eos sicut hæreticos condemnamus. Statuimus etiam hoc edicto in perpetuum valituro, vt potestates, consules, seu rectores, quibuscunq; funguntur officijs, pro defensione fidei præstent publicè iuramentum, quòd de terris suæ iurisdictioni subiectis vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos, bona fide pro viribus exterminare studebunt, ita quod amodo, quandocunq; fuerit quis in potestatem,

siue

siue perpetuam, vel temporalem, assumptus, hoc teneatur capitulum iuraměto firmare: alioqui nec pro potestatibus, nec pro consulibus habeantur: & eorum sententias irritas extunc decernimus & inanes. Si vero dominus temporalis requisitus & admonitus ab ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hæretica prauitate: post annum à tempore admonitionis elapsum, terram illius ipsis exponimus catholicis occupandam: qui eam exterminatis hæreticis, absque vlla contradictione posideant, & in fidei pietate conseruent: saluo iure domini principalis: dummodo super hoc nullum præstet obstaculum, nec aliquod aliud impedimentum opponat, eadem nihilominus lege seruata contra eos qui non habent dominos principales. Credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum bannimus, firmiter statuentes, vt si postquam quilibet talium fuerit ab ecclesia excommunicatione notatus, satisfacere contempserit intra annū, extunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, vel ad eligendū aliquos ad huiusmodi, neque ad testimoniū admittatur, sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hereditatis successionem accedat. Nullus præterea ei super quocūq; negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius sententia nullam

habeat firmitatem: nec causa aliqua ad eius audentiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta per eum confecta, nullius penitus sint momenti. Nauigia quocunque locorum peruenerint, si quo casu contingenti rupta fuerint, vel aliter ad terram peruenerint, tam nauigia ipsa, quàm nauigantium bona, illis integra reseruentur ad quos spectabant, antequam nauigium illud periculum incurrisset, sublata omnium locorum penitus consuetudine, quæ huic aduersatur sanctioni: nisi talia sint nauigia, quæ piraticam exerceant prauitatem, aut sint nobis vel Christiano nomini inimica. Transgressores vero huius nostræ cõstitutionis, bonorum suorũ publicatione multentur: & si res exegerit, eorum audacia iuxta mandatum nostrum modis alijs compescatur. Omnes peregrini & aduenæ liberè hospitentur vbi voluerint: & hospitati, si testari voluerint, de rebus suis ordinandi liberã habeant facultatem: quorum ordinatio inconcussa seruetur. Si qui vero intestati decesserint, ad hospitem nihil perueniat: sed bona ipsorũ per manus episcopi loci tradantur heredibus, si fieri potest: vel in pias causas erogentur. Hospes vero si aliquid de bonis taliũ contra hanc constitutionem nostrã habuerit, triplũ episcopo restituat, cui visum fuerit aßignandũ: non obstante statuto aliquo, seu

consue-

consuetudine, seu priuilegijs, quæ hactenus contrarium inducebant. Si qui autem contra præsumpserint, eis de rebus suis testandi interdicimus facultatem: vt in eo puniantur, in quo deliquerint: aliàs prout culpæ qualitas exegerit, puniendi. Agricultores, *& circa rusticitatem occupati, dum villis insident, dum agros colunt, securi sint quacunq; parte terrarum: ita vt nullus inueniatur tam audax, qui personas, vel boues, agrorum instrumenta, aut si quid aliud sit quod ad operam rusticalem pertinet, inuadere, capere, aut violenter auferre præsumat.* Si *quis autem huiusmodi statutum ausu temerario violare præsumpserit, in quadruplum ablata restituat, infamiam ipso iure incurrat, imperiali animaduersione nihilo minus puniendus.* Nos *verò* Honorius *episcopus, seruus seruorum* Dei, *has leges à* Friderico Romanorum Imperatore *filio nostro carissimo pro vtilitate omnium* Christianorum *editas laudamus, approbamus & confirmamus, tanquam in æternum valituras. & si quis ausu temerario, inimico humani generis suadente, quocunq; modo has infringere tentauerit: indignationem* Dei *omnipotentis, & beatorum* Petri *&* Pauli *apostolorum se nouerit incursurum.*

EXTRAVAGANTES, QVAS NONNVLLI XI. COLlationem appellant.

QVOMODO IN LAESAE MAIESTATIS CRIMINE PROCEDATVR.

TITVLVS I.

Henricus septimus, diuina fauente gratia Romanorum Imperator, semper augustus.

AD reprimendum multorum facinora qui ruptis totius debita fidelitatis habenis, aduersus Romanum Imperium, in cuius tranquillitate totius orbis regularitas requiescit, hostili animo armati conantur nedum humana, verumetiam diuina precepta, quibus iube-

tur

tur, quod omnis anima Romanorum principi sit subiecta, sceleratißimis facinoribus & assiduis rebellionibus demoliri: ne ex eorum absentia, in detestando læsa maiestatis crimine processus & sententia retardentur, & tanti sceleris nefanda temeritas remaneat impunita: Hac *edictali, deo propitio, perpetuo valitura lege sancimus, vt in quocunque læsæ maiestatis crimine, & maximè vbi contra Romanorum imperatores vel reges aliquid quod dictum tangat asseratur commissum, poßit procedi per accusationem, inquisitionem, seu denunciationem summariè & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, prout illi qui iurisdictioni præstet, videbitur expedire. Ad hoc, si qua communitas, corpus, vel collegium, vel alia quæuis persona, cuiuscunque status, dignitatis, vel conditionis existat, super dicto crimine per nuncium, vel per literas, seu etiam per edictum publicè propositum citata, vel citatum neglexerit in termino personaliter, vel legitimè comparere: contra ipsum vel ipsum perinde ac si præsentialiter omnibus interesset, vel lis foret legitimè contestata, tam ad receptionem testium, & eorum publicationem, & sequentia, quàm ad definitiuam sententiam, & eius executionem procedatur: legibus & consuetudinibus non obstantibus qui-*

buscunque. Hanc *autem generalem legem nostram extendi iubemus ad præterita, præsentia & futura: quam legem ex nunc absque alterius temporis expectatione transcursus suum integrum vigorem decernimus obtinere.*

QVI SINT REBELLES.

TITVLVS II.

Idem, ad perpetuam rei memoriam.

QVONIAM *nuper est ad auditum nostrũ deductum, quòd inter nonnullos fideles & subditos nostros prouinciæ* Lombardiæ, *aliorumq; locorum Italiæ disceptationes & dubia sæpius oriuntur, an infidelis & rebellis imperij quisquam reputari debeat, nisi prius per nostræ maiestatis sententiam condemnatus appareat: & nos attendentes quòd acta praua malorum potius quàm verba sententiarum ipsos faciunt pœna condignos, & eo ipso quòd quis peccat, correctionem meretur: & quanto plus differtur punitio, tanto amplius culpa crescit, & gentibus perniciosius in exemplum transit:* Tenore *præsentium declaramus, decernimus,*

&

& pronunciamus, quòd illi omnes & ſinguli ſunt rebelles, & infideles noſtri imperij, qui quomodocunq; publicè vel occultè contra noſtrum honorem & fidelitatem rebellionis opera faciunt, & contra noſtri imperij proſperitatem aliquid machinantur: contra nos, ſeu officiales noſtros, in ijs quæ ad commiſſum eis officium pertinent, rebellando. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam declarationis & pronunciationis infringere, vel auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem noſtram, & pœnam mille librarum noſtræ cameræ ſoluendarum ſe nouerit incurſurum. Data Piſis iiij. nonas Aprilis: regni noſtri anno v.

M. CCCXII.

* * *

*Cuia. editio habet, li. 5. de feudis.

LIBER DE PACE CONSTANTIAE COMPOSITA INTER IMPERATOREM Fridericum & filium eius Henricum, & quosdam nobiles Alemaniæ ex vna parte, & ciuitates Lombardiæ, Marchiæ, & Romandiolæ, ex altera.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis: Fridericus diuina fauente clementia Romanorum imperator, semper augustus, & filius eius Henricus, sextus Romanorum rex, augustus. Imperialis clementiæ immensa serenitas mansueta, eam semper in subditis suis dispensationem fauoris & gratiæ habere consueuit, vt quamuis districta seueritate excessuum delicta debeat & possit corrigere: magis tamen studeat propitia tranquillitate pacis & pijs affectibus misericordiæ Romanum imperium regere, & rebellium insolentiam ad debitam fidem, & debitæ deuotionis obsequium reuocare. Eapropter cognoscat vniuersitas fidelium imperij tam præsentis ætatis, quàm successiua posteritatis, quòd

nos

nos solita benignitatis nostræ gratia, ad fidem & deuotionem Lombardorum, qui aliquando nos & imperium nostrum offenderant, viscera nobis innata pietatis aperientes, eos & societatem ac fautores eorum in plenitudinem gratiæ nostræ recipimus, offensas omnes & culpas quibus nos ad indignationem prouocauerant, clementer eis remittentes: eósque propter fidelia deuotæ synceritatis seruitia, quæ nos ab eis credimus certissime recepturos, in numero dilectorum nostrorum fidelium computandos censemus. Pacem itaque nostram quam eis clementer indultam concessimus, præsenti pagina iussimus subscribi: & authoritatis nostræ sigillo communiri: cuius est hic tenor & series:

NOS Romanorum imperator Fridericus, *& filius noster* Henricus *Romanorum rex, concedimus vobis ciuitatibus, locis & personis societatis regalia & consuetudines nostras tam in ciuitate quàm extra ciuitatem, videlicet* Verona *& castro eius, suburbiis etiam, & aliis ciuitatibus & suburbiis, locis & personis societatis in perpetuum, videlicet vt in ipsa ciuitate omnia habeatis sicut hactenus habuistis, vel habetis. Extra verò omnes consuetudines sine contradictione nostra exerceatis, quas ab antiquo exercuistis vel exercetis tam in foro, vel in nemoribus & pa-*

scuis

scuis, & pontibus, aquis & molendinis, sicut ab antiquo habere consueuistis, vel habetis in exercitu, in munitionibus ciuitatum, in iurisdictione, tam in causis criminalibus, quàm in causis pecuniarijs intus & extra, & in cæteris, quæ ad commoditatem spectant ciuitatum. Volumus vt regalia quæ vobis non concessimus, in hunc modum cognoscantur per episcopum loci: & homines tam de episcopatu quàm de ciuitate eligantur viri bonæ opinionis, & qui ad hoc idonei esse credantur: tales qui nec contra ciuitatem, nec nostram maiestatem priuato vel speciali odio teneantur: qui iurent quòd bona fide & sine fraude perquirent, & inquisita consignabunt ea quæ specialiter ad nostram excellentiam spectant. Si autem huic inquisitioni supersedendum esse putauerint: censum duorum milium marcharum argenti per singulos annos petimus. Attamen competenti moderatione moderabimur etiam quantitatem istam, si enormis visa fuerit. Si quis autem super his quæ vobis concessimus vel permisimus, siue in ciuitate, vel extra ciuitatem, querimoniam apud maiestatem ipsam deposuerit: eius querimoniam non admittemus, & silentium ei imponemus. Hoc quod nos vel noster antecessor rex vel imperator episcopis, ecclesiis, vel ciuitatibus, vel alijs quibuscunque personis, clericis vel laicis ante tempus guerræ dedit, vel quolibet

bet

bet concessionis titulo concessit, firmum & ratum habemus: saluis superioribus concessionibus, vt pro ea solita nobis seruitia exhibeantur: sed census non præstetur. Commoditates quas pro bono pacis ciuitatibus concessimus in ciuitatibus, vel extra, illorum regalium nomine non intelligimus, pro quibus census debeat præstari.

PRIVILEGIA *omnia & data & concessiones, quæ in priuilegium vel damnum ciuitatum, vel locorum, vel personarum societatis occasione guerræ in alicuius iniuriam prædictorum à nobis, vel nuncijs nostris indulta sunt, cassentur, & in irritum deducantur. In ciuitate illa in qua episcopus per priuilegium Imperatoris vel regis comitatum habet, si consules per ipsum episcopum consulatum recipere solent, ab ipso recipiant, sicut consueuerunt recipere: alioqui vnaquæque ciuitas à nobis consulatum recipiat. Consequenter verò in singulis ciuitatibus consules constituentur à nuncio nostro qui sit in ciuitate vel episcopatu: & inuestituram recipient: & hoc vsque ad quinquennium. finito quinquennio vnaquæque ciuitas à nobis recipiat, & intra quinquennium à nuncio nostro, sicut dictum est, nisi in Lombardia fuerimus: tunc enim à nobis recipiet. Eadem obseruentur in successore nostro. Et omnes inuestituræ gratis fiant. Cum autem nos Impe-*

ratore

rator diuina vocatione decesserimus, vel regnum filio nostro concesserimus, simili modo à filio nostro, vel eius successore inuestituram recipietis.

IN causis appellationum, si quantitas vigintiquinque librarum imperialium summam excesserit, appellatio ad nos fiat: saluo iure & moribus Brixiensis *ecclesiæ in appellationibus: ita tamen, vt non cogantur in Alemaniam ire: sed nos habebimus proprium nuncium in ciuitatibus, vel episcopatu, qui de ipsa appellatione cognoscat, & iuret quòd bona fide, & sine fraude causas examinabit & definiet secundum leges & mores ipsius ciuitatis, intra duos menses à contestatione litis, vel à tempore appellationis receptæ: nisi iusto impedimento, vel consensu vtriusque partis remanserit. Consules qui in ciuitatibus constituentur, tales sint qui fidelitatem fecerint nobis, vel faciãt antequam consulatum recipiant.*

Vasalli tanquam vasalli, & cæteri omnes tanquam subditi iurare debent fidelitatem principi, nisi sint tales personæ, quibus iuramentum remittatur. Baldus.

¶ *Vasalli nostri à nobis inuestituram recipiãt, & fidelitatem faciant sicut vasalli, cæteri omnes sicut ciues à sedecim annis vsque ad septuaginta: nisi tales personæ sint, quibus debeant & poßint sine fraude sacramenta remitti.* I

mitti. Vasalli, qui tempore guerræ vel trengæ non postulauerint inuestituram, vel debita seruitia nobis non exhibuerint, hac occasione feudum non amittant. Libellaria & precariæ in suo statu permaneant, secundum consuetudinem vniuscuiusque ciuitatis, non obstante lege nostra, quæ dicat, Imperatoris Friderici damna omnia & ablata: etiam iniurias quas nos per nos & per nostros ab vniuersitate societatis, vel ab aliquo de societate, vel coadiutoribus societatis sustinuimus, per nos cum nostra parte remittimus gratis, & plenitudinem nostræ gratiæ eis damus. Moram superfluam in ciuitate vel episcopatu pro damno ciuitatis non faciemus. Ciuitates murare, vel extra munitiones facere eis licet. Item societatem quam nunc habent, tenere, & quoties voluerint renouare eis liceat. Pactiones timore nostro, vel per impreßionem nunciorum facta cassentur, & pro infectis habeantur, nec pro eis aliquid exigatur. Pacta Placentinorum, scilicet pactum pontis Padi, & fictum eiusdem pontis, & regalium & datium, & pactum quod episcopus Hugo fecit de castro Arquato, & si aliqua facta sunt similia ab ipso episcopo, vel à communi, vel ab aliis de societate nobiscum, vel nostro nuncio, ipso ponte remanente cum omnibus suis vtilitatibus Placentinis: ita tamen quod teneantur persoluere

fictum abbatissæ sanctæ Iuliæ *de* Brixia, *& si quæ sunt similes.*

Dicit quòd sententiæ per imperatorem latæ contra rebelles occasione rebellionis & partialitatis, rescinduntur facta pace.

¶ *Sententiæ quoque quæ de iure & secundum leges & consuetudines contra aliquem vel aliquos de societate latæ sunt, teneant, sicut de iure contra eos tenerent, si gratiam nostram non habuissent. Quæ verò contra aliquem vel aliquos de societate latæ sunt occasione guerræ seu discordiæ, in irritum deducantur. Possessiones omnes quas quisque de societate tempore guerræ tenebat iustè, si per vim ablatæ sint ab eis qui de societate non sint, cum fructibus & sine damno restituantur: vel si eas recuperauerit, quiete possideat: nisi per electos arbitros ad cognitionem regalium nobis assignentur. Opizoni marchioni omnem offensam, quam nobis vel alicui partis nostræ fecerit, postquam in societate fuerit, vel per se, vel per aliquam personam cum societate, vel defendendo aliquem de societate, imperiali clementia per nos & nostram partem remittimus, & in plenitudinem nostræ gratiæ eum recipimus: nec per nos, nec per interpositam personam pro præteritis offensis sibi vel parti ipsius aliquam inferemus iniuriam, læsionem, vel coërcitionem. Amplius eam iurisdictionem quam Mediolanenses exer-* 2

cere consueuerunt in comitatibus Seprij & Martexanæ & Burgariæ, & in alijs comitatibus, exceptis locis quæ Pergamenses nomine nostro tenent inter Alduam & Oleum, excepto Romano veteri & Bariano, & eam quam modo exercent, liberè & quietè habeant & possideant, sine contradictione nostra, & successorum nostrorum, saluis pactis & datis, & concessionibus in suo robore durantibus, quæ Mediolanenses per commune fecerunt ciuitatibus Pergamo, Nouariæ, & Laudo: nec per hanc concessionem lædendis: nec vllum præiudicium fiat iuri aut consuetudini alicuius ciuitatis & societatis præter dictas concessiones. Pacta inter ciuitates & societates quondam facta nihilo minus firma & illibata permaneant: nec aliquid intelligatur acquisitum Mediolanensibus in episcopatu Laudensi præter dictas concessiones: saluo iure aquæ Lambri Mediolanensibus, si quod habent, vel in pedagio. Omnes de societate qui fidelitatem nobis iurabunt, in sacramento fidelitatis adiicient, quòd possessiones & iura quæ nos habemus in Lombardia, & possidemus extra societatem, iurabunt bona fide nos manutenere, si opus fuerit, & cum super hoc per nos, vel per certum nuntium nostrum fuerint requisiti: & si amiserimus, recuperare: ita videlicet quòd finitimæ ciuitates obnoxiæ sint principaliter ad hoc faciendum: & si opus

fuerit, aliæ teneantur ad competens auxilium præstandum. Ciuitates quæ sunt extra Lombardiam in suo confinio, similiter teneantur facere. Si qua verò ciuitatum ea quæ in conuentione pacis ex parte nostra statuta sunt, non obseruauerit: cæteræ ciuitates eam ad id obseruandum bona fide compellant: pace nihilominus in suo robore permanente. Nobis autem intrantibus Lombardiam, sodrium consuetum & regale, quæ solent & debent, præstabunt: & vias & pontes bona fide & sine fraude & sufficienter reficient: in eundo & redeundo mercatum sufficiens nobis & nostris euntibus & redeuntibus bona fide, & sine fraude præstabunt: in omni decimo anno fidelitates renouabunt in ijs qui eas nobis non fecerunt, cum nos petierimus vel per nos, vel per nostrum nuntium. Si qui ex parte nostra de suis iustis possessionibus expulsi sunt, restituantur sine fructibus & damno: nisi in causa principali suæ proprietatis iure posit se tueri possessor: saluis prioribus cōcesionibus: & omnes offensæ eis remittantur: eodē iure seruādo ijs qui sunt ex parte nostra circa restitutionē: nisi ciuitas adstringatur iuramento, vt non restituat: quo casu arbitrium boni viri volumus pro restitutione succedere: & si qua controuersia fuerit orta de feudo inter nos & alium qui sit de societate, per pares illius ciuitatis, vel episcopa-

tus in quo descendit, agetur: & secundum consuetudinem illius ciuitatis in eodem episcopatu terminetur, nisi nos in Lombardia fuerimus. tunc enim in audientia nostra, si nobis placuerit, agitabitur. Item volentibus venire contra pacta non per violentiam facta, & iuramento firmata inter ciuitates & ciuitates, societates & societates, vel ciuitatem & alias personas, nos audientiam denegabimus. Item nos restituimus stratam Veronensibus: & nominatim recipimus Ozolinum in plenitudinem gratiæ nostræ, & omnem offensam ei remittimus. Dat. apud Constantiã solenni curia. VII. Kal. Iul.

Sequentia desunt in editione Cuiac.

HANC *igitur secundum formã præscriptam, & vt per mediatores pacis, videlicet Gulielmũ episcopum Discensem, Henricum Marchionẽ Sarnensem, fratrem Fridericũ de sylua benedicta, & Rodulphũ camerarium nostrum, vnà cum his bona fide intelleximus, & secundũ tenorẽ, quo eandem pacẽ & concordiam iurari fecimus, & secundum quod Lombardi eam bona fide intellexerunt, in perpetuum ratam haberi, & conseruari statuimus: & vt firma permaneat & inconcussa, præsentem paginam nostri impreßione sigilli fecimus communiri.*

NOMINA *verò ciuitatum quibus sic gratiam nostram reddidimus, & præscriptam fecimus conceßionem seu promißionem, hæc*

sunt: Vercellæ, *Nouaria, Mediolanum*, Laude, Pergamum, *Brixia, Mantua, Verona*, Vincentia, *Padua, Teruisium*, Bononia, *Fauentia, Mutina*, Rhegium, *Parma, Placentia.* Istis *autem ciuitatibus & locis pacem seruari volumus, & gratiam nostram reddimus.* Præscriptam *autem concessionem seu promißionem his non facimus, videlicet* Imolæ, *Castro sancti* Caßiani, Bobio, *Pleti de guarbadona*, Ferotræ, *Belutiæ,* Tenetæ. *Ferrariæ autem gratiam nostram reddimus, & præscriptam concessionem facimus seu promißionem, si intra duos menses post reditum* Lombardorum *à curia nostra de pace præscripta fuerint.* Hanc *itaque pacem & concordiam, sicut præscriptum est, tam nos, quàm filius noster* Henricus *Romanorum rex, per camerarium nostrum* Rodulphum *iurari fecimus in animam nostram.* Hi *autem sunt principes & nobiles curiæ, qui præscriptam pacem & concordiam per se firmam tenere iurauerunt:* Hermannus Monaster. *episcopus,* Henricus Cirnensis *electus,* Citalinus Curiensis, Abbas Gotifredus *imperialis aulæ cancellarius,* Otto *dux* Bauariæ, *Fridericus dux* Sunormæ, *filius noster* Bertoldus *dux* Zaermoez, Bertoldus *marchio* Histriæ, *Hermannus marchio* Veron. Comes *Henricus dux* Spleten. Comes Theopobus *de* Lexchomiend:, Comes Ludowicus, *frater cancellarij de* Olfestre, Rodulphus *camerarius.*

rius, *Guarnerius de Lombardia*, *Cano de Minabere*, *Corradus pincerna*.

HI *sunt nuntij qui ex parte Longobardorum pacem præscriptam & concordiam receperunt, & in præsentia nostra iuramento confirmauerũt*. De Mediolano, *Guido de Landriano*, *Pinamonte de Vicomercato*, *Adobatus Bulstraffus*, *Gulielmus Burrus*, *Guercius de Buxolla*, *Aldericus de Bonate*, *Rogerius Marcellinus*, *Loterius Medicus*. De *Brixia*, *Obrandus de Martinengo*, *Gozed de Turbiado*, *Desiderius iudex*, *Rodulphus de Concipio*, *Boccatius de Manerbio*, *Albericus de Caprino*. De *Placentia*, *Girardus de Artizone*, *Iacobus Strictus*, *Hermannus de Carnocampo iudex*. De *Pergamo*, *Albertus*. De *Mapello*, *Attoficianus*, *Ioannes de Piterigo*, *Lanfrancus de Monacha*, *Albertus Attonis*, *Albertus Albertonis*. De *Verona*, *Corus iudex*, *Vbertinus de Carcere*, *Valerianus de Castello*, *Martius de Castello*, *Theobaldinus de Nicando*, *Theobaldinus de Nascenguerra*. De *Vincẽtia*, *Pileus iudex*, *Vbertinus de Fonte viuo*, *Cardenarius Marchus de Pauliana*. De *Padua*, *Iansuxellinus iudex*, *Bugelescus de Fonte Glina*. De *Teruisio*, *Florius iudex Gumbertinus*. De *Mantua*, *Alexandrinus Iacobus*. De *Amica*, *Angelus iudex*, *Henricus de Angelo*. De *Fauentia*, *Bernardus iudex*, *Hugolinus de Azo*. De *Bononia*, *Antonius potestas*, *Rolandus*

Guarini, Matthæus *Rodulphi.* De *Mutina,* Ar*lotus iudex,* R*einerius de* Bu*cacabata.* De Rhe*gio,* Albertus *cambiator,* Rolandus *de* Chari*tate.* De *Parma,* Iacobus *Petri* Braui, Malloba*tus iudex,* Vetulus *iudex,* Corradus Banzoni. De *Laude,* Vincentius *de* Sisiraga, Anselmus *de summa ripa.* De *Nouaria,* Opizo *de Briona,* Tedixius *Cabalacius,* Girardus *de* Bomprando. De *Vercellis,* Meardus *&* Vercellinus.

HAE *autem sunt ciuitates & loca quæ pacem præscriptam sub iuramento Lombardorũ nobiscum receperunt, & eandem per se iurauerunt:* Papia, Cremona, Comiterdona, Asta, Cæsarea, Ianua, Alba, *& aliæ ciuitates & loca, et personæ quæ sunt & quæ fuerũt in pace nostra.*

HAEC *autem sunt nomina nuntiorũ qui inuestituram consulatus à nobis nomine ciuitatum receperunt.* De Mediolano, Adobatus. De Placentia, Gaardus Attizonus. De Laude, Vincentius Corno. De Vincẽtia, Pileus. De Padua, Iansus. De Teruisio, Florius. De Mantua, Alexandrinus. De Fauentia, Bernardus. De Bononia, Antonius. De Mutina, Arlotus. De Rhegio, Rolandus. De Parma, Iacobus Petri Braui. De Nouaria, Opizo. De Vercellis, Meardus. De Pergamo, Atosiciarius.

SIGNVM *domini Friderici Romanorũ inclytissimi imperatoris:* Ego Gotifredus *imperialis aulæ cancellarius vice* Christiani Ma-

gunt

guntinæ sedis archiepiscopi & Germaniæ archicancellarij recognoui.

ACTA sunt hæc anno incarnationis millesimo centesimo octogesimotertio : indictione prima : regnante domino Friderico Romano imperatore gloriosissimo, anno regni eius octogesimosecundo, imperij vero tricesimonono. Datum apud Constantiam in solenni curia VII. Kal. Iulij.

IN Christi nomine iuro ego quòd amodo ero fidelis domino imperatori Friderico, & eius filio regi Henrico. non ero in consilio vel facto quòd ipsi perdant vitam, vel membrum, aut mentem, seu coronam imperij, vel regni, vel caput. & si sciuero aliquem fecisse, vel facere volentem: per me vel alium domino imperatori, vel regi, vel nuntio eius, sine fraude manifestabo eis, & adiuuabo honorem coronæ tenere: & si perdiderit, recuperare bona fide in exercitu & comitatu adiuuabo. Insuper pacem domini imper. Friderici, & filij eius regis Henrici, & suæ partis factam cum societate Lombardiæ, & eius societatis, sicut scriptum est inde, sine fraude intra quindecim dies post iurata bono intellectu, & sigillo imperatoris sigillata obseruabo bona fide, & sine fraude, & hoc iurare faciam omnes masculos mecũ habitantes à decimosexto anno supra vsq; ad septuagesimũ, intra quindecim dies postquã iuratum ha-

buero: exceptis seruis. & qui per me iurare noluerint, intra tertiam diem imperatori, vel regi, vel suis nuntijs manifestabo per breue. Millesimo centesimo octogesimo tertio, indictione .j.

Ego iuro omnibus ciuitatibus societatis Lombardiæ, Marchiæ, & Romaniæ, & locis, & domino Opizoni Marchioni Malaspinæ, & omnibus personis prædictæ societatis, concessiones & permissiones atq; pacta, sicut in scripto pacis inter nuntios domini imperatoris, & rectores & nuntios ciuitatum societatis Lombardiæ facto continetur firmans tenore: nec ero in consilio vel facto vbi aliquid prædictorum minuatur alicui de societate: & si qua persona, aut ciuitas, vel locus alicui ciuitati, vel loco, aut personæ prædictæ societatis, aut iam dicto marchioni auferre, vel deminuere voluerit, eos vel eas manutenere, & defendere bona fide sine fraude contra omnes adiuuabo: & omnia præcepta quæ rectores concorditer omnes, vel maior pars mihi fecerint, sine fraude obseruabo: & omnia supradicta attendam à Kalendis Maij vsque ad triginta annos: & in capite vniuscuiusque quinquennij, scilicet si per maiorem partem rectorum requisitus fuero, renouabo: & hoc totum sine fraude iurare omnes homines meæ ciuitatis à decimooctauo anno vsq; ad septuagesimum faciam. & hæc omnia faciam iurare consules vel potestates meæ ciuitatis.

uitatis, & credentias vsq; ad illum terminum, qui mihi constitutus fuerit per rectores Lombardiæ & Marchiæ, & Romaniæ, in hoc eloquio:

DIE *lunæ vndecimo Kal. Ianuarij in Placentia, in ecclesia sanctæ Brigidæ, in præsentia Mirabelli, Gulielmi, Garonij notarij, ibiq; in eorum præsentia rectores Lombardiæ, Marchiæ, & Romaniæ, fecerunt prædictum sacramentum: nomina quorum sunt hæc:* De Brixia Aldericus de Salla. De Verona Vozo iudex. Dde Bononia Prendeparte potestas. De Padua Bazotus. De Nouaria Rogerius Màrcellinus potestas. De Teruisio Oldericus de Montello. De Mantua Gulielmus de Azo. De Placentia Bonizo iudex. De Pergamo Albertus de Ossa potestas. De plebe de Granatina Petrus Collus iudex. De Fauentia Gulielmus Butinus potestas. De Mediolano Petrus vicecomes.

HAEC *sunt nomina eorum qui iurauerunt, vt superius legitur, vt dicti rectores iurauerunt: eo excepto, quòd non fuerunt districti facere iurare homines suæ ciuitatis.* De Brixia, Desiderius iudex, Martinus de Potenaluepis, Pax Consalonerius. De Padua, Guaniphus Achalaone. De Verona, cancellarius Cresceno-num, & Viuianus aduocatorum. De Teruisio, Trauisius de Gualperto. De Pergamo, Lanfrancus. De Monancha, Oprandus iudex, Ioannes

De Petengo. De *Nouaria*, *Fridericus de Bon. Michael Capra*. De *Mutina*, *Rolandus de Baimonte*. De *Gauino*, *Bunalellus de Garbonensibus*. De *plebe de Granatoria*, *Gregorius consul ita iurauit*, *suus rector*. De *Fauentia*, *Anteus iudex*: *anno à natiuitate* Domini M C L X X X. *indictione prima* : *& postea sequenti die martis*. X I I. *Kal. Ianuarij Armanus de Parma rector idem sacramentum fecit*, *vt pridem rectores fecerunt*: *& Albertus de Theobaldo similiter*.

Finit liber de pace Constantiæ.

HENRICI STEPHANI CASTIGATIONES in Leonis Imperatoris Constitutiones.

Pagina 236. Versu τοις ἰναν.] *Legendo,* ὥστε καὶ ἐντοῦθεν συμβλῶαι, *expleuerimus hãc sententiam. Suspectus est & proximus hic locus,* ἄλλων πρὸς ἄλλας μετατιθέντων.

Pag. 240. V. σαωδαι.] *Lege,* καὶ ἔτι μὲν ὑπεναντίον καὶ ἀνάρ.

V. δεν ἄγαι] *Lego* εἰς ἓν σωματοποιησάμενος, *vt modò dixit* σωματοποιῖαν.

P. 242. V. Διὰ τοῦτο] *Mallem* τινὸς ἄλλου. *quanquã ob omissa verba in proximè sequenti versu, difficile est aliquid certi de lectione hac statuere.*

P. 254. V. λὶς τῦς] πλὴν τοῦ *est in exemplari, sed reposui* πλὴν οὗ.

P. 270. V. ποιμενικὴ] *Mallem,* τὴν τῶν εἰς τὸν τοιοῦτον βίον προσιόντων.

P. 282. V. σιώοδ@] *Legendum puto* συνέστειλε, *aut tollendum* ὡς.

P. 282. V. Οσον] *Legendum* μονάδος *ex aliis locis apparet.*

P. 292. V. ῥᾳστῇ] *In exemplari* πλέον ἀξία, *sed reposui* πλεονεξία, *respiciens ad* πλεονεκτικὸν, *secundum huius constitutionis verbum.*

P. 294. V. παγορσύνει] *In exempl.* τό, τε ἱερὸν πολιτικὸν θέσμ. *apertè omisso altero* τό, τε *ante* πολιτικὸν, *vbi & reposui: vt sit,* τό, τε ἱερὸν τό, τε πολιτικὸν θέσμιον: *pro eo quod modò dixit,* οἵ τε ἱεροὶ θεσμοὶ καὶ ἡ πολιτικὴ ψῆφος.

P. 300. V. ῥωμένοις] *Lego* παρακινδυνόμενος, *vt tota periodus bene procedat.*

P. 304. V. γυναικῶν] *Mallem* μεταλαμβάνει, *vt & in ipsa constitutione vsurpatur* μετάληψις.

P. 310. V. λεπ?] *Lego* ὅπως *pro* ὅπερ.

P. 316. V. ὑποχωρ.] *Legendum* ὑποχειρίων *ex alijs locis patet.*

V. φανὶς] οὐδαμῶς δὔγε. *sic in exemplari.*

V. λομένης] *In exempl.* θύραν ἐνάγει, *sed reposui* ἀνοίγει, *quo & alibi vtitur. Latinis quoque trita sunt & veluti prouerbiales metaphoræ, Aperire ianuam, Aperire fenestram.*

P. 318. V. θεσπί.] *In exempl.* ἀπέλεισεν, *quod nihil significat.* ἀπέλυσεν *autem per* υ, *nullo modo conuenit huic loco. reposui igitur* ἀπέκλεισεν: *vt & alibi dicit,* ἀπέκλεισε τὴν πάροδον, *eadem de re.*

V. τοῖς] *In exempl.* τὸν ἀδελφὸν, *manifesto errore.*

P. 322. V. ἑκάστῳ] *Mallem* ἀναστρέφειν *hac quidem*

quidem significatione, vt & infrà pag. 494. quanquam & alibi ἀναστρέφεσθαι *sic vsurpat. Item hoc ipso in versu si* ὁποτέρου *rectè legitur, pro* ὁποτερονοῦν *est positum, vt & alio loco.*

V. καὶ στ.] καὶ στερέν τι κορδαίνειν. *corruptum esse* στερὸν *video: pro eo autem quid reponi debeat, ambigo.* ἕτερον, *aut* ὕστερον, *tollendo* καὶ, *forsitan suspicetur aliquis reponendum.*

V. μένε] Lego τὸ ὅλον.

V. ἀνδρὶ] Mallem ἐπ' αὐτῷ.

P. 324. V. εἰς] Lego εἰς ἓν συγκεφαλαιουμένων.

P. 330. V. ὅσαι] Locus *hic, qui ob deprauationem vix potest intelligi, facilis videtur fore, si* ἐκτελεῖς *legatur pro* ἐκτελεῖν, *ac* εἰσὶν *pro* οὖσιν, *&* ἀπαιτοῦσα *nominatiuo singulari: vt sit,* διάταξις φύσει τὸ δίκαιον, ἀπαιτοῦσα τοὺς γονέας τὰς ὑποσχέσεις. *id est,* ἐν τῷ ἀπαιτεῖν. *sic paulo pòst,* μόνον [τὸν γονέα] ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὑπόσχεσιν. *Illud duntaxat duriusculum est, & mihi adhuc suspectum,* ἐκτελεῖς εἰσιν. *Intelligit autem* Leo, *vt opinor,* διάταξιν *Iustiniani, quæ est* Codicis *lib.* 5. Tit. De *iure dotium. cuius* διατάξεως *initium est, Si pater dotem &c.*

V. καιον] Lego ὑπεσχημένον, *suspectum habens & nomen proximè sequens.*

P. 332. V. διξιν] Lego, οὐ ποιεῖται πόρρω πολλοῦ. πῶς; πολλάκις τὴν *&c.* Fortasse *tamen*

men maior aliqua subest huic loco deprauatio.

P. 342. V. ποιεῖ] Pro *ὠδίνων non dubito quin legendum sit ᾠδῶν.*

P. 344. V. του] Legendum *puto* ἀλλ᾽ εἰ, & γνώμῃ *in dandi casu: vt ita ordinetur hæc periodus,* ὁριζόντων μὲν καθάπαξ ἀναφαίρετον εἶναι τὸ δώρημα, ἀλλ᾽ (εἰ γνώμῃ πονηρίας ἁλοίη τὶς μιᾷ τῶν ἀπηγορευμένων αἰτιῶν, ἢ τὸ τῆς ἐλευθερίας ἀξίωμα ἰσχὺν ἔχει πρὸς σχῆμα δουλείας μεταποιεῖν) πάλιν εἰς τῶν δούλων τὴν χώραν ἄγεσθαι. *Sed* ἁλοίη τὶς μιᾶς τῶν αἰτιῶν *miror cur non dixerit, vsitata loquēdi forma, potius quàm* μιᾷ. *ac fortasse hic datiuus perperam pro illo genitiuo à librario positus est.* Durtiusculum *est etiam illud* γνώμῃ πονηρίας. *Apertius autem in fine huius constitutionis loquens, dicit,* εἰ γὰρ δοῦλοι ἅπαξ ἀφειμένοι ζυγοῦ, μὴ πονηροὶ ὀφθέντες, οὐχὶ πάλιν ἔλκειν αὐτὸν ἀναγκάζονται.

V. το] Legendum τοῖς γονεῦσιν, *aut* τῶν γονέων. *lectio illa scripturæ nostri exēplaris (quæ est* τοῖς γονεῖς*) vicinior: hæc autem vsitatæ sermonis formæ accommodatior.*

V. ἔδοξ.] Lego ἔδοξαν, *quum præcesserit* ἀκούουσι καὶ τιμῶσι.

V. νι λόγ.] *Omnino existimo includenda parenthesi hæc verba,* οὐδὲ γὰρ νόμῳ κεκαινοποιημένῳ ἔθετο. *vt sit,* ἀλλ᾽ ὁρᾶται [τὸ δόγμα] οὐδενὶ λόγῳ τὸ κῦρος ἀφῃρημένον. *id est,*

vno

vno verbo, ἠκυρωμένον; vel ἀκυρωθέν. & hoc modo ante ἀλλ' ὁρᾶτε, non τελεία στιγμὴ ponenda fuerit, sed ὑποστιγμὴ, notata puncto supernè collocato, more nostro.

P. 348. V. συγγενεῖς] *Puto legendum, εἰ καὶ δὴ ἀδιαθέτου καλοῖντο, vt alibi loquitur.*

V. λει.] *Non possum ferre* ἄλλως γάρ. *quid si in* ἀλλ' ὥσπερ *mutem? ne hæc quidem lectio satis placuerit.*

P. 352. V. παῖδας] *In exemplari* μετόχους, *sed reposui* ἀμετόχους.

P. 354. V. προάγειν] *Nemo non fatebitur, opinor, legendum,* οὕτω προσήκει.

V. Καὶ καλῶς] *Hîc item nemo non mihi assentietur (ni fallor) scribenti,* Καὶ ἄλλως. *vt sit,* καὶ ἄλλως πρέπον ὑπάρχει τὴν ὠφέλειαν ἐν κοινῷ κατατίθεσθαι, πολὺ δὲ πλέον προσήκει κοινὴν εἶναι τὴν *&c. Sic & alibi apud hunc aduerbium* ἄλλως *vsurpatum inuenies.*

V. οἰκείαις] *Fortasse legendum,* μὴ τὸ βούλεσθαι. *Certè* ἢ τὸ *stare non potest.*

P. 356. V. πέρας] *Rectius* περιέστησε *scriberetur: vt dicitur* εἰς πενίαν περιέστησε, *ad paupertatem redegit.*

P. 358. V. φροντίδ.] *In exempl.* συμμειξομένων, *sed reposui* συμμειξόμενος.

V. καθορῶ] *Ex* αἰ γὰρ *facio* καὶ γάρ. *neque enim dici potest* αἰ ὅσαι.

V. μῶσι] *Lego* προτιμῶσαι δὲ, ὅμως *&c. vt*

sit

sit sensus huius periodi, Quotquot enim fœminæ virginitatem quidem lecto iugali anteponunt, sic tamen anteponunt, vt interim liberorum desiderio pungantur: hoc se consequi etiam absque lecto iugali videntes, virginitatis dignitatem in pretio habere non desinent.

P. 360. V. καὶ] *Esset aliquis sensus legendo*, ὥσπερ καὶ καθαρῶ συμβαίνει. *nec tamen ita Leonem scripsisse persuasum habeo.*

V. των] Lego τούτῳ. *vt sit* φιλοτιμεῖται τὸ ὑποχείριον τούτῳ, *eadem constructione qua dixit pag.* 356. τὰς μὲν φιλοτιμεῖσθαι κτήσει τῶν παίδων.

P. 362. V. ὁμοίως] *Hæc duo verba* εἰ δὲ μὴ, *à me reposita sunt pro istis quæ sunt in exemplari,* εἰ δὲ εἰ μή.

V. δεσποτέιαν] *Rectius* ὃς μὲν, & ὃς δὲ. *vt sit,* τί γὰρ, εἰ [ἐκεῖνος] κωλύειν τὸ δεσπόζειν ἄξιος, ὃς οὔπω εἰς τὸ φρονεῖν ἀφίκετο, καὶ ὑπερελάσας τὸν χρόνον ὃς οὐκ ἐλάττω φρονήσεως, εἰ καὶ τὸ καιροῦ ἔλαττον ἔχων, [ἐκεῖνος] ἀπειρχθήσεται *&c. Addo verò hîc* καὶ *post* εἰ, *non ex nostro exemplari sumptum, sed tanquam in eo perperam omissum.*

P. 364. V. πηρώσεις] *Rectius* ἃ πολ. *vt omnia præcedentia referat articulus.* Ideo *autem non inclusi parenthesi hæc verba,* ἵνα τὰ ἄλλα δυσχερῆ, *vsque ad* τορείας, *quòd sermonis ἀκολουθία velut interrupta sit per posterius*

πῶς. & inter οὐ & κωλυόμενοι interpunctionem notaui, nequis hanc negationem cum illo participio coniungeret. Est præterea ὑποφορίας à me repositum in locum τοῦ ὑπεροσίας, quod in exemplari habetur, errore manifestißimo.

P. 366. V. μὴ] Pro βασιλεύειν legendum puto βασιλέα. vt antè dixit, ὥστε μὴ μόνον παρὰ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ παρὰ παντὸς τοῦ καθ' ἑκάστην χώραν τὸ ἄρχειν καὶ διέπειν λαχόντος τὴν ἐξουσίαν λαμβάνειν.

P. 368. V. το. καὶ] Pro καὶ lego ναί. vt sit, ναὶ, φησὶν, ἀλλά. Sic autem ναὶ sequente ἀλλὰ in anthypophora, frequens est apud primæ etiam claßis scriptores. Quin verò εἰ τιμὴν legendum sit, nemini dubium esse potest.

P. 374. V. ἄρα] Puto legendum ἣν, vt feratur ad παλινῳδίαν. sed de his duobus verbis ἐπιτηρεῖτε φέρουσαν quod dicam non habeo.

V. φέπομεν] Malim περιιόντος quàm παριόντος. Sic & alijs duobus in locis παρὰ pro περὶ positũ in hac ipsa voce existimo. Ex quarum præpositionum permutatione multa menda & alijs in vocabulis paßim reperiuntur.

P. 378. V. ποιίας] Pro αὖ οὐ τὴν (quas tres voculas locum hîc non habere omnes vident) forsitan ἀκροτάτην legi poßit. nam hunc superlatiuum hoc sensu & alibi vsurpat. Certè aut hoc, aut aliquod aliud nomen adiectiuum idem significans, perperam in tres has particu-

las fuisse dissolutum, planè mihi persuadeo.

V. νείας] *Aut* ἐπεὶ συνεχθῆναι, *aut* συνεχθῆναι γδ *legendum videtur.*

P. 382. V. νέμεσθαι] Pro παρῆσιν *malim* περιεῖσιν, *vt cum alibi, tum pag.* 384. ἢ τὸν ἄνδρα περιεῖναι. *Vide paulo antè præced. annot. in pag.* 374. *de* παρόντ☉ *pro* περιόντ☉.

V. γδ καὶ] Lego, φροντὶς τοῦ ὅπως ἂν *&c.*

P. 384. V. μων] Mutaui ἠξιώμεθα *in* ἐξιώμεθα, *&* *addidi* περὶ *ante* τῶν.

V. σότης] Non *dubium est quin legendum sit* ἰσότητα, *non* ἀνισότητα.

V. ῥεῶντες] Malim *ita legere hunc locum,* ἕως μὲν φανερὸν ἦ τὸν ἄνδρα περιεῖναι, ἢ τὴν γαμετὴν, μένειν ἄλυτα *&c.*

P. 386. V. πῶς ἦ] *Stare non potest hæc periodus vt hîc habetur: ita autem habetur vt in exemplari nostro scripta est. sed stare poterit ita scribendo,* πῶς ἦ, εἰ μέχει καὶ τῶν φυλοτάτων αὐτῆς ἡ περιουσία τῶν αἰχμαλώτων λογ. *&c.*

P. 388. V. καιότητα] Hîc καὶ *pro* ναὶ, *eodem errore quo antè, pag.* 368.

V. τίσεως] *Durum hoc loquendi genus,* οὗτ☉ ὁ λόγ☉ ἄμεινον ἦν μὴ προελθεῖν. *adeò vt Leonem suspicer scriptum reliquisse,* οὗτ☉ ὁ λόγ☉ ἀμείνων ἦν μὴ προελθεῖν, *aut,* τοῦτον τὸν λόγον ἄμεινον ἦν μὴ προελθεῖν.

V. ἀλλ'] Lego ἦ, *non* ἦν.

P. 390. V. οὐδ'] *Videtur post ὥτινα deesse προσῆκε, aut huiusmodi aliquod verbum. vt sit οὐδὲ ὁρᾶτε τῇ λαμβανόντες πρόνοιαν ὥτινα προσῆκε περὶ τ῀ ὑβρισμένου, &c.* Nisi fortè quis malit legere, πρόνοιαν ὥτινα σοι ὦ περὶ τ῀ &c. Sed & hîc ὑπὲρ τ῀ μὴ βοηθεῖν, *suspecta mihi est negatiua particula : nisi nouam significationem demus præpositioni ὑπέρ.*

P. 392. V. νον] Fortasse rectius *ὑστέροις ἔτεσιν, & ὕβρεως καὶ αἰσχύνης.*

P. 394. V. καὶ εἰ] Puto legendum *εἰ μὴν pro εἰ μή. Est autem genitiuus συνειδότος in exẽplari, quem mutaui in nominatiuũ συνειδώς.*

P. 395. V. καιον] Lego τοῦτο: *vt sit, στρέφοντες τὴν διάνοιαν περὶ τοῦτο.* Quanquam *vsitatius est τοῦτο στρέφω περὶ τὴν διάνοιαν (vt & ἀνακυκλῶ περὶ νοῦν & κατὰ νοῦν) quàm τὴν διάνοιαν στρέφω περὶ τοῦτο.*

P. 398. V. καὶ τὸν] Loci *huius castigatio ex ipsius legis est petenda verbis.*

V. παιδὶ] Fortasse rect*ius ἀνθυποφέροι.*

V. ρῶ] M*alim πολεμίοις , vt paulo antè dixit τ῀ ἐν τοῖς πολεμίοις μεμενηκότος.*

V. ἢ πῶς] Inter κληρονομεῖν & *συγκεχώρηται deest aliquid.* Certè *inserendo particulam οἷς, perfecta redditur oratio.*

P. 400. V. τί ἐλευθ.] Si *credamus vsum* Leonem *hoc loquendi genere, τὰς ὠδῖνας ἀπολύειν, eodem modo quo antè, post ἀπέλυσε deesse*

se ἡ μήτηρ dicendum fuerit.

P. 402. V. κωλύειν] Videtur ante aut post οὐκ ἐκώλυσεν aliquid desiderari. fortasse ὁ δ' οὐκ ἐκώλυσεν scripserat Leo, aut οὐκ ἐκώλυσε δέ. Vtut legantur hæc verba, certè qui sequitur infinitiuus κρίνειν, retineri non potest. quare muto in κρίνει: non ignorans tamen melius ἐκεῖνι sequi ἐκώλυσε.

P. 404. V. πολυπ.] Lego καὶ πολυπόνων.

V. δόγμα] Ex his duobus παρεχόμενον & παρέχομαι alterum superuacaneum est. Participium retinere malim, sed in fine periodi loco verbi παρέχομαι positum: & non in eodem casu manens, sed mutato accusatiuo in nominatiuum. vt sit ipse imperator παρεχόμενος, quod δόγμα superiorum temporum οὐκ ἦν παρεχόμενον.

P. 408. V. ἐκείνων] Post ἁπλῶς pono ὑποστιγμὴν, & pro μὴ lego μὲν, præfixa illi particula εἰ. vt sit καὶ εἰ μὲν ἀσύμφορον, &c. Ita optimè procedet huius periodi sententia, alioqui impedita.

V. νίσαι] Aut ἐξῆν legendum pro ἐξεῖναι: aut aliquod verbum indicatiui modi, à quo hic infinitiuus pendeat, desiderari dicendū est.

P. 412. V. ὕπαρξιν] Rectius κύριος. Nam vsitatum est & elegans, οὐκ ἔστι κύριος βουλεύσασθαι, pro οὐκ ἔχει ἐξουσίαν τοῦ βουλεύσασθαι. aut sine τ, vt pag. 418.

V. ἕταιρ.] *In exempl. est* ἕτερος, *pro* ἕταιρος. *cuiusmodi error à me & in castigationibus in alium librum adnotatus est.*

P. 414. V. τὰς εἰς] Legendum puto *aut* τὰς ἑαυτοῦ, *sine* εἰς, *aut* τὰς εἰς αὐτόν: *& quidem hoc modo potius quàm illo.*

P. 418. V. ὄψιν] Vel τὰ πρέποντα *legendũ, vel desiderari substantiuũ nomen, quod cum* πρέποντα *iungatur, existimandum est.*

V. τα μὲν] Perpendant *viri docti annon in locum incommodæ illius lectionis hæc reponi commodè posit, parua cum mutatione,* περὶ τῶν τῇ διαθήκῃ τὸ τῆς ζωῆς τέλος προφθάσαι διανοηθέντων. Alibi dicit, εἰ μὴ ἄρα γε τὴν τελευτὴν προφθάσῃ διαθέμενος.

V. νέσοι] Pro παρόντων *mallem* περιόντων. *& præpositionem* παρὰ *pro* περὶ *eodem in verbo positam annotaui iam bis antea.*

P. 420. V. αἰχμ.] *In exempl. legitur non* ἐλύπει, *sed* ἐλύσει. *quod nihil significat.*

P. 422. V. αὐτοῦ] Lego παραλαμβάνεσθαι.

P. 424. V. ὁδοιπ.] Malo γινομένην.

P. 430. V. τα διώκει] *In exempl.* ὅσον ὑμῶν. *sed nemo non mihi assentietur, opinor, reponenti* ὅσον ἦκεν.

P. 432. V. ἐσεσθαι] *Quid valeat* ἐσεσθαι *quiuis intelligat: sed huic loco non conuenire huius significationem, hoc quoque quilibet intelligat. Vnica igitur litera mutata repono*

ἐξεῖσθαι. *Est autem* πρὸς τὸ τῆς γνώμης αὐτῶν ἀκριβὲς ἐξεῖσθαι, *Exacta eorum voluntati respondere, Quasi, eorum voluntati ita quadrare, vt ad eius exactum modulum æquata, polite & ad vnguem facta. Verto autem Exactæ voluntati, & exactum modulum voluntatis, quòd* ἀκριβὲς *ad genitiuum* γνώμης *referatur, non ad* ἐξεῖσθαι. *alioqui conueniret hic locus cum isto,* ὀνόματα ἀκριβῶς συνεξεσμένα.

V. καὶ ἐν] *Videtur scribendum* εἰ καὶ ἐν, *in qua tamen scriptura* καὶ *otiosum fuerit. quod dico, nequis* εἰ καὶ *pro quanuis accipiendum existimet. Fortasse* εἰ μὴ ἐν *scripserat Leo. sequitur enim,* ἐν ταῖς ἄλλαις ἢ χώραις. *Nón malè etiam legeretur,* ἄγε ἐν. *Vtut legatur, particula* εἰ *est necessaria.*

P. 434. V. τοῦτο] *Melius,* διώρισεν ἐν μόναις, *&c.*

P. 436. V. θρωπ.] *Lego* πειρώντων ἐν βίῳ, *vt paginæ 452. versu penult.*

V. ἀλλὰ] *Rectius* ἄριστα, *vt opinor.*

P. 438. V. ἐκείνης] *Lego* ἐπισημαινομένην, *&* αὐτὴν *pro* αὐτὸς, *hypodiastolen duntaxat post* σφραγῖδα *notans. Sed & proximè præcedentia verba,* ὥσπερ οὐδὲ ἐπισημαίνονται γε τούτην, *mihi sunt suspecta.*

P. 440. V. μίξεσθαι] *Desideratur nomen fœm. genit. cas. ad quod articulus* τῆς *& participium* φερούσης *pertinent.*

P. 442. V. φη] *In exempl.* ὑπεξάγοντι δόγματα, *nullo sensu. ac ex multis alijs locis legendum apparet,* ὑπεξάγοντι δόγματι. *& vt hîc,* ἐπεῖθεν τῷ ἡμετέρῳ ὑπεξάγοντι δόγματι, *sic alibi,* δόγματι τοῦ ἡμετέρου κράτους ἐπεῖθεν ἐκφερόμενον. *vbi* ἐκφερόμενον *idem quod* ὑπεξαγόμενον. *at pag.* 282. *versu tertio* ὑπεξαγωγὴν *dixit, vt hîc* ὑπεξάγοντι.

V. νεῖσθαι] Nominatiuum *verbi* ἐλάμβανον *hîc non inuenio, nec inueniri posse puto, vtpote à librario per incuriam omissum. Eum autem fuisse suspicor* ἀρχαίτινες.

P. 446. V. εἰς τὴν] *Omnino legendum existimo* τῇ μὴ προσηκούσῃ.

P. 448. V. μαρτυρεῖν] Deesse *videntur aliquot verba huic periodo.*

P. 452. V. Ἐπειδὴ] *Vel addendum, vel subaudiendum* ἀπὸ τοῦ κοινοῦ *verbum* ἐστὶν *ante posterius* ὅτι. *nam vel vtrobique* ἐστὶν ὅτι, *vel vtrobique* ὅτι *dici accentu in posteriorem retracto, linguæ Græcæ consuetudo postulat.*

V. ραν] *Post nomen* βεβαίαν *deesse infinitiuum patet. is fuerit* εἶναι, *aut* λέγεσθαι, *aut quispiam huiusmodi.*

V. ὃ δεχ] Pro οὐ δεχομένης *repono* ἐνδεχομένης, *& quidem audacter: quippe quum* ἐνδεχομένην *ita eum pag.* 422. *vsurpasse meminerim.*

P. 456. V. μοι] *Verbum* περιτυγχάνω *non*

accusatiuo, sed datiuo iungi norunt omnes: hîc itaque mihi reponenti τὸν κατορωρυγμένῳ περιτυχόντα θησαυρῷ, assentientur itidem, vt auguror, omnes.

P. 458. V. τῷ] *Qui non fatebuntur hîc pro* κοινοὺς *legi debere* κενοὺς, *eos ego* φρενῶν κενοὺς *esse dixero.*

P. 464. V. αὐτῷ] *Puto deesse has duas voculas* ἃ ἐπὶ *ante* τῦ. *aliquid certè deest huic periodo, quicquid illud sit.*

V. λεως] Lego, ὅμως εἰ ἐκείνοις τὴν, &c.

V. αὔθημ.] Contrarium *verbum* εὐπορήσουσι *desiderat omnino huius loci sententia: cui tamen* ἰσοδυναμοῦν *erit* ἀπορήσουσι, *inserta negatiua particula. Quæ etiam lectio non displicet, quòd sequatur* ταφῆς ἀπόρου.

P. 466. V. οἱ] Lego πλεῖστα, & οἷα πάσης &c. *paulò post.*

V. τὸ καὶ] Desiderari *puto* πνεύματι, *quod iungatur cum* θείῳ. Nisi *fortè quis aliud substantiuum deesse existimet, eo quòd non* θεῖον *sed* ἅγιον πνεῦμα *recepta passim loquendi forma, paulo pòst bis appellet.* Reperio *tamen infrà, pag. 577.* μάλιστά γε καὶ πολιτικοῦ νόμου οὐκ οἶδ' ὅπως μὴ συμφωνεῖν ἐθελήσαντος τῷ δόγματι τοῦ πνεύματος. *vbi* δόγμα τοῦ πνεύματος Leo *appellat* Apostolicum *dogma.*

P. 468. V. τῷ] Lego πάντας: *vt versu sequente dicit,* μὴ πάντας &c.

V. ἐνίων

V. ἐνλῶ] Locum hîc non habet ἐνλῶ. pro quo primo aspectu ἐκεῖνι legendum mihi visum est: &, quum ita legendo incohærens esset oratio, ei præfigendum esse articulum ὃς: vt esset, ὃς ἐκεῖνι. verisimile enim fuerit, post ἀντιφθεγγόμενος omissum à librario ὃς. Porrò de lege dictum κρίνειν reperitur & suprá. Quod autem manet suspensa post ἐπεὶ oratio, in hoc authore nouum non est. verùm alibi posito ἐπεὶ, & multis interiectis, vbi suspensam orationẽ vult absoluere, subiungit ἐπεὶ οὖν: (quasi quis dicat, Quoniam inquam) at hîc posito priore loco ἐπεὶ οὖν, subiungit, ἀλλὰ γὰρ ἐπεί.

V. ἐκείνοις] Non dubito quin pro ἐκείνοις legendum sit ἐνίοις, si modò nihil hîc deesse putandum est. Sed & ἕκαστα suspectum alicui fortasse fuerit.

V. λύσεως] Videtur pro ἄλογος reponi debere contrarium εὔλογος. post quod optimè sequetur, δοκεῖ γὰρ σωτηρία, &c. tollendo deinde ἡ ante ἀληθῶς, aut pro ἡ reponendo αὕτη. Nam si, vt seruetur ἡ, ex ἀληθῶς faciamus ἀληθὴς (quæ lectio mihi prima fronte arrisit) ne interim authoris sententiam integram non seruemus periculum est. quam esse puto huiusmodi, Et causa quidem ob quam agricolas necessitate honorandi huius diei astringi nolit, speciosa est. videtur enim esse salus & conseruatio fructuum. at si verum spectemus, est futi-

lis. Ad verbum, Sed est reuera nihil. Verùm intelligo οὐδὲν *(id est nihil) hoc loco, vt quum dicitur* οὐδὲν λέγειν*, pro Nihil dicere quod ad rem faciat, Nihil dicere quod alicuius sit ponderis.* εὔλογος *verò pro* εὐπρόσωπος *accipio, exponens speciosa: quòd Liuius speciosa & vera opponat, vt hîc* εὔλογος *&* ἀληθῶς *opponi videmus. Non ignoro tamen, etiam* δοκεῖν *&* ἀληθῶς εἶναι *vsitato & eleganti loquendi genere inuicem sæpe aduersari.*

V. διόπερ] *Mihi subolet error in his verbis,* κατὰ πάντων ἐναντίων.

V. τίω] *Legendum* ἐγκαινισαμένη*, aut* ἐγκεκαινισμένη*. sed durius hoc præteritum in actiua significatione sumetur.*

P. 470. V. σῶν] *Videtur desiderari particula negatiua* μὴ *ante* ἀρνεῖσθαι*, &* καὶ *ante* ἀναφαίρετον*. Est etiam legendum* κοινοποιεῖσθαι*, quo verbo infrà eodẽ plane modo vtitur.*

V. Οἱ ἔμπρ.] *Nullum aliud verbum quàm* διάταξιν *nobis hu us loci sententiam turbare existimo. Quid si igitur diuidentes,* διὰ τάξιν *legamus? nihil certè promouerimus. Quid si verò* διὰ πᾶσαν *reponamus? bellè quidem procedet sententia: sed vt syllabæ* τα *in* πα*, ita non etiam syllabæ* σαν *in* ξιν *procliuem lapsum esse, meritò aliquis obijciat.*

P. 482. V. τοῖς] *Huius loci explicationem haud scio an alius quàm ipse scriptor tradere nobis poßit: nisi aliam lectionem aliud exem-*

plar afferat. quod propter datiuum χιτῶσι potißimum dico.

V. τῶν τι] Lego ὡς τῶν τι, &c.

P. 484. V. ἐμπορ.] Lego τῷ, & iungo cum infinitiuo συμμοιράσασθαι.

P. 486. V. τυχὼν] Videtur legendũ ἐς καὶ δουλείαν, &c. Nã scio quidẽ post οὕτως rectè sequi particulam ὥστε, sed quæ habeat infinitiuum.

V. κίναι] πράσιν reposuimus pro πρᾶξιν. nam dixit ἀπειμποκοίκ.

P. 488. V. σάγειν] Pro λώικτὸν quod nihil significat, non male, vt opinor, ἀνεκδιηκτὸν, reposuero: cuius nominis significatio huic loco videtur esse aptißima, & quo etiam alibi vtitur.

V. μῶντας] Cui videtur castigatione egere hic locus, eam ex ipsius legis petat verbis.

V. καὶ ἐν] Quid valeat ἐμοιγε solum, non intelligo, ac suspicor addendum κριτῇ: vt sit ἐμοιγε κριτῇ, Latinè ad verbum, Me iudice. Quanquam mallem παρ' ἐμοιγε κριτῇ. sic Iulianus (vt imperator imperatoris loco ferat opem) in quadam epistola, νυνὶ δὲ καὶ τὴν σὴν μοῦσαν προσειληφότες, οὐδὲν ἀτιμοτέραν τοῦ νέλου, παρ' ἐμοὶ δὲ κριτῇ τάχα καὶ μείζω.

V. το τοὺς] Fortasse scribendum, τοὺς τοῦτο τὸ αὐδόσιεν &c.

P. 490. V. τὴν] Post μὲν omissam existimo præpositionẽ ἐν. qui lapsus facilis fuit. Sic

autem

autem recentiores τιλᾶν *iungunt etiam datiuo, præfixa præpositione* ἐν, *quum veteres accusatiuo, præcedente* εἰς, *potius iungerent.* Sed & ὑπὸ δουλείαν τιλουύτων *paulo pòst habes.*

V. οὐκ] Videtur *addendum* ἀπὸ *ante* τῆς, & *tollenda interpunctio post* γνώμης.

P. 494. V. καὶ τίς] Post ἀποδέξαιτο *aut* ὃ *aut* ἃ *videtur à librario prætermissum.*

V. ματ⊗] Pro ἐν τισὶ γνωρίζειν *legendum suspicor* ἐν τισιν ὁρίζειν.

V. το ἄφα] *In exempl. legitur* νόμων, οὓς, & οἶδα, & εἰσπράττεσθαι. *at nemo, vt opinor, negauerit ita legendum vt reposui: vt sit,* νόμον ὃς εἰσπράττετ) δίκlω τοὺς, &c. & *per parenthesin, cuius notam apposui,* διοικητὰς δ' αὐτοὺς ἡ συνήθης ὁμιλία καλεῖν οἶδε. *nam* οἶδε *eleganter hoc sensu dicitur.* Non συνήθης *tamen sed* συνήθως *habes, quòd mutare id in contextu ausus non sim.*

V. τήσει] In *exemplari* ὑπὲρ ἐκείνων *legitur: sed ego audacter* ὑπορκητείνων *reposui, quum ex his verbis* ὑπὲρ ἐκείνων *nullus elici posset sensus: at* ὑπορκητείνων *optimè quadraret, & præcessisset* τολμῶντας ὑπορκητείνειν.

P. 496. V. σώζειν] *In exempl. est* διὰ τὸ ἡμῖν. *omisso apertè pronomine* τοῦτο.

P. 498. V. ἡμεῖς] *Legendum puto* δαιμόσιόν τι ἀπεμπολῶν.

P. 500. V. τίοις] Non *video quis sit sensus,*

nisi

nisi μὴ *pro* μὲν *legatur.*

V. νων] *Quid hic valere posit* δίκlω (*id est* ποινlὼ) διαλύσουσι, *non intelligo: ac propemodum ex* διαλύσουσι *ausim* διαλύξουσι *facere: vt sit sensus*, Illi *autem pœnam non effugient.* Ferenda *sunt enim in imperatoris sermone verba etiam* ποιητικότερα.

V. ἐλευθερίαν] Lego διὰ τοῦ pro διὰ τοῦτο.

V. ἀλλὰ] *Aut post* καὶ *addendum* κατὰ, *vt sit* κατὰ τοῦτο: *aut* κἂν *ex* καὶ, & τούτῳ *ex* τοῦτο *faciendum existimo: deinde &* φιλάνθρωπος *ex* φιλάνθρωπον.

P. 502. V. Ἐκεῖνο] Pag. 504. *dicit* τοὺς ἀποκρυψαμένους τὰ τῶν ναυαγούντων. *ex quibus verbis vide* lector (*vt & tibi aliquid, in quo vires ingenij experiaris, relinquam*) *an hunc emendare locum posis*, ὁ τὰ ἐκ θαλάττης κινδύνου ἀποκρυπτόμενος. *nisi fortè eum pro emendato habebis.*

V. καὶ παρ'] Ex καὶ *lubenter* κἂν, & ἐπαρκῇ *ex* ἐπαρκεῖν *fecerim. quæ leuis mutatio sententiã huius loci reddiderit facillimam, alioqui difficillimam: nisi quis acutius me hîc cernet.*

P. 506. V. νομοθέ.] Malim καθαίρειν *quàm* καθαίρειν. *hoc enim* Purgare *sonat*, *illud* Exturbare, Euertere. Potius *tamen genitiuo iungitur hoc verbum interiecta præpositione* ἀπό.

V. ὡς] Malim ὥσπερ & *versu sequenti* τούτῳ. Feci *autem* εὐεργέτην *ex* εὐεργέτlω, *quod*

est in nostro exemplari: Sic & pag. 618. σὐ-β-γέτιδα *vsurpat.*

V. δοκεῖ] *Substantiuum desideret fortasse aliquis, quod cum* χρυσὸν *iungatur.*

V. σαν] Non *solum inter* ἴσμεν τε & ἐγνώκεν *deesse copulam, sed maius aliquod mendum toti huic subesse loco existimo.*

P. 508. V. γω] *Ante* τοὺς *omnino addendum censeo* πρὸς, *id est erga: expuncta quæ est post* συμπαθεῖς *diastole.*

P. 510. V. τοῦτο] *Nullo modo locum hîc habere posse* γοῦ, *nemo non videat: sed quid pro hac particula reponendum sit, hoc verò solus fortasse* OE*dipus diuinauerit. Ego certè suspicor ante* διορίσασθαι *scriptum aliquod fuisse à* παρ *incipiens verbum: quæ syllaba quum sola, cæteris obliteratis, remansisset, ex ea postea* γοῦ *factum fuerit.* P*rimo aspectu suspicatus sum* παρήχθη *scriptum fuisse: sed postea considerani* προάγεσθαι *cum infinitiuo potius iungi (eo sensu qui huic loco conuenit) quàm* παράγεσθαι, *vt,* προήχθη ταῦτα ποιῆσαι, *eò adactus est vt hæc faceret.*

P. 512. V. ἐπελθ.] *Necesse fuerit, vt opinor, legere* ἐπανελθόντων.

V. κρατον] H*ic locus me multũ torsit, quærentẽ quid pro* οἰκτρῷ *reponi posset. reperi tandem aptissimum (meo quidem iudicio) nomen* ἰσομοίρῳ. *quod præterquam quod sententiæ huius*

ius

ius loci est accommodatissimum, & metaphoræ quam paulo antè ac paulo pòst item vsurpat conueniens, (nam præcedit συμμίκτως, sequitur παρὰ μέτρον) habet etiam omnes corruptæ illius vocis literas, vna excepta.

P. 518. *V.* λῶς] *Quanuis non dubitarem quin pro* ἤλεξε *legendum foret* ἔδοξε, *non ausus sum tamen reponere.*

V. γνώκασι] In exempl. est αὖ ἐκ δὶ: *ego tres has voces in vnam colligaui, vt vides.*

V. τῇ ὁ] Pro τῇ οὐ πόνῳ *reponendum esse* τῇ πολυπόνῳ *affirmare ausim, vt pag.* 404. *dixit* πολυπόνων μόχθων.

V. μῆνοι] In exempl. αἵπερ τῶν ἐπιόντων, *pro* αἱ περὶ τῶν ὑπόντων.

P. 522. V. ρον.] Rectius αὐτὸν τὸν διατιθέμενον. *nam sine articulo necesse foret* αὐτὸν *referre aliquem cuius mentio facta esset.*

V. διάταξιν] In exempl. παρέχει, *ex quo feci* παρέχειν. *vt sit* ἐλάττων παρέχειν, *idem quod* μὴ οἷόστε παρέχειν.

V. οὖν] In exempl. est πᾶς, *quod mutaui in* πῶς.

V. ων κ] *Quid sit* ἀνδρῶν οὐ διὰ γραμμάτων κειμένων *assequi nullo modo possum, atque imperatorem aliter scripsisse mihi persuadeo, ita videlicet,* οὐ διὰ γραμμάτων ἠγμένων. Dicuntur *autem* διὰ γραμμάτων ἠγμένοι, *qui sunt* γραμμάτων ἔμπειροι. Sic διὰ παιδείας

διείας ἤχθησαν supr à dixit, eadem loquendi forma, pag. 432. vers. penultimo. Iam verò & τυφλῷ, quod proximè sequitur, non cohæret cum præcedentibus, nec cum sequentibus. lego igitur, καὶ τυφλῶν: vt dicat huiusmodi διατάξεις harum trium personarum à consuetudine recipi, γυναίων, ἀνδρῶν ἀγραμμάτων, τυφλῶν.

P. 524. V. Ετι] Fortasse rectius καὶ τοῦτο τοῖς θεσπ. &c. Quid autem de voce ποῖον quæ est in sequenti versu dicendum sit, nondum statui.

V. ποῖον] Post οἷα πολλὰ nemo mihi negauerit, vt opinor, deesse aliquid. Memini autem hunc scriptorem alibi dicere, οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, item οἷα πολλὰ συμβαίνει, ex quibus loquendi formulis posteriorem aptissimam huic loco esse iudico: ita quidem vt parenthesews notis includantur ea verba.

P. 528. V. ξὰ τοῦ] Pro ἐγράφησαν πολιτείαν suspicor legendum, ἐγράφη συμπολιτείαν. Neque enim noua sunt apud hunc scriptorem, νόμον πολιτεύεσθαι, & ἀπολίτευτον εἶναι νόμον, vel διάταξιν. sed & hoc ipso nomine συμπολιτεία vtitur alibi, si bene memini: certè verbum συμπολιτεύεσθαι pag. 632. vsurpat. Necesse est autem scribi ἐγράφη, quòd huius verbi nominatiuus sit singularis, non pluralis. Est præterea in exemplari περὶ τ. πατρὸς, nō παρὰ: quod

quod mendum quiuis perspiciat.

V. τεία] *Necesse videtur legere* ἐκείνου. *videlicet* τοῦ παιδός. *Legitur autem post* γνώμην *in exemplari,* τοὺς ἐπίνοιαν καὶ ἀλλομένους, *pro quibus reposui* τοὺς ἐπὶ νοῦν βαλλομένους. *quo dicendi genere vsus est & suprà, pag.* 254. *versu decimooctauo,* τὴν ἐπὶ νοῦν βαλομένων τὴν τοιαύτην ἀσφάλειαν. *Posset verò hîc quoq;* βαλομένους *scribi vnico* λ, *vt esset aoristus secundus.*

P. 534. V. ρᾶς] *In exempl.* ἐνόχλους, *pro quo reposui* ἐνόχους.

V. ἤδη] *In exempl.* περιμενούσης, *quum manifestum sit legendum esse* παραμενούσης, *vt hic reposui. Contrà pagina* 526. *versu sexto à fine, vbi habes* περιμένει, *in eo scriptum est* παραμένει.

V. καθ'] *Pro* τόπον *quis dubitet quin* χρόνον *legendum sit?*

P. 536. V. χαίνουσα] *Ne hoc quidem dubium est quin hic* παρὰ *pro* περὶ *scribi debeat.*

P. 544. V. τα] *Lego* πρὸς νομοθεσίαν.

V. θεῖον] *Pro* καὶ *lego* πᾶν.

V. βίον] *Aut ex* ἀκυροῦσθαι *fieri debet* ἀκυροῦμεν, *aut huic infinitiuo præfigi verbum aliquod: cuiusmodi fuerit,* βουλόμεθα, *aut* κελεύομεν.

P. 548. V. φέρει] *Vt pag.* 468. ἄλογος *pro* εὔλογος *perperam à librario scriptum ostendi: ita nunc* εὔλογον *vice versa pro* ἄλογον *eum*

scripsisse manifestissimum est. hoc enim ait Leo, Si superiorum temporum imperatores de integro texto legem hanc tulissent, aliquam habuisse eius ferendæ non à ratione alienam occasionem videri potuissent: at verò ad prohibendum segmentum etiam & particulam eius vendi, qua ratione (quæ vel in speciem honesta sit) moti fuisse dicantur?

V. φθόνȣ] In exempl. est φθόνον: *sed legendum esse* φθόνου *nemo non videat: accipiendo actiuè hoc nomen pro inuidia, id est inuidentia. quasi dicat, subditis eos quodammodo inuidentes, id prohibuisse.* Reliqui *autem* συςάσει, *quod est pag.* 550. *versu primo, vt in exemplari scriptum est, non ausus* συςήσει *reponere.*

P. 552. V. εἴδη] Pro *καθὰ viderint alij quid reponi debeat. mihi enim non liquet, qui recordor quidem antea quoque pro hoc* καθὰ *videri posse reponendum* καθαρὰ *me admonuisse, sed hic eandem castigationem locum habere non existimo: non dico reponendo* καθαρὰ, *sed aduerbium* καθαρῶς.

P. 554. V. διὰ] Post *κινδύνων videtur desiderari* ἵνα, *quod iungatur cum* δύναιντο.

P. 558. V. πενίαν] Fortasse *legendum fuerit* πενίας ὑπόθεσις. De *illis vero particulis* δὴ ἄρα *nondum quicquam certi statuere potui.*

V. τεθέντ@] Pro ὄντα ϑαι nihil impedit quominus reponatur δύναϑαι:

V. Οὐκ] Post ἔχοντες videtur desiderari particula οὖν, aut aliqua huiusmodi.

P. 560. V. ἔξεστι] Fortasse Εἴ τις τὶ βίαιον legendum est, aut εἴ τις βίαιόν τι. nam non addendo τι, videtur substantiui nominis accusatiuo βίαν vtendum fuisse.

P. 562. V. τοῦσαν] Pro ὀργάζειν non debui fortasse vereri reponere ἀγοράζειν.

V. λέα] Aliud quod pro ἐπιβιώσεως, reponam non habeo, quàm ἐπιδειήσεως. vt modo dixit ἐπιδεηθῆναι.

V. μοῖραν] Addo παιδὸς ante vel post μοῖραν.

V. ποβόλου] Lego προλιποῦσι.

P. 566. V. ἐν οἷς] Lego οὐκ ἀσύγγνωστον, pro οὐκ ἄγνωστον.

P. 568. V. ὑ] Aut ἐπάγοντι legendū, aut εἰς nomini μειρακιώδεις præfigendum censeo.

P. 570. V. ἀγαπῶν] Quid significet ἀθύρματα non obscurū est, sed eius significatio huic loco conuenire minimè videtur. quo enim sensu eos παίγνια vocet, & tanquam παίγνια ex sanctißimo ecclesiæ statu eijci velit? At καθάρματα modis omnibus huic loco quadrat, siquid iudicio valeo. De illa autem voce παντοῖς amplius deliberandum censeo.

P. 574. V. κίσιον] Malim τούτου quàm τοιού-

του. & mutandi τούτου in τοιούτου videtur occasionem præbuisse proximè sequens τοιαύτη.

V. τοῦ] Non ἀλλὰ παρέχει, sed ἀλλ' ἀπαρέσκει Leonem scripsisse affirmare ausim.

V. ὑποκορ] Aut ὑποκορίζῃς ab ὑποκορίζω, aut ὑποκορίζῃ, ab ὑποκορίζομαι legendum puto, pro ὑποκορίζοι σοί. sed ὑποκορίζῃ malo. nam τῷ ὑποκορίζω vti nolim. Fortaßis autem & ψευδῶς melius legatur quàm ψεῦδος.

P. 576. V. Εδει] In exempl. est ἐπειδὴ, ex quo in duas partes diuiso feci ἔδει δή. iungitur enim aptißimè ἔδει cum sequente infinitiuo ἡττᾶσθαι. & paulo post habemus, ἔδει οὖν, oportebat inquam. Nec verò inelegans est ἔδει δή. ita enim Demosthenes, δεῖ δὴ χρημάτων. At ἐπειδὴ μὴ ἡττᾶσθαι quid sonabit?

V. γου] Fortasse author scripserat, περὶ τὸ φρονεῖν ἀμείνων.

V. διὰ βίου] Lego ἀνθασπάζεται. quasi ἀσπάζεται χηρείαν ἀντὶ τῶν γάμων.

P. 578. V. ρύου] In exemplari est ἀπαγορεύεσθαι, ex quo feci ἀπαρύεσθαι, quod apertè sententia requirit. Sed vnde ἀπαγορεύεσθαι pro ἀπαρύεσθαι irrepsit? dices. Nimirum ex proxime præcedenti loco, in quo ἀπαγορεύεσθαι legitur.

P. 581. V. θόμεθα] In exempl. est εἰ γοῦν οὖν, pro τοιγαροῦν.

V. ταί] Fortasse non scripsit νομίζομεν Leo,

sed

sed ὁρίζομεν.

P. 584. V. ενστοιχ] *Rectius, meo quidem iudicio,* οὗτος. *Pro* μετεωστὴς *autem reposui* μετεωστὴς, *quod habes in sequenti versu: id est* μέτοχος, *quasi* συμμειξόμενος τὴν συμφοράν. *quo verbo alibi vtitur.*

V. ἔτινες] *Planè superuacaneum & per imprudentiam à librario additum existimo nomen* κακουργήματι. *quòd quum* κακουργήματι *pro* κακουργήσαντι *aliud agens scripsisset, postea expungere oblitus sit.*

V. σαμβύοις] *Mirum si* ἄκριβον *pro* ἀκριβὲς *Leo dixerit.*

P. 586. V. των] *Puto* ὁποτέραν *pro* ὁποτέρου *legendum, & quidem accipiendo* ὁποτέραν *pro* ὁποτερανοιῶν: *vt alibi* ὁποτέρου *pro* ὁποτερουνιῶν *vsurpat.*

V. νον] *Fortasse hîc quoque scripserat Leo non* ἑτέρῳ, *sed* ἑτεροδόξῳ: *vt paulo antè habemus* τῷ ἑτεροδόξῳ τοῦ σεβάσματος.

V. τούτῳ] *Planè otiosum esse puto* εἰ *ante* μηδὲν. *vt sit* τούτῳ μηδὲν ἔλαττον ἐναντιουμένῳ τῇ συνοικεσίᾳ, *positis per parenthesin his verbis,* εἰ μὴ μᾶλλον. *perinde acsi diceret,* ἵνα μὴ λέγω μᾶλλον.

P. 588. V. πὸ] *In exempl. est* μνηστείαν ἄλλων θείς: *sed patet legendum esse,* μνηστεία ἀληθής.

V. σεως] *Pro* ὑποθέσεως *aut* ὑπόθεσις *aut*

ὑποθέσεις legendum contenderim.

P. 590. V. ρεὰς] Fictitiúmne sit an corruptũ verbum καθυπάτευον mihi non satis liquet. Si fictitium, capitur pro ὑπατικῶς ἐχαρίζοντο, vel σὺν ὑπατικῇ τινι μεγαλοπρεπείᾳ ἐχαρίζοντο, aut ἐφιλοτιμοῦντο.

V. γένος] Post οὕτω interpunge, vt sit δόξαν pro δόξαντος.

V. νον] Lego διὰ πάντων.

P. 591. V. ψασα] Lego τούτων. intelligens, τούτων τῶν κατὰ τὸν βίον συμπιπτόντων.

V. ψῆφον] Pro ἀναφαίνειν credo reponendum esse ἀναφέρειν.

P. 594. V. μὴ] Videtur deesse verbum à quo pendeant infinitiui λαβεῖν & ἐξίστασθαι.

P. 596. V. μείων] In exempl. ὑποβιούντων pro ἀποβιούντων.

V. μένει] In exempl. ἀλλὰ μὴν οὖν, pro ἀλλὰ μὴν οὖν.

P. 600. V. κείαν] Repono πολιτικῷ pro πολίτῃ.

P. 602. V. κάστην] Hic locus multum diúque me torsit, nec tandem aliam rationem sarciendi quam librarius ei attulit βλάβην inueni, quàm reponendo βλάστην (quo nomine & alibi sic vtitur, & pagina 606, καβλαστάνει) pro hoc ipso βλάβην. Reuera enim præcipua huius loci βλάβη est in accusatiuo βλάβην. præcipua dico, quia & ἑκάστην minimè ἀβλαβὲς esse

esse videtur.

P. 606. V. ἀκειβῶς] *Si manere volumus* συνιόντες, *videtur legendum* εἰς τλῶ. *De eadem re alibi* συνελθεῖν *vsurpat.*

V. ἠκλάξατο] *Quis non* τλῶ ἄκαρπον *legere malit?*

V. μαινόμενος] *Mendosum esse mihi persuadeo* ἄκρον. *nam quid hic sonaret hoc nomẽ? Vicinum ei est (quod ad scripturam attinet)* ἀργὸν, *significationem etiam loco conuenientem habens. scimus enim* ἀργὸν χώραν *&* ἀργὸν γλῶ *dici incultam. Quod si mea hic admittatur coniectura, dicemus,* χρώμενος αὐτῇ [τῇ χώρᾳ] πρὸς τὸ ἀργὸν, *sonare, Qui agrum incultum & quasi inertem esse sinit. Ad verbum, Qui ad inertiam (id est, cessationem à cultura) eo vtitur. Quod tamen loquendi genus, vt Latinè, ita etiam Græcè durum esse fatendum est.*

V. ἄδικον] *Existimo scriptũ reliquisse Leonem,* καὶ τί ἂν τις φαίη; *Ita enim potius loquuntur Græci: vel sic,* καὶ τί ἂν τις εἴποι;

P. 608. V. εἰσιν] *Non dubium est quin omissum fuerit* εἰ *post* οἱ, *ac scripserit Leo,* οἱ εἰ καὶ. *quam scripturam arguit sequens particula* ὅμως.

V. τίαν] *In exempl. post* ἀπογυμνοῦσθαι, *sequitur,* τὸ ὅλον δέ ἐστι περὶ τοῦ μὴ οὐνούχους ἐγγαμίζεσθαι. *quæ verba inscriptionem ipsius con-*

stitutionis complectuntur. Sic & antea quarundam constitutionum calci titulus earum adscriptus erat: sed praefixit tantùm tribus his verbis, τὸ δὲ ἐστι, *sine* ὅλου. *nam post vltimam constitutionis* X. *vocem* βούλεται, *habetur in nostro exẽplari,* τὸ δὲ ἐστι περὶ δούλου μονάσαντος ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου. *itidẽ post vltimam* XI. δουλείας, *habetur,* τὸ δὲ ἐστι περὶ δούλου γεγονότος ἐπισκόπου ἀγνοίᾳ τοῦ δεσπότου. *quum haec verba (exceptis tribus primis* τὸ δὲ ἐστι) *titulum* XI. *illa titulum* X. *constitutionis contineant.*

P. 610. V. λὶς] *Malit quispiam fortasse* ἐρήμων, *vt aliis in locis.*

P. 614. V. δόξειεν] Non *solùm* ἐκ τούτου *deprauatum hîc esse, sed totum locum deprauationem habere iudico, ob quam tota eius perturbata sit sententia.*

V. τῆς] *Aliquis fortasse adiectiuũ hîc deesse existimet, à quo pendeat genitiuus* ἐλευθερίας: *aut* μέτοχον *videlicet, aut aliud huiusmodi. Alibi tamen* γίνεσθαι *itidem genitiuo iungit, verùm non eodem modo.*

V. λὰ] Nemo *non animaduertat incohaerentem esse hanc orationem,* δουλεύειν προελόμενον τὸ πρόσωπον ὅρον εἶναι δουλείας τὴν, *&c. nec verò difficile est eam scripturam reponere, quae eam cohaerentem reddat: sed quum non vna esse possit, quam habere pro germana debeamus, hoc verò diuinare est perdifficile.*

Rectè

Rectè enim legatur διουλδύειν προειλεμένῳ τῷ προσώπῳ ὅρον εἶναι. rectè item per genitiuum absolutũ, διυλδύειν προειλομένȣ τȣ̃ προσώπȣ. Sed & seruari accus. posset, mutando εἶναι in ἔχειν.

P. 618. V. ἀνὰ] In exempl. ἀρκούντα, sed legi debere ἀρκούντων, cuiuis esse queat perspicuum. Hæc autem quæ proximè sequuntur verba, non videntur plenam orationem efficere. quò enim ἄγεσθαι intelligat lector? Explenda autem est fortasse, addendo πρὸς κοινωνίαν aut πρὸς κοινώνησιν ante aut post ἄγεσθαι. Quinetiam plenior fuerit hic titulus, ita legendo, Περὶ παραβαλασσίων χωρίων πρὸς ἐποχῆς κατάστασιν ἀνὰ μέρος μὴ ἀρκούντων. καὶ, Περὶ τȣ̃, μὴ βȣλομένȣ θατέρȣ κοινωνεῖν προσώπȣ, ἄκοντα ἢ μὴ θέλοντα πρὸς τὴν κοινωνίαν ἄγεσθαι. quæ verba ex ipso contextu accipio.

P. 624. V. διανομὴν] Suspectus est mihi infinitiuus προσῆχθαι.

V. ἡ βοσκ.] Legendum sic puto hunc locum, ἕκαστον τῶν εἰς ἕνωσιν μερῶν συνιέντων vel potius συνιόντων.

V. πων] In exempl. τὸ κεκτημένον. sed legendum esse τὸν κεκτημένον (quam lectionem reposui) perspicere facile est.

P. 626. V. τȣ̃] Legendum esse ἐλάττονος persuasissimum habeo: nec tamen emendare ausus sum. Intellige autem ἐλάττονος μέρους. Paulo pòst dicit, ἐκ τοῦ μείζονος μὲν νομιζομέ-

του μέρους, οὐδὲν δὲ συντελοῦντος χωρὶς τῆς συνεισφορᾶς τοῦ ἐλάττονος.

V. μόνον] Hanc orationem aliquis in omnes facies vertat licet, manere ἀνακόλουθον necesse fuerit, si maneat εὔλογον. Quare ex εὔλογον facio εὔλογος: vt quemadmodum dicitur ἄξιος εἰμὶ, vel δίκαιος εἰμὶ τοῦτο ποιεῖν, pro ἄξιον ἐστὶ, vel δίκαιον ἐστὶν ἐμὲ τοῦτο ποιεῖν, ita etiã dixisse hic Leonem existimemus, ἡ προσθήκη τοῦ ἐλάττονος εὔλογος ἂν εἴη χορηγεῖν; pro, τὴν προσθήκην τοῦ ἐλάττονος εὔλογον ἂν εἴη χορηγεῖν. At non quodlibet genus loquendi ita conuertitur, vt hæc duo, ἄξιον ἐστὶ & δίκαιον ἐστὶ, dicet aliquis. Id fateor: quinetiam duram esse hanc dicendi formulam ἡ προσθήκη εὔλογος εἴη χορηγεῖν, pro τὴν προσθήκην εὔλογον εἴη χορηγεῖν, non nego: sed ita vt duriorem multo istam esse contendam, qua vtitur alibi, ῥᾴδιος ἐστὶ cum infinitiuo, pro ῥᾴδιον ἐστὶν αὐτῷ.

P. 628. V. στάσεως] Non bene post στάσεως sequitur ὅσαι: sed, si putamus rectè legi ὅσαι, videtur ex στάσεως faciendum στάσεων. Verùm στάσεως mutare non possis, quin simul ἐπαρχικῆς mutes. quod nomen, etiam propter significationem, mihi suspectum est hoc loco.

V. ἔξουσι] Fortasse malit quispiã προθυρεία per ει quàm προθυρία per ι simplex. nam reuera προθύρειον cum diphthongo magis adiecti-

ui nominis, at cum ι simplici (retracto etiam in penultimam accentu) magis substantiui diminutiui formam præ se fert. Eum autem προθύρειον κέρδος *vocare* τὸ τῶν προθύρων *ex alio patet loco, in quo scribit*, τί δὲ εἰ ὁ τοῦ χωρίου δεσπότης οὐκ ἀμαθὴς ἁλιευτικῶς; ἆρα καθευδῆτε μὲν αὐτοὺς ἀργῶν, ἄλλοις δ' ἐπιτρέψει τὰ τῶν προθύρων κέρδη θηρᾶν;

V. τος] *Quid sonet aduerbium* καθάπερ *nemo ignorat: sed huic loco quomodo conuenire possit non intelligo. at* καθάπαξ *non malè quadraturum ei videtur. quare an hoc pro illo reponendum sit viderint alij.*

P. 630. V. τελικῶς] Mihi *suspecta sunt hæc duo verba* οὐδεὶς ἔσται. *nam vt ex hac oratione eliciatur sensus, durum valde loquendi genus admittatur necesse est.*

P. 631. V. τ] Expende *mecũ lector huius orationis* ἀκολουθίαν, *& eam postulare comperies, vt pro* προαιροῦνται *&* ἐπιδείξονται *legatur* προαιρεῖται *&* ἐπιδείξεται. *vt sit*, νόμος δὲ ὁ ἐπαγγελλόμενος, *&c.* ἐπιδείξεται τοσαύτην ἀποτομίαν κατὰ τῶν οὓς προαιρεῖται θεραπεύειν. *nam quin hæc* εἴ γε τῇ μὲν *vsque ad* εὐεργεσίας, *posita sint per parẽthesin, nemo inficias ire possit. Quum autem in hac parẽthesi (quæ est probatio eius quod dixit, videlicet leges multis partibus potiorem misericordiæ affectum polliceri & præ se ferre quàm medicos)* νόμους *posuisset*

imper

imperator, transiens, vt fit, à singulari numero ad pluralem: postea ἐπιδείξουσι *subiungit, tanquam hoc verbum ad pluralem* νόμοι, *non autem ad singularẽ* νόμος *referri deberet.*

V. τούτων] Ecce hîc eiusdem generis vitium. nam in his verbis, ὁ θάνατον ἐπιψηφιζόμενος νόμος, ὡς οὐ φιλάνθρωπος καὶ νομικῆς γνώμης ὑπάρχων, ἤρεσε τῷ ἡμετέρῳ κράτει, ὥστε μηκέτι νομίμοις αὐτὸν συμπολιτεύεσθαι διατάξεσι, quis non videt esse ἀνακόλουθον? recta enim sermonis ἀκολουθία esset ita loquendo, τὸν θάνατον ἐπιψηφιζόμενον νόμον, ὡς οὐ φιλάνθρωπον καὶ νομικῆς γνώμης ὑπάρχοντα ἤρεσε τῷ ἡμετέρῳ κράτει, ὥστε μηκέτι νομίμοις συμπολιτεύεσθαι διατάξεσι. Rectius etiam sine ὥστε, vt & sine αὐτὸν, procederet oratio. quod quidem pronomen additum videtur ad leniẽdum quod subest huic loco σολοικοφανές: ne quid grauius dicam.

V. αὐτὸν] Si χρηματίζειν hîc pro ὀνομάζεσθαι caperetur, legendum esset, μηδὲ νόμον χρηματίζειν ὅλως.

V. τίνητισιν] Malim ἐπὶ τούτῳ quàm ἐπὶ τούτων. vel potius τούτῳ sine ἐπὶ: vt sit τῶν τούτῳ κοινωνησάντων, pro τῶν τούτῳ κοινωνῶν γεγονότων. vt modò dixit, ἀλλὰ καὶ εἴ τινες αὐτῷ κοινωνοὶ γεγόνασι.

V. πάσας] *Infinitiuũ post* ἐπιγνούσας *deesse manifestum est, nec eum solum, sed cum alijs*

aliquos

aliquot verbis. Ex *ipsis certè constitutionis verbis hunc titulum non male fortaßis expleuerimus, post* εἰσενεγκούσας *addendo,* ἀναφαίρετον τὴν κυριότητα ἔχειν τοῦ ἐκ τῶν γαμετῶν περιουσίας ἐρχομένου μέρους. *Sed ita legendo, non bene subiungerentur quæ sequuntur,* καὶ περὶ τοῦ, *&c.*

P. 634. V. σι] *Videtur deesse* ἕνεκα, *aut huiusmodi aliqua particula.* Poni *autem deberet* ἕνεκα *post* χρήσεως, *aut post* δέ: *vt esset,* μόνης δὲ τῶν, *&c. Quanquam vsitatius est,* ἕνεκα δὲ μόνης, *&c.*

P. 636. V. πρότερον] *Imperfecta videtur relinqui sententia post* πίστει: *perfecta autem esset, accipiendo verba ipsius constitutionis, hoc modo,* τὸν βουλόμενον εἰσιέναι δίκην, πρότερον περὶ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ἐγγράφῳ διαβεβαιώσει πίστιν παρασχεῖν τῷ κριτῇ. Certè, *quisquis hunc titulum conscripsit, non dubito quin hanc orationem* ἐγγράφεσθαι τοὺς εἰσάγοντας δίκην ἐγκλήματος, *explicare sequente voluerit, idem sed apertius significante: ac potissimum illud* ἐγγράφεσθαι *aliis verbis magis perspicuum reddere conatus sit.* Nam *quomodo parenthesis hic locum habere poßit (sicut initio suspicabar) non video, ea videlicet includendo hæc verba,* ἤτοι τὸν βουλόμενον εἰσιέναι δίκην, *vt ita* ἐγγράφεσθαι *cum* ἐγγράφῳ πίστει *iungatur.*

V.

V. ἐπανάγων] In exemplari plane legitur vt hic habes, videlicet ἀποξέει. ſed ego affirmare auſim legendum eſſe ἀποξύει, & ex hoc Homeri loco manaſſe id loquendi genus Iliados ι.

Ὡς ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σεῖο φίλον τέκος οὐκ ἐθέλοιμι
Λείπεσθ'· οὐδ' εἴ κέν μοι ὑποσταίη θεὸς αὐτὸς,
Γῆρας ἀποξύσας, θήσειν νέον ἡβώοντα.

P. 638. V. νῷ] Quomodo γῷ hic locũ habere poßit, non intelligo: ſed nec quid pro eo ſcriptũ antea fuerit, aſſequi coniectura poſſum.

V. ὑπὸ] In exempl. legitur προτιθέντα, pro προτιθέναι. Eſt autem huic ſcriptori familiaris hæc verborum intercalatio.

P. 640. V. ἀνεπανόρθωτον] Fortaſſe ſcripſerat Leo καὶ αὐτό.

V. τοῦτο] Huic orationi, ὥσπερ ἐκεῖνο τὸ μέρος ὃ περὶ τῶν εἰσιέναι πρὸς ἀλλήλω τύπον ἐκφέρει, participium deeſſe perſpicuum eſt: ſed id ſitne μελλόντων an βουλομένων obſcurum eſt, mihi quidem certé. Niſi fortè hoc illi præfeꝛam, eo quòd proximè præcedens conſtitutio (tractans illud μέρος quod hic dicit Iuſtinianus) his claudatur verbis, τοὺς βουλομένους ἀλλήλω εἰσέρχεσθαι, πρὸ τῆς εἰσόδου τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου προτιθέναι διορισόμενα. quòd item in huius legatur titulo, τὸν βουλόμενον εἰσιέναι ἀλλήλω.

V. δευτέρας] In exempl. legitur ταύτην, errore

errore manifesto.

V. σης] *Nullo modo (aut ego valde fallor) ferri hic potest* μένοντος, *nec vllus ex hoc participio idoneus elici potest sensus. at* σημαίνοντος *huic loco aptißimum fore videtur: vt sit* σημαίνοντος *pro* δηλοῦντος, *ea significatione qua* δήλωσιν *modò vsurpauit.* Certè *quum huius participij* σημαίνοντος *prima syllaba obliterata, remansisset* μαίνοντος, *postea hoc in* μένοντος *mutatum fuisse verisimile est.* Sed *&* τρίτου *fortasse non scripserat* Leo, *sed* τρίτον, *id est tertia vice, vt vulgò loquuntur: pro quo dicit paulo pòst* ἄχει τρίτου.

P.642.V.ἔτι] Pro *ἔτι legendum puto* μήτε.

Ibidem] Non *conuenit temporis spatium quod in hac inscriptione ponitur, cum eo quod ipsa constitutio habet. ita enim* Leo, μηδαμῶς συνίστασθαι μνηστείαν ἐπὶ χρόνοις ἐλάττοσι τῶν ἑπτὰ, μήτε μὴν ἱεροτελεστείαις βεβαιοῦσθαι τὴν μνηστείαν, τοῦ τρισκαιδεκάτου ἔτους ἐνδεούσης τῆς νύμφης, τοῦ δὲ νυμφίου τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον μὴ διαμείβοντος. *qua sequendo, pro* δεκαετοῦς *in hoc titulo reponendum esset* τεσσαρεσκαιδεκαετοῦς. Nec *verò hæc lectio* δεκαετοῦς χρόνου *cum ipsius imperatoris sententia solùm non conuenit, sed ne rationi quidem vllo pacto consentanea est. quomodo enim ea breuius temporis*

spatium

ſpatium viris quàm fœminis præfixum ad hāc rem eſſe pateretur? Sed & poſt τεσσαρεσκαιδεκαέτους χρόνου *non malè forſitan adderetur* ἐπὶ ἀνδρῶν, *vt poſt* τρεισκαιδεκάτου *ſubiungitur* ἐπὶ γυναικῶν. *Quinetiam videndum eſt vt eodem legatur vtrobique modo, videlicet aut* τρεισκαιδεκαέτους *&* τεσσαρεσκαιδεκαέτους, *accipiendo* χρόνου *pro tempore: aut* τεσσαρεσκαιδεκάτου *&* τρεισκαιδεκάτου, *accipiendo* χρόνου *pro* ἔτους, *id eſt anno. vt in hac ipſa conſtitutione & in aliis non rarò vſurpatur à Leone, & alicubi etiam à Iuſtiniano.*

P. 644. V. τὸν] *Aut* τὸ *legendum eſt pro* τὸν, *vt referatur ad præcedens ſubſtantiuum* ἔτος: *aut hunc articulum retinēdo, deſiderari aliud ſubſtantiuum* χρόνον, *ac ita ſcripſiſſe Leonem putandum eſt,* τοῦ δὲ νυμφίου τὸν τεσσαρεσκαιδεκαετον μὴ διαμετροῦντος χρόνον. *Nam & alibi in eadem periodo* ἔτος *&* χρόνον *pro eodem vſurpat. modò certè dixit* ἐπὶ χρόνοις ἐλάττοσι τῶν ἑπτὰ, *apertè* χρόνοις *ponens pro* ἔτεσι.

V. γραφῆς] *Particula* οὖν *poſt* εἴτε *aut ornatus cauſa (ſiquem ornatum præbet ea παρέλκουσα) aut pro alia quapiam eſt poſita. ſed illud quàm hoc mihi ſit veriſimilius. Qui autem proximè ſequitur genitiuus* ἐναργοῦς, *dubium eſt ſitne in textu omiſſus (ibi enim ſine eo ita legitur,* δὲ ἐκείνης διὰ ἀπογραφῆς, ἤτοι ἀποδείξεως, τὸ δίκαιον τῶν λόγων γνωρίζεσθαι)

an is qui hunc titulum scripsit, eum de suo addere ausus fuerit.

P. 650. V. σθαι] Pro ἀποδοχὴ legendum *puto* ἀποδοχῆς ἄξιον. *ac* Leonem *ita scripsisse,* ποῦ γὰρ ἀποδοχῆς ἄξιον, ποῦ δ' εὔλογον, *ex aliis locis coniecturam facio. sic enim suprà, pag.* 484. *constitutionem* L I X. *exorditur,* Εἷς καὶ οὗτος νόμος ἐστὶ τῶν μὴ πρεπόντων τῇ συνταξίᾳ τῆς ἡμῶν πολιτείας, μήτε ἀποδοχῆς ἀξίων, μήτε χώραν ὀφειλόντων λαβεῖν ἐνεργείας. *Claudit verò sic* XXXIX, μήτ' ἀποδοχῆς, μήτε βεβαιώσεως ἀξιούσθωσαν. *& pa.* 466. *initio constitutionis* L I I I. καὶ ἄξιον αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι τῆς φιλοσοφίας.

Mm

Typographus Lectori.

LIBRARIORVM incuria cũ alia menda in describendis Leonis Græcis Constitutionibus (quæ qualia sint præcedentes Castigationes docent) tum verò ex ipsarum Constitutionum titulis non paucos, alioqui maximè necessarios, prætermisit. Eos igitur qui in exemplari non essent, ex ipsius Constitutionis verbis quã breuissimè fieri potuit à nobis conscriptos, vt tamen à Græcis Latina non discederent, suis locis reposuimus: atque eo audacius, quòd id prius ab interprete Latino effectum vidissemus. Ne verò quis antiquitatis auctoritati detractum putaret, quæ illius sunt cum nostris immiscendo, iis quos adiecimus titulis notam hãc apponendam curauimus*.

Index Iustiniani imperatoris edictorum.

De

Index Nouellarum constitutionum Iustini Imperatoris.

Index Tiberii Imperatoris Constitutionum.

Index aliquot constitutionum, ex libro Iuliani Antecessoris.

Iustiniani.

Iustini.

Tiberii.

Index Nouellarum Constitutionum Leonis Imperatoris.

Abrog

coni

dies

Zenonis.

Canones.

FINIS.